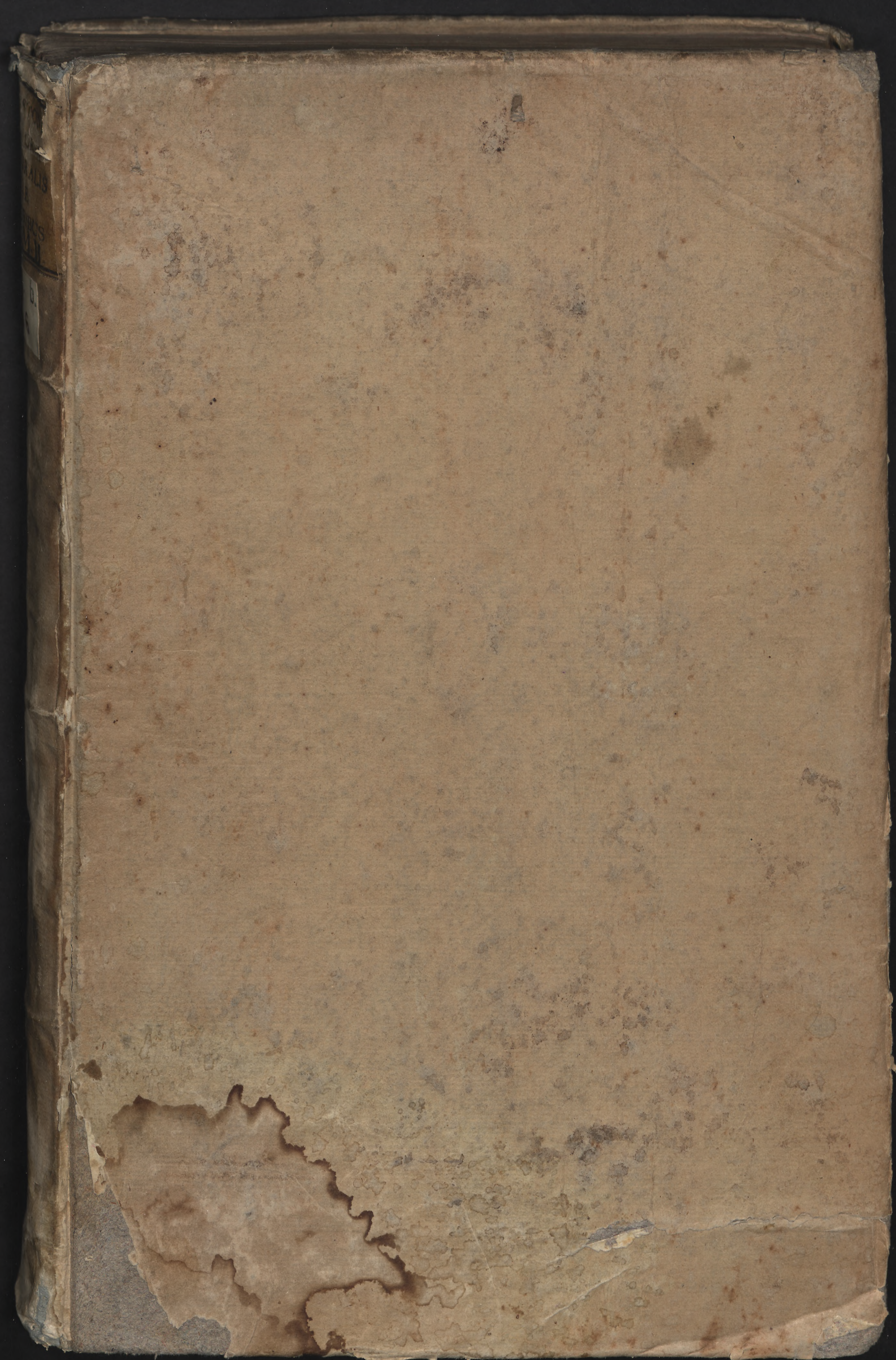
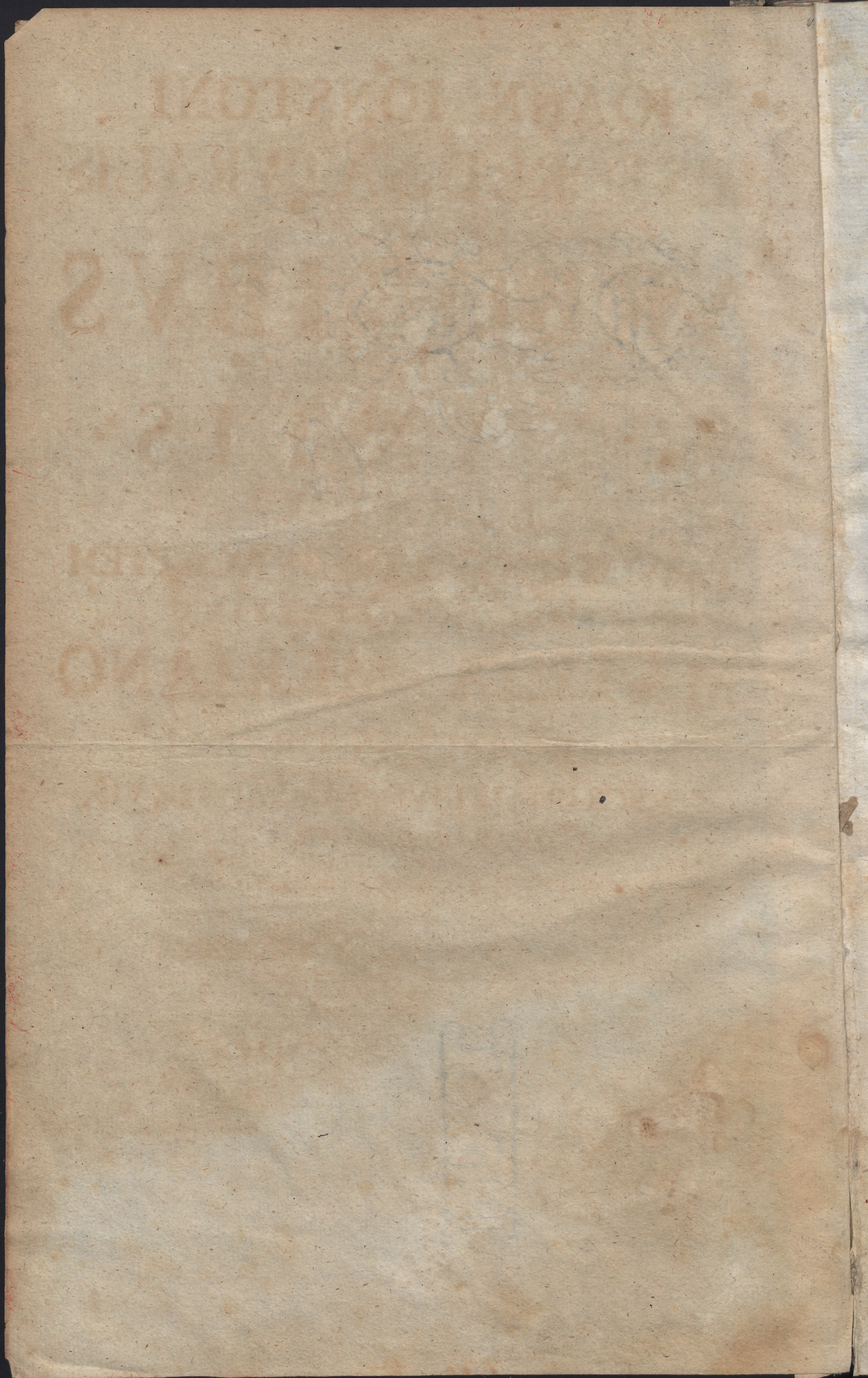

JONSTONI
HISTORIA
NATURALIS
DE
ARBORIBUS
TOM. II.

IOANN. IONSTONI
HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
ET
PLANTIS
LIBRI X.

TABVLIS CENTVM TRIGINTA SEPTEM

AB ILLO CELEBERRIMO

MATHIA MERIANO

AERI INCISIS ORNATI

EX SCRIPTORIBVS TAM ANTIQVIS,

QVAM RECENTIORIBVS

MAXIMA CVRA COLLECTI,

QVOS

OB RARITATEM DENVO INPRIMENDOS

SVSCEPIT.

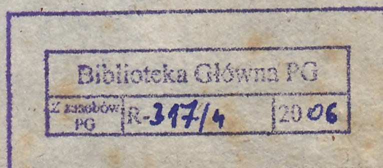
TOMVS SECVNDVS

TABVLAS CXXXVII, EXHIBENS.

FRANCISCVS IOSEPHVS ECKEBRECHT

BIBLIOPOLA HEILBRONNENSIS

M DCC LXIX.

Biblioteka Główna PG
Z zasobów PG
R-317/4
2006

HISTORIAE NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER V.
De Arboribus Bacciferis.

CAPVT I.
De Bacciferis tam Indigenis quam Exoticis.
ARTICVLVS I.
De Bacciferis Classis primæ.
PVNCTVM I.
De Tilia.

Tilia. TABVLA LXIV.

Bacciferæ Classis primæ sunt 1. *Tilia.* 2. *Ostrys.* 3. *Viburnum.* 4. *Platanus.* 5. *Ricinus.* *Sassafras* & *Alnus baccifera*, de qua alibi agemus.

De *Tiliæ* in genere descriptione pauca apud *Veteres* occurrunt. Sole ad Aquilonem scandente, folia verti scribit *Plinius*, ad mille usus petenda. Proditum id & *Theophrasto*: & apud *Varronem* legimus, cum se converterint, solstitium fieri dicitur. Benignitati id tribuendum naturæ, *inquit Plinius*, quæ debebat discrimen hoc indubitatis signis notasse; & manibus ipsis agricolarum ingessisse, ut conspectu syderis signum habeatur. Theophrastus tempori adscribit, in quo φυλλοβολία accidit. ὥσπερ γεγηρακότα καταξηρανθέντα decidunt. Robustiora ἐπιστροφὴν duntaxat patiuntur. Omnium pomorum adulterium gestare addit *Plinius*. Diversis quippe modis vidit arborem insitam, & juxta Tiburtes tiliam omni genere pomorum onustam; alio ramo nucibus, alio baccis, aliunde vite, ficis, pyris, punicis, malorumque generibus, sed huic vita brevis fuit. Dividitur in *Marem* & *Feminam*. 1. *Mari* lignum durum, flavum, ὀζωδέστερον & εὐωδέστερον. Cortex crassior, ac detractus inflexibilis, διὰ τὴν σκληρότητα. Nec

Plin. H. N. l. 18. c. 28. Theophr. de Cauf. Plant. l. 2. c. 26. Varro R.R. l. 1. c. 46.

Theophr. H. P. l. 3. c. 10. Plin. H. N. l. 16. c. 14.

Tilia. ſemen fert, nec florem. II. *Feminæ* craſſior arbor, materies candidior, medulla exigua & quæ teredinem non ſentit, proceritate perquam modica. Cortex εὐκάμπος, dulcis & ſuavis. *Folium* forma hederacea πλὴν ἐκ προσαγωγῆς, μᾶλλον ἢ περιφέρεια, καὶ τὸ πρὸς τῷ μίσχῳ κυρτότατον. Ἀλλὰ κατὰ μέσον καὶ εἰς ὀξύτερον τὴν συναγωγὴν ἔχον, καὶ μακρότερον, ἔπουλον δὲ κύκλῳ καὶ κεχαραγμένον. De *Flore* & *Fructu* ita Theophraſtus. Τὸ μὲν ἄνθος καλυκῶδες παρὰ τὸν τοῦ ξύλου μίσχον, καὶ παρὰ τὴν εἰς νέωτα κάχρυν ἐφ᾽ ἑτέρου μίσχου. χλοερὸν δὲ ὅταν ᾖ καλυκῶδες ἐκκαλυπτόμενον δὲ ἐπίξανθον. ἡ δὲ ἄνθησις, ἅμα τοῖς ἡμέροις, ὁ δὲ καρπὸς, στρογγύλος πρόμακρος, ἡλίκος κυάριος, ὅμοιος τῷ τοῦ κιττοῦ, γωνίας ἔχων ὁ ἁδρὸς πέντε οἷον ἰνῶν ἐξεχουσῶν καὶ εἰς ὀξὺ συναγομένων. ὁ δὲ μὴ ἁδρὸς ἀδιαρθρότερος. Διακνιζόμενος δὲ ὁ ἁδρὸς ἔχει μικρ᾽ ἄττα καὶ λεπτὰ σπερμάτια, ἡλίκα καὶ ὁ τῆς ἀνδραφάξυος. *Locum* ſi ſpectes, Montes & valles *diligit*; aquoſa inprimis. In Aſia difficulter, ut Theophraſtus ait, reperitur. In ſtercorato ſolo optime proficit; ægre in arido. Quantum ad *Vſum* εὐεργὸς eſt τὸ ὅλον ob mollitiem. Naves longæ, arcæ, menſuræque exinde. Ex *cortice* τὰς κίσας faciunt. Ex eodem vaſa corbesque ac patentiora quædam meſſibus vindemiisque convehendis; nec non tuguriorum prætexta fieri ſcribit Plinius. Mirum vero in hac arbore, fructum a nullo animalium attingi: *foliorum* corticisque ſuccum eſſe dulcem, quod tamen apud Recentiores falſum. Cineſias Poëta, Phillyreus ab Ariſtophane dictus eſt, quod propter gracilitatem tiliaceis aſſeribus corpus ſuum fulciret. Antoninus Pius quoque tabulis tiliaceis in pectore fulciebatur. Dabat & piſtoribus umbram. Palladius *ſylveſtris* meminit, ex eaque mel apes colligere.

Theophr. H. P. l. 3. c. 10.

Theophr. H. P.

Plin. H. N. l. 16. c. 9.

II. *Recentiores* quoque in *Marem* & *Feminam* diſtinguunt.

I. *Tilia mas* eſt duplex. 1. *Foliis ulmi*. 2. *Folio maximo montana*.

Dodon. Pemt. 6. l. 4. c. 16.

1. *Tilia mas folio Ulmi* cortices habet lentos ac obſequioſos, & ad funes conficiendos idoneos, ſed tamen paulo duriores ac fragiliores. *Lignum* durius, nodoſius, & ex luteo coloratius, Ulmi ſatis ſimile: *folia* lata, haudquaquam lævia, ſed aſperiora, propemodum veluti Ulmi, in quibus tamen folliculi nulli gignuntur. *Fructum* adeo raro profert, ut ſterilis, nec ullum facere fructum exiſtimetur. Eſt autem hic planus, rotundus, & uti majoris Thlaſpios infarctus; cohærentque plures e longiuſculis pediculis racematim.

Bauh. H. P. l. 8. c. 1. p. 157.

II. *Tilia mas folio maximo montana*, forte *Mas Theophraſti*, arbor nova eſt, & ramoſa. *Cortex* lanuginoſus, ſubrufus; *folia* vix rotundantur, ex virore nigricant, vulgaris foliis quadruplo majora, profunde ſerrata, hirſuta, in dorſo præſertim, quod nervorum eminentia decorat. Per ſeptendecim annos obſervavit florem & fructum Bauhinus, ſed fruſtra. *Provenit* in Mutte monte Baſileæ vicino.

II. *Tilia femina* duplex etiam eſt. 1. *Folio majore*. 2. *Folio minore*.

Bauh. H. P. l. c.

1. *Tilia femina folio majore*, Græcis *Philyra*, Gvilandino, Caſtori *Phyllirea*, nonnullis *ſativa*. Arbor eſt procera & ramis brachiata. *Radices* profunde in latum exſpatiantur. *Cortici* in caudice craſſo ſubnigricanti, ex luteo interius inalbicanti lentus & dulcis ſubeſt, interque hunc & lignum, alii tenues, veluti membranæ viſuntur. *Materies* enodis, inalbicans, facile cœlo cedit. Ex *foliorum* quæ lævia, acuminata, inferna parte magis hirſuta, alis, ligulæ longæ, albæ, foliaceæ oriuntur; ex horum coſta media pediculus, qui in aliquot petiolos abit; quorum ſinguli *florem* ſuſtinent, umbellatum, albicantem, apicibus luteis, ſtylo albicante: totum obvallant calycis dehiſcentis quinque ſegmenta, albida, pinguia. *Profertur* Majo & Junio. *Fructus*, qui Auguſto maturatur, rotundus, angulоſus, hirſutus, cui intus *ſemen* vel nucleus. Ex ſemine Septembri ſponte fatiſcente & deciduo, primis ſtatim diebus colliculus unam & alteram unciam altus, bina folia oſtentans prorumpit: horum unumquodque in quinque diviſuras, veluti digitos diſſecatur. Ad

anti-

antiquarum radices sæpe quercuum uvæ simile observatur. *Nascitur* passim in Italia, asperis inprimis montibus, Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Polonia, &c. Est Moguntiæ in Cœnobio S. Albani, quæ XX crassis lapideis columnis fulcitur. Basileæ juxta summum templum, ad Rheni alluentis ripam, visitur amœnitate topiaria. Habetur & circa Tigurum, cujus maximæ truncum si duo viri mediocres amplectantur, dodrantes adhuc quinque supersint: qualem & in medio prædio in rustici horto videre est. Est & Amersfurti, cujus mensa XX convivas excipiat & tegat, adeo densis ramis foliisque, ut ne radii quidem solares penetrent. Creditur supra centesimum annum *vivere*. Nata bono mortalium, si *Usum* spectes. Nam usta *materia*, carbonibus aceto restinctis, cum oculis cancrorum grumosum sanguinem exigit. Carbones pulverem pyrium ingrediuntur. Habentur & libri, qui in delicatioribus *corticibus* scripti sunt. Visi Nurtingæ pedali latitudine; longitudine competente, in circulum plexi, quos tinis imponebant. Lintea lixivio in eis perfusa, ut corticoso circulo supereminente, cineres cum lixivio supereminentes continerentur. Idem commansus vulnera conglutinat: intermedius aqua maceratus, lentore suo ambustis remedio est. *Folia*, quæ ex roris cœlestis incubitu ita oblinuntur, ac si melle madefacta fuissent, trita & conspersa, pedum tumores discutiunt. Succus e recentibus vino mistus & calide artubus infrictus, spasmo flatulento opitulatur, in gravidis inprimis. Humor e *medulla* castrata defluens, capillos illitus reddit. Aqua ex *floribus* destillata, epilepsiæ, faciei fuco & torminibus ventris prodest. *Fructuum* pulvis dysenteriam & impari numero deglutitus hæmorrhagiam narium ad miraculum sistit: *Viscum* epilepticis salutare.

Bodæus ad Hist. Pl. Theophrast. l. 4. c. 7. p. 407.

Tilia, Ostrya & Viburnum.

II. *Tilia femina folio minore* Trago est *sylvestris*. Arbor patula & torosior. *Materies* lenis, alba: *cortex* magis quam superioris scaber. *folia* betulæ, rigidiora nec hirsuta. *Flores* usque ad undecim aliquando umbellati, pallidi, odorati, ex luteo foliolo seu amento tardius quam superioris prodeunt, cum lentore acidi. *Fructus* parvi, hirsuti, angulosi. *Nascitur* passim in Germania & Silesia, tam sylvis, quam montibus. Illi quæ Montbelgardi in fori angulo, tugurium amplum superstructum cum mensis, jucundum commessantium receptaculum. Ad hanc *Telesiana Bauhini* ab arce Ducum Wirtembergensium ita dicta, quæ fulmine tacta fuit noctu mense Septembri, & sub ea novem, quæ stabulabantur, vaccæ.

Bauh. H. P. l. 8. c. 3.

Ex Exoticis huc refero *Caaguacuiba Brasiliensium*, floribus est tiliæ similibus & *Boa Tsinking Javanorum, folio Tiliæ*. Parva est illa arbor, *caudice* sine ramis, *ligno* fragili. *foliis*, quæ superiora vestiunt sesquipedem longis, pedem latis & copiosis, ad tactum mollibus & hirsutis, cum insignibus venis. *Fructu* nigro, quem aves comedunt. *Ista* præalta truncis multis & acutis spinis obsito. *Flori* rubro siliquæ succedunt, in quibus rubræ itidem fabæ nascuntur, gratissima turdis esca.

Marcgr. H. B. l. 3. c. 3.

Bont. H. N. & M. l. 6. c. 44.

Punctum II.

De Ostrya & Viburno.

Vid. Tab. LXIV. Theophr. H. P. l. 3. c. 10. Plin. H. N. l. 13. c. 21.

I. Ostryæ, quæ & ὀστρύς, unica est apud Veteres species, Oxyæ (id est Fago, scissima Gazæ) tum satu tum *cortice* similis, *folio* pyri non multo oblongiore, in acutum contractiore & majore, fibris multis & crassis, a medio dorsi in modum costarum recta secundum magnam fibram porrectis, in fibris ipsis rugato & in ambitu leviter serrato: *materia* dura, decolore, albida: *fructu* pusillo, oblongo, hordeo simili, flavo: *radices* sublimes habet. Et Plinio *Ostrys*, quæ & *Ostrya*, arbor similis

Plin. l. c.

Ostria Viburnum. similis Fraxino cortice & ramis, *foliis* pyri, paulo tamen longioribus, crassioribusque ac rugosis incisuris, quæ per tota discurrunt: *semine* hordeo figura simili & colore.

II. Ex RECENTIORVM descriptione est duplex, 1. *Ulmo similis fructu in umbilicis foliaceis*, & 2. *Ulmo similis, fructu racemoso lupulo simili.*

Matthiol. in Dioscor. I. *Ostrya ulmo similis fructu in umbilicis foliaceis* est Trago *Ornus*, Matth. Dodon. Tabern. Camer. *Carpinus*, Clusio *Fagulus herbariorum*, Gesnero *Fagus sepiaria*, Lugdunensi *Ulmus Attinia*, Lobelio *Betulus*, Bauhino *Fagus sepium*, vulgo *Ostrys Theophrasti*. Insignis aliquando est altitudinis. *Caudex* crassus, *cortice* subalbido, *materie* albicante & solidissima. Ex *ramis* primo vere nucamenta ac *Juli* dependent foliati, oblongi, foliorum acutorum, membranaceorum ex viridi fuscorum, agminibus dense stipati. *Fructus* in longo pediculo spicæ instar, foliorum angustorum ligulis alatis obvallatus, pyramidali corculi effigie, hordeo similis, striatus, compressus, lignosus; qui proveniens duo foliola, pomorum foliolis fere similia producit. *Gaudet* aquosis & præruptis. In monte Atho & aliis Macedoniæ frequens. In Germaniæ, Pannoniæ, Poloniæ & Galliæ sylvis. Habetur & in Arduenna ac Sohnia sylva in Brabantia. *Lignum* quia solidissimum & durissimum, ad rotas molares, trochleas & alia, quæ pondus sustinere debent, instrumenta expetitur. Ex crassioribus virgis crates fiunt.

Bauh. H. P. l. 8. c. 4. p. 146.

Cæsalp. apud Bauhin. l. c. II. *Ostrya ulmo similis fructu racemoso lupulo simili*, aliis lupulus arborescens dicitur. Fert in cacuminibus *racemulum* densum flavescentem, qui ex folliculis quibusdam membranaceis oblongis constat. In singulis tanquam utriculis *semina* singula parva, cartilagineo & candido cortice obducta. *Provenit* in montibus Hetrureis.

II. VIBVRNVM, ut vulgo vocatur, non occurrit apud Veteres tanquam planta singularis. Virgulti enim & fruticis cujusque, teste Strabone & Nemesiano, proprium nomen est. Cæsalpinus *Rhus Coriariorum Theophrasti & Plinii* esse putat, de qua suo loco videatur. Recentioribus vocatur *Lantana*, & Lugdunensi *Spiræa Theophrasti* Dalechampii. Frutex est arborescens, qui in amplitudinem magis diffunditur. Ex *radicibus*, qui ἐπιπόλαιοι, bicubitales, digiti crassitudine *virgæ* exsurgunt, *cortice* rufo & pulvere farinaceo adsperso, *materie* pauca, viridi, *medulla* alba & copiosa. *Folia* alni æmula, hirsuta, pulvisculo albo inferna parte consperfa, sapore adstringente. *Flores* in umbella, candidi, quinquefolii, foliis extrorsum modice reflexis, cum staminibus longis, qui Lugduni Aprili, Genevæ Majo; in Alsatia Junio; circa Basileam etiam Octobri visi sunt. *Baccæ* primo virides, post rubræ, quod mense Julio plerumque fit, nigræ tandem in Septembri, compressæ, viscosæ & dulces; quibus *semen* unum, latum, compressum, striatum, osseo cortice vestitum. Observatum circa Basileam, Norimbergam, ad Rhenum, & in Italia inter Veronam & Castelfranco Martio mense pene floridum. *Nascitur* inter dumeta, solo inculto, argilloso & forti. De *Usu* habe. *Folia* in vino austero decocta ad dentes vacillantes, gingivarum rheumatismos, columellæ procidentiam & faucium fluxiones commode adhiberi. Eadem in lixivio decocta capillos denigrare. Ex *radicum* corticibus sub terra maceratis & subinde decoctis, & tusis viscum parari. *Uvarum* acinos arefactos antequam maturescant, & in pulverem tritos alvi fluxiones sistere. Ex *surculis* optima ad oculos aqua paratur.

PVN-

PVNCTVM III. Platanus.

Vid. TAB. LXIV.

De Platano.

Dioscor. M. M.l.1.c.107. l.4.c.164. & 138.l.3. c.7. I. Platanum ex *Veteribus* non describit Dioscorides. Ex aliis tamen locis aliquid de eo colligas. Ricino Platani *folia*, majora, leviora, nigrioraque tribuit. Glycyrrhizæ *fructus* magnitudine ejusdem pillularum (sic fructus vocat) & asperiorum] Xanthii ad modum earundem spinosus seu echinatus. Apud *Theophrastum* invenies, arborem esse auctu facilem: *radices* in summa terra dispersas, quæ tamen, si locum commodum nactæ fuerint, facile & altiora subeant. *Materiem* celeriter putrescere, *corticem* disrumpi; *semen* manifeste producere eoque gigni, quod aliquando in tripode aeneo nata sit. Tremula dixisse *folia*, quod Cæsalpinus scripsit, nullibi reperias; lata esse dixit Plinius, inter primas germinare. Negabant tum in Adria esse, præterquam Diomedis delubro; inque universa Italia raram adfirmabant, quanquam multi magnique fluvii utrobique eam perluerent. Riguis enim, palustribus & aquarum ripis *gaudet*. At in aliis *locis* plurima nasci credebatur. Secundum *Plinium* per mare Ionium in Diomedis insulam ejusdem tumuli gratia primum invecta, inde in Siciliam transgressa, atque inter primas donata Italiæ? & jam ad Morinos usque pervecta, ad tributarium etiam pertinens solum, ut gentes vectigal & pro umbra pendant. Dionysius prior, Siciliæ tyrannus, Rhegium in urbem transtulit eas, domus suæ miraculum, ubi postea factum gymnasium: nec potuisse in amplitudinem adolescere, & alias fuisse in Italia, ac nominatim Hispania, apud auctores invenitur. Hoc actum circa urbis captæ ætatem: tantumque postea honoris increvit, ut mero infuso enutriantur: compertum id maxime prodesse radicibus, docuimusque etiam arbores vina potare. In regione Aulocrene, per quam ab Apamaea in Phrygiam itur, ostenditur Platanus, ex qua pependit Marsyas ab Apolline victus, quae jam tum magnitudine electa est. Fuit & Delphis Agamemnonis manu sata, & altera in Caphyis Arcadiae luco. De *Usu* nota. *Folia* viridia trita & illita non obscure phlegmonas nascentes adjuvare. Iisdem suos nidos ciconiae contra vespertiliones tutantur. *Cortices* decoctos dentibus dolentibus in collutione adhiberi. *Pillulas* ambustis cum adipe inservire. *Lanuginem* spiritu attractam arteriam exsiccando offendere. Fit e *baccis* sale & aqua maceratis aliquando oleum ad lumina. Duo ejus Plinio *genera*. *Major* nempe, quae platanus & πλατάνισσος; & *Chamæplatanus*, coactae brevitatis. In istis quaedam magnitudinis, radicum, foliorum, & regerminationis diversitas. *Magnitudinis*. Erat enim clara *in Lycia*, gelidi fontis socia, amoenitate itineri adposita, domicilii modo cava, LXXX. atque unius pedum specu, nemoroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxea intus crepidinis corona muscosos complexa pumices: tam digna miraculo, ut Lucinius Mutianus ter Cos. & nuper provinciæ ejus legatus, prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eam se cum duodevicesimo comite large ipsa toros præbente fronde, ab omni adflatu securum, optantem imbrium per folia crepitus, laetiorem, quam marmorum nitore picturae varietate, laquearium auro cubuisse in eadem. Haud minus patula illa fuit *in Lydia*, quam Xerxes monili aureo donavit, & uni ex immortalibus mandavit custodiendam. Aliud exemplum Caii principis in *Veliterno rure* mirati unius tabulata, laxisque ramorum trabibus scamna patula, & in ea epulati, circumsparsa umbra XV. convivarum ac ministerii capaci triclinio, quam cœnam adpellavit ille nidum. *Radicum*. Celebrata enim in ambulatione

Marginal notes: Theophr. H. P. l. 1. c. 9. & 16. & l. 3. c. 2. l. 4. c. 18. l. 5. c. 8. — Theophr. H. P. l. 4. c. 7. — Plin. H. N. l. 12. c. 1. & 2. — Theophr. H. P. l. 4. c. 4. — Plin. H. N. l. 12. c. 1. — Aelian. Var. Hist. l. 2. c. 14. — Varro R. R. l. 1. c. 37.

Platanus. latione Academiae *Athenis* una, quæ novella adhuc, radices triginta trium cubitorum egit. XXXVI placuere Plinio. *Foliorum*. Erat enim *Cortinæ* in insula Creta una juxta fontem, insignis utriusque linguis monumentis, nunquam folia demittens: statimque ei Graeciae fabulositas superfuit, Jovem sub ea cum Europa concubuisse: quasi vero non alia ejus generis fuisset in Cypro. *Regerminationis* singulare apud Theophrastum exemplum. Longitudine decem cubitis major: crassitudine ut quatuor viri vix amplecterentur, in Antandro & Philippis erat. Cum ramis capulatis, truncoque securi luxato procidisset, ἀνεφύη, νύκτωρ κυφιθεῖσα τῶ βάρους, καὶ ἀνεβίω. καὶ ὁ φλοιὸς περιεφύη πάλιν. Plinius circumdolatis asseribus vestibulum sponte factum ait.

Theophr. H. P. l. 4. c. 19.

Plin. H. N. l. 16. c. 32.

II. RECENTIORIBVS duplex est Platanus, *Vulgaris* & *Indica*.

Bauhin. H. P. l. 8. c. 11. p. 170.

I. *Platanus vulgaris* arbor est vasta, Nuci in amplitudinem explicitae similis. *Caudex* procerus, statim in ramos dividitur. *Cortex* lævis corio similis, cujus scabriores tunicas singulis mensibus deponit. *Materia* inter Quercum & Fagum media. *Virgae* seu surculi ex intervallo nodis & geniculis praecinguntur, quibus singulorum annorum numerantur germinationes. *Folia* instar palmae humanae divisa, dura, robusta Aceri similia & hyeme decidua. Penes eadem cum vere germinavit, *globuli*, de longis pediculis, asperi & velut lanugineis flosculis pleni, qui paulatim in majusculas *pillulas* excrescunt, parvo castaneæ echino aequales. Hirsutae hae, lanuginosae, & acerosis apiculis seu conicis asperatæ. Auctumno in tot *semina*, quot apiculi seu aculei fatiscunt; eaque oblonga, flava, aspera & papposa lanugine involuta. Effigie glandis alii faciunt. *Rara in orbe nostro.* Florentiae olim prope pomaeria & in suburbio speciosas Lobelius observavit, satas sine dubio, exque iis ramos & surculos, maturis jam fere echinis, defregit. Visuntur & Romæ plantatæ in viridariis, & Leidae in Horto Medico, sed minus procerae, nec ita densis foliis. Sponte nascuntur in Creta & montana Ida juxta torrentis fontem in valle foliis omnibus deciduis; in monte Atho, ubi altitudine Cedris montis Libani comparari possunt; in monte Tauro, ubi hyeme cortices exuunt. Altissimi & Antiochiæ in monte Castagna. Habentur & in Sicilia ad Ætnae radices. Constantinopoli adlata; Viennae ad aliquot Orgyias Clusio crevit. De *usu* nihil occurrit. Montis Atho incolæ cymbas ex trunco parant.

Bellon. obs. c. 20.

II. Platanus Indica est duplex. 1. *Abaca dicitur* similis caeteris, angustioribus tamen *foliis*, *fructu* triangulari, decem uncias longo, candido callo, ac nucleis multis & nigris, cicere paulo minoribus mollioribusque & orbicularibus, ex quo platani genere lintea conficiuntur. *Nascitur* in insulis Philippicis. 2. *Fulvo maculatas colore*, *fructuque* parvo & tenui, in tres divisas differentias præcipuas, *tologdato goyot & bolongon* vocatas, præter alias nonnullas, quas etsi nominibus minime destitutas, nominatim piget recensere; *fructu* odoro, & oris halitum in multas horas commendante, saporis grati, ac nostris apianis malis, si exquisite maturuerint, minime cedente, coloreque extra viridi, ac diversa magnitudine, temperata natura aut paululum frigenti, sed aliquanto humidiore. Flatum & pituitam generat, ventrem emollit, & oris commendat halitum, quin post esum mos est indigenis, ab omni potionis genere, ne ob immodicum humorem putrescant, abstinere.

Nieremb. H. N. Exot. l. 15. c. 83.

PVNCTVM IV.

De Ricino.

Ricinus.

I.

Vid. TABVLA LXIV.

Ricini sub κρότωνος & κίκι nominibus ex *Veteribus Dioscorides* & *Theophrastus* inter Græcos, *Plinius* inter Latinos meminere.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 164.

1. *Dioscoridi* est arbor ficus parvæ instar, *folio* platani, at majore, læviore, & nigriore; *ramis* caudicibusque cavis καλάμε τρόπον: *semine* in βότρυσι τραχέσι, quod λεπιδὲν animal repraesentat.

Theophr. H. P. l. 16. & de C. P. l. 2. c. 22.

2. *Theophrastus* de foliis duntaxat scribit, rotunda recentia, ἀπογονιῦσθαι seu in angulos vetustate abire, quasi istam formam perfectionis suae demum capessere debeant. Facilior scilicet res simplex, quam multiformis: nec potest principium rem difficilem peragere, quia ἀσθενές.

Plin. H. N. l. 15. c. 2.

3. *Plinius* in Ægypto copiosam prodit, ibique non pridem (de suo tempore accipe) in Hispania repente *provenisse*, altitudine oleae, *caule* ferulaceo, *folio* vitium, *semine* uvarum gracilium pallidarumque. De *Usu* habe. *Folia* cum polentæ polline trita, oculorum œdemata inflammationesque lenire. *Grana numero* XXX, ut in textu Dioscoridis est, (tria forte) violentissime purgant, & ventriculum subvertunt. Ex iisdem fit oleum. Coquitur in aqua, innatansque colligitur: in Ægypto sine igne & aqua sale adsperso exprimitur cibis fœdum, lucernis utile. Stirpem illam esse, quam Deus Jonae pro umbraculo paraverat, Arias Montanus, Danæus, Lemnius, Gvilandinus & Bodæus volunt.

Lemn. de plant. biblicis c. 33.

II. RECENTIORIBVS triplex est, 1. *Vulgaris*. 2. *Ægyptius*. 3. *Americanus*, quibus *Adfines* adjici debent.

Bauh. H. P. l. 34. c. 14. p. 643. Bodæus ad Theophr. H. P. l. 9. c. 12. pag. 1089. Camer. in Epit. Matthiol. p. 959.

I. *Ricinus vulgaris* Mesuaeo *Granum regium majus*; Arabibus *Kikajon Ionæ*, *Alkaroa & Kerva*, Italis *Gyrasole*, Thuscis *Phaselus Romanus*, Fragoso *Cataputia major*, aliis *Palma Christi*, *Pentadactylus*, Hispanis *Ficus infernalis* &c. planta est auctu celerrima, prout solum nacta est. *Caudex* striatus, glaucus arundinis modo geniculatus & cavus, glaber ex obscura purpura nitens; candidus, si pulverem, quo farinæ instar conspersus est, deterseris. *Folia* ampla, octo vel novem segmentorum, quæ serrata & acuta, hisque e folii centro nervus, atrovirentia, & interdum acetabuli instar concava, loco inprimis, quo segmentorum nervi coëunt; quo altiora, eo majora, ut reperias, quæ petasum æquant. *Flores* longa serie thyrsoidi surculo racematim insident, e sanguineis crispisque staminibus conflati; quibus muricata triquetra *vascula* succedunt, in quibus *semina* Ricini animalculi æmula, foris livida & maculosa, intus candida, quae per maturitatem fissis capitulis ac rimas facientibus cum impetu exsiliunt. Insident eidem thyrso muscosa glomerata *nucamenta* coloris herbacei, quae nullo relicto fructu marcescunt. Passim jam in hortis & viridariis *nascitur*. Vidit hominis crassitudine in Hispania Clusius. Bellonius in Creta tantos, ut non nisi scalis admotis abscinderentur. In Germania annua est, perficiturque eo, quo sata est, anno. *Semen* auctumno, si æstas calida, maturatur. In calidis regionibus multos restat annos.

Bellon. observ. c. 20.

II. *Ricinus Ægyptius* ab Aldino observatus est; semen enim, quod circulator quidam Romae vendere solebat satum, similem quodammodo vulgari plantam protulit, sed majorem & *foliis* crispioribus rubicundioribusque, nec non semine majore. Multo hoc vulgari validius, *dimidioque grano* sumtum valentissime purgat, ita propter acredinem dum sumitur obvolvendum, ne ventriculum attingat. Visus quidam robustus juvenis, qui contra capitis dolorem sumsit, feliciterque purgatus, inflammato ventriculo, nono die, nihil proficientibus trium Medicorum subsidiis, occubuit.

Aldin. Horti Farnes. c. 9.

III. *Ricinus Americanus* quintuplex est, 1. *major*. 2. *minor*. 3. *scandens*.

Ricinus. *dens.* 4. *foliis Staphis agriae.* 5. *fructu racemoſo hiſpido.*

Aldin. l. c. Monard. ſimpl. medic. c. 4.

I. Ricinus Americanus major incolis *Curcas*, Camerario *Syriacus*, ab Aldino ſatus, prima ex ſemine *folia* produxit ſubrotunda, vulgari ſimilia, ſed decies majora: quae ea excepere hederacea & anguloſa, non diviſa erant. *Semen* nigrum non maculoſum. *Siliqua* ipſa triangula, lævis eſt & cinerei coloris, ut Cluſius habet. Elicitur ex *ſemine* oleum in Nova Hiſpania, quod *oleum ficus infernalis* vocatur, prout Dioſcorides præſcripſit: quod in colicis doloribus per clyſterem infunditur: hydropicorum ventri inungi poteſt, nec non pſoriaſis & capitis ulceribus. Guttis aliquot intus ſumtum in vino, flatus valide diſcutit, & aquas evacuat. Tumores frigidos diſſolvit, morbisque ab ejusmodi humoribus provenientibus opitulatur. Ventri puerorum illitum, alvum ſolvit, & vermes pellit, maxime ſi una vel altera gutta in lacte vel jure pingui propinetur. *Semen* ipſum dicitur ſemigrani pondere infra & ſupra evacuare.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 21. & 25.

II. Ricinus Americanus minor, dicitur *Eraway*. Granum ei puſillum, adferturque ex Guinea. Empirici inter purgantia commendabant.

Nard. Rer. Medicar. l. 3. c. 26.

III. Ricinus Americanus ſcandens eſt duplex, *Hucipochotl* & *Xapeloach quahuitl*. 1. *Hucipochotl* arbuſcula eſt vitium inſtar ſerpens, quae apud Huaxenſes *naſcitur*, *foliis* tricuſpidibus, *floribus* coccineis in comam adgregatis; *fructu* nucis Ponticæ forma & magnitudine, qui ternos Ricini more candicantes *nucleos* continet. Totoque anno haec omnia fert. Moderate eſt frigida. *Folia* in acetariis colorem nitidum reddunt. *Lacryma* e perfractis germinibus ſtillans, inflammationem oculorum tollit. *Nuclei* quini membrana liberati per ſuperiora & inferiora purgant. 2. *Tzapeloach quahuitl*, eſt ſtipite cubitali, lento, ſubalbido, levi & ſpinifero. Lac dentes firmare, & carnem exhauſtam inſtaurare creditur.

Bauh. Phytop. p. 522.

IV. Ricini Americani folio ſtaphiſagriae ramum deſcripſit Bauhinus. Erat is cubitalis, lignoſus, ruſeſcens, & circa foliorum exortum hirſutus, quem *folia* pallide virentia, pediculis oblongis & hirſutie aſperis donata ambiebant: folia inferiora in quinque lacinias, ſuperiora in ternas ſecantur, crenis acutis per circumferentiam exaſperata, & nonnihil pubeſcentia. Ramulis *flores* quinquefolii ex intenſa purpura rubentes inſident.

Marcgr. H. P. Braſil. l. 2. c. 14.

V. Ricinus Americanus fructu racemoſo hiſpido, naſcitur in Braſilia, & incolis *Nambu guacu* dicitur. Frutex eſt in multos *ramos* expanſus. *Folia*, in quorum medio longi pediculi, magna, in octo aut novem lacinias ſciſſa, mollia, tenera & quæ attacta ſtatim flaveſcunt. In ramorum extremitatibus *pediculi*, in quibus alternata ſerie ſpicae forma, quinque aut ſex virides & laeves *globuli*, uvæ inſtar connexi; qui ubi ſe aperuere, *floſculos* ſubtiles, ſambucinis ſimiles, ex albo flaveſcentes in racemum congeſtis exhibent. His ſuccedit *fructus*, corpora nempe rotunda, viridia, cinnabriis umbilicis notata, magnitudine avellanae, erinacei inſtar, quinquaginta aut ſexaginta in unum racemum congeſta. *Nigricat* maturus, & diſſilit in tres capſulas, quarum unaquaeque nucem cineream, nigro maculatam, figura & magnitudine piſtaceorum, cuticula fragili obductam continet, cui nucleus oleaginoſus. Immaturus ſi tangatur, cum crepitu in partes diſſilit.

VI. *Adfines Ricini* ſunt 1. *Dende Serapionis* ſeu *Abelmoluch Mauritanorum Imperati.* 2. *Fructus Exoticus Cluſii Ricino ſimilis.* 3. *Curcas Cayrenſium.*

I. Dende Serapionis ſeu *Abelmoluch Mauritanorum Imperati*, falſo Ricinum Americanum creditum Bauhinus noſter ſcribit. Tres ejus recenſentur ſpecies. 1. *Chinenſis*, quæ *ſemen* fert Piſtachiorum, craſſitudine & ſimilitudine quaeque celebratiſſima eſt. 2. *Sabatica*, quae magnitudine ſeminis cataputiae prodit; & quia tarde operatur, flatusque in phlegmatico forte corpore, & alia graviſſima ſymptomata gignit, rejicitur.

Bauh. Phytop. l. 5. p. 432.

citur. 3. *Indica*, mediæ inter utramque naturae. Maximum in iis a cortice extimo & lingulis interioribus periculum, ideo rejici debent. *Fructus*, quem *sub hujus nomine a Paludano Bauhinus* accepit, Ricino Americano majore dimidio minor erat, eique *cortex* cinereus, maculis pullis hinc inde adspersus, gibbus, altera parte elatior, pauloque planior, tribus interdum elevatis costis conspicuus; *nucleus* bipartitus, pallidus, tenui vestitus cortice, saporis non ingrati, sed fauces diu & multum vellicantis. Adlatus erat ex Creta.

Bauhin. H. P. l. 34. c. 14. p. 644.

II. Fructus Exoticus Clusii Ricino similis, triangularis & in tres cellulas distinctus erat, quarum singulis *semen* inerat rugosum, nigrum; Exterior cortex fuscus & glaber. Pendebat inter quinque foliola, medium tegentia fructum e pediculo semunciali, satis firmo.

Clus. Exot. l. 2. c. 24.

Ricinus.

III. Curcas Cayrensium, Cambajenses *Carpata*, Malavares *Chiviquilenga* vocant. Fructus est avellanæ magnitudine cum suo putamine, sed non tam rotundus, candidus, gustu tuberorum coctorum, ex plantae cujusdam, quae seritur, ramis dependens; nullius Garzia conscio in Medicina usus. Forte *Habelculcul* Serapionis. *Hab* enim magnum semen notat. Seminis copiam facere, sed & cholericam passionem excitare scribit iste: quae & Malavares huic fructui tribuunt.

Garz. Hist. Arom. l. 2. c. 22.

PVNCTVM V.

TABVLA LXV.

De Sassafras.

De *Sassafras* nihil in Antiquorum scriptis. Non prius nota arbor, quam novus orbis, & in eo Florida. Monardo & aliis est *Pavame Indorum*; Capivaccio *Indica Sassifragia*; Camerario *Lignum Sassepes*, aliis *lignum Floridum*; Codroncho *Indica radix, quae Sassafras*, Virginiensibus *Winanck*. Arbor est aliquando procera, ita, ut pinum mediocrem æquet. *Radix* summa tellure vagatur, modo crassa, modo gracilis. *Truncus* singularis, nullis adnatis ramosus, radice magis flexilis, cui *cortex* extimus tenuis & cinereus; interior crassiusculus, rufescens, fungosus & nonnihil mollis; *materies* ex albo rufescens, aliqua parte cinerea, mollitie & pectinibus tiliaceis, odore & sapore aromatico, subdulci, & quodammodo anisi. *Folium* Bauhinus sublongum apud fratrem vidit, in tres partes divisum, cum pediculo aromatico. Monardes pyri foliis simile facit, atro-virens, odoratum, vixque ullum angulum ostendere. Perpetuum idem, aliisque marcescentibus, succrescunt alia. *Fructus* secundum eundem oblongus, rugosus, & longissimis pediculis donatus. At qui ex novo Belgio redierat, forma a baccis lauri non multum differre, minorem tamen, cortice tenero & pene nigro, exterius rugato, dixit; *nucem* intus albam, sapore subamaro in duas partes divisam. *Nascitur* in Florida maritimis temperatisque locis; in portu inprimis S. Helenae & S. Matthaei: montibus etiam. *Usus* hisce regionibus frequens, ex quo inferri cœpit. Efficacissima ob corticem multum viscidum *radix*, ejusque decoctum odoratius: hinc *cortex*, quia magis aromaticus, cum suo *ligno*, qui ad tertium caliditatis gradum adscendit. Uncia una octo libras potionis gratissimæ exhibet, ad corpora superfluis humoribus liberanda: sed quia vires adservata amittit & odoris gratiam, melius pro duabus tantum dosibus paratur. Fit & destillatum ex eo, si ramenta aliquandiu sub cineribus calidis macerata fuerint; & cujus minor, quam decocti, dosis. Olim ligni cum suo cortice unc. una semis in tribus aquæ fontanæ libris per horas XII. infusa ad librarum duarum consumtionem decoquebantur. Colaturæ libra dimidia dosis mane. Residentiam in libris XVI. aquæ per tres horas infundere solebant: ad libras duas de-

Monard. Simpl. c. 24. De Laet. Ind. Occid. l. 4. c. 15. Bauhin. H. P. l. 4. c. 32.

De Laet. in Ind. Occid. indice capitum.

Saſſafras. coquebant, colatoque per manicam Hippocratis cum ſaccharo, pro ordinario potu utebantur. Licebat & vinum diluere. Singulare eſt remedium in lue venerea, iſchiade, podagra, veteribus fluxionibus, tertiana notha, capitis doloribus, reſpirationis difficultate, cum ſaccharo; flatibus, urinæ ſuppreſſione, & aliis frigidis adfectibus. In fœdis virginum coloribus ſingulari eſt experimento. Ipſa ligni materies etſi ad opera ſatis inepta, ſuſtinuit tamen in elegantium pyxidum torno elaborari. Vide de ejus uſu *Neuvillaeum*.

Gorop., Hiſp. l. 7. Huc refer *Lignum Aniſi* Goropii, ex orbe Atlantico, ut ille vocat, advectnm, &, quod Aniſi odorem ſpiraret, ita dictum. Habebat *eodem nomine* a Thoma Platero Bauhinus *aliud*, uncias duas latum, ex trunco brachii craſſitudine, nec illo tamen integro exciſum, odore Aniſi & quam Saſſafras ſuaviori, mitiorique; *materie* ſolida, ſubfuſca, pectines rectos maculis transverſis ac ſplendicantibus intercipientibus, quales fere in Fagino ligno videri ſolent: facile finditur. Flammæ admotum, facile adoleſcit, & luculentam flammam præbet: ſed odorem gratum non reddit, ſicuti Saſſafras.

ARTICVLVS II.

De Bacciferis Indigenis & Exoticis Claſſis ſecundae.

PVNCTVM I.

De Berberis.

Vid. TABVLA LXV.

Bacciferarum Claſſis ſecundæ ſunt 1. *Berberis.* 2. *Groſſularia*, cui *Ribes* adjicitur. 3. *Sambucus.* 4. *Laurus.* 5. *Laureola.* 6. *Chamelaea.* 7. *Thymelaea.* 8. *Cneoron.*

Sectione de Antidotis c. 457. I. *Berberis* inter *Antiquos* nemo meminit. Ex Græcis mediæ ætatis facit ejus mentionem Myrepſus, & ſemen oxyacanthæ eſſe putat. Videtur equidem c. 27. unam & eandem cum branca urſina facere: ſed locum corruptum eſſe certum, & ita legi & interpungi debere, ut πράντσε ȣ̓ρσίνα τȣτ' ἐςὶ ἄκανθον legatur, quod veriſſimum eſt, cum brancam urſinam acanthon Græci vocent. Ferri tamen non poteſt, ut cum *Oxyacantha*, ſive illa ſit *Galeni*, ſive *Dioſcoridis*, ſit eadem; tantum abeſt, ut ſit Theophraſti *colytea*. De *Oxyacantha* Dioſcoridis ſuperius ſub Meſpilo egimus. Cum hoc eadem eſt Galeni, ut ex libro 7. ſimpliciter patet. Pyro ſylveſtri ſimilem ſcribit, & fructum ὅμοιον τοῖς μύρτοις ἔρυθρον καὶ ἀραίον ferre. *Colytea* Theophraſti arbor eſt circa Idam proveniens. Genus aliud eſt fruticoſum, ramoſum, ὀζῶδες καὶ πολυμάχαλον, inventu rarum, non crebrum, &c. *Berberis* pluribus ac diverſis aculeatis ſtolonibus fruticat, qui rariſſime arboreſcunt. Trium *ſpinarum* ipſi ad ſingulos nodos perpetua ſeries, adeo, ut trifurcato quaſi ordine prodire videantur. albæ hæ, planæ, fragiles, & admodum pungentes. *Folia* habet parva, oblonga, dilute virentia, ambitu crenata, ſapore acida. *Fructus* racematim uvæ in modum propendet, teres, oblongus, lenta cute, ſucculentam carnem continens. Fiat jam comparatio, & verum eſſe comperietur, quod diximus.

Theophr. H. P. l. 3. c. 17.

Theophr. l. c.

II. RECENTIORIBUS eſt triplex 1. *Dumetorum.* 2. *Sine nucleo* ſeu ἀσπορος & 3. *Alpina Cretica.*

1. *Berberis dumetorum*, Dodonæo *Spina acida*, Trago *oxyacantha*, Tabernomontano & Codro *Oxyacantha Galeni*, Ruellio *Spini vineta*, Matthiolo *Creſpinus*, Camerario *Oxyacanthus Galeni*, *Amirbaris* Abenſinæ, *Ribes Serapionis* forte Cæſalpino, ambigit inter arbores frutices, armaturque ſpinis minacibus, quarum tres aliquando ex uno trunci puncto emicant. *Radix* multifida, ſub primo cortice egregie flava. *Materiei* albidæ multa ſubeſt *medulla.* Bauh. H. P. l. 6. c. 24.

Folia

Folia prima germinatione ſinuoſa & pungentibus ſpinis horrida, ſucceſſu molliores induunt & ſaporem acidum. *Flores* racemoſi, ſex foliorum, lutei, cum totidem ſtaminibus, piſtillo viridante, odore gravi, menſe Aprili & Majo prodeunt. *Baccæ* cylindraceæ, tenues, & per Septembris maturitatem acidæ: *Zairach* quibusdam. Calidas nimis *regiones* averſatur, ideo in Hiſpania fructum non emittere, auctor Tragus. Nec Monſpelii a Bauhino viſa. *Creſcit* tamen in Italia, Delphinatu, Germania, Polonia &c. Incultis, ſylvoſis, campeſtribus, montanis, ſiccis & aquoſis delectatur; inprimis in frigidiore climate rivorum ripis ac collibus. De *Uſu* ſcito, *corticem* flavum pulverizatum, qui officinis *Bugia*, aphtis & faucium ulceribus prodeſſe: medianum, qui inter lignum & corticem, vino albo in lineo panniculo per trihorium maceratum, mirifice purgare. Quomodo croceo ejus colore
Bauhin. H. P. l. 6. c. 24. p. 54. vernix tingatur, exſtat apud *Bauhinum*. Aqua, *inquit*, quæ macerata colla mucaginoſa ſit reddita, illinuntur ligna explendis fibrarum & pectinum interſtitiis: ſiccata in fuſo, corticum Berberis croceo colore tingunt, tandem nitorem inducta vernice liquida vulgata conciliant. *Folia* viridia ad intinctus parantur: ſuccus contuſorum cum aceto in calidis Berberis. ad dentes defluxionibus laudantur. *Baccæ* in ſecundo ſunt frigidæ & ſiccæ, & tenuium aliquatenus partium. Vinum ex illis expreſſum in fluxionibus, febribus ardentibus, cum julepo violato adhibetur: non tam ſumtum, quam inditum, menſes movet; & cum aquis graminis vel portulacæ & ſacchari tantillo, tineas ventris interimit.

II. De *Berberi ſine aculeo* ſeu Cluſ. H. P.
ἀσπόρῳ nihil occurrit. Fruticem ejus l. 1. c. 85.
Aſchafenburgi, magnum Francofurti Cluſius vidit.

III. Berberis Alpina Cretica, Bel- Bellus ad
lo *Lycium Creticum* audit. Frutex Cluſ. Epiſt. 1.
eſt quatuor vel quinque cubitorum, Bauhin. H.
totus ſpinis horridus. *Cortex* ligni P. l. 6. c. 26.
pallidus & aſper: *materies* lutea, *fo-* p. 60.
lia parva ad formam buxeorum accedentia, leniter ſerrata. *Flores* copioſi, lutei, paliuri inſtar, ſed minores. *Fructus* berberum inſtar longi, nigri, ſapore inter dulcem & acidum medio, in quibus unum vel duo granula continentur. Frequens eſt & in monte Libano.

Ex EXOTICIS huc refer *Maza-* Nardus R.
xochotl arborem, cujus rami omnes M. N. H.
alati, pleni fructu rubro Berberis, p. 385.
qui longus & dimidium digitum latus eſt.

PVNCTVM II.

De Groſſularia & Ribeſio.

I.

Vid. TABVLA LXV. Theophr. H. P. l. 3. c. 17.

De *Groſſularia* & *Ribeſio* nihil apud *Antiquos* invenies. *Illam* nonnulli ἴσον, alii Ceanothum Theophraſti eſſe dicunt. At Groſſularia ſeu Uva criſpa ſpinoſa eſt, ἴσῳ nullæ ſpinæ. Flos omnis ex herbaceo albidus; fructus per maturitatem flaveſcit. De *Ceanotho* ſpina pauciſſima
Theophr. H. P. l. 4. c. 11. Theophraſtus prodidit. Germinare dicit ut iridem; aquoſis gaudere; radicem ei nec arundinoſam, nec geniculatam eſſe, quod ad Uvam criſpam vix ſpectat. *Hæc* etiam quibusdam ἴσος, ſeu ut alii οἶσος (*æquam* Gaza vertit) Theophraſti eſſe putatur. Æquorum *inquit ille* alia candida, alia nigra: & flos fructusque utrique pro ratione diſcriminis, alius candidus, alius niger: nonnulli etiam medii quodammodo ſunt, quibus flos in purpura candicans. Nec enim fulvus, nec exalbidus eſt. Nihil horum convenit Ribeſio. Sed & Suidas οἶσον ſalicem dicit; & ex ea quia ἱμαντόδης crates fieri.

II. RECENTIORIBVS eſt Groſſularia duplex, alia *ſpinoſa*, dicta *uva criſpa:* alia *non ſpinoſa*, dicta *Ribes.*

I. *Groſſularia ſpinoſa* eſt vel *ſylveſtris* vel *ſativa.*

1. *Groſſularia ſpinoſa ſylveſtris* dicitur pleriſque *Uva criſpa*, Lobelio

Grossularia & Ribes. Cardan. de Variet. rer. l. 6.

Vitis precia Plinii, Matthiolo *Uva spina*, Cordo *Crispina Uva*, Cardano *Rocella*, *Ceanothus spina*, vel *asper* Gesnero, *Grossularia vulgaris* Clusio. Frutex est tricubitalis aliquando, *spinis* acutis & rigidis, binis, ternis, ad foliorum exortum passim horridus, cortice purpurante, *materia* buxeo pallescente colore. *Folia* utrinque hirsuta, sapore acido, ex brevibus pediculis propendent. *Flosculi*, quos in Aprili dat, simul multi ex eodem tuberculo, quo folia prodeunt, nonnihil gravi odore, ex pediculo brevissimo, punicante, hirsuto, nutant; quibus *globuli* hirsuti subsunt, futurarum baccarum rudimenta. ex foliolis quinque rubentibus, extrorsum reflexis, ut radiatam stellam exprimant, quæ totidem adnatas quasi lingulas albicantes, intus hirsutas surrigentia, florem reliquum concavum efficiunt. *Baccæ* mense Majo funduntur, rotundæ, striatæ, granis multis prægnantes, quæ maturæ in Junio & Julio flavescunt, aliquando subrubent, dulces, immaturæ acidæ. Dum manducantur, ob membranam crepant. In *calidis regionibus* raro occurrit. Circa Basileam copiosissima. Observata & Murani ad Venetias. *Usus*, *Foliorum* in urina cienda, si novella comedantur: *fructus*, in gravidarum pica; in febribus, si jusculis incoquantur; fluxionum restrictione, si immaturus sumatur; in inflammationibus calidis, si adplicetur: in gonorrhœa & fluore albo, si saccharo condiatur. Concinnatur & in placentas, cupedias ac scitamenta. Delectantur eo & aviculæ. Ideo Diepæ circa frondosas arbusculas circumductum rete, inque eo aviculas nutritas vidit Gesnerus.

Gesner. in hortis German.

2\. *Grossularia spinosa sativa* duplex est, *fructu nempe majore* & fructu obscure purpurascente.

Cluf. H. Pl. l. 1. c. 85.

1\. *Grossularia spinosa sativa fructu majore* cerasi magnitudinem adsequitur, ampliorem foliis, quam Cargillus in hortis nonnullis infirmo sarmento ridicis sustentato vidit.

2\. *Grossularia spinosa sativa fructu obscure purpurascente*, cujus *folia* ampliora nigrioraque: *spinæ* modo breves & infirmiores, modo nullæ. *fructus* immaturus viret, maturus purpurascit primo, mox atrum ex purpura colorem contrahit.

II. Grossularia non spinosa dicitur *Ribes*, & est vel *hortensis* vel *sylvestris*, cui *Ribes Arabum* & *Ribes Arabum congener planta* accedit.

1\. *Grossularia non spinosa hortensis*, fructum gerit vel *acino simplici* eoque cæruleo, vel *multiplici*; estque 1. rubra vulgaris. 2. majore fructu & monocarpos.

I. Grossularia non spinosa hortensis acino multiplici rubra vulgaris, seu *Ribes officinarum*, Dodonæo *uva ursi*, Gesnero *Ceanothus levis*, Lobelio *Ribes Arabum*, Lugdunensi *Grossularia rubra*, frutex est notissimus, stolones aliquando tricubitales, flexibilibus & subnigricantibus *ramis*: *cortex* spadiceus, *materiei* ampla matrix. *Folia* uvæ crispæ similia, sinuata, mollia, acidula, inferne canescunt. *Flores* racematim cohærent, quinquefolii, pallide virentes, cujus umbilicum medium, obsoleti coloris, staminula sex sessilia, ambiunt. *Baccæ* non racemosæ, rubræ, ejusdem fere cum uva crispa usus. Reprimunt bilis fervorem, putredinem, febres, ventris subversiones, choleram &c. Paratur ex iis in officinis Syrupus. Bauh. H. P. l. 15. c. 2. p. 97.

II. Grossularia non spinosa acino multiplici fructu rubro majore, Caspari Bauhino, *Ribes flore rubente*. Firmior hic frutex vulgari, & sæpe cultura in arbusculam abit. *Cortex* rubescit, *folia* hirsuta ad tactum lævia, angulosa, sapore tantillum acido. longi *florum* racemi, & fere palmares, obsoleti ruboris, quorum fimbria quinquepartita albescit, sapore subacido. *Fructus* rubet. *Clusius* amplioribus esse *foliis* scribit. *florem* eleganter rubere, & puniceum esse. Visa Florentiæ acinis avellana majoribus, acidissimi saporis. Bauhin. l. c. p. 98. Cluf. H. P. l. 1. c. 85.

III. Grossularia non spinosa, *acino multiplici monocarpos*, fructum singularem ut in uva crispa profert. Gesner. in horto.

IV. Grossularia non spinosa, *fructu margaritis simili*, quæ cortice est candidiore, floribus facillime diffluenti- Bauhin. l. c.

entibus, baccis albis, pellucidis, unionum instar, ejusdem cum vulgaribus magnitudinis. Incognitum Hungaris scribit Clusius. Montbelgardi floruit.

V. Grossularia non spinosa fructu dulci, folia habet candidiora, fructus minores & rubros.

2. *Grossularia non spinosa sylvestris* est duplex. 1. *Fructu rubro*. 2. *Fructu nigro*.

I. Grossularia non spinosa sylvestris fructu rubro, aliis *Ribes sylvestris*, Gesnero *Ceanothus levis sylvestris*, Bauhino *Ribes Alpinus dulcis* vocatur. Fruticat tenui vimine, *cortice* cinereo contecto. *Folia* aliquot ex alternis tuberculis, cum floret, simul exeunt, levissime hirsuta, superne atro virentia, in quorum angulos singulos nervus satis elatus excurrit, gustu subdulci. *Flores* racemosi, herbacei, vulgaris magnitudine multum cedunt, odore gratissimo, quibus ad pediculum folium concolor, tenue & oblongum, adnascitur. *Uvæ* breviores quam vulgari; acini minus rubri, subdulces, fere insipidi. Occurrit circa Basileam & Genevæ in monte Solere: nec non in Bohemiæ & Germaniæ sylvis. Visa ab Illustri Barone Schöneichio in pinu.

II. Grossularia non spinosa sylvestris fructu nigro, Trago *Ribes sylvestris* & *Ceanothus ribes acinis nigris*, Dodonæo & Tabern. *Ribes nigrum*, Gesnero *Ribes sylvestre aquaticum Sabinæ fere odore*, *Amomum falsum* & *Pseudo Amomum*; Lugdunensi *Grossularia nigra*, aliis *Pipe-* Joh. Bauh. H. P. l. 15. p. 98. *rella*, Bauhino *Ribes nigrum, vulgo dictum folio olente*, frutex est, in Gallia aliquando tricubitalis. *folia* vitiginea, aversa parte pilosa, odore fœtido: *flores* ex eodem tuberculo racematim digesti, concavi, uvæ crispæ foliis similes, quinque foliis rubentibus extrorsum reflexis, totidem surrectis pallide virentibus, alternante cum quinis fibris concoloribus situ, odore gravi. *Baccæ* oblongæ, nigræ, acidæ, sapore inter gratum & ingratum medio. Ruellio immaturæ sunt virides, post nigrescentes, racematim coactæ, gustu piperis, sed mitiusculo. Hinc *Piper* olitores Galli vocant. *Provenit* in hortis Galliæ & Italiæ, incipitque principio Februarii prorumpere. Tiguri, circa rivorum quorundam ripas sponte nascitur, sed sterilis. Visitur & in Misniæ montanis circa Annæbergam, ubi fructui nescio quid venenati in esse creditur. Sunt, qui foliis cibos condiunt. Grossularia & Ribes.

III. Ribes Arabum foliis petasitidis, Rauwolffio *Ribes Arabum cum suis capreolis*, Clusio *Ribes legitima Arabum*, Camerario *Ribes Serapionis*, Cardano *Ribes verum Bellonii in Libano*. Bauh. H. P. l. 15. c. 2. p. 99. Rauwolff. itiner. l. 2. c. 12. Cluf. H. P. *Radicem* habet apud Clusium purpurascentem, rugosam, flexuosam; *caules* cubitales, pollicari crassitie, hirsutos, virides, inferne purpurascentes. *Folium* lapathi acuti vel petasitidis, ad papyrum accedens. Septena ut plurimum a radice adsurgunt, in eorumque semi medio baccæ veluti racematim dependent. Bellonio Spicæ Celticæ nascendi modo aliquo modo naturam refert, perpetuoque sub nive degit. Bellon. apud Bauhin. l. c. Rauwolffio mense Septembri sine flore & semine, duobus tantum foliis visa. *Nascitur* in Libano, si a cedris paulo altius ad montis cacumen adscenderis. *Folia* & *caules* succum acidum, turbidum, lactis albedine fundunt, qui si insoletur, clarescit. Eadem forte cum ea vel adfinis *Ribes Arabum Serapionis folio Oxylapathi*. Arborem esse scribit Dodon. in Pemtad. rotundis foliis & capreolos habere. Frigida & sicca ordine secundo. Ex capreolis exprimitur succus, qui coctione spissescit. Paratur ex eo Rob de Ribes Alepi, mittiturque etiam ad Turcicum Imperatorem, earundem cum nostro Ribes virium.

IV. Ribes Rauwolffii congener planta, a Clusio ex Coolmanni foliis describitur. Vid. TAB. LXVI. Cluf. Exot. l. 4. c. 21. Reperta enim hæc cum suprema caulis parte inter chartas ejusdem. Non adeo sphæricæ figuræ erant, mucronata enim, sed vel hederæ folium angulorum expers, vel convolvuli majoris quodammodo referebant. viridis supernæ parti color; prona ex albo pallescebat. Gratia a nervis. Summi caulis abrupta pars, teretes & oblongos folliculos proferebat, eosque inanes & siccos.

EXOTICA.

Grossularia & Ribes. Ex EXOTICIS huc referri possunt 1. *Unni Chilensium.* 2. *Guvavirap Brasiliensium.* 3. *Mureci Pernambucensium.* 4. *Curoiri Brasilianorum.* 5. *Frutex innominatus eorundem primus.* 6. *Hiutztomatzin novæ Hispaniæ.* 7. *Ravvocomenes Virginianorum.*

De Laet Ind. Occid. l. 12. 2. I. *Unni Chilensium*, Hispanis *Murtilla*, quæ *fructus* fert uvarum in modum racematim collectos, pisorum magnitudine, granorum mali granati forma & colore, sapore inter suavem & acrem medio. Exprimitur ex eo liquor clarus, ad vinum quam proxime accedens, qui fæces sua sponte egerit. fit & laudatissimum acetum.

De Laet Ind. Occid. l. 16. 11. II. *Guvavirap Brasiliensium*, arbor procera & vasta, frondibus perexiguis, floribus rubicundis, fructu uvam crispam referente.

III. *Mureci Paranambucensium*, duo sunt genera, *Muropitinga*, & *Mureci guacu*, quarum *illa* minus sylvestris. Marcgr. H. P. l. 3. 10. Piso de facult. medic. l. 4. 32. Arbores sunt *cortice* cinereo, *ligno* fragili, *folia* in frondes plerumque congeruntur, longa, rufa, & hirsuta dum juniora, lanugine foliorum verbasci adultiora; *flosculi* spicatim sunt congesti, lutei, quinquefolii, figura auriscalpii, cum manubrio rubro; *fructus* baccæ figura, magnitudine & sapore uvæ crispæ similis. stuporem aliquando dentibus inferunt, ideo bene condiri solent. *Cortice* retia & coria tinguntur: fiunt & potiones ad purgandam alvum. *Uvæ* in cibos abeunt.

Marcgr. H. P. l. 3. 9. IV. *Curoiri Brasiliensium*, statim prope terram in plurimos ramos se explicat. *flosculos* fert tres aut quatuor juxta se positos. *Fructus* magnitudine uvæ crispæ, rotundus, luteus, cuticula & umbilico instructus, saporis acidi, cui unum aut duo lapides seminis cannabis magnitudine. Edulis est.

V. *Frutex innominatus eorundem primus* Marcgravii, e *radice* lignosa, filamentosa, & alba *caulem* protrudit trium pedum altitudine, *spinulis* acutis, quæ & in ramis visuntur, armatum; *folia* vomeris, sed obtusi figura, dilute viridia, mollia, & ad nervum postica parte aculeata. *flosculi* ex viridi ad luteum inclinantes, quinquefolii ad ipsos ramulos proveniunt. *Fructus* mespili magnitudine, rotundus, e viride albicans, maturus flavescens, ex folliculo & pulpa compositus, cui *semina* orbicularia, compressa, flavescentia, lentis figura, saporis ut uvæ crispæ grati. Ad *solanum* quidam referunt. Iconem ex semine enatæ de Laet dedit, & solani spinosi speciem arbitratur. Marcgr. H. P. l. 2. 15.

VI. *Hiutztomatzin novæ Hispaniæ*, frutex est radice grossa & surculosa; *trunci* spinosi, ulnam alti; *folia* spinauliæ quodammodo æmula, parte inferiore villosa & incana. *Flos* ei purpureus cum quibusdam staminibus. *Fructus* albis cerasis similis. *Radix* calet in gradu tertio, amara, acuta. *Cortex* contusus & semunciæ pondere haustus ex aqua, quosvis humores per inferiora purgat. Admirabile contra febrem, asthma & hydropem remedium. Marcgr. H. P. l. 2. 15.

VII. *Ravvocomenes Virginianorum* acinorum species est, nostris uvis crispis, forma, colore, & sapore plane similis. Tam crudis quam coctis vescuntur. De Laet Ind. Occid. l. 3. c. 15.

De Sambuco.

PVNCTVM III.

TABVLA LXVI. Duo *Sambuci* apud *Antiquos* genera. *Unum* procerius Δενδρῶδες, quod in arborem adscendit; *alterum* humilius.

Theophr. H. P. l. 3. c. 13. I. *Sambucus procerior*, fruticosa est, virgis, quæ anniculæ μέχρι τῆς φυλλοῤῥοίας in longitudinem crescunt, ut senorum cubitorum attingant, inde in crassitudinem funduntur. *Radices* μετέωροι nec multæ, nec grandes; τῶν γεραοδρύων crassitudo ὅσον περικεφαλαίας. *Cortex* enodis, lævis, (ramulorum scilicet) tenuis, spissus. *Materia* in ramis, nempe junioribus, fungosa, surculi ὑπόκοιλοι

[Theophr. H. P. l. 1. c. 9.] *κοιλοι, καλαμοειδεῖς, ὑπόλευκοι*, in caudice tam parum ejus, ut Theophrastus medullam habere neget. Levis eadem ubi inaruit; nec sentit vetustatem, etiamsi aquis madescat, & [Dioscor. M. M. l. 4. c. 175.] cortice nudata sit. Germinare ante favonium incipit. *Folia* Dioscoridi *καρύᾳ βασιλικῇ ὅμοια, ἐκ διαςημάτων* circa virgas exeunt. Theophrasto singulatim exit molle, oblongum, veluti lauri latifoliæ, sed majus *πλατύτερον καὶ περιφερέςερον ἐκ μέσε κατῶθεν, τὸ δὲ ἄκρον εἰς ὀξὺ μᾶλλον συνῆκον, κύκῳ δὲ ἔχον χάραγμον*, &c. *Flos* albus, multis parvis, candidis constans, *κηριώδης*, lilii odore insidet. Dioscorides *ἐπὶ ἄκρων τῶν κλάδων ἢ τῶν καυλίων σκιάδια περιφερῆ ἔχειν*, dixit. *Fructus* racemosus, *τερμινθῷ ἐοικὸς*, ervi magnitudine, pediculo crasso, qui immaturus *μελαίνει*, maturus *πολύχυλος* est [Plin. H. N. l. 16. c. 18. Theophr. H. P. l. 3. c. 13. Plin. H. N. l. 16. c. 39. & 40.] & *οἰνώδης*; *semen* intus *σεσαμοειδὴς τὴν ὄψιν*. *Provenit* maxime *παρ' ὕδωρ καὶ ἐν τοῖς σκιεροῖς*. In montibus non temere visitur. De *Usu* occurrit, ex *ramis* baculos præleves fieri; scutis faciendis aptissima Plinio, quorum plaga se contrahat protinus eludatque suum vulnus, & ob id contumacius admittat ferrum. Quod interiora ejus firmissima tradit, & venabula, quæ ex eo omnibus præferri, [Theophr. H. P. l. 5. c. 4.] error est, & corno debet adscribi. Idonea & tectis, si bene Theophrastus. *Succus* in summo usu ante inventum minium & excogitatam coloris ejus rationem. Nonnisi rubro colore tincti aras & sacrificia accedebant; eodemque simulacro Jovis facies, & Pan Arcadiæ Deus pingebatur. Dioscorides *μελαίνειν τὰς τρίχας ἐγχρώμενον* dixit, vel falso, quia saturo colore rubet; vel late nigrioris sumto vocabulo, quod capilli ex nigro rubescant.

II. Sambucus humilior, dicitur [Columella l. 10.] *Ebulus*, & ideo Dioscoridi *χαμαιπετὴς* & *βοτανωδεςέρα*. *Radice* est oblonga, digitalis crassitudinis, minime lignosa: *caule* quadrangulo, multis geniculis distincto: *foliis ἐκ διαςημάτων περὶ ἕκαςον γόνυ τεταρσωμένοις*, iisque amygdalinis. In cacumine est *σκιάδιον* flore & fructu sambuci: *baccæ* rutilæ Columellæ, in quibus *semina* nigra. *Nascitur* in opacis aquosisque. Jus radicis in vino decoctum potui hydropicis apud Æginetam datur, *προπυτίζειν* jubet. [Sambucus.]

II. RECENTIORIBVS in triplici Sambucus est differentia. Est enim 1. *Vulgaris*. 2. *Humilis*. 3. *Aquatica*.

I. Sambucus vulgaris est quadruplex. 1. *Fructu in umbella nigro*. 2. *Fructu in umbella viridi* vel potius *albo*. 3. *Racemosa rubra*. 4. *Laciniata*.

1. *Sambucus vulgaris fructu in umbella nigro*, Camerario *Sambucus domestica* vel *campestris*, Anguillaræ *Sambucus fructu in umbella* audit. [Bauhin. H. P. l. 5. c. 23. p. 544. Matthiolus.] *Rami* sunt ex geniculis articulati, medullaque plurima & levissima farciuntur. *Cortex* duplex: exterior nempe, quasi argenteus, & nuper exeuntium viridans; & medianus totus herbidus, qui inter exteriorem & lignum decurrit. *Folia* ramos patulo obsitu vestiunt, ad costam unam adnexa, atro virentia, quæque nauseosi aliquid habent; gratiosi, si contundantur. Martio protruduntur, Februario alicubi. *Flores* ante vites prodeunt in patula umbella albi, quinquefolii, umbilico compositi, nec ingrati odoris; qui ex pruina decidunt, & inde ad vites omen. *Baccæ* initio virentes, per maturitatem atro purpureæ, quibus grana exigua, plana, terna plerumque. Annosis radicibus *fungus* adnascitur, effigie auris humanæ, colore pullo: *gummi* quidam vocant & *aures Iudæ*. Ex *semine* sesamæ, eo novi progignuntur frutices, si teratur. *Occurrit* ubique ad aquas, sepes & macerias. In Italia, Gallia, & calidioribus rarior. In hortis vivit & in arborem proceram evadit. In Java foliis est æqualibus, grandioribus baccis. *Usus* ejus eximius est, scripsitque de eo integrum librum Blochwitzius, quem consule. *Radix* usurpatur in hydrope in vino decocta: succus expressus in vomitu & aquæ intercutaneæ depulsu, cum vino propinata. *Virgultum* illius, quæ nunquam sole radiata, inter duo internodia decisum, & de collo suspensum ab erysipelate præservare creditur. Alii in taleolas aliquot sectum,

D 2 virili

Sambucus.

virili induſio inſuunt, factumque in quodam Lipſiæ experimentum. Eſt & inter amuleta contra impotentiam, & in quod morbi iſti transplantari poſſe creduntur. *Cortex medianus* valet cum theriaca in peſte, ſi decoquatur: in ambuſtionibus, ſi ex ea unguentum paretur; (Fit ex eo & oleo aqua ſambuci pluries loto, decocto, expreſſo, colato, donec ſuccus abſumatur, cum cera, vernice, thure albo, & duorum ovorum albumine) in hydrope, ſi aqua ex eo binis cohobiis deſtillata, ter in die, ad unciam unam & ſemis exhibeatur; in eryſipelate, ſi abraſus parti adfectæ ter de die adplicetur. *Medullæ* uſus in aſcite & calculo nobilis, ſi in taleolas ſubtiles conciſa, in ſpiritu baccarum per dies quatuordecim infundatur, & ſpiritus fortiter expreſſi cochlear ſumatur. *Gemmularum* in vomitu, ſi ſaccharo condiantur. Stibii inſtar purgant. *Folia*, quæ primo germinatu prodeunt, contra podagricos dolores adhibentur, ſi cum pari radicum plantaginis pondere & vetere axungia ſuilla ſubigantur; contra herpetes ἐστιωμένους, ſi cum aceto contuſa, & cum cineribus propriis & pauxillo therebinthinæ miſta, bis de die adplicentur. *Flores* contra ſcorbuticos in plantis pedum & extremitatibus digitorum tumores laudantur, ſi in vino cum ſapone additis decoctis panni imbuti loco dolenti adplicentur: nec non contra ſcirrhos, ſi ex iis in oleum redacti, cum ammoniaco aceto ſambucino miſtis, unguentum fiat. Condiuntur iis caſei, confectionumque ſunt materia. *Baccis* ſuus in dyſenteria uſus, ſi ſuccus cum pane coquatur, in pulverem abeat, & in vehiculo aliquo propinetur: in ſudore, ſi in rob redactæ propinentur: in uteri ſuffocationibus, ſi in tincturam translatæ, prout Quercetanus præſcripſit, ex cochleari propinentur. *Acinorum*, ad vomitus, ſi ex iis oleum extrahatur: ad purgandum ſerum, ſi, in pulverem contriti, ad drachmam unam exhibeantur; ad hydropem, ſi ſuccus, juſculo gallinæ admixtus, cum decocto petroſelini exhibeatur. *Semina* primi anni vomitum movere ait Bovius, ſecundi minus, tertii adhuc minus, ſed pituitam & ſerum per inferiora purgare. *Fungorum*, in oris & tonſillarum inflammatione, & columella laxiore, ſi in liquore aliquo paucis horis diluti exhibeantur; in hydrope, ſi pulveriſati propinentur, uſus. Amuletum contra Epilepſiam ex ſambuco in ſalice proveniente, vide apud Hartmannum.

Gruling. Floril. p. 28. c. 16. p. 466.

Gruling. p. 26. c. 3. p. 421.

Quercetan. in Pharmacop. reſtituta.

Hartmannus in Chymiatr. Cap. de Epilepſia.

2. *Sambucus fructu in umbella viridi*, Lobelio *Sambucus fructu albo*, Bauhino, *vulgari ſimilis*, Trago *Sambuci aliud genus*, odore ad Ebulum quodammodo accedit, reliquis ad vulgarem. Tragus fructum ex candido luteum dixit, Bauhinus acinos albos ferre. Viſa Argentinæ & Baſileæ in vinearum ſepibus.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 23. Dodon. Pemt. 6. l. 4. c. 22.

3. *Sambucus racemoſa rubra*, Trago *Sambucus ſylveſtris*, Matthiolo, Camerario & aliis *Montana*; Thalio ἐρυθροστάφυλος, Tabern. *Cervina*, Cæſalpino *ſambuci ſecundum genus, in montibus umbellis parvis, baccis rubentibus*, multa cum vulgari communia habet, floribus & baccis differt. *Flores* ſtellati, ex albido in luteum langventes, in racemum oblongum digeruntur, menſe Aprili. *Baccæ* ex rubentibus pediculis frequentes, per maturitatem coccineæ, injucundi ſaporis. *Naſcitur* in montoſis & algentibus; opacis uliginoſisque ſylvarum, in Hercynia Saxo Thuringica circa Stolbergam: in latomiis circa Norimbergam: In Italiæ monte Veronenſi Baldo. In monte Lotharingico Roſsbero circa Maymünſter, menſe Octobri, cum pulchris acinis coccineis & foliis deciduis videas, quæ ibi Auguſto, ut circa Genevam Junio mature leguntur. In Palatinatu cum baccis albis invenitur. *Baccæ* ſoporiferos reddunt, ideo Solano quidam comparant; a cervis maribus inquiruntur, unde nomen: a fœmellis non item, niſi prægnantes fuerint, & cervos in utero geſtaverint. Dalechampius πυγὸν Theophraſti eſſe ſuſpicatur.

Bauh. H. P. l. 5. c. 25. p. 551.

Theophr. H. P. l. 3. c. 4.

4. *Sambucus laciniata*, folia habet admodum fiſſa, & lacinioſa, baccas primæ ſimillimas. Vidit Bauhinus Lutetiæ.

Lutetiæ. Sed & hortis Belgii familiaris.

II. Sambucus humilis eſt duplex. 1. *Non laciniata*, & 2. *laciniata*.

Bauh. H. P. l. 5. c. 24. p. 549. 1. *Sambucus humilis non laciniata*, Dioſcoridi *Chamæacte*, Trago *Heliosacte ſylveſtris euboica*, aliis *Ebulus*, *Ebuli* & *Sambuci alterum genus*, Bauhino *Sambucus herbacea dicitur*. Ambigit inter frutices & herbas, ita tamen, ut magis ad has accedat, quia raro hominis ſtaturam æquat, maxima ex parte ſesquicubito non altior. *Radix* longa, non lignoſa. *Caulis* ſtriatus, medulloſus, hybernis menſibus contabeſcit. *Folia* e tribus quatuorve conjugationibus ad rachin adnectuntur, odore graviore. *Floſculorum* umbellæ albæ, quinquepartitæ, odoratæ, ſed neſcio quid nucleorum Perſicorum magmatis ſpirantes, ferrugineis apicibus. *Acini* ante maturitatem thorulis multis anguloſi & pæne trianguli poſt magis rotundantur: quibus ſuccus rutila purpura, *ſemina* terna, altera parte gibba, altera anguloſa. *Naſcitur* in opacis, aquoſis & aſperis. In Lombardia ad arvorum margines Junio & Julio floret, Auguſto & Septembre baccas maturat. *Uſus* eximius partium. *Radicum* in inteſtinorum & coxendicum doloribus a flatu genitis, ſi in ſuccum redacti, inſolati, in paſtillos redacti, per clyſterem infundantur; in menſibus purgandis, ſi cum lana fœminarum locis ſupponantur; in tympanite, ſi earum aqua cum ſambuci deſtillato per dies triginta adhibeatur. Purgant cum moleſtia, ſubvertuntque ventriculum, & exigunt vires. *Foliorum* in œdematibus diſcutiendis: in hydrope, ſi cum radicibus in forti lixivio vel aceto decocta ventri & pedibus ſpongia adhibeantur. In podagra, ſi unguentum ex ſucco cum oleo chamæmelino paretur. *Acini* & *ſemina* clementius evacuant, ſi primo aceto infundantur, ac deinde ſemine aniſi vel aliis aromatibus permiſceantur.

Bauh. Phytop. l. 12. ſ. 1. p. 456. 2. *Sambucus humilis laciniata*, nihil a præcedente differt, laciniatum folium ſi exceperis.

III. Sambucus aquatica eſt etiam duorum generum, 1. *Flore ſimplici*. 2. *Flore globoſo pleno*. Sambucus.

1. *Sambucus aquatica flore ſimplici*, Ruellio *Opulus*, Angvillaræ *Aceris ſpecies*, *tertia*, *quæ Platanus aquatica*; Cæſalpino *Sambucus fœmina*, Dodonæo *paluſtris*, Cordo *Lycoſtaphylon fœmina*, aliis *Chamæplatanus clynotrochos*, Theophraſti θραύπαλος, quinque aut ſex cubitorum eſt arbuſcula, *caudex* manum complet; *lignum* tenerum, candidum, fragile; cui *cortex* cinereus, medulla *fungoſa*; rami peniculati, ex quibus folia anguloſa, rugoſa. *Flores* aliquantulum odorati, in umbella candidi, quinquepartiti, circa umbilicum continui, unguem pollicis aliquando æquant. *Acini*, ſanguinei, ingrati ſaporis, quibus ſemen planum, rubrum, cordis effigie. *Viſitur* frequens inter alnos in Germania, Gallia, Italia, Pedemontio & alibi: ſed maxime ad umbroſas amœnasque ripas. Eſt & in paluſtribus Piſanis. *Baccæ* judicio Tragi ad vomitiones exhiberi poſſunt, in eclegmate: ſuccus earum abſterſorius, & coquitur ad tuſſim in ſyrupi conſiſtentiam. Conſtantinus flores deſtillatos contra calculum commendat. Solent propter odorem conclavibus inferri. Bauhin. H. P. l. 5. c. 26. p. 552. Schwenckfeld. in hiſt. plantar. Siléſiæ.

2. *Sambucus aquatica flore globoſo pleno*, Cordo *Lycoſtaphylos maſcula*, Geſnero *Sambucus aquatica hortenſis*, Bauhino *Sambucus roſea*, Tabernom. *Sambucus aquatica polyanthos*, Lugdunenſi *Sambucus aquatica culta*, *denſiſſima*; præcedenti eſt ſimilis, *flores* excipias, qui magni, quinquepartiti, unaque ſe expandentes, pilæ niveæ inſtar glomerati, albi communiter, rarius purpurei. Creditur mangonio facta talis. Haud rara in Poloniae & Sileſiae hortis. *Corticum* ſapor ſubadſtringens eſt & abſterſorius. Bauhin. H. P. l. 5. c. 26. p. 553. Cord.

EXOTICA.

Exoticorum huc iſtae referantur. 1. *Xumatl Mexicanorum*. 2. *Johualxochitl*. 3. *Enguamba Urapavenſium*. 4. *Ibapurunga Braſilienſium*. Vid. TABULA LXVII.

 1. *Xu-*

Sambucus. Nard. rer. medicar. l. 3. 81.

I. *Xumatl Mexicanorum* ſeu Sambucus, a Mechoacanenſibus *Cumtempta* adpellatur. *Folia* dolorem a cauſa calida tollunt, ſi fronti adplicentur; ſanguinis fluxum, ſi fronti & naribus; acceſſiones tertianæ, ſi devorentur. Purgant enim, quod & radicibus adſcribitur. Tuſa & loco adfecto admota dolores gallicos ſedat & enixarum tormina.

Nieremb. H. N. l. 14. 37.

II. *Johual xochitl*, aliis *Colcaquahuitl* ſeu *flos orbicularis*, quæ ſambuci ebulive folia fert. Umbella e *floſculis* orbicularibus & pallentibus interdiu contractis, nocte hiantibus coacervantur. Unde acini racematim dependent, initio virides, dein coccinei, purpurei tandem. *Radix* eſt reſinoſi ſaporis. Dicuntur *folia* impoſita pectori, ſyncopen tollere. Ex aqua epota, ſudorem ciere: frixa, expreſſo prius ſucco, corpus impinguare; pulverem inſperſum ulcera inſanabilia curare, & reſolutis ac uterino adfectu laborantibus prodeſſe.

De Laet Ind. Occid. l 5.

III. *Enguamba Urapavenſium*, quæ arbor mediocris. *Cortice* ſubrubeo, rubeſcente; *ligno* fuſco; *medulla* palleſcente. *Foliis* latis & concavis, nervulis partim flavis, partim rubris diſtinctis; *floribus* racematim in corymbi formam pendulis & herbaceis, *fructu* nigro, pleno granis, e quo exprimitur oleum flavum, ad humores reſolvendos & plagas utile. *Naſcitur* in ſaxoſis locis. c. 24. Nard. rer. medic. l. 3. 75.

IV. *Ibapurunga Braſilienſium*, eſt cortice & ligno ſambucino. *Folia* in longis pediculis tria juxta ſe poſita, phaſeolorum more, inferius magis hirſuta, ad horum quemlibet *flores* quinquefolii, *fructus* in quolibet pediculo longo tres, quatuor, quinque uvæ ſpinæ vel nucis avellanæ magnitudine; immaturi, virides, maculis albentibus ſignati; maturi obſcure purpurei, punctulis albicantibus varii. Cuti caro brunna, interius alba ſubjacet; in medio *lapis* durus, figura amygdalæ, cui tres albi, & parvi nuclei. Matureſcit Februario & comeditur; ſapor ſubdulcis. Poſſet & alio referri. Marcgr. H. P. l. 3. 10.

PUNCTUM IV.

De Lauro.

I.

Vid. TAB. LXVII. Theophr. H. P. l. 5. c. 4. Theophraſt. H. P. l. 1. c. 8. 9. 13. 15. 19. & l. 3. c. 4. Theophr. H. P. l. 2. c. 3. Theophr. H. P. l. 2. c. 1. l. 3. c. 6. Theophr. C. P. l. 1. c. 3. 9. l. 2. c. 15. l. 5. c. 18. Theophr. H. P. l. 4. c. 6. Theophr. C. P. l. 5. c. 4. Theophr. H. P. l. 5. c. 8.

De *Lauro* pauca in genere *Veteres*; plura in generibus & differentiis. *Radices* Theophraſto habet ἀνομάλυς, corpus rarum, *nodos* in *caudice* φύσει paucos, *corticem* tenuem, ſuccum ἐλαιώδη. *folium* perpetuum, (forte βρύον, quod floris certum genus) nec tamen omnis. *Fructus caro* ἐν πυρῆνι, degeneratque in ſata, & ex rubro fit nigrum, ut in Antandro. Obſervatum eidem, *naſci* ἀπὸ παρασπάδος, ἐάν τις τὸν περιέχοντα φυτεύσῃ; *germinare* ante favonium; ramorum *germen* difficulter propter ξηρότητα καὶ πυκνότητα erumpere; ἀσθενέστερον γὰρ καὶ πρὸς τὸ διατηρῆσαι ἐπὶ πλεῖον τὸ μᾶλλον; difficulter propter eandem cauſam *augeſcere*; ob raritatem infirmitatemque, quamvis non ſit πολύκαρπος, facile *perire*; proximum putredini gelu διὰ τὸ θερμὸν reſiſtere. Non durat tamen in frigidis: Viſa aliquando prodiiſſe ex platano, quod ἐκ λανθανούσης ἀρχῆς, propter σῆψιν ἢ ἀλλοίωσιν, accidiſſe dicendum eſt. In Olympo multa; in Ponto nulla: ſed nec ad Boſphorum Cimmerium, quamvis Mithridate laborante provenire dignata. Subit & montoſa. *Uſus* ligni ad baculos; foliorum & fructus ad varia.

Genera & *differentiæ* apud *Dioſcoridem*, *Theophraſtum* & *Plinium* occurrunt.

1. *Dioſcoridi* eſt alia λεπτόφυλλος, alia πλατύτερα, quibus Theophraſtus addit *ſterilem* κάρπιμον & ſylveſtrem. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 106.

1. λεπτόφυλλος figura ſorbis ſimilis eſt θερμαντικὴν ſenſus ipſe facit. *Corticem* radicis calculos rumpere, & partus enecare creditum olim. Celeritate ſane prodeſſe ſcribit Hippocrates. Ex *ligno* fiebant igniaria. Quin ſi exſiccatæ ramus frequentius adfricetur ramo, ſuper adſperſo ſulphuris pulvere, ignis ſtatim exſilit. Minus *folia*

lia baccis calefaciunt. Ex his deco-ctum vulvis & veſicis convenit, illitaque veſparum, crabronum & apum venenis reſiſtunt. Fuere olim pro bellariis; ſed quia grave quid ſpirant, inutilis laurea in compotationibus *corona* habebatur. Supponebantur muſtaceis, dum coquebantur. Eadem ſuffita pituitam, qua gallinæ meſſis tempore laborant, tollunt; boum coriagini decocta opitulantur, ſi terna foveris; eodem ſibi palumbes annuum faſtidium & ægritudinem purgant; picas a morbis, columbas a faſcinationibus, ſi in nidos congerantur, præſervant: anſeribus, equo, aſino, ſi comedantur, lethalia eſſe dicuntur. *Baccæ* menſes trahunt adpoſitæ, tritæ vel potæ. Succus cutis pruriginem emendat. Elicitur ex illis oleum, ſingulari in nervorum reſolutione, frigidis morbis, flatulentia, &c. experimento. Pediculos & lentes necat idem. Paratur quoque emplaſtrum & electuarium ſui uſus. Nunquam fulmine ici apud Svetonium habetur: ideo Tiberius laurea corona uſus eſt: remediumque creduntur eſſe adverſus tonitrua, quibus vitiantur ova, pullique ſemiformes interimuntur, antequam toti partibus ſuis conſumentur. Quidam ramos in dolia reponunt, ne vina a fulguribus pervertantur. Et hoc quidem vetuſtati creditum, annus MDXXXIX refellit, quo, teſtante Lacuna, Romæ in palatio Ducis de Caſtro laurus fulmine tacta eſt. Rubiginem ſegetum *lauri ramis* in arvo defixis abigi, tranſireque ex arvis in earum folia, Columella prodidit. Vites non minus offendere ac braſſicam vehementia odoris; ſub pinum feliciter ſeri, quod ſimplici & alta radice ſit, Theophraſti dictum eſt. De *Uſu* in triumpho inferius agemus. 2. Πλατύτερα folium habet molle & oblongum, ſicut Sambucus. Uſus cum ſuperiore idem. 3. Ἄκαρπος fert οἷον βότρον vel βοτρύδιον (alii βρύον legunt, id eſt confertos flores ſimiles quercuum & olearum floribus) aliquid uvæ inſtar; *gigartum* nonnulli vocant. 4. Κάρπιμος *fructifera*, quæ gignit, quamvis aliquando non copioſe. 5. Sylveſtris ſeu ἄγρια, Plinio *Tinus*, quam *Laurum ſylveſtrem* aliqui intelligunt, nonnulli ſui generis arborem cum cærulea bacca. Marcus Cato *lauri ſylvatici* nomine intelligere videtur.

Laurus.
Theophr. H. P. l. 1. c. 15. Plin. H. N. l. 15. c. 30. Cato R. R. c. 8.
Plin. l. c.

2. *Plinio* plura ſunt genera, ex Catone & aliis. *Delphica* nempe, *Cypria*, *Muſtax*, *Regia*, *Baccalia*, *Sterilis*, *Taxa*, *Spadonia*, & *Inſana*. 1. *Delphica* æquali colore, viridior, maximis baccis e viridi rubentibus. Coronabantur ea Delphis & Romæ victores: ex hujusque ramis e Tempe & Penæo Theſſaliæ petitis, ac terræ in morem ſpecus defixis, Delphico Apollini templum. 2. *Cypria* folio eſt brevi, nigro, per margines imbricato, criſpa. 3. *Muſtaci* folium maximum flaccidum & albicans. 4. *Regia*, quæ cœpit *Auguſta* adpellari, ampliſſima & arbore & folio, baccis guſtatu quoque non aſperis. Aliqui negant eandem eſſe, & ſuum genus Regiæ faciunt longioribus foliis latioribusque. 5. *Baccaliam* adpellant, quæ vulgatiſſima eſt, baccarumque fertiliſſima. 6. *Sterilem* earum, quod maxime miror, triumphalem, eaque dicunt triumphantes uti: niſi id a Divo Auguſto cœperit, quæ ei miſſa e cœlo. Minima eſt altitudine, folio criſpo ac brevi, inventu rara. 7. *Taxa* in topiario opere uſurpatur, excreſcente in medio folio parvulo, veluti lacinia folii. 8. *Spadoniæ* mira opacitatis patientia: itaque quantalibet ſub umbra ſolum implet. 9. *Inſana* Amici Bebrii tumulus in Ponto circa Heracleam a ſuprema die tegebatur. Si quid de ea decerptum inferebatur navibus, jurgia fiebant, donec abjiceretur. Nota tum antiquis, *inquit Plinius*, nullum genus lauri in Corſica fuiſſe: quod nunc ſatum & ibi provenit. Ipſa pacifera ut quam prætendi etiam inter armatos hoſtes, quietis ſit indicium. Romanis præcipue lætitiæ victoriarumque nuntia additur literis, & militum lanceis, pilisque. Faſces Imperatorum decorat. Ex his in gremio Jovis optimi maximi deponitur, quoties lætitiam nova victoria attulit. Sunt circa Divum Auguſtum eventa ejus

Pauſan. in Phocicis.
Plin. l. c.

 digna

Laurus. digna memoratu. Namque Liviæ Drusillæ, quæ postea Augusta matrimonii nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alto abjecit in gremium illæsam. Intrepideque miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum, onustum suis baccis. Conservari alitem & sobolem jussere aruspices, ramumque eum seri, ac rite custodiri. Quod factum est in villa Cæsarum, fluvio Tiberii imposita juxta nonum lapidem Flaminia via, quæ ob id vocatur ad gallinas: mireque sylva provenit. Ex ea triumphans postea Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit: ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusque mos est, ramos, quos tenuerunt, serendi, & durant sylvæ nominibus suis discretæ, fortassis ideo mutatis triumphalibus. Unius arborum latina lingua nomen imponitur viris. Unius folia distinguuntur adpellatione, *Lauream* enim vocamus. Durat & in urbe impositum loco, quando Loretum in Aventino vocatur, ubi sylva lauri fuit.

II. RECENTIORIBUS est Laurus vel *domestica* vel sylvestris.

I. Laurus domestica, est *latifolia* & *tenuifolia*.

I. Laurus domestica latifolia Plinio *regia amplissima*, foliis est ad Medicam accedentibus, ut Cæsalpinus prodidit. Frequens in monte Amano visitur. In Atho ingentes Bellonius scribit, ut solem omni tempore reprimant. *Vires* cum tenuifolia eædem. Est vel *mas*, quæ nullum fructum fert; vel *fœmina*, quæ baccas. In Atho quinque species observantur, inter quas una inodora. Exsurgunt & in Nicaragua & nova Hispania venustæ & editæ.

Bellon. in observ.

II. Laurus domestica tenuifolia, aliis *Laurus vulgaris*, Dodon. *Lauri altera species*. Altitudo ei in calidioribus justa, radices inæquales & obliquæ. *Caudex* enodis, cortex tenuis, materia rara. *Folia* oblonga, dura, acuminata, quæ costa per medium decurrens dividit, & nullius ordinis nervis rigat, ramis viridantibus brevi pediculo perpetuo adhærent, sapore aromatico. *Flos* confertus hederaceo similis, major, albus, flavescens Lobelio, multis in medio apicibus. Martio & Aprili protruditur. *Fructus* baccæ oblongæ, cerasiis minoribus pares, virides primum, tandem nigræ, sub quarum tenui cortice nucleus bifidus, callosus, durus, acris, pinguis, & cum acrimonia amarus. Maturantur sub finem auctumni; &, nisi decerpantur, per totam hyemem ad ver usque in arbore hærent. Visa paucis annis ad hominis altitudinem crevisse. *Prodit* in calidioribus; quamvis & frigidiora quandoque ferat. In Italia, Gallia, Lexobii inprimis & Neustria, Hispania, obvia. In Creta nemora & montes incolit. Ad lacum Benacum sepes ex ea artificiose concinnantur. Montbelgardi sylvula quasi ex una pullulavit. In Anglia parvæ staturæ est: majoris tamen quam in Germania. Rarius floret. *Vires egregiæ*. Et *radicis cortices* quidem ad partum facilitandum; *Succi* contra venenata animalia. *Ramorum* ad ignem, quem fundunt attriti, si pauculo sulphuris adspergantur; *foliorum* ad ambusta, si iis porcina caro ignita ex alto instilletur, donec in cinerem abierint; unguento pars bis inungatur; *Summitatum*, in aurium gravitate & sonis, si cum Nardo in vino decoquantur, & vapor excipiatur. *Baccarum* in colica, si in nodulo in vino macerentur, hoc ebibatur: in facilitando partu, si septem a propediem parturis comedantur: in doloribus capitis, si cum pyris sylvestribus contusæ, fronti & temporibus imponantur: vel cum pauco scammoneæ & croci in aceto & oleo rosaceo trito adplicentur: in mensibus, si tritæ propinentur. *Oleum*, quod ex iis fit, egregie contra vermes & pediculos agit. *Dividitur* in *marem* & *fœminam*, quæ fructum fert; qui aliquando in rotundo modice oblongus est: aliquando oblongus, gracilis, & utrinque ovato mucrone turbinatus. Ad promontorium bonæ spei est *laurus* ab hac hoc solo differens,

Bauhin. H. P. l. 4. c. 1. p. 409.

Amat. Lusit. in Diosc.

Bodæus in Theophr. H. P. p. 333.

rens quod ſerrata habeat folia. Ideo *Laurus ſerrata, odora, promontorii bonæ Spei* dici poteſt.

II. Laurus ſylveſtris quadruplex eſt; 1. *foliis corni fœminæ ſubhirſutis*, 2. *foliis venoſis*, 3. *foliis minoribus*. 4. *Cretica Alpini* & 5. *Laurus Indica Aldini*.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 32. Bauh. H. P. l. 4. c. 2. p. 419. Lobel. *I. Laurus ſylveſtris foliis corni fœminæ ſubhirſutis*, dicitur *Tinus primus* Cluſ. Camer. Tabern. *Lentago* Cæſalpino, *Laurus cœrulea bacca* Lobelio. Frutex eſt cornus fœminæ magnitudine, *virgis* oblongis, & quadrangulis, ramoſis. *Folia* ordine diſtinguuntur, perpetuo gemina inter ſe, adverſa, lata, quæ nigricant & ſplendent, odore nullo, amara. Variant aliquando, & ſuperiora ſunt inferioribus magis glabra, quæ arbor nunquam exuit. *Florum* quinquefoliorum, candidorum in ſummitate umbella. *Fructus* myrti baccis longior, planior, anguloſus, cœruleus. *Lobelio* fert corymbaceam umbellam multis conflatam terebinthi ſeminibus, aut gigartis uvarum ſimilibus, ſed ex argento in cæruleum luridis. *Naſcitur* in Luſitaniæ ſaxoſis & lapidoſis inter alios frutices, & ſepes, circa oppida Montemorho & Tomar, ubi Julio & Auguſto floret, Octobri maturatur. Creſcit & in maritimis Gallicæ provinciæ, Hetruriæque collibus; in Samnitibus circa Lanzannam, inter cocciferas ilices montis Coſtic frequens. In Germaniæ hortis fert hyemem, operi topiario commodiſſima.

Cluſ. l. c. *II. Laurus ſylveſtris foliis venoſis*, Cluſio *Tinus* 2. Tabern. *Tinus Luſitanica Cluſii*, ejusdem eſt cum priore altitudinis. *Rami* frequentiores & firmiores; *cortex* ex rubro vireſcit, *folia* venulis pluribus diſtincta, ſuperioris anguſtiora & oblongiora, ſibi invicem oppoſita. *Flores* umbellati, purpuraſcunt, non odorati. *Fructus* ſuperiore plenior, nigrior, minor. Uno duntaxat in Luſitania *loco*, Monaſterio quodam, Peria longa dicto, locis incultis ſupra Ulyſſiponem ſecundum piſcinas obſervavit Cluſius, & in Bæticæ maritimis. *Baccæ* gratum ſturnis edulium.

III. Laurus ſylveſtris foliis minoribus Cluſio eſt *Tinus tertia*, Bellonio *Laurus inodora* & *Lentago Italorum*, Caſt. *Laurus regia*, Anguill. *Laurus ſylvatica*, Bauhino *Laurus tinus Dalechampii*, ſed perperam. Minor ſuperioribus, *folio* latiore, lævi, nigricante. Flores in umbella ex albo purpuraſcentes, qui hyeme & vere prodeunt, ex cæruleo nigricans, lævis, ſed minor. Laurus. Cluſ. l. c. Bauh. H. P. l. 4. c. 32.

IV. Laurus Cretica Alpini naſcitur in montanis Cretæ inſulæ pumila, fruticoſa, ferens *virgas oblongas*, graciles, nigro cortice obductas, denſis veluti nodulis inæqualiter utrinque, & in medio poſitis, infectas, *ligno albo*, duro, fereque guſtu inſipido præditas, utrinque ramulos producentes breves, virgis plane ſimiles, at graciliores, in quorum cacuminibus ſpectantur *folia Lauri ſylveſtris figura*, colore, craſſitie, atque duritie, ſimilia, ſed paulo minora, in acutumque deſinentia, pediculis brevibus inhærentia, *numero quinque, aut ſex aut plura* etiam ſimul in ramulorum cymis inordinatim poſita, fere omnino inodora, linguam excalefacientia, cum levi adſtrictione. Singuli vero ramuli habent unum, aut duos, aut tres breviſſimos cauliculos, ſubtiles, duros, lignoſos, tribus, vel quinque pediculis parviſſimis præditos, ſingulis *fructum rotundum* ferentibus, *piperis magnitudine*, in tres partes Latyridis modo diſſectum, cortice tenui, rufo veſtitum, cujus quælibet pars continet *ſemen albicans*, oblongum, magnitudine & figura tritico valde ſimile, ſubſtantia fragili, non expers odoris gravis, guſtu amareſcens, atque linguam excalefaciens. *Fructus quilibet*, tria ex his ſeminibus continebat, & fructibus latyridis figura & magnitudine non diſſimilis erat. Hanc arborem, (quod & virgarum figura, longitudine, gracilitate, coloreque, & foliis, & quadantenus etiam fructibus, cum lauro tino ſimilitudinem haberet) *laurum tinum, ſeu ſylveſtrem*, merito vocandum duximus: quod nomen retinebimus, quoad verius nobis illuxerit. Nulli uſus ad Medicinam in hac arbore Alpinus de plantis exoticis.

Laurus. bore cogniti sunt, fructus tamen & sapore subamarescente, linguamque excalefaciente, & ex levi adstrictione, erunt calidi atque sicci supra primum excessum, judicandi, habereque ipsos vim roborandi, detergendi, atque meatus ab infarctu, liberandi, non erit dubitandum.

Aldinus Horti Farnes. c. 4. *V. Laurus Indica Aldini* ex seminibus racematim brevi pediculo cohærentibus nata est. *Baccarum* hæc lauri vulgaris formam habebant; verum parum acuminata, parvæ olivæ figura, nigra extus & rugosa. *Folia* lauri inter regiam & vulgarem medii, colore subviridi, quæ hyeme citrinescebant ac rubebant. Mansa mucilaginem fundebant copiosissimam, amariuscula primo, post cum dulcedine pauca.

EXOTICA.

TABVLA LXVIII. Ex EXOTICIS sequentia ad Laurum spectant. 1. *Quauhtepatli Mexicanorum.* 2. *Itziperequa Mechoacanensium.* 3. *Calamajo Philippicarum insularum.* 4. *Arbor innominata Brasiliensis.* 5. *Camacari Brasiliensium.* 6. *Choyne Americanorum.* 7. *Mongostans Javanensium.* 8. *Pilipoc Philippinarum insularum.* 9. *Arbor laurifolia Guineensis.* 10. *Arbor laurifolia Sinensis.* 11. *Arbor Beretinæ insulæ.* 12. *Arbor laurifolia Magellanica.* 13. *Quauhayohuactli Guaxacanæ* & 14. *Frutex baccis lauri similis.*

DeLaet Ind. Occid. l. 5. 23. *I. Quauhtepatli Mexicanorum*, quæ Mechoacanensibus *Chupire*, seu *planta ignea*. Similis est lauro, adspectui grata. *folia* amygdalinis majora & latiora. *flores* in modum rosarum compositi. Humidis & riguis *gaudet*. Abradit natura succus: quidam tamen potum phlegma evacuare dicunt, alii deleteriæ qualitatis. Ad scabiem & impetigines usurpari, Ximenes prodidit.

Nard. rer. medic. l. 3. 7. *II. Itziperequa Mechoacanensium* Persica fere major; *foliis* limonis crassioribus & odoratioribus, *semine* coriandri, paulo majore, viridi primo, demum nigro. *Nascitur* in frigidis Tancitari provinciæ Mechoacanensis. *Folia*, quæ calida tertio, carnium juri incoquuntur ad tussim: aquæ duarum drachmarum pondere, contra diarrhœas. illita dolores sistunt.

III. Calamajo Philippicarum insularum, in duplici differentia. *Folia* utriusque laurinis similia, valde aspera. *Unius* radix extra fusca, intra rubescens, pingui cortice, initio insipida, mox aliquem calorem ostendente. *Alterius* arentis arundinis colore, sapore ligni, quod luteum est. Harum ramenta vapore earundem suffita, & in oleum juglandium injecta, ac illita, hæmorrhoidum dolores demulcent. Emplastri modo imposita tumores discutiunt, & vulnera consolidant. Nard. rer. medic. l. 3. 72.

IV. Arbori innominatæ Brasiliensi folia laurinis similia, oblonga, duo sibi opposita (nonnunquam unum in extremitate ramorum) quasi in frondes congesta. *Fructus* pruni Damasceni figura & magnitudine, primo flavus, post niger, cujus pulpa pruni modo: *lapis*, qui intus dactyli instar lævis ac durus. Marcgr. H. P. l. 3. 9.

V. Camacari Brasiliensium arbor alta, *ligno* flavescente, ex quo cistæ, in quibus saccharum reponitur. *folia* alternatim posita, laurinis similia. *Cortex* incisus stillat lacrymam liquidam, valde glutinosam, paulo rufescentem, nullius odoris, cujus adversus pedum lumbricos usus. Marcgr. H. P. l. 3. 6.

VI. Choyne Americanorum dicitur & *Cohyne*, mediocri altitudine, foliis & forma & viriditate lauri, pomis capitis magnitudine, seu ovi struthiocameli. quidam *Maraka* & *Tamaraka* dici putant. Ex eo pocula fiunt; at perforato lapillis aut milio inditis pro crepitaculo, quod *Maraka* & *Tamaraka* nominant, utuntur, deorum se familiaritate frui credentes, ubi pulsavere. Clus. ad Garz. Ind. Occid. P. 3. c. 7. & 12.

VII. Mangostans Javanensium, Bauhino *Laurifolia Javanensium*, est arbor pusilla, lauri *foliis*, sed majoribus & latioribus, quibus sex aut septem crassiores venæ ex utroque nervi medii latere, intercursantibus creberrimis subtilissimisque venulis, ut, qua parte attrita erant, tenuissimis filis contexto reti constare viderentur. *Flores* lutei. *Fructus* exigui mali aurei Bauhin. H. P. l. 1. c. 35. Garz. Simp. l. 2. 12.

rei magnitudine, cortice seu cinereo, seu e viridi nigricante, pulpa malorum aureorum simili, sed non adhærente. Dulcissimus est.

Nieremb. H. E. l. 15. 9. *VIII. Pilipoc Philippensium insularum*, duo genera. *Mas* scilicet & *Fœmina*. Major *ille* & amplioribus foliis, interque saxa nascitur. Minor *hæc*, & in planis. Utriusque *radici* tubercula fusca, pugni magnitudine, innascuntur. *Stipites*, qui fusci, & enodes, transversim si scindas in pelliculas quasdam membranis cæparum similes dividuntur. *Folia* laurinis similia, summa parte impense acuminata. *Proveniunt* in humectis umbrosisque locis, & arboribus advolvuntur. *Usus* radicis in venenatis morsibus & potionibus, sed lente operatur. Sagittarum plagis officere solent.

Cluf. H. Exot. l. 1. 9. Bauh. H. P. l. 1. 52. *IX. Arbor laurifolia Guineensis*, Clusio *arbor peregrina ex Guinea* duplex. I. *Una*, quæ juglandis altitudinem æquat. *Fructus* in ramis nascitur, magni mali instar, orbicularis fere figuræ, crasso *cortice* & lævi, viridis initio, post ex flavo spadiceus, interdum nigris maculis conspersus, interna parte fuliginosus, & nihil præter nigrum pollinem continens. II. *Altera*, quæ laurocerasi *foliis*, sub quorum exortu singulares nascuntur adpendices, summa parte orbiculatæ & deorsum inflexæ, sic quodammodo fornicatæ. Summo *rami* Clusiani, qui intus cavus, sena aut plura vascula brevi pediculo innixa, nuce pontica minora membranacea & denis nervis distincta, summaque parte in quinque lacinias seu foliola divisas, semine nigro, saporis fervidi plena. Forte *Bravas*.

Cluf. Exot. l. 1. c. 12.

Martin. in Atlante Sinensi. *X. Arbor laurifolia Sinensis*, arbor est procera & magna, *foliis* lauri similibus. In *ramorum* summitatibus *racemi* prodeunt, in quibus ut in uvis fructus, sed rarior in longis pedunculis dependet, figura corculi, magnitudine nucis juglandis, nuci pineæ parvæ æmulus, squamoso cortice, ad membranæ crassitiem accedente, cui intus nucleus succulentus albi coloris, saporis ac odoris rosacei. Maturus purpurei est coloris. Officulum intra carnem occulitur. Vocant Sinenses *Lichi*, Lusitani *Lichias*. *Nascitur* in Foquien, præcipue in Focheu metropolis territorio copiosus. Circa Chiagua optimus. *Nucleus* ad instar tragematis rosacei congelati liquescit in ore. Est & *Altera* ibidem, quæ flores *Quei* profert. Arbor procera, *foliis* lauri aut Cinnamomi. *Flos* minimus, flavus, in racemulos dispersus, suavissimi odoris. Apertus in ipsa arbore diu perstat integer, nec flaccescit: ubi decidit, interjecto mensis spatio, repullulante arbore, rursum novus, auctumnali tempore gignitur. Turcæ limonum succo maceratum, ad tingendos equorum crines adhibent. Sinis multa bellaria ex eo. Prodit per totam regionem, copiosissimus in Quangsi. Addi hisce potest *Fructus Sinensis Lungyen*, seu *Draconis oculus* dictus, superiore minor, cortice duriore magisque squamoso, ex quo liquor, vinum incolis, exprimitur, sed rarius. Distrahitur per totum imperium: sed succo evanescente, non tam gratus.

Laurus.

XI. Arbor Beretinæ insulæ, Bauhino *laurifolia Ternatensis*, Lugdunensi *Beretinus arbor*, quercu major, est *foliis* laurinis, crassis, splendentibus non serratis. *Fructus* oblongiusculus, exiguus, iligneis glandibus similis, nisi quod calyce careat, tenui cortice, atro vel cinereo; in quo *nucleus* oblongiusculus, candidus. *Nascitur* & in Moluccis, Ternate inprimis. Edulis est, & in farinam teri potest. Cluf. Exot. l. 11. 27.

XII. Arbor laurifoliæ Magellanicæ cortex piperis modo acris, in Pinguinum insula. Forte est *cortex Winteranus* a Wilhelmo Wintero, qui Franciscum Dracum ad fretum Magellanicum comitatus est, inde adlatus. Viliori canellæ tum substantia, tum colore non valde est dissimilis. Ulmei corticis instar scaber, canulatus; aliquando solidus, aliquando multis rimis hians. Egregiarum est in Scorbuto virium. Bauhinus *Canellam albam* vocat. Ind. Occid. p. 9. Cluf. Exot. l. 4. 1. Bauh. H. P. l. 3. 19.

XIII. Quauhayohuactli Guaxacanæ, trunco cinereo, foliis lauri, floribus flavis, stellarum in modum racema- De Laet Ind. Occid. l. 5. 20.

Laureola. cematim pendulis, fructus notissimus.

Bauh. H. P. l. 3. 51. XIV. *Fructus baccis lauri similis*, majori nempe forma & magnitudine, lævi & nitida superficie, qui nigricat, & ex altero turbinato fine stylum retusum profert; altero, tanquam ab acicula impressum vestigium habet. Durus est, & lapidi allisus, cum sonitu resilit.

PVNCTVM V.

De Laureola.

Vid. TABVLA LXIIX. Theophr. H. P. l. 9. 15. Putatur Laureola a *Veteribus* sub *Chamædaphnes* & *Daphnoidis* nominibus describi. Apud Theophrastum quidem invenies, apud Arcadas helleborum utrumque, daucum, & *daphnoiden* croceam nasci, quod etiam a quibusdam ad Daucum restringitur: apud Dioscoridem tamen, Plinium, Galenum & Apulejum quædam occurrunt. Dioscor. M. M. l. 4. c. 148. & 149. *Dioscoridi* promit χαμαιδάφνη *virgas* μονοκλῶνες, πηχυαίες, rectas tenues & læves; *folia* lauri similitudine, sed læviora, multo tenuiora & viridiora; *fructum* rotundum, rubentem, τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα. Plin. H. N. l. 15. c. 30. & l. 24. c. 15. & l. 23. c. 8. *Plinio* frutex est sylvestris, unico ramulo, cubitali fere, folio tenui, lauri similitudine, semen rubens. *Folia* trita inflationibus stomachi succurrunt: succus cum vino menses urinamque ciet. Diversa ab hac chamædaphne Galeni. Galen. simpl. l. 6. Ejus enim *folia* tenera germina dicuntur. *Daphnoides* Dioscoridi exiguus frutex, cubitalis, cui *rami* multi, ἱμαντώδεις, πρὸς τὸ ἄνωθεν ἥμισυ φυλλοφόροι, *cortex* viscidus; *folia* lauri, verum molliora, validiora, ἐκ εὔκλαςα, quorum gustatu os aduritur; *flores* candidi; *fructus* cum maturuit niger; *radix* ἄχρηςος. Plinio, sylvestris laurus est, frutex ramosus, crassiore, (graciliore forte) quam laurus *folio*, cujus gustatu accenditur os atque guttur, *baccis* e nigro rufis. Eadem fere Apulejus, qui ibidem, ut in Catalogo philologico ostendimus, diversarum plantarum nomina confundit. *Nascitur* in montosis. De *Viribus* ita *Plinius*. Plin. H. N. l. 23. c. 8. Alvum solvit vel recenti *folio*, drachmis tribus cum sale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit *folium*, & vomitum; stomacho inutile. Sic & *baccæ* quinæ denæve purgationis causa sumuntur.

II. RECENTIORIBVS duplex est. 1. *Perpetuifolia, flore viridi.* 2. *Folio deciduo flore purpureo.*

I. *Laureola perpetuifolia flore viridi*, quibusdam *Laureola mas*, Mesuæ *Thymelæa foliis viridibus*, Cæsalpino *Daphnoides Dioscoridis* & *Mezereon Arabum*, Bauhino *Laureola semper virens, flore luteolo*. Dodon. Pemt. 2. l. 4. c. 9. Bauhin. H. P. l. 5. c. 34. p. 565. Bicubitalis est frutex, perpetuo *folio*. *Radix* lignosa, multiplex, & quæ difficulter evellitur. *Rami* lenti, obsequiosi, simplices aliquando, sæpe in aliquot divisi. *Folia* oblonga, carnosa, laurinis similia, crassa, glabra, nigricantia, splendentia circa ramulorum fastigia, & numerosissima. *Flores* oblongi, cavi, e virore subcandicantes. Infra folia *baccæ* primo virides, post nigræ, aliis rubræ, juniperinis pares, nonnihil oblongæ, proxime glomeratim ad ramos cohærentes. nucleo intus duro, cannabis semine, medulla candida. *Nascitur* in umbrosis, incultis & sylvosis montibus. Circa Lacum Lemanum sponte; circa Patavium inter montem Gemulam & di-venda; circa Basileam, in Burgundia, &c. *Flores* paulo post auctumni æquinoctium prorumpuntur. *Fructus* Majo & Junio teste Dodonæo ostendit, qui media æstate virent, advenante auctumno maturescunt. Calida & sicca est ad tertium. Subvertit ventriculum, urit fauces & interiora. Ad hanc refert Camerarius *plantam*, Camerat. in Epit. quæ in montibus Silesiæ altissimis versus Moraviam nascitur, caule denso, foliis crassis & duris, baccis nigris.

II. *Laureola folio deciduo, flore purpureo*, Officinis *Laureola fœmina*, Trago *Chamælæa seu Mezereon*, Dodon. *Chamælæa germanica*, aliis *Daphnoides flore purpureo*, Gesnero *Piper montanum*, Cordo *Thymelæa*, Lobel. & Bauhino Cord. in Dioscorid. Gesner. in hortis germ. Bauhin. H. P. l. 5. c. 35. Dodon. H. P. pemt. 1. l. 4. c. 8.

Bauhino *Mezereum germanicum*, & *Laurus pusilla*, Lugdun. *Daphnoides crocea:* aliis *Cneorum album Theophrasti*, vel *Daphnoides ejusdem, croci colore, vel Chamædaphne.* Frutex est sæpe tricubitalis. *Radix* in aliquot partes divisa, alba, alte se demittit. *Virgulæ* singulares, tenues, flexiles; quibus *cortex* duplex, exterior cinereus, tenuis, fragilis; interior virens & albicans, & divulsis lanugo quædam bombycina. *Folia* post flores ex tuberculis plerumque exeunt, oblonga, pallide virentia, laureolæ superiori æmula, sed molliora. *Flores* ad ramulorum latera sine pediculo, ex rubello purpurascentes, oblongi, odorati, cum *staminulis* in medio croceis. Germinant statim post auctumnum, & mox hyeme, si clemens hæc, sin minus, primo vere panduntur. *Baccæ* ad ramulos rubentes, sed quæ resiccatæ nigrescunt: interiori nucleo, qui cannabino semini similis, pulpa candida. Maturantur in Augusto. Tota, floribus exceptis, odore est gravi, sapore urentissimo, ut vix ardor potu sedari possit, adeoque cavenda. Sunt tamen, qui exhibent: & notatur obstetrix quædam Noviomagensis, quæ & gravidis scelesta propinabat. Decoctum *florum* tutius forte esse credit Tragus; nemini tamen auctorem futurum. Ego suaderem, ut in totum talibus καυστικοῖς abstineatur, dum benigniora & paris efficaciæ præsto sunt. Est vel *Major* vel *Minor*, quæ *Piper Alpinum minus* Gesnero, ex qua Cordus granum Cnidium, quod *Coccognidium* adpellatur, colligi voluit.

Laureola.

PVNCTVM VI.

De Chamælæa.

Chamælæa.

I.

Vid. TABVLA LXIX. Dioscor. M. M. l. 4. c. 172. Plin. H. N. l. 15. c. 7. & l. 24. c. 15.

De *Chamælæa* apud *Veteres* pauca occurrunt. Surculosus est frutex, *ramis* dodrantalibus, seu non palmæ altioribus; *foliis* oleæ similibus, tenuioribus, densis, amaris, quæ gustum mordent, & arteriam abradunt. Iisdem tritis & melle exceptis sordida & crustosa vulnera purgantur.

II. RECENTIORIBVS est duplex, *Tricoccos* nempe & *Alpina folio inferne incano.*

Dodon. Pemt. II. l. 2. c. 6. Clus. H. P. l. 1. c. 56.

I. *Chamælæa tricoccos* Mesuæo est *Thymelæa foliis magnis & tenuibus*, Serapioni *latifolia vel alba*, Anguill. *Thymelæa*, Lobel. *Mezereon Arabum*, Camer. *Chamælæa vera.* Pedalis est magnitudinis. *Folia* oblonga, oleæ similia, sed nigriora nec incana, quæ perpetuo virent, gustus initio amari, post linguam vellicantis. *flores* exigui trifolii, palliduli aut flavi; *fructus* tricocci, virides primo, mox rubentes, sed qui decerpti nigrescunt, & oleosam pinguitudinem contrahunt. In Italiæ & Narbonensis desertis *habetur.* Perpetuo viret. Exurit fauces. Folia bilem & pituitam detrahunt. Hispanica brevior est & candidior gallica.

II. *Chamælæa Alpina folio inferne incano* Anguill. *Cneoron Galeni, Alypias Aetii*, Clus. *Chamælæa altera. Rami* lenti; *Cortex* tenax; *folia* conferta & carnosa, incana lanugine inferne vestita. *Flores* congesti, quadrifolii, dilutissime purpurascentes, qui ex lanuginosis & argentei coloris calyculis prodeunt. *Fructus* unicus, oblongiusculus, cui membrana tenuis miniata; caro succulenta, nucleus fervidus. Proxima huic, si non eadem *Chamælæa hirsuta Bauhini*, quæ Gallis *Bois gentil*, seu lignum nobile dicitur. Fruticis parvi speciem habet, uti præcedens: Caudex lignosus, rami palmares, nigricantes (in sicca.) Folia similia fere cum præcedenti Laureola folio deciduo, breviora tamen, & multo angustiora, in acumen desinentia, nonnihil hirsuta.

Bauh. H. P. l. 5. c. 36. p. 570.

Congener Chamælææ inter *Exoticas* est suffrutex *Nextalpe*, aliis *Tlanoquitzpatli* dictus. *Radix* illi surculosa. *Caules* teretes & lignosi. *folia* oleæ, minora tamen; *fructus* ciceribus similis. Calida est in quarto,

Reccus R. M. N. H. l. 5. c. 54.

& ideo adurens. Radix drachmæ unius pondere, humores omnes purgare dicitur. Cave canem, quisquis es.

PVNCTVM VII.

De Thymelæa.

Thymelæa. Vid. TABVLA LXIX.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 173. Plin. H. N. l. 13. c. 21.

Sed & de hac non multa ab *Antiquis* prodita. *Chamælæam* aut *Cneoron* vocavere aliqui. I. *Dioscoridi* ſimilis lino ſativo, *virgas* edit bicubitales, ſpecioſas, numeroſas & tenues. *Folia* Chamælææ, ſed anguſtiora & pinguiora, ἐν τῷ διαμασσᾶσθαι glutinoſa. *Flores* candidos, ac inter ipſos fructum ceu myrti parvum, rotundum, inter initia viridem, tandem rubentem, cujus περικάρπιον durum & nigrum, τὸ δὲ ἐντὸς album. *Granum Gnidium* vocant. II. *Plinius* ſimilem Oleaſtro facit, foliis anguſtioribus, gummoſis, ſi mordicentur, fructu myrti magnitudine, ſimilitudine colore & ſpecie farris ad medicinæ uſum tantum, quod *coccognidium* & *linum* vocatur. Colore id alibi ex Theophraſto facit cocci magnitudine grani piperis majore, vi ardente. Ideo in pane devoratur, ne gulam urat. *Naſcitur* in aſperis & montoſis locis. *Seminis* viginti grana bilem & pituitam evacuant, ſed fauces adurunt. Cum aceto & nitro trita, ad ſudoris prolectationem inunguntur. *Folia*, quæ Cneoron olim adpellabantur, colligere per meſſes & in umbra ſiccare moris erat. Vino diluto adſperſis acetabuli modo detrahebantur aquoſa; admiſta lenti coctæ aut oleribus moderatius. Partus ſuppoſita necant. Ad Thymelæam refertur a quibusdam & *Empetrum*.

II. Apud RECENTIORES in ſeptuplici eſt differentia. Eſt enim 1. *foliis lini*. 2. *foliis acutis capitulo ſuccisæ*. 3. *foliis polygalæ glabris*. 4. *foliis Chamælææ ſub minoribus hirſutis*. 5. *foliis kali lanuginoſis*, *ſalſis*. 6. *foliis candicantibus Serici inſtar mollibus*. 7. *foliis ſedi minoris tomentoſa*.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 57. Bauh. H. P. l. 5. c. 43.

I. *Thymelæa foliis lini*, Meſuæ eſt *Thymelæa foliis parvis*, Serapioni *Chamælæa tenuifolia & nigra*, Geſnero *Thymelæa vera*, Lobel. *Thymelæa Cocci gnidii*, Bauhino *Thymelæa Monſpelienſis*. Cubitalis frutici altitudo, *radix* in tenellis plantis raphani modo efformatur. *Virgæ* multæ, rectæ, tenues. *folia* lini ſed majora, latiora, mucronata, lenta, & gummoſum quid, ſi terantur, habentia. *Flores* in extremis virgis copioſi, quadrifolii, oleæ ſimiles, candidi, racematim fere propendent. *Fructus* baccis myrti magnitudine, longior, initio viridis, mox corallini ruboris, carne ſucci plena, cui ſemen nigrum, ſed quod medullam albam & fervidam habet, involvitur. *Floret* Julio, & toto nonnunquam auctumno. *Prodit* in Hiſpaniæ locis aſperis & Narbonenſi Gallia littoris tractu; in Italicis montibus longe a mari Tyrrheno diſſitis. *Semen* bilem, pituitam & aquas educit, ſed fauces adurit. *Radix* Camerario paucis horis perimit. *Cortices* pro ligandis ſcopis ſerviunt: *fructu* maturo perdices & aliæ aviculæ avide veſcuntur: eodem ruſtici Hiſpani curvatis virgis & lineis diſpoſitis illas venantur. Succus propter glutinoſitatem non niſi tepente vino adfuſo exprimi poteſt.

Lobel. obſ. p. 201. Adverſ. p. 158. Cluſ. H. P. l. 1. c. 60. Bauh. H. P. l. 5. c. 49. p. 598.

II. *Thymelæa foliis acutis capitulo ſuccisæ*, aliis *Alypum Monſpelienſium*, Lobel. *Alypum montis Ceti*, ſive *herba terribilis Narbonenſium*, aliis *Alypum Penæ*, Lugdun. *Empetron phacoides*, Cluſ. *Hippogloſſum Valentinum*, ſuffrutex eſt, cubitalis aliquando & majore altitudine. *Rami* lignoſi, fragiles, nigricantes. *folia* circa hos validos ex tuberculis multa & ſimul juncta; tenellos, qui rubeſcunt, rariora, myrti æmula, ex cæruleo nigricantia, carnoſa, acuto mucrone, extremæ amaritudinis. In ſummitate calyces ſquammatim compacti, interioris *florum* ſcabioſæ orbis magnitudine, florem lanuginoſum, villoſum, in medio ex cæruleo

leo candicantem, in ambitu omnino cæruleum, continentes, & quia tonsuram orbicularem monachorum referunt, planta *Coronilla de freyses* dicitur. Tota amara est, vehementiore Chamælææ gustu etiam a sexto anno; semperque arida & exsucca videtur. Unde apud Hispanos *siempræ enxutæ* nomen. *Nascitur* in Bæticæ solitudinibus, & apud Narbonenses, ubi in maris littore salsum humorem bibit: in monte Cestio prope Agatham, salsuginositatis expers, os amaritudine insigni vellicat, quod de Empetro Dioscorides habet. Visa in Italiæ hortis majore statura & foliorum amplitudine, Calceolarius pro Ptarmica ostendit. Hispani circumforanei decoctum in lue venerea exhibent, cum successu, ut ajunt.

Bauh. Prodromi l. 12. c. 1. III. *Thymelæa foliis polygalæ glabris*, ita ab ipso Bauhino, sub *Sanamundæ viridis* seu *glabræ* nomine describitur. *Radice* crassa, lignosa, fibrosa, alba, cortice crasso, pallido, lento vestita, a qua *ramuli* plures, tenues, palmares, etiam minores, iique geniculati prodeunt, *foliis* oblongis, (rarius subrotundo) Chamælææ vel potius Polygalæ similibus, sed brevioribus, viridibus & glabris, alternatim circa ramulos dispositis: inter quæ *flores* oblongi, luteoli, in quatuor foliola divisi conspiciuntur: *fructum* non observavimus. Haec Aprili florens in Horto Dei collecta fuit. Collegit sub hoc nomine & *Johannes Bauhinus* in maritimo Narbonae tractu prope oppidum Agden *fruticem*, cui ramos lentos, corticem in fila ductilem & flavescentem, *folia* glabra, myrteis similia, unciali plus minus longitudine, quae per ramos agminatim conscendunt; *flores* ex horum sinu oblongos, parvos, ex luteo herbaceos, quatuor foliolis decussatis constantes; *granum* rotundum singulare adscribit. Sequentem esse putarem, nisi folia glabra obstarent, & icon, quae a Sanamunda prima Clusii aliquanto diversus. Habetur in Hispaniae Monteferrato, & Cataloniis Aragoniae finitimis.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 44.

Cluf. H. P. l. 1. c. 58. IV. *Thymelæa foliis Chamælææ minoribus subhirsutis*, Clusio *Sanamunda prima*. *Suffrutex* est cubitalibus ramis, flexuosis, radix crassa & lignosa. *Cortex* exterior nigrescens, interior in tenuia fila se dividit. *folia* carnosa, ad Myrtum accedentia, aliquantulum hirsuta, gummosa, adurentia, circa ramulos seriatim distribuuntur. *flores* oleo similes, quadrifolii, extremis divisi, lutei. *Fructus* Thymelææ nigricans. In apricis vivit, in regno Granatensi. *Floret* Martio. *Purgat* vehementer; ideo rusticis hispanis Mierda-Cruz. Thymelæa.

V. *Thymelæa foliis kali lanuginosis salsis*, Clus. *Sanamunda secunda*, Anguillaræ *Empetron*, Cæsal. *Cneoron*. Lugd. *Cneoron nigrum Myconi*, & *Sesamoides minus Dalechampii*, quibusdam *Phacoides Dalechampii Oribasii*, cubitalis est, *ramis* lentis, quibus *cortex* carnosus, & interiore membrana, circa radicem inprimis, in fila lini modo diduci potest. *Folia* in superioribus ramusculis conferta, lanuginosa, & veluti fomento quodam obsita in comam quasi abeunt, salsi nonnihil gustus, acris post & calidi. quibus *florum* oleæ similium, flavescentium, numerosa soboles. *Provenit* in maritimis & salebrosis Bæticæ locis, montibusque Granatæ vicinis. Circa Calpem fornacibus calefaciendis inservit. Drachmæ pondere cum decocto cicerum per inferiora purgat. Cluf. H. P. l. 1. c. 58. Bauhin. H. P. l. 5. c. 46. p. 594.

VI. *Thymelæa foliis candicantibus, Serici instar mollibus*, Lobel. *Tarton raire Massiliensium*, Tabern. *Sesamoides majus Scaligeri*, Lugd. *Sesamoides majus multorum Dalechampii*, Bauhino *Sanamunda prima Clusii*. Cubitalis est, valde ramosa. *Radici* mire obsequiosus *cortex*, & in minima stamina non sine floccis, quos lanam dicas carptam, ductilis. *Virgæ* rectæ, vicenæ, tricenæ aut plures, cubito longiores, quibus densum, albidum & quasi argenteum *tomentum* supersternitur. *Folia* numerosissima, Myrti Tarentinæ magnitudine, nisi quod per extremum, sunt paulo latiora, in acumen tamen obtusius desinentia, undique lanuginosa, & tactu mollia, albida vel argentea, lucida: inter quæ *flores* exeunt, Bauhin. H. P. l. 5. c. 45. p. 594. Tabern. H. P. l. 2. p. 105. Lobel. Adverf. p. 160.

Thymelæa.

Oleæ ſimiles, ait Cluſ. oblongi, in quatuor foliola per extremum diviſi, colore luteo. *Fructus* (quemadmodum ex relatu accepit) Thymelææ fere, ſed nigricante colore. *Provenit* in Corſica, Sardinia, & tota Maſſiliæ Liguriæque ora; inprimis circa collem Montſoud dictum, ſqualidum, glareoſum, plurima. Tam vehementer aquoſa, bilioſa, pituitoſa purgat, ut ſæpe ſanguinem eliciat, inde nomen. & ſumitur in vino aut cicerum vel carnium decocto & jure.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 58. Bauh. H. P. l. 5. c. 47. p. 595.

VII. *Thymelæa tomentoſa foliis ſedi minoris,* Cluſio *Sanamunda tertia.* Pantio *Cneoron,* Lob. *Erica Alexandrina,* Bauhino *Seſamoides parvum Dalechampii,* aliis *Aproxis Plinii.* Excedit magnitudine priores. *Rami* crebri, lignoſi, candidiores, inque fili tenuitatem tandem abeuntes, quos denſa, candida, cineracea lanugo obvolvit, ſed in majoribus virgis paucior. Extremis qui omnino tomentoſi, procumbens coma, & frequentia *foliola,* carnoſa, parva, ſempervivo Dioſcoridis ſimilia; quæ inferna parte rugoſa, virentia, & in ſicco nigricantia, glabra; ſuperna vero (qua parte contrahuntur & velut alveolum efficiunt) tomento albido penitus obducuntur. *Flores* herbacei aliquando, aliquando pallentes. *Invenitur* in tractu toto inter Herculeum fretum & montes Pyrenæos. Earundem eſt cum ſuperioribus virium. Tuſæ ac cribratæ drachmam nervorum diſtentione adfecto exhibuit in ptiſana Dalechampius: nec aliter mota alvus, quam ſi colocynthidem ſumſiſſet. *Bauhinus* ſuſpicatur a Lugdunenſi etiam ſub *Cneori nigri Myconi,* quæ Barcinoſenſibus *Pala marina,* nomine deſcribi. Frutex eſt cum multum adolevit bicubitalis. *Radix* craſſa, lignoſa. *Caulis* rotundus, flexilis, aſper, nodoſus, ramulis multis brachiatus. *Folia* carnoſa, incana, perpetui viroris, minuta, & in ſummitate cupreſſis ſimilia, ſapore lento, ſubadſtringente, caulem ambiunt. *Flos* in viridi luteus, cujus proventu ab auctumno ad Majum usque producitur, foliis aliis decidentibus, aliis renaſcentibus. Totus, *cortice* inprimis, gravis eſt odoris, ſi confricetur; vigente canicula *folia* attrita Zibethum ſpirant. *Naſcitur* Barcinone locis arenoſis & maritimis. Fotu hæmorrhoidum inflammationem ſedari ajunt.

PVNCTVM VIII.

De Cneoro.

Cneoron.

I.

Tab. LXX.

Cneoron *Veteribus* duplex eſt, *Album* nempe & *Nigrum.* Ex his *Albo* folium δερματῶδες, oblongum, figura quodammodo oleagineo ſimile. μᾶλλον ἐπιγένειόν ἐστιν, & exiguum quid olet. *Nigrum* valde odoratum eſt. Alii pro ἐνόσμῳ legunt ἄοσμον & ἄνοσμον, Plinium ſecuti. Utrique *radix* alta, magna, *folia* carnoſa. *rami* multi, craſſi, lignoſi, fere ſtatim a terra diviſi, & admodum lenti; quorum uſus ad colligandum modo ſalicis & vitilium. *Germinant* florentque poſt æquinoctium auctumni & diu. Eodem nomine Chamælæa & Thymelæa vocatur, quod & Galenus prodidit.

Theophr. H. P. l. 6. c. 2. Plin. H. P. l. 21. c. 9.

Galen. l. 9. de compoſ. medic. c. 3.

II. Recentioribvs eſt duplex 1. *Thymelææ adfinis, facie externa.* 2. *Cneoron album folio oleæ argenteo molli;* Cui adde *Cneoro albo adfinem.*

I. *Thymelææ adfinis facie externa,* Matth. *Cneorum,* Lugd. *Cneoron alterum Matthioli,* & *Oleander ſylveſtris Abenſinæ Myconi;* Tabern. *Caſia Matthioli Chamælææ ſpecies,* Cordo *Thymelæa minor.* Suffrutex eſt. *Rami* ab ipſa tellure emerſi humi diffunduntur: *folia* confuſa, viridia, cutanea, amara, ſed nullius acrimoniæ: *flores* in ſummis ſurculis pulcherrime conferti, ſeptemfolii, pauciores aliquando ex rubro purpuraſcentes, centaurei minoris fiorum æmuli, καρηβαρικοί. *Fructus* exiguus, Thymelææ non diſſimilis, oblongiuſculus, candidus, cum ſemine rotundo, cinereæ membranæ. *Floret* ſæpe ter eodem

Cluſ. H. P. l. 1. c. 59.

eodem anno, novis floribus semen semper consequentibus. *Provenit* copiose in montibus Viennæ vicinis, & in Pannonia. Est & floribus candidis, circa Francofurtum ad Mœnum.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 48. p. 97. Clus. adpend. ad H. P. p. 255. *II. Cneoron album, folio oleae argenteo molli*, Imperato & Platero *Dorycnium*, Bauhino *Dorycnium Imperati*, Lugdun. *Cneorum album Dalechampii*, Clusio *Dorycnium verum Plateri*, Cæsalp. *Dorycnium ex Sicilia, vulgo Argentina*, Penæ *Dorycnium quorundam*, seu potius *Convolvulus rectus Creticus*. Fruticosa stirps est, dimidii cubiti altitudine. *Rami* ab eodem radice multi & lignosi, tenellis Ziziphæ albæ ramis non dissimiles; *folia* numerosa, oleæ figura, argentea lanugine utrinque nitentia, mollitie holosericea, quæ nec hyeme abjiciuntur, ramos circumdant. In summo vertice *coma* prædensa, in qua candidi flores calathi effigie (campanulæ instar Imperato) quorum uno marcescente, alter se expandere incipit. *Semen* nigrum crassum, in folliculo tanquam gluma reconditur. *Nascitur* in maritimis, lapidosis & saxosis locis. Provenit & in horto Montbelgardensi satum semine. Cneoron.

III. Cneoro albo adfinis, quid sit, & an huc pertineat, difficile est dictu. Bauhinus *Dorycnium forte Dioscoridis Penae* vocat, cujus & subjacea mentionem facit.

ARTICVLVS III.

De Arboribus Bacciferis Classis tertiæ.

PVNCTVM I.

De Myrto.

Myrtus.

Vid. TABVLA LXX. Arbores bacciferæ Classis tertiæ sunt 1. *Myrtus*. 2. *Ruscus*. 3. *Vitis Idaea*. 4. *Buxus*. 5. *Olea*. 6. *Vitex*. 7. *Ligustrum*. 8. *Phyllirea*.

I. Meminit quidem Myrti ex *Veteribus* Theophrastus, sed sine descriptione, quam nec apud alios invenies. Hoc habetur, adnasci ei aliquid inæquabile, verrucosum, intumescens & concolor, quod quasi manus myrti caudicem amplectitur, Dioscor. M. M. l. 1. c. 156. quodque Dioscorides μυρτίδανον vocat. melius germinare & copiosiores ferre fructus, quo pauciores reliqueris; quod tenuia germina celerrime παρανοινόμενα evadant: mutuo cum olea radicum complexu degere, ut Androtion prodidit, ejusque virgas per olearum brachia prorepere. *Locum* si spectes, nec frigus tenella patitur, nec adulta æstum. Umbrosis semper gaudens, ut illa quibus fructus πυρηνώδεις. Theophr. de C. P. l. 2. c. 9. & 10. In fervidis tamen potius nascitur, amatque ita littora, ut Plin. H. N. l. 15. c. 29. & in montes subeat. In Olympo olim nullæ, ut & in Ponto, quanquam summo studio omnique solertia ferere conati sunt ad usus religionis. In Europæ citeriore cœlo (solo lege) quod a Ceraunis montibus incipit, primum Circeiis in Elpenoris tumulo visa traditur: Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam esse adparet. Fuit, ubi nunc Roma est, jam tum, cum conderetur. Quippe ita traditur: myrtea Verbena Romanos Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluissent. depositis armis purgatos in eo loco, qui nunc signa Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant. Et in ea quoque arbore suffimenti genus habetur. Ideo tum electa, quoniam conjunctioni & huic arbori Venus præest. Haud scio, an prima etiam omnium in locis publicis Romæ sata sit, fatidico quidem & memorabili augurio. Inter antiquissima namque delubra habetur Quirini, hoc est, ipsius Romuli: in eo sacræ fuere myrti duæ ante ædem ipsam per longum tempus, altera patritia, altera plebeja. Non invita in sepulcris nascitur. De *Viribus* &

Myrtus. *Uſu* nota. Galenum ex contrariis partibus, ſed in quibus frigidum terreſtre præſtet, conſtituere, quamvis folia, germina, fructus, ſuccus, multum inter ſe adſtrictione differant. *Foliorum* decoctum inſeſſibus & articulorum luxatorum fotui; pulvis cum aqua miſtus ulceribus humidis, ſi illinantur; aridus, paronychiis, pterygiis, alis male olentibus, ſi inſpergatur, prodeſt. Oleum in emplaſtris lenibus, quæ liparas vocant, adhibetur. Corona meri vapores inhibet. *Fructus* oris odorem commendat, ſeu viridis, ſeu aridus; in cibo; hæmoptoicis datur: in ſuccum redactus, earundem eſt virium, & urinam ciet; decoctus cum galla, capillum tingit: cum vino ſubfervefactus τὰ ἐναχρωτηρίοις ἕλκη curat. Coturnicum helleboro paſtarum certiſſimum contra convulſiones, ſi Didymo credimus, remedium. (Cato c. 125.) *Vinum myrtites*, quod varie paratur, præſumtum crapulam arcet; in deſeſſionibus vulvæ & ſedis procidentia utilis. Ineſt & *Oleo*, quod mirum dictu, quidam vini ſapor, ſimulque pinguis liquor, præcipua vi ad corrigenda vina, ſaccis ante perfuſis. Retinet quippe fæcem, nec præter purum liquorem tranſire patitur, datque ſe comitem præcipua commendatione liquato. *Myrtidanum* adſtringit vehementius. Reponitur ad quibusdam tonſum, poſtea vino ſubactum, formatur in paſtillos. *Genera* & *differentiæ* apud Theophraſtum, Dioſcoridem, Catonem & Plinium occurrunt. (Dioſcor. M. M. l. 1. c. 155. Plin. H. P. l. 15. c. 29. & l. 23. 9.) Eſt I. *Sativa*, eaque vel *candida*, cui baccæ tales, vel *nigra*, cui baccæ nigræ, quæque fructum inefficaciorem habet, ſed πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν illa ἁρμοδιωτέρα. Topiarii ejus apud Plinium tria genera faciunt. *Tarentinam* folio minuto. *Romanam* ſeu *Noſtratem* patulo. *Exoticam* denſiſſimo, ſenis foliorum verſibus. Hæc non eſt in uſu. Ramoſa utraque alia. *Conjugalem* ſeu *Conjugalam*, de qua apud Catonem, noſtratem dici putat Plinius: aliis albæ & nigræ epithetum, quod ad connubium idonea ſit. Ideo Veneri ſacra, quæ Conjugii præſes; fuitque Veneri Myrteæ Romæ ad vicum intimum ſub monte Aventino ara vetus. M. Varro Murtatam vocabat, Plutarchus Murtiam. II. *Sylveſtris*, eaque vel lævis, quæ iterum candida aut nigra, vel ſpinoſa. Oxymyrſinem in ſylveſtri propriam facit Plinius, & revera Ruſcus eſt. III. *Odorata*, qualis in Ægypto, tenuis, fructu exiguo, nigro. (Theophr. de C. P. l. 6. c. 27.) Inodoram loca minus calida proferunt. IV. *Coronaria*, qualis in monte Cyrcæo, cui *ampla* opponitur, ratione fructus ſcilicet. (Plin. H. N. l. 15. c. 29.) Inſeruit hæc ſe & bellicis rebus, triumphansque de Sabinis Poſthumius Tubertus in Conſulatu (qui primus omnium ovans ingreſſus urbem eſt, quoniam rem leviter ſine cruore geſſerat) myrto Veneris Victricis coronatus inceſſit, optabilemque arborem etiam hoſtibus fecit. Hæc poſtea ovantium corona, excepto M. Craſſo, qui de fugitivis & Spartaco laurea coronatus inceſſit. Maſſurius auctor eſt, curru quoque triumphantes myrtea corona uſos. L. Piſo tradit, Papyrium Maſſonem, qui prius in monte Albano triumphavit de Corſis, myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum. Avus maternus Africani ſequentis hic fuit, Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtea: qui & hoc voverat. Ornaſſe ea & buſta Græcos, cum inferias ſolverent, apud Euripidem in Electra videre eſt. (Euripid. in Electra.) Taceo celebrari myrti coronas apud Athenæum ab Eubulo: & qui olim in conviviis ſcholia carmine cantabant, laurum & myrtum manu tenuiſſe. V. *Montana* in utroque ſativæ genere adcommodatur. VI. Ἀπύρενος, apud Theophraſtum, non tam quæ fructum fert absque ſemine, quam pauciore & minus duro, arte & mangonio talis. Congerebant ſpurcitias pellium urinamque, dum germina proſilirent. Hinc non mirum, decerpta ab Athenienſibus, ſataque ordinato naturæ curſu produxiſſe ſpecies. VII. *Sacra* eaque *patritia* & *plebeja*. *Patritia* multis annis prævaluit, flacceſcente plebeja, exuberans ac læta, quamdiu Senatus quoque floruit, illa vigens, plebeja retor-

retorrida ac squalida. Quæ posteaquam evaluit, flaccescente patritia Marsico bello, languida auctoritas patrum facta est, ac paulatim in sterilitatem emarcuit majestas. Huc *Træzeniam* refer, Hyppoliti & Phædræ amoribus celebrem, cujus folia prope Veneris delubrum sata, perforata nascebantur; injuriam videlicet ferentia sævientis unguibus & calamistris fœminæ. Pausanias.

II. RECENTIORES Myrtum in 1. *communem Italicam*. 2. *latifoliam*. 3. *angustifoliam* & 4. *sylvestrem* divisere; quibus *Pseudomyrtus Bellonii* addi potest.

Cord. in Dioscor. p. 23. I. *Myrtus communis Italica* Matth. & aliis *Myrtus*, *folio* est buxi, vel lentisco simili, acuminatiore tamen; *floribus* candidis, numerosis intus capillamentis odoratis; *baccis* oblongis, agrestes olivas quadantenus referentibus; parvis numerosisque nucleis. *Provenit* in Italia & alibi. Ostensa Patavii cum baccis mense Decembri; Veronæ cum iisdem Martio: In Plateri myrto mense Aprili, baccæ & folia binario numero distributa, sapore adstringente amariusculo, aromatico, odore grato observata. Visa Ferrariæ Liburnicam artificiose referens: sed & Venetiis triremem, cum tribus triremorum ordinibus: ut & Romæ in humanam effigiem artificiose aptata. Degenerat in fruticem, nisi crebro purgetur. Humana vel ovilla urina lætatur. Ex *baccis*, quæ adstringunt, paratur vinum, quod Myrtites vocatur, & oleum, quod efficacius & gustu subamarum est, & syrupus. Compescunt fluxus, muliebres inprimis. Est vel *alba*, quæ in hortis Franciscanorum Venetorum, cujus folia albidiora, oblonga, superne latiuscula, & fructus ex rubro candicans. Vel *nigra*, cujus folia saturatiora, & fructus nigrescit. Frequentissima utraque in regno Neapolitano & Tuscana, vocaturque *Mortella* & *Myrtella*.

II. Myrtus latifolia est triplex. 1. *Romana*. 2. *Bætica*. 3. *Belgica*.

Bauhin. H. P. l. 15. c. 1. p. 512. 1. *Myrtus latifolia Romana*, Plinio est *Myrtus nostra*, cum conjugali eadem, aliis *myrtus major*, Cast. *sativa*, Lobel. *Myrtus laurea maxima*, Bellon. & Clus. *Myrtus latifolia*. folia gerit Myrti Exoticæ nonnihil latiora, in acumen desinentia, longitudine unciali, quorum bina ex intervallo pene unciali sibi opponuntur. *Nascitur* in monte Atho sterilis & fructifera. Lobelio a folio laurino ita dicitur, Lauro tyno sive regiæ simili, sed minore & magis acuto, & revirente, nigraque bacca. Myrtus. Bellon. in Observ. Lobel. observ. p. 560.

2. *Myrtus latifolia Bætica* duplex est, 1. *foliis laurinis*. 2. *foliis latis confertim nascentibus*. 1. *Myrtus latifolia Baetica foliis laurinis*, Clus. Bauh. & Lobel. est *Baetica latifolia domestica*, Hispanis *Arayhan Morisco*, seu myrtus Mauritanica. *Rami* sunt crassi. *folia* lauri tenuifoliæ amplitudine, duplici serie rarius disposita, dilutius virentia, odorata. Rarius & *floret* & *fructificat*, quod sepibus texendis, quos tondere solent, plerumque adhibeatur. *Visa* a Clusio in monasterio quodam hispali, & lætissimis Granatæ Mauritanorum viridariis, in quibus sepes ex ea piscinas claudebant. 2. *Myrtus latifolia Baetica foliis latis*, *confertim nascentibus*, Clus. *Myrtus Baetica latifolia exotica*, altius quam prior fruticat. *Folia* adeo confertim nascuntur, ut sese pene mutuo contingant petioli, duplici interdum, sæpius triplici serie. *Flos* candidus, cerasi similis, albis villis plenus, odoratus. *Fructus* paulo oblongior, primo viridis, mox purpurascens, tandem niger, vinosus, candidis, incurvis granis refertus. *Crescit* in Complutensis arcis horto, multis fruticibus serie quadam dispositis; nec non Cordubæ in hortis. Ad hanc pertinet *Myrtus Stutgardiana Bauhini* fragrantissima, cui ex certis intervallis folia semper terna. Describitur a Matthiolo sub exoticæ nomine. Lobel. Observ. p. 559. Clus. H. P. l. 1. c. 43. Clus. l. c. Bauhin. H. P. l. 5. c. 1. p. 511. Bauhin. H. P. l. 5. 1.

3. *Myrtus latifolia Belgica* aliquot habet differentias. *Primae* folium *amplum* viride, rariore ordine eoque duplici circa ramos dispositum. *Alteri* folium minus viridius quandoque, pallidius interdum. *Tertiae* folium densum & magis mucronatum, nunc lætius, nunc pallidius.

Myrtus. *Quartæ*, folium medium, sylvestri simile, virgultum pallescens, fructus tamen longior. Lobelius *sex* ejus ponit *varietates*. 1. Omnium maxima Laurea dicta a folio laurino, quam descripsimus. Alitur in cultissimo stirpiumque rariorum ditissimo paradiso D. Philippi Deurnagle, Domini de Uroylandt. 2. *Folia* habet paulo minora, superne item mucronata & in acutum fastigiata. 3. *Folio* est oblongo, superne latiusculo, cum superiore fere pari, bacca alba. 4. *Exotica Myrtus* Plin. pluribus foliorum versibus, sive Myrtus Mauritanica amatoria Venerique sacra, Arayhan Morisco major Hispanice vocata, foliis non disparibus, sed canulatis & confertim jucundissimo spectaculo stipatis. 5. *Vulgaris* folia promit paulo minora in angustum desinentia. 6. Inter majores *minima* est folio oleæ sylv. sive oleastri.

Lobel. Observ. p. 560.

II. Myrtus angustifolia est triplex 1. *Bætica*. 2. *Foliis minimis & maxime mucronatis*. 3. *Minor vulgaris*.

I. Myrtus angustifolia Bætica, Dod. *Myrtus tertia*, Matth. & Lugd. *Myrtus exotica*, Lobel. *Myrtus exotica Plinii pluribus foliorum versibus*. Eadem est *foliorum* densitate & serie, qua Bætica latifolia, sed hujus saturatius virent. Canulata & striata esse addit Lobelius. *Fructus* est major & orbiculatus, qui alba & inflexa grana fert. *Visa* a Clusio in Hieronymitarum monasterio, primo ab urbe Corduba milliari. Datur forte, quæ senos foliorum versus exhibet.

Bauh. H. P. l. c. p. 511. Lobel. l. c. p. 561. Dodon. pemt. 6. l. 2. c. 11.

II. Myrtus angustifolia foliis minimis & maxime mucronatis, Bellon. *Myrtus albis baccis in Asia*, Clus. *domestica fructu albo*, Dod. *Myrtus prior*, Lobel. *Myrtus nona angustifolia*. Lugd. *Myrtus minima angustifolia*. *Ramos* habet tenellos & densos; *folia* omnium minima, angustiora & magis, quam in ulla myrto, mucronata, saturatius virentia, & odorata. *Flos* par reliquis. *Fructus* primo viret, post exalbidus manet. *Visa* tum apud Ferdinandum Colinho Lusitanum, cujus hortuli sepes ex ea constabant; tum apud Jaan. Boisotum, qui omnium primus ex seminibus aluit. Est & *altera* hujus *species*, folio per omnia teneriore, exiliore & angustiore. *Visa* & Lutetiæ a Bauhino in horto regio angustiore & minore folio, quam Tarentina.

Bellon. in observat. Lobel. l. c. Clus. l. c.

III. Myrtus minor vulgaris Matth. Clus. & aliis *Myrtus Tarentina*, Tabern. *Myrtus*. Notior est nostro cœlo & solo. *Folia* parva & communi Italica minora, robustiora, crebra, duplici triplicique versu disponuntur, hilari virore nitida, fragrantia. *Flores* candidi, quinquefolii, quibus stamina numerosa, odorata, funduntur plerumque auctumno in Belgio, Junio & Julio in Italia. *Baccæ* per maturitatem nigrescunt; quibus semen album, inflexum. Matthiolus pluribus apicibus in summitate coronari, & ex nigro purpurascere scripsit. Rarissime ad maturitatem perveniunt, sed in ipsa planta tota hyeme hærentes, cum rursus sub veris finem aëri exponuntur, inanes & immaturæ decidunt. *Crescit* copiose circa Tarentum. Unde Tarentinæ nomen; nec non in Belgio & Septentrionalium hortis. In Gallo-provincia maritima non multa vernat. Nos tamen circa Massiliam vidimus, & Monspelii in hortis in majusculam arborem excrescit. Montbelgardi erat duos cubitos alta, stipite pollicari: fructus ab auctumnalibus pluviis interceptus. Propagatur ramis & surculis depactis, adnasciturque ipsi *Myrtidanum*, quod quibusdam granum kermesinum. Vesiculæ unicum animalculum vivum includitur.

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 128. Bauhin. H. P. l. 5. c. 1. p. 512.

IV. Myrtus sylvestris foliis acutissimis, Eyst. *Myrtus latifolia*, Clus. *Bætica sylvestris*, nec dense fruticat, nec multum adsurgit: *rami* tenues & fragiles; *folia* odorata duplici serie circa ramos disponuntur & nigricant. *flos* aliis similis; *fructus* rotundus, ex oblongis pediculis copiosus, primo viridis, mox albus, niger tandem, grati vinosi saporis. *Provenit* in agris & collibus Extremaduræ & Lusitaniæ tam copiose, ut per aliquot milliaria nulli fere alii frutices conspiciantur. *Floret* aliquando Octobri. In convallibus, folium viride est, & amplum;

Clus. H. P. l. 1. c. 43.

plum; in incultis exsuccum, rigens, & pallescens.

Bellon. Obferv. l. 1. *V. De Pseudomyrto Bellonii* nihil occurrit, nisi in Ciliciæ planitie, in qua Alexander cum Dario prælium commisit, prodire.

EXOTICA.

TAB. LXXI. Inter Exotica reponuntur 1. *Avacari Malavarensium.* 2. *Coca Peruvianorum.* 3. *Arbor tristis Malaccensis.* 4. *Cambui Parnambucensium.* 5. *Hoitzxochitl Tototepecensium.* 6. *Flores quidam.*

Gartz. H. A. l. 2. c. 8. *I. Avacari Malavarensium*, pusilla est arbor, *foliis, floribus* & *fructu* myrto perquam similis; nisi quod hic multo adstringentior. Olet trifolium & *nascitur* in montibus. *Cortex* ejus tritus & in aqua Oryzæ maceratus, diuturnis dysenteriis ad miraculum prodesse dicitur.

Monard. Simpl. c. 12. Acosta H. N. l. 4. c. 22. De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 2. Benzo Ind. Occid. l. 3. c. 20. Nieremb. H. N. l. 14. c. 25. *II. Coca Peruvianorum*, Fragoso *Coca Occidentalis*, planta est proceritate corporis humani, ulnæ magnitudine Monardi. *Ramuli* pauci; copiosæ nec inodoræ *frondes*: *folia* quoad superficiem & pediculum, arbuti, sed multo teneriora, (Myrti aliis sed paulo majora, quæ veluti aliud folium simili forma in meditullio delineatum habent, mollia eadem & dilutius virentia) quæ ter quaterque quotannis decerpuntur, sed caute, ne novum germen lædatur. *Fructus* racematim cohæret, rubens primo, post nigricans. *Nascitur* in convallibus montium Andes dictorum a civitate Guamonga ad eam, quæ Hispanis Plata dicitur. *Seritur* magna cura, si cum plantatur, duplicetur radix, arefit surculus. *Folia* alicubi nonnisi virginibus colligere licet. Sole deficcata deponuntur in canistris in usum. In tanto apud eos pretio, ut A. 1548. & aliquot subsequentibus, singularum hæreditatum, in quibus serebantur pretia, usque ad octoginta Ducatorum millia singulis annis æstimarentur. Utuntur pro pecunia; permutantur alibi vestibus, sale & aliis mercibus. Cum conchyliorum calce in trochiscum formatum folium domi & peregre in ore

Bauhin. H. P. l. 4. c. 11. p. 440.

versant; sicque famem & sitim levant; si extra se rapi & inebriari volunt, tabacum adjiciunt. Pulvis *foliorum* stabilit ossa confracta, & vulnera tumentia componit. Myrtus.

Garz. H. A. l. 2. c. 1. Acosta H. A. l. 37. *III. Arbor tristis Malaccensis*, Malabaribus *Mogli*, Malaccensibus *Eingudi*, Goensibus *Cavizataro*, Arabibus *Guart*, Turcis *Gul*, Decanensibus *Pul* dicta, diversimode describitur. I. *Acosta* pruni fere forma facit. *Rami* multi, tenues, recta per spatia nodulo distincti; a quo utrinque singularia *folia*, folii pruni magnitudine, mollia, & aversa parte lanuginosa. E singulorum sede pediculus quinque capitula summa sui parte sustinet, quatuor foliolis subrotundis constantia: e quorum medio quinque *flores* candidi, elegantes, Aureæ mali floribus pares exsiliunt. *Fructus* magnitudine lupini, virescens, cordis effigie, secundum longitudinem receptaculo duplici donatus, in qua semen cerasii magnitudine, cordis figura, album, subamarum. II. *Clusius* ex relatione cujusdam Salernitani, ad trium hominum altitudinem aliquando adsurgere scribit. *Rami* alis concavi; *folia* myrti quam simillima. *flores* e foliorum interna sede, copiosi, congesti, candidi, Jasmini figura & magnitudine, odoris ad stuporem fragrantissimi prodeunt; qui noctu explicantur, (hinc *tristis* dicta) mane oriente sole, propter succi sine dubio tenuitatem, decidunt; illis exceptis, quos radii non attigere. manibus contacti, evanidi & inutiles redduntur. *Semina* in siliquis crassis, cineraceis, quæ stramoneæ quodammodo similia. Alii post occasum solis fructus renovare, floribus fulvis egregie ornatam; post ortum ejusdem dejicere, totumque marcescere scribunt. *Peculiaris* est Goæ, adlatamque e Malacca adfirmant. Tam feliciter ibi nascitur, ut quilibet rami, in terram depacti, comprehendant. Adamatam a sole Virginem Parizataco fingunt, quam cum post, amore alterius irretitus dereliquisset, istam sibi vitam ademisse, ex crematæ cineribus enatam arborem. Nunquam in Lusitaniam transferri potuit.

Bauhin. H. P. l. 4. c. 54. p. 500.

Myrtus. Nieremb. H. N. l. 14. c. 19.

potuit: nec ex semine tempestive collecto, & vasculis figulinis, vitreis, pyxidibusque ligneis & argenteis translato, nasci. Pediculorum florum, qui lutei, in tingendis cibis *usus*. Aqua, quæ vitreis organis ex iisdem elicitur fragrantissima, oculis utilis creditur.

Piso de simpl. facult. l. 4. c. 38.

IV. Cambui Paranambucensium est duplex; 1. *arborescens* & 2. *fruticescens*. 1. *Cambui Paranambucensium arborescens*, cerasum nigram per omnia externa æmulatur. *folia* & *flores* eximii sunt odoris. *fructus* nigri, admodum saporosi, grate adstringentes, & in foro venales. 2. *Cambui fruticescens* myrtus est rubra. *Folia* ei fragrantia, læte viridia, oblonga, acuminata, & sibi hinc inde opposita; *flos* semel per annum producitur, odoratus, & colore niveo; *fructus* croceus, umbilico rotundo, baccarum magnitudine, succo, si ante ingressum solis in Capricornum avellatur, turgens. *Prodest* in fomentis, tibiarum ulceribus; in balneis, fluxibus alvi & uteri. Semel per annum *floret*, tempore Brasiliensi verno, sole ad scorpionem accedente.

Nard. rer. med. l. 11. 17.

V. Hoitzxochitl Tototepecensium aliis Xochipoltic, *Neuhxichitl* & *Hoatziaxochitl* dicitur. Arbuscula est comata, foliis myrti sed longe majoribus, rigidis mucronatis. *Flos* coccineus, orbicularis modicus, qui filo transfossus globulorum precariorum vices gerit. *fructus* pomo similis. *Provenit* Cuixi & Tototepeci calidis locis. Cortex in lue gallica adhibetur. *Flos*, qui calidus & siccus secundo cum insigni adstrictione, subvenit uterinis adfectionibus. *Fructus* nuclei ex aqua resoluti, naribus instillati, dolorem capitis levant.

Atlas Sinensis p. 118. Bont. H. N. & M. l. 6. c. 45.

VI. Flores ex occasione florum arboris tristis huc adpono quinque. 1. *Mogori*, flores albi, Gelsemino non absimiles, nisi quod plura habeant folia, arbusculæ parvæ, quæ diligenter custoditur. *floribus* mali aureæ odoratiores, quorum stillatitius liquor eundem apud istos usum obtinet, quem apud Hispanos florum mali aureæ aqua. Nascitur in Chekiang ad kinschoc apud Sinenses. 2. *Champe* odore graviore, quam lilium album. Offerri Regibus solent. 3. *Champaeca Javanorum*, sunt viridiore & aureo colore, forma croci Anglici, odoris rosæ & violæ; crescuntque in arboribus Persicæ mali non absimilibus. 4. *Fullo* flosculorum genus apud Indos ex arbore quadam toto anno durans, suavissimi odoris. 5. *Floribundio* ex arbore, quæ solum flores fert, fructus nunquam. Est liliorum species.

Bont. l. c.

Acosta H. N. l. 4. c. 27.

PVNCTVM II.

De Rusco.

Ruscus.

I.

Vid. TABVLA LXXI. Dioscor. M. M. l. 4. c. 146. Plin. H. N. l. 23. c. 9.

Rusci descriptionem sub nomine ἀγρίας μυρσίνης seu myrti sylvestris, & ὀξυμυρσίνης apud Dioscoridem habemus, Castor apud Plinium *Ruscum* vocat. *Radix* est gramini similis, gustanti acerba & subamara. *Ramuli* numerosi, vitilium modo, lenti, δίσθραυστοι, cubitales, foliosi. *Folium* myrti sed latius, λογχοειδὲς, ὀξὺ ἐπ' ἄκρου. *Fructus* rotundus, medio folio inhærens, ἐρυθρὸς ἐν τῷ ἀπεμφαίνεσθαι, cui intus ὀστῶδες. Arabes pro cubebis sumunt. *Nascitur* ἐν τραχέσι & κρημνώδεσι: & ut vetus addit ἐνίκμοις. *Usum* ut addamus. *Vimina* ligandis vitibus inserviebant. *Cauliculi*, qui amari, νεοθαλεῖς λαχανευόμενοι asparagorum vice comeduntur, *Folia* & *baccæ* in vino potæ, urinas cient, menses movent, & calculos urinæ frangunt. *Radix* decocta bibitur alternis diebus in calculorum valetudine, & tortuosiore urina vel cruenta. Radicem pridie erui oportet, postero mane decoqui: ex ea sextarium vini duobus cyathis miscere. Sunt &, qui crudam radicem tritam ex aqua bibunt; & in totum ad virilia, cauliculis ejus in vino & aceto tritis, nihil utilius putant.

Lobel. Observ. p. 283. Bauh. H. P. l. 5. c. 11. p. 579.

Ruscus.

II. RECENTIORIBVS Ruscus, qui officinis inepte *Bruscus*, Anguill. *Centromyrine Theophrasti* & *Oxymyrsine*, Turn. *Myrtus Sylvestris*, Lobel. *Myrtacantha*, *murina spina*, aliis *Scopa regia* dicitur, bicubitalis aliquando est. *Radices* crassæ, obliquæ, implexæ, duriusculæ. *Vimina* densa, lenta, striata. *Folia* confertissima, Myrtinis paria, dura, mucrone pungente, amara, nullo pediculo ramis hærent, & dextrorsum sinistrorsumque spectant. Ad horum medium *flos* minimus (verba sunt Bauhini) perbrevi pediculo hærens, enascitur, qui ubi primum oritur, aciculæ nodulum figura sua exprimit: expansus vero trina latiuscula foliola, inferiore quidem sui aversaque parte, folium, cui quasi stragulo incumbunt, respicientia, lintris in modum excavata, sinuataque ostentat omnia, reliquis interim tribus, quæ trinorum instar radiorum sunt efformata, in angustum apicem desinentibus. Florem *fructus* sequitur rotundus, Asparagorum baccis major, subdulcis, sub cujus pellicula bina latent *semina* magna, fulva, altera parte gibbosa, altera plana, insignis duritiei, ita, ut, si in pavimentum conjiciantur, resultent, &, ut ait Lob. vix ulli frangenti ictui cedant. Succrescit quotannis nova Asparagorum simillima propago, aromatica aliquantulum, amara, ut adnotat Lobelius. *Gignitur* sponte in Italia secus aspera itinera & sepes. Vidit in Euganeis montibus Februario cum baccis Bauhinus. Patitur se & in Germania seri, prosilitque sata, semine per triennium intra terram delitescente. Prodiit in horto Gesneri, germinavitque vere, & veteribus cauliculis arescentibus, depromsit novos. Visa florum in mediis foliis hyeme rudimenta; sed fructum ne inchoavit quidem. In horto Camerarii locis subterraneis per brumam adservata, & vere loco collocata umbroso, baccas rubras produxit. *Turionum* egregia in aperiendis obstructionibus vis. *Radice* in aqua infusa, mane & sero per se vel vino admixto pota, aliisque jusculis adfusa, quinque septimanarum spatio, prolectis octoginta libris aquis, *asciten* in fœminis quibusdam curavit Cabrolius; Bauhinus, adhibitis purgantibus & prohibito omni alio potu, in sexagenario *hydropem*, cui scrotum capitis pueri magnitudinem æquabat. Ex *frutice* concinnantur in Italia scopæ: *frons* carnibus & aliis ejusmodi circumligata, mures, glires, & vespertiliones, quia pungit, arcet.

PVNCTVM III.

De Vite Idæa seu Myrtillo.

Vitis Idæa seu Myrtillus.

I.

Vid. TABVLA LXXI. LXXII. Theophr. H. P. l. 3. c. 17. Plin. H. N. l. 14. c. 3.

De *Vite Idæa*, quæ *Myrtillus* & *Radix Idæa*, ex *Veteribus* hoc duntaxat scimus, fruticosam esse, *virgis* cubitalibus pene exporrigi, quibus *acini* ad latera adhærent nigri, fabæ græcæ magnitudine, dulces, vinaceorum instar aliquid continentes; folium rotundum, individuum, parvum. *Nascitur* ex parte Idæ, quam vocant Phalacras. Apud *Plinium* ista habentur. *Alexandrina* adpellatur *vitis* circa Phalacram brevis, ramis cubitalibus acino nigro fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo, obliquis racemis prædulcibus, folio parvo & rotundo senis divisuris. Hujus generis est Ιδαία ῥίζα Dioscoridis & Αρκτοσάφυλος Galeni. *Illa oxymyrsine* seu Rusco folia similia habet; juxta quæ capreoli exigui, e quibus flos erumpit: radix præclare adstringit. *Hæc* planta humilis est & fruticosa, folio arbuti, fructu rubro, rotundo, austero. Nascitur in Ponto. Eadem cum illa. Referunt huc quidam Samolum Plinii, quam herbam in humidis nascentem facit. Sinistra manu legi a jejunis, contra morbos suum boumque; nec respicere legentem, nec alibi quam in canali deponere, ibique contere re poturis.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 47. Galen. l. 6. de comp. medic. s. loca c. 4.

Plin. H. N. l. 14. c. 3.

 II. RE-

Vitis Idæa.

II. RECENTIORIBVS eſt *Vitis Idæa* quadruplex, 1. *foliis oblongis*, 2. *foliis ſubrotundis*, *foliis carnoſis & veluti punctatis*, 4. *paluſtris*, cui addenda 5. *adfinis polifolia montana.*

I. *Vitis Idæa foliis oblongis* eſt in triplici differentia, 1. *foliis crenatis, fructu nigricante*, 2. *foliis albicantibus*, 3. *foliis acuminatis, baccis rubris inſipidis.*

Bauhin. H. P. l. 5. c. 6. p. 520. Tabernom. H. P. l. 3. p. 95. Dodon. pemt. 6. l. 2. c. 7.

1. *Vitis Idæa foliis oblongis, crenatis, fructu nigricante*, Matth. *Myrtillus*, Dodon. & Lobel. *Vaccinia nigra*, Angu. *Radix Idæa*, *fructu nigro*, Cæſalp. *Bagolæ primum genus*, Bauh. *Vitis Idæa anguloſa*, Tabern. *Vitis Idæa I.* Lugd. *Myrtillus germanica.* *Virgulta* aliquando cubitalia habet, anguloſa, virentia, fractu contumacia. *folia* crebra, tenera, unciam longa, acuminata, glabra, denticellis argutis per ambitum crenata, ſaporis acidi, imo & auſteri. *flores* inter folia urceolum referunt ex albo punicantes, ſtylo croceo, qui Majo protruduntur. *Baccæ* ſingulares, umbilicatæ, Juniperinis fere pares, violaceæ potius, quam nigræ, acidæ primum, ſed poſt nauſeabundi neſcio quid poſt ſe relinquentes, intra quas *grana* multa, parva, rubentia, *matureſcunt* aliquando Julio, leguntur Auguſto. *Radix* ex ſupina etiam parte ſtolones emittit. *Naſcitur* in deſertis, uliginoſis & umbroſis vallibus Galliæ, Angliæ, Germaniæ, in montibus Tridentinis, monte Fracto, in ſylva Hercynia & alibi. De *Uſu* nota, baccas in *cibis* adhiberi, & cum farina in pultem vel ſimplicem ſapam verti; ita ventriculo æſtuanti convenire. Crudas ventriculum debilem offendere, & alvum perturbare. In *Medicina* adhiberi contra varii genus fluxus poſſunt, ſi in vino decoquantur, vel in rob redigantur. Pictores ſucco ad tincturam violaceam cum alumine & galla utuntur, hac chartam tingunt.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 4. p. 518. Cluſ. H. P. l. 1. c. 40.

2. *Vitis Idæa foliis oblongis albicantibus* Trago eſt *Myrtillus grandis*, Cluſ. *Vitis Idæa I.* Bauhino *Vitis Idæa magna*, Ger. *Vaccinia Pannonica.* *Rami* humi diffunduntur, flexiles, & qui per terram ſparſi ſimiles fibras nonnunquam agunt, multis germinibus vix e muſco, quo occultantur, prominentibus. *folia* Ledi Alpini, nullo ordine digeſta, admodum venoſa, leniter per oras crenata, mollibus villis hirſuta, de longo pediculo pendent. *Baccæ* rotundæ, Ceraſii aliquando magnitudine, virides, mox rubræ, nigræ tandem, ſeminibus albis, quinque ut plurimum turgidæ. *Obſervata* in unius Snealben jugi ſupra Neuburg ſcopulis; ſed ſine flore. Tab. Ledi Alpini generibus adſcribi poſſe putat, niſi baccæ & alia quædam prohiberent.

Tabern. H. P. l. 3. p. 802.

3. *Vitis Idæa foliis oblongis acuminatis, baccis rubris, inſipidis*, Camer. *Vitis Idæa rubra Bavarica.* Fruticulus eſt ſupinus. *Caudex* vulgari craſſior. *folia* oblongiora, acuminatiora, anguſtiora, per auctumnum rubentia. *Fructus* ſucco caret. *Creſcit* circa Monacum inter Ericas.

Camer. in Hiſt. Plant.

4. *Vitis Idæa foliis ſubrotundis* eſt in duplici differentia. Eſt enim vel *foliis ſubrotundis non crenatis*; vel *foliis ſubrotundis exalbidis.*

Cluſ. H. P. l. 1. c. 40. Bauhin. H. P. l. 5. c. 7. p. 522. Dodon. pemt. 6. l. 2. c. 8. Thalius in ſylv. Hercynia.

1. *Vitis Idæa foliis ſubrotundis non crenatis*, *baccis rubris*, Trago *Myrtillus exiguus*, Dod. & Lob. *Vaccinia rubra*, Thal. *Rhus Plinii minor*, Cluſ. *Vitis Idæa buxeis foliis*, Bauhino *Vitis Idæa ſemper virens fructu rubro.* Suffrutex non magnus. *Foliis* buxi, acuminatis aliquando, ſæpe non, interdum leviſſime, ceu ſerratis marginibus, quæ nervos ſubtus oſtendunt & amaricant; *floſculis* in virgularum extremis, lilii convallii ſimilibus, racematim cohærentibus, candidis, ſæpe & blande rubentibus, ex quibus *baccæ* rubentes ex albo luteove, in ſummitate ceu corona quadam denticulatæ, ſex, quandoque plures racemulo uno, piſi magnitudine dependent, intus granula parva, lutea. *Gaudet* ſylvoſis, ſaxoſis & opacis, in Germania, Sileſia, Bohemia, circa Wernigerodam in Broccenbere, copioſiſſima. Bauhinus in cacumine montis Roſsberg prope Meſocomium tractus Alſatici obſervavit pulcre virentem, cum anguloſæ folia fere omnia decidiſſent. *Floret* Majo & Junio, Septembri maturantur baccæ.

Baccæ,

Baccae, quia minus ſucculentæ & magis adſtringentes, in dyſenteria, diarrhœa, & aliis fluxibus contemnendæ non erunt.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 40.

2. *Vitis Idaea foliis ſubrotundis exalbidis*, Cluſio *Vitis Idaea ſecunda*, Camer. *Vitis Geſneri major*, dicitur. *Virgulae* interdum humi diffunduntur, & *radices* agunt teretes, lentas, aliquando firmas & erectas, cortice modo ſpadiceo, modo cinereo. *Folia* ſuperiori forma ſimilia, venoſa, tenuia, ſubtus exalbida, guſtus acidi. *Flos* vulgari ſimilis, concavus, labris in quinque crenas diviſis & extrorſum reflexis, ex candido purpuraſcens. *Fructui* umbilicus latior, ex cujus medio apex prodit, pediculi longiuſculi, granula plurima, minima, & ſublutea, ſapor ſubacidus & vinoſus. *Naſcitur* in montibus deſertis & ſylvoſis, Auſtriæ, Germaniæ, Burgundiæ, Helvetiæ, &c. Prope Norimbergam in ſylva ſub pinaſtris, piceis & abietibus copioſe provenit. Hortos plantata dedignatur. Tentavit ſæpe fruſtra Bauhinus. Foliorum & virgulti apud tinctores uſus. *Baccae* vim inebriandi habent, ſi copioſius devorentur.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 41. Bauhin. H. P. l. 5. c. 8. p. 523.

3. *Vitis Idaea foliis carnoſis & velut punctatis*, eſt Caſpari Bauhino *Idaea radix Dioſcoridis*, *Uva Urſina* Galeni, Johanni, *radix Idaea putata*, & *Uva urſi*. *Cluſii* ſi ſequimur deſcriptionem, *Ramos* habet pedales, lentos, humi diffuſos; corticem rubeſcentem; *folia* frequentia, carnoſa, Chamælææ Italicæ plane æmula, minime hirſuta, cum adſtrictione amaricantia. *Flores* Martio extremis ramulis funduntur ex candido purpuraſcentes, cavi, uvæ modo ſimul congeſti. *fructus* rubens, rotundus, exigui ceraſi inſtar, acidus, qui æſtate matureſcit. Viret perpetuo. *Viſa* arido & aprico ſole in regno Granatenſi, inter Guadix & Baca. *Bauhino* eſt buxi *foliis*, quæ ramis lignoſis hærent; *floribus* racemoſis, concavis, rubeis; *fructu* racemoſo in extremitate ramulorum. *Obſervata* circa Genevam, & in Viganiis Narbonæ montibus. Circa Curiam Rhetorum fert baccas rubras, & a tinctoribus uſurpatur.

Vitis Idæa.

4. *Vitis Idaea paluſtris*, Dod. & Lob. *Vaccinia paluſtria*, Cluſ. Bauhino, *Oxycoccum*, Geſner. *Acinaria paluſtris*, & *Serpillum acinarium*. Lugd. *Erica ſexta baccifera*. an *Samolus* Plinii? Serpit prælongis, lignoſis, viticulis, lentis, ex atro rubentibus. *folia* Serpilli, crebra, dura, ſubtus ex cinereo rubentia, pinnatim diſponuntur. *flores* extremis & capilli inſtar tenuibus ſurculis, fere punicei, veluti exigui Cytini, apiculis flaveſcentibus Majo & Junio hiſcunt. *Baccae* rotundæ, juxta adnexum cordis inſtar turbinatæ, candicantes primum, mox puniceæ & contiguis purpureis maculis & punctis reſperſæ, intus vero in candido modice rubentes, una cum cauliculis humi procumbunt nonnunquam, in muſco ſæpe latent: & quatuor exiguis cavitatibus parva & veluti abortiva ſemina claudunt. Auctumno *maturantur*, & tota hyeme ſub nive incorruptæ latitant. *Naſcitur* incultis, macris, humidis, putridis, uliginoſis. Vere ineunte odit apricum & tabeſcit. Frequens in muſcoſis montium Sudetorum ſylvis, cacumine montis Balon paludoſo loco; apud Hollandos, prope Wittebergam, & fontes acidos Griesbachianos. *Fructus* ſtringit & refrigerat; coquiturque cum ſaccharo in paſtam.

Plin. H. N. l. 24. c. 11. Bauh. H. P. l. 5. c. 11. Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 9.

5. *Viti Ideae adfinis polifolia montana* Bauhini, Polii eſt facie. *Virgulta* lignoſa, ex nigro rubentia, πολύκλαδα. *folia* polii acutiora, congeſta, nervoſa, prona parte cinerea, nervo per longum elatiore. Extremis *ramorum* petiolis, *calyculi* hærent perexigui, folioſi, rubentes. unde anguloſa pyramis exſilit conchyliata, baccæ alicujus rudimentum prominens. Pro *radicibus* capilli inſtar tenues fibræ ex ramis naſcuntur, quæ terram morſu comprehendunt. *Provenit* in uliginoſis & muſcoſis, in ſylvæ Hercyniæ montibus inter vallem Griesbachianam & Ribelſawen. Collecta in monte Pilati.

Bauh. H. P. l. 5. c. 10.

Ex EXOTICIS huc pertinet *Frutilla in Chile*, cerasorum fere sapore, quæ fructus est non arboris, sed plantæ, coloris mori non satis maturi.

PVNCTVM IV.

De Buxo.

Buxus.

TAB. LXXII.

Visum & hanc huc referre. Quamvis enim baccas proprie dictas non ferat; simile tamen quid, & foliis ad præcedentem quam proxime accedit.

Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 13. 15. l. 2. c. 4. l. 3. c. 6. 15. l. 4. c. 6. l. 5. c. 4. 5. 6. 8. Theophr. de C. P. l. 2. c. 4. Plin. H. N. l. 16. c. 16.

I. *Buxum* & Dioscorides & Plinius breviter descripsere ex *Antiquis*. Non excellit magnitudine, sed facilis auctu, & ex sylvestribus topiario operi arbor. *Radix* est aliquando crispans: *materies* gravis, quia densa, nec ideo exposita vermibus, paucissimis *nodis* constans, quam medulla carere quidam olim existimabant. Lenem quietem habere dixit Plinius, silentio quodam & duritie ac pallore commendabilem. *Folium* myrto simile, & perpetuo virens. Plinius & *semen* suum & granum, quod Cratægum vocant, & a Septentrione viscum, a meridie hyphear, producere falso scribit. Fructum ob hyemem amittere verum. Difficillime calidis locis *prodit*; quia frigidis delectatur & asperis. Ideo in Cytoriis montibus & in Berecynthio tractu plurima: in Olympo etiam quanquam non magna. Maxima pulcerrimaque in Corsica. Procera enim crassitudineque longe aliis præstantior. Tria ejus genera. 1. *Gallicum*, quod in metas emittitur, amplitudinemque proceriorem. 2. *Oleastrum* (sylvestre forte) in omni usu damnatum, gravem præfert odorem. 3. Tertium genus *Nostrate* vocant, inquit Plinius: sylvestre, ut credo, mitigatum satu; diffusius & densitate parietum, virens semper ac tonsile. *Flos* non spernendus, sed causa amaritudinis mellis, præsertim in Corsica. *Semen* illius cunctis animantibus invisum. Ex *materia* axes plaustrorum & bures aratrorum fiunt. In igni duritia, quæ ferro, nec flamma nec carbone utili.

II. RECENTIORIBVS est duplex, 1. *arborescens* nempe & 2. *humilis*.

Bauh. H. P. l. 4. c. 50. p. 496. Bodæus ad H. P. Theophr. l. 3. c. 15. p. 232.

I. *Buxus arborescens* seu *Buxus vulgaris*, arbor est æterni viroris, cui *radix* magna ex parte nodosa, eminens, crispa & elegans. densa ramorum brachia. *Cortex* scaber & albus; *materies* durissima, flava, ἀμύελος, ponderosa, ut aquæ injecta recta sidat; nec in iis sentiat cariem. *folia* ortu adverso erumpunt, perpetuo virentia, splendentia, Myrteis obtusiora, interdum concava, tergo ita duplici, ut cultello a se invicem separari possint, ingrati & odoris & saporis. Ex horum ramis, secundum ramulos globuli racematim cohærent, qui mox in *flosculos* stamineos flavescentes explicantur, quos vascula, urceolis similia, viridia, myrti baccis paulo majora, superiore parte umbilicata, & tribus vel quatuor veluti cusulis donata excipiunt; in quibus *semen* lucidum, Fraxinellæ simile, diu cum fructu arbori adhæsurum, nisi avellatur. *Provenit* alsiosis & clivosis ad Septentriones locis, in Germania, Gallia, Sabaudiæ & Helvetiæ montibus: sed & hortis, ubi ad topiaria adhibetur. Labyrinthus Patavii ex eo; Veronæ & alibi variorum animalium species. Genevæ florum rudimenta Decembri observata. Facile ramis seritur; sed & clavis & avulsione. de semine incertum. Aprili nova germina promuntur: sed si magis flavum cupis, lignum secari consultum. *Usus ligni* & *radicum* in torno frequentissimus, ob varias maculas & linearum discursus. Vidimus ex iis Carcassonæ parari pectines, cultellorum manubria, cochlearia, latrunculos, doliorum fistulas, & alia. In hoc ob lævorem & plantarum imagines sculpuntur: sed cave sectum corticem exuas, nam findi periculum est. Turcarum liberos per buxeos tubulos mingere, ne linteamina conspurcent, Bellonius observavit. Remittit & vivacissimos carbones,

bones, si bene exsiccetur. *Folio* cum materiei scobina & lixivio rufatur capillus. Umbra cerebro propter odorem infesta est. In *Medicina* paratur ex *ligno* decoctum, quod luem veneream sudore prolecto feliciter profligare dicitur, & minus quam Guajacum fervet. Sanatam eo ab hoc morbo pauperculam Anglam, Lobelius auctor est. Sed alii pro ἀντιβαλλομένῳ non agnoscunt. Nec Amati Lusitani testimonio utar, qui a Guajaco solo duntaxat natali, (sed fallitur) differre putat. Scobo in aqua decocta, fluxus alvi sistuntur. Cum vino in doloribus dentium a causa frigida aliquando profuit. Elicitur ex ligno & oleum secreti in doloribus iisdem usus; nec non acidulus liquor, qui primo prolicitur, & margaritas coralliaque solvere creditur.

Hartman. Prax. Chymiatr. de dolor. dentium.

II. Buxus humilis seu *Chamæbuxus* est duplex, 1. *foliis rotundioribus.* 2. *flore Coluteæ;* quibus accenseri potest *Myrtus tenuifolia Thalii.*

Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 22.

1. *Buxus humilis foliis rotundioribus*, Tab. *Chamæpyxos*, ad duos vel tres pedes attollitur, in latitudinem diffusus. *Ramuli* numerosi & tenues admodum. *folia* rotundiora & dilutius virentia. Ad areolas hortorum muniendas eo utuntur.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 9. p. 524.

2. *Chamæbuxus flore coluteæ*, est Bauhino *Chamæbuxus* seu *Chamæpyxos quibusdam*, Clus. *Anonymos flore coluteæ*, Camer. *Rhus myrtifolius Plinii*, & *Anonymos Pervincæ folio*, in Agerii herbario vivo, *Myrtogenista*, Eyst. *Pseudochamæbuxus*. Fruticulus est. *Virgulta* lenta, tenuia, viridia, spithamum circiter longa, quæ ubi terram attigerunt, fibris demissis radicantur. *Folia* per ramos incondita, Myrtina, dura, carnosa, acuminata, perennia. *Flores* in extremis ramulorum coluteæ scorpioidis similes, papilionacei fere. Tribus foliis constant, (verba sunt Bauhini) quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, galeola exalbida illorum exortum integente, tertium folium in oblongum veluti tubulum convolutum est, sursum per lanuginem apertum, per extremitatem braccæ modo efformatum atque luteum & vetustate interdum omnino purpurascens aut rubescens, funduntur Majo & Aprili. *Flores* excipiunt, latæ & compressæ siliquæ virides, in quibus unum quandoque, bina plerumque grana, ervi magnitudine, ex cinereo nigricantia, hirsuta, & quodammodo animalculum ementita. Perficiuntur Junio. *Occurrit* in sylvis montanis circa Egeram, in montibus Calenberg, & quæ Badensibus Thermis imminent, & omni resiniferarum arborum genere integuntur inter saxa. Est in eo quædam *varietas*. Flores enim unius sunt inodori, alterius odoratissimi, & narcissinam quandam fragrantiam æmulantes. Sed & color eorum aliquando variat. Nam bina illa folia alarum instar sursum expansa, cum sua galeola pulcerrime ex purpura rubent: tertium quod in tubulum abit, flavescit, ejusque extrema pars aurea est.

Cord. in observat.

Buxus.

3. *Myrtus tenuifolia Thalii*, fruticulus est lignosus, palmaris, viticulis multis incurvis; *foliis* oblongiusculis, myrti angustioribus, quorum extrema plerumque in tergum contorquentur. *Flosculi* in pediculis recurvis parvi, ex albo rubicundiusculi, circa auctumnum prodeunt. fructum non observavit. *Nascitur* copiose in uligine illa ultra Andersbergam urbem, quæ **rotte bruch** seu uligo rubra dicitur, & rubro musco plena est.

Thalius in sylva Hercyn.

PVNCTVM V.

De Olea.

I.

LXXIII TABVLA.

Duo apud *Veteres* Olearum genera, *Sativa* nempe & *Sylvestris*. De utraque apud Dioscoridem, Theophrastum, Plinium, Columellam & alios rei rusticæ scriptores, multa & egregia occurrunt, quæ hinc & inde de-

Olea. decerpta & in unum cumulum redacta, adferemus.

Theophr. H. P. l. 1. c. 5. 7. 8. 13. 14. 15. 16. 18. 21. 22. 24. l. 2. c. 1. 3. l. 4. c. 3. 8. 16. l. 5. c. 4. 10. Theophr. de C. P. l. 1. c. 3.

I. *Olea ſativa* arbor eſt perpetui viroris, nec alia major in Bætica. *Radix*, quæ ex medio tendit, parva, cæteræ grandiores, & cancrorum modo velut flexuoſæ, inæquales, nodoſæ, fimbricatæ, obliquæ, quod non tantum loci ratione, ſed natura ipſius evenit. Summæ terræ adhæret. *Caudex* aliquando multiplex; concavus aliquando peculiarem in modum, & gongris ſcatens: *materies* ſpiſſa, obliquitate & duritia fragilis, obque humorem immodicum πρὸς πύρωσιν inepta, cariem vetuſtatemque non ſentit; nec rimam fiſſuramve capit ſponte. *Medulla* non omnino conſpicua, ideo quidam carere exiſtimabant. *Rami* prægrandes humore non vacant, pinguedinis ſpiſſitatisque cauſa; ideo exſiccatu difficiles. *Folia* perpetua, anguſta, pediculo brevi, ut quaſi infixa eo hæreant, ſuperne candidiora & minus lævia. Τὰ ὕπτια μετὰ τροπὰς θερίνας vertunt, eoque argumento ſolſtitium confectum intelligunt ruſtici. Florentibus Punicis germinat. Concipit Vergiliarum exortu. Hoc ſydus illarum eſt. *Flores* foliati ſed puſilli, circa fructum ipſum prorumpunt, integro principio & in ambitu diviſo, proſtrati, διατετρημένοι adparent, idque argumento capitur, an bene arbor defloruerit. Nam ſi exaruere aut madefacti ſunt, una cum fructibus defluent. *Floret* vero paulo ſerius, quam vitis, quæ ſolſtitio floret. Defloreſcunt omnia ſeptenis diebus, non celerius: quædam tardius, ſed nulla pluribus bis ſeptenis. Omnia intra VIII. Idus Julii Eteſiarum præcurſu. Nec ſtatim ſequitur fructus in aliquibus. *Fructum* fert ἐκ τῶν ἔνων, in Syria ἀθρόως, cujus lignoſo putamini, moles carnea, tunica prætenui veſtita incumbit. Defluit, ſi deflorenti imber

Plin. H. N. l. 18. c. 28.

inciderit. Plinius nucleo, oleo, carne & amurca conſtare dicit. Et ſuus quidem Oleæ ſuccus *oleum* eſt, quod ex collecta depromitur. Optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatemque incipiente bacca nigreſcere. Ab Arcturi vero exortu XVI. Calend. Octob. augetur oleum, increſcente poſt nucleo & carne. Cum ſitienti imbres copioſi acceſſere, vitiatur oleum in *amurcam*. Hujus color olivam cogit nigreſcere. Ideoque incipiente nigritia minimum amurcæ, ante eam nihil. Et error hominum falſus, exiſtimantium maturitatis initium, quod eſt vitii proximum. Deinde quod oleum creſcere olivæ carne arbitrantur, cum ſuccus omnis in corpus abeat, lignumque intus grandeſcat. Ergo tum maxime rigantur. Quod ubi cura multa ſine imbribus accidit, oleum abſumitur, niſi conſecuta ſerenitate, quæ corpus extenuet. Omnino enim, ut Theophraſto placet, eſt olei cauſa calor, quare & in torcularibus & jam in cellis multo igne quæritur. Media olivitas plerumque initium menſis Decembris. Qui medium in collectione temperamentum ſervant, perticis decutiunt, cum injuria arborum, ſequentisque anni damno. Quippe olivantibus lex antiquiſſima fuit: Oleam ne ſtringito, neve verberato. Qui cautiſſime agunt, harundine levi ictu, nec adverſos percutiunt ramos. Sic quoque alternare ramus cogitur decuſſis germinibus. Nec minus ſi exſpectetur, ut cadat. Hærendo enim ultra ſuum tempus, abſumunt venientibus alimentum & detinent locum. Argumentum eſt, quod niſi ante Favonium collectæ, novas vires reſumunt, & difficilius cadunt. Acceleranda *collectio*, antequam glacies congeletur, faciliores enim & copioſiores fœtus exhibent. Serenum tempus decerptui commodum, humecto germen imbecillius, & facile frangitur. Ideo nec minimarum guttarum caſu movendæ arbores. Lecta primo quoque tempore *premitur*, vel minore preſſura; vel graviore pondere & fortiore mole, donec ad terationem devenias. In multis vero hoc differentiis. *Preſſuram* ſi attendas. Primum eſt & nobiliſſimum oleum, quod ſponte vel minore preſſuræ vi lixivii inſtar defluit. *Tortivum* ſeu iterativum, quod ex reliquis fracibus minore niſu premitur, & invalidius.

Plin. H. N. l. 15. c. 3. Columella R. R. l. 15. c. 50.

Dete-

Deterius, quod tertia pressura fundit. Si *baccas* Ωμοτριβὲς æstivum & acerbum, quod ex acerbissima & nondum matura ante olivitatis tempus elicitur, non satis conducentibus patrisfamilias rationibus, quoniam exiguum fluit, nisi baccæ tempestatibus deciderint, & necesse sit eas sublegere. *Omphacinum* ex cruda atque nondum inchoatæ maturitatis,
Plin. H. N. l. 12. c. 27. l. 15. c. 2. quod sapore præstantissimum. Olea adhuc alba, *candidum*, ex druppa deterius & *viride*. Si *ætatem*, est vel *recens*, vel *vetustum*, quod fracidum, rancidum, fœtens. Adfert enim oleo tædium vetustas, plurimumque ætatis annuo est. Si *loca & alia*, est *Cibarium candidum*, quod certo modo
Athen. in Dipnos. paratur. *Samicum*, quod reliquorum est candidissimum. *Caricum*, quod ex Caria advehebatur. *Thurium*, quod ex Thuriis, excellens; *Sabinum*, quod præ cæteris tenuium partium; *Sycionium* denique, quod candidatum. *Amurca*, sanies est olei amara; seu expressæ olivæ fæx & crassamentum. Fit ex aquis, ideo siccitatibus minima, riguis copiosa; cujus color, ut superius diximus, olivam nigrescere facit. De *Natura & ingenio* ipsius est. Nasci posse ex nucleo olivæ sylvestris; & omnibus provenire modis, præterquam ἀπὸ
Theophr. de C. P. l. 1. c. 6. 18. 26. l. 2. c. 3. 4. 23. 26. l. 3. c. 1. 5. 15. l. 4. c. 1. 2. l. 5. c. 4. 12. 17. 23. κλωνὸς, quod defixa germen excitare nequeat: diutius suos parturire oculos: difficilem auctu, seu quod siccior, seu aliam ob causam; facilius annuatim καρποφορεῖν, si aut sponte decidentes, aut concussi manu fructus legantur. Si εὐβλαςῶσιν, ἀκαρπεῖν; si fructificent, ἀβλαςεῖν, quod utrique parti naturam satisfacere impossibile sit. Adde his; impediri facile æstu, vel frigore lædi, quod radices ἐπιπολαίως terræ adhæreant; terebinthum aliquando proferre, cum myrto tantam amicitiam colere, ut & virgæ illius per brachia oleæ dispergantur, & fructus ab ea protectus dulcis evadat: sponte aliquando germen emittere: lambendo sterilem fieri: fissionem tolerare διὰ τὸ συμμύειν τάχιςα; ideo & difficulter findi, quod καλλῶδη ὑπόςασιν habeat: firmissimam ad vivendum, ut quam durare annis CC. inter auctores conveniat: perire fer- Olea. tilitate novellas: mutari in oleastros. Plin. H. N. l. 17. c. 25. Visa & amissis foliis fructificasse, quod inter ostenta reponitur. In Bæotia germinibus omnibus a locustis abrasis, iterum germinavit. Inter *morbos*, vermes, fungi, seu λοπάδες, im- Plin. H. N l. 17. c. 24. petigines, araneus, & alia recensentur. Ex *vermibus* erucæ florem in Mileto erodunt, ac depastam arborem turpi facie relinquunt. Generantur in drupis pluviis austrinis, fiuntque caducæ. *Fungi*, qui & clavi, solis est exustio. *Araneus* vocatur, cum veluti telæ involvunt fructum, & absumunt. Nocere tradit Cato & muscum rubrum.

Quantum ad *locum*, Theophrastus negavit (Plinii sunt verba) nisi Plin. H. N. l. 15. c. 1. intra XL. passuum a mari nasci. Fenestella vero omnino non fuisse in Italia, Hispania atque Africa, Tarquinio Prisco regnante ab annis Populi Romani CLXXXIII. quæ nunc pervenit trans Alpes quoque & in Gallias Hispaniasque medias, urbis quidem anno quingentesimo quinto, Appio Claudio Cæci nepote. L. Julio Coss. olei libræ duodenæ assibus venire. Et mox anno sexcentesimo octogesimo, M. Sejus L. F. Ædilis curulis olei denas libras singulis assibus præstitit populo Romano per totum annum. Minus ea miretur, qui sciat post annos XXII. Cn. Pompeii IV. Consulatu oleum provinciis Italiam misisse. Hesiodus quoque in primis cultum agrorum docendam arbitratus vitam, negavit oleæ satorem fructum ex ea percepisse quemquam. Tam tarda tunc res erat. At nunc etiam in plantariis serunt, translatarumque altero anno decerpuntur baccæ. Fabianus negat provenire in frigidissimis oleam, neque in calidissimis. Athenis olim frequentissi- Demosth. contra Macatartum. ma; lexque apud eos, ne quis oleam effoderet, nisi ad templorum Atheniensium structuram, vel ducendum funus: sibi quotannis binas licitum tollere, qui plures sustulisset, centum drachmas pro singulis publico ærario pendebat. Notus & Oliveti circa Hierosolymam mons. De *Usu* Dioscor. M. M. apud Dioscoridem & alios quæ oc-

Olea. Plin. H. N. l. 23. c. 3. currunt, Plinius in compendium redegit. *Fruticis* recentis accensi succus destillans, sanat lichenes, furfures, & manantia ulcera. Ex *materia*, quod minus corruptioni obnoxia, olim statuæ, colorisque subrufi ac varii, quem nervi intorti referunt, easque sudare posse observavit Theophrastus, quod alii inter prodigia retulere. Sed vero aër tepidus illis adhærescens, superficiei aliquod frigus nactus, in lacrymas quasi & sudores cogitur. Stringunt vehementissime *folia*, & si commanducentur, ulceribus imposita medentur. Decocto cum melle profluvium sanguinis e nervosis partibus cohibetur. Succus veteres lacrymationes & genarum erosiones sanat. Exprimitur tusus adfuso vino & aqua cœlesti, siccatusque in pastillos digeritur: sistit & menses, in lana vulvæ admotus. Ejusdem & *flos* effectus. Oleæ honorem Romana majestas magnum præbuit, turmas equitum Idibus Juliis ex ea coronando: item minoribus triumphis ovantes. Athenæ quoque victores olea coronabant: Græci Callistephani ramis Olympiæ. Ex *Fructu*, ut dixi, oleum. Condire eundem mos, adferturque ad nos talis ex locis, ubi nascitur. De *olei utilitate* breviter Plinius. Duo sunt liquores corporibus humanis gratissimi, intus vini, foris olei; arborum e genere præcipui, sed olei necessarius. Et sane Platoni est πόνων ἀγωγή, & secundum Democritum, inoffensa valetudine degit, qui corporis externa oleo, interna melle liniret. Natura enim ejus tepefacere corpus & contra algores munire. Solum humidum Homero, sed quod humidis Dioscor. M. M. l. 1. c. 138. permisceri contemnit. Pingue idem, calidum, spirituosum, ideo aqua supernatat, & odoris cujuslibet capax. Excellit in hoc genere *recens*, stomacho propter adstringendi vim commoda, & quæ sudores cohibet, gingivasque firmat, si in ore detineatur. Laxat idem in jusculo datum; subvenitque colicis, si infundatur cum ruta. *Vetus* magis calet, & vehementius discutit; capitis doloribus remedio. *Elutum* minus mordicat. *Immaturum* magis stringit. *Dulce* modici est caloris. nec quicquam ejus inunctione olim præstantius, præsertim in balneo vel post. Hinc medicamenta ἄκοπα; & Usus ad luxuriam apud Græcos, vitiorum omnium genitores, qui in gymnasiis publicarunt. Notum est magistratus honoris ejus octogenis sestertiis strigmenta olei vendidisse. Paratur & ex surculis, quod si pingue crassum, vetus non turbidum, optimum ex eo genere censetur. Confert ad lepras nervorumque dolores illitum. *Rancidum* si evadit, vomitui ciendo ob tetrum saporem & odorem præfertur; sed stomachum vitiosa qualitate vellicat. Nullius apud Essæos usus: maculari putabatur adspersum eo corpus, detergebaturque sedulo, quod corpore aridos, non molles, fore oporteret. *Sycionio* apud fœminas olim inducendo cuti nitori usus. *Amurcam* super omnia celebravit laudibus Cato. Dolia olearia cadosque illa imbui, ne bibat oleum. Plin. H. N. l. 15. c. 8. Amurca subigi areas terendis messibus, ut formicæ rimæque absint. Quin & lutum parietum ac tectoria & pavimenta horreorum frumenti, vestiarium etiam contra teredines ac noxia animalia, amurca adspergi: semina frugum perfundi: morbis quadrupedum, arborum quoque illa medendum. efficaci ad ulcera interiora humani quoque oris. Lora etiam ac coria omnia, & calciamina, axesque, decocta ungi, atque æramenta contra æruginem, colorisque gratia elegantioris: & totam supellectilem ligneam, ac vasa fictilia, in queis ficum aridam libeat adservare, aut si folia baccasque in virgis myrti: aliudve id genus simile.

De *diversis* nunc olearum & olivarum *generibus* dicendum, quæ apud Veteres Dioscoridem, Plinium, Pollucem, Nicandrum, Columellam & alios occurrunt. I. Apud *Pollucem* occurrunt δρυπέτεις, ἁλμάδες, κοτινάδες & θλάσαι. Pollux l. 6. Colum. R. R. l. 5. c. 7. Plin. H. N. l. 15. c. 3. 1. De illis, quæ Latinis *Drupæ*, diversæ auctorum sententiæ. Plinius tales vocare videtur, quæ incipiunt nigrescere, priusquam cibo maturæ sint, hæcque optima ad decerpendum ætas. Didymus quæ

sua in arbore maturescunt: Conciliari possunt, si illas δρυπετεῖς dixeris, has δρυοπεπεῖς; quarum *illæ* ante maturitatem decerpuntur, & exiguum corpori alimentum præbent; sed oleum sapore præstantissimum, adeo ut ex eo prima unda præli laudatissima; ac deinde per diminuens, sive (ut nuper inventum) exiguis regulis pede incluso; *hæ* ob maturitatem decidunt, & plus pinguedinis habent, sed oleum amarum fundunt. 2. Ἀλμάδες, quæ & κολυμβάδες muria condiuntur, iisque Veteres edendi cupiditatem redintegrabant. Ex his *subfulva* καὶ πρόσφατος, δυσκοίλιος & εὐστόμαχος: *nigra* seu πέπειρος, εὐδιάφθορος, & κακοστόμαχος, oculis ἀνεπιτήδειος & κεφαλαλγής: *torrefacta* nomas sistit, & carbunculos (περιῤῥήττει) emarginat. 3. κοτινάδες cum phauliis eædem, de quibus postea. 4. θλάσται *contusæ*, exemtis nucleis condiebantur, exque illis nigræ εὐστομαχώτεραι credebantur. II. *Nicander* πρημοδίνης Myrtitis & ὀρχάδος meminit; quarum illæ ignotæ; hæ inferius dicentur. III. *Columella* decem genera observavit. 1. *Pausiam*, cujus bacca jucundissima, oleum saporis egregii, dum viride est; quod de matura intelligendum. 2. *Algianam*, cujus nullus præter eum mentionem facit, nisi sit Albiaris. 3. *Licinianm*, quæ optimum dat oleum, serique in agro macriore & frigidiore debet. 4. *Sergiana* seu Sergia, quæ in agro crasso & calido optime provenit, & frigus fert optime. 5. *Nævia*, de qua eadem, quæ de Pausia, dicuntur. Nulla ejus apud Varronem, Catonem aut Plinium mentio. 6. *Culmina*, quæ post Liciniam & Regiam probatur. 7. *Orchites*, quæ melius in escam, quam in liquorem, stringitur. 8. *Regia*, cujus bacca speciosissima, & escæ quam oleo idonea. eadem est cum Phaulia. 9. *Circites*, de qua nihil habeo, quod dicam. 10. *Murtea*, cujus forte arbor myrti similitudine. Vidit ex Persia adlatas Bodæus, parvas admodum, sed palato gratissimas. IV. *Plinius* de omnibus his & aliis ita. *Prima* ab auctumno colligitur, vitio operæ, non naturæ, *pausia*, cui plurimum carnis: mox *orchites*, cui olei: post *radius*. Has enim ocyssime occupatas, quia sunt tenerrimæ, amurca cogit decidere. Differuntur vero etiam in Martium mensem *callosæ*, contra humorem pugnaces, ob idque minimæ, *Licinia*, *Cominia*, *Coutia*, *Sergia*, quam Sabini *regiam* vocant, non ante Favonii adflatum nigrescentes, hoc est ad VI. Idus Febr. Tunc arbitrantur eas maturescere, & quoniam probatissimum ex iis fit oleum, accedere etiam ratio pravitati videtur. Feruntque frigore sterilitatem fieri, sicut copiam maturitate: cum sit illa bonitas non temporis, sed generis tarde putrescentium in amurcam. Similis error collectam servandi in tabulatis, nec priusquam sudet, premendi, cum omni mora oleum decrescat, amurca augeatur. Itaque vulgo non amplius senas libras singulis modiis exprimi dicunt. Amurcæ mensuram nemo agit, quanto ea copiosior reperiatur in eodem genere diebus adjectis. Omnino in vita error est publicus, tumore olivæ crescere oleum existimantium: præsertim cum magnitudine copiam olei non constare, judicio sint, quæ *regiæ* vocantur, ab aliis *majorinæ*, ab aliis *phauliæ*, grandissimæ, alioquin minimo succo. Et in Ægypto carnosissimis olei exiguum. Decapoli vero Syriæ perquam *parvæ*, nec cappari majores, carne tamen commendantur. Quam ob causam Italicis transmarinæ præferuntur in cibis, cum oleo vincantur. Et in ipsa Italia cæteris *Picenæ* & *Sidicinæ*. Sale illæ primum condiuntur, & ut reliquæ amurca sapave. Nec non aliquæ oleo suo sine accersita commendatione puræ innatant, *colymbades*: franguntur eædem, herbarumque viridium sapore condiuntur. Fiunt & *præcoces* ferventi aqua perfusæ, quamlibet immaturæ. Mirumque dulcem succum olivas bibere, & alieno sapore infici. *Purpureæ* sunt & in iis, ut uvis in nigrum colorem transeuntibus, *pausiæ*. Sunt & *superbæ*, præter jam dicta genera. Sunt & *prædulces*, per se tantum siccatæ, uvisque passis dulciores, admodum raræ in

Olea.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 139.

Cass. Bass. l. 9. c. 32.

Cato R. R. c. 6.

Varro R. R. l. 1. c. 24.

Colum. l. 12. c. 48.

Bodæus ad Theophr. l. 4. c. 3. p. 325.

Olea. in Africa, & circa Emeritam Lusitaniæ. Serapio *aquaticarum*, de quibus nihil habet; *novarum*, colore Smaragdino; & *nigrarum* meminit. V. Adde his, quamvis non omnes in censum veniant, 1. *Oleam* καλλιστέφανον, quam Aristoteles in Pantheo omnia folia reliquis contraria producere prodit. Non enim superiorem, sed inferiorem (ἔντος) partem viridiorem (Suidas legit λευκά) habent. Ramos mittit quemadmodum myrtus, unde & sumta plantula Hercules in Olympiis Oleam plantavit, athletis coronas suppeditantem. Distat ab Ilisso fluvio stadiis LX. muro circumjecto munita. Ac ne quis tangat, grandi pœna cavetur. Hinc & oleæ decerptum surculum, in Olympio campo plantarunt, ut victores inde coronis donarentur. 2. *Indicam*, quæ in montuosis nascitur, verum sterilis, & mediæ inter oleam ac oleastrum naturæ. sed & specie tota distat. Folia enim ejus latiora, quam oleastri; angustiora, quam oleæ. Plinius in ejus descriptione falsus est. 3. *Æthiopicam*, quæ in desertis Arabicis insulis provenit. Fundit lacrymam, Scammonio (Paulus Ammoniaco tenui) quodammodo similem, fulvam, stellis exilibus constantem & mordacem. Inutilis censetur, quæ gummi ammoniaci similitudinem refert, nigricans & mordens. Fiebat ex ea medicamentum ἔναιμον, singulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus, ideo Elæmi quibusdam. Operitur maritimis rubri maris fluctibus & æstu, nec nocetur baccis, cum constet, & in foliis salem relinqui. Ignotam hodie credo. Gummi Elemi aliunde petitur, nec Enemi a sanguine sistendo, ut Hermolaus putat, dicitur. 4. *Oleum lapidis specie*, quæ in sinu Heroo cernitur, ad quem descendunt Ægyptii, parte a mari eminente. Non viridis, similis tamen viridibus, tam foliis, quam germinibus. 5. *Arborem Elæomeli fundentem*, quæ in Palmyreno Syriæ tractu provenit. Manat ex ejus caudice pingue, crassius melle, resina tenuius, sapore melleo. Alvum non sine nausea solvit, & bilem præcipue detrahit, duobus cyathis in hemina aquæ datis: qui bibere torpescunt, excitanturque crebro. Potores (forte pugnatores) certaturi præsumunt ex eo cyathum unum. Aurelianus *Oleum Syriacum* vocat, laudatque in paralysi. Ignota Dioscoridi arbor. *Oleam* Plinius dicit. 6. *Elæostaphylon*, quod non solum uvas, sed & olivas parit. *Nasci* dicitur in Lybia, vocarique patrio regionis nomine *Ubolima*; *aliis Uvolea* vel *Oleauva*. Visa apud Marium Maximum Geoponicorum auctori, qui cum fructum degustasset, exacte utriusque saporem linguæ repræsentare dixit. 7. *Sacras*, quales erant Athenis, *Morias* dicta, cujus Jupiter Morios custos erat. Minervæ in arce ibidem, cum Athenæ Medorum incendio conflagrassent, arsit, sed eodem die ad duorum cubitorum altitudinem repullulavit, si Pausaniæ fides. a Persis incensa repullulavit eadem crasso e stipite virgulto, altero ab incendio die. Apud Milesios etiam, quæ post divitum ac popularium intestina bella sponte exaruit. Fuit denique truncus, ex quo olea & ilex prorupere.

Margin notes (left column): Pausan. in Atticis. Aristot. de Admir. audit. — Theophr. H. P. l. 4. c. 5. — Strabo Gregor. l. 16. Dioscor. M. M. l. 1. c. 141. Paul. l. 7. rei medicæ. Plin. H. N. l. 12. c. 17. — Dioscor. M. M. l. 1. c. 37.

Margin notes (right column): Bauhin. H. P. l. 6. c. 6. — Pausan. in Atticis.

II. *Oleæ sylvestris* (κότινος hæc Græcis) *caudex* peculiaribus cavernulis dehiscit; *materies* perpetua, spissa, crispa, in totum oleaginea nodosior. Ex sativæ nucleo nascitur; imo in eam cultura abit. Longior eidem vita, ex communi ratione sylvestrium. Robustior enim, spissior, fructuque infæcundior. Nec tineam nec teredinem, & quidem propter amaritudinem sentit: sed valde frigore laborat. Sunt, qui Elæomeli proferre credunt. Æque argillam & calculos amat, ac olea. Eædem, quæ oleæ, vires; & aliquanto efficacior putatur. Stringunt *folia*, & erysipelata, herpetes, epinyctides &c. cohibent. Succus expressus sanguinis eruptionem, fluxum muliebrem, pustulasque sistit, si cum vino ex tusis exprimitur. Oleum acrius & efficacius, tenue & amarius, tantumque ad medicamentum utile. Os quoque colluitur illo ad dentium infirmitatem, & gingivas uligine putri laborantes. Caput dolentibus rosacei vice

Margin note: Plin. H. N l. 16. c. 18. 40. 44. l. 23. c. 4.

ce eſt, ſudores ſiſtit, & defluos capillos inhibet. *Flore* condylomata illinuntur, & epinyctides. Item cum farina hordacea venter: in rheumatiſmo cum oleo, & ad capitis dolores. Inde olim & in Olympiis coronæ: traditque Plinius Oleaſtrum Olympiæ, ex quo primus Hercules coronatus eſt, ad ſua usque tempora duraſſe, religioſe: quemadmodum & oleam Athenis, quæ traditur edita in certamine a Minerva. Ad hanc quidam καλλιςέφανον & *Ethiopicam* referunt, de quibus ſuperius. Facit & Cteſias apud Athenæum *Spuriæ* in Caramania mentionem, ex qua oleum, quo rex utitur, vel ad ciborum condimentum, vel ad illitum corporis.

II. Apud RECENTIORES quoque duplex Olea habetur, 1. *Sativa.* 2. *Sylveſtris.*

Bauh. H. P. l. 6. c. 1. Cord. in Dioſcor. p. 21. Dodon. pemt. 6. l. 3. c. 29. Cluſ. H. P. l. 1. c. 27.

I. Olea ſativa, arbor haud valde patula. *Truncus* magnam partem nodoſus, femur humanum non excedit; cui *materies* ſpiſſa, alicubi criſpa & intorta, colore inter flavum & ſpadiceum medio, quorum etiam maculis invicem convolutis, ad juſtam ætatis conſiſtentiam perducta, conſpergitur. *Folia* oblonga, ſalignis ſimilia, ſine inciſuris & venis manifeſtis, craſſa, rigida, atro virentia, & quæ inferius caneſcunt; tam brevibus pediculis hærent, ut ſurculis inſerta videantur. *Flores* racemoſi, albicantes, e quatuor foliolis fructus rudimentum complexis, contexti, qui Junio menſe magna ex parte prorumpunt. *Fructus* figuræ ovalis, magnitudinis variæ, primum virides, poſtea flavicantes, per maturitatem purpuraſcentes, nigricantes tandem; rarius ex rubro punicantes, carne dura, molli & pingui per maturitatem, quibus intus *oſſiculum* cum nucleo, ſapor amarus, & nauſeoſi neſcio quid ferens. *Colligitur* Novembri ac Decembri; in regno Granatenſi Februario. Profert *baccas* ex rubro purpuraſcentes, & *viſcum*, quod non procul Hiſpali menſe Januario Cluſius obſervavit, quod ſteriles reddit. De *Elæomeli* ſub Manna agemus. *Naſcitur* frequens in Italia, Gallia, Hiſpania, Zacyntho, Syria & alibi. In Lemno paucas reperias: multas prope Roboretum apud Rhætos; prope, ſed ultra Alpes Inſubriam verſus. Habetur & in ſolo ſeptentrionali, ſed fronde flaccidiore, latiore & fere ſaligno; nec quicquam præter florem, quomodocunque tamen colas, producit. Eſt & in *Braſilia*, ſed fructu odoris inſuavis & ſaporis pejoris. *Olivarum* aliquæ & nunc varietates. 1. *Luſitanicæ*, *Narbonenſes* & *Bæticæ*, minores olivas producunt, ſed quibus multum & præſtantis olei. 2. *Hiſpalenſibus* craſſiores & minores, albæ nonnunquam. 3. *Comenſes* oblongæ, atrovirentes, carne dura, nec ſucculenta, quæque oſſi firmiter hæret. Nihil conditis ſapidius. 4. *Hiſpanæ* maximæ & ſæpe nucis fere magnitudine, ſucculentæ, ſed quibus amurcæ & acerbitatis nimium. In *Hetruria* habentur, 1. *Minores*, rotundiores, plurimum olei habentes, quæ *Olivellæ* vocantur, Cæſ. quas Matth. ſecundo loco recenſet, & eas prægrandes arbores juglandium modo ferre, quas Olivaſtra hrura Senenſia vocitent. 2. *Majuſculæ* & oblongæ, oleum parcius ſed dulciſſimum reddentes, quæ nomine a radiis deſumto, *Raggiariæ* dicuntur, Cæſ. hæ primæ ſunt Matth. quas oleæ minores proferunt, quibus in cibis utuntur. 3. *Majores* & pulpoſiores ad condituras tantum quæſitæ, quas *Regias* Cæſalp. vocat. 4. Sunt quædam, quarum caro ab oſſe recedit, cum franguntur, *virides*, quæ conditæ gratiſſimæ fiunt, quas *Colimbades* Cæſalp. cenſuit. Sunt & in Virginia tria baccarum genera, glandium forma, ex quibus bonum oleum elicitur. Huc pertinere non dixerim.

Olea.

Benzo Hiſt. Amer. l. 1. c. 28.

II. Olea ſylveſtris, ſeu *Oleaſter* a quibusdam ſpinoſa, non ſpinoſa a nonnullis deſcribitur. Adoleſcit inſtar oleæ, illique per omnia fere ſimilis eſt (verba ſunt Cluſii) cortice tamen leviore, rarioribus ramis, minus frequentibus, & brevioribus anguſtioribusque foliis, licet eorum modo circa ramos diſpoſitis. *Flos*

Bauhin. H. P. l. 6. c. 2. p. 21. Cluſ. H. P. l. c.

Olea. ut in olea sativa racematim cohærens; *fructus* exiguis olivis similis, pauca tamen carne præditus, mucrone recurvo, e longis petiolis racematim dependens, primum viridis, deinde purpureus, postremo ubi maturuit niger, signo prægnans purpureo, qui gustatus nonnihil linguam vellicat. Tota arbor insigniter amara est. *Amat* calculosa & argillas. Ideo in Narbonensi Gallia, Hetruria, Dalmatia, talibus locis uberi proventu nascitur. In Lusitaniæ desertis inter ingentia saxa visa, ubi non procul a Cerba magnæ ejus sylvæ, sed fructus negligitur. In convallibus montis Athos altæ, solis vigorem umbra reprimunt. Addo, nasci ex sativæ nucleo: ex oliveto jam insito & incenso. provenire: & mansuescere tractatu decisis circa taleis; valde laborare frigore. Lobelius notat, alteram in alteram transmotione, aut inoculatione, aut neglectu abire. Rigidiuscula enim fit Oliva, impexo atque horridiore adspectu: interdum senticosa, quando in saxosis desitis ejus radix pastinatione non difflatur, aut nocitura pullulatio, & senticosa ad caudicem soboles non intercluditur.

Lobel. Observ. p. 566. Advers. p. 422.

EXOTICA.

Vid. TABVLA LXXIII.

EXOTICARVM quinque tantum huc referri debent, 1. *Apiratibira.* 2. *Tlacatezquipatli Terentii.* 3. *Nanahuaquahuitl Hociacotlensium.* 4. *Embira Brasiliensium* & 5. *Xagua Martyris.*

De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 9.

I. *Ajuratibira* arbustum est, fructum rubrum ferens, e quo barbari oleum ejusdem coloris conficiunt, quo corpora sua illinire solent.

II. *Tlacatezquipatli Terentii,* ramus duntaxat est, in quo folia oleam quodammodo repræsentant.

Recchus R. M. N. H. l. 3. c. 32.

III. *Nanahuaquahauitl Hociacotlensium,* seu *morbi gallici arbor,* comata est & excelsa, *folia* oleæ similia, paulisper odorata, amara. *Fructus* e trunco enatus racemos oblongos componit. *baccæ* sunt virides. flos in icone non conspicitur. *Nascitur* temperatis humidisque Hociacotlæ locis. Decocti jus matutino liberalius sumtum gallico medetur morbo. Potest & ad Sycomorum referri.

IV. *Embira Brasiliensium,* dicitur & *Pindariba.* Arbor est, quæ in summam altitudinem recta adsurgit. *lignum* est tenue: *folia* exigua, acuminata, oleæ simillima. *Acini* pluviis mensibus virent, Decembri & Januario maturi rubent, & decidunt, desiccati nigrescunt. *Provenit* juxta Olindæ promontorium. Ex *corticibus* funes igniarii fiunt. *Acini* linguam masticati urunt, & ablato semine nigro, Juniperum redolente, aromaticum quid sapiunt. Reservantur in officinis excocti. Culinis piperis vicem præstant. Jejunis ventriculum roborant, & flatus discutiunt. Contusi & adplicati morsibus serpentum medentur.

Piso de facult. simpl. l. 4.

V. *Xagua Martyris* ad palmas referri potius debebat. Similis enim iis est. Nec multum differt a Muza, & illis, quæ folio sunt latissimo: sed quia ibi non occurrebat, & fructus est olivæ similis, hic ponere visum. Habet folia tam grandia, ut quodque a pluvia tutetur in caput protentum, hominem totum, ac si laneam penulam tergo injecisset. Mirandum, quod de eo scribitur. *Folio,* inquit Nierembergius, (arbori nimirum folia inhærent haud secus, ac sua in arbore palma) a radice, qua est arbori compacta, eruto (facile namque per demissam cuspidem captum folium detrahitur ab arbore) in interiore illius tergo philyra, albuminis ovi pelliculæ similis, reperitur candida, ea, ut ex arietis jugulati corpore pellis excoriatur, tollitu rque a suo cortice integra, nihilo minor arietina vel caprina membrana, cujus opera utuntur omnes, ac si membranas ipsas adsequerentur, neque minus tenacem esse inquiunt eam philyram: forcipibus tantum scindunt, quantum ad præsentem scribendi necessitatem sufficiat. *Fructus* porcos pinguefacit, hominibus incommodus. Dicitur & *Pergaminifera.*

Nieremb. H. E. l. 14. c. 86.

PVNCTVM VI.

De Agno casto seu Vitice.

I.

Vid. LXXIII. TABVLA. Dioscor. M. l. 1. c. 135. Theophr. H. P. l. 1. c. 5. 22. l. 3. c. 17. **A**gnus castus seu *Vitex*, Gazæ *Amerina* & *Æquum*, *Veteribus* frutex est cultura in arborem adsurgens. *Virgulta* latere gerit ὀλισθραυστα, longa; (parva Theophrasto) quibus *nodi* geminati, & invicem congrui, seu ex intervallo sibi respondentes: *folia* olivæ sed teneriora ac majora, (longiora & molliora addit Serapio) Plinius salici similia, sed odore gratiora. *flore* differt, qui supra fructum insidet. *semen* piperis instar. *Prodit* ad flumina in campis ἐνύδροις, τραχέσιτε τόποις καὶ χαράδροις. Galen. simplic. l. 16. Calida est Galeno & sicca in tertio, cum partium tenuitate & subadstringendi vi in foliis & semine. Caput tentat vini modo: nam & odor similis est: non tamen quantum cannabis. Venereos impetus genituram dissolvendo infringit. Hinc matronis θεσμοφοριαζούσαις in Cereris sacro, ut castitatem servarent, ex foliis lectos sternere suetum: exindeque nomen obtinuit. Plin. H. N. l. 24. c. 9. *Folia* cum butyro & foliis vitium testium solvunt, lactis ubertatem faciunt, & menses movent. *Semen* lichenes & lentigines ex aceto sedat, oris ulcera & eruptiones cum melle: rhagades sedis cum melle illitum; luxato cum sale nitro & cera. Instillatur in oleo & aceto decoctum capiti in lethargo & phrenesi. Sudores movere, prægnantibus inimicum esse; & embrya pellere, Nicandri Scholiastes prodidit. Virgam qui in manu habeant aut cinctu, negantur intertriginem sentire. Duo ejus apud eosdem *genera*. Est *Major*, quæ in arborem salicis modo adsurgit: & *Minor* ramosa, foliis candidioribus, lanuginosis. Prima album florem mittit in purpureo, quæ & candida vocatur: altera *Nigra*, quæ tantum purpureum.

II. RECENTIORIBVS triplex est Vitex. 1. *Foliis angustioribus cannabis modo dispositis*. 2. *Latiore folio*. 3. *Trifolia minor*. Agnus castus.

I. *Vitex foliis angustioribus cannabis modo dispositis*, Matthiolo est *Salix Amerina*, Lobel. *Elæagnon Theophrasti*, Bauhino *frutex folio non serrato*; frutex est initio rectus, sed qui arborescens ætate contorquetur. Matth. in Dioscor. Bauhin. H. P. l. 8. c. 18. Bodæus ad Theophr. l. 3. p. 264. *Caudices* lignosi, non crassi. *Ramuli* oblongi, lenti, flexiles, & frangi contumaces. *Folia* ex uno pediculo quina, oblonga, acuminata, salicis instar, sed minora, mollioraque, coloris subtus cinerei, fusci propemodum superius. *Flores* vel toti purpurei, vel purpurei albo intermisto verticillatim spicato ordine virgularum fastigia circumdant. *Fructus* grana numerosa, coriandrinis & rotunditate & magnitudine fere paria, nec crispa tamen nec striata; quæ quia piperis instar, ideo cum pipere vero in officinis divenduntur. *Colitur* passim in Italiæ & Galliæ hortis celebrioribus. Ad Oenum fluvium non procul ab Oeniponto provenire tradidit Cordus. Visæ Monspelii arbores, quibus Junio flos, Septembri semen maturum. Montbelgardi Julio & Augusto floruit; fructum duntaxat exorsa. *Semen* ad gonorrhœam cum aqua florum nymphææ vel portulacæ commendatur.

II. *Vitex latiore folio*, Lobelio *Vitex latiore serrato folio* dicitur, visa sæpius & Bauhino. Lobel. Advers. p. 369. *Coluit* & Basileæ in suo horto Platerus. Forte est naturæ pro temporis, loci, culturæ & ætatis ratione lusus. Utraque si hyeme in locos subterraneos deferatur, frigore perit, sed semper etiamsi sævissima hyeme a radice repullulat.

III. De *Vitice trifolia minore*, cujus Rauwolffius meminit, nihil est quod dicam, nisi sic ab eo adpellari. Rauwolf. in Itiner.

PVNCTVM VII.

De Liguſtro.

Liguſtrum. Vid. TABVLA LXXIII. Virgil. Ecloga 2. Plin. H. N. l. 24. c. 10. l. 12. c. 24.

I.

Fit *Liguſtri* apud *Veteres* Poëtas mentio, quod quia cum lacte multo florem fert, jaſione forte eſt. Plinius eandem arborem cum illa, quæ in Oriente *Cyprus*, eſſe dicit: alii Cyprum eandem cum illa, quæ in Italia Liguſtrum, quod ſine dubio de vulgari, ut ex deſcriptionum collatione colligi poterit, ſumendum non eſt. Eſt autem *Cyprus* foliis circa virgulta oleæ ſimilibus, Ziziphi Plinio, ſed latioribus, mollioribus & viridioribus. *Flos* eſt candidus, muſcoſus, odoratus. *Semen* Coriandri Plinio; Dioſcoridi nigrum, Sambuci fructui ſimile. Columella Nigrum vocat, quod folia ex virore ad nigredinem vergant; ſeu quod cum grato quodam virore viridia conſpiciantur. Optima *naſcitur* in Aſcalone & Canope. *Florem* inter coronarias retulit Columella. Unguenti ex eo facit mentionem Plinius. Coquitur enim in oleo, premiturque poſtea & Cyprus (cyprum forte) vocatur. Pretium ei in libras quinque. Optimum Canope in ripis Nili natum habetur, ſecundum Aſcalone in Judæa, tertium Cypro inſula odoris ſuavitate. Excalefacit & mollit nervos. *Folia* digerens quiddam cum aquea ſubſtantia modice calida habent, ex terrena frigiditatem tenellam & aliquid ſtrictorium. Capillos trita & illita ξανθίζει, poſtquam in ſtruthii ſucco maduere. decoctum πυρικάυςων καταντλημα. *Flos* ex aceto tritus & fronti inductus κεφαλαλγίας πάυει.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 124.

Columella R. R. l. 10.

adverſo ſitu ex intervallis oriuntur, ſalicis ſimilia, atrovirentia, lævia, guſtu acri, quæ ferme hyemis initio decidunt. *Flores* candidi racemoſi, quinque, ſex & ſeptem folii, apicibus ex luteo herbidis, odorati, qui decerpti flaveſcunt. Durant fere tota æſtate, aliis pereuntibus, emergentibus aliis. *Baccæ* racematim in pyramidis figuram adgregantur, Juniperinis æquales, per maturitatem nigricantes, quibus intus bina *grana*, hinc gibba, inde compreſſa, cortice ſpadiceo, carne exalbida, digitorum leni preſſu fragilia, ſapore amaro. Matureſcunt Septembri, & per totam hyemem durant, aviculis eſurientibus ſolatio. *Frequens* circa vepreta & ſepes in Germania, Italia, Anglia & Gallia. In hortis cingit, quia tonſilis, areas. Aptiſſimus ipſe frutex ſepimentis, propter lenta & flexibilia vimina; ideo & caveæ ad ſervandas coronas aves ex ea. E *foliis* aqua exulcerationes oris & inflammata removet, carbunculisque & ambuſtorum pudendis medetur. E *floribus* deſtillata ſuperfluos ſtringit menſes; ex quibus & *oleum* vulnerum inflammationi inſigne. *Baccæ* turdorum & merularum eſca: maturis, rubello vino niger inducitur color, quo magis ſit vendibile, pinguntur chartæ luſoriæ; & a pueris atramentum, quod in cœruleum quadantenus vergit, conficitur. Notavit Tragus & *ſubluteo flore*, Liguſtrique aliam ſpeciem nominat; Lonicerus *Majorem* & *Minorem* facit.

II. NOSTRIS Botanicis Liguſtrum eſt triplex. 1. *Germanicum*. 2. *Italicum*. 3. *Ægyptiacum*.

Theophr. H. P. l. 3. p. 178. Geſner. in hort. germ. Bauhin. H. P. l. 5. c. 15. Lobel. Adverſ. p. 420.

I. Liguſtrum germanicum, Trago *vulgare*, Lon. *Majus*, Anguill. & Geſn. *Phyllirea*, Lac. *Halimus*, Lobel. *Liguſtrum Dioſcoridis noſtras*, Alpino *Italicum*, frutex eſt arboreſcens tres aut quatuor cubitos altus: cui *virgæ* lentæ & crebræ, cortex cinereus, materies albida, dura. *Folia*

II. Liguſtrum Italicum eſt duplex, 1. *Myrtifolium*, & 2. *Foliis laciniatis*.

1. *Liguſtrum Italicum myrtifolium* ad Liguſtri vulgaris modum excreſcit, & in ramos brachiatur. *Rami* ſunt rotundi, læves, nonnihil rufeſcentes, *folia* atrovirentia, vulgaris foliis & latiora & longiora. Bauhinus noſter Patavio habuit.

Caſpar Bauhin. Prodrom. l. 11. c. 8.

2. Li-

2. *Ligustrum foliis laciniatis* ita a Bauhino describitur. Et hujus *ramos* pedales habemus, circa quos *folia* atrovirentia, glabra, inferiora quidem subrotunda, alia vero oblonga: hæcque modo integra, modo Jasmini lutei instar divisa, quandoque ab altero solum latere, laciniam unam, quandoque utrinque unam, rarius binas, quandoque ternas, quaternas, inordinatas lacinias obtinent. Accepit sub Ligustri nigri, ex horto Mori Senatoris Veneti, & Syringæ laciniatis foliis ex Contareni, nomine.

III. *Ligustrum Ægyptiacum* duplex Caspar Bauhinus facit, *latifolium*, & *angustifolium*.

Rauwolf. in itiner. p. I. c. 4. p. 60. Cluf. ad Bellon. obf. Bauhin. H. P. l. 5. c. 16. p. 582.

I. *Ligustrum Ægyptiacum latifolium*, aliis *Cyprus Græcorum*, *Arabum canna vel Henne*, Græcis *Schenna*, Bello *Cyprus Plinii*, Cluf. *Alcanna Arabum*, Lobel. *Alcanna*, Bauhino *Cyprus Græcorum*, *Elhanne Arabum*, frutex potius, quam arbor. Tota hyeme viret, fertque *flores* in thyrso palmum longo & aliquantulum explicato, ut etiam foliola inter folia nascentia conspiciantur, ex luteo pallidos, odore moschi, quibus bacilli concolores. Et quia tarde, Augusto nempe, nova folia protrudit, quidam aqua sapore infecta irrigant, alii calcem radici admovent, ut citius floreat. *Baccas* fert Ligustro vulgari fere pares, sessiles magis, coloris cinerei fere, quæ quatuor impressiones ostentant. His *semen* pulchellum, spadiceum, pyramidale, trigonum eleganter exprimens, basi ita æquali, ut surrectum latrunculi instar stet. Provenit circa Tripolin & in Cairo. A Turcis propter suavem florum odorem in vasis custoditur, & hyeme in calidioribus locis, ne pereat. *Flores* pulverisati cum succo citri miscentur; hocque magmate capilli & ungues pueris, festis diebus tinguntur. Pulvis est Rauwolfio viridis, ex Ægyptoque plenis saccis delatus in instructioribus officinis habetur: Bellonius ex fusco flavescentem facit. Ex radice urunt suum *spodium* Arabes. Ligustrum.

II. *Ligustrum Ægyptiacum angustifolium*, ab Alpino & Weslingio descriptum est. Ille *Tamarhendi* vocari scribit; hic negat. Visa fruticis potius vegetioris quam arboris proceritate adulta, confusa ramorum sylva cultorum negligentia latius implicita. Bellonio in Punici mali magnitudinem excrescit; sed cæsa *virgulas* duntaxat profert & minum salignorum instar. *Folia* olivæ non absimilia, breviuscula pleraque, sed latiora, & sub grato virore magis tenella. (candidiora quam in ligustro) Nec ternis tantum, quaternisve ordinibus tanquam alis; sed pro virgularum longitudine denis, duodenis, pluribusve ramorum latera stipant: sic tamen, ut inferiora folia ampliora ab his succedentia deinceps ad extremum usque rami, paulatim minora conspiciantur, μονοφύλλῳ circa apicem vix ullo superstite. *Flos* racematim spargitur, cinericeus, figura sambuci floribus proximus, sed minor, odore admodum acuto. *Fructus* a ligustro vulgari differt. Ille enim baccis juniperi similis; hic nec semina rotunda coriandro imitantia, nigra, parva, multa, folliculo concluduntur, qualia in uvarum granis videre est. Videntur omnino a superiore diversa. *Provenit* in Ægypto. *Folia* pulverisantur ad flavas tincturas, ex quorum commercio 18000. aureorum ad Turcicum Imperatorem census. Fœminæ femora, epigastria, partesque pudendas balneis egressæ ea inficiunt, ornatus gratia. Addito alumine tinguntur tam pueris, quam fœmellis, capilli; equis pili, pedes & muscaria. Ex eodem, qui *Archenda* incolis, cum aqua mulsa emplastrum, quod humidis & fœtentibus pedibus præsentissimo intra horam remedio adponitur. Cujus in oris, gingivarum, pudendorumque ulceribus usus. *Flores* dolorem capitis circumpositi leniunt.

Alpin. de plant. Ægypt. c. 13. Vesling. ad c. 13. Purchas. Navig. T. 2. p. 913. Bellon. obf. l. 2. c. 74.

Philly-rea.

PVNCTVM VIII.

De Phillyrea.

I.

Vid. TAB. LXXIV. De *Phillyrea* hoc ſolum apud *Dioſcoridem* exſtat. Cypri magnitudinem æquare, *foliis* eſſe oleæ ſimilibus, ſed latioribus & nigrioribus, *fructu* lentiſci (χίνῳ) nigro, ſubdulci & quaſi racemato. Putat ejus & apud Theophraſtum fieri mentionem Bauhinus, & pro φιλλύραν legi φιλλυρέαν debere. Plinius certe Phillyream a Tilia non diſtinguit: nec dubium, Paulum Æginetam utrumque confundere. *Folia* adſtringunt, maxime ad oris ulcera commoda, ſi manducentur, vel decoquantur.

II. Bauhino, quem ſequimur, Phillyrea eſt quadruplex, 1. *folio lato.* 2. *folio leviter ſerrato.* 3. *folio liguſtri.* 4. *folio anguſto.*

I. Phillyrea latifolia eſt duplex, *lævis* & *ſpinoſa.*

Lobel. Adverſ. p. 421. Bauhin. H. P. l. 5. p. 531. 1. *Phillyrea latifolia lævis*, Lobel. *Philyrea arbor Galloprovinciæ*, Macaleb. Serapionis, Lugd. Philyca Dalechampii, Tabernom. *Mahalebum Serapionis*, Bauhino *Philyrea latiuſculo folio*, Lugdunenſi eſt Liguſtri magnitudine, multum fruticoſa, coma perpetua, *caudicis* cortice cinereo, rugoſo: *foliis* lentiſco fere ſimilibus, amplioribus, longioribus, carnoſis, obſcure virentibus, guſtu adſtringentibus: *fructu* racematim congeſto, antequam matureſcat, anguloſo, cum maturuit, rotundo, nigro. Is conſtat pulpa tenera, ſuccoſa, guſtu principio dulci, mox amaro, cum acrimoniæ tantillo, ac dum manditur, ſuave quiddam olente, quod cum baccarum Juniperi odore comparari poſſit. Pulpæ ſubjectum eſt lignoſum, ſed valde tenerum ac fragile *putamen*, nucleum continens rotundum, guſtu amarum. In Gramontio luco haud procul a Monſpelio, ac in ejus tractus ſaxoſi glareoſique ſepibus *creſcit*. In adverſariis ipſi flos Ilicis muſcoſus, albidus, baccæ una acervatæ Therebinthi majoris, nigricantes, herbidæ, dulciculæ.

2. *Phillyrea latifolia ſpinoſa*, Cluſ. *prima*, Bauhin. *folio ilicis*, Hiſpanis *Alebo*, majori eſt ilici congenera. *Rami* pollicaris magnitudinis. *Cortex* viridis, candicantibus maculis adſperſus. *Folia* ilicis coccigeræ, majora, viridiora, craſſiora, nonnihil in ambitu ſpinoſa, nec ingrate adſtringentia. *Fructui* qui lentiſcino ſimilis, niger, e foliorum alis dependet, oſſiculum. *Reperitur* in Luſitaniæ incultis circa Eboram, in Liguria, agro Florentino; Monſpelii in ſylva Aigremont, ubi vere floret, baccas Auguſto fundit; Ferrariæ in horto Ducis & alibi. *Gaudet* montoſis, ſaxoſis, aſperis, & foſſis ſepibusque agrorum. Johannes Bauhinus forte *Philyrinam* Cordi putat. Arbuſcula eſt fruticoſa, Philyræ adſpectu ſimillima: ſiquidem ligno, ramulis, corticis colore, & cruciformi ramulorum ſurculorumque poſitu, nihil fere, quod adſpectu dignoſci queat, a Liguſtro & Philyra differt. *Caudicu lis* adſurgit pluribus in rectiores virgas diviſis. *Ramuli* item qui in exortu ſibi ex intervallo adverſantur, concinniori ordine in cruciformem poſitum digeſti ſunt. *Folia* habet Philyræ ſimilia craſſitie, colore, nitore, paulo tamen breviora, latiora, in medio antrorſum faſtigiata: poſteriore vero parte orbiculata, per ambitum leniter ſerrata, duris & ceu modice aculeatis, & aſperis inciſurarum eminentibus angulis, hyeme non decidua, ſed Philyræ modo contra hyemis injurias contumacia, guſtu adſtringentia cum amaritudine & aliqua acrimonia, quemadmodum Philyra, Liguſtrum, atque Oleaſter. *Radicibus* hæret qualibus Philyra. Cluſ. H. P. l. 1. c. 34. Bauh. H. P. l. 5. p. 541.

II. Phillyrea folio leviter ſerrato, Cluſ. *Philyrea ſecunda*, Bauh. *Philyrea folio alaterni*, multos habet *ramos*, quibus *cortex* candicans. *folia* Alaterno priori pene ſimilia, firmiora, minus nigricantia, ſapore aliquantum ex acredine amaro. *Fructus* inter Lobel. Adv. p. 420. Bauh. H. P. l. 5. p. 532.

ter folia propendet, granorum piperis magnitudine, rotundus, niger, gustus calidi, cui offeus, candidus & fragilis *nucleus*. Legitur initio Decembris. *Visitur* in multis Lusitaniæ locis, inprimis circa pagum Tomar. Monspelii quædam folia serrata non sunt, alia mediotenus, quædam per totum fere ambitum, & magis virentia. Habuit & ab Agerio Medico Argentinensi Bauhinus *ramum sub Alaterni specie*, cujus *cortex* cinereus fere; *folia* non ita virentia, bino ordine per caulem procedebant, unciam longa & lata, serraturæ in ambitu denticellis veluti in aculeos desinentibus.

Bauh. H. P. l. 5. p. 532. Cluf. H. P. l. 1. c. 34. *III. Phillyrea folio ligustri*, aliis *Philyrea*, Dodon. *Cyprus latiore folio*, Lobel. *Philyrea major Narbonensis*, Cluf. *Philyrea tertia*, Camer. *Philyria media*, Lugd. *Alaternus major Dalechampii*, Cæsalp. *Ilatrum*, minor est superioribus. *Rami* ex albido cortice teguntur, aliquantum rugoso. *folia* ligustri non serrata. *Flores* oleæ similes, pusilli ex herbaceo candicantes, confertim inter foliorum exortus nascuntur. *fructus* rotundus. *Provenit* desertis Bæticæ locis; nec non in Narbonensi Gallia. *Ilatrum* vero suum, aliis *Linternum*, Cæsalpinus scribit fruticem in maritimis tractibus frequentissimum veluti oleam quandam parvam, multis *ramis* fruticantibus; *foliis* oleæ durioribus ac viridioribus, similiter perpetuis; *florere* a lateribus in alis foliorum, non oblongo racemulo, ut olea, sed acervatis granulis *fructum* ferre nigrum ligustro similem: unico intus officulo, tenui putamine, figura olivari.

IV. Phillyrea angustifolia est duplex, *prima* & *secunda*.

Bauh. H. P. l. 5. p. 538. 1. *Phillyrea angustifolia prima* Dod. *Cyprus*, Cluf. *quarta*, aliis augustifolia, Lob. *Minor*, Lugd. *Alaternus Dalechampii*, arborescit nonnunquam. *Ramis* cortex niger; *folia* oleastri angustiora, viridiora, haud sine amaritudine. *Flores* exigui albicantes, oleæ similes, simul congesti, inter foliorum alas circa ramulos nascuntur. *Fructus* maturitate est niger, baccarum myrti magnitudine, cui officulum durum. *Visitur* in Castella locis incultis, non procul a Tago flumine: aliquando & circa sepes in Monspeliensi agro. A *Bauhino aliter describitur*. Frutex est secundum hunc *cortice* cinereo obtectus, *materie* alba, ramis sibi invicem oppositis, *foliis* oleæ situ adverso respondentibus, nigrioribus, nec una ut oleæ candicantibus, modo angustis, & olearum foliis angustioribus, nunc mucronatis, alias subrotundis, interdum nonnihil in ambitu serratis, duris, acrimoniæ cujusdam & amaritudinis nequaquam expertibus: ad quorum exortum *flores* multi utrinque ramulos coronant ex herbaceo albi. Succedunt *baccæ* rotundæ, parvæ, cæruleæ, vel potius violaceæ, brevissimis pedicellis racematim ramulis adhærescentes, dulces cum aliquo amarore: in quarum unaquaque *ossiculum* parvum, in quo nucleus.

Philly-rea. Lobel. Adv. p. 421. Cluf. H. P. l. c. Bauh. H. P. l. 5. p. 538.

Cluf. H. P. l. c. 2. *Phillyrea angustifolia secunda*, Cluf. *quinta*, est præcedenti forma & magnitudine similis. *Rami* tenuiores, rariores, minusque conferti. *Virgæ* fractu contumaces. *folia* ex adverso dispofita, oleastrinorum modo firma, saturatius virentia, subacris saporis. *Flore* & *fructu* carere adfirmabant incolæ. *Visa* in desertis veteris Castellæ & Bæticæ locis.

Reccus R. M. N. H. p. 350. Ex EXOTICIS huc pertinet *Amazquilitl Terentii*. Videtur esse arbor. *stipes* pullus. Ramis *folia* Phillyreæ latifoliæ. *Baccæ* sunt virides, brevi adnexæ pediculo.

ARTICVLVS IV.

De Arboribus Bacciferis Classis quartæ.

PVNCTVM I.

De Philyca.

Philyca. Vid. TABVLA LXXIV. Arbores Bacciferæ Classis quartæ sunt 1. *Philyca.* 2. *Celastrus.* 3. *Rhamnus.* 4. *Lycium.* 5. *Rubus* & 6. *Capparis.*

Theophr. H. P. l. 1. c. 15. l. 3. c. 6. & l. 5. c. 7. I. *Philycam* nemo ex *Veteribus*, quantum scio, descripsit. Theophrastus ex sylvestribus perpetuo virere, ineunte vere germinare; candorem ei Celastri modo, & semper fronde insignem prodidit. Eidem *materies* εὐτονώτατος rigidissima, vel potius ἀτονώτατος, obedientissima, ut Plin. H. N. l. 16. c. 26. Gaza legit & vertit. Plinio *Alaternus* dicitur, qui inter arbores fructum nullum ferentes, hoc est, ne semen quidem, refert; & cui inter ilicem & olivam folia. Huc & *Apharca* pertinet, de quo ita Theophrastus Theophr. H. P. l. 3. c. 6. ex Salmasii correctione. Ἀδράχνη καὶ ἀφάρκη τὸ μὲν πρῶτον πεπαίνουσι ἅμα τῷ βότρυϊ περκάζοντι ἢ ἀνθοῦντι. Τὸ δὲ ὕστερον, δόκει γὰρ ταῦτα δίκαρπα, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. *Adrachne* & *Apharca fructum primum variante se uva aut florescente*; *alterum*, (bis enim Plin. H. N. l. 13. c. 22. istæ ferunt) *hyeme maturant.* Plinius incipiente uva pubescere scripsit; id est desinente florere, & fructus ostendente rudimentum. Theophr. H. P. l. 1. c. 15. Addit Theophrastus ex sylvestribus perpetuo virere.

II. RECENTIORIBVS est Philyca duplex, *elatior* & *humilior.*

Clus. H. P. l. 1. c. 33. Lobel. Observ. p. 566. I. *Philyca elatior*, Camer. est *Alaternus*, Bellon. *Elæprinos Cretensium*, Lobel. *Spina cervina quorundam*, *Alaternus Plinii*, & *Bourgespine Monspeliensium*, Lugd. *Apharca Theophrasti*, Cæsalp. *Celastrus mas*, Clus. *Alaternus prima.* Arborescit interdum, *inquit Clusius*, longis *ramis*, non admodum crassis, neque in multas alas divisis, flexilibus deinde *virgultis*, quæ externo *cortice* e candido virescente integuntur, latente sub eo membrana quadam flavescente, quæ lignum ambit: ramos vestiunt incondito ordine disposita *folia* media inter oleæ atque ilicis magnitudine, crassiuscula, leviter per ambitum serrata, ex viridi nigricantia, gustu ingrata, & cum amaritudine paululum mordicantia: ad singulorum foliorum, qui in ramulis nascuntur, exortus, *flores* oleæ similes, coloris ex herbido pallescentis, racematim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in eo fructum vidi. *Provenit* Ulyssiponensi agro, locisque vicinis. Diversa ab ea *Spina Bourgi* Bauhin. H. P. l. 5. c. 21. p. 542. *Monspeliensium.* Cortex enim huic niger, cerasorum similis: *materies* ex luteo pallida: *folia* oblonga, subrotunda, nonnihil spinosa; *flores* parvi, albidi & mense Majo prorumpunt. *Baccæ* nigræ, numerosæ, rotundæ, racemum æmulantes, in quibus semina tria, florent a Septembre ad Aprilem & Majum in arbore. Quam *Apharcam Theophrasti* Lugdunensis credit, est frutex Mali Punicæ magnitudine, *radice* crassa, *caudice* ex cinereo albicante; adspectu tristi, *foliis* ima parte angustis, superna latiusculis, Portulacæ modo, obtusis aliquando, interdum in acutum fastigium terminatis, per ambitum incisis, incisurarum eminentiis rigidiusculis, carnosis, Ilicis, aut Oleæ modo venosis, elata costa per medium divisis: *flore* albo; *baccis* racematim cohærentibus, cum maturuerint, nigris, gustatu subdulcibus. *Provenit* in asperis & saxosis oræ maritimæ locis, non procul a Monspelienſe urbe, qua Vicum itur, pagum Apiano vino percelebrem.

II. *Philyca humilior* Cæsalp. est *Ilatrum folio ad Ilicem accedente*, Lugd. Clus. H. P. l. c. *Cælastrus fœmina Theophrasti*, Clus. Lobel. Ob. serv. l. c. *Alaternus alter*, Lobel. *Alaternus al-*

ter

ter humilior, *folio lato*. Multo priore humilior. *Rami* breviores. *Cortex* ex albo, viridi & purpurascente infectus. *Folia* magis circinatæ rotunditatis, in ambitu serrata. *Flores* e longiusculis pediculis, odoris magis herbacei. Februario & Martio prodeunt. *Fructus* racemosus, lentiscini magnitudine, viridis initio, hinc nonnihil rubescens, tribus nucleis constare videtur. *Prodit* in Lusitania, regno Granatensi, & Valentino. Colore ex *cortice* in aqua decocto piscatores retia sua tingunt: tinctores vero e fragmentorum *ligni*, quod pallet, decoctione, nigrescentem e cœruleo colorem conciliant. *Alaternum* autem *Plinii* Philycam Theophrasti esse, ait montis Atho incolis creditum, prodente Bellonio. Philyca. Bellon. Observ. l. 1. c. 42.

PVNCTVM II.

De Celastro.

I.

Vid. TAB. LXXV. Theophr. H. P. l. 1. c. 15. l. 3. c. 4. Theophr. H. P. l. 3. c. 14. l. 5. c. 7. & 8. Theophr. H. P. l. 1. c. 6.

Celastri nemo apud *Veteres*, Theophrastum si excipias, mentionem facit. Sed nec is totam ejus dedit descriptionem. Recensetur inter arbores ἀειφύλλους. Tardissime floret: fructum propter ingruentem hyemem perficere non potest. Summis gelidissimisque locis ita *gaudet*, ut & in plana descendat. cultum nullum patitur. *Usus* denique ejus πρὸς μυάγρας καὶ βακτηρίας, ad muscipulas & baculos.

Clus. in Curis posterio. rib.

II. Ex RECENTIORIBVS descripsit Celastrum Clusius, ex arbore, quæ in horto Academiæ Lugdunensis, meo adhuc tempore, habebatur. Arbor, *inquit*, humanam superat altitudinem: firmoque & duro *caudice* constat, atque in frequentes ramos diviso, qui dum novelli sunt, viridi *cortice* teguntur, annotini vero fusco. Numerosa habet *folia*, ex adverso semper nascentia, densaque serie congesta, supina parte satura viriditate prædita, prona autem dilutiora, perennia, hoc est, quæ non defluunt, nisi novis & recentibus jam natis, ut in arboribus perpetuo virentibus plerumque accidere solet: splendent vero præ livore ea folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem superant, imo pleraque sunt illis minora, præsertim annotina, quæ ramulorum infimam partem occupant sive vestiunt, nec in ambitu sunt crenata, præterquam novella, quæ crenarum quandam formam extrema parte habere videntur: attamen vere crenata dici nequeunt; amariusculi sunt saporis. In novellorum ramusculorum extima parte inter folia nascuntur uncialis longitudinis petioli, sustinentes quinque aut sex parvos *flosculos*, quatuor plerumque aut quinque foliolis ex flavo virescentibus constantes, suaviter odoratos, racematim lentisci flosculorum modo dispositos, non ut tini aut sambuci, umbellæ instar expansos; qui sero admodum aperiuntur, & nisi extremo auctumno, aut hyemis initio, imo etiam, (quando mitior aura) veris initio: ut anno Ch. 1606. ex ramis florentibus a Cl. V. D. P. Pauwio, mense Martio ad me missis, observare potui. Eam ob causam fructus maturari non potest: imo si æstas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Christi 1607. vix flores aperientur: etenim flosculorum gemmas duntaxat ostendebat Octobri mense. *Fructum* observavit post Clusium Pavius, cujus verba subjicio. Anno MDCX. mense Junio *fructus rudimentum* ostendere cœpit, producens brevem pediculum, cui adhærebat bacca, myrti baccis magnitudine similis. Hæc quamdiu in accretione erat, viridem: justam adepta magnitudinem rubrum exhibebat colorem; qui paulatim ex puniceo corallinus reddebatur, adeo, ut asparagi maturam baccam (de minoribus loquor) te videre dixisses. Arridebat gratissimo hoc colore, ad Augusti usque initium, bacca: tunc enim paulatim corrugari incepit cutis sive exterior superficies, simulque colorem mutare: fuscedinem namque contrahebat, tandemque adustam Celastrus.

Celastrus.

nigredinem. Simul etiam ipſe fructus figuram ſuam mutare, ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Poſtquam decidiſſet, repertum intus ſemen unicum, oblongum, quodammodo triangulare, uvarum vinaceis admodum ſimile; cujus cortice (durior is erat & quodammodo oſſeus) diffracto, prodiit granum quoque unicum, tectum membranula crocei coloris, eaque ablata, medulla ſive caro durior, albicans, ei ſimilis, quam nux avellana oſtendere ſolet.

PVNCTVM III.

De Rhamno.

Rhamnus. TABVLA LXXV. Theophr. H. P. l. 3. c. 17. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 119.

I.

Rhamnus *Veterum*, quem Plinius inter genera Rubi male refert, in *duplici* eſt apud Theophraſtum & Plinium, in triplici apud Dioſcoridem *differentia*. Non poteſt tamen negari, quæ de ſecundo genere apud eum dicuntur, in MSS. codice, quo Goupylus uſus eſt, non exſtitiſſe. *Primum* Rhamni *apud Dioſcoridem* genus, *virgas* gerit rectas, ὀξείας ἀκάνθας, Oxyacanthæ modo aculeatas; *folia* μίκρα, vel potius μάκρα, ὑπομήκα (aliis ἐπιμήκα) ὑπολίπαρα, μαλακα. Unde forte Nicander ἐρσόμενον ſeu rore madidum dixit. *Naſcitur* περὶ φράγμες. *Alterum genus* eſt λευκότερον, candidum; cujus ut dixi, nulla in quodam Dioſcoridis MS. mentio. Deerant enim verba ἔςι δὲ καὶ ἑτέρα παρὰ ταύτην λευκοτέρα: ſed ponit Theophraſtus & cum eo Plinius: (Plin. H. N. l. 24. c. 14.) Oribaſius quoque cum Serapione vel potius ejus interprete legere videtur. Fruticoſior iſta Plinio, *floret*, ramos ſpargens rectis aculeis, non ut cæteri aduncis, *foliis* majoribus, illisque perpetuo virentibus. *Tertium* μελάντερον, *nigrius*, Plinio *ſylveſtre*, cui *folia* πλατυτέρα, σὺν τῷ ἐρήμα ἐρυθραίνεθαι, quadantenus rubentia: *virgulta*, quinorum in longitudine cubitorum, ſpinoſiora, ſed minus firmis, rigidis & acutis aculeis. *Fructus*, latus, candidus, tenuis, ὡς θυλακώδης, quaſi ἐοικὼς σφονδύλῳ ſimilis verticello. Ἀσφοδέλῳ alii habent; σπονδυλίῳ Oribaſius, quomodo & Serapionis interpres legiſſe videtur. *Uſum* ſi ſpectes, deſiccant & refrigerant omnia. (Galen. ſimplic. Medic. l. 8.) Ideo Galenus unius tantum Rhamni meminit. *Folia* teneriora inprimis Eryſipelatis & herpetibus egregie inunguntur. *Ramos* januis & feneſtris oppoſitos, veneficia pellere vulgo olim creditum. *Rhamnum tertium* eandem cum *Paliuro* eſſe, multorum eſt ſententia. (Robert. Conſt. ad Theophr. H. l. 3. c. 17.) Dodonæus ad deſcriptionem Paliuri, quæ imperfecta & manca ſit, pertinere ſcribit. (Dodon. Pemt. 6. l. 1. c. 16.) Notus eſt *apud Dioſcoridem* frutex *Paliurus*, aculeatus, ſolidus, (Dioſcor. M. M. l. 1. c. 121.) cui ſemen pingue & Lini ſeminis æmulum, vel potius λινῶδες, vel λινοειδὲς, ſed λιγνυῶδες, quod non tantum fuſcum eſt, ſed & oleoſam naturam, qualis ex oleoſo aliquo humore digitis deprehenditur, habet. *Theophraſto* frutex eſt, cui folia cum extremorum lateribus ſinuata concidunt. (Theophr. H. P. l. 1. c. 8. l. 3. c. 6. 17. l. 4. c. 4.) Fructum poſt occaſum Vergiliarum ἐν λοβῷ τινὶ reddit ὑπὲρ τῶν φύλλων; inque eo terna vel quaterna ſemina, quibus medici contra tuſſim, propter quandam γλισχρότητα & pinguedinem, contuſis utuntur. Habet nonnullas differentias; & omnes fructiferæ. Apud *Dioſcoridem radix* trita recentia œdemata diſcutit; *Folia* adſtringunt, & contra venena & venenatorum morſus opitulantur. *Semen* potum tuſſim lenit, veſicæ calculos pellit, & ſerpentum ictibus medetur. An hæc Rhamno Dioſcoridis competant, dubito. Aliud certe eſt θυλακῶδη eſſe; aliud fructum ἐν λοβῷ proferre. Paliuri fructus in duro ac rotundo officulo concluditur.

II. RECENTIORIBVS Rhamni differentia, a *floribus*, *foliis*, & *viribus* ſumitur.

I. *A floribus* eſt triplex, 1. *flore candicante*, *ſpinis oblongis*. 2. *flore purpureo*, *foliis ſalſis*. 3. *flore herbaceo*, *baccis nigris*.

1. *Rha-*

Theophr. H. P. l. c. Bod. Stapel. ad H. P. Theophr. p. 259. Lobel. Observ. p. 598. Adverſ. p. 438. Cluſ. H. P. l. 1. c. 77.

1. *Rhamnus flore candicante, ſpinis oblongis*, Theophraſto *Rhamnus candida*, Lobel. *Rhamnus alter Dioſcoridis*, *Monſpelienſium*, Rauwolfio, *Hauſegi* ſive *Rhamnus primus*, Bodæo *Rhamnus communis* dicitur. *Radix* ipſa multiplex & craſſa: *virgæ* rectæ; candidus & lævis *cortex*; *aculei* validi ac firmi, ſpinæ in modum horrentes: *folia* plerumque quaterna aut quina ad ſingularum ſpinarum exortus naſcuntur ſubpinguia, mollia, ſubalbida, oleæ ſimilia, niſi quod tenera ſunt & ſucculenta auctumno, novis ſuccreſcentibus, interdum decidua. *Flores* auctumno longiuſculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas diviſi, quibus decidentibus, *ſeminis* quoddam rudimentum, ut in Jaſmino relinquitur, quod in baccam rubentem piſi magnitudine mutatur. *Floret* Martio & Auctumno. *Naſcitur* in Italia, Gallia Narbonenſi, & multis Hiſpaniæ locis. Bellonius in inſula Lemno, in Macedonia, circa Sues in planitie Arabiæ, inter Cairum & Hieroſolymam copioſum, ſterilibus etiam locis obſervavit. *Vſus* in ſepibus faciendis, & inſolandis ficubus, quæ recentibus aculeis transfiguntur. Salamanticæ *eduntur* cum turionibus ex aceto & oleo primis menſis; ineſtque quædam cum acrimonia aciditas, quæ ſaporis gratiam conciliat. Sunt, qui ex hac ſpina *coronam Salvatori* impoſitam opinantur: a quibus abeunt illi, qui ex acacia Indica plexam volunt. Congener huic ille, ſi non idem, floribus demtis, quem Bauhinus *Rhamnum cortice albo Monſpelienſem* vocat. Spinæ huic in *caudice* magnæ, in ramulis minores; grandioresque *aculei*, qui palmum longi, rigidi, acuti, alios aculeos parvos, non minus rigidos pungentesque pariunt. *Cortex* ramis & ſpinis cinereus; *folia* ſalicis terna vel quaterna, fragilia, candicantia, ſucculenta, nullo inſigni ſapore: *flores* pauci, laureolæ folio deciduo ſimiles, parvi, ſubcærulei. *fructus* Bauhino non obſervatus.

Bauhin. H. P. l. 6. c. 11. p. 32.

Cluſ. l. c. Dodon.

2. *Rhamnus alter, flore purpureo, foliis ſalſis*, Cluſio *Rhamni prioris altera ſpecies*, Columnæ *Rhamni ſpecies, quæ ſpina ſancta*, Dodon. *Rhamnus primus alter*, humilior eſt, & frequentioribus ramis fruticans. *Folia* minora, ſuperiore carnoſiora & candidiora, ſalſoque guſtu. *flores* ejusdem formæ, ſed purpurei. Cluſius juxta Horivelam urbem, quæ Orcelis veteribus ad flumen Serabim, nunc Segura, Valentini regni extremis limitibus, *collegit*. Eadem eſt *Bellonii*, ſecundum littus maris rubri viſa, foliis admodum denſis, ſalſis albicantibus; ramis ſpinis obtuſis.

Rhamnus. Pemt. 6. l. 1. c. 16.

Bellon. obſ. l. 2. c. 59.

3. *Rhamnus flore herbaceo, baccis nigris*, Theophraſto *Rhamnus nigra*, Cluſio *Rhamnus tertius*, Lobel. *Rhamnus primæ ſpeciei tertius*, fruticoſus eſt. *Rami* frequentes; *cortex* niger; *ſpinæ* longæ; *folia* ex quibusdam tuberculis, multa ſimul enata, longa & anguſta, carnoſa, viridia, perennia, & quæ Rhabarbari ſaporem utcunque referunt. *Flos* veris initio, parvus, herbaceus, & confertim juxta folia naſcitur. *Fructus* æſtate niger, parvo pruno ſylveſtri ſimilis, rotundus, acerbus, Cluſio ex Hiſpaniis ſub nomine *Lycii* miſſus. *Frequens* Murciano & Granatenſi regno, locis incultis. *Provenit* & in Belgio ſata. *Fructus decoctum* ad laxitates membrorum & podagram in uſu apud incolas.

Cluſ. H. P. l. c. Lobel. Obſerv. l. c.

II. *A foliis deſumtus Rhamnus* eſt triplex, 1. *folio ſalicis anguſto, fructu flaveſcente*. 2. *folio ſubrotundo, fructu compreſſo*. 3. *foliis oblongis ſerratis*.

1. *Rhamnus folio ſalicis anguſto, fructu flaveſcente*, dicitur *Rhamnus ſecundus* Matthiolo, Dodon. & Cluſio, *Oleaſter germanicus* Cordo & Bauhino, *Rhamni ſpecies* Camer. *Rhamnus primus Dioſcoridis* Lob. *Hippophaë Dioſcoridis* forte Columnæ, totus pulvere reſperſus videtur. Sex ſæpe eſt cubitorum, aliquando procerior. *Radix* multifida & diffuſa. *Caudex* intortus; *Cortex* ſpadiceus; *aculei* longi, ſeſcunciales & ſex cantales. *Folia* totis ramulis ſurculisque adnaſcuntur, oblonga, oleæ ſimilia, minora

Cluſ. H. P. l. c. p. 110. Bauh. H. P. l. 6. c. 12. p. 33. Dodon. H. P. l. c. Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 102. p. 145. Lobel. l. c. Cordus in obſervat. p. 223.

Rhamnus. minora tamen, tenuiora & brevissima, quibus subtus lanugo tenuissima canescens, superius in viridi cineracea, odore nullo. *Flos* oleæ herbaceus circa ramos frequens. *Fructus* baccæ seu acini rotunditate ac magnitudine myrti in se numerosa congerie racematim compactus, ac ramis perexiguo petioli adpendice adfixus, colore flavescente ac luteo, maturitate crocato; unico intus *nucleo* aut vinaceo, non lapidoso, sed qui dentibus facile atteri possit. Cordus *semina* baccis esse similia scribit, parva, oblonga, utrimque acuminata, pallenti tunica involuta. *Succo fructus* triplex mistura; *Oleum* nempe, quod in expresso supernatat, gustu pingue & subacidum; *aqua*, quæ medium supra fraces & infra oleum locum occupat; & *caro*, quæ fundum vasculi petens in fraces acescentes transit. Hanc innuere videtur Theophrastus, cum peculiare racemis quod per caulium latera serpunt, scribit; postremoque caulis racemus omnium maximus propendet. *Floret* Junio: post auctumnum demum baccæ maturantur, & subinde tota hærent hyeme. *Provenit* in Germamania, Gallia, Italia, Hispaniæ locis maritimis circa fluvios & amnes, solo lapidoso & glareoso; inprimis ad Lycum Vindeliciæ amnem, & ad Danubium ab ejusdem Lyci ostio ad Petreas fauces, per quas Danubius fluit. Circa Rhenum quoque multis tractibus. Circa Curiam Rhetorum, arborescebat spinis, & adæquabat truncos magnitudine. *Frondibus* adornantur in Belgio auctumno cubicula. Siccæ mures adlicere prodidit Cordus. *Fructus* salivam eliciunt; paraturque ex iis Rob vehementer acidum. Duplicem ejus *iconem* damus, Clusii & Bauhini. Huc forte *Rhamni secundi genus Cæsalpini & Ruellii pertinet.* 1) *Rhamnus secundus Cæsalpini* arborescit ramis rectis, salicis modo, cortice minus candido, *foliis* angustioribus longioribusque (quam Rhamnus Monspeliensis) non pulposis, veluti pulvisculo ferrugineo inferne obsitis: juxta folia *folliculos* quosdam tenues

Theophr. H. P. l. 3. c. 18.

sine flore fert, hordei figura & magnitudine, pulvisculo scintillante obsitos, colore ferrugineo; ii in maturitate parvæ olivæ speciem gerunt, rubentes: succo intus croceo, tenui tunica incluso: maturantur hyeme: *semen* unicum continetur nigrum, aculeos rariores habet acutioresque, sed infirmiores. Peregrina hæc in Hetruria. 2) *De Rhamno Ruellii* hæc habentur, nasci in maris adflatu, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur *spinis*, aculeis mucrone sævientibus, *foliis* tam æmula facie ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, *bacca*, folliculari specie, verticillata, primum candida, post maturitatem rubescente, foris flaccida, intus uliginosa, quam pastores pecorum pabulo decutiunt.

2. *Rhamnus folio subrotundo, fructu compresso*, est *Rhamnus tertius Dioscoridis*, Crescentio *Spina Judaica*, Cordo *Rhamnus niger*, Bellon. *Paliurum* & *Apaliura Græcorum*, Cæsalp. *Jujuba sylvestris*, *Marruca*, & *Paliurus Africanus Theophrasti*, Dodon. & aliis *Paliurus*. In arboris aliquando magnitudinem excrescit. *Materies* est dura; *Virgæ* rectæ; & ab his *rami* patuli, deorsum inflexi, subrubentes; quos tenues, rigidæ & mordaces armant spinæ. *Folia* jujubinis similia, sed minora, nec ita profunde per oras crenata. *Flores* juxta ea parvi, stellati, orbiculati. *Fructus* lati, per margines membranei, compressi, prominente utrimque umbone lignoso, cujus medio pediculus inseritur, qui diffracti, in geminis vel ternis loculis totidem ostendunt *semina*, lubrico lævore & colore seminum lini, sed rotundiora, torosiora, pulpa dulci, coloris fere porracei. *Fructus*, (ut describit Cæsalpinus), depressus ex tenui pediculo pendet, pulpa quadam fungosa circumducta, officulo intus duro, intra quem tria seminis conceptacula singulis seminibus donata, quæ in suis alveolis tintinnabuli modo sonant. *Floret* Majo & Junio: fructus auctumno maturescit, & tota hyeme arbori

Bauhin. H. P. l. 6. c. 14. p. 35. Dodon. Pemt. 6. l. 1. c. 17. Cord. observ. p. 222.

arbori adhæret. *Crescit* ex vetusto semine, si bene in vasculo muniatur. *Visitur* copiosus in Gallia Narbonensi, inprimis qua Monspelio Lunellam itur, inter sepes: in Italia, circa Veronam & Bononiam. Norimbergæ potest hyemem, si non nimis acris, ferre. Basileæ in horto Plateri in arborem excrevit. *Semina* contusa ad tussim commendantur. Platerus contra calculum & arenulas utebatur.

Bauhin. H. P. l. 6. c. 25. p. 57. 3. *Rhamnus foliis oblongis serratis*, Dalechampio *Rhamnus Bavaricus* vocatur. Superat hominis altitudinem: *cortice* est purpurascente, spinoso; *foliis* densis, pallidis, omnibus serratis, sed aliis longioribus & angustioribus, prima scilicet ramorum parte, nec Ilici dissimilibus, aliis brevioribus & rotundioribus, circa ramorum extrema Rhois folia utcunque æmulantibus, *spinis* multis, tenuibus, sed acutissimis, foliosis.

II. A *viribus* dicitur *Rhamnus catharticus*, isque triplex, 1. *vulgaris*, 2. *folio oleæ*, 3. *minor*.

Clus. H. l. 1. c. 79. Bauh. H. P. l. 6. c. 25. Cord. H. P. l. 3. c. 4. p. 175. Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 102. p. 144. 1. *Rhamnus catharticus vulgaris*, Clusio & aliis *spina infectoria*, Cordo *Cervi spina*, Lonic. *spina alba*, Castori *spina merlo*, arbuscula est ramis ex adverso sitis, brachiata, duris, rigidis, longis & foliosis aculeis minax: *spinis* etiam aliis minoribus horrens. *Cortex* externus niger, cui viridis & luteus subest: materies pallida, dura; interior medulla Hermolao rubet. *Folia* fere pruni, acuminata, atrovirentia, crenata, nervosa, adstringenti sapore. *Flores* parvi, herbacei coloris, quatuor apicibus insignes, multi simul juncti, Majo funduntur. *Baccæ* ad radices spinarum ex longiore pediculo frequentes, per maturitatem nigræ; quibus succus virens, peculiaris odoris, grana tria vel quatuor, triangularia fere, pyrorum granis fere similia, sapor nauseabundus; in auctumno maturitas. *Nascitur* locis incultis, ad rivulos aquarum & scrobes; in senticetis, sepibus & agrorum limitibus. Ad vias inprimis, unde Germanis **Weg-dorn**, quasi spina viarum dicitur. In Germania copiosa est: in Pannonia sæpe arborescit. *Usus foliorum, corticis & baccarum* egregius. *Folia* quia frigida & sicca, utiliter serpentibus ulceribus illinuntur. *Cortex* interior cum modico aluminis adversus oris ulcera & putredines decoctus, in gargarismo a mulierculis adhibetur, singulari successus experientia. *Baccæ* messis tempore lectæ, arefactæ, in aqua & alumine maceratæ, luteum seu potius croceum colorem fundunt, quo olim libri pingebantur, nunc chartæ. Auctumno collectæ nigræ, tusæ, si in æreo vase adserventur, dant pulcre viridem. Circa festum Martini decerptæ, ad puniceum colorem, quo coria inficiuntur, adhibentur. Eædem intus sumtæ, secundum Matthiolum pituitosos, viscidos & biliosos humores; secundum Bauhinum & Medicos Parisienses serosos, tenues, biliosos per secessum dejiciunt. Sumuntur in substantia XV. vel XX. decoquuntur a XL. ad LX. decoctum propinatur. pulverisatæ a drachma una ad unam semis, si Dodonæum sequimur: qui addit, vehementer corpus turbare, moto etiam quandoque vomitu. Ideo mollibus & delicatis noxias: robustis duntaxat & juvenibus exhibendas. In syrupo si propines, non est, quod aliquam, etiam in mollioribus molestiam metuas, nisi forte in impuriora incideris corpora. Paratur is ex succi maturarum rite depurati libris quinque, mellis & sacchari ana libra una semis, additis pro unaquaque libra cinnamomi & seminis anisi conquassatorum ana drachmas ij, quæ in petia ligata immerguntur. Cl. Zwelferus, Medicus Cæsareus, aliter parat, & melius. Dosis ab unc. j. ad ij. In Silesia circa Carolathum perillustris Baronis Schöeneichii arcem, arborescentem, nullis fere spinis horridam, observavi. Baccæ decussatim per longitudinem striatæ, partim ex ramulis, partim foliorum alis funduntur, in superioribus copiosiores. Rhamnus. Zwelfer. in pharm. August. p. 60. pr. edit.

2. *Rhamnus catharticus folio oleæ*, Anguillaræ *Hippophaës*, suffrutex est *spinis* Anguillara epist. 8.

Rhamnus. Bauh. H. P. l. 11. p. 411.

ſpinis duriſſimis, quique ſe in comam rotundam, albam, ſpargit. *Folia* oleæ longiora, anguſtiora & teneriora. Nec flores viſi, nec fructus. *Radix*, quæ palmum longa, lacteum ſuccum fracta fundit, amariſſimum, odore gravi. *Prodit* in Peloponneſi maritimis & ſabuloſis. *Radix* vim purgandi vehementiſſimam habet. An ſit *Hippophæſtum* quorundam Dalechampii, difficulter colligas. Miſſa vero ad hunc erat ex Melita inſula, cum hujus nomine, ſpina candida, diffuſis huc illuc ramulis aut potius ſpinis ſparſa, flore exiguo albo, racematim congeſto. De ſucco radicis lacteo vel purgatrice vi nihil additum.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 79. Bauhin. H. P. l. 6. c. 25. p. 56.

3. *Rhamnus catharticus minor*, Camerario, *Rhamni ſolutivi minor ſpecies*, Cluſio *ſpina infectoria pumila prior*, bicubitalibus ramis, in multas diviſas alas adſurgit. *Cortex* lævis, & vulgari ſimilis, qui ſuperiori membrana demta ex viridi palleſcit, ſapore amariuſculo. *Spinæ* ramulis paucæ, ſed ipſi plerumque in ſpinas deſinunt. *Folia* vulgari fere ſimilia, ſed minora & anguſtiora, ad pruni ſylveſtris folia accedunt, guſtu linguam exſiccante. *Flos* congeſtus ut in vulgari, ex pallido herbaceus, quatuor foliolis conſtans, minor tamen. *Bauhinus* illi adſcribit *folia* ex eodem pediculo plura, acuminata & crenata. *Baccas* terebinthi æmulas, & magnitudine, & turbinata forma in acumen deſinente.

PVNCTVM IV.

De Lycio.

Lycium. Vid. LXXVI. TABVLA. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 132.

I.

LYcium Dioſcorides *duplex* facit. *Vulgare* nempe & *Indicum*. *I. Lycium vulgare*, quod quibusdam πυξάκανθα, arbor eſt ſpinoſa. *Radices* habet multas, πλαγίας (πλατείας alii legunt, & Plinius latas ſcribit) & lignoſas; *virgas* trium cubitorum aut etiam longiores, circa quas *folia* buxo ſimilia & denſa. *Corticem* pallidum lycio diluto ſimilem. *fructum* piperis inſtar, nigrum, amarum, denſum, lævem. *Plinius* piperis ſimilitudinem ferre dixit, præcipua amaritudine, foliis parvis denſisque Cypri modo, ramis trium cubitorum, cortice pallido, radice lata lignoſaque, buxei coloris. *Naſcitur* plurimum in Cappadocia, Lycia, Pelio monte, pluribusque aliis locis, & τραχέα ὤρία amat. Χυλίζεται, inquit Dioſcorides, τῶν φύλλων (ῥίζων legit Oribaſius) σὺν τοῖς θάμνοις, θλασθέντων καὶ βραχένθων ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας εἶθ' ἑψηθέντων. (Plinius tuſos ramos radicesque æneo vaſe per triduum coqui ſcribit.) Abjectis lignis coquitur liquor, donec mellis craſſitudinem acquirat, Lycium vocant. Adulterat medicamentum aſphodeli radix, aut fel bubulum aut abſynthium, aut rhus, aut amurca. Quod in amurca ἀφρῶδες innatat, inter oculorum medicamenta cenſetur. Similiter e *fructu* expreſſo & inſolato ſuccus elicitur. Optimum eſſe putatur, quod igni accenditur, & regio morbo medetur. quodque dum reſtinguitur, rubentem fumum edit, extrinſecus nigrum, intus cum diſſecueris, fulvum, minime viroſum, cum amaritudine adſtringens, colore croceo. *Vires* apud Dioſcoridem vide. Galenus diverſarum eſſe partium ſcribit, digerere & deſiccare; uſumque ejus ad ſugillata, oris & ani ulcerationes, herpetes, ulcera contumacia, & aures pure fluentes. Dabatur & tuſſientibus, ſanguinemque exſpuentibus, ex aqua. *II. Lycii Indici* hiſtoriam confundit cum priore Plinius, ut ex comparatione animadverti poteſt. Dioſcorides fruticem vocat, *Lonchitin* nomine, e ſpinarum genere, cui *virgæ* rectæ, τριπήχεις aut etiam majores, a fundo numeroſæ, & craſſiores rubo; *folia* oleæ ſimilia; *cortex*, qui ῥαγεὶς ἐνερευθὴς, ruptus rubeſcit. Lycium quod ex eo, optimum. Herba decocta menſes ciet.

Plin. H. N. l. 12. c. 7.

II. NOBIS Lycium a *foliis* & *locis* differentias ſortitur.

I. A

I. *A foliis* est duplex 1. *Buxi folio.* 2. *Latifolium.* 3. *folio Ericæ*, quo *frutex exiguus foliolis confertus* spectat.

Dodon. Pemt. 6. l. 1. c. 19. Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 114. 1. *Lycium buxi folio*, Dodon. *Pyxacantha*, Lugd. *Lycium alpinum*; superius a Dioscoride descriptum proposuimus. Bellon. etiam in Palæstina reperit. Apud Matthiolum nihil præter iconem occurrit; quæ, ut & Dodonæi pro fictitia habetur. *Succus*, qui pro vero Lycio venditur, periclymeni succus est, calidæ & attenuantis facultatis.

Lobel. Advers. p. 437. 2. *Lycium latifolium* est *Paliurus alter peregrinus Lobelii.* Oritur in Monspeliensi agro, qua itur ad scaturiginem Lani amnis, secus ripam, & prope vias. *Spinis* horridum, *foliis* oleæ, minoribus, *baccis* nigris, tricoccis, Smilacis, gravidis, succo fulvo, tincturæ apto, prægrandibus, Berberis modo, granis ternis, sed minoribus, oblongis, gustu subacri. Bauhinus monet, Lobelium in iconibus titulum habere, sed subjectam figuram non convenire, quæ sub Rhamno III. repetatur, & sit Oxyacanthæ Dioscoridis.

Garzias H. Arom. l. 1. c. 10. 3. *Lycium Ericæ foliis*, est *Cate* Garziæ. Indis *Hacchis*, & *lignum sempervivum.* Arbor magnitudine fraxini, *folio* Ericæ vel Tamaricis simillimo, perpetui viroris. Multæ illi *spinæ*: *materies* robusta, dura, solida, ponderosa, nec putredinis metuens. *Nascitur* plurimum in Cambaya, præsertim Baçaim, Manora & Damam; nec non in continenti Goæ. Inde magna ejus quantitas in Chinam & Malaccam, ubi eo in masticatoriis cum Betre utuntur; minor in Arabiam & Persiam evehitur. Extrahitur nempe ex arbore succus, *Cate* dictus. Elixantur minutim concisi rami, contunduntur, & cum farina Nachani, (sementis est nigra, & minuta sapore, secalinis panibus conficiendis apta) & ejusdem nigri, lini quod istic nascitur scobe, pastilli & tabulæ formantur, quæ in umbra siccantur. Firmat stringendo gingivas, & alvi profluviis oculorumque dolori opitulatur. *Wormii Cate* massa quædam purpurea erat, ad nigrum inclinans, laminatim quasi cohærens, fissilis & friabilis, dura, sed fragilis, adstringens cum levi acrimonia, unciarum duarum ferme pondere. Ex ligno pistilla deglumandæ in mortariis ligneis oryzæ parantur. Lycium. Wormius in Musæo c. 34. p. 225.

4. *Frutex exiguis foliolis confertus*, est Hispanorum *Tamoxo*, in incultis nascens. Adsurgit is pedali altitudine, frequentibus *ramusculis* præditus, qui adeo exiguis & confertis *foliolis* onusti sunt, ut ramusculorum lignum vix conspici possit. Ea ex cineraceo virentia sunt, & extremæ amaritudinis. Vix scias, an veteribus fuerit cognitus. Clus. H. P. l. 1. c. 78.

II. A *locis* dividitur Lycium in 1. *Italicum.* 2. *Hispanicum.* 3. *Gallicum.* 4. *Indicum.* 5. *Creticum.* 6. *Lycio adfinis Ægyptiaca.* Clus. H. P. l. 1. c. 79.

1. *Lycium Italicum*, Clusio *spina infectoria pumila altera*, Gerhardo *Hispanicum*, facie est pruni sylvestris. *Rami* illi cubitales, crassitudine minimi digiti, in acutam *spinam* desinentes, quibus cortex niger & rugosus. *Folia* pruni sylvestris, sed breviora, minora & viridia, crenata, adstringentis primo, mox amaricantis gustus. *flores* inter folia herbacei, τεταρτόφυλλοι: qui Majo & Julio funduntur. *Fructus* spinæ infectoriæ non absimilis, binis vel ternis commissuris distinctus, initio viridis, per maturitatem niger. Abunde in monte Badensibus thermis imminente *provenit*, locis petrosis & salebrosis. Cujus iconem *Stapelius* dedit, recentiores pro vero Lycio exhibent. Spinosa est arbor, *ramis* tres cubitos longis, aliquando etiam longioribus, *cortice* pallido, *foliis* densis, spissis, buxeis: *fructu* instar piperis nigro, amaro, glabro, & denso; *radicibus* multis, fortibus & lignosis. *Nascitur* in Lycia, unde & nomen habet; & in Cappadocia, multisque aliis locis. Solum amat asperum; reperitur etiam in Italia. Bodæus Stapel. ad Theophr. H. P. l. 3. c. 17. p. 354.

Lycium. Lobel. obferv. p. 563. 2. *Lycium Hiſpanicum* duplex eſt, *folio* nempe *oblongo* & *folio buxi*. I. De *Lycio Hiſpanico folio oblongo*, ita Lobelius. Spinæ Burgundiacæ aut Phyllyreæ anguſtifoliæ non ita abſimilem perelegantem fruticellum, *foliis* tamen multo anguſtioribus & ramulis exilioribus ſtudioſe alunt in Belgio Joannes Brancionus, Dilphius, & Georgius Ryenſis. Extrema infeſta *ſpiculis* virgulta; *folia* Thymelææ Monſpeliacæ exiliora, atrovirentia, guſtanti adſtringentia. Apud Belgas nullum fructum edit. II. *Lycium Hiſpanicum folio buxi*, Caſtellanis *Tamujos* ſive *Tameaxos*, frutex eſt ſpinoſus, cui multæ a radice *virgæ*, cubitales, rectæ, tenues, rubentes, multis *ramulis* præditæ, qui in acutam *ſpinam* plerumque deſinunt, tametſi ſparſos alios hinc inde aculeos habeant, breves interdum & infirmos. *Folia* buxi quodammodo æmula, guſtu lenta, & cum aliqua aciditate mordicantia. Nec florem nec fructum videre potuit Cluſius. *Prodit* prope Complutum, & aliis Caſtellæ veteris locis, circa fluenta, & in declivibus. Præbet ibidem ſcoparum *uſum*; & compoſitum in faſciculos, piſtoribus calefaciendis fornacibus materiam.

Cluſ. H.P. l. 1. c. 78.

Bauhin. H. P. l. 6. c. 26. p. 58. 3. *Lycium Gallicum*, Lugdunenſi *Lycium Dalechampii*, ſpina eſt tres cubitos alta, *cortice* in cinereum palleſcente, *radicibus* multis, lignoſis, *aculeis* folioſis; *fructu* piperis magnitudine, nigro, adnexo brevi pediculo, nunc triangulo, nunc quadrangulo, nunc cordis figura, pro nucleorum numero; e cujus faſtigio pilus duplex ſubtiliſſimus eminet, guſtu adſtringente & valde amaro. *Baccis* ad tingendum ſericum aureo colore infectores utuntur, eaſque vocant *Tinctorium granum*, Graine a teindre, aut *Flavum granum*, Graine jaune, aut *Avenionenſe granum*, Graine d' Avignon. *Bauhinus* ſpinis rigidiſſimis horrere ſcribit. *Folia* ad prunum ſylveſtrem nonnihil accedunt, tenuia, nervoſa, decidua. *Flores* circa ſpinas multi, parvi, ex brevibus pediculis, quibus ſuccedunt *baccæ*, quæ maturæ, ſub pellicula continent ſemina oblonga, polita, ſtriatæ, exſiccatæ, bicoccæ & tricoccæ adparent, valde amaræ. *Naſcitur* in aſperis & ſaxoſis circa Avenionem & Carpentoratum. Non multum a prioris baccis abeunt *illæ*, quas idem *Bauhinus a Cortuſo* cum inſcriptione *Lycii ex monte Baldo* accepit; colorem ſi exceperis. Purpuraſcentes enim erant, & fere nigræ. Semina intus berberis accedentia, lucida, polita, colore ſubfuſco, aut ex ſpadiceo in nigrum vergente, pene triangula, & quædam ſulcata.

4. *Lycium Indicum* eſt duplex I. *Rauwolfii*, frutex pruni facie, qui in monte Libano, nec non inter Joppen ac Hieroſolymam provenit, & ab incolis *Zaron* vocatur. Succum, qui ex eo exprimitur, *Hadhadh* Arabes adpellant. II. *Lycium Indicum Alpino putatum*, quod Ægyptiis *Uzeg* dicitur. Multis rectiſſimis, & qui trium cubitorum altitudinem excedunt *ramis* adſurgit. *Radices* lignoſæ, oblique deſcendentes. *Spinæ* longæ & acutiſſimæ; quarum quædam foliis veſtiuntur. *Folia* olivæ ſimilia, ſed candidiora & anguſtiora. *Flores* Ageahilid ſimiles, parvi, albi, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine. *Fructus* Ebuli fructibus ſimiles, parvi, nigri, læves, guſtu amari & adſtringentes. Longe ab Alexandria, ſupra ripas rami Nili Calig vocati *obſervavit* Alpinus. *Veslingus*, qui quadrageſimo ſexto poſt Alpinum anno illos hortos luſtravit, *folia* buxeorum inſtar rotunda facit: *flores* ut minutos ſic numeroſos, a contractiore tubulo ſenſim ampliatos; qui ſinum intimum flavedine tingunt, purpureis aliquot punctis receſſu foliorum inſcripti; reliquo corpore Hyacinthi ferruginem violis permiſcent. Paratur ex eo ſuccus, *Coulau* dictus, in quibusdam Arabiæ locis, illeque durus, niger, viſcoſus & Acaciæ ſimilis adfertur. Fructus Aloës eſt colore, odore obſcuro, ſapore ſubdulci & adſtringente, abſque ulla amaritudine. Maximus ejus in ſtringendo uſus, in alvi fluxu, Ophtalmis (paratur ex eo Collyrium cum anti-

Rauwolf. Itiner. l. 2. c. 12. & l. 3. c. 22.

Alpin. de plant. Ægypt. c. 22.

Vesling. ad Alpin. de plant. Ægypt. p. 15.

antimonio) hæmoptysi, & uteri profluvio. Illitus partes ab humorum influxu tuetur. Est & in *Java arbor spinosa* foliis fere Sabinæ vel arboris vitæ, sed non tam pinguibus & crassis. Fert *fabas* rotundas punicei coloris, in quibus tres vel quatuor tantæ duritiei nuces, ut dentibus frangi nequeant. E foliis *Cate* exprimitur.

Bont. H. N. & M. l. 6. c. 3.

5. *Lycium Creticum* describitur ab *Alpino*. Hæc arbor, *inquit*, parva est, hominis altitudine supra terram elata, spinis horrens, *foliis* buxi, angustioribus tamen, quaternis aut quinis simum ramorum paribus eminentioribus citra pediculos, inhærentibus. *Caudex* habet utrimque ramos multos, graciles, rotundos, fere rectos, duros, lignosos, habentes quasdam inæqualitates in ipsorum rectitudine, quippe qui habeant brevi intervallo partes quasdam eminentiores, a quibus singulis tres *spinæ* acutæ, nigræ, duræ, simul cum *foliis* buxeis, sed tenuioribus exeunt; in quibus *flores* duo vel tres a suis pediculis pendent; a quibus deflorescentibus succedunt una, duæ, vel ad summum tres *baccæ*, oblongæ, nigrescentes, piperis magnitudine & rotunditate, sapore stiptico, primo subdulci, post amarescente. *Radices* non vidit; ideo nec novit, an succus ex iis exprimatur. *Folia* & *fructus* cum adstrictione amarescunt. Subdulces primo gustui, mox ea resoluta, amari, & quidem modice. Diversarum sunt partium. Huc refero *fruticem*, cujus sub *Amygdalæ petrææ* nomine, cum qua tamen ipsi nihil commune, Belus in epistola ad Bauhinum mentionem facit. Frutex est duorum aut trium cubitorum altitudine, densus, spinis obsitus. *folia* parva, firma: *fructus* rotundus ferme, parvus ut piper; & nigricans, *radix* lignosa & maxima. Judæi ex baccis luteum colorem conficiunt.

Alpin. Exotic. l. 1. c. 11.

Lycium.

Bauhin. H. P. l. 6. c. 26. p. 61.

6. *Lycio adfinis Ægyptiaca*, incolis *Agiahalid* dicitur. Arbor est magnitudine pyri sylvestris, *ramis* raris, non multis, in rectum æqualiter elatis, ordinatim acutissimis multis spinis obsita, *folia* ferens Buxi proxima, latiora tamen, pauca, rara, singula, bina æqualibus interstitiis adnata. *Flores* habet paucos, albos, Hyacinthi orientalis floribus similes, sed minores, a quibus prodeunt *fructus* nigri Ebuli similes, gustu subamari & adstringentes. Foliorum usus contra lumbricos puerorum in Æthiopia familiarissimus.

Alpin. de plant. Ægypt. c. 21.

PVNCTVM V.

De Rubo.

Vid. TABVLA LXXVII.

I.

Rubus.

Rubi fruticis quatuor sunt apud Theophrastum, Dioscoridem & Plinium *genera*. Est namque Rubus 1. Βάτος, qui ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων. *Folia* cum extremo tum laterisinuata concidunt, & spinosa cuncta redduntur; imo etiam *caulis* & *rami*. *Fructum* racematim gerit; qui non solum sero, sed & particulatim maturescit. Plinius *rubi mora* vocat. Phanias Eresius apud Athenæum *Mori pillulas*, σφαιρίον. Ubi maturuit ad instar mori, fructus, σπερματικὰς καὶ συκαμινώδεις habet γονὰς καὶ διαφύσεις, ὥσπερ ὑφαινέσας, quasdam veluti contextas, glabras & succulentas. *Usum* eximium omnes ejus invenere partes. Summorum *ramorum* decoctum potu alvum sistit, & fluxus muliebrium nimios. Ex *caulibus* teneris tusis succus expressus & insolatus, singulari contra oris ulcera, hæmoptysin & alia est solatio; *ipsi* per se in cibo sumti cymæ modo, aut in vino decocti, hæsitantes dentes firmant. *Foliis* teneris plurimum aqueæ substantiæ, adstrictionis parum. Cohibent herpetes & manuum capitisque ulcera. Eadem & *florum* ratio. *Fructus* immaturus vehementer siccat & stringit, flatibus cunctis opportunus: in maturo quia dulcis temperati aliquid invenies. Ideo nec palato ingratus. si quis tamen largius utatur, capi-

Theophr. H. P. l. 1. c. 5. l. 2. c. 18. l. 6. c. 1. Theophr. de C. P. l. 6. c. 21.

Athen. Dipnos. l. 2.

Dioscor. l. c.

Plin. H. N. l. 24. c. 13.

Rubus. capitis dolores incurrit. *Radici* substantiæ quædam tenuitas: ideo Galenus lapillos renum comminuere credidit.

Theophr. H. P. l. 3. c. 18.

II. Χαμαιβάτος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νενευκώς, qui scilicet prope a terra protinus deorsum versus est, cumque se terræ conjunxerit, radicatur rursus. Fert *uvam* nigram seu Morum uvæ similem.

Plin. H. N. l. 16. c. 37.

III. Βάτος Ἰδαία, *Rubus Idæus*, cujus etiam Plinius meminit. Tenerior est ac minor, rarioribus hamis, (male calamis) innocentioribusque. *Nascitur* sub arborum umbra, & in Ida, copiosissimus. Earundem cum priore rubo *virium*. *Flos* ex melle subactus oculorum inflammationibus illinitur, & erysipelata restinguit. Multi decoctum stomachicis propinant.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 38.

IV. Κυνόσβατος est medius inter arborem & fruticem rubus. *Folia* ei longe latiora, quam myrtus; robusti circa virgas *aculei*; *flos* candidus; *fructus* oblongus olivæ nucleo similis; qui, dum maturescit, rufus, & intus ἐριώδης conspicitur. Theophrastus ei *folium* splendidum ἀγλαῶδες, secundum alios διχνῶδες, in vulgatis ἀγνῶδες, tribuit, & rhoi simile. Nonnulli παραπλήσιον τῷ τῆς ῥόδυ legendum putant, & ita ad historiam Cynosbati, ut a Plinio describitur, Rosam eglentiviam quam proxime accedere. Rosam in eo nasci scribit idem. *Folium* vestigio hominis simile habere; pillulam castaneæ, præcipuo remedio calculosis. Ut ut sit, si *Usum* inquirimus, *Radix* tusa & in emplastro admota, infixa corpori extrahit, si Serapionem sequimur. *Folia* mediocriter adstringunt: trita & imposita phlegmonas prohibent.

Theophr. H. P. l. 3. c. 18. Athen. Dipnos. l. 2. Dioscor. M. M. l. 1. c. 123. Plin. H. N. l. 24. c. 13. 14.

II. NOSTRIS dividitur Rubus in *majorem*, & *minorem* seu *humilem* vel *repentem*.

I. Rubus major est triplex, 1. *Vulgaris*. 2. *Idæus*. 3. *Exoticus*.

Bauh. H. P. l. 14. c. 2. Lobel. Advers. p. 446.

1. *Rubus major vulgaris*, Tabern. *Rubus arvensis*, Lobel. *Rubus Batis*, Gerh. in icone *Idæus*, Bauhino *Rubus major fructu nigro*, audit. Nihil eo vulgatius dumeta norunt. Ex *radice* nodosa, importuna feracitate se propagans, longe lateque senticosis & mordacibus sarmentis, angulosis, rubentibus vagatur. Si vicinis fulciatur, in altum crassiores emittit *virgas*, quæ tamen & ipsæ gracilitate & proceritate nimia in terram retractæ, ac curvatæ defixis in eam capitibus radicantur. Virgæ spinis aduncis & pungentibus *aculeis* vestiuntur, quibus prætereuntium vestibus sese adfigunt, eosque remorantur. *Folia* terna, serrata, aspera, dorso aculeato, inferiore parte candicantia, superiore nigricantia, sicco adstringentique sapore prædita: hyeme vix decidentia, nisi altera succrescant. *Flores* albi, vel ex candido rosei, rosulæ instar, apicibus concoloribus: *mora* rubra per maturitatem nigrescunt, aristis quibusdam asperiuscula, acinis parvis, gustu quibusdam, ut nobis, grato, dulci; paululum amaro, Trago. *Folia* vere; *flores* æstatis initio colliguntur; *fructus*, cum maturuit, per menses ultima æstate decerpitur. Curvatis gracilitate & simul proceritate nimia, defigit rursus in terram caput, itemque nascitur ex sese, repleturus omnia, nisi resistat cultura. Passim est in sylvis, campis, & ad sepes *obvius*. *Radix* decocta vehementer adstringere creditur, & in vino ad tertias decocta, sedis & oris ulceribus opitulari. Mora tam vehementer refrigerare, ut, si quis aquam superbibat, horrore febrili corripiatur, prodidit Tragus; negat Bauhinus.

2. *Rubus Idæus* triplex est. 1. *Spinosus*, 2. *lævis*, 3. *leucocarpos*, seu *fructu albo*. Bauhin. H. P. l. 14. c. 3. p. 59.

1. *Rubus Idæus spinosus*, Cæsalp. *Rubus III. montibus proprius*, habet *radices* longas, quæ late sparguntur, & quotannis surculos proferunt, ex quibus secundo anno flores & fructus. *Caulibus* spinæ teneriores, & inter omnia rubi genera innocentissimæ, tenellis vero & recenter enatis turionibus nullæ. *Folia*, quæ terram spectant, mollia, tenera, & adeo albicantia, ut farina adspersa videantur. *Flosculi* rotundi ex albo palliduli, Majo & Junio prorumpunt, qui in concava, rubra, dulcia, & ju-

& jucundi odoris abeunt mora, rubris ac pilosis pileolis similia, quæ Augusto maturantur. Concipiunt intra paucos dies vermiculos. *Nascitur* passim per Germaniæ & Poloniæ sylvas. *Folia* lixivio decocta, capillos denigrant. Ex *fructu* syrupus paratur, cordi corroborando in febribus excellentissimus. Aqua ex eodem, calculosis est levamento, si cochleari unius dosi, cum quatuor vini cochlearibus sumatur. Potest & vinum exprimi. II. *Rubus Idæus lævis*, duplex est, 1. *gallicus* Tabern. *Rubus hircinus*, Cordo *Rubus tertius*, Trago *Rubus Idæus alter*, qui in monte la Motle dicto, Gratianopoli vicino, provenit. *Caulibus* multis sesquipedalibus, & foliosis; *folio* rubo Idæo vulgari simili, aversa parte candicante & lanuginosa; *fructu* rubro & ex granis sic coagmentato, ut in metæ modum fastigietur, fragi magnitudine, & acido, cum maturuit, sapore. 2. *Valentinus*, qui Clusio *Rubus Idæus Placæ*, Bauhino *rubus sine spinis Valentinus*. *Folia* huic molliora, sarmenta per terram longa, *spinæ* nullæ; *fructus* vulgari minor. Ostendit Clusio non longe a Valentia in monasterio D. Virginis Placa Medicus. Facit ejus & latinus Dioscoridis codex mentionem; sed præter Græci fidem. III. *Rubus Idæus leucocarpos*, in eo solum a superiore differt, quod fructum candidum profert.

Bauhin. H. P. l. 14. c. 3. p. 60.

Cluf. H. P. l. 1. c. 82.

3. *Rubus exoticus*, est Lobelio *Rubi facie senticosa planta*, cujus truncum & bacillum exprimi curavit. Carpi crassitie est, longam hastam æquans, & *cortice* nigro, denso vestitus, tuberculis crassis, senticosis, creberrimis, in clavæ modum muricato, solido & gravi, præduro ligno.

Lobel. Ad. vers. p. 452.

II. Rubus minor, seu humilis & repens, Græcis Chamærubus est duplex, 1. *spinosus fructu cæruleo*, 2. *non spinosus*.

1. *Chamærubus spinosus fructu cæruleo*, Theophrasto *Chamæbatos*, Gazæ *Humirubus*, Clusio *humilis Belgicus*, sarmentis longe lateque diffusis serpit, & tenuissimis aculeatisque flagellis aliquando se attollit; ita tamen, ut protinus deorsum vergat. *Folia* lupulo pene respondent, nisi quod magis nigricent, & spinis asperioribus horreant. *Flores* Trago ex candido rosei, stellati, qui Majo mense prorumpunt. *Fructus*, qui minor, primo exortu viridis, paulo post ruber, per maturitatem cæruleus vel cæsius, & pilosus: radix nodosa. *Gaudet* ripis fluviorum nec non humectis & incultis agris.

Cluf. l. c. Bauhin. H. P. l. 14. c. 2. p. 59.

Rubus.

2. *Chamærubus seu Rubus minor non spinosus* est triplex, 1. *saxatilis*, 2. *foliis Ribes*, 3. *foliis Vitis* I. *Chamærubus saxatilis* Gesnero & Bauhino *Rubus Alpinus humilis*, Cluf. *Rubus petræus* sive *Alpinus*, Thalio *Rubus minimus*. Pedalis est altitudinis. *Viticuli* teretes, subrubentes & hirsuti, *folia* in illis terna, Rubo Idæo pene similia, rugosa; *flores* in supremis viticulorum alis. *Mora* punicea ex longo pediculo in ramorum extremitate plura, capitulo ceu ruborum, sæpe uno acino vel duobus constant, interdum tribus, rarius quatuor, sapore grato, acido: *granum* unum singulis acinis mediocriter durum, sublongum, rugosum, majus, quam semina rubi Idæi. II. *Chamærubus foliis Ribes* est duplex, *Norvegicus* & *Anglicus*. 1. *Chamærubus foliis Ribes Norvegicus*, Bauhino *Chamæmorus Norvegica*, Clusio ab Hojero transmissa est. Erant, *inquit ille*, *virgæ* tenues digitalis longitudinis, fusci coloris *cortice* obductæ, quibus inhærebant uncialibus petiolis *folia*, vulgaris Ribes foliis non valde dissimilia, sed paulo magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisa, tribusque eminentioribus nervis aversa parte prædita, e quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: e summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem *caliculum*, e quo *flos* emergit candidus, nunc quaternis, modo quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis, cum flavis apicibus:

Gesn. in hortis germ. Bauhin. H. P. l. 14. c. 4. p. 61. Thal. in sylva hercyn.

Cluf. H. P. l. 1. c. 85.

Rubus. cibus: flori *fructus* succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosa, exilium acinulorum plena, gustu non insuavis, qui mensibus Junio, Quintili & Sextili maturatur, & ab incolis Woltebeeren dicitur. *Prodit* paludosis & humectis locis. Ex fructu Electuarium paratur, præsentissimum contra scorbutum remedium. Æstate comeditur crudus, mittunturque tum in rubeta ægri, ut eo vescantur. I. *Chamærubus foliis Ribes Anglica*, Bauhino *Rubo Idæo adfinis Chamæmorus*, Clusio *Chamæmorus*, Anglis *Knotberries*, seu *bacca nodosa*, dicitur. Dodrantales huic *viticulæ*, in quibus alternatim, tria, quatuor, aut quinque *folia*, scabra, serrata, quæ ex binis alis, cauliculum amplectentibus, exeunt. *Flos* in summo caule, unicus, quinquefolius, ex nigro purpurascens, in Junio vel Julii initio prorumpit. *Fructus* fructui Rubi vulgaris simillimus, sed paulo minor, primo albicans & acerbus, postea ruber, mense Augusto maturatur. *Amat* nivosa & aperta: in monte Engleborow, omnium in Anglia altissimo, inter Ericeta frequens. *III. Chamærubus foliis vitis*, Clus. *Chamæmorus Norvegica altera*, dodrantalis est, *cortice* petiolorum nigricante, *foliis* latis, dissectis, vitis foliorum modo; *baccis* in cujusque pediculi apice quamplurimis conjunctis tanquam in umbella, non ut in vulgari Ribesio e multis oblongis racemulis pendentibus, rubentibus, acidulis; saporis valde ingrati: Incolis Tetiebeeren nuncupatis.

Clus. H. P. l. 1. c. 84.

PUNCTUM VI.

Cappa-ris.

De Cappari.

I.

Vid. TABULA LXXVIII. Theophr. H. P. l. 6. c. 1. 3. 5. Dioscor. M. M. l. 2. c. 104.

Capparis Dioscoridi est frutex aculeatus, (πτορθάκαντος Theophrasto), & firmioris *ligni* addit Plinius, per terram in orbem stratus (ἐπιγειόκαυλος) *spinas* aduncas ut Rubus habet. *Folia* rotunda, (ἐπακανθίζοντα) malo cydonio similia; *fructus* ut olea, qui cum dehiscit, album florem promit; quo delapso, quiddam glandis oblongæ figura reperitur, quod apertum grana tanquam Punica exigua, rubentia, exhibet. Hinc Theophrastus balani unguentariæ fructui comparat. *Radices* lignosæ, numerosæ & magnæ. (Theophrastus μονόρριζον dixit). Inter θερινὰ καὶ τῇ ἀνθήσει καὶ τῇ βλαστήσει numeratur: nec credidit Theophrastus γεωργίας προσδέχεσθαι, sed & deteriorem eadem, ut natura sylvestrem dixeris; de quo in sequentibus. *Floret* æstate: viret usque in Vergiliarum occasum. *Nascitur* in sabulosis. Ideo iis Plinius familiarissimum dixit. Ideo & ficcis *seritur*, maxime area in defossu cavata, ripisque undique circumstructis lapide: alias evagatur per agros, & cogit solum sterilescere. Nascitur & plurimis provinciis sua sponte novalibus, in insulis domorumque areis. *Usus* ejus in *cibis* & *Medicina*. *Caulis & fructus* ταριχεύεται εἰς βρῶσιν: sed quia tenuium partium, minimum alimenti suggerit. *Radicis* cortex amarus est, acris, acerbus. Ideo propter amaritudinem abstergit, purgat, incidit; propter acrimoniam, excalefacit, digerit; propter acerbitatem, contrahit, densat & stringit. Laudatissimus contra lienes induratos, sive extra imponatur; sive adhibeatur intra. Quadraginta dierum spatio ex vino potus lienem τήκειν dicitur. Quin & menses promovet, & ulceribus cataplasmatis instar adhibetur; dentiumque dolores in aceto vel vino potus sedare solet. Eadem *foliis & fructui* virtus, non tamen tanta. Illis quandoque paucis diebus duritiem Chæradis naturam referentem Galenus sustulit. E succo fructus clysteres Serapioni ad Sciaticam, instillatus auribus, occidit vermes. Dioscorides turbare alvum dixit, stomachoque incommodum, & sitim inducere; commodiorem coctum. *Quatuor* ejus sunt *genera*. *I. Africana*, quæ apud Mar-

Theophr. H. P. l. 4. c. 2. Theophr. H. P. l. 7. c. 10. l. 3. c. 3. l. 1. c. 6.

Plin. H. N. l. 19. c. 8.

Columella R. R. l. 2. c. 3. Gal. l. de Alim. fac. cult.

Galen. l. 7. simplic.

Plin. H. N. l. 13. 23.

Marmaridas (falſo μαργαρῖται habent quidam codices) naſcitur, & vulvis infeſta, & vehementer inflat. *II. Apula*, quæ in Apulia provenit, vomitum facit, ſtomachumque & alvum exſolvit, quod forte de recente ſumendum. Nam ferunt, *inquit idem Plinius*, qui quotidie capparim Italicam edunt, paralyſi non periclitari, nec lienis doloribus. *Radix*, addit, vitiligines albas tollit, ſi tritæ in ſole fricentur: bibiturque in lumborum doloribus. *III. Arabica*, quæ e rubro mari & Arabia defertur, quia in calidis provenit, multo eſt noſtrate δριμυτέρα, adeo, ut in ore puſtulas excitet, & oſſa ἄχρι γυμνώσεως exedat. Ideo Plinio peſtilens.

II. Apud RECENTIORES eſt Capparis quadruplex, 1. *ſpinoſa*, 2. *non ſpinoſa*, 3. *arboreſcens fructu juglandis magnitudine*, 4. *portulacæ folio*.

I. Capparis ſpinoſa eſt iterum duplex, 1. *fructu minore*, *folio rotundo*, 2. *folio acuto*.

Stapel. ad Theophr. H. P. l. 6. c. 5. p. 639. Bauhin. H. P. l. 14. c. 7. p. 63. Dodon. H. P. pemt. 6. l. 1. c. 6.

1. *Capparis ſpinoſa fructu minore*, *folio rotundo*, Cæſalp. eſt *Italica*, Lobel. *retuſo folio*, Tabern. *ſecunda*, aculeatus frutex eſt. *Ramuli* aduncis hamis horridi, per terram orbiculariter ſternuntur, niſi pedamentis fulciantur. *Folia* circa hos lata, veluti mali cotoneæ, ſed rotundiora, ſaporis perquam amari. E ſinu tenues pediculi, quibus capitula rotunda, viridantia. *Flos*, hæc ubi dehiſcunt, æſtate inſequitur candidus, roſæ aut mali cotoneæ ſimilis, cujus medium infiniti fibrarum cirri inſedere. *Fructus* oblongi, olivarum æmuli, in quibus ſemina parva albida, pericarpio oblongo incluſa, ex rufo milio non diſſimilia. *Viſa* Lugduni Novembri florere. Ex Alexandria optimæ Venetias deferuntur. In Apulia Ægyptiis deteriores proveniunt. Viſa & Romæ in collapſis ruderibus circa Pacis templum; Senis quoque, cujus fructus Apulæ ſapore non cedat. Sed & in ora Tyrrhenici maris fruticat. De hujus *Uſu* ſumendum, quod ſuperius ex Veteribus diximus. In *cibis* meliores putantur: ideo ſexies pluris emuntur, quam majores. *Radicem* maſticatam multam pituitam trahere, tradidit Montanus. Denigrat capillos, ſi in lacte aſinina ad tertias cocta inungatur. Cortex radicis in obſtructionibus lienis paſſim adhibetur. Fiunt ex eo & tabellæ cum croco Martis.

Capparis. Lobel. Adverſ. p. 281. Bayerus in praxi. Hartm. in chymiatr.

2. *De Cappari ſpinoſa folio acuto* nihil occurrit, quod dicatur, niſi folium diverſum habere; laudatiſſimam Veteribus in Caria, proximam in Phrygia. De *cultura* ejus ita *Quinqueranus*. Quin & capparum meſſibus, non alia ditior plaga. feruntur in vetuſtis parietibus, nulla muri injuria. Nam quæ per ſolum repunt, quamvis ſiccum, aſperum atque ſaxoſum, multo ignobiliores compertæ ſunt. Hujus rei ſatio perficitur in hunc modum; contunduntur veterum murorum cæmenta; his probe tuſis miſcentur capparorum ſemina ex nigro rubeſcentia, magnitudine milii, oblongiora; hujus mixtionis tantillum injicitur in arundinem utrimque foratam, & ubicunque foramina ſunt in muro, aut grandiores rimæ, flatu injicitur, id juvante cœlo per ſe radicatur, mox ineunte ætate ex ea radice truncus emergit, qui digitis duobus per rimam caput exerit; ex eo capite numeroſæ ſagittæ emicant, rectæ, leves, bipedali proceritate; quæ veluti e centro ad circumferentiam tendentes orbem efficiunt, multiplici decuſſu ſtellatum. Rurſum hæ ſagittæ utrimque folia habent pyri palmari intervallo, e quorum ſinu pediculi exſiliunt acuminati, acumine ipſo capperem geſtantes; tum colligi cappares oportet. quippe longiore mora ex ipſis capparum volgis flos emergit, qui inutiles ad condituram reddit: ſublata vindemia folia decidunt, & totæ propagines quadantenus exſiccantur, putanturque vitium ritu, ita, ut dejecta univerſa coma, glabrum caput relinquatur, ad parem ſpem ſequentis anni. optima ſatio auctumno, ut & cœli adſpectus in orientem.

Plin. H. N. l. 19. c. 8. Quinquer. l. 2. de laudib. provinciæ.

II. Capparis non ſpinoſa fructu majore, nihil diverſi a præcedentibus habet,

Alpin. de plant.

Cappa-ris. Ægypt. c. 42. p. 129. bet, præter ab aculeis immunitatem. Cappares autem Alexandriæ majores esse, quam alibi, quas *Cappar* adpellant, Alpinus auctor est.

Bellon. obs. l. 2. c. 60. *III. Capparis arborescens fructu juglandis magnitudine* observata in Arabia a Bellonio. Æquat pumilarum ficuum altitudinem. *Fructus* ovi gallinacei magnitudine, cui semina intus piperis instar calida. Cappares ipsæ juglandi quantitate non cedunt. *Semina* vino commiscere solent incolæ, ut conserventur. Notatæ ab eodem cappares in Tauri montis fissuris, plurimum ab his, quæ in arbores adolescunt, & quæ in Græcia proveniunt, differentes.

Lobel. Obs. p. 511. Dodon. H. P. Pemt. 6. l. 1. c. 7. Bauhin. H. P. l. 14. c. 8. p. 66. *IV. Capparis portulacæ folio*, Lobel. & Tabern. *Capparis leguminosa*, Dodon. *Capparis fabago*, Camer. *sylvestris seu fabaginea*, Syrorum *Morgsani*, Rhasis *Andirian*, Abensinæ *Ardefrigi*, Lugdunensi *Fabago Belgarum*, Columnæ *Telephium Dioscoridis & Plinii*, Bauhino *Peplios Lutetianorum*, dicitur. Longi, lenti, glabri, striati & ramosi *caules*. Ad horum genicula duo ex adverso pediculi, quibus in cacumine bina *folia*, pinguia, ex rotundo oblonga, portulacæ quodammodo similia. *Flos* unicus, miniatus, ex pediculis dependet, extra eum longa, rubentia stamina, cum apicibus concoloribus prominent; extrinsecus a foliolis oblongis, viridantibus, exhibetur. *Siliqua* sesamo similis, oblonga, angulosa, quatuor veluti ex thecis composita; in qua *semina* plura, lata, ex rotunditate in acumen desinentia. Universa planta gustu salicis amara est. Visa *florere* Augusto in horto regio. Romæ sponte inter rudera *nasci* prodidit Camerarius. Ignotam Veteribus quidam censent: alii *Cepæam Dioscoridis* esse opinantur. Halepi ingratissimi est odoris, & ideo frequentis contra lumbricos usus. Camer. in epitome. Rauwolf. in itiner.

Ex EXOTICIS huc tria pertinent. *I. Alhaut Theveti*, herba in insula Succhen, Æthiopico littori adjacente, in rupibus sese late diffundens. *Folia* fere Capparis, cujus fructus germina seu capitula rotunda. *Foliis*, radicibus, fructu incolæ ad colicos & stomachi dolores utuntur, suntque suavissima. *II. Sacquenumener* seu baccæ plantæ, quæ in Virginia, in stagnantibus aquis reperitur. *III. Ocouchtanimins* seu acini, qui ibidem in riguis convallibus capparum instar crescunt. Incocti malignæ sunt qualitatis. Forte cum præcedentibus baccis iidem. *IV. Herba sinus S. Augustini fructu cappari simili*, foliis rotundis, viridibus, & crassis. Incolæ *Essac* vocant, & in acetariis adhibent. Bauh. H. P. l. 14. c. 9. Ind. Occid. p. 1. De Laet Ind. occid. l. 3. c. 15. Purchas. Navig. Tomo 1. p. 415.

ARTICVLVS V.

De Arboribus Bacciferis Classis quintæ.

PVNCTVM I.

De Sabina.

Sabina. Vid. TABVLA. LXXVIII. Ad Classem quintam bacciferarum, *Sabinam, Cedrum, Juniperum, Thujam, Brutam, Asparagum & Corrudam* refero.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 104. I. *Sabina Veteribus* in duplici est differentia. *1. Alia* est *Cupressi folio*, Cupressus Cretica nonnullis. Spinosior hæc coactæ brevitatis, καὶ εἰς πλάτος μᾶλλον χεομένη, βαρυοσμός, acris, πυρωτικὴ, & perpetui viroris. Multi eandem cum arbore Bruta, vel potius Brathy, de qua sub Thuja, sed male, credunt. Quidam Paradysi arborem opinantur. Magis Cupresso aromaticam Galenus dixit, non quod odoratu gravem non agnosceret: nec enim aromaticis plantis semper sapore grato, vel odore jucundo opus est: sed quod in thymiamate non Galen. de alim. facult. l. 2. c. 37.

non ultimum locum habuerit. Nisi de gustu aromatico potius sumere velis. Idem enim Citrium ἐνῶδες καὶ ἀρωματίζον, ἐ κατὰ τὴν ὀσμὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γεύσιν dixit. II. *Alia* est *folio Tamaricis*, de qua nihil occurrit. Quoad *Vsum*, ex fortiter siccantibus utraque Galeno: ideo putredinis averrunca. Dioscoridi *folia* contra nomas & phlegmonas adhibentur: carbunculos cum melle circumquaque rumpunt: cum vino sanguinem tenuitate sua per urinas educunt & partum expellunt, seu pota seu adposita, seu suffita, quod & apud Galenum occurrit. Plinius in medicamentis duplicato pondere eosdem effectus, quos Cinnamomum, habere tradit; gallinaceique generis pituitas fumo ejus sanari.

II. MODERNIS duplex quoque est, 1. *folio Tamarisci Dioscoridis*, & 2. *folio cupressi*.

Matth. in Dioscor. l. 1. c. 88. Cordus ad Dioscor. l. c. Tabernom. H. P. l. 3. c. 8. p. 38. edit. A. 1625.

I. Sabina folio Tamarisci Dioscoridis, Camerario dicitur *vulgaris*, Matthiolo *sterilis*, Cordo *miti folio*, Tabernom. *mas*. Arbor est perpetui viroris, in latum magis, quam altum, proficiens. *Caudex* satis crassus. *Cortex* subrufus. *Rami* flexiles, circa quos verno tempore squammosum quid ac fungosum undique cingitur, colore ex pallido rubente vel sublu-teo rubro, facie auriculæ Judæ, sive fungi, qui ad Sambucum nascitur. *Folia*, cum oriuntur, cupresso sunt similia, mox in foliorum Tamarisci formam abeunt, duriora, aliquantulum spinosa, graviter olentia, fervido gustu. *Flosculi* medio fere Maii prodeunt exigui, quadranduli, ex albido lutei. *Fructus* novellæ nullus; nec antiquæ, si surculo non semine sata.

II. Sabina folio cupressi est duplex, *prima* & *altera*.

Tabern. H. P. l. 3. c. 8. p. 671. Lobel. Obs. p. 626.

1. *Sabina folio Cupressi prima*, Matthiolo *baccifera*, Dodon. *altera*, Gesnero *major*, Lobel. *genuina baccifera atrorubra*, Tabern. *fœmina minor*, vulgatæ sterili Sabinæ ortu totaque facie est simillima. *Materies* subrubra: *folia* paulo minus acuta, minusque rigida. *bacca* sine grano, ad ramulos viridis primo; ubi maturuit cærulea. *Visa* in monte Ceto prope Monspelium; nec non in Belgii viridariis. Sabina.

Lobel. Observ. p. 626.

2. *Sabina folio cupressi altera*, Lobel. *baccata alia*, Tabernom. *fœmina major*, ramulorum exilitate & foliorum tenuitate duntaxat a superiore diversa, inter Sabinas & Cedros phæniceas media. *Baccas* fert prima majores. *Nascitur* in Calabriæ & Apuliæ montosis. *Bauhinus* flores minimos, luteos, veluti julos in extremitatibus se observasse, & baccas utramque Juniperinis æquales ferre scripsit, quas virentes ex albido cæruleo quodam colore tinctas, tubercula quædam obsident. In summo, *addit*, aliquando pediculo opposito apex modo unus, modo duo prominent, semine intus contento. Tandem etiam maturæ atrocæruleæ fiunt. Has baccas nulli præcedunt *flores*, sed duntaxat baccarum rudimenta, incurvis pediculis insidentia, ex tribus, quatuor, aut quinque exiguis tuberculis, instar Myrmeciæ verrucæ parvæ composita. *E foliis* destillatur aqua, maculas faciei abstergens; & qua venatores ad curandam canum scabiem utuntur. *Nota* vero. Dari in Sabina aliquas pro ratione soli, sationis, & cultus varietates. Novellæ, ut dixi, nullum ferunt fructum: nec antiquæ aliquem, nisi semine prodeant. Sed nec hoc perpetuum. In horto quidem Montbelgardensi nullos fructus tulit: sed alibi plantata, plurimas baccas proferre visa est. Visa & in Burgundia & in Castello Beveuge, a Bauhino, foliis non spinosis; Basileæ aliquando baccifera; Tubingæ, quæ sponte provenerat, foliis partim spinosis, partim non spinosis. Gesnero baccas Septembri profert. Non est ergo mirum, diversa de illa ab auctoribus prodi.

Bauh. H. P. l. 9. c. 21. p. 288.

PVNCTVM II.

De Cedro baccifera.

Cedrus baccifera. Vid. LXXIX. TABVLA.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 105. Theophr. H. P. l. 1. c. 15. & 16.

I.

Duplex *Veteribus Cedrus*, *Conifera* nempe & *Baccifera*. Nos hic de iſta, de illa inferius agemus. Parva eſt, *folia* perpetui viroris, rara, & extremitate pungente. Ideo ſpinoſam Juniperi modo Dioſcorides dixit. De *generibus* ambigitur. Duas quidam apud Theophraſtum adfirmant, *Lyciam* nempe & φοινικήν; puniceam alii ſimplicem dicunt, inter quos qui Idam montem incolunt. Junipero hic non diſſimilis, ſed *folio* maxime diſtat, utpote quod durum, acutum, ſpinoſumque, excelſior naſci videtur. Alii nominibus minime dividunt, ſed ambas *Cedros* adpellant, Cedrum tamen cum adpendice *Oxycedrum*. Nodoſæ ambæ, πολυμάχαλαι, καὶ ἐπιϛραμμένα ἔχοντες τὰ ξύλα. Cedro τὸ πλεῖϛον ἐγκάρδιον καὶ ἀσαπὲς, adde ἔρυθρον & εὐῶδες. *Fructus*, qui Galeno κέδρις, eidem ξανθὸς ex rubedine flaveſcit, myrti magnitudine, odoratus & ἡδὺς ἐσθίεσθαι. Unicam hinc Cedrum bacciferam, quæ *Oxycedrus* juniperoque ſimilis, colligas, cui & Geoponicorum auctor Juniperum ſimilem fecit. Plinius *Cedri*, *Oxycedri* & *Juniperi* hiſtoriam confudiſſe videtur. Cum enim unum ſit Cedri apud Idæos genus, ille facit Lyciam & Phœniciam, quarum utraque Myrti magnitudine fructum fert, dulcem ſapore; altera odore præſtat. *Uſum* ſi ſpectes, calidæ ſunt & ſiccæ in tertio *Cedrides*. Si liberalius iis utare, dolorem capitis inferunt, ardoremque ventriculi. Tuſſim de cætero ſanant, urinam cient, alvum ſiſtunt; ruptis convulſis, ſpaſticis, & ſtranguriæ utiles.

Gal l. 2. de alim. fac. c. 15.

Caſſ. Baſſ. l. 11. c. 1. Plin. H. N. l. 13. c. 5.

Galen. l. 7. ſimplic. medicam.

II. NOBIS unicum quoque eſt *Cedri bacciferæ* genus, quod folio cupreſſi, ſed magnitudine diſtinctum. Eſt enim *Cedrus*, 1. *major fructu flaveſcente*, 2. *media majoribus baccis*. 3. *minor*.

I. *Cedrus folio cupreſſi major, fructu flaveſcente*, eſt *Cupreſſus ſylveſtris* Dioſcoridis, in codice Hermolai, *Cedrus phœnicea* Plinii, *Cedrus Lycia*, Matthiol. *Cedrus pumila foliis obtuſis phœnicea* Bellon. *Oxycedrus Lycia* Dodon. *Juniperus major* Cluſ. *Oxycedrus folio cupreſſi*, aut *Sabina major Monſpelienſium*, & *phœnicea media* Lobel. *Cedrus phœnicea ſecunda* Tabernom. Lugdunenſi *Thujæ genus quartum*, aliis *primum*, Bauhino *Cedrus Lycia retuſa* Bellonio dicta. *Frutex* eſt, qui humanam altitudinem raro ſuperat. *Caudex* contortus & ramoſus, cortice ſcabro, exterius fulvo, interius rubente, veſtitus. *Folia* adultæ cupreſſi carnoſa, ex continua quatuor foliorum connexorum ſerie concinnata, quæ trita gratum odorem ſpirant. *Flores* flavi, extremis foliolis inſident, & vere producuntur. *Fructus* baccarum myrti magnitudine, rotundus, viridis primum, mox ad phæniceum tendens, ſeu, ut Dodonæus, per maturitatem flavus, ad ruborem inclinans, cui tria aut quatuor oblonga & ſtriata, quæque albam, oryzæ ſimilem & ῥυπώδη medullam continent, grana, ab Oxycedrinis ſolo linearum triquetrarum defectu diſtincta, molleſcit maturitate. *Nota* vero, teneri & recentis folia, juniperi folia æmulari, niſi paulo breviora & molliora eſſent: inferiores ramos pungentibus & acutis foliis: ſummos obtuſis & rotundis interdum veſtiri. *Naſcitur* ad Tyrrhenum mare, inter Calpen & Malaccam; nec non maritimis Galliæ Narbonenſis oris, in Illyrico & Epiro.

Matthiol. in Dioſcor. l. 1. c. 89. p. 123. Bauhin. H. P. l. 9. c. 24. p. 295. Cluſ. H. P. l. 1. c. 25. Bellon. obſ. Dodon. Pemt. l. 5. c. 5. Lobel. Obſerv. p. 627.

II. *Cedrus folio cupreſſi media majoribus baccis*, Bellon. *Cedrus Lycia*, Lugdunenſi *Thuja Maſſilienſium*, ramis & foliis eſt habitioribus, & *baccis* per totos ramos quadruplo majoribus, reſinoſis, phœniceis, nucem ponticam æquantibus.

Lobel. Adverſ. p. 627.

III. *Cedrus cupreſſi foliis minor*, eſt *Cedrus phœnicea minor*, vel *tertia Lobelii*. Eodem modo cum media ſeu

Lobel. l. c.

ſeu illa quam majorem diximus fruticat, ramis & foliis tenuioribus, granis phœniceis. Calidioribus montoſis maritimiſque *gaudet* Galliæ Narbonenſis & Apulejæ.

Cedrus baccifera.

PVNCTVM III.

De Junipero.

I.

Vid. TAB. LXXIX. Theophr. H. P. l. 3. c. 7. c. 12. l. 1. c. 15. l. 3. c. 4. Theophr. H. P. l. 3. c. 6.

Juniperus arbor Theophraſto auctu eſt facillima, & cedro minore excelſior. *Radix* rara & inter ἐπιπολαίως. *Caudex* nodoſus, πολυμάσχαλος & tortuoſus. *Materies* non ſpiſſa, ideo cæſa brevi putreſcens. *Folium* cedro bacciferæ mollius, idemque perpetuo virens. *Florere* Macedones non arbitrabantur. *Fructus*, qui ἄρκευθις, niger, guſtuque auſterus, καὶ ὥσπερ ἄβρωτος. Tardiſſime perficitur, ἐνιαύσιον enim habet, περικαταλαμβάνει ὁ νέος τὸν περυσίνον. Unde *Plinius* dixit, anniferam haberi, novumque fructum in hac cum annotino pendere. Quidam nec maturari dicunt. Ideo decerpitur & ad tempus reſervatur: quod ſi in arbore relinquatur ἀποξηραίνεται. Theophraſtus διαμένειν εἰς ἐνιαύτον alibi ſcribit. ὅταν ἄλλος ἐπιφυῇ ὁ περισυνὸς ἀποπίπτει. At Arcades, fructus ſimul retinere ternos volunt. Unum περυσινὸν ὅπως πέπονα; alterum προπερυσινὸν, ἤδη πέπονα καὶ ἐδώδιμόν. tertium τὸν νέον, quod incertum. Humor in lacrymæ modum ſpargitur. *Naſcitur* montoſis, περὶ τὰς κορυφὰς, τὰ πτερῶδη καὶ χειμέρα, ſed non in excelſum. Naſci in planis circa Macedoniam reſpuit. *Uſus* εἰς τεκτονίας, ſive ὑπαίθρια, ſive κατὰ γῆς κατορυττόμενα reſpicias, & quidem διὰ τὸ ἄσαπές. Nec cariem nec vetuſtatem ſentit, exque ea in templo Epheſino trabes. *Genera* apud eosdem Veteres, duo. *Alia* enim *major*, vulgo cognita, cupreſſo ſecundum Auctuarii auctorem ἐμφερής, cujus fructus nucis Ponticæ magnitudine reperitur, quæque ἐν τράχησι καὶ παραθαλασσίοις plerumque prorumpit. *Alia minor*, cujus fructus κύαμον, (male καρύον) græcam nempe & rotundam æquat. Odoratus idem, dulcis in mandendo ac ſubamarus. Cedro utramque adſimilem Plinius dixit perperam. *Syriaca Cedrus* & minor Juniperus, plane diſſimiles; majori pro fructu bacca, cedro conus. Minorem cedrum & majorem juniperum folio differre, ſuperius dictum. Quidam olim, *aliam* florere nec ferre; *aliam* vero, quæ non floreat, ferre protinus baccis ſubnaſcentibus, quæ bienio hæreant, dixerunt. Adde his *majorem*, quam vaſtam Hiſpania fert, maximæque baccæ ejus. *Uſum* & *vires* ſi attendas, excalfactoria ex illis utraque & urinas ciens; accenſaque ſerpentes fugat. Arceuthis moderate calefacit & adſtringit, ſtomachi, pectoris & lateris doloribus utilis. Inflationes algoreſque diſcutit, & tuſſes concoquit. *Folia*, quæ acria viperarum morſibus opponuntur, vel ipſorum ſuccus. Ramenta *ligni* pota interficere, inter Dioſcoridis notha legitur; refellitque experientia. Poſſunt tamen nocere & ſuffocare aliquando, quia propter ſummam ſiccitatem adhærent. Sic multum pinſi & cribrari Colocynthis debet, ne inteſtinis adfixa exulceret. Umbra Virgilio noxia propter blandam odoris eluviem, ſi ſcilicet juſto diutius ſub ea moreris.

Theophr. H. P. l. 3. c. 12.

Theophr. H. P. l. 9. c. 1.

Theophr. l. 3. c. 4, & 12.

Theophr. H. P. l. 5. c. 8. Plin. H. N. l. 24. c. 8. Plutarch. de Iſide & Oſiride.

Juniperus.

Theophr. H. P. l. 3. c. 6. Plin. H. N. l. 16. c. 20. & c. 39. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 109.

Virgil. Eclog. ultima.

II. RECENTIORIBVS tria ſumma Juniperi genera, 1. *vulgaris*, 2. *minor montana folio latiore fructuque longiore*, & 3. *major*.

I. Juniperus vulgaris eſt etiam duplex 1. *fruticoſa*. 2. *arbor*.

1. *Juniperus vulgaris*, Geſnero *humilis*. Cordo *minor*, Tabernom. *baccifera*, Camerar. *noſtras*, Bauhin. *vulgaris baccis parvis purpureis*, denſo ramorum ſtipatu fruticat. *Radices* multifidæ, cortice puniceo veſtitæ. *Cortex* ſcaber, deciduus & rubens: materies rubeſcens, odore reſinoſo. *Folia* in ramulis perpetui viroris,

Cluſ. H. P. Geſner. in horto. Bauhin. H. P. l. 9. c. 23. p. 293.

 roris,

Juniperus. roris, oblonga, rigida, aculeata, valde angusta. *Baccæ* exiguæ, rotundæ, nnmerosæ. Umbilicus ipsis in tres radices, totidem seminum loculos ostendentes, distinctus, magnitudo ad grana piperis dupla; in singulis grana tria oblonga, triangula, pulpa nonnihil rufa, sapore acri, resinoso, cum quadam dulcedine, tactu, ubi inveteravere, oleoso. Virescunt primo, per maturitatem nigræ aut atrocæruleæ: hicque iis altero demum anno, auctumno adpetente, color. Gesnerus cultioribus locis auctumno ferre scribit. Sudat & mense Majo, si pluviosa tempestas, *lacrymam*, quæ fungi instar, magna in copia arbori adhæret. *Provenit* limosis & lapidosis locis, in Italia, Germania, Anglia, Hispania &c. *Variat* ratione floris. *Alia* enim pro flore in tribus foliolis minutissimis futuræ baccæ rudimentum habet, tam exiguum, ut vix conspici possit. *Alia*, quæ *fœmina* forte dici posset, *flores* producit mense Majo plurimos, confertos. *Conorum* exiguorum hi instar, purpura cum croceo mixta pisti, ex plurimis corpusculis rotundis, papaveris semine minoribus, pulvisculo farinaceo farctis compinguntur, intercedentibus raris quibusdam viridantibus acuminatis foliolis, squammatim corpuscula illa obtegentibus. Cum dehiscunt effigiem capituli equiseti florentis, repræsentant, adnatis unicuique squammulæ apicibus rufis. Cæsalpinus *flosculos* amentaceos exiles vocat, Bauhinus instar nucamentorum minimorum, ut vix adpareant, dicit. Sed nec in his inter Botanicos convenit. Nam quidam abeunte in auras pulvisculo, & baccarum spem eludi, nec ullum fructum insequi scribunt. At Tragus, mense quidem Majo tenuissimum ac luteum pulverem e Juniperis in auras avolare, sed post baccas prorumpere reliquit. Utut sit, magni est in *Medicina* usus. *Ramis* & *virgultis* accensis aër pestilens emendatur. Cinis ex iisdem & baccis nucis juglandis magnitudine in vino suspensus, multum hydropicis prodest. *Radicis* decocto Afri Medici in lue venerea utuntur. E *baccis* fit *decoctum* cum aceto, quo dentes dolentes colluuntur: cum vino generoso, addito colaturæ croci momento, quo menses cientur; *Aqua*, quæ fœtum quoque mortuum extrahit. *Spiritus*, qui insequente semicupio cum Malva & Chamæmelo incocta, duorum cochlearium pondere, calculosis propinatur; *Oleum*, cujus guttula pani adspersa urinas violarum odore imbuit, convenienter sumta, calculosis & urinæ difficultate laborantibus propinatur; *succus*, qui ad duodecim annos durare potest, & vere Theriaca germanorum dici potest, tum quod contra venena efficax, tum quod corporibus ipsorum convenientissima; *Sal* denique, quod inter egregia sudorifera computari debet. Nullum ligni genus carbonem præbet, qui diutius ignem conservet.

Scalig. Exercit. 180. [margin note beside "glandis magnitudine in vino suspensus"]

Evonymus in thesauro. [margin note beside "durare potest, & vere Theriaca germanorum"]

2. *Juniperus vulgaris arbor*, sola magnitudine a priore differt. Non tum in Hispania, ut Plinius & Clusius notarunt, sed & alibi *nascitur*. In Castella nova supra Segobiam frequens, exque ea trabes & contignationes ab incolis parantur. In Belgio cultioribus hortis, justam quoque arboris magnitudinem attingit. In monte la Chaux, circa Vandacourt & Blaumont, altitudinem duorum hominum excedit, crasso nucis caudice, ut inde scyphi tornentur. In Hetruria denique agro Senensi, cujus fructus sylvestris, crassior & dulcior. Vidit & Patavii in horto Nobilis Bembi mense Januario Bauhinus.

Clus. l. c. Bauh. l. c.

II. *Juniperus montana minor, folio latiore, fructuque longiore*, dicitur Gesnero *minima*, Clusio *Alpina*. Cubitalem altitudinem non excedit, sed quasi humi spargitur. *Rami* sunt vulgari multo crassiores & breviores, lenti & contorti. Tenellos *folia* terna, æqualiter semper nascentia, breviora, crassiora, pungentia ambiunt, quibus color exterius viridis, interius ex cæruleo candicans; *fructus* vulgari similis, sed paulo longior, per maturitatem niger, & ejusdem saporis. *Conspecta* in scopulis Dürrenstein & Etscher. *Ramulus* Bauhino

Gesner. in horto. Clus. H. P. l. 1. c. 25. Bauhin. H.

P. l. 9. c. 25. p. 299.

Bauhino ex Delphinatu missus, rugoso erat & nigricante cortice, multis adnatis surculis fissus, denso foliorum agmine, ut ramuli vix potuerint conspici.

III. Juniperus major est triplex 1. *bacca cærulea*, 2. *bacca rufescente*. 3. *fructu nucis magnitudine*.

Lobel. Advers. p. 448. observ. p. 629.

1. *Juniperus major bacca cærulea* est *Juniperus maximus Illyricus* Lobelii, Bauhini & Tabernomontani, de qua ita Lobelius. Juniperi ex Istria quasdam habuimus plantas, non dispares fronde & figura Oxyarceuthidi, sive acutæ Junipero, sed *fructus* erat teres, oblongior, mediocris olivæ par. *Bacca* erat cærulea.

Cluf. H. P. l. 1. c. 26. Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 89. Lobel. Advers. p. 448. Cordus ad Dioscor. l. 1. c. 106.

2. *Juniperus major bacca rufescente*, Bauhino *Oxycedrus Theophrasti & Galeni*, Matthiolo & Tabernom, *Cedrus phœnicea*, Clusio *Oxycedrus*, Cordo *Cedrus magna* seu Juniperus *peregrina*, Lobelio *Oxyarceuthis* seu *Juniperus acuta*, aliis *Cedrus Lycia Theophrasti*. *Caudex* magnam partem contortus; *cortex* tenuis & rufescens, *folia* pungentia, vulgari longiora & rariora, terna semper circa ramulos. *Fructus* initio viridis, dein flavescens, tandem punicei coloris, sæpe avellanæ magnitudine, squammarum veluti rudimentis obsitus. Huic *nuclei* tres aut quatuor inæquales, majores, medulla intus alba. In Italia apud Montignosam, Lucensium castrum, non procul a mari, fructus avellanis non cedunt. *Provenit* plerisque Hispaniæ & Galliæ Narbonensis locis asperis. Nusquam major Clusio, quam supra Segobiam & Guadaram, visa. Arboris magnitudinem æquabat; truncus humani corporis crassitiem. Ædium contignationes & trabes ex eo. Observata in ejusdem mense Octobri *ramis plantula*, digiti longitudine, visci instar, ramosa, geniculata, viridis, flavescens interdum, ramulis myricæ recenter enatis, quam nonnulli *Salicorniam*, Monspeliani *Sempervivum marinum* vocant, sed paulo minoribus. Extremis interdum veluti fructus inhæret, Musci, qui in arboribus aut saxis nascitur, persimilis. Acidi est saporis, & valde adstringit. Ex baccis vino remollitis exprimitur liquor, qui saccharo exceptus, ex pulmone & pectore putulenta educit; ac tempore pestis inter præservativa censetur. *Adfinis* ei, si non eadem, quam Scaliger Afris *Ettalche*, Arabibus *Harar* dici scribit. Æmulatur maxime Cedrum. Leo magnam esse, spino sam, foliis Juniperi scribit. *Medulla* in Numidia candida, in Æthiopia nigra, in Lybia purpurea vel violacea, cujus scobe vice Guajaci Medici in curando morbo Neapolitano utuntur. Fundit & *gummi*, quo Afri, quia mastichen odore & colore redolet, mastichen adulterare solent. Videtur ejus Thevetus sub nomine *Elabeben* meminisse, quæ in insula Gicone provenit, spinosa, & Junipero valde similis. Eadem etiam forte est cum illa, quam Hermolaus *Capida* vocat, Junipero simili, & quam a Catone ita dictam invenit, ad lotium movendum.

Juniperus.

Leo Afric. l. 9. Scalig. exercit. 181. c. 19.

Hermol. in Dioscor. l. 1. c. 108. Bellon. in observat.

3. *Juniperus major fructu nucis magnitudine*, describitur a Bellonio, quod in Cedri altitudinem adsurgat, *fructu* sit dulci, Gallæ quodammodo simili, eduli, nucleo nucleorum in olivis æmulo.

Cluf. Exot. l. 1. c. 6. Bauhin. H. P. l. 9. c. 29. p. 302.

Ex EXOTICIS huc pertinet *Arbor Americana Oxyacanthæ* similis. Adsurgit ad octo pedum altitudinem, & late se in multos ramos spinosos spargit. *Folia* instar foliorum spinæ adpendicis dissecta, magis tamen virentia, & ad rutæ accedentia colorem. *Lignum* ab ea resectum, quod Garetus ad Clusium misit, pedalis erat longitudinis, crassum, contortum, cui *cortex* lævis, sed qui totus resinæ cujusdam subflavi coloris grumis quasi tessellatim dispositis erat obsitus, odore mastichis, quando ad ignem admovebatur. Ligni *materies* gravis, dura & candicans.

Thuja & Bruta.

PVNCTVM IV.

De Thuja ſeu Thyia & Bruta.

I.

Theophr. H. P. l. 5. c. 5.

Thuja ſeu *Thyium* arbor deſcribitur a Theophraſto, Plinioque Citrus Atlantica dicitur. *Radice* nihil criſpius, ſeu οὐλότερον: forma cupreſſo ſimilis, ramis, foliis, caudice & fructu; vel potius ceu cupreſſus ſylveſtis. Fabæ hic magnitudine, θυοδέστερος, vel θεωδέστερος, cum Gaza ſi mavis. *Naſcitur* apud Ammonis fanum, atque in Cyrenenſi agro: copioſaque vel ubi urbs tempore Theophraſti erat. *Provenit* & in Atlante. Suetonius Paulinus (quem Conſulem vidimus) primus Romanorum ducum transgreſſus quoque Atlantem aliquot milliarium ſpatio, prodidit de excelſitate quidem ejus, quæ cæteri imas radices denſis altisque repletas ſylvis incognito genere arborum, proceritatem ſpectabilem eſſe enodi nitore, frondes cupreſſis ſimiles, præterque gravitatem odoris, tenui eas obduci lanugine: quibus addita arte, poſſe, quales e bombyce, veſtes confici. Anchorarius mons citerioris Mauritaniæ laudatiſſimos dabat, tempore Plinii jam exhauſtus. Theophraſtus *locis algentibus* in altum enaſci reliquit. Ex *ligno* contignationes vetuſtiſſimæ memorabantur, ἀσαπὲς γὰρ ὅλον τὸ ξύλον. Ex *radice* σπουδαιότατα τῶν ἔργων, & ſimulacra ſculpere ſolebant. Ex eodem forte ligno θυώδης Helenæ thalamus; niſi forte θυώδη bonis odoribus repletum eſſe velis. Huic & menſarum inſania debetur, quas *fœminæ* viris contra margaritas regerebant. Exſtat, *inquit Plinius*, hodie M. Ciceronis in illa paupertate, &, quod magis mirum eſt, illo ævo emta H-S. x: memoratur & Galli Aſinii H-S. XI. Venundatæ ſunt & duæ Juba rege vendente: quarum alteri pretium fuit H-S. XV. alteri paulo minus. Interiit nuper incendio a Cethegis deſcendens. H-S. XIV. permutata, latifundii taxatione, ſi quis prædia tanti mercari malit. Magnitudo ampliſſima adhuc fuit, unius commiſſæ ex orbibus dimidiatis duobus, a rege Mauritaniæ Ptolomæo, quatuor pedum & ſemipedis per medium ambitum, craſſitudine quadrantali. Majusque miraculum in ea eſt artis, latente junctura, quam potuiſſet eſſe natura ſolidæ. Item a Nomio, Tiberii Cæſaris liberto, cognomen trahentis, tribus ſicilicis infra quatuor pedes, totidemque infra ſemipedem craſſitudinis: Qua in re non omittendum videtur: Tiberio principi menſam quatuor pedes ſextante & ſicilico excedentem, tota vero craſſitudine ſeſcunciali, operimento laminæ veſtitam fuiſſe, cum tam opima Nomio liberto ejus eſſet, cujus materia erat tuber. Hoc eſt radicis vitium, maximeque in eo laudatum, quod ſub terra totum fuerit, & rarius, quam quæ ſuperne, quæque gignuntur etiam in ramis proprieque quod tanti emitur, arborum vitium eſt, quarum amplitudo ac radices æſtimari poſſunt ex orbibus. Menſis, addit, præcipua dos in venis criſpis, vel in vertice variis. Illud oblongo evenit diſcurſu, ideoque tigrinæ adpellantur: hoc intorto, & ideo tales pantherinæ vocantur. Sunt & undatim criſpæ, majore gratia, ſi pavonum caudæ oculos imitentur. Magna vero poſt has gratia extra prædictas criſpis denſa, veluti grani congerie, quas ob id a ſimilitudine apiatas vocant. Summa vero omnium in colore. Hic maxime mulſi placet, ſuis refulgens venis. Poſt hæc amplitudo eſt jam totius caudicis. Juvant plura quoque in una menſa vitia: lignum, ita vocatur materia ſurda, & indigeſta ſimplicitas, aut platani foliorum modo digeſta: item ilignæ venæ ſimilitudo, vel coloris: & quibus maxime obnoxias fecere æſtus ventique, rimæ, aut capillamenta rimas imitata. Poſtea muræna nigro transcurrens limite variisque corticum punctis adprehenſus papaverum modo, & in totum atro propior color, maculæve diſcolores. Virides terra condunt barbari, & illinunt cera. Artifices vero frumenti acervis impo-

Plin. H. N. l. 5. c. 1.

Theophr. H. P. l. 4. c. 1.

Plin. H. N. l. 13. c. 15.

imponunt septenis diebus, totidem intermissis: mirumque ponderi quantum ita detrahant. Naufragia docuere nuper, hanc quoque materiam siccatam mari, duritie incorrupta spissari, non ullo modo vehementius. Nutriuntur optime, splendescuntque, manu sicca fricatæ a balineis maxime, nec a vinis læduntur, ut his genitæ. An *Homero cognita* fuerit, quod Plinio visum, dubitatur. Scribit quidem θύε & cedri odorem cum mandato Jovis antrum Calypsus (non Circes) petiisset, persensisse longe Mercurium: sed id de odoramento potius accipiendum quidam putant, ex quo convolutum in sacris nidorem Græci vetustissimi novere. Ideo & Dionysius Periegetes vocem pro odoramento etiam sumsit, & Avienus de Ladano intellexit. Vix Thyina ligna aliquid odoris exhibere; nuspiam in Græcia, soli Africæ arborem propriam, quæ Homeri ignota temporibus. Nollem tamen a Plinio abire. Ladanum nemo θύον vocavit. Εἶδος δένδρε εὐώδες apud Eustathium Thyum: Periegetes & aromatis & ligni tanquam odorati meminit; Dioscorides Agallochum thyino ligno simile dicit, diserteque Plinius ubi de unguentis ait, Iliacis temporibus non fuisse, nec thure supplicatum. Cedri tantum & Citri suorum fruticum in sacris fumo convolutum nidorem verius quam odorem noverant, jam rosæ succo reperto. Notam tum Ægyptiacis & Phœnicibus Africam, unde Homerus habere potuit; Nota & Homero, qui Ulyssem in Lotophagorum insulam apud Syrtes adpulisse fingit.

Plin. H. N. l. 15. c. 16.

Homer. Odyss. 5.

Dionys. Afer in periegesi.

Plin. H. N. l. 13. c. 1.

II. Bauhino ut & Camerario Thuya Theophrasti putatur esse *Arbor vitæ* Bellonii, Clusii, Dodonæi & aliorum, *Arbor filici similis* Oviedi, & *Arbor paradysæa Lutetiana* Lugdunensi, *Cedrus Lycia* Lobelii, *Arbor vitæ* sive *paradysiaca vulgo dicta odorata ad sabinam accedens* Bauhini. Hæc autem etiam in nostro solo ad justæ arboris proceritatem excrescit. *Caudex* est rectus nodosus; *cortex* cinereus aut rubens; *materies* abiegna resinosa. *Ramis* perpetua coma virentibus, & alarum modo expansis, qui in ramulos planos alternatim e latere succrescentes divisi, abeunt denuo in multa, oblonga *folia*, numerosis foliolis compressis, quaterna medium gibbosum complectentia ex ramulorum extremis, aut paulo citra. Vere oriuntur *flores* pusilli, flavescentes, quorum nonnulli deinde in *conos* parvos sublongos, Pinei nuclei magnitudine efformantur, & sex tenellis squamulis compactos, initio virides, deinde pallescentes, postremo ubi plane maturuerunt nigricantes, qui in quatuor carinas dehiscentes, semina ostentant sublonga, quaterna, plerumque paleacea, medio paululum extuberante, in quo medulla acris & amariusculi saporis. Coni hi non nisi detracti fere, aut tabidi pediculo excidunt. Odor plantæ etiam siccatæ gravis, adeo fixus, ut folium si contriveris, difficulter eluas. Adlata est sub isto titulo Francisci I. Regis Gallorum tempore ex Canada Septentrionalis Americæ insula: primumque a Clusio in horto regio Fontebellaqueo visa. Nunc in plerisque Germaniæ hortis colitur. Rami depacti radices facile agunt, si umbroso & fertili solo concredideris. *Nascitur* & semine: sed tenella, priusquam in ramos explicetur. Juniperum majorem æmulatur. Patientissima eadem frigoris: folia tamen fuliginosum colorem hyeme contrahunt, qui novo vere pristino virori restituitur. Extrahitur scilicet sensim solis calore crassum humidum, quo viror perit; hybernis pluviis receptum, non citius ad folia defertur, quod lignum & corticem conclusa teneat, quam verno tempore aperiantur. *Usum* si spectes, digerere & abstergere creditur. Rami contusi & naribus impositi sanguinem valido odore eliciunt. Aqua & oleum chymice educta, podagricis doloribus opitulantur. *An Thujæ Theophrasti respondeat, dubitari potest.* Equidem folia ex foliolis cupressi modo ex tenellis squammulis compacta sunt: plana tamen eadem, non rotunda. Fructus cupresso larignis

Bauhin. H. P. l. 9. c. 20. p. 286.
Clus. H. P. l. 1. c. 24. p. 36.

Thuja & Bruta.

Thuja & Bruta.

rignis conis adsimilis, crassior tamen & compactior: Arbori vitæ exiguus nuclei pinei magnitudine. Cupressus ramos sursum attollit; arbor vitæ in planas veluti alas expansos, in latum diffundit. Taceo alia.

III. *Bruta* seu *Brathys* arbor est cupresso fusæ similis, exalbidis *ramis*, jucundi odoris accensa, & cum miraculo historiis Claudii Cæsaris prædicata. *Folia* ejus inspergere potionibus Parthis suetum. Odorem esse proximum Cedro, fumumque ejus contra exitialia (male contra ligna alia) remedio. *Nascitur* ultra Pasitigrim, in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro. Petitur in Elymæos.

Bellon. de coniferis.

IV. *Brutæ* Sabinam suam alteram, quæ in montis Amani, & Olympi Phrygiæ cacuminibus provenit, comparat Bellonius, eidemque *Arboris Vitæ* nomen imponit. Arbor est procera, amygdali altitudinem petens. *Caudex* sinuosus, crassus, quandoque adeo, ut hominis ulna comprehendi nequeat. *Cortex* vitis modo crassus, rufus; *Materies* indiluti ruboris, qui in nigredinem degenerat. *Rami* junipero majore latiores, magisque divulsi, adnatis multis adpendicibus, perpetuo comosi. *Folia* cupressinis similia, frequentiora tamen, amara, & resinosum quid præ se ferentia. *Flos* nullus, sed statim seminis rudimentum. *Baccæ* vix cedridibus crassiores, in extremis ramulorum surculis oriuntur. Perpetuo singuli suam ferunt, deceduntque anniculæ, cum aliæ jam ad maturitatem pervenere. Virent initio, per maturitatem ex cyaneo nigricant, & os leviter excalefaciunt; merulis & turdis gratissimus cibus. *Resina* in caudice, quæ commanducata, tota pulverulenta in os diffunditur, nec amplius cogitur. Expetitur arbor a Turcis ad testudines, quod nunquam in rimas dehiscat. *Thujam* non esse vides. *Brutam* esse vix ausim dicere. cum cortex huic sit rufus; in illa nulla fructus mentio. Sed nec *Arborem vitæ*, quam descripsimus, esse posse ex floribus, fructu longo, & resina in caudice colliges.

PVNCTVM V.

Asparagus & Corruda. Vid. TABVLA LXXX.

De Asparago & Corruda.

I.

Dioscor. M. M. l. 2. c. 152.

Tria ni fallor *Asparagi* plantæ apud *Veteres* occurrunt genera, *hortensis*, *sylvestris* & *palustris*. I. *Hortensis* κήπαιος vel κήπευτος seu *altilis*, *sativus*, frutex est πολύκλαδος, *multicaulis*, *foliis* numerosis, longis, fœniculo proximis; *radice* rotunda, grandi, & κόνδυλον habente. Eximia magnitudine crescere apud Athenæum; spinosum esse apud Columellam videre est, qui cum spinam fecerit, *scorpiones* perurendos in suo loco esse docet. Nihil hi aliud, quam rami spinosi, quibus olim in tormentis utebantur. Putabatur ex tusis & defossis arietum carnibus nasci, quod Dioscoridi ἀπόθανον. Imo apud Cassianum Bassum occurrit, ὀλόκληρα si perforentur & pungantur, asparagum productura. Nec deest circa Goam nostris temporibus exemplum, quod fidem veteribus conciliare posset. Nullum vero gratius eis tempore Plinii solum, quam Ravennatium hortorum. *Usus* ejus haud spernendus. Nam *cauliculi* ex vino albo triti renum dolores sedant: *radix* in aceto aut vino decocta στέμματα curat. cum ficubus vel ciceribus στραγγουρίαν levat. Amuleti ratione vel in decocto ἀτόκιον facere, quod & Chrysippus apud Plinium prodidit, vix credibile; cum Simeon Sethi προσιθῆναι τῇ γονῇ dicat, celeriusque in sanguinem abire, & Plinius ipse Venerem promovere testetur. II. *Sylvestris* asparagus, qui & πετραῖος & *Corruda* Plinio, vulgaris est Dioscoridi notæ. Tales enim natura fecerat, ut quisque demeteret passim. Ex toto aculeatam facit Theophrastus, altissime Plinius. *Radice* est alta, numerosa & tam crebra, ut pars earum superna tota connexa & continua

Colum. R. R. l. 11. c. 3.

Plin. H. N. l. 12. c. 18.

Plin. H. N. l. 20. c. 10.

Theophr. H. P. l. 6. c. 1. & 3. Plin. H. N. l. 19. c. 4. 8.

tinua reddatur, ex qua vel ipſorum caulium proventus factitatur. *Caulis* exit ἐκ τῆς ἀσφαραγίας vere, ciboque idoneus eſt, (ἀσπάραγον κατ' ἐξοχὴν vocant) deinde dureſcit, καὶ ἐξανθεῖται προϊούσης τῆς ὥρας. *Flos* ex hoc ſolum (expunge οὐκ) καὶ οὐκ ἐξ ἄλλων τῶν προτέρων. Nullum παρὰ τὰς ἀκανθας aculeum gerit; ſed καρυνῶδες τι μικρὸν, ſeu *faſtigium clavæ ſimile,* in quo florem habet parvum. Ideo *Plinius* ſcripſit, virere thyrſo primo emicante, qui caulem educens. *Flos* ex ipſo tempore ipſo faſtigiatus in thoros ſtrietur. *Fructum* proferre dulciſſimum apud Plutarchum habetur; qui vel ideo in Bœotia ſponſam velantes aſparago coronaſſe ſcribit, quod ἥδυςος κάρπος ἐκ τραχυτάτης ἀκάνθης prodiret. *Naſcitur* in petroſis & aliis, poſtque autumni æquinoctium floret. In Lybia, Getulia maximus. Inſtar arundinis Cypriæ fama eſt apud Athenæum craſſeſcere, adſurgere ad cubitos circiter XX. At in montoſis καὶ παρωκεανίτιδι craſſitie μεγάλων ναρθήκων, proceritate XX. cubitorum eſſe. Qui in Neſide Campaniæ inſula ſponte naſcitur, optimus eſt. *Cauliculi* leviter decocti in emollienda alvo & cienda urina, in *uſu* & olim. *Radicum* contra nephritidem, iſchiadem, & morbum regium; præſtantioremque ad omnes interaneorum morbos ſativo, Athenæus credidit. Galenus inter temperata refert; radices deobſtruere, & dentium dolores ſiccando ſanare. Creditum etiam canes, ſi aſparagorum decoctum hauſiſſent, emori. III. *Paluſtris* ἔλειος, ſpinoſus quoque eſt, & ab antiquis colebatur. Baſſus enim Octobri purgare jubet. Acriora ex eodem medicamenta apud Aëtium, ubi pro ἔλειον corrupte ἔλιον ſcribitur. Βασιλικὸς, cujus apud Galenum mentio, ex prioribus generibus erit. Altilis certe. Eſt tamen & *aliud genus Plinio* incultius aſparago, mitius corruda, paſſim etiam in montibus naſcens, refertis ſuperioris Germaniæ campis, non infaceto Tiberii Cæſaris dicto, herbam ibi quandam naſci, ſimillimam aſparago.

Plutarch. l. de præcept. ſponſal.

Athen. Dipnoſ. l. 2.

Aët. l. 6. c. 10.

II. Bauhinus ex MODERNIS, duplicem in genere Aſparagum facit, *molli folio*, 2. *acuto folio*, *qui Corruda* dicitur. *Ille* vix notus veteribus. Ubique enim acuti folii meminere: & expreſſiſſime Simeon Sethi non fuiſſe ante ſe cognitum ſcribit, ſed eos tantum, qui Elæodaphni aſparagi amari. Nunc inquit μετακομίζεται κατὰ τὸν τοῦ ἔαρος καιρὸν, καὶ παρὰ τινῶν διαγινώσκεται.

Aſparagus & Corruda.

I. *Aſparagus molli folio* eſt quadruplex, 1. *ſativus*, 2. *ſylveſtris tenuiſſimo folio*, 3. *maritimus craſſiore folio*.

1. *Aſparagus molli folio ſativus*, duplex, *vulgaris* nempe & *platycaulis*. I. *Aſparagus molli folio ſativus vulgaris*, aliis *altilis*, *domeſticus* & *hortenſis* eſt. *Radices* habet craſſas, longas, teretes, molles, numeroſas, ab uno transverſo, aſpero & villoſo dorſo utrinque in obliquum deſcendentes, ſapore glutinoſo & dulci. *Caules* primo vere teneros, longos, teretes, virides, glabros & ſine foliis, ab uno ceſpite plures, qui paulatim, niſi reſcindantur, in altitudinem adſurgunt, fiuntque bicubitales aut altiores, craſſi, duri, rotundi, in multos diffuſi ramos, qui foliolis conveſtiuntur mollibus, virentibus, copioſis quidem, ſed exiguis, & capillamenti inſtar tenuibus, cum fœniculo quandam ſimilitudinem habentibus. *Floſculi* ſecundum ramulos exeunt copioſi, minuti & pallidi. Succedunt *baccæ* piſi vulgaris magnitudine, aut majores, rotundæ, initio virides, per maturitatem coralli ſimilitudine rubentes, intus carne ſua duo aut tria nigra & corneæ ſoliditatis ſemina claudentes. *Floret* Julio, Auguſto & Septembri baccæ matureſcunt. *Seritur* in hortis ſolo pingui, humido & bene ſubacto. Cum vero in pratis Alſatiæ Baſileæ vicinis, & ad Danubium ſitis, nec non in Burgundia circa Veſuntium proveniat, a Plinio tangi eum in ſuperioris Germaniæ campis provenire ſcribit, & a Cluſio mitiorem ſponte naſcentem vocari, opinatur Bauhinus. *Naſcitur* & apud Hollandos in tumulorum arenoſorum ad Oceani littora convallibus, ſubindeque ſativo craſſior eſt.

Lobel. obſerv. p. 458. Bauhin. H. P. l. 36. c. 24. p. 721. Stapel. in Theophr. l. 6. c. 3. p. 603.

Bauh. Phytop. l. 12.

Aſparagus & Corruda.
Matthiol. in Dioſc. l. 2. p. 118. c. 375.

Naſcuntur & totius anni decurſu, ſi ubi fructum legeris, radices, quæ ſummo ceſpite vagantur, circumfoderis ac aperueris. Laudatur in *cibo* Sethi, qui ἁπάντων λαχάνων τροφιμώτατον vocat. καὶ τὴν φύσιν τιθέναι ἐν μετεχμίῳ (lege μεταιχμίῳ) τε τῶν λαχάνων καὶ κρέων ὐσίας. Recentia *germina* cum vino, butyro, pipere & aceto cocta, alvum emollire, urinam ciere, & genituram minuere, ſi exceſſus accedat. Fœtida ab eis urina Abenſinæ; corpori odor conciliatur. *Radices* inter deobſtruentia: dentes eradicare dicuntur abſque dolore, ſi iis ſiccatæ infigantur. II. *Aſparagus molli folio ſativus platycaulis* apud Bauhinum habetur. *Caulis* ei tricubitalis, unciam latus, compreſſus, ſtriatus, ex quo *ramuli* temere & nullo ordine prodeunt, ut in aſparago vulgari: cui etiam *foliis*, *floribus* & *fructu* reſpondet. In horto Comitis a Leiningen in Palatinatu quotannis tali forma prodire ſolebat.

Abenſina Ferult. l. 4.
Schenck. obſerv. l. 1. obſ. 424.
Bauh. H. P. l. 36. c. 24. p. 721.

2. *Aſparagus ſylveſtris molli & tenuiſſimo folio*, Cæſalp. *palatium leporis* vocatur, & ſativo in omnibus ſimilis, ſola transplantatione & cultura ab eo differt.

Bauh. Phytop. l. 12. l. 6. p. 490.

3. *Aſparagus maritimus molli & craſſiore folio* eſt Galeno *Aſparagus* ἕλειος, Cæſalp. *Aſparagi alterum genus*. Aſparagi ei guſtu gratiores, utpote qui ſapore quodam fungos prunulos, ut Cæſalp. ait, imitantur. *Caules* breviores, per ſe ſtantes; *ramuli* longiores; *foliola* craſſiora, firmiora, ex cæruleo virentia. *Floſculi* longiore pediculo pendentes; *baccæ* majores, ſativæ, nec adeo intenſe corallii inſtar rubentes, inque eis *ſemina* ad ſummum ſex nigra. *Floret* vere & hortorum umbroſa amat. *Colligi* & in pratis ad Danubium Viennæ vicinis poteſt. Magna enim ejus ibi copia, craſſiora & teneriora germina.

Bauhin. H. P. l. 36. c. 24. p. 721.
Cluſ. H. P. l. 5. c. 60. p. 179.

II. *Aſparagus acuto folio*, *Corruda dictus*, 1. *petræus*, 2. *tribus aut quatuor ſpinis ad eundem exortum*, 3. *ſpinis horridus*.

1. *Aſparagus acuto folio petræus*, Dioſcoridi & Galeno *petræus*, Plinio *Corruda* & *ſylveſtris aſparagus*, Cluſio *Corruda prior*, *Aſparagi prima ſpecies* Cæſalp. fruticoſa planta eſt. *Virgæ* duæ, tres aut plures, candidæ, lignoſæ, ramoſæ; quina aut ſena *foliola* circa ea, brevia, rigidiuſcula, pungentia. *Floſculi* lutei e ſenis foliolis inter folia ſub alis, violæ Martiæ odore, in Auguſto prorumpunt. *Baccæ* initio virides, mox cinereæ, quibus ſemen nigrum, durum. Septembri matureſcit. *Radices* capitatæ, multæ, craſſæ. *Provenit* in agro Salmanticenſi locis petroſis; in regno Granatenſi & Caſtellæ in ſepibus & arvis cultis. In Belgio nullum fructum producit.

Cluſ. H. P. l. 5. c. 60. p. 177.

2. *Aſparagus aculeatus alter, tribus aut quatuor ſpinis ad eundem exortum*, Dodon. *Aſparagus ſylveſtris alter*, Cluſ. *Corruda altera*; Cæſalp. *Aſparagi quartum genus*, tres aut quatuor *ſpinas*, ab eodem exortu hinc inde ſparſas, virides, in ramis viridibus & mollioribus, pro *foliis* gerit. *Flos* non viſus Cluſio. *Baccæ* frequentes, rotundæ, initio virides, per maturitatem menſe Novembri nigricantes, ſucco virente & ſemine unico plerumque, eoque duro gravidæ. *Occurrit* frequens ad Tagum in Luſitania, ſolo petroſo, in collibus & ſepibus. Paſſus eſt ſe & in Belgio ſeri.

Cluſ. l. c. Dodon. H. P. Pempt. 5. l. 4. c. 13.

3. *Aſparagus aculeatus ſpinis horridus*, Bellonio *Polytricha*, Dodon. *Sylveſtris tertia*, Cluſ. *Corruda tertia*, cubitales & lignoſas virgas oſtentat. *Spinæ* candicantes deorſum flexæ: quina aut ſena *folia* ex eodem capite, larici ſimilia, ſubdulcia & gummoſa. *Flos* inter folia ex longo petiolo ex alarum ſinu, ex viridi palleſcens. *Fructus* rotundus, tricoccus adſpectu, ſed cui niſi unicum granum, bina aliquando, color initio ſubviridis & carnoſus, pulpa lenta & viſcida. F[illegible]t initio veris aliquot *turiones*, qui tum aliorum inſtar mandi ſolent. *Prodit* ſupra Ulyſſiponem ſalebroſis locis, juxta vias, & quidem copioſiſſime. Obſervatus & in Creta Bellonio, ſub *Polytrichæ* nomine.

Dodon. l. c. Cluſ. H. P. l. c. Bellon. obſerv. l. 1. c. 18.

PVN-

Taxus.

ARTICVLVS VI.

De Arboribus Bacciferis Classis sexta.

PVNCTVM I.

De Taxo.

I.

Vid. TAB. LXXX. Dioscor. M. M. l. 4. c. 80. Theophr. H. P. l. 3. c. 6. & 10.

Abieti quidem *Taxus* & foliis & magnitudine apud Dioscoridem similis; volui tamen tanquam bacciferam cum *Dracone* huc referre. Unius est Theophrasto generis, ex quo describere placet, ὀρθοφυὴς καὶ ἐυαυξὴς, similisque abieti, nisi quod non tam excelsa, magisque πολυμάσχαλος, seu alis sinuata. *Folium* (germinat tardissime) perpetui viroris, abieti simile, sed λιπαρώτερον. *Lignum* μαλακώτερον. In Arcadia nigrum est, est & puniceum: in Ida flavum & Cedro simile. Unde fraudulenter pro cedro venditur. Fraus detegitur, si accenderis. Olet hoc egregie, fœtet illud. Idem totum cor, si ὁ φλοιὸς περιαιρεθῆ; qui cedro tum scabritie, tum colore similis. *Radices* breves, graciles, & quæ in superficie. Rara circa Idam. At in Macedonia, Arcadiaque fructum abunde cum abiete profert, rotundum, faba, græca nempe, paulo majorem, rufum, tactu mollem. Plinius minus virentem gracilem, tristem ac duram facit; nullo succo, ex omnibus solam bacciferam. De venenositate in diversa abeunt Veteres.

Theophr. H. P. l. 5. c. 8.

Theophrastus a foliis λόφυρα (male κολόφυρα. λόφυρα sunt animalia, quæ caudam & jubam habent; illa, quæ non habent. hic jumenta intelliguntur) ἀποθνήσκειν; τὰ δὲ μηρυκάζοντα, *ruminantia*, ὐδὲν πάσχειν dixit, si sumsissent. mandi ab hominibus, esseque suavem & innoxiam, prodidisse id Græcos. In Italia nec jumentis nocere, apud Plinium habemus.

Plin. H. N. l. 16. c. 10.

Eidem mas noxio fructu. Lethale quippe baccis in Hispania præcipue venenum inest; vasa etiam vietoria vinis facta in Gallia mortifera fuisse compertum est. Dioscorides, baccis noxiam in Italia, homines que in alvi profluvium incidere. Umbra in Narbonensi homines lædi, mori aliquando, scripsit. Sestius apud Plinium in Arcadia tam pestilentis veneni esse, ut, qui obdormiant sub ea, cibumve adsumant, moriantur. Sunt, qui toxica venena quondam *taxica* ab hac arbore adpellata scribunt, quibus sagittæ tingantur; repertumque innoxiam fieri, si in ipsam arborem ferreus clavus adigatur.

Plutarch. l. 4. quæstion. sympos. quæst. 1.

Plutarchus tempore incipientis ἀνθήσεως nocere prodidit, hinc & Lucretius flores odore necare cecinit, quod tum succo sit maxime prægnans.

Nicand. in alexipharmacis.

Nicander quod isthmia & angustam laryngis viam intercipiat: meracoque succurri. Utut sit, lethalem omnibus compertum, & potum frigiditatem totius nec non πνίγμον inducere. Eburonum Rex se taxo exanimavit. Fumus mures necat. Aviculæ, quæ baccas comedere, in Italia, nigrescunt.

Theophr. H. P. l. 5. c. 8.

Corona ex eo inter lugubria. Materies παρακολλήματα κυβωτοῖς καὶ ὑποβάτροις suppeditat.

Cord. in Dioscorid. Stapel. in Theophr. l. 3. c. 10. Bauhin. H. P. l. 9. c. 8. p. 211.

II. RECENTIORIBVS est Taxus, quæ Cordo *Milax arbor*, Castori, *Smilax*, arbor procera, sed quæ ab abiete vincatur. *Radix* brevis, & per summa cespitum repit. *Truncus* mediocris crassitudinis, circa verticem ramosus, reliqua parte enodis. *Cortex* squammosus, rimosus, scaber, exalbidus. *Materies* e nigro rufescit, multis intercursantibus venis. Bauhinus partim rubere, partim ex albo flavescere scribit. *Rami* in latus effunduntur, in complures virgas & alas distributi. *Folia* abieti & piceæ quidem similia, sed ab utrisque distincta. Ab istis, quod non sunt teretia, sed culmum lata: ab illis, quod sint infirmiora, minusque rigida, nec explicata agmina servent, sed eodem vergentia fere coincidant. Quod si singularia spectes, (*verba sunt Bauhini*) Taxi folia, sunt ea ab-

Bauhin. l. c. p. 242.

iegnis acutiore mucrone donata, su-

U perne

Taxus. perne atro virore splendentia, inferne nitore destituta, unicolia tamen & viridantia, nervo secundum longitudinem decurrente, cum abiegna elatiorem aversa parte habeant costam, coloreque glauco sint prædita, gustu amaricante: porro autem in extremis ramulis circumquaque inter folia oriuntur perpusilla, sed copiosa capitella, sublonga, squammata, ex quibus veluti flosculi emicant Juniperinis fere similes,& virore pallescentes, qui deinde in meros & muscosos apices fatiscunt: circa mensem Augustum, uti observavimus, fert baccas ex calyce ita emergentes, ut simile quid habere videantur cum glande: postquam vero maturuere, quod fit mense Novembri, nihil plane simile habent cum glande, sed figura quodammodo referunt florem Vitis Ideæ,quippe parvo virente atque squammato calyculo, brevi pediculo adnato fructus inhæret, grano Juniperino major, superne apertus atque hians, velut ex carnosa cute constans, colore pulcerrimo & splendente coccineo conspicuus, intus cavus, succo præditus viscido ac dulci, in quo *granum* latitat, pipere minus, nec exacte rotundum, sed leviter compressum, colore inter pullum & spadiceum medio, cortice duriusculo, medullam continens saporis non ingrati. Hoc granum fructus capacitatem non adimplet, sed undique fere intactum a fructus pellicula in medio situm est, baccæ imo adhærens, haud secus ac ipsa ex pediculo enatum. *Nascitur* in Italia, Gallia, Anglia, Germania, locis umbrosis, saxosis & præruptis. Tiguri duas eadem proceritate vigere, qua se puero erant, jam fere per XL annos, scripsit Gesnerus, raroque fructificare. In horto Montbelgardensi frustra plantata. Supra lacum Acronium in pago zu Baurn columna ex eo sub dio, ut ajunt, ad quam malefici adligantur. Tardissime *germinat*; fructum Septembre absolvit. Quantum ad *Usum*. *Materia* concinnandis mensis, hastis & arcubus expetita. Pulcri hi & puniceo colore; quales ab ulmo frustra exspectes, nisi tinctura accesserit. In Episcopatu Salisburgensi scyphi, cucurbitulæ & epistomia ex ea; quæ tuta vix existimarem, nisi prius in vino vel aceto macerentur. De *baccarum* venenositate nec inter modernos convenit. In Italia & apud Norimbergenses nigrescere pastu earum aviculas, & concidere attonitas, faciliusque capi, Stapelio & Camerario debemus. Orni baccis delectantur, falluntur que similitudine. Earundem esu in Tridentinis febribus & dysenteria corripi homines, Matthiolus prodidit. Vaccas, cortice in montibus Burgundicis sublatas, asinum alibi degustata Taxo, Turturem album cum torque nigra, absumtis baccis, Bauhino a fide dignis relatum. At Pena innoxie a puerulis in Anglia esitari, seque sub hyemem gustasse, non ingrato sapore, sed fatuo vel subamaro, porcosque velut glande vesci, reliquit. Nulli sane Angliæ angulo deesse hanc, ubi semper virente, umbrosa, densaque ramorum fronde & latissima, similiter Abieti, pennatis & longis quasi pectinum radiis, ex atro virentibus comosa, ac in sepulcretis & areis pro templorum foribus pangi, ad arcendos solis æstus a concione, plebe sub tegmine taxi conventus agere solita, nullo percepto inde vel tantillo incommodo. Camerarius quoque innoxiam scribit, sed scobem venenatam adfirmari. Qui morbos simulant, pulvere taxi adeo cutim exulcerant, ut deplorati adpareant, quod, ni fallor, a Rhalego Anglo factum. De *generibus* nihil occurrit, hoc unico excepto, missum taxi a Cortuso ad Casparem Bauhinum ramum glandibus onustum, quem in montibus circa Vincentiam mensibus Octobri & Novembri legisset. Visam & a Johanne Lutetiæ, quæ similem glandibus fructum gessisset: sed & observatam in Ducatu Wirtembergico, quæ nihil habuit, quod glandem exprimeret, licet nec a gallica nec a Vincentina Taxo abiret. Ratio differentiæ in descriptione posita.

PVN-

PVNCTVM II.

Draco.

De Dracone arbore.

Vid. LXXXI. TABVLA.

Duo sub hoc puncto occurrunt, *Draco arbor*, & ipsius aliquot *adfines*.

Cluf. H. P. l. 1. c. 1. Cadamustus navigat. l. 1. c. 4. I. *Draco* describente Clusio, procera est arbor Pinum procul intuentibus referens, adeo æquales semperque virentes sunt *rami*. Huic *truncus* crassus, octo aut novem bicubitales ramos, æquales & nudos sustinens: hi rursus in summo finduntur, & in alios ternos aut quaternos ramos cubitales aut paulo ampliores, brachialisque crassitudinis desinunt, nudos item & sine foliis: qui in summo gestant capita plena cubitalium *foliorum*, majusculi pollicis latitudine, sensim in mucronem desinentium, in medio densiorum, & eminentiore costa, ut in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus. Mucronem plane repræsentant ea *folia*, semperque virent, & Aloës & Iridis modo, invicem amplexando nascuntur. Bauhinus ad palmæ *folia* aliquo modo accedere scribit. Striata eidem, virescentia, & membraneis veluti alis utrinque donata, colore lucido ad luteum tendente. *Fructus* exit mense Martio racematim compacteque, exigui cerasi magnitudine, flavescens, (venetus aliis) subacidus, quem in summis capitibus nasci verisimile est. Tenui pelle contegitur, quo sublato osseus nucleus, qualis in fructu Rusci conspicitur. Monard. H. simpl. c. 38. *Monardes* sublata, qua integitur, pelle, illico *Dracunculum* adparere prodit, tanto artificio a natura fabricatum, ut a peritissimo artifice sculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, spina aculeis horrida, cauda oblonga & pedibus conspicuis; quod fabulosum esse putaveris. Addidi tamen iconem, ut videres. Ex trunco, qui vehementer scaber, multis ramis dehiscit, humor per caniculæ æstus funditur, qui in rubram lacrymam densatus, sub *sanguinis Draconis* nomine venit. Bauhin. H. P. l. 3. c. 211. p. 402. Pulcros ejus grumos servabat Bauhinus, glebis thuri æquales, rotundos ut plurimum, alios inæquales, foris ferrugineos, fractos pellucidos, coccineos, concretione Vernicis duræ, dentibus fragiles, saporis expertes, salivam statim & affatim rubore tingentes, qui candelæ admoti flammam concipiunt liquescuntque resinarum instar. Admistæ reperiuntur *glebæ*, quæ colorem præcedentis Resinæ egregie mentiuntur, cæterum concretione gummi arabici: non enim accenduntur candelæ flammæ admotæ, sed bullas agunt, crepitantque, in aqua solvuntur, quam & mucilaginosam reddunt, dentibusque lentore suo valde adhærescunt: & vix leviter salivam rubore tingunt. Agemus de eo in succis. *Provenit* in insulis Madera & Canariis, olim Fortunatis dictis, magna ex parte. Cadamustus ei insulam quandam parvam in Oceano Atlantico prope Maderam adsignat, quam Lusitani portum sanctum dixere. Clusius etiam Ulyssipone in Monasterio D. Virgini sacro, cui nomen a Gratia, vidit. Lobelius in Coldenbergii horto Antverpiæ, ex Hispania delatum, crevisse prodit. Reccus Pisis in horto Magni Ducis exstare putat. Vis *lacrymæ*, quam fundit, adstrictoria, & ad muliebres fluxiones opportuna, de qua prolixius inter succos. *Arborem Gadensem Posidonii* apud Strabonem vix dixero. Lustravit loca Clusius: nec ibi quicquam præter salices & unam alteramque siliquam, obrutis saburra navium arenacea viridariis, quæ olim latissima ibi fuere.

II. *Adfines Draconi* sunt, 1. *Ezquahuitl Recci.* 2. *Yecotli Terentii.* 3. *Tacori folia.* 4. *Prægrande folium ex Indiis delatum.*

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 22. & 23. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 22. I. *Ezquahuitl* est duplex. *Prima* folia fert verbasci, ampla & angulosa. Provenit Quahuchinanci. Frigida est & adstringens. Corroborat dentes, & sistit fluxiones, & omnia illa præstat, qua sanguis Draconis. *Altera* est huic persimilis, *foliis* tamen

 orbi-

Draco. orbiculatis, hirſutis & aſperis; craſſo *cortice*; radice ſurculoſa. *Naſcitur* apud Quauhuchuacenſes, juxta aquas. Adſtringens eſt, odorata, amara, & quodammodo calefaciens. Liquor, qui ſcarificata arbore copioſe profluit, oculis inflammatis mire profuit.

Reccus R. M. N. H. p. 443. *II. Yecotli Terentii*, venas habet foliorum nigras, *florem*, Nerii luteum vaſculum burſæ paſtoris ſimile, ejusque diviſio in duo vaſcula adparet. Inter Rhododendri ſpecies non male etiam referretur.

Cluſ. Exot. l. 2. c. 21. *III. Tacori folia* Draconis foliis valde ſimilia ſunt, cubitalis & ultra longitudinis, latitudinis uncialis infima parte, deinde paulatim in mucronem gracileſcentia. *Naſcuntur* in Kajana & Wiapoek. Incolæ dicebantur macerare, contundere, & in tenuia ſtamina diducere, lini aut ſerici inſtar. Quin & funes ad tigna colliganda ex illis torquebantur.

IV. De *folio prægrandi ex Indiis adlato*, ita Lobelius. Debemus etiam occiduis Indiis iſtud coriaceum *folium*, cui ſimile aut par latitudine aut craſſitie nullum novimus. E Palmæ congenere arbore evulſum videtur, quin ipſa tota textura aſſerem bicubitum latum, aut potius tegetem, quaternos aut quinos cubitos longum refert, tegulæ modo fornicatum, & media ſecundum longitudinem coſta ſemidigitum craſſa carinatum, ſuperna ora quaſi præſectum eſſet, margine digitali tenuiore, duriore, clauditur. Univerſum folium a ſummo ad imum in villos, iis quadantenus ſimiles, qui obducunt Nucem indicam aut capillitium texendis funibus aptum, diſcerpitur, quemadmodum totum eſt tectoriis ædium & ſtoreis adcommodum.

ARTICVLVS VII.

De Arboribus Bacciferis Claſſis ſeptima.

PVNCTVM I.

De Fraxino.

Fraxinus. Vid. TAB. LXXXI. In Claſſe ultima ſunt iſtæ quatuor. 1. *Fraxinus*. 2. *Rhus*. 3. *Coccomilea*. 4. *Azedaraeth*.

Theophr. H. P. l. 3. c. 11. Plin. H. N. l. 16. c. 13. *I. Fraxinus* Dioſcoridi nota arbor eſt: duoque ejus apud *Veteres genera*, *excelſum* nempe & *humile*. 1. *Fraxinus excelſa*, Macedonibus *Bumelia* ſeu *Fraxinus bubula*, Plinio longa & enodis, quibusdam etiam *lævis* dicitur. *Radix* ei crebra, craſſa & μετέωρος. *Lignum* candidum ἴυινον, μαλακώτερον, ἀνοζότερον καὶ ὑλότερον. *Cortex* lævis, ſpiſſus, tenuis, & τὴν χρόαν πυῤῥός. *Folia* lauri latifoliæ, ſed εἰς ὀξύτερον συνηγμένα, ambitu ſerrata, ἐπακανθίζοντα, niſi ἐπικατίζοντα velis, ut Gaza legit, quod ſubſident & dependeant. *Ramulum* totum ceu folio unico conſtare dixeris, propter τὸ ἅμα φυλλοφορεῖν ἀφ᾽ ἑνὸς μίσχου, & quod per modica verſuum intervalla, tanquam per genicula, continenter ordineque pendeant, perinde ut in Sorbo. Anguſtiora eadem, & τῇ χρόᾳ πρασώδη, ſeu ποώδη: latioribus etiam internodiis & longis pluribusque conjugationibus. Plinius pennatam folio fecit. *Florere* Idæi negant, adfirmant & ἄκαρπον. Fert tamen in *ſiliqua* fructum minutum, καρυηρὸν, qualis amygdalo, guſtu ſubamarum. βρυὰ quoque adſtringentia guſtum, ſingulaque per ſe in orbem circumacta, platani pilorum ſpecie; quarum alia circa fructum, alia ἀπηρτημένα παλὺ prodeunt. *Gaudet* montoſis locis βαθυσκίοις καὶ ἐφύδροις: ſeu, ut Plinius, tenebroſis & humectis ſyl- Plin. H. N. l. 16. c. 18. vis, aliquando lapidoſis quibusdam agrorum limitibus. *Uſus materiei* tantus, ut vel hujus cauſa naturam copioſiſſimam generaſſe ſcribat Plinius; qui eamdem poſt vindemiam

&Ar-

& Arcturum cædendam præcipit. Vitruvio in operibus cum fabricatur lenta est, & sub pondere propter humoris abundantiam, non habet rigorem, sed pandat celeriter & vetustate arida facta, emortuo stante liquore fit durior, & in commissuris & in coagmentationibus ab lentitudine firmas recipit concatenationes. Hastæ olim ex ea. Ideo Plinius Homeri præconio & Achillis hasta nobilitatam dixit: obedientissimum quocunque in opere, hastis corylo meliorem, corno leviorem, sorbo leniorem. Dioscorides ligni τορνεύματα pota ἀναιρετικὰ esse, ex fama scribit. *Corticem* ustum & ex aqua illitum lepras removere. *Folia* ex vino pota vel imposita viperarum morsibus opitulari. Plinius ea jumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, a græcis proditum docet: in Italia nec jumentis nocere. Contra serpentes vero succo expresso ad potum, & imposita ulceribus operifera, ac nihil æque, reperiuntur. Tantaque est vis, ut ne matutinas quidem, occidentesve umbras quam sunt longissimæ serpens arboris ejus attingat, adeo ipsam procul fugiat. Experti prodimus: si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem. Mira naturæ benignitas, prius quam hi prodeant, florere fraxinum, nec ante conditos folia dimittere. In *campestrem* forte & *montanam* dividitur, quorum illa crispa; hæc spissa Plinio. Ex Theophrasto quo minus aliquid adferam, contradictio facit. Major, *inquit*, & μακροτηρὰ, Bumelia est, & ob id minus crispa. φύσει namque πεδεινὸν καὶ λεῖον· τὸ δὲ ὀρεινὸν καὶ τραχύ. Et mox. Quæ ἐν τοῖς ὄρεσι φυομένη ἔυχρυς, robusta lentaque: quæ ἐν τῷ πεδίῳ dilutior, rara corpore, lævisque.

Plin. H. N. l. 16. c. 13. & 43.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 108.

II. Fraxino humili lignum scabrius, durius & magis flavum, fuscius Plinio. *folia* laurina, breviora in illis internodia, pauciores que conjugationes. *Provenit* locis aridioribus & siccioribus.

III. RECENTIORIBUS tria sunt Fraxini genera, 1. *excelsius nempe*, 2. *humilius*, & 3. *rotundiori folio*. Fraxinus.

I. Fraxinus excelsior Theophrasto prior est βυμέλια, Gazæ *bubula* dicitur. *Caudex* celsus, rectus, crassitudinis haud exiguæ; *materia* alba, crispo pectinum discursu undulata. *Ramuli* teretiores & recentes geniculis nodosi, *medulla* candida & fungosa; vetustiores lignosi utroque carent. *folia* sorbi modo pinnata, atrovirentia, quadruplici conjugatione ad costam adnectuntur. *fructus* inversam avis linguam referens (hinc *ornoglossum*, *lingua avis*, *passeris*, *anseris*, dicitur) peculiariter surculo numerosus dependet, infima parte membraneus, a medio ad pediculum medulla alba & acri farctus. Degenerat aliquando in rugosum tuber, ex multis quasi pillulis constans: quod globosos muscos quidam vocant. *Nascitur* in ea & *Manna*, & summis ramis ceu *cornu cervinum*. *Cortex* amputato ramo, *lacrymam* plorat, quæ visci instar crescit, varieque in latum contorquetur. *Germinat* festinantius & vites maxime alit. *Usum* si spectes, *cortex* interior aquam cæruleam reddit, si in ea maduerit, adponitur morbidis gallinis. In vino decoctus creditur splenem absumere, si bibatur. Aqua destillata, ad calculum & morbum regium facit. Recens vulneri superligatus, ita consolidat, ut futura opus non sit. Ex *ligno* fiunt hastæ, mensæ, utensilia & pocula, ex quibus si quis adsidue bibat, lienem attenuari ajunt. Ejus decocto vice Gvajaci feliciter usi Medici. *Humor*, qui ex eo, dum uritur, resudat, cum pari succi scillæ & rutæ pondere mistus, surditatem tollit. In minutas taleolas concisum, ʒ M. ij. pondere in Vini lib. iij. ad tertias decoquatur; per linteum coletur, & decocti, in quo serraturæ fraxini drachma infusa fuit, cyathus calide octo diebus continuis ebibatur, singulare est contra calculum experimentum. Cinis scabiem illitu profligat. Ex eodem ephippia, sarissæ, mensæ, abaci, cochlearia &c. parantur. *Folia* contra serpentum morsus

Bauh. H. P. l. 8. c. 12.

Camerar. ad. hist. Matthioli.

Pier. hierogl. l. 7.

Cæsalp.

Matthiol.

Fraxinus. ſus laudantur. Sed quæ de umbra Plinius ſcripſit, experientia comprobare renuit. *Frondibus* oves & capræ hyeme ſuſtentantur. *Lingua avis*, cum nucleis pineis piſtaciis & ſaccharo firmat Venerem. Novembris principio collecta & in furno ſiccata, renibus contra calculos opitulatur, ſi pulveriſatam cum vino ſumſeris. Sal ſudores movet diureticis mixtus; purgantibus ſi miſceatur, ſeroſa evacuat. Circa *differentias* pauca occurrunt, eſt vel *montana* vel *campeſtris*. Fit apud quosdam *maris* & *fœminæ* mentio. *Illam* floſculorum ſterilem racemos nigros ferre, qui absque fructu ut Juli decidant: apud alios Fago ſimilis & dura, λιθόσεος. Thalius in hercynia.

Bauhin. H. P. l. 8. c. 12. p. 177. Bodæus ad Theophr. H. P. l. 3. c. 11. p. 184. *II. Fraxinus humilior*, Bauhino *ſylveſtris* Columellæ, *Ornus* Bellonio, Rami pluribus tuberculis inæquales. *folia* pinnata, ſegmentis tenuioribus, acutioribus, ſerratis tamen. Ornum vix dixeris, cui quidem cortex lævis, ſed interior ſubſtantia minus criſpa; coloratior, ſed minus, quam fraxino, dura.

Bauhin. l. c. *III. Fraxinus rotundifolia* eſt *Ornus* 3. *Galli Brixiani*. *Folia* conjugatim diſponuntur, in ambitu ſerrata, Piſtaciorum *foliis* ſimilia, in quibus medietas interior ad nervi imum brevior, quam exterior, ſæpe conſpicitur.

EXOTICA.

Ex EXOTICIS tria ad Fraxinum referuntur, *Nimbo* nempe & *Coatlis*, ſeu *lignum Nephriticum*, & *Arbor Javanenſis foliis fraxini*.

I. Nimbo Malabris *Bepolo*, fraxino eſt perſimilis. *foliis* multis & mucronatis, *floribus* albis, trifolii odorati odore. *Fructus* ex ramulorum alis naſcitur, olivæ ſimilis, ſubluteus, cortice tenui. *Folia* trita, cum ſucco limonum vulnera miraculoſe ſanant: ſuccus, cum vino vel juſculo ſumtus, vel umbilico impoſitus, lumbricos necat. Oleum ex fructu nervorum dolores, contracturas &c. ſanat. Acoſta hiſt. arom. c. 39. Garz. ab horto H. P. l. 11. c. 2.

II. Coatlis, quem alii *Tlapalezpatli* ſeu *medicinam ſanguinis coccineam* vocant, ſuffrutex eſt magnus & arboreſcens, ſtipite craſſo, & enode, *materia* pyri, *foliis* ciceris vel rutaceis: flore luteo in ſpicas compoſito. *Provenit* in Mexicana. Lignum ejus, quod *lignum Nephriticum* vocatur, aſſulatim conciſum, aquam, injectum, cæruleam reddit, quæ acrimoniæ urinæ, nephritidi & colicæ mirifice opitulatur; & quidem validius, ſi radices *Metl* acceſſerint. Exoleſcit poſt quindecim dies virtus. Mirum vero, quod ſaporem aquæ non mutet. Eadem phialæ infuſa & luci expoſita, cæruleum colorem amittit: quod ſi umbroſo loco obvertatur, viridis, ſi umbroſiori, ſubrubens, ſi alii alia evadit. In tenebris & opacis reſumit cæruleum. Huic ſimile, ſi non idem, *lignum Bezoardicum Cherleri*, materie dura, pectinibus rectis, ſaturatius Santalo rubens, de quo impoſturam recenſet. Nard. rer. medic. l. 4. c. 25. Kircher. in arte magna lucis & umbræ. DeLaet Ind. occid. l. 5. c. 3. Bauh. H. P. l. 4. c. 43.

III. Arbor Javanenſis foliis fraxini, eſt patula & trunco nodoſo. fructus nucibus avellanis par, & edulis. *Folia* ulceribus impoſita mundant & conſolidant. Succus vermes pellit, cochlearis menſura. Bont. H. N. & M. l. 6. c. 13.

PVNCTVM II.

De Rhoe.

I.

Rhus. Vid. TABVLA LXXXI. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 147. Plin. H. N. l. 24. c. 11. Theophr. H. P. l. 13.

RHus apud *Veteres* arbuſcula eſt, *διπηχὺς, duorum cubitorum* Dioſcoridi, cubitalis Plinio: *virgis* nec longis nec craſſis. *Folium* ulmo ſimile, ſed oblongius, ſubrubens, (ideo Plinio frutex ſubrutilus) τὴν περιφέρειαν ἐπιτετμημένον, πριονοειδῶς, ſeu *ilicis modo inciſum*, & ἐπιδασὺ piloſum. In *ramulis* novellis, qui graciles & breves, paribus internodiis conjugatim adhærent, & plane e lateribus ordo verſus conſpicitur: pediculos quippe ſemper inter ſe contrarios habent. *Flos* Theophraſto candidus, racemo- c. 18. Plin. H. N. l. 23. c. 16.

ſus

ſus, figura per univerſum concinnis vel villis floris, vitis modo capillatus: qui ubi defloruit, *fructus* cum uva rubeſcit, fiuntque ceu lentes tenues, congeſtæ. βοτρυδίοις namque eſt ἐοικώς, denſus, terebinthi magnitudine, quadantenus latus, cujus τὸ περικείμενον
Galen. κατὰ τόπȣς l. 7. c. 2.
φλοιῶδες, εὔχρηςον. Fert & *gummi*. *Provenit* in Oriente, Syria, Pataris; & naſcitur in petris. *Uſus* in *Medicina* & *aliis*. Adſpergebatur pro ſale obſoniis. *Foliis* novellorum ſcilicet ramulorum aridis, coriarii ad ſpiſſanda perficiendave coria, ut malicorio utebantur, quod Dioſcorides χρῆσθαι εἰς τὴν ςύψιν τῶν δερμάτων; Theophraſtus βάπτειν τὰ λȣκὰ δέρματα dixit. *Medici* utuntur ad contuſa: item cæliacos & ſedis ulcera, aut quæ phagedænas vocant, trita cum melle, & illita cum aceto. Decoctum inſtillatur auribus purulentis. *Fructus*, qui ſecundo gradu refrigerat, exſiccat tertio, linguæ aſperitates cum melle abſtergit: alba fœminarum profluvia ſiſtit, & hæmorrhoides cum querno carbone intrito impoſitus ſanat. *Gummi* eroſorum dentium cavis ad dolores finiendos inditur. Galenus ad uvulæ inflammationem, alvum fluidam & ſanguinis eruptiones utilem expertus eſt.

Differentias ejus varias apud *Veteres* obſervare eſt. I. Theophraſtus alium *maſculum*, alium *fœminam*, ſeu alium *ſterilem*, alium *frugiferum* facit: quod & apud Plinium habetur, qui & *ſylveſtrem herbam*, foliis myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tineas pellit, *Rhus* adpellat.
Gal. l. c.
II. Apud Galenum etiam ἐπιπαττόμενος τοῖς ὄψοις; alius πρὸς βυρσοδεψίαν χρήσιμος dicitur. III. Columella *Rhois Syriaci* (ſic lege, quorſum Ros Syriacus vel Rhus ſutorium) meminit. *Marinus* ſeu Orientalis eidem ut & Marcello minutum eſt, ſimili lenticulæ. IV. Damocrates apud Galenum *Sontici* & *Patarici*, a Patara (potius quam Eupatorici ab Eupatoria) meminit. Locis duntaxat diſtingui credo. *Fructus* obſoniis inſerviebat. Unde ῥοὸς μαγειρικȣ
Galen. l. 9.
nomen, qui cum Syriaco apud Galenum idem eſt: folia ad βυρσοδεψίαν
Rhus. c. ς. κατὰ τόπȣς.
inſerviebant. Unde *Coriarius*, quem Galenus a Syriaco diſtinguit. Rhus ergo obſoniorum ſemen eſt: coriariorum folia & fruticis ramuſculi. Rhus rubens ſemen immaturum, cui major adſtringendi facultas.

II. RECENTIORIBVS quadruplex eſt 1. *folio ulmi*, 2. *anguſtifolius*, 3. *myrtifolius*, 4. *Virginianus*.

I. Rhus folio ulmi, aliis *Rhus culinarius*, vel *obſoniorum*, *Sumach Arabum*, in multas virgulas diffunditur. *Radix* per ſumma ceſpitum decurrit. *Foliola* paralella, oblonga, candicantia, & aliquantum piloſa, quæ coſta rubea dividit. *Flores* candidi, racemoſi, menſe Junio funduntur. *Fructus* flore delapſo, latus, lentibus ſimilis, confarctus, qui corymbaceis racemis cohæret, & cum labruſca rubeſcit, auctumno maturus. *Naſcitur* in montibus, ſylvis & deſitis locis, in Gallia Narbonenſi, Italia & Hiſpania. In Salmanticenſi agro quæſtus gratia diligenter colitur. Interſerunt vitibus compendii gratia: cæduntur que ſingulis annis enati ſurculi cubitales ad radicem. *Provenit* & ſemine; duravitque in Felicis Plateri per aliquot hyemes horto, etiam non repoſitus. Viſitur & Vratislaviæ in Cruſii, pharmacopolæ curioſiſſimi horto. *Uſus fructus* adhuc in cibis. Turcæ arietum
Bellon. in obſerv.
capita & pedes coctos, aceto & ſale adſperſos, ex ſeminis Sumach embemmate, cum alliorum ſucco & pingvedine condiunt. Aqua, in qua ſemen decoctum ſpiſſatur. Dividitur in *marem* & *fœminam*. Viſus Monſpelii circa novum caſtellum locis macilentis, Sorbo adeo ſimilis, ut vix etiam ab attentiore dignoſceretur, Sambuci majoris magnitudine. Solo ſterili tricubitalis prodit: lætiore, humanam altitudinem longe ſuperat, inprimis ſi cultura acceſſerit: ruderoſo, inculto & deſito, etiam bicubitalis viſitur.

II. Rhus anguſtifolius Bauhino *Sumach anguſtifolium* foliis potiſſimum
Bauh. prodrom. l. 11. c. 4.

a vul-

Rhus. a vulgato differt. Hujus enim *folia* uncias quatuor longa, semiunciam lata sunt, in exquisitum apicem desinunt, & per marginem crenata sunt, quorum duodecim uni costæ, utrinque nimirum sex adhærent, undecimo imparem numerum, constituente, quæ superne atrovirent, inferne pallida sunt, costa elata per longum excurrente. Hoc in Brasilia apud Toupinambaultios collectum, & a Bursero communicatum.

III. Rhus myrtifolius duplex est, *Monspeliacus* & *Belgicus*.

Bauh. H. P. l. 5. c. 31. 1. *Rhus myrtifolius Monspeliacus*, Dodonæo & Lobel. *Rhus sylvestris Plinii*, Tabern. *Rhus myrtifolia*, aliis *Driophanon Plinii*, Bauh. *Rhus Plinii putata*, dicitur. *Ramuli* sunt quadranguli, bicubitales. *folia* seriatim & per ordinem funduntur, Jujubarum similia, sed acutiora & multo majora. *Flores* parvi, virides, racematim quasi congesti, cum apicibus multis partim nigricantibus. *Fructus* pisorum magnitudine, pentagoni, cujus semina in angulosis valvulis spiræ & cochleæ modo convolvuntur. *Lugdunensis* ad hominis altitudinem adsurgere scribit, *caule* cavo, sambuci modo paribus intervallis in nodos intumescente, cui *cortex* cinereus, maculosus, membrana rufescente subjecta, *folio* myrti sylvestris venosa, & altera parte rufescentia; *flore* in summis virgis purpureo; *fructu* nigro, aliquantum compresso, velut striis canaliculato, cui *semen* album, rugosum, vinaceis simile. *Nascitur* circa sepes Monspeliensis agri solo pingui, & maxime ad Lani amnis crepidines. *Provenit* & semine sata Montbelgardi; & videtur aliarum adstringentium modo facile nasci.

2. *Rhus myrtifolius Belgicus*, Ruellio forte *Myrtus nemoralis* & *Dryophanon Plinii*, Bellon. *Elæagnus lacus Orchomenii Theophrasti*, Dodon. *Chamælæagnus*, Lobel. *Gagel Germanorum* & *Myrtus Brabantica* vel *Belgarum*, & *Elæagnus Cordi*, Clusio *Rhus herba Plinii*, Lugdunensi *Rhus sylvestris altera*, frutex est cubiti altitudine. *Radix* lenta & dura. *Rami* aliquando nonnulli. *foliola* oblonga, latiuscula, duriora: *flores* e sinu foliorum spicati, exigui, luteoli, Majo & Junio funduntur. *Semen* asperum, cacumine pungens, in racemi exigui formam cohæret, & oleoso succo per maturitatem redundat, & Julio Augustoque perficitur; odoris, ut & tota planta, gravis. *Nascitur* in Britannia, Brabantia, Flandria, incultis, aliquando aquosis & palustribus locis. Calida & sicca est ad tertium. Addita cerevisiæ caput tentat. Frutex cum fructu aridus tineas pellit, si vestimentis interponatur. Clus. H. P. l. 1. c. 12. Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 20.

IV. Rhus Virginianus sic a Caspa- Bauh. Phytop. p. 522.
ro Bauhino describitur. Arbuscula est Rhoe vulgari major, *foliis* multo majoribus, acutioribus, mollioribus & viridioribus, quorum quælibet pinna, uncias quinque & sex longa sunt, & sequentis quod ex Tupinambault habemus, longiora, latiora, profundius crenata & viridiora: *folia* vero superiora jasmini albi foliis similia sunt: *rami* ex stipite pullulantes, tenella cervorum cornua, ex cranio modo erumpentia, referunt: similiter enim hirsuti sunt, eundem colorem, eandem figuram habent: *spicam*, Rhoe vulgari multo majorem habet.

PVNCTVM III.

De Cocconilea & Azedaraeth.

Cocconilea. Vid. TAB. LXXXI. LXXXII. Theophr. H. P. l. 3. c. 16. Plin. H. N. l. 13. c. 22. & l. 16. c. 18.

I.

Cocconilea apud *Veteres* Theophrasto sub nomine κοκκυμελέας (κοκκυνειλίας lege) a Plinio sub *Coggygriæ* & *Cotini* describitur nomine. Illi est arbor parvo κομάρῳ & ἀδράχνῃ folio similis: & cui proprium ἐκπαππῶσθαι τὸν καρπόν. Huic eadem L. XIII. descriptio. Nulli alteri arbori fructum lanugine amittere proprium falsum: quia id Salici, Populo & Nerio

rio contingit. In Apennino visitur, & ad lineamenta modo conchylii colore insignis est. Cortex densat coria.

RECENTIORIBUS est *Cotinus Coriaria* vel Plinii, Turnero *Rhus*, Gesnero forte *Barba Jovis*, Cæsalpino *Scotanum vulgi.* Sane Apennini incolæ Scotano & Scoteno corrupta voce vocant; qui ad radices ejus montis sedent, a colore *Rosalo* & *Rosa*; Sabaudi *du Fustet*; Allobroges *Rhu*. Quinque est aliquando cubitorum. *Radix* dura, raris fibris. *Materies* flava, solida, pectinibus rectis, orbibus externis albicantibus, interius *medulla* multa farta. *Caudices* contorti; ramis rubens vel rufus *cortex*; *folia* ex oblongo rotundata, venosa, glabra, odore lentiscino, sapore stringente, sub finem æstatis rubescunt. In ramorum fastigiis infiniti propemodum Mæandri rigidorum filamentorum late diffunduntur, pilis plumatim obsiti: *flores* ex herbido pallido: *semina* in filamentis compressa, rubentia, vel flavescentia, lenticularia; &, ut Cæsalpinus prodidit, triangula quasi, duro putamine, sed ob tenuitatem, ut ille loquitur, impartibili. *Crescit* in montibus & arduis sylvis, circa Badenses thermas, in Histria & Pannoniæ alpibus pumila & vix cubitum attingens, ubi Majo floret, Julio & Augusto fructus maturat. Descendit & ad plana circa Auriacum, inter Camberiacum & Lugdunum, quibus locis copiose prodeuntem vidimus. Circa Mediolanum & in tota Longobardia, raro hominis staturam attingit. *Usus* frequentissimus in tincturis. *Radicibus* panni roseo inficiuntur colore. *Ramis* luteo tingunt, quod & de corticibus Constantino proditum. Sed & in *Medicina* utimur contra faucium & genitalium ulcera, si decocto foliorum eluantur; contra mensium nimium fluxum, si in insessu ponantur.

Constant. ad Theophr. H. P. l. 3. c. 15.

Ex EXOTICIS huc spectant. *I. Quauhxiotl Terentii*, qui ramosus stipes & rubeus: *folium* coccygriæ par, rubris venis perfusum. *Fructus* totum ramum occupat, quaterni decussatim ex eodem loco prodeuntes, qui renem rubrum ex viridi referunt.

Nardus R. M. N. H. p. 406.

II. Charapu arbor Persici magnitudine, *foliis* lauri, *floribus* exilibus, qui summis ramulis adpendent. *Acini* inde nigri, spondilorum figura & magnitudine, globulis precariis parandis aptissimi. *Nascitur* in calidis Mechuacanæ locis. *Frondibus* acris sapor, pulvere in flumen sparso torpescunt pisces. *fructus* vice smegmatis.

Nieremb. H. N. Exot. l. 15. c. 94.

Azedaraeth.

II. AZEDARAETH, seu *Azedarath* & *Azedarach* occurrit apud Abensinam, cui est arbor magna & nota, *fructu* Nabach sive Loto simili, quæ in Reschi arbor myrobalanorum dicitur. Apud RECENTIORES multa sortitur nomina. Bauhino est *arbor fraxini folio, flore cæruleo;* fratri ejus *Azedarachne*, Matthiolo, Tabern. Eystetensi *Pseudosycomorus*, *Astergit* Rhasi, Tripolitanis *Zenzelacht*, *Lotus alba* Pelicerio, *Laurus Plinii & Myxus alba* Gesnero. *Zizypha candida Monspel.* Lobelio; *Tuber*, *Zizypha Columellæ forte & Plinii* Cæsalpino, Italis *Perlaro*, Hispanis *Arbo Paroyso*, Turcis *Thespic*. Magnitudinis est justæ. *Cortex* adultior scaber & rimosus. *Folia* fraxini fere serrata, cubito longiora, ex foliis multis mutuo sibi respondentibus nigricantia, quæ hyeme cum pediculis decidunt. *Flores* copiosi, pentaphyllei racematim cohærent; calyce longiusculo, ex purpureo nigricante, in quo stamina. *Baccæ* succedunt luteæ, virides initio, candicantes quando (quod Augusto fit) maturuere, magnitudine Mespili Aroniæ, cum dulcedine quadam amara, fœtidæ, palato ingratæ, quibus nuclei pentagoni aliquando, hexagoni sæpe, medulla alba. *Reperitur* in Syria, Italia, Hispania & cæteris locis. Tripolitani ad captandam umbram fovent. Lutetiæ opera Bellonii videri cœpit. Hispali in Palatio regio & Arelati maxima. Nemausi hyemes rigidiusculas tulit. Stutgardiæ in horto Principis Junio & Julio floruit. Nata & Mombelgardi ex semine; hyemis sævitie enecta. Multa de ejus in

Abensina l. 2. c. 17.

Bauh. Phytop. l. 2. f. 4. p. 415.
Bauhin. H. P. l. 5. c. 27. p. 554.
Gesner. in hortis.
Dodon. Pemt. 6. l. 4. c. 25.
Matthiol. in Dioscor. l. 6. c. 12.

Azedaræth. in *Medicina usu* Abensina. Sed quia venenata adeo, ut nec ab avibus quidem attingatur, attacta canes exanimet, imprudentis esset, in tanta aliorum medicamentorum feracitate, ea uti. Aqua foliorum pedunculos enecat.

CAPUT II.

De Arboribus Bacciferis Exoticis tantum.

Arbores Exoticæ. Vid. TAB. LXXXII, LXXXIII.

ARbores Bacciferæ, quæ huc referuntur, sunt novem. 1. *Guabiraba.* 2. *Arbor uvifera Tabacensis.* 3. *Caaghiyuyo Brasiliensium.* 4. *Manaca.* 5. *Tangaraca.* 6. *Copalxihuitl Teotehuacanorum.* 7. *Totocapollin Terentii.* 8. *Aninga peri Brasiliensium.* 9. *Hua conex.*

Piso de facult. simpl. l. 4. c. 24.

I. Guabiraba arbor est vasta, minor in collibus & campis, & vix prunum adæquans, *ligno* obliquo, multis flexibus tortuoso, durissimo & a putredine immuni. *Folia* ipsi variæ figuræ; acuminata & pene cordis figura, obtusiora, subaspera, eminentibus nervis, foliorum pyri magnitudine. *Flos* niveus & odoratus. *Fructus* globuli rotundi, qui umbilicatim prodeunt, & sub initium hyemis maturi nigrum colorem induunt, & a dulcissimo sapore commendantur. *Usus* foliorum, qui calidi ad secundum, in balneis: spirant enim trita aromaticum odorem. Pulvis *ligni* in carbonem redacti oculis inflatus vehementer contra inflammationes confert. *Flores* ante solis exortum collecti, liquorem per alembicum fragrantissimum fundunt, egregium in ophtalmia refrigerans & mundificans.

De Laet Ind. occid. l. 17. c. 28.

II. Arbor uvifera Tabacensis, materie est rubra, ligni Brasiliani instar: *folia* pene orbiculata; *fructus* uvis haud dissimilis, saporis gratissimi. *Nascitur* potissimum juxta littora.

Marcgr. H. P. l. 2. c. 2.

III. Caaghiyuyo Brasiliensium subfrutex est, rubi Idæi magnitudine. Caulis est hirsutus & lignosus. *Foliis* quæ hirsuta, leviter serrata, superius magis, quam infra, viridia; tres eminentes secundum longitudinem nervi, multæ transversim venulæ, superius per totum tuberculi, inferius scrobiculi. *Flosculi* in pediculis parvis duo, tres quatuor, quinque in racemum sibi adpositi, albi, πεντάφυλλοι. *Baccæ* nigræ, baccarum Juniperi magnitudine, dulces. *Nascitur* in pluribus Brasiliæ locis. *Foliorum* pulvis ulcera ex causa calida orta inspersus sanat. *Baccæ* ab Æthiopibus comeduntur, & Myrtilli succum dant.

IV. Manaca Brasiliensium, ita a Marcgravio describitur. Frutex est *cortice* gryseo, *ligno* mediocriter duro, sed fragili, qui in multos *ramos* dispergitur, & hi itidem in ramulos inordinate positos, in quibus sunt *folia*, pyri junioris foliis similia, dilute viridia, in frondes quasi disposita: nervo secundum longitudinem & venulis transversis vix conspicuis. Fert *florem* solitarie positum ex longo calice prodeuntem, stuferi Hollandici magnitudine, in quinque folia dissectum, staminulis parvis in medio; flos coloris dilute purpureo cærulei, vel etiam albi: nam in uno eodemque frutice albi & cæruleopurpurei flores reperiuntur: suavis odoris instar Violarum Martiarum. *Fructum* fert magnitudine instar uvæ spinæ, viridem, rotundum, cortice gryseo tectum, qui superius quinque fissuras habet, ut fructus per fissuras stellam quinquangularem repræsentet. Continet in se tria *grana* seminis magnitudine lentis vel etiam majores, ellypticæ figuræ. *Rasura ligni* infusa, Esulæ instar purgat. Marcgr. H. P. l. 2. c. 8.

V. Tangaraca eorundem duas habet species. *Prima* frutex est magnitudine Ribium. *Cortex* cinerescit. *Folia* oblonga, viridia, multis costis transversis intertexta; inferne canescentia, ad tactum hirsutie molli Marcgr. H. P. l. 2. c. 2.

ob-

obducta. In extremitate ramorum, *inquit Marcgravius*, *flos* provenit, purpureo brunni coloris, magnitudine clavellinarum Indicarum plenus: quatuor folia floris exteriora paulo longiora, quam reliqua; figura vomeris, quibus inferius adstant octo ejusdem figuræ minora, & medium seu totum spatium floris constat foliolis parvis purpureis, more florum Scabiosæ: e quorum medio prodit una *bacca* cærulea, magnitudine myrtillorum, ad visum quasi gemma Turcois flori esset imposita, & flos ut holosericum brunnum. Lusitanis dicitur *Erva do rato*. *Altera species*,

Marcgr. l. c. frutex est arborescens. *Lignum* habet, *describente eodem Marcgravio*, lentum & in *ramis* ramulos oppositos, & duo semper sibi opposita, vel etiam tria sibi adposita foliola oblonga profert, dilute viridia, eminente nervo secundum longitudinem & conspicuis costis secundum latitudinem prædita. In summitate ramorum *spica* nascitur ex floribus multis umbellatim positis constans, suntque *flores* oblongiusculi, cylindracei, rubri: pediculi autem florum crocei coloris & longiusculi. Piso uni dat florem saturate purpureum & umbilicatum; *alteri* primo albescentem, sed qui mox aureo colore nitescat. Præsentissimum est utraque *venenum*. Nam *folia*, *flores* & *semina* si degustentur, confestim corpus intumescit, mens turbatur, oculi caligant, & animi deliquia oboriuntur. Præsentaneum in radice remedium, quæ contusa in vino vel aliquo alio convenienti liquore propinatur.

Recous R. M. N. H. l. 4. c. 3. *VI. Copalxihuitl Teotehuacanorum*, seu *herba Copalli referens*, frutex est *describente Recco*, quatuor dodrantes longus. Multi illi *rami*: *caulis* lignosus, paulisper fulvus. *Folia* Ocymi sed obrotunda, inferne squallentia, superne viridia, rara & aliquantisper serrata. *Baccæ* rubescentes. Spirat odorem, & saporem Thymi præ se fert. *Nascitur* Teotehuacani, juxta tesqua & saxosa loca. Calidus & siccus est ordine tertio. *Succus* expressus confert oculis. Arbores Exoticæ.

VII. Totocapollin Terentii videtur esse arbor. *Rami* virides, punctis albis adspersi: & in quavis ala videtur latitare quasi bacca viridis. Reccus R. M. N. H. p. 432.

VIII. Aninga peri Brasiliensium est planta fruticescens. *Foliis* donatur lanuginosis, ovalis figuræ, triste viridibus quidem, sed adspectu pulcerrimis; ad tactum instar urticæ mortuæ, mollibus & velut lanuginosis, quæque nervis multis & crassis distinguuntur. *Flos* exiguus albicans, cui paucæ *uvulæ* e cæruleo nigricantes, sambuci baccis similes succedunt. *Folia* recenter contusa, vel in pulverem redacta, recentibus & inveteratis ulceribus medentur prima intentione, si profunde illorum succus aut pulvis iis immittatur. Piso de simpl. facult. c. 92.

IX. Hua conex materia firma, nec terra defossa corrumpitur. *folia* lutea, *flos* candicans, *fructus* baccæ lauri similes. Ex *cortice* confracto, in aqua macerato, insolato, liquor educitur balsami virium. *Surculi* roborant dentes: ex quibus olim Indi sagittis mucrones addebant. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 3.

X. Accedat Corollarii loco *Frutex Indicus Incognitus* anonymus, cui folia magna deorsum ex pediculis ligneis pendentia, flos exiguus, succus folior. ulcera mali moris exsiccat. Quid ferat, ignoro. Bont. H. N. & M. l. 6. c. 51.

HISTORIÆ NATVRALIS DE ARBORIBVS

Lenti-
ſcus.

LIBER VI.

De Arboribus lacrymiferis.

TITVLVS I.

De Arboribus lacrymibacciferis.

CAPVT I.

De Lentiſco.

Vid. TABVLA. LXXXIV. Bacciferas ſimpliciter ita dictas ſequuntur Lacrymoſæ, quæ lacrymas, id eſt, gummata, reſinas, & ſuccos hiſce ſimiles fundunt. Sunt vero in duplici differentia. Aliæ enim *præter lacrymas baccas* ferunt: Aliæ *conos*. Illas *lacrymibacciferas*; has *Lacrymi-coniferas* dicemus, iisque *ſuccos* ſeu *humores Arborum* ſubjiciemus. Ex illis ſunt, 1. *Lentiſcus.* 2. *Arbor thurifera.* 3. *Terebinthus.* 4. *Balſamum.* 5. *Arbores quædam Veterum.* 6. *Arbores nonnullæ Indicæ recentiorum*, & 7. *Arbores Novæ Hiſpaniæ Copal* dictæ.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 89. l. 4. c. 49. l. 3. c. 7. I. De Lentiſco pauca apud *Veteres* occurrunt. Dioſcorides arborem ut notam non deſcribit: alibi Tragium foliis, ſemine & ramis ſimile ſcribit: ut & glycyrrhizæ folia denſa, pinguia, tactuque glutinoſa. Plinius Italicam dicit, quaſi præter Chiam alia noviſſet genera. *Fructus*, inquit, initio rubet, poſt nigreſcit, qui & in racemis Sambuci ſpecie dependet. χινίδας Hippocrates vocat. *Folium* piſtacei ſed minus, per extremitatem rubens. In ſummo *ſiliquæ* piſorum, ſed corniculi modo intortæ, in quibus reſina jucundi odoris continetur. Ter fructum ferre tradit Caſſianus Baſſus, forte quod tribus diſtinctis temporibus eundem perficiat. Plebs ruſtica cœli & ſyderum imperita, arandi ſuorum operum auſpicia hinc cognoſcit: quod ſi primus fructus egregie provenit, τὸν πρῶτον σπορὸν καλῶς καρποφορεῖν σημαίνειν. Id & de aliis intelligendum. Qui de flore ſumunt, vehementer errant. Nec ea vel Ciceronis vel Arati mens fuit. Plin. H. N. l. 18. c. 26. Theophr. de ſignis ſerenitatis. Caſſ. Baſſ. Geopon. l. 11. c. 13.

Si gravida egregios, glandis lentiſcus acervos
Proferat, hoc largas ſperabis ab omine meſſes.
Et modica modicam, parca prænoſcere parcam
Glande potes.

De *viribus* nota. Dioſcoridi eſt partibus omnibus adſtrictior: Galenus ex aquea leviter calida & terrena non pauca frigida qualitate, conſtare ſcribit: ita ut ſecundo gradu deſiccet, & calore ſit temperato. Feliciter ergo ad ſanguinis rejectiones, alvi profluvia, uteri & ſedis procidentias, dentes vacillantes & gingivas ſanguinolentas adhibetur. Hippocrates foliis in aqua coctis, nec non ſucco expreſſo uterum reſiccare ſolebat. *Scio*, inquit Plinius, *Democratem medicum in valetudine Cauſidiæ M. Servilii Conſularis filiæ, omnem curationem auſteram recuſantis, diu efficaciter* Galen. de ſimpl. medic. l. 8. Hippocr. l. de natura muliebri. Plin. H. N. l. 24. c. 7.

uſum

usum lacte caprarum, quas lentisco pascebat. Ulcus pulmonis vel renum, nisi uterinas sanguinis eruptiones dicere malis, forte is morbus fuit. E *ligno* seu virentibus surculis parabantur & olim dentiscalpia, quorum præter Dioscoridem & Martialis meminit. Qui frequentius iis utebantur, χινοτρῶγες seu χινότρωκται, quasi lentisci corrosores dicebantur. *Fructus* Plinius in cados, velut olivas & corna condi dicit, ne quid non hominis ventri natum esse videatur. Fit & ex eodem maturo jam & oleum, cujus apud Dioscoridem parandi modus. Magnopere a Galeno ad defluos capillos cum Ladano mistum commendatur; ab Actuario in gingivarum inflammatione, recens. Contineri moderate calidum in ore debet. Repellit placide, & citra asperitatem & absque morsu discutit. Plinio contra papulas a sudore excitatas laudatur: effecturumque id, quod rosaceum, nisi durius paulo intelligeretur. Inspissatum scabiem canum & jumentorum sanat. Eædem vino lentiscino, quod ex bacciferis ramis paratur, vires. De *Mastiche* suo loco agemus.

Martial. in Apophoretis.

II. MODERNIS Lentiscus est triplex, *vulgaris* nempe, *Peruana* & *Brasiliensis.*

Stapel. ad Theophr. l. 3. p. 230. Bauhin. H. P. l. 3. c. 21. p. 283.

I. Lentiscus vulgaris perpetua semper fronde viret. *Cortex* caudici & ramis, qui brachiati & flexiles, cinereus: *folia* Glycyrrhizæ fere, sed buxeorum soliditate, ex viridi nonnihil rubentia, conjugatim ad costam canaliculata, tam rubescentem connexa, in spinulam plerumque desinunt, saporis acidiusculi, odoris grati, & quæ ori inserta sitim arcent, & faucium humiditatem tuentur. Insident his aliquando *vesiculæ*, corniculi modo intortæ, liquore limpido plenæ, qui veterascens in bestiolas culicibus similes facessit. *Flosculi* ad alæ imum veluti racemuli, rubentes, vel ex herbaceo pallescentes, Aprili vel Martio funduntur. *Fructus* racemosi dimidio pisis minores, in stylum minutum desinentes, rotundi, rubentes, per maturitatem, in Octobri vel Novembri hoc, nigricantes, acidi. Nucleus eis durus, niger, alba medulla infarctus. Viridem Cordus facit, indeque lentiscum grani viridis arborem nominari. *Nascitur* in regionibus calidis, locis humidis, in Cypro, Chio & aliis Ægei maris insulis, Palæstina, Ægypto, Italia, Hispania, toto tractu ad mare mediterraneum obverso, & Galliæ Narbonensis ora maritima, quæ ad Taurinorum juga, & Pyrenæos Alpes protenditur. *Usum* & nunc in *Medicina* habet. Ex *radice, cortice* & *foliis* exprimitur succus, qui inspissatus, strictione sua contra dysenteriam, nimium menstruorum fluxum, ossium fracturas, ulcera, & uteri procidentiam adhibetur, acaciæ & hypocistidis succedaneum. Ex *bacciferis ramis & foliis* fit vinum, stomacho gratum, quo fluxiones cohibentur, & ulcera ad cicatricem perducuntur. Ex baccis oleum ad scabiem, defluvium capillorum & linguæ inflammationem utile. Hispani eo chirothecas inficiunt, & *Azeite a Mato* vocant: alii Opobalsamum adulterant. Ex Narbonensi Gallia in peregrinas oras devehitur. Duplex est, *Chia* nempe, & quæ alibi provenit. *Chia* arborescit etiam sine cultu, & Mastichen copiose fundit. *Quæ alibi proveniunt*, humiles sunt, nec aliquo grandiore caudice a radicibus sublato, sed virgultis stolonibusque innumeris, Corylorum sylvestrium modo dissiliunt. Visa tamen ad Anam fluvium, ubi non cæditur, in justæ arboris magnitudinem excrevisse. Fundere mastichen negant quidam, adfirmant nonnulli: sed nec tam cito, nec tam copiose, & minus laudabilem. *Ægyptia* nigra est. Est & in *India* spinosus frutex, ex quo Mastiche.

Lentiscus.

II. Lentiscus Peruana dicitur *Molle, Mollis, Moly* & *Muelle*, quibusdam *arbor ex Peru.* Arbor est procera pulcra, ramis patentibus, qui e viridi colore in purpureum tendunt; *foliis* oleæ minutis, dum juniores sunt serratis, semper virentibus, odorel.

Petr. Cieca chron. Indici p. 1. c. 112. Marcgr. hist. plant. Brasil. l. 3. c. 1. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 15.

Lentiscus. re fœniculi, quæ ordine utrinque disponuntur, & oblique versus ramos extremos procedunt. Fundunt revulsa lacteum, viscidum & odoratum succum. *Flores* exiles & albi racematim dependent. *Fructus* Oxyacanthæ semini par aut minor, viret primo, mox ex albo rubescit, carne dulci cum quadam amaritudine, cui nucleus durus & osseus. Producit & uvæ quoddam genus, unde Indi vinum premunt. Stillat ab ea *lacryma* candida, fœniculi & lentisci odore, acris, subdulcis & cum quadam amaritudine subadstringens. Sylvestris est & ubique *provenire* promta, in convallibus inprimis & locis planis. Visa Madriti in Hispania: nec non Romæ in Columnæ Zagardi Ducis horto. Tenellæ illæ. *Caudex* femoris crassitudine; *cortex* subcineritius fraxini humilioris magnitudine. *Folia* ex pluribus ad unum pediculum cohærentia, ex viridi nigricantia, serrata, sub extremum angustiora, quæ ab arboribus decerpta, lacteo succo, lento & vivido turgebant. *Flores* exiles, albi, racematimque dispositi. *Fructus* prout jam descripsimus. Singularis est *Usus*. Ex *ligno* domorum compluviata, ex ramulis dentiscalpia parantur. *Corticis* decocto crurum tumores & infectiones foventur. pulvis inspersus vulnera glutinat, dentes stabilit. *Folia* decocta œdemata dissolvunt. Ex *fructu* in aquam injecto, sola coquendi diversitate, mel, vinum & acetum paratur. Ex ejusdem unciis octo tusis, drachmæ septem præstantissimi laticis ex atro fulvi haberi possunt, qui si recens, albescit & spumat, nec in laneam vestem fusus, notam post ablutionem relinquit: Idem in aquam injectus & agitatus liquatur, diluitur, & lactis modo albescit. *Gummi* lacte dissolutum, oculorum caliginem abstergit.

Ind. occid. p. 9. l. 4. c. 30.

III. Lentiscus Brasiliana dicitur Lusitanis *Arœira*. Foliis est Ibirabæ, sed paulo minoribus. *Folia* in ramulis quinque vel septem sibi opposita, quæ trita resinosum spirant odorem. *Flosculi* in ramulis, qui ad cujusque rami exortum, pentaphylli, acuti, ex albo sublutei. *Fructus*, qui Julio maturescit, uva baccis plena, magnitudine piperis, initio viridibus, per maturitatem rubris; quæ rubedo in solo tenui cortice est. Granum cortice contectum rotundum est, compressum, oleaginosum, odoris instar fœniculi recentis triti, & in se nucleum parvum continet. *Frequens* est in promontorio Olindæ, & locis arenosis. Fructus siccitate & acrimonia recentes carnes a putredine conservant. *Folia* aromaticarum sunt partium. *Gemmæ* arboris ex aqua nocturno rori expositæ, tempore paroxysmi a barbaris exhibentur.

Piso de facult. simpl. l. 4. c. 21.

Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 1.

EXOTICA.

Ex EXOTICIS aliis huc spectant, 1. *Juwb Amazonum*. 2. *Moringa Acostæ*. 3. *Pavate ejusdem*. 4. *Bonduch Indorum*. 5. *Duæ arbores Brasilienses*. 6. *Fructus Indicus Samparantam*.

Vid. TABVLA LXXXVI.

I. *Juwb* arbor apud Amazones provenit. Specimen ejus Clusius habebat bacillos teretes, inæquales, angulosos, rufescentes, in quibus inter binas adpendices alternis nascebantur alata *folia*; seu verius, alæ tenuissimæ & firmissimæ, quinquaginta & pluribus foliolis singula latera occupantibus prædita. Istis tanquam penicillo incolas ad pingenda varie sua corpora uti dicebant.

Clus. Exot. l. 4. 14.

II. *Moringa*, Persis *Tame* & *Guzarat Trevida*, Arabibus & Turcis *Moria* & *Moriaben*, Guzaratensibus *Turiaa* dicitur. Magnitudine & foliis, quæ saturatius virent, lentiscum æmulatur; nodosa, ramis paucis, fragilis. *Fructus* est pedalis, raphani crassitie, octangularis, colore inter viridem & cinereum, intus candidus, medullosus, in certa receptacula distinctus, quibus semina rotunda, Ervo similia virentia, sapore acriore, includuntur. *Provenit* inprimis apud Malabares, juxta flumen Mangate. *Radix* unicornu & lapidis Bezoar vices supplet. In cholera & elephantiasi efficacissima.

Ferrar. Floræ l. 3. 21. Acosta hist. arom. c. 235. Bauhin. H. P. l. 12. c. 4. p. 435.

III. *Pa-*

Acosta hist. arom. c. 14. III. *Pavate Malabarum*, Brachmanis & Canarinis *Vasa veli*, Lusitanis *Arbor contra las erisipolas*. Frutex est novem pedum altitudinis. *Radix* alba & insipida: *rami* cinerei. *Folia* rara, mali aureæ similia; *flos* quatuor foliorum, candidus; in cujus medio alba fibra cuspide viridi insignis, floribus periclymeni odore; *semen* rotundum, lentiscini magnitudine, ex viridi nigricans, & ubi maturuerit, nigrum. Adhibetur contra alvi profluvia. Radix in decocto oryzæ macerata erysipelati inungitur, & bibenda in inflammatione hepatis & febribus propinatur: cum succi Tamarindorum momento, vulnerum labiis imponitur, ad cohibendos defluxus.

Clus. exot. l. 2. 303. 15. Bauh. H. P. l. 12. p. 439. IV. De *Bonduch Indorum*, quæ aliis *Matis Indorum cineritii coloris*, hoc duntaxat habeo, arborem esse spinosam, foliis lentisci; quæ fert lobos fuscos, subrubentes, frequentibus pinnulis hirsutos, cortice membranaceo, quibus aliquando singuli, aliquando bini fructus, instar magni pisi, coloris ex albo cineritii, parvo hilo fusco, adeo solidi & duri putaminis, ut saxei viderentur. Ex confractis albus *nucleus* amarissimi saporis exsilit. Bauh. Phytop. l. 11. s. 2. p. 399. Bauhinus avellanæ magnitudine, splendentem, durissimum & cinerei coloris habuit. Quidam *Bonduch*, nonnulli *Milium Indicum* adpellant. Adfertur ex Java, Syria, Brasilia, & Virginia. Marcgravio sub nomine *Inimboy Brasiliensium* ita describitur. In Cynosbathi magnitudinem excrescit; *caudex* & *ramuli* pleni spinulis hepatici coloris, Lentiscus. *lignum* autem intus medullosum instar Sambuci. Habet in quolibet ramo multos ramulos directe oppositos; in ramulis porro *folia* itidem opposita a quatuordecim ad viginti in uno ramulo, qui inter quodlibet par foliorum duobus munitur aculeis. Sunt autem folia læte viridia, splendentia, fere cylindracea, & unum circiter digitum longa. *Flores* fert in spicam congestos luteolos. Hos sequuntur *lobi spinosi*, hirsuti, coloris cum maturuerunt hepatici, in quibus singulis continentur duo globuli durissimi, cinerei coloris, glabri & splendentes, qui quassato lobo strepitum edunt: nucleus interior ex albo flavus, amari saporis instar lupinorum. Lobus autem per maturitatem dissilit & effundit globulos.

V. Arbores Brasilienses sunt *Igcicga* & *Igtaiciga*. De Laet Ind. occid. l. 15. 8. p. 560. *Illa* speciem mastichis odore gratissimo profert: cujus cortex contusus liquorem album, & qui condensatus vicem thuris supplet, fundit. *Ista* adeo duram & pellucidam resinam profert, ut vitrum esse videatur. Incrustantur ea fictilia vasa.

VI. *Fructum Indicum Samparantam*, Clus. exot. l. 11. 15. Pena *Lobum Moluccensem echinatum* vocat. Fuscus est, & spinosis subrubentibusque tuberculis undiquaque obsitus. Bini intus phaseoli, seminum Anagyridis forma, prorsus nigri. An radix *Samparanton* Indiæ orient. p. 4. c. 8. valida & amara, quæ in Sunda provenit, hujus arboris radix sit, dici nequit.

CAPVT II.

De Arbore Thurifera.

Vid. TAB. LXXXIV. Theophr. H. P. l. 9. c. 2. 3. 4. & l. 4. c. 6.

I.

De *Arbore Thurifera* diversa longe produnt *Veteres*. *Theophrastum* si sequimur, quinque fere cubitis attollitur, ramosa, folio pyri, sed multo minore, coloris herbacei ut rutæ, cortice lævi, lauri modo. In Arabia, India & Syria nascitur; & tam sponte quam incisura, quæ sub cane fit, fundit lacrymam, quæ Thus dicitur. Arborum *aliæ* super montem prodeunt: illumque præaltum, nive obrutum, & de quo amnes in plana decurrant. aliæ ἐν ταῖς ἰδίαις γεωργίαις ὑπὸ τὴν ὑπόρειαν. Aliæ coluntur, aliæ non. *Quidam* lentisco similem prodidere, folio subrutilo fructu lentisci, qui videre apud Theophrastum, folio lauri, lævique. Omnibusque his

Arbor thurifera. Plin. H. N. l. 12. c. 14. his visum in regione Arabum media, circa Saba, Adramita, & Catabana provenire. *Plinius*, quæ sit hujus arboris facies, non constare scribit. A nullo enim Latino, quod equidem sciam, (sunt ejus verba) tradita: Græcorum exemplaria variant. Alii folio pyri, minore duntaxat, & herbidi coloris prodire. Alii lentisco similem subrutilo. Quidam therebinthum esse, & hoc visum Antigono regi adlato frutice. Juba rex iis voluminibus, quæ scripsit ad C. Cæsarem Augusti filium ardentem fama Arabiæ, tradit contorti esse caudicis, ramis aceris maxime Pontici. Succum amygdalæ modo emittere, talesque in Carmania adparere, & in Ægypto satas studio Ptolomæorum regnantium. Cortice lauri esse constat: quidam & folium simile dixere. Talis certe fuit arbor Sardibus. Nam & Asiæ reges serendi curam habuerunt. Qui mea ætate legati ex Arabia venerunt, omnia incertiora fecerunt, quod jure miremur, viris etiam thuris ad nos commeantibus: quibus credi potest matrem quoque teretem enodi fruticare trunco. Nullis vero illæ præter Arabiam, ac nec Arabiæ quidem universæ. Atramitæ pagus Sabæorum, capite regni Sabota, in monte excelso, a quo octo mansionibus distat regio eorum thurifera, Saba adpellata, quod significare Græci mysterium dicunt: spectat ortus Solis æstivi, undique rupibus invia, & a dextra malis scopulis inaccessa. Id solum e rubro lacteum traditur. Sylvarum longitudo est Schœnorum XX. latitudo dimidium ejus. Schœnus patet Eratosthenis ratione, stadia XL. hoc est pass. quinque M. aliqui XXXII stadia singulis Schœnis dedere. Attolluntur colles alti, decurruntque & in plana arbores sponte natæ. Terram argillosam esse convenit, raris fontibus ac nitrosis. Attingunt & Minæi pagus alius, per quos evehitur uno tramite angusto. Hi primi commercium thuris fecere, maximeque exercent: a quibus & *Minæum* dictum est. Nec præterea Arabum alii thuris arborem vident, ac ne horum quidem omnes. Feruntque M. M. M. non amplius esse familiarum, quæ jus per successiones id sibi vindicent. Sacros vocari ob id, ne ullo congressu fœminarum funerumque, cum indicant eas arbores aut metant, pollui: atque ita religione merces augeri. Quidam promiscuum jus iis populis esse tradunt in sylvis: alii per vices annorum dividi. Juba insulis negat nasci. Diodorus Siculus pusillam arborem facit, albæ Ægyptiorum spinæ adspectu similem, foliaque salicis referre; florem aurei coloris. Sed cum hæc potius myrrhiferæ arboris sit descriptio, metuo, ne mendum aliquod irrepserit.]

II. Sed nec RECENTIORES in ejus descriptione in totum conveniunt. Garzias humilem esse & folia lentisco similia habere prodidit. Garz. ab horto l. aromat. Thevetus pinus resiniferæ referre scripsit. Major illius auctoritas & ad Veteres accedens descriptio. Fingit sæpe hic, & impudenter mentitur. Duplex vero ista, *montana*, quæ optimum thus profert; & *in planis nascens*, quæ nigrum & improbum. Cortex ejus est lacryma crustæ conjuncta, ut post dicetur. *Folium thuris*, quod e Florida adlatum est, pediculo fibroso & fungoso, & qua parte a matre avulsum fuit canulato, rubescit nonnihil ex fusco, venulisque rectis striatur. Ab imo pediculo, ad summum usque cuculli verticem duplicatum est, & quasi ex glumis conflatum tenuibus tunicis, vagina sesquipalmum longa instar infundibuli, quod intra rufum & hirsutum, hiantis histrionis speciem præ se ferentis: superne galeatum videtur. Vidit & Rupellæ Lobelius. Bauhin. H. P. l. 10. c. 30. p. 307. Lobel. in Adversar. p. 420.

CAPVT III.

Terebinthus.

De Terebintho.

Vid. TABVLA LXXXV. Dioscor. M. M. l. 1. c. 91. Theophr. H. P. l. 1. c. 15. l. 3. c. 4. 6. 14. l. 5. c. 4. & 8.

I. Ex *Veteribus* non descripsit Dioscorides Terebinthum, quia nota. Nec Theophrastus multa de ea in genere. Censetur inter ἀειφύλλα. *Materies* nigra admodum spissaque, quod de Syriaca Terebintho sumit Plinius, cui spissa firmitas. Germinat περιενισαμένε τῆς ἦρος: *Semen* vero περὶ πύρε ἀμητὸν, seu circa triticeæ messis tempus emittit. Nascitur & in Syria: circa Macedoniam vero montibus propria est. Nonnisi fructu resinaque utilis. *Genera* tria apud eosdem invenies. *Marem*, *fœminam* & *Indicam*. *I. Mas* sine fructu est, ob id sexum maris adepta. *II. Fœminarum* duo quoque genera. *Alia* fructum protinus rubrum (male rufum, ἐρυθρος color rosæ & sanguini, rufus bovi) producit lentis magnitudine, qui non maturescit. Sic vox ἄπεπτος peculiaris Theophrasto in his, quæ maturantur, vertenda. *Alia* viridem primum, qui deinde ἐρυθραίνει, post ἅμα τῇ ἀμπέλῳ maturescit, nigrumque acquirit, magnitudine fabæ, tactuque resinosum, καὶ θυωδέςερον, seu odore jucundum. *Materia* huic lenta; *Radices* validæ, & in profundum abeuntes, in totumque ἀνώλεθρον τὸ δένδρον. *Flos* oleæ, verum colore rubro. Plinius racemosum oleæ modo facit. *Folium* numerosum ab uno pediculo, δαφνοειδὲς, κατὰ συζυγίαν, ut in sorbo, in summo impar, verum minus, ἀγωνιότερον quam sorbo, καὶ δαφνοδέςερον τῷ κύκλῳ, totum pingue cum fructu. Fert & καρυκώδη (sic lege, non καριώδη, vel vt Gaza legit καρυώδη) τινα κοῖλα, ut ulmus; quibus bestiolæ tanquam culices innascuntur. Fit in his aliquid ῥητινῶδες; nec tamen inde resina. Nec ejus fructu copia. Sed manibus tantum adhæret: & si non lavetur, postquam collectus est, cohæret inter se. Cum lavatur, candidus probeque maturus supernatat, niger subsidit. Agemus de ea alibi. Erumpit & cortice. Circa Idam & Macedoniam brevis, θαμνώδης & ἐςραμμένη nascitur. At apud Damascum Syriæ, magna, copiosa & decora. Montem enim terebinthis refertum referunt, in quo aliud nihil. Provenit & in Judæa, Cypro & Cycladibus insulis. Visa & in Olea. Quantum ad *Usum*, *Materies* ad capulos pugionum accepta, illius inprimis, quæ in Syria. Tornabantur ex ea & pocula Thericlea. Celebratur, *inquit Plinius*, & Thericles nomine calicis ex terebintho facere solitus torno, (quos a figlinis discernere facile non erat) per quem probatur materies. Omnium hæc sola ungi vult, meliorque oleo fit. Colos mire adulteratur, juglande ac pyro sylvestri tinctis atque in medicamine decoctis. *Fructus*, *folia* & *cortex* adstringendi vi pollent, & secundo ordine excalefaciunt, cortex aridus adeo calidus est, ut mandentibus protinus percipiatur. Semen in capitis dolore bibitur in vino & contra difficultatem urinæ. Ventrem leviter emollit, & Venerem excitat. *III. Terebinthi Indicæ* Theophrastus meminit; ut & alterius terebintho similis; cui folia, & rami, & reliqua omnia terebintho similia: fructus amygdalorum æmulus; eorumque magnitudine in Bactris. Pistaciam quidem esse volunt.

Theophr. H. P. l. 3. c. 15.

Plin. H. N. l. 13. c. 6.

Plin. H. N. l. 13. c. 6.

Plin. H. N. l. 16. c. 40. Theophr. H. P. l. 5. c. 4.

Theophr. H. P. l. 4. c. 5.

II. RECENTIORIBVS duplex est Terebinthus, 1. *vulgaris*, 2. *peregrina*.

I. Terebinthus vulgaris est Theophrasti *fœmina altera*, Lobelio *Lentiscifolia minor*. Fruticat maxima ex parte. Rami longi, rari; cortex cinereus. *Folia* laurinis similia, sed obtusiora, non semper æqualis situs, subrubentia, quibus nervuli obliqui, nec semper perpetuus per hyemem vigor. *Flores*, qui vere funduntur, e ramulorum tuberculis copiosi, in longo racemo meris fibris purpurascentibus contexti. *Fructus* parvi rubentes, resinosi lentoris, quibus nucleus. Extruduntur circa messem. Clusius vere, cum novella fo-

Lobel. Advers. p. 411. Stapel. ad Theophr. H. P. l. 3. c. 15. Bauhin. H. P. l. 3. c. 20. p. 279. Clus. H. P. l. 1. c. 11.

Terebinthus. lia prorſus fere rubentia extremis ramis germinare incipiunt, naſci florem muſcoſum, & oleæ florem purpuraſcentem vel phœniceum imitantem, racematimque cohærentem ſcribit, qui in fructum tranſeat lentiſcino fere ſimilem, paulo majorem & longiorem, initio viridem, circa vindemias, cum maturuit, vireſcentem. *Folliculus* ſæpe utris inſtar vindemiarum tempore concavus ut in ulmo, & purpuraſcens; in extremis ramorum cornicula cartilagineæ ſubſtantiæ, digitorum ſex, ſaliva ſcatentia, in qua alati culices, aliquando & galla nucis magnitudine, intus cava, corniculorum forte primordium. Viſa in ea nonnunquam & olea creviſſe. Folliculorum alii ſunt *longi* depreſſique, parum cavi, cornibus caprarum ſimillimi, unde cornu capræ arbori nomen. alii *rotundi*, & ex eis magni & parvi, ut mala: alii oblongi, ut Pruna. Et ex his *alii* partim albi, partim rubri; *alii* ſubcitrini & albi; *alii* per totum rubri; *alii* ſubvirides. De Reſina alibi agetur. *Provenit* in Arabia, Africa, Syria, Creta, Cilicia, Corcyra, Cycladibus inſulis, Narbonenſi Gallia, Italia, Japidiæ collibus, murorum ruderibus, locis ſiccis, lapidoſis, & Soli expoſitis. Vidit Matthiolus non procul a Tridento prope Atheſin, in colle Caſtel Trento dicto. Inter Sidero-capſam & urbem de la Cavalle non majores Corylis creſcunt. In agro Romano circa Virgouanum Caſtellum Urſinorum viſuntur altiſſimæ & craſſiſſimæ: in Lombardia & Tuſcana parvæ & contortæ. Circa Monſpelium, ubi in Aprili floret, in ſylvis, flores, fructus & colliculos collegit Septembre Bauhinus. In Germania nusquam vel ſponte naſcitur. *Uſus* ejus nec nunc contemnendus. Impoſtores pro Ebeno phalos ad pedeſtres lanceas ex ea venditant. Semina in Cilicia & Syria hucusque comeduntur. *Gallarum* magnus in tenuiſſimis ſericeis linteis apud Turcas uſus. Sex millia librarum quotannis inſumuntur. Niſi vere colligerentur, in ſemipedalem longitudinem ad formam cornu excreſcerent. Differentias maris & fœminæ non potuiſſe ſe in hac arbore obſervare, notat Cluſius. Nec inſuetum fruticibus inter ſe ſimilibus, ut alter fructum inanem & rufum; alter interdum ad maturitatem perductum ferat. Sæpe etiam frutici non adulto & umbroſo loco provenienti nullus.

II. Terebinthus peregrina duplex eſt, 1. *fructu majore piſtaciis ſimili, eduli*, 2. *fructu minore & cæruleo eduli.*

1. *Terebinthus peregrina fructu majore piſtaciis ſimili, eduli*, Arabibus *Botn quibir*, Theophraſto *Indica*, Serapioni *Fael*, Tabernom. *latifolia*, Bauhino *Indica major fructu rotundo dicitur*. Æquat noſtras juglandes. *Folio* eſt oblongiuſculo, a piſtaciis nuce breviore & rotundiore qui ex racemis pendet, & quo inquilini veſcuntur. Præter ſaporem ſalſum, mediocriter ſiccus eſt. Copioſe in Perſia, Meſopotamia & Armenia provenit. Bauh. H. P. l. 3. c. 19.

2. *Terebinthus peregrina fructu minore, cæruleo, eduli*, Arabibus *Botn ſougier*, Theophraſto *Syriaca*, Bauhino *Indica fructu parvo ad cæruleum accedente*. Poteſt ad Bel Arabum referri. Nuculæ cum ſuo cortice magnitudine majoris piſi ſunt, ad Corculum aut Doram accedunt, & propter colorem inter viridem & cæruleum medium; Arabibus *granum viride* adpellantur. Calidæ & ſiccæ in tertio, & defluxionibus ad nervos & articulos utiles. Veſcuntur fructu cum pane Syriæ incolæ. Cluſ. H. P. l. 1. c. 11. Bauh. l. c.

CAPVT

CAPUT IV.

Balsamum.

De Balsamo.

Vid. TAB. LXXXV. Theophr. l. 9. c. 6. Plin. H. N. l. 12. c. 25. Diofcor. M. M. l. 1. c. 18. Strabo geogr. l. 16. Paufan. in Bœotic.

I.

De Balſamo ſingularia apud Theophraſtum, Dioſcoridem, Plinium & alios *Veteres* auctores occurrunt: inter quos tamen quædam differentia. Arbor eſt Viti magis ſimilis quam myrto Plinio, Cytiſo & terebintho Straboni, piceis arboribus Juſtino. Mali Punicæ magnæ proceritas apud Theophraſtum, myrti apud Pauſaniam, Lycii ſeu pyxacanthæ apud Dioſcoridem. *Rami* multi, craſſiores quam in myrto, qui ſcabritie, proceritate & gracilitate differunt, ita, ut, quod in arbore tenue & τριχῶδες eſt, θεριςὸν ſeu quaſi *demesſile* dicatur, quod facile ob gracilitatem demetatur. Dicuntur xylobalſamum, amputabanturque quotannis, ſeu ut non magna arbor eſſet, & reliqua validiora; tum emolumenti gratia. *Folium* ſecundum Pauſaniam ἀμαράκου, ſecundum alios rutæ, exalbidum, perpetuo virens, ſeu ἀειθαλλέςερον. *Fructus* ſimilis terebintho, magnitudine, figura & colore, vino proximus guſtu, admodum odoratus. Subrubet idem, tegmine ſuo ſcilicet veſtitus; flavus eſt, ut Dioſcorides ſcripſit, vel rufus, ut Plinius, ſi eo ſpolietur: niſi ξάνθον e flavo rubrum dicere velis. Nomen *Carpobalſamum*, infima Græcia καςάμον dixit. Adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod a Petra oppido adfertur; coarguiturque magnitudine, inanitate, longitudine, odoris ignavia, & ſapore piperis. *Colligi* lacrymam in caudice & parte ſuperna tradunt ἀπὸ ἐκτομῆς. *Inciditur* Theophraſto ὄνυξι σιδηροῖς ὑπὸ τὸ ἄςρον, Plinio ſilice & aliis, vitro, lapide, oſſeisve cultellis. Ferro lædi vitalia odit & moritur protinus, eadem amputari ſupervacua patiens. Tacitus pavere arborem habet. Incidentis manus liberatur artifici temperamento, ne quid ultra corticem violet. Singularum arborum vena, tempore Plinii, ter omnibus percutiebatur æſtatibus, poſtea deputabatur. Succus e plaga manat ploratu, ſed tenui gutta lanis colligitur in cornua. Ideo Alexandro M. res ibi gerente, toto die æſtivo unam concham (concha tria cochlearia facit) impleri juſtum: quod uno die homo plus colligere non poſſet. Omni vero fæcunditate e majore horto congios ſenos, minore ſingulos. Sex vel ſeptem annuatim collectos prodidit Dioſcorides. Opobalſamum dicitur, eximiæque eſt ſuavitatis & primæ gratiæ. Ex cornibus novo fictili conditur craſſior: ſimilis oleo & in muſto candida. Rubeſcit deinde, ſimulque dureſcit e translucido. Addit Theophraſtus ὀσμὴν διαφέρουσαν καὶ πολλὴν, ut ſubito ingens ſpatium permeet. Ejus quod in vaſculis ſupernatat, Sethi album & tenue facit: quod in medio, ſubrubrum; quod tertio loco fecis inſtar, συρόμου ſubfuſcum. *Probatio* lacrymæ, ut ſit pinguis, tenuis, ac modice rufa, & in fricando odorata. Secundo candido color, pejor viridis craſſiorque, peſſimus niger, quippe ut oleum ſeneſcit, falſum hoc. Ex omni inciſura maxime probatur, quod ante ſemen fluxit. Dioſcoridi optimus qui πρόσφατος, τῇ ὀσμῇ ἔυτονος, ſincerus non ſubacidus, ἐυδίετος, vel potius ἐυδίαντος aut ἐυδιάλυτος, reſolvi & penetrare facilis, lævis, adſtringens, & linguam modice mordens. *Adulterabatur* jam Theophraſti tempore, pluribus miſtionibus; & poſt modis pluribus. Vitiatur, *inquit Plinius*, oleo roſæ, cyperi, lentiſci, balani, terebinthi, myrti, reſina, galbano, cera, prout quæque res fuit. Dioſcorides ſuſinum, metopium, mel & ceratum myrtinum aut Cyprinum valde liquidum addit. Nequiſſime adulteratur gummi, quoniam ipſum quoque inhæreſcit manu inverſa, & in aqua. Et hujus *probatio* gemina eſt. Debet ſincerum & inhæ reſcere: ſed hoc & gummi addita fragili cruſta evenit. Et guſtu deprehenditur. Carbone vero, quod cera reſinaque adulteratum eſt, nigriori flamma. Nam melle mutatum ſtatim con-

Theophr. H. P. l. 3. c. 10.

Plin. l. c. Solin. Polyhiſtor. c. 38.

Balsamum. contrahit muscas. Præterea sinceri densatur in tepida aqua gutta sidens ad ima vasis, adulterata olei modo innatat: & si metopio vitiata est, circulo candido cingitur. Summa probatio est, ut lac coagulet, in veste maculas non faciat. Idem apud Dioscoridem habetur. De viperis, quæ sub eo degere scribit Pausanias, vide eundem. *Locum* si spectes, provenit in valle Syriæ Theophrasto. Uni terrarum Judææ concessum, quondam (Theophrasti temporibus) in duobus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum viginti non amplius, altero pauciorum. Ostendere, addit, arbusculam hanc urbi Imperatores Vespasiani. Clarumque dictu a Pompejo M. in triumpho arbores quoque diximus. (Justin. hist. l. 36.) Justinus vallem continuis montibus velut muro quodam cinctam, ad instar castrorum claudi. Spatium loci ducenta millia jugerum, nomine Hiericho dici prodidit. (Strabo geogr. l. 16.) Idem apud Strabonem habemus, qui & apud Sabæos Arabiæ incolas nasci tradit; ut Josephus in Judæam (Joseph. Antiquit. l. 8. c. 6.) a Regina Sabæ tempore Salomonis adlatam. Sethi ἡλίȣ πηγῆς, quæ priscis ἡλίȣ πόλις in Ægypto meminit, ibique nasci. (Plin. l. c.) *Usus* fere omnium, *ligni* nempe, *fructus* & lacrymæ. *Ligno* minima gratia, sua tamen merces DCCC. seu denariis CCC. Amputatio ipsa surculusque intra quintum demum annum væniit. Ex hoc sarmento tenui rufum est optimum, si simul Opobalsamum spiret. Coquitur in unguentis, pro succoque ipsi substituere officinæ. Pretium in libras VI. Ex aqua potum cruditatibus & torminibus succurrit, urinas ciet, squammas ossium extrahit, & ὡς τὰ τῶν μύρων ςίμματα adhibetur. (Dioscor. M. M. l. 1. c. 18.) *Fructus*, cui secunda gratia, pleuriticis, tussientibus, vertiginosis, orthopnoicis subvenit, & ad muliebres suffitus adcommodatur. Eligi debet flavus, plenus, grandis, ponderosus, gustu mordens, & odoratus. De Adulterio superius dixi. Qualis *Lacryma* esse debeat, præmissum. Millibus denis sextarii emti: vendente fisco trecentis denariis væneunt. Theophrastus in loco duplo argento pondus rependi prodit. Maxime calefacit Dioscoridi, qui forte tenuitate partium deceptus est, menses, secundinas & fœtus extrahit; sordida ulcera purgat; concoctionem adjuvat; ægre spirantes sublevat, &c. De *generibus* vix aliquid occurrit. *Sylvestre* forte illud, quod in Arabiæ maritimis prodire prodit Strabo. At Theophrastus nullum usquam repertum accepit. Quod vero Plinius tria arbori genera ponit, tenui & capillacea coma, quod vocant Eutheriston; Alterum scabro adspectu, incurvum, fruticosum odoratius, quod Trahy adpellant: tertium Eumeces, quia est reliquis procerius, lævi cortice; metuo, ne ex male intellecto de ramis Dioscoride ortum sit. Præstantiorem hic semetipsa scabritia, proceritate & gracilitate scribit: quodque in ea tenue θέριςον dici. Nec ulla balsamo coma capillacea, si folium rutæ folio, ut ipse prodit Plinius, simile: nec τριχῶδες de tenuem & capillaceam habente comam sumendum est; sed quod tenues & capillaceos fert surculos. Galenus Sagadini balsami meminit, a loco ita dicti, quod tanto Ægyptio præstantius, quanto vinum falernum eo quod caupones vendunt.

II. Apud RECENTIORES occurrit, 1. *Balsamum Syriacum rutæ folio*. 2. *Carpobalsamum nigrum Alexandrinum*. 3. *Xylobalsamum officinarum*. 4. *Opobalsamum concretum Lobelii*, & 5. *Opobalsamum solidum Bauhini*.

I. Balsamum Syriacum rutæ folio, arbuscula est viticosa, Ligustrum vel Cytisum proceritate non superans. Nam ubicunque nascitur, duorum vel trium cubitorum altitudinem non excedit. *Lignum* ei gummosum leneque, colore exterius subrubeo. In horto Meterea prope Cairum pedali longitudine & pollicari crassitie stistes, vix pedalis, qui in multos graciles ramos anserinæ pennæ caule haud crassiores findebatur. *Ramuli* duplici *cortice* cinguntur, longi, recti, graciles, subrubri & paucis foliolis ordinatim referti. Putantur quotannis vitis modo, ne degenerent.

(Alpinus de Balsamo. Doring. de Balsamo. Bauhin. H. P. l. 3. c. 36. p. 298.)

(Bellon. observ. l. 2. c. 39.)

rent. Folia feptena ad fummum alæ adnafcuntur, quorum extremum reliquis majus, rutæ vel potius lentifci fimillima, colore viridi, fubalbido, perpetuoque virentia. Lobelius tamen menfe Decembri deponi, novaque Majo fuffici, ex amici relatione prodit. Bellonius pauca in Materea horto in Septembri confpecta meminit. Ex fimilibus prodeunt bina inprimis folia, bifoliis nafcentis vitis maxime fimilia; quæ poft hæc tria quatuor aut quinque prodeunt, amaraci foliolis funt proxima; tertio producta, ad rutæ folia accedunt. *Flores* fert parvos, albos, acaciæ proximos, ternos fingulis alis adpenfos, quafi in umbellæ formam, fumme odoratos, fed qui facile evanefcit. Ex his *femina* promanant flava, folliculis nigris fubrubentibus contenta, valde odorata, intusque humorem flavum, melli perfimilem, habentia, fapore fubamaro, parumque acri, linguam ferientia, opobalfamumque redolentia, terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis æmula, extrema, aculeata, & medium craffum obtinentia. *Lacryma*, quæ *Opobalfamum* ex fiffuris ramulorum Junio, Julio & Augufto menfibus partim fponte, partim ftipite ferro fcarificato deftillat, vitreisque vafis excipitur, fubit varias cum ætate mutationes. *Color albus* recenti, & a ftipite excepto, inprimis quod fupra enatat; mox fubviridis oleofus, poft quinquennium aureus, fenio confecti melleus, obfcurior tamen. *Turbidum* idem per quinquennium, hinc clarefcit, ut in decennio limpidum & fplendidiffimum evadat; tandem iterum turbatur. Idem de levitate & odore intellige. Adeo primo *leve*, ut maxima difficultate in aliquo liquore inftillatum confidat, fed continuo in aquæ fuperficiem feratur, cumque ea cito diffolvatur: medio poft fe modo habet; tandem *craffefcens* fubito in aquam projectum fubfidit, difficulter fuperficiei reftituitur, & cum aqua coagulatur. Odor infanti validiffimus, adultum Thus ac terebinthinam redolet, cum fapore amaro, acri ac adftringente; fenefcenti remiffus. *Nigrum* nemo unquam vidit, fallitur que Plinius. Probatio præter jam dicta eft, fi valde nares fragrantia feriat; gutta per totam aquæ fuperficiem inftillatu expandatur, facile coaguletur, lactisque colorem contrahat; & coagulatum ftylo eximi poffit. Adde vitiatum oleo fuper aquæ fuperficiem formis orbiculorum expandi, telamque facere, qua feparata oleum in aqua relinquitur: contrectatum nullo lentore vel vifcofitate digitis adhærere, & guftatum labia non ftringere. Quin nec aqua facile congelatur, fuper quam tela opobalfami; oleo tecta a glacie condenfatur. Si corruptela ab unguentis, fubfidebunt hæc paulo temporis in fundo: fi a cera, turbidum perpetuo videbis: fi melle, dulcefcet; fi refina, carboni inftillato, nigrior flamma. *Locum* fi attendas, videtur ejus patria Arabia. In monte quodam arenofo prope Mecham & Medinam vivere adfirmant. Inde in Judæam translatum & in hortis cultum eft: hinc forte in Ægyptum: ubi & nunc temporis in Maderea horto Cahiræ vicino colitur. Longitudo hujus paffus 200. latitudo 100. terreis aggeribus fine calce circumducitur. Perierat tempore Petri Martyris totum balfametum ibidem: unde quidam plane periiffe crediderunt: fed delatis ex Arabia cura Eunuchi Meffer Ægypti præfecti reftauratum eft. Quin & in parte Orientali montis Libani Alexio Græcis imperante tantum Opobalfami collectum, quantum in Ægypto, Thevetus ab incolis fe accepiffe tradit. Adlata ab Alpino & viva, e cujus foliorum diffectis alis Opobalfamum ftillare dicitur. Magnus & frequens Opobalfami apud Ægyptios *Ufus*. Vulnera gravia, intra unum diem confolidari, experimentis probatum. Ulcera mundare & fanare certum. In febribus putridis movet fudorem: in Chronicis, expedit obftructiones, cruditatesque emendat, fi fcrup. ij. pondere fumatur. Potatur, fuffitur, & supponitur ad fterilitatem tollendam. Faciei in balneo inungitur, ut pulcritudinem fervet. Urinam a calculis, fri-

Balfamum.

Alpin. l. c.

 giditate

Balsamum. giditate vel flatu interceptam, movet: & in peste drachm. semis pondere quotidie deglutitur. Thevetus hodie nec ita oleosum, nec tam consolidans colligi, fide Patriarchæ prodit. Seminis & virgarum recentium decocto stomachi imbecillitas, spirandi difficultas, uteri inprimis humiditas tollitur. Paratur ex iisdem & pulvis, qui vel adsumitur vel suffitur. Quia vero ista difficulter a nostris habentur, Opobalsamo quidam Myrrham stacten, styracis liquorem, oleum e seminibus citri, oleum nucis myristicæ; alii Cinnamomi, garyophyllorum, juniperi candidum vel Terebinthinæ succedaneum esse voluerunt. Carpobalsamo, cubebas, caryophyllos, Leucoii radicem, semen terebinthi vel lentisci. Xylobalsamo Nerion Alpinum, lignum hederæ, acorum verum, macin, agallochum nonnullis substituere visum.

Alpin. de balsamo. *II. Carpobalsamum nigrum Alexandrinum*, forte est semen illud hyperico simile, quo ex Dioscoride & Plinio adulterari superius diximus. Alpinus duplex circumferri scripsit; quorum *unum* est terebinthi magnitudine, atque fere etiam forma, rotundum & oblongum ovo simile, in extremis acutum, flavum, folliculo rubente undique tectum; *alterum* pseudocarpobalsamum, huic admodum magnitudine, figura, & colore simile, oblongius & ex medietate folliculo contectum. Odoratum tamen & aromaticum. Cordus non raro inter Carpobalsamum dictum inveniri adulterinis granis majora, pleno, pingui, & oleoso intus nucleo. Odoris in attritu gratissimi, & quæ gustu ineffabili, odoris, saporisque gratia, oris halitum diu commendent. Cord. in Dioscor. l. 1. c. 18. p. 5.

Matthiol. in Dioscor. l. 1 c. 18. Bellon. observ. l. 2. c. 39. *III. Xylobalsamum Officinarum* Myrtum potius quam Balsamum refert Matthiolo. Bellonius ex Arabia devehi, & cum Ægyptio convenire scribit. At Cordus alterius alicujus fruticis virgulas esse; & aliquando inter eas miri odoris & saporis inveniri. Lobelius Lentisci surculos plerumque cariosos, sed si recentes & odorati, minime contemnendos.

IV. Opobalsamum concretum Lobelii, legitimæ terebinthinæ Cypriæ veteris, aut resinaceorum liquorum instar densatum erat, glebæ Benzoini fere concretione, sapore acri, colore fulvo, masticanti ut mastiche lentescente. Lobel. apud Bauhin. l. 3. p. 301.

V. Opobalsamum solidum Bauhini, Duci Würtembergico a Paludano missum erat, pellucidum, digitis ductile, colore rutilo, uniformi, odore Benzoini, cum adolebatur, fragrantiore. Forte cum superiore idem. Bauhin. H. P. l. 3. c. 37. p. 306.

Ex EXOTICIS huc referri debent 1. *Xylo novæ Hispaniæ*. 2. *Goacanez Nicaraguæ*. 3. *Arbor balsamifera Tolutana*. 4. *Maripenda*. 5. *Frutex Indicus Lavendulæ folio*. 6. *Hoitziloxitl*. 7. *Cabuireba Brasiliensium*. 8. *Capayba eorundem* & 9. *Copeiba*. Vid. TABVLA LXXXVI.

I. Xylo, seu ut Gomara *Zilo*, arbor est Punica malo major, foliis urticæ, diffectis & tenuibus. Duplicem fundit liquorem. *Vnum* inciso cortice tenacem, subalbidum, limpidum, qui Matthiolo *Balsamum Indicum novum*, Lucanæ *Balsamum ex nova Hispania*, aliis *Opobalsamum* vocatur. *Alterum* ex ligno, cortice & foliis exprimitur, aut vi ignis elicitur, pullum, ex rufo ad fuscum vergens, odoris suavissimi, saporis acriusculi, & subamari, Xylobalsamum dictum. Non nisi vase argenteo, stanneo, aut vitreo adservatur, propter insignem penetrandi vim. Tanti primum pretii, ut uncia centum ducatis Romæ venderetur. Sumtum mane asthmaticis prodest, menses ciet, inveteratos ventriculi dolores lenit: flatus dissipat: urinam illitum provocat. In nervorum passionibus & ischiadicis doloribus nulli secundum. Vulnera quævis etiam capitis, ubi cranium non fractum, intra triduum restituit: in febribus chronicis, spinæ paulo ante paroxysmum inunctum, superhaustis aliquot vini guttis, horrorem abigit, sed repetito usu opus est. Norat Heroa quendam Monardes, qui frequenti usu Monard. hist. arom. c. 9. Bauh. H. P. l. 3. c. 33.

uſu vigorem juvenilem referebat, absque ulla vivens moleſtia. Æmulum huic ſi non idem *Balſamum Bauhini*, dono a Duciſſa Lotharingiæ acceptum, odore Styracis, & qui totam domum perfunderet, ſapore acri, flammam igni admotum concipiens, & quod aquæ injectum fundum petebat, in qua digitis attritum albeſcebat.

Ovied. H. Ind. l. 10. c. 13. Cluſ. exot. l. 3. c. 18. Idem in curis poſterioribus Monard. hiſt. ſimpl. c. 19.

II. Goacanez Nicaraguæ, Scaligero *Goacomax*, Fumeo *Geaconax*, Cluſio *Lobus oblongus aromaticus*, & *Balſami Peruani fructus* Penæ, Bauhino *Balſamum Americanum*, arbor eſt vaſta, ramoſa. *Materies* firma, & quæ defoſſa diu incorrupta durat, duplici cortice, altero craſſo, ſuberini modo, altero tenui interno veſtita: *fructus* piſi magnitudine, amarus, qui alba ſiliqua digitum longa includitur. Elicitur ex eo quod inter utrumque corticem eſt ſpatio, inciſione, alba, limpidiſſima, ſuaviſſimi odoris *lacryma*, illa, quæ ex Xylo educitur, nobilior; quæ in aqua ſtillaticia non diffunditur, nec lac cogit, nec fundum petit. Fructu ſe Indi ad capitis dolores & defluxiones ſuffiunt. Monardes exiguum cicerisque grano haud majorem habuit, guſtu amaricante, qui in ſiliquæ digitum longæ, compreſſæ, albæ & tenuis ſummo latitabat. Cæſalpinus videtur cum Xylo confundere. Fumeus eam in inſulam S. Dominici ponit. Diverſa ab ea *Huaconex Recci*, de qua inferius.

Fumeus apud Bauh. H. P. l. 3. c. 33. p. 296.

De Laet Ind. occid. l. 8. c. 15. Reccus rer. medic. novæ Hiſpan. l. 3. c. 14. Monard. ſimpl. c. 10.

III. Arbor balſamifera Tolutana pumilas pinos refert, ramoſa, cortice tenui, foliis ſiliquæ, toto anno virentibus. Inciditur tenuis & tenellus cortex ferventiſſimo ſole, & fundit liquorem, qui *Balſamum de Tolu* vocatur, & cochlearibus ex cera nigra, ibi nata, factis excipitur. Erumpit aliquando ex nodis & alis ſponte. Noctu ob frigiditatem nihil effluit. Tendit ex rubro ad aureum, dulce eſt, glutinoſum, firmiter inhærens, odore limonum, & magnarum virtutum. Vulnera enim ita conſolidat, ut nihil cicatricis relinquatur, ſi labra probe juncta fuerint; ideo in faciei vulneribus ſingulare. Ligatura quarto die ſolvitur. Injicitur cum vino albo cuniculoſis fiſtulis, emittiturque poſt trihorium. Magni quoque eſt uſus in capitis doloribus a frigida cauſa, ſi pannus lineus intingatur & fronti adplicetur: in defluxionibus in oculos, ſi temporibus adponatur: in phtiſicis difficulter expectorantibus, ſi mane aliquot ejus guttæ lambantur: in aſthmate, ſi ex vino albo hauriatur: in tertianis diuturnis & quartanis.

Balſamum.

IV. Maripendam Hiſpaniolæ, Bauh. *Balſamum fructu racemoſo ex Hiſpaniola* vocat. Frutex eſt, qui aliquando ad duorum hominum proceritatem adſurgit. *Caules* cinerei: *folia* haſtarum mucronibus paria, craſſa, lata, ſuperiore parte virentiora, coſta craſſa per medium diviſa, ſparſim e rubeo purpuraſcentia. *fructus* racematim dependet, longus, manus digitatæ inſtar, ex acinis uvarum ſimilibus e purpureo nigricantibus concinnatus. Foliis Æthiopes loco fiſtularum, ad hauriendum fumum *Yetl* utuntur. Ex turionibus & aſparagis ſuccus exprimitur, & in aqua ad mellis craſſitudinem coquitur. Sanguinem deprimit, & vulnera conſolidat. Ex ſummitatibus aqua deſtillatur, vulneribus & frigidis adfectibus utiliſſima.

Nardus R. M. N. H. l. 3. c. 13. Bauh. H. P. l. 3. c. 33. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 23.

X. Fruticis Indici Lavendulæ folio ramus ita a Cluſio deſcribitur. Trium pedum longitudinem non excedebat, craſſitudinis diameter circiter duarum unciarum erat, cujus faſtigium in nodoſum caput nonnihil extuberans deſinebat, e quo ſeſquipedales quinque minores rami proſiliebant, adeo eleganti ſerie & ordine diſpoſiti, quaſi humana induſtria fuiſſent inſiti, inferiori ramo facie quidem ſimiles, ſed molliores, magis ſucculenti, qui procul dubio comprehendere & radices agere potuiſſent, ſi quis commodo loco telluri committere in animum induxiſſet. In horum comoſis faſtigiis *folia* adhuc inhærebant virentia, forma, magnitudine, & colore lavendulæ folia valde referentia, ſed ſucci plena, aromaticum quid-

Cluſ. exot. l. 1. c. 5.

Balsamum. piam spirantia, medium inter angelicæ sylvestris radicem, gummi, quod vocant Elemi, & Cunigundis herbam, qualibus totum ramum vestitum fuisse, ipsa in ramis vestigia indicium faciebant.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 11. *VI. Hoitziloxitl Mexicanorum*, Panucenses *Chuate* vocant, Laet *Hutzochitl habet*. Est mali medicæ magnitudine, *foliis* amygdali, sed majoribus & acutioribus. *Flores* loculorum oblongorum primo forma, post foliorum veluti cæteris longiorum, in quorum cavitate semina candicantia, oblonga, paulisper contorta. *Liquor* stillat si desinentibus imbribus incideris, e fulvo in nigrum inclinans, acer & odoratus, penetrantissimus, qui renes mundat, & fœtum mortuum extrahit. E semine elicitur oleum, odore & sapore illi quod ex nucleis Persicorum par. Ex surculis quoque decoctis. Non est cum Goacanez eadem.

De Laet Ind. occid. l. 15. c. 7. Piso de facult. simpl. l. 4. c. 5. *VII. Cabureibæ Brasiliensium* seu *Capureibæ* materies est durissima & ponderosa. *Balsamum*, quod sub cortice cinereo, miniata membrana vestito latet, & vulnerato, circa Februar. & Martium luna plena funditur, odoratum est, flavum, compactum, tenax. Cortices a feris, Medicinæ sine dubio gratia deteruntur. *Provenit* in præfectura S. Vincentii. Contra vulnera & morsus animalium singularem virtutem obtinet.

De Laet ibid. Marcgr. p. 131. *VIII. Cupayba eorundem* instar ficus, procera, materie inutili. Multum olei limpidissimi, quale ex olivis exprimitur, fundit: quod *Capalyva* vocant.

IX. Copaibam duplicem invenio. Piso de facult. simpl. l. 4. c. 4. Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 17. Unam *Pisonis*, quam *Copiibam* Marcgravius vocat: alteram *Marcgravii*, ejusdem cum Pisonis nomine. 1. *Copaiba Pisonis*, quæ & *Copiiba*, arbor est sylvestris & procera. Superius in ramos diffusa; *cortice* cinereo: *foliis* semipedem longis, sibi invicem oppositis, nervo & venis paulo rufescentibus, *flore* pentaphyllo. *Fructus* baccæ lauri magnitudine & figura, initio viridis, per maturitatem niger, paucissima carne subdulci: qui lapidem ovalem, nucleo albo, farinacei saporis, habet, & mense Aprili maturescit. Brasilienses exsugunt succum, & exspuant cutem. Abundat pingui & odorifero *liquore*, quem inciso usque ad medullam cortice, luna plena, spatio trium horarum ad duodecim libras olei fundit. Pollet mundificandi & consolidandi viribus. Colicam frigidam illitum tollit, fluxus ventris mulierum gonorrhæos sistit. 2. *Copeibæ Marcgravii* lignum est rubrum, faginea duritie. *folia* ovalia, lata, in pediculis longis & crassis; *flos* mediocris, quinquefolius, obrotundus: *fructus* siliqua obrotunda fusca, nucleum avellanæ nucis magnitudine continens, membrana nigra, pauca, lutea, pisorum contusorum odoris pulpea vestitum, tectus, carnis lentæ, coloris aquei, edulis. Dat *oleum* limpidissimum, Terebinthinæ consistentia & sapore æmulum, odore resinoso: quod vulneri calide impositum, fluxum sanguinis sistit: & tribus vel quatuor guttis in ovo sorbili sumtum, fluxus ventris tollit. Calidum & siccum in secundo.

CAPVT V.

De Arboribus aliquot lacrymiferis Veterum.

Ex lacrymiferis *Veterum* arboribus occurrunt, 1. *Myrrhifera*, 2. *Bdellifera*, 3. *Cancamifera*, 4. *Sarcocolla*: de quibus paucissima dictu occurrunt.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 77. Theophr. H. P. l. 9. *I. Myrrhiferæ arboris* Theophrastus, Dioscorides & Plinius meminere. Est *secundum hunc* Ægyptiacæ spinæ similis, nasciturque in Arabia. c. 4. Plin. H. N. l. 15. c. 12. *Ille* minorem & fruticosiorem Thurifera facit; caudice duro, συνεστραμμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς παχυτέρῳ ἢ κνημοπάχει, *cortice* lævi, portulacæque simili. *Folium* quibusdam aculeatum, non læve, ulmeo simile, crispum, ἐξ ἄκρας ἐπακανθίζον, extremo spina horridulum,

lum, ilignei modo. *Alii* arborem terebintho similem produnt, sed scabrosiorem, folium paulo rotundius, τῇ δὲ γέυσει διαμαιωμένοις ὅμοιον τῷ τῆς τερμίνθυ. Veteres præstantiores haberi. *Quidam* terebinthum esse volunt: nonnulli myrrham & thus eadem nasci arbore. Secundum Plinium, arbori altitudo ad quinque cubita, nec sine spina. Caudice duro & intorto crassiore quam thuris, & ab radice etiam quam reliqua sui parte. *Folium* olivæ verum crispius & aculeatum. *Cortex* levis aliis similisque Unedoni, scaber aliis spinosusque. Aliqui similem junipero, scabriorem tantum spinisque horridam, folio rotundiore, sed sapore juniperi faciunt. Multis in *Locis* Arabiæ gignitur, ut adparebit in generibus. *Dividitur* in *sativam* & *sylvestrem*, quarum illa præfertur. *Gaudet* rastris & ablaqueationibus, melior radice refrigerata. Inciduntur bis iisdemque temporibus, sed a radice ad ramos qui valent. Regi Sebanitarum quartæ ex lacryma partes penduntur. Cætero passim a vulgo coemtam in folles confarciunt, ipsique unguentarii digerunt, haud difficulter, odoris aut pinguitudinis argumentis. *Bellonius* fruticis cujusdam, qui in Palæstinæ Rama provenit, meminit, quem arborem Myrrhæ suspicatur. Caudice non contorto, denso, horrentibus spinis obsito, folia Acaciæ similia, sed paulo majora. De *Myrrha Bæotica* in succis agemus.

Bellon. observ. l. 2. c. 80.

Arbores lacrymiferæ veterum.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 80. Plin. H. N. l. 12. c. 9.

II. Bdellifera arbor est, quæ bdellium resinam fert, nigra, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu caprifici, naturaque Plinio: Quidam myrrhiferæ valde similem faciunt. *Wormius* ramulum duarum unciarum longitudine, crassitie minimi digiti, qui aliorum ramusculorum sibi obversorum fragmenta in medio obtinebat, describit. Inferiori, *inquit*, parte cortice nudatus est, altera tenui, cinereo dotatur, quem stipant bdellii pellucidi & sinceri fragmenta, iis præsertim in locis. ubi fragmenta e stipite emergunt. Substantia ligni mollis, sapore amariusculo. Cerafo simili cortice vestiri nostrum docet fragmentum, lignum in majori stipite forsan albicat, sed in ramulis minoribus ad purpureum accedit. Provenit in Scythia Bactriana, Arabia, India, Media ac Babylone.

Worm. Musæi c. 15. p. 166.

III. De *Cancamifera* hoc solum occurrit, Arabicam arborem esse, cui myrti folia Amatus tribuit.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 23.

IV. Nec plura de *Sarcocolla* occurrunt. Serapio eam fruticosam, spinosam, ramis nodosis, arbori impressis facit.

CAPUT VI.

De Arboribus aliquot lacrymiferis Recentiorum.

Arbores lacrymiferæ recentiorum.

Vid. TABULA LXXXVII.

APud RECENTIORES plures occurrunt lacrymiferæ arbores, eæque fere omnes Indicæ, nempe, 1. *Arbor Benjuifera.* 2. *Huitzilxochitl Cuernavacæ.* 3. *Tlahuililocan Ximenis.* 4. *Icicariba Brasiliensium.* 5. *Caopia.* 6. *Arbor Liquidambar.* 7. *Tocotugebit.* 8. *Arbor resinifera Tabascensis.* 9. *Gonandina.* 10. *Tecomahaca.* 11. *Holquahuitl* seu *Arbor Chilli.* 12. *Yztacquauhxiotl* seu *arbor galliopifera.* 13. *Copaltic Texaxacuacensium.* 14. *Arbor laccifera Huatepecensium.* 15. *Jetaiba.* 16. *Arbores lactiferæ Cumanæ.* 17. *Ambaigtinga.* 18. *Arbor sinus S. Augustini.*

I. Arbor Benjuifera describente Garcia, est procera & vasta. Rami frequentes, pulcerrimo ordine digesti, in aerem efferuntur. Caudex crassus: materies prædura. Cortex Guajaco similis, sed venosus, rugosus, ad cineraceum inclinans, substantia compacta, colore intus Canellæ. Folia Citri similia, sed minora, nec tam læte virentia, sed parte adversa candicantia. Quæ in majoribus ramis nascuntur, ad salicis folia

Garc. H. Aromatum l. 1. c. 4. Indie orient. p. 4. c. 27.

Arbores lacrymiferæ recentiorum. Cordus H. P. l. 4. c. 87. Scalig. Exerc. 174.

magis accedunt, latiora tamen & minus longa. Cordus late Terebintho aut Lauro similia & æqualia facit, quæ nonnunquam panibus immixta, una cum lacryma adferuntur. Scaliger ex Johannis Valadæ descriptione Amygdali facie facit, folio longiore, surculo molli, lento striato, qualis foliis palmæ arefactis, & qui compressus, lenti succi, quale Benjuinum, emittat. Fert *siliquas* compressas, oleo plenas, non semine, ex quo gummi istud conficitur. Provenit in Orientali India copiosissime in Baros & Speriamen insulæ Sumatræ. Diversa ab hac ei, quæ in *Java*, prodit facies, ubi etiam optimum Benjoin colligitur. Coalescit ex pluribus sarmentis Sarsæparillæ instar, nisi quod hæc brachii crassitudinem aliquando superent, ita, (*verba sunt Bontii*) ut hæc in medio, sæpe truncus arboris continuus satis crassus adpareat, subtus vero ac supra cœlum per sarmenta a se invicem dissita, liceat contemplari. Sæpe & alia virgulta specie diversa hac coalitione includuntur.

Bontius Medic. Indor. c. 5. p. 11.

Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 4. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2.

II. Huitzilxochitl Cuernavacæ dicitur & *Anetl inan* arbor mediocris, & illi, quæ Liquidambar profert, similis. *Truncus*, qui lævis & rectus exterius viret, interius candescit: *frondes* serrati & acuti: *flosculi* pallidi ad oram flavescentes, sapore & odore Anethi. Exsudat *resinam* odoriferam. *Nascitur* e ramulis terræ inditis Cuernavacæ locis calidioribus. Calida est & sicca in tertio. Folia emplastri modo imposita pellunt febrium rigores. Corticum decoctum provocat urinam, sanat quartanam, movet menses, dissolvit tumores, vapor curat morsus scorpionum. Parum ab Icicariba distat.

Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 17. De Laet l. c.

III. Tlahuililocan Ximenis, id est *Arbor insana*, truncus lævis, ruber, splendens & odoriferus. *folia* oleæ in crucem disposita. Eliquat *resinam*, quam Carannam vocamus, de qua inferius. Pulvis trunci & corticis decoctus flatus discutit, prodestque ventriculo frigidiori, & uterinis adfectionibus. Cortex in aqua maceratus roborat cor.

Piso de facult. simpl. l. 4. c. 7. Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 4.

IV. Icicariba Brasiliensium ad modum fagi crescit, *caudex* haud ita crassus. *Cortex* glaber & gryseus. *folia* instar pergameni crassa, pyri similia, acuminata, læte viridia. *flores* verticillatim congestis ex quatuor foliolis viridibus stellulæ figura, quæ in ambitu lineola alba coronatur, cum staminulis flavescentibus in medio. *Fructus* forma & magnitudine olivæ. Cortex incisus fundit plenilunio inprimis resinam anethi contusi odore, mannæ consistentia, ex viridi pallide flavescentem. Lusitani *Almecegam* vocant. Emplastro stomachali vehementer inservit, & vulnera capitis etiam gravissima sanat.

Piso de facult. simpl. l. 4. c. 9.

V. Caopia Lusitanis *Pao de Lacra*, arbuscula e quovis terræ genere progerminat. *lignum* est lentum, *cortex* e cinereo rufescens. *folia* non solida, inferiori parte ex viridi quasi rufescentia & aspera, superne dilute viridia & splendentia, in extremitatibus ramorum, qui flores sustinent, duo acuminata brunni coloris, compinguntur invicem, & venabulum referunt, decerpta ex pediculo humorem croceum emittunt. *Florum* rudimenta globuli brunni, magnitudine lentis, qui successu temporis flores πενταφύλλους, exterius ex viridi flavescentes, intus tomento vestitos protrudunt. *Baccæ*, quæ virides, magnitudine cerasi, rotundæ, dissectæ ex cortice molli, succum eleganter flavum exsudant, & mensibus Januario & Februario maturescunt. Intra corticem pulpa alba ex meris cylindris, inter se cohærentibus stabulatur. Cortex arboris quando florere incipit incisus *lacrymam* ex croceo rubram fundit, quæ primo mollis, post coagulatur, & gummi Gotte similis est. Purgat drachm. j. si per noctem in aqua soluta, impetigo solvitur.

De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2. Recchus R. M. N. H. l. 3. c. 18.

VI. Arbor Liquidambar, Mexicanis *Xochiocotzolquaxihuitl*, alii *Ocosotl* vocant, arbor est admodum vasta. *Cortex* trunci & ramorum partim viridis, partim rubicundus. *Folia* laricis vel aceris foliis similia, duobus finibus in

tres

tres angulos divisa, una parte candicantia, altera obscure virentia & obscure serrata. *Fructus* rotundus quidem, sed is instar poligoni multas superficies nigras angulosque luteos habet. Fundit resinam liquidambar dictam: nec non oleum, quod quidam pro storace liquida adhibeut, quidam ex resina soli exposita aut prelo expressa stillare prodiderunt. *Provenit* campestribus calidisque locis. Habetur & in temperatis, velut Hocyacocotla, Quahuchinaci, & Xiotepece. Calida & sicca est, odoreque jucundo. Pampini & summitates in fasciculos collecti, odoris gratia vestibus & stragulis inseruntur.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 48. p. 329.

VII. *Tocotguebit*, id est, *lignum desiderii*, populo est similis arbor, *materie* candida, splendida, leni, quæ vel ideo ad idola fabricanda summe expetitur. Producit sub cortice gummi thuri nostro simile, sed candidioribus & minoribus fragmentis.

De Laet Ind. occid. l. 17. c. 28.

VIII. De *Arbore resinifera Tabascensi* ita de Laetius. Nascitur hic Arbor mirabilis, quæ copiosam admodum *resinam* fundit vel leviter vulnerata, crocei coloris; a ramis hujus arboris descendunt certa filamenta, quæ postquam terram attigerint, radices agunt, & ramos veluti sustentant: *folia* habet lata, ante obtusa & crassa lanugine tecta; *fructum* fert pene instar capitelli papaveris, qui licet & ipse resina sive gummi scateat, a psittacis tamen avide manducatur.

Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 7.

IX. *Gonandina Brasiliensium* ita a Marcgravio describitur. Alta & procera est arbor, sorbo aucupariæ ex parte similis, *cortice* cinereo, *caudice* in multos ramos disperso. *Lignum* illius incisum fundit de se luteum *succum*, qui sponte effluit ac postea indurescit, ita ut instar picis sit fragilis, nullius odoris nec usus, quod sciam, apud Incolas. Et quia hæc arbor ripas amnium amat, radices habet multas, varie extra ripas super aquas contorte expansas. *Folia* habet sibi invicem opposita, angusta, acuminata, solida, lævia, viridia, splendentia: *Flores* fert multos umbellatim, qui ita proveniunt: primo elegantissimi miniati coloris, in singulis pediculis saturate rubentibus, semidigitum aut plus longis enascuntur septemdecim, octodecim, viginti juxta se in una umbella, rudimenta floris constantia ex foliolis complicatis, ovalis fere figuræ, & magnitudine pruni sylvestris, eleganter quinque lineis obscure rubescentibus secundum longitudinem quasi distincti; hæc paulo post se paudunt in florem quinquefolium elegantissime rubrum, constantem quinquefoliis cavis seu semilunaribus, exterius curvatis: in medio exstat stamen saturate rubrum, figura plane ut Caryophyllus aromaticus, cui superius adhuc quinquangularis stellula rubra imposita cernitur.

Arbores lacrymiferæ Recentiorum.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 16.

X. *Arbor Tecomahaca* magna est. *Folia* obrotunda, mediocria, & serrata. Linschottanus longa angustaque dixit. *Fructus* in postremis ramorum flagellis parvus, obrotundus, fulvus, semine nucleo Persici haud absimili, pruni magnitudine. Fert incisa, vel sponte resinam haud ignotam. Ipsa calida & sicca ordine tertio, cum quadam adstrictione acris & odorata.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 10.

XI. *Holquahuitl* seu *Arboris Chilli* duo sunt genera. I. *Alteri* stipes magnus, levis, fulvus, cui lenta medulla: folia maxima, flores candicantes. Orbiculi stellati ex pallido rubescentes, stipiti adhærent, & fructu nucibus ponticis pari, candente luteaque membrana vestito, saporis amari, turgescunt. Provenit Mecatlani & Yhualapæ. II. *Alteri* folia sunt Mali medicæ, sed tamen majora. Nascitur apud Mehoacanenses, vocaturque Tarantequa. Fundit utraque secta gummi *Holli* dictum. *Cortex* calidus & siccus est in tertio, & amarus, ejusque decoctum dysenteriis mederi, si infundatur, dicitur. *Folia* sicca & levigata putantur leones & alia animalia interficere.

Arbores lacrymiferæ Recentiorum. Reccus l. c. c. 19.

XII. Yztacquauhxiotl seu *Arbor Galliopifera* duplex eſt. *Una* foliis obrotundis, ſtipitibus & pediculis rubentibus. *Altera* quæ indis *Tlatlahuic quauhuxiotl gummi* rubeſcens habet. folio in uno ramo ſeptem, eo ordine quo in Lentiſco, Aurantii magnitudine. Baccæ rubræ ipſi trunco adnaſcuntur, adnaſcuntur, & magnitudine piſum æquant.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 20.

XIII. Copaltic Texaxacuacenſium, arbor eſt levis, *cortice* ſeu cuticula ſuperne veſtita, quæ ſuapte natura deſquammatur, unde nomen. *Folia* ſunt Ocymi, fructus Oxyacanthæ paulo major, primo viridis, tandem coccineus. *Reſinam* fundit modicam, candidam, & pauliſper odoram. *Naſcitur* in Texaxahuaci montoſis & calidis, ſuntque qui Ytac Quauhxiotl vocant. Cortex calidus eſt ordine ſecundo, odoris & ſaporis grati. De gummi alibi agetur.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 21.

XIV. Arbor laccifera Huatepecenſium, Americanis *Tzinacancuitla quahuitl*, eſt incondita & mediocris magnitudinis. *Folia*, quæ ex utraque parte ramorum ſerie quadam procedunt & pennas avium imitantur, ſunt brevia & tenuia. Acoſta & Garzias foliis pruni ſimilia facit. Stipites & rami purpurei gumi ſtillante, obteguntur, & eisdem veluti tubuli quidam adhæreſcunt. *Naſcitur* in calidis Huatepecenſium & Huauhnahuacenſium.

Piſo de facult. ſimpl. medicam. l. 1. c. 8.

XV. Jetaiba arbor eſt ſpecioſa & ſpiſſa. *Lignum* durum, album; cortex lentus, punctulis ex albo flaveſcentibus variegatus, & hinc inde clypeiformibus maculis, ex albo ſubflaveſcentibus. In ramis, inquit Cl. Piſo, continet *folia* directe oppoſita, figura parva, ſed oblonga, viridia, ad tactum lævia, nervo ſecundum longitudinem & venulis transverſis, eleganter inferius conſpicuis, prædita. *Fabas* producit magnas, miniati coloris, quibus farina alba edulis, juxta tria lapidea grana, digitalis longitudinis continetur: e quibus vi fractis prodeunt nuclei molles, oblongi & miniato colore nigreſcentes, admodum odoriferi, optimique ſaporis, amygdalis Europæis minime inferiores. Ex arbore ſtillat *reſina*, quam Luſitani, *Anime*, vulgo *Canime*, Braſiliani *Jetaicica* vocant. *Provenit* in Paraybæ nemoribus. Folia contuſa lumbricos enecant, ſi exhibeantur. Corticis interior ſubſtantia ventriculi ventoſitates pellit, & alvum movet, ſi aqua in qua raſa macerata erat, propinetur. Fructu animalia & peregrinantes ſæpe ſuſtentantur.

XVI. Arbores lactiferæ Cumanæ quædam lacteum quendam *liquorem* fundunt, qui durus inſtar gummi evadit, & ſuavem odorem de ſe fundit: quædam alium inſtar lactis coagulati, qui in cibis ſine noxa uſurpatur. De Laet Ind. occid. l. 18. c. 4.

XVII. Ambaigtinga arbor eſt pinis altior, & cupreſſorum modo recta: in cujus Cacumine *veſiculæ* quædam magnæ & parvæ enaſcuntur, quibus diſruptis *liquor* quidam mirabilis deſtillat, quæ Monardi reſina abiegna dicitur. Colligitur ab Indis ſummo ſtudio, ſed tanto cum labore, ut multi intra plures dies vix aliquid colligant. *Provenit* in Braſilia inter pinorum lucos. *Folia* contra ſtomachi imbecillitatem, & inde ortos vomitus commendantur, inuncto inprimis exterius oleo. De Laet Ind. occid. l. 15. c. 8.

XVIII. Arbor ſinus S. Auguſtini, ſucco pinguiſſimo turgida. Materies eſt ſuccoſa, ideo facillime viridis ignem concipit, rami & folia flavum humorem fundunt. Purchaſ. navig. T. 1. p. 277.

CAPVT

CAPVT VII.

Arbores Copal.

De Arboribus gummiferis Novæ Hispaniæ, Copal dictis.

Vid. TAB. LXXXVIII. Suetum Novæ Hispaniæ incolis omne resinarum & gummatum genus *Copal*, arbores, ex quibus stillat *Copal quahuitl*, vocare. Octo autem talium ibidem inveniuntur genera, nempe 1. *Copal quahuitl.* 2. *Copalli quahuitl patlahoac.* 3. *Copalli quauhxiotl.* 4. *Copalli Totopecense.* 5. *Tecopalli quahuitl.* 6. *Cuitlacopalli.* 7. *Tecopal quahuitl pitzahuac.* 8. *Mizqui xochi copalli*, & 9. *Xochicopalli.*

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 1. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2. *I. Copal quahuitl* arbor est procera; *foliis* quernis forma & magnitudine similibus. *fructu* obrotundo purpurascente, sapore *gummi* candidi & transparentis, quod ab eodem vel sponte fluit, vel scarificatione elicitur. *Nascitur* in calidis Quauhuacensium, & Mechoacanensium planis montosisque, sed humectis locis. Cortex stipitum anethum olet, & adstringentis facultatis esse sentitur.

Reccus l. c. c. 2. *II. Copal quahuitl Patlahoac*, seu *Copalli latifolium*, arbor est mediocris magnitudinis & incondita. *Rami* rubent. *folia* alata, serrata, Rhoi obsoniorum colore & magnitudine perquam similia, ex compressis in latitudinem virgis oriuntur. *Gummi*, quod exhibet, candidum est. *Gaudet* locis Quauhuacensibus.

Reccus l. c. c. 3. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2. *III. Copal quauhxiotl*, seu arbor leprosa Copalifera, excelsa est, levis, & quæ facile membranam externam exuat. *Folia*, parva, oblonga, rutacea, sed majora & longiora. *Fructus* acinosus racematim dependet. Stillat *liquorem* resinosum Copali colore & odore similem, sed paucum. *Nascitur* montosis & asperis apud Texaxahuacenses. Calida est & sicca ordine tertio, adstringens, odoris eximii. Liquor ex aqua dilutus & Copali admixtus, sistit diarrhœas.

Reccus l. 3. c. 4. *IV. Copal Totopecense*, est arbor magna, *foliis* mali Medicæ virore tinctis exsaturato. *Gummi* stillat Copali persimile, quod in assulas candicantes cogi, & in usus recondi solet.

V. Tecopali quahuitl, seu *Copal montensis*, mediocris est magnitudinis, *foliis* fraxini vel unedonis, *fructu* glandibus simili, strobilino, lubrica & resinosa quadam saliva operto, qui nucleum candidum intra se gerit. Emittit *gummi* Thuri antiquorum simile. *Provenit* apud Papaloticpacenses, nec non in Philippinis insulis, & quidem copiose.

VI. Cuitlacopali seu *copalis stercus*, quod truncus lepra infectus videatur, mediocris etiam est magnitudinis. *Folia* obrotunda, parva, situ & magnitudine, foliis siliquæ Ceratoniæ similia. *Acini* racematim dependent, Oxyacanthæ similes, valde odorati & glutinosi. *Crescit* apud Yauhtopecenses. Reccus l. 3. c. 6.

VII. Tecopal quahuitl pitzahuac, id est, *arbor subtilibus frondibus*, est mediæ magnitudinis, foliis ordine digestis ad alterum ramorum latus, rutæ majoribus, fructu minuto, rubicundo, figura piperi rotundo simili, qui ordine ad singulos ramos digeritur. Fundit speciem thuris, quæ paulo nigrior. De Laet l. c.

VIII. Mizqui xochi copalli, seu *Xochi copal quahuitl*, arbor grandis, *foliis* aurantiæ mali, *trunco* notis candidis variegato, *floribus* exiguis & rubicundis. Exsudat resinam coloris ignei, *Animen* dictam.

IX. Xochi copalli, id est, *Copal floridum*, & *Xarapisca*, arbor modica, *foliis* menthæ Saracenicæ, quæ terna conjunctim ramis hærent. *Truncus* valde odoratus est. Exsudat liquorem coloris leonini, qui limones exacte redolet. Dictum de ea, ni fallor, superius. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2.

Cedrus Conifera.

TITVLVS II.

De Arboribus Lacrymiferis.

CAPVT I.

De Arboribus Coniferis Classis primæ.

ARTICVLVS I.

De Cedro Conifera.

Vid. TABVLA LXXXIIX. Theophr. H. P. l. 4. c. 6. & l. 5. c. 5. & 9. Dioscor. M. M. l. 1. c. 105. Vitruv. Archet. l. 2. c. 9. Plin. H. N. l. 13. c. 5. Plin. H. N. l. 16. c. 40.

Duæ sunt Arborum Coniferarum Classes, quarum prima, 1. *Cedrus Conifera.* 2. *Pinus.* 3. *Larix.* 4. *Abies* & *Picea* continentur.

I. *Cedrus Conifera*, si *Veterum* descriptionem sequamur, arbor est magna, & prodente scriptura altissima. *Radices* sunt raræ & ἐπιπολαίοι, *Truncus* aliquando tam crassus, ut trium hominum ulnis (male quidam legunt τέτταρες) non capiatur, vena detecta humorem natura emittit, ut omnium, quibus oleosus est humor. *Fructus* ὥσπερ κυπαρίσσȣ, sic ex Cantacuzeni Codice lege (pessime in Dioscoride ὥσπερ ἄρκευθος &c.) sed multo grandior. Errat Serapio, qui μικρότερον pro μακρότερον legit. Dat *picem*, quæ *Cedria* dicitur. *Nascitur* in Syria, in montibus, Cypro & Ægypto, monte Libano, valle Sittim, Judæa denique ipsa. *Usus* ligni in structuris. In Syria & Ægypto reges inopia abietis ad classes feruntur usi: maximaque in Cypro traditur, ad undeciremem Demetrii succisa, centum triginta pedum, (Theophrastus τρεῖς καὶ δέκα ὀργυίων ponit) crassitudinis ad trium hominum complexum; quod tamen apud Theophrastum non legitur. Ex eadem altissimæ Ninivitarum, Davidis, Salomonis, Jehojakimi, Nebucadnezaris &c. domus: arca fœderis, mala navium Tyri; & capsæ, quibus mercatores in nundinis Tyri negotiabantur, vel merces suas involvebant: templi Dianæ Ephesinæ trabes: & Deorum statuæ. Cedrealis Diana apud Orchomenios, cujus simulacrum in ingenti cedro erectum. Cedrinus Romæ in delubro Apollo Sosianus Seleucia advectus. Scilicet. Non sentit cariem vetustatemque, nec sponte rimam fissuramque concipit: ut vere *Plinius* dixerit, Materiæ ipsi æternitas. Adhibebatur & in purgatione a lepra sanati: projiciebaturque in vaccæ rufæ immolatæ rogum. *Cedria*, quæ optima, si crassa, perlucida, gravis odoris, & guttatim, dum effunditur, non dissipata coit, dentium doloribus utilissima. Frangit enim eos, extrahit, & dolores sedat. Defuncta corpora incorrupta ævis servat, viventia corrumpit: mira differentia, cum vitam auferat spirantibus, defunctis pro vita est. Vestes quoque corrumpit, & animalia necat. Libri in arca Numæ reperti, P. Cornelio, L. F. Cethego, M. Bebio Q. F. Pamphilo Coss. ad quos a regno Numæ DXXXV anni colliguntur, & quidem e charta, Cedrati vel Cedria peruncti fuisse putantur. Curat eadem boum & hominum scabiem: contra ascarides per clysterem adfunditur: sed ulcera irritat, & phlegmonem concitat. Reliqua in Galeno & Hipp. vide. De *differentiis* nihil occurrit. In hortis pulcriores amplioresque reperiuntur: & si non cæduntur, in ingentem molem suo in solo excrescunt.

Ezech. 27. v. 24.

Plin. H. N. l. 13. c. 5.

Plin. H. N. l. 13. c. 5.

Plin. H. N. l. 13. c. 13.

Galen. simpl. l. 7.

Theophr. H. P. l. 5. c. 9.

II. Cedrus Conifera RECENTIORVM Bauhino est *Cedrus conifera foliis laricis*, Matthiolo *major*, Anguillaræ *Hebræorum* & *sacrarum literarum*. Lobel. *Cedrus Libani & Palæstinæ præcelsa.* Describemus eam Rhauwolffii, Bellonii & Bauhini verbis paulo exactius. Arbor ergo est perpetuo virens, robustis *ramis* brachiata, orgyias aliquot crassa, ad sum-

Bellon. observ.

Bauh. H. P. l. 9. c. 15. Rauwolf. itinerar.

mam

Matthiol. ad Dioscor. p. 122. mam Abietum nostrarum procerita- tem adsurgens, quanto autem majores accreverint rami, quorum pondere gravatus caudex se inclinat, tantum de arboris rectitudine decedit: *Rami* (ut & coni magni, rotundi) sursum spectant, longi, tam pulcro ordine dispositi, ac si artificis manus resectos æquatosque adposuisset: sic ut eminus etiam circinatus æqualiter dispositorum orbis egregie adpareat. *Truncos* vix sex aut septem homines interdum amplectuntur. *Lignum* in assamenta formatum, colore est undiquaque rufo, pectinibus rectis fissile, solidum quidem, sed media inter fibras spatia inania, ut lignum quernum ostendens. *Folia* parva, angusta, conferta, in exerto fulcello fusco, clavis Musci terrestris longitudine & crassitie simili: quæ, ut ait Bellonius, ab uno surculo exorsa quadraginta vel quinquaginta simul, serie quadam in ordinem disposita, surculum radiantia, pictoris penicillum referre videntur, odorata, subacida, & cum levi amaritudine adstringentia. *Conos* in cœlum tendentes mittit, qui quidem abiegnis similes, crassiores, duriores, ac multo majores, quinum, vel senum digitorum turbinati, compactili squammarum compressarum congerie coagmentati, atque obtusi, ex cinereo fulvi, conis Pini alioqui graciliores, tam firmiter ramo adhærentes, ut a parente divelli non possint, nisi avulsa arboris parte: Coni porro hiantes se pandunt, ac paulatim diffissi roribus & pluviis decidunt, relicto in ramo pediculo firmo & tereti. Iidem Bauhino sunt quatuor pollicibus altiores, octonos in ambitu circa basin colligunt, paulatim in obtusum turbinem fastigiati, squammis compacti sescunciam circiter latis, unciam altis, mediocriter crassis, rufis, per extrema exstantia planis, alia alius sinum ita subeunte, ut quot sunt earum circumcirca agmina, totidem zonis præcincti videantur: inferior autem uniuscujusque ex his squammis pars Lamboides mucrone suo hastæ adnascitur, jugo elato medium percurrente, in valles laterales declivi, totidem consimilibus ex adverso valleculis respondentibus, Cedrus Conifera. quæ totidem respiciunt nuculas, pomaceis aut pyraceis granis duplo triplove majores, forma non absimili, rutilante quadam resina, dura, sed fragili, vehementer odorata, evidenter acri, farctas, quarum unicuique uncialis triquetra tenuisque membrana adfigitur, papilionis alam egregie referens, ita quidem, ut duæ membranæ, uni squammæ majori, averso incubitu, respondeant. Cæterum pediculus coni validus exsistit, uncialis & sextantalis longitudinis, crassitudine fere extremi articuli digiti minimi, obliquus, aut incurvus, cortice rugoso, & squammulis exiguis (ut in Pino & Pinastro) subinde loricatus. Squammam non prius exuit, quam duos annos excesserit, quem integrum annum fert, antequam maturescat, quod hyeme potissimum fieri solet. *Semen* habet Abieti simile, non vinaceo majus, dulcis saporis, ad cujus latus oleosum quidpiam & odoratissimum includitur. Duas profert *resinas*, quemadmodum & Abies, *alteram* in tuberculis albam, nihil prorsus amarulentam, nec gravis odoris: alteram sua sponte exsudantem, quæ cum retorrida sit, naribus admota, Fraga redolet, odorataque gustatu percipitur, sed ita pertinaciter dentibus inhæret, ut nonnisi cum difficultate auferatur. *Crescit* in monte Libano præcipue. Bellonius viginti octo vidit: Rhauwolffius viginti quatuor. Melchior Lussy, neminem quamvis paucæ, numerare exacte posse, tradit. Visa quoque in Amano & Tauro montibus: nec desunt, qui supra Nicæam nasci credunt. In Creta provenire, nemo ex recentioribus prodidit. In regno Congitano magna Cedrorum copia, & magnitudo tanta, ut inde naves: in insula Tercera tam frequentes, ut scaphæ, currus, rhedæ, & hujus generis alia: quod & de Cuba sumendum est. De differentiis & generibus nihil occurrit singulare. I. In Nova Hispania & provincia Verapoz alia est alba; alia rosea & fragrans. II. In regno Granatensi sunt sylvestres, incolis Cariuri, materie dura & co-

Ind. Orient. p. I. l. 2. c. I. De Laet Ind. occid. l. I. c. II. De Laet Ind. occid. l. 7. c. 7. De Laet Ind. occid. l. 9. c. 4. De Laet Ind. occid. l. 18. c. 4.

Cedrus Conifera. Atlas Sinensis p. 84.

acta, ramis multis & patulis. III. In Cumana est Cedris adfinis beneolens arbor, ex qua naves & alia fabrilia. Panis si arcis ex illa includatur, ingratum amarorem contrahit. IV. Sunt & in Huiquano provincia Sinensi Cedri, de quibus Atlantem vide.

ARTICVLVS II.

De Peuce seu Pinu.

Peuce seu Pinus. Vid. TAB. LXXXIIX.

I.

Πεύκην *pinum* esse, in Catalogo arborum philologico ostendimus; nihil Criticos quosdam morati, qui πίτυν, pinum dixere. Vulgo nota Dioscoridi arbor, Theophrasto procera, sed picea humilor. *Radix* prægrandis una, quæ mediocri in terram descensu, parvas complures promit, sed quæ nullam protinus sobolem ferre possunt. Ideo flatu aliquando radicitus evertitur arbor. *Caudex* longus, nodosus, difficulter solubilis, picea crassior, lævior & excelsior, cui medulla carnosa, & quidem magis quam aliis διὰ τὸ ἔνδαδος εἶναι, succus pinguis & resinosus. *Rami* plures, spissi, κερατώδεις, δαδῶδεις, colore flavo. *Folia* rara, capillata, σπανόφυλλα, λίπαρα, βαθέα, (δασέα forte) κεκλιμένα, extremitate pungentia, & perpetui viroris. Plinius capillamenti modo prætenue, longum & mucrone aculeatum dixit. *Florere* quidam existimant, alii non, locoque floris προαπίπτοντα κύτταρον. *Fructus* κάρυον, *conus*, *strobilus*, picea major, in quo semen, quod conis adhuc pendentibus ἐκπεδᾶ, habeturque inter serotinas. Nulla tamen arborum avidius se promittit. Habet enim fructum maturescentem, habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio. Quo mense ex ea nux decerpitur, eodem maturescit alia: & sic dispensatur, ut nullo non mense maturescant. Quæ se in arbore ipsa divisere, *Zamiæ* vocantur: læduntque cæteras, nisi detrahantur. Fert *picem* copiosam bonique odoris. De *Natura* illius est quindecim diebus post Vergilias germinare, intermittere, ter turgere, ternaque germina edere: ideo τρίσλιπον seu arborem, quæ terna & tripartita germinatione genitali succo turgescit, dicit. *Prima* germinatio, ἱσαμένε τε̃ θαργελιῶνος accidit: quanquam in Ida monte die decimo quinto ejusdem, seu cum Sol primum Tauri signum ingressus est. *Altera* intermissis triginta vel pluribus diebus accidit. Prodeunt alia germina a summo vertice super germen, quod prius emissum est, (hoc est ἐπιβάλλειν ἄλλες βλαςὲς, non ut Gaza vertit) quædam sursum εἰς πλαγεία, quædam κύκλῳ emittuntur, veluti geniculo facta primi germinis ad capitatæ virgæ modum, (id κορόνη est) idque Sole geminos exeunte. *Tertia* diebus quindecim circiter intermissis ἑκατον-βαιῶνος seu Sole existente in Cancro obvenit, & sex aut septem diebus ad summum absolvitur: quibus peractis, εἰς πάχος ἡ αὔξησις τρέπεται. Plinius quomodo reddat, in abiete dicam. De *cætero* *scito*, ex solo semine nasci: auctu propter siccitatem & densitatem, difficilem; nisi imbecillitatem prætendere malis: pati sub se satas, myrtum, laurum, & hujusmodi alias, nec vel umbra nocere: cædi debere, cum germinare incipit. Τελείως eadem ἐκ ριζῶν αὐτοετὴς ἐναίνεται cacumine deciso; medulla tota detracta moritur; adustis radicibus nunquam regerminat: αὐτομάτως vero ægritudinem contrahit, quando caudex in tædam facessit, quod non nisi viginti ætateque majori accidit. Sic enim ubertate largissima strangulatur. *Prodit* in προσήλοις: sed & frigidis & montosis, quod caloris interni indicium. In Syria multa; in Latino agro præstans; in Corsica telluris cœlique virtute longe egregia & frequens. Ingressi insulam oppidi condendi causa Romani, cum tam vastis arboribus refertam reperirent, condendi intermisere consilium. Tantum vero ex brevi

Dioscor. M. M. l. 1. c. 86. Plin. H. N. l. 16. c. 10. Theophr. H P. l. 1. c. 8. 9. 15. 16. 19. 28. Theophr. l. 2. c. 2. l. 3. c. 1. 2. 8. 10. l. 4. c. 6. l. 5. c. 16. 7. 8. l. 9. c. 1.

Theophr. H. P. l. 5. c. 2.

Plin. H. N. l. 16. c. 26.

Theophr. H. P. l. 3. c. 6.

Plin. H. N. l. 16. c. 15. Theophr. H. P. l. 2. c. 2. & l. 3. c. 1. Theophr. C. P. l. 9. c. 1. & l. 3. c. 15. Theophr. H. P. l. 2. c. 8. l. 5. c. 15. & 23.

Theophr. H. P. l. 4. c. 6. Theophr. C. P. l. 1. c. 26.

brevi loco cæſum materiæ, ut ratem quinquaginta velis ducendam conderent. *Uſus* olim apud *Veteres* in *Medicina*. *Nuces*, quæ calidæ & ſiccæ in ſecundo, integræ & recentes confractæ & in paſſo decoctæ veteri tuſſi & tabitudini conferunt, ſi quotidie terni cyathi ex eo bibantur. Aqua faciei rugas delet. *Lignum* ædificiis & navibus commodum, laxitatis & meatuum rectitudinis cauſa, nec non quod ἀσαπής. Ponderi cedit, quia nunquam rumpitur: nec findi ullo pacto adfirmant, ſi glutine muniatur. Cum quercu fruſtra glutinare pergas, quia altera ſpiſſa, altera minus. Carbones quernis infirmiores. Ad flatus reſpondent commodius, minusque marceſcunt & exſtinguuntur. Fiunt ex ea ſcandulæ tegendis ædificiis.

Dioſcor. M. M. l. c.

Theophr. H. P. l. 5. c. 7. & 8.

II. Differentiæ *arborem lignum* & *fructum* ſpectant. I. *Arbor* alia eſt *Urbana*, alia *ſylveſtris* apud Theophraſtum & iisdem adfinis. 1. *Pini urbanæ* quædam ſpecies perpetuo viret: quædam foliis eſt deciduis. 2. *Sylveſtris* eſt triplex apud Macedonas. 1. *Fœmina*, quæ & *Idæa* rectior & procerior; *materies* craſſior, & operi, quia flectitur, paratior; rami plures; *folia* pinguiora, molliora, & quæ tanquam flaccida ad terram inclinant; *nux* oblongior, viridis, nec tam cito dehiſcens; *pix* copioſior. *Gignit* id, quod *Ægidem* & *Cor* ejus adpellant, eo quod minus ξυλοτέρα unguinoſa, minusque ἔνδαδος, lævior & εὐκτηδονώτερα (male εὐκτηλνωτέρα) curſuque venarum & pectine elegantior eſt. 2. *Mas*, *Maritima* παράλια quibusdam, brevior eſt. *Lignum* ἰσχυρότερον περιμήτριον, durum, colore nigrius, ſecuri brevius, & in opere fabrili στρεφόμενον contortum. *Cortex* lævior, utilisque ad coria. *Folium* durius. *Nux* rotunda, & cito διαχάσκων. Huic quoque id magis ineſt, quod pinis ſubnaſcitur, colore tæda rubidius, odoris graviſſimi, nec tædam redolens, nec flagrans, ſed ab igne reſiliens. 3. De ſterili nihil occurrit. Arcades nec ſterilem nec Urbanam adpellant, ſed pinum cum picea perperam, ut Theophraſtus

Theophr. H. P. l. 3. c. 10.

oſtendit, confundunt. Adde his, *Pinaſtrum* nihil aliud eſſe, quam pinum ſylveſtrem mira altitudine, a medio ramoſum, ſicuti pinus in vertice; qui copioſiorem dat reſinam. Gignitur in planis.

Peuce ſeu Pinus.

II. De *adfini* ita Plinius. Easdem arbores alio nomine eſſe per oram Italiæ, quos *tibulos* vocant, plerique arbitrantur, ſed graciles ſuccinctioresque, & enodes, liburnicarum ad uſus, pene ſine reſina. II. Ligni ratione eſt, 1. Τετράζοος, (ſic lege, non τετράξοος) ſeu quadrifluvia. (Plinius videtur legiſſe τετράροος) cui ex altero medullæ latere contrariis ex partibus bini venarum curſus prodeunt: atque per utrumque curſum dolatio fit, contrarios inferens ictus utrique curſui, dum in utramque partem medullæ dolatio fit. Probatur vehementer ad opera, quia ſpiſſa eſt. 2. Δίζοος (male δίξυος) bifluvia, quæ unam tantum in utramque medullæ partem κτηδόνα gerit, & has ἐναντίας ἀλλήλαις, ita ut πελέκησις gemina fieri debeat, una καθ' ἑκατέραν κτηδόνα, ictu contrario. Molle hujus lignum, & in opere peſſimum, facileque contorquetur. 3. Μονόζοος, quæ unum κτηδόνα habet, & ex utraque medullæ parte dolatur, laxioris materiæ & a contorſione liberæ. Sed hæc omnia cum abiete & aliis pino communia.

Plin. H. N. l. 16. c. 10.

Theophr. H. P. l. 5. c. 2. Plin. H. N. l. 16. c. 39.

III. Quantum ad *fructum*. Nucum pinearnm quatuor ſunt *genera* apud Plinium. Grandiſſimus, *inquit*, fructus pineis nucibus, altiſſimeque ſuſpenſus, intus exiles nucleos lacunatis includit oris, veſtitos alia ferruginis tunica, mira naturæ cura, molliter ſemina collocandi. Harum genus *alterum* Tarentinæ, digitis fragili putamine, aviumque furto in arbore. *Tertium* ſapineæ e picea ſativa, nucleorum cute verius quam putamine, adeo molli, ut ſimul mandatur. *Quartum* pityida vocant e pinaſtris, ſingularis remedii adverſus tuſſim. In melle decoctos nucleos Taurini *aquicelos* vocant. Pinea corona victores apud Iſthmum coronabantur.

Plin. H. N. l. 15. c. 10.

Peuce seu Pinus. Vid. TAB. LXXXIX.

II. RECENTIORIBVS est quadruplex pinus 1. *Sativa*. 2. *Sylvestris*. 3. *Maritima*. 4. *Pinaster*, quorum omnium propter varietatem & adfinitatem obscura historia.

Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 74. p. 97. Bauhin. H. P. l. 9. c. 4. p. 248.

I. *Pinus sativa* Tabern. & Matth. *domestica*, Camer. *Italica*, Lobel. *Vulgatissima*, aliis simpliciter *Pinus*, Bauhin. *Pinus ossiculis duris, foliis longis* dicitur. Arbor est procera. *Caudex* scaber & subrubens. *Folia* ex tuberculis in ramorum cortice exstantibus enascuntur, bina fere circa imum connata, mox ab invicem abscedentia, quæ se mutuo spectant caniculata. Junci marini æmula & æqualia, duorum triumve palmorum altitudine, mucrone acuto & rigido: *Coni* magni, crassi, turbinati, arctissimo squammarum contextu compactiles, quarum crassa, lignosa, lucida, capita exstantia, tuberculorum agmine inæquales reddunt conos: singulares squammæ unciam latæ, duplo longiores, a capite resinam albam odoratam subinde fundentes, lineisque ex umbilico devexis donatæ, paulatim hastam versus attenuantur, crassæ, sinu suo complexæ unam aut alteram Pityidem oblongam, fere uncialem, torosam, pulvisculo atro-purpureo respersam, osse crasso duro, nucleo candido, pingui, dulci, pellicula rutila obvoluto. Matthiolus *florere* scribit, in sylvis Bohemiæ, odorisque haud ingrati & pinum referentis. Quod falso solo latissime fructificat; excisa, nullam ex virgis radicum sobolem emittit, sed prorsus emoritur; quod exustæ in querceta mutantur, inter admiranda recense. *Crescit* in Italia prope Ravennam non longe ab Adriatici maris littore, in Belgio, Anglia, Gallia, Polonia &c. In Germania non putatur sponte provenire. At Tragus in altissimis ejusdem Alpibus prope Valesiam gigni prodidit. In horto Montbelgardensi ex semine natæ periere cito. *Seritur* Octobri & Novembri calidis & siccis; Februario vel Martio humectis. Amat loca gracilia, maritima, saxosa, inque his procerior exsurgit. *Usus* nucleorum, qui temperati, in cibis, si ex iis cum saccharo pineolatum formetur: Contra tussim, phtisin & alia in emulsione. Arantius in distensione penis ex nimia venere, & præcavendam hujus luem, nucum decoctum familiare habuit.

II. *Pinus sylvestris montana*, est triplex. 1. *Prima* nempe *Bauhini*, cui similis est *Pinaster Austriacus major* Clusii. 2. *Altera* ejusdem. 3. *Tertia* ejusdem. 4. *Quarta* Genevensis. 5. *Sylvestris tæda Bauhini*, & 6. *Sylvestris Bellonii*.

1. *Pinus sylvestris montana prima* Lobel. & aliis *Pinaster*, Matthiolo *pinus sylvestris*, Cordo sponte proveniens Gerh. in icone *sylvestris Mugo*, Anguill. φθειρόποιος, Lugd. *sylvestris fructifera*, excelsior est cæteris, & sativæ fere similis. Coma tamen brevior; *folia* rudiora & acutiora, inter quæ subinde fructus rudimentum, nuces minores. Sunt scil. cupressinis paulo majores, longiores, compactiores, & in acutum desinentes, squammarum congerie per omnia similes, resinosæ, odoratæ, quæ, quamprimum maturuere, dehiscunt, & ex arbore decidunt. *Habetur* in omnibus Bohemiæ, Poloniæ, Silesiæ, Lusatiæ, Borussiæ &c. sylvis; In agro Tridentino, Ananiensibus & Flemensibus montibus, reperitur, regionibus omnibus septentrionalibus frequens. Amat enim frigida & montosa; nec nivibus vel gelu terretur. In *Brasilia* fructu sunt rotundiore & majore, sed cujus nuclei temperatiores nostris. *Pinaster Austriacus major Clusii* crescit in Pannonicis & Austriacis montanis, fiuntque ex eo asseres, scandulæ & vinearum pali. Est *Albus* & *Niger*, adeo inter se similes, ut nonnisi a cæsoribus discernantur. Est tamen *Albo* caudex erectior, cortex lævior, conus major. *Nigro* caudex crassior, & aliquando contortus, sparsis in latum ramis. cortex scabrior, folia tenuiora, conus minor.

Matthiol. l. c. Cordus ad Dioscor. c. 84. Dodon. H. p. pemt. 6. l. 5. c. 12.

De Laet Ind. occid. l. 15. c. 7.

2. *Pinus sylvestris montana altera*, Matth. Lobel. Tabern. *Pinus sylvestris Mugo*, Dodon. *Pinus sylvestris* tertia

Matthiol. ad Dioscor. l. c. p. 99. Dodon. H.

P. pemt. 8. 1. 5. c. 12. tertia, Lugd. *Pinus tubulus*. Caudice est nullo, sed ramos a radice humotenus fundit, qui humi perpetuo decem quindecimve cubitorum spatio repunt. *Folia* ex tubulo prodeunt bina, tres digitos longa, una parte carinata, altera plana, quæ postquam cecidere, crebra tubercula post se relinquunt. *Fructus* prædictæ similis, sed paulo vegetior, resinosior, odoris non ingrati. Eminentiæ pulcræ sursum in eo vergunt, cum dorso eminenti, nullus intus qui mandi possit nucleus. hæret ramis, & facile divellitur. Ananienses *Mugum* vocant, & ramis, quia longissimi, flexiles & tenaces ad vasa vinaria cingenda utuntur. Nascitur & in Burgundia, in montibus, quos Franche montagne vocant, diciturque *Crein*.

Dodon. l. c. Matthiol. l. c. Bauhin. H. P. l. 9. c. 4. p. 251. 3. *Pinus sylvestris montana tertia*, Brunf. *Tæda*, Matth. Tabern. Lobel. *Pinus Cimbro*, Bellon. *Pinaster*, Dodon. *Pinus sylvestris altera*, Bauh. *Pinus, cui ossicula fragili putamine*, arbor est speciosa, etsi primæ proceritate cedat, nec cortice flavescat. *Materies* pulcra, odorata, & venarum serie blandiens. *Folia* frequentia, tenuia, acuminata & canaliculata. *Conus* piceæ crassitudine par, sed brevior, subpurpurascens, resinosus & maxime fragilis. *Nuces* domesticis longe minores, triquetræ, turbinatæ, breves, fractu faciles: nucleus pusillus, dulcis albicans, subrufa membrana contectus, sapore domestici, nisi quod leviculam asperitatem post se relinquat. Forte pinus Tarentina Plinii. Fundit resinam tum albam, tum odoratam. *Provenit* in agro Tridentino, Rhetinorum montibus, Comitatu Tyrolensi prope Oenipontem; vocaturque ab incolis Cembro & Cirmulo. In monte Olympo quæ crescit, in vastitatem diffusa, in insignem altitudinem adsurgit. Ex materia tabulæ fiunt ad exstruenda ædificia. Fructu Rheti rustici vescuntur, & quatuor assibus Gallicis olim quadrantal vendebant. Galli Celtæ Alve vel Elvo vocant. Valesii *Ardtzopffen*.

Bellon. l. de arboribus Conifer.

4. *Pinus sylvestris Genevensis* parum a sequente variat. *Conos* habet parvos, breves non turbinatos, sed rotundiores, brevi & fragili pediculo ramis adhærentes. Peuce seu Pinus.

5. *Pinus sylvestris tæda Bauhini* Burgundis *Tajer* dicitur. Major est pino sylvestri montana secunda, crassior & vulgatior. *Folia* bina, sed latiora, albidiora. *Rami* non ita abundant foliis, sed disposita sunt per fasciculos. *Conos* ferebat mense Septembri ex pediculo fragili & tenui, longos, turbinatos, virides. Squammis in medio elevatis. Fit ex ea pix. *Provenit* in Burgundia circa montem du Pré loco Malsaigne dicto, nec non in Sundgovia locis variis. Crevit & Montbelgardi semine ex Hercynia sylva adlato. Ligni, nucum, conorum & tædæ *Usus* est. *Lignum* pulchrius politur, & elegantius adparet, si vernice obducas. *Nucum* recentium succus vulvam angustiorem reddit infusus, & mammas in virginibus extuberantes cohibet: quod & aqua facit. *Conorum* recentium decocto vesicæ & uteri ulcera sanantur. *Tæda* in aceto decocta dentium dolores sopit; emplastris addita anthracibus pestilentialibus commoda. Faces ex eadem, & fuligo ad atramenti librarii paraturam. Huic similis est *Pinus Basileensis*, quæ circa Basileam & in vicinis agris prodit. Mense Majo & Julio nucamentis parvis plurimis scatet, supra quos in summitatum extremitate coni minimi purpurei, qui florum locum tenent, oriuntur. Summitates sunt acidæ, nec essent ingratæ, nisi resinositate sapor turbaretur. Gesnerus *Piceastrum* vocabat. Bauhin. H. P. l. 9. c. 4. p. 253. Bauh. l. c.

6. *Pinos sylvestres Bellonii*, quas ille perperam piceas dixit, huc adjicere placuit, quia is quædam singularia de illis notavit. Sunt autem quinque. 1. *Planitiei*. 2. *Corcyrensis*. 3. *Dictæi montis*. 4. *Olympi montis*. 5. *Idæ Troadis*. 1. *Pinus sylvestris planitiei Bellonii*, in triviali illo itinere, quo Lugduno Lutetiam itur, in transitu colliculi Tararæ Bauhin. H. P. l. 9. c. 4. p. 246.

Peuce ſeu Pinus. raræ enaſci, & circa montem ſylveſcere conſpicitur. Sola ſatione evariat. Ubi in arborem in plano extra ſylvas excrevit, *caudicem* ſortitur contortum, *corticem* rubrum, rimis hiulcum, atque ubi conſenuit fungoſum. Ubi in *ramos* diffunditur, ſinuoſi illi, liventes, & perpetua *fronde* veſtiuntur. Nunquam procera evadit, mediocris arboris altitudine contenta. *Coma* in latum exſpatians: *materia* mollis, leviter rubens, cariei obnoxia. *Rami* fragiles, qui cum crepitu rumpuntur. Enaſcens mox a radice brachiatur, cujus ſi caudex paulo profundius vulneretur, largam fundit reſinam, per initia liquidam, transparentem ut Laricis. Poſtremo albeſcit & dura redditur, quæ ſi guſtetur, ſubamara cum jucunda quadam ſaporis gratia & aromatica ſentitur. Nullus *flores* ferre creditur, ſed auctor julos, quos hieme profert, florum loco eſſe cenſet. Coni rudimentum paulatim capeſſens incrementum compactili congerie nucamentorum turbinatur, tuncque pediculum, quo arbori inhæret, rectum habet. Is autem poſtea augeſcens reflectitur. 2. *Pinus ſylveſtris Bellonii Corcyrenſis* vaſtior ficu non attollitur. *Radix* ei tanquam palus humi recte defixa, lignoſa, foris nigra, guſtu acerba. 3. *Pinus ſylveſtris Bellonii Dictæi montis*, in vaſtitatem & altitudinem diffunditur. *Adultæ* in vertices ſummos hinc inde coma lætiſſima. *folia* perpetuo gemina, velut ab uno tubulo ad ima adnexa, gracilia, oblonga & acuta. Anniculæ ſcaber *truncus*, ſeneſcenti ſcaber *cortex*. *Coni* impares & turbinati, caudici infirmo pediculo adnectuntur, quorum prima rudimenta circa Martium, maturitas ſequente demum anno. Ex tæda Cretenſes picem & Cedriam conficiunt. 4. *Pinus ſylveſtris Bellonii Olympi montis*, in ſummo montis Olympi cacumine provenit. Rectitudo abietis, *cortex* glaber & ſubalbidus; *rami* ſerie quadam in caudicis ambitu cruciformes, ex eodem geniculo ſtellatim prodeunt. Folia pauciora, gemina, minora. Coni exiles, nec juglande majores, qui facile decidunt. *Habetur* in Gallogræcia circa Abonimeriam & Conticum. Corticis in ſagenis loco ſuberis uſus. 5. *Pinus ſylveſtris Idæ Troadis* in Martio breves julos profert, ut corylus, quo tempore coni a pinis Olympi montis decidunt. Quia pediculus, quo coni hærent, gracillimus, facile ventorum flatu decutiuntur. Prodit in Sciro Cycladum una, & Illyrico. Ad Olympi montis pedes obſervata ab eodem pinus, cujus coni auricularis digiti extremitatem vix ſuperabant.

III. Pinus maritima eſt duplex, 1. *major*, 2. *minor*.

1. *Pinus Maritima major* eſt duplex, *prima* & *altera*. I. *Pinus maritima major prima* Lobel. *Pinus maritima Theophraſti* Ger. *Sylveſtris montana*, Bauh. *ſylveſtris maritima, conis firmiter ramis adhærentibus*. (Dodon. Pemt. 6. l. 5. c. 12. Matthiol. l. c.) *Lignum* habet materie alba, cui reſina ſublutea, vehementis odoris. *Folia* anguſta, prælonga, raraque in capillamenti modum protenſa, ſquamoſis undique ramis, pilis ſurſum ſpectantibus. *Coni* præ cæteris longiores, craſſiores, præduri, nucamentis in acutum extuberantibus, in quibus caſſæ nuces. Deorſum nutare, quatuor unciarum ambitu ad baſin colligere, nec multum extantibus ſquammis compingi, addit Bauhinus. Provenit in Italiæ maritimis, agro Piſano, & Senenſi; imo & Calabria. In Florida etiam pinum caſſis nucibus reperias. Lobelio Pinus maritima Theophraſti ſtipite, ramorum & foliorum facie perſimilis videtur pinaſtro montano, ſed ramis glabris, caudice nigrioribus. (Lobel. obſerv. p. 632.) *Conus* phœniceus, brevior & ſuperne latior. Adfinis huic, ſi non eadem *Pinaſter*, II. *Hiſpanicus vel minor Hiſpanicus Cluſii*, quem Lobel. *Pinum ſylveſtrem alteram*, Tabern. *Pinum montanam Theophraſti*, Gerh. *Pinum maritimam majorem* vocare videtur. (Cluſ. H. P. l. 1. c. 23. Lobel. obſ. p. 632. Adverſ. p. 449.) Duorum ei hominum altitudo, *caudex* inflexus & contractus, plurimumque ab imo ramoſus. *folia* ſuperiori ſimilia, breviora & dilute virentia. *Coni* minores, oblongi, anguſtiores ſuperne

ſuperne, turbinati, candicantes, multum reſinoſi. *Nuclei* quales in majore, nigra membrana veſtiti. Murciano & Valentino regno frequens eſt. 2. *Pinus maritima major altera*, Lobelio *Pinus Idæa Theophraſti*, Gerh. *ſylveſtris minor.* Cortex ei ſcaber: *foliorum* circa ramos fœtura; majores, ſpecioſiores, numeroſioresque *coni.* Matthiolus comoſiorem opacioremque prima facit, ſed capillamentis brevioribus. Strobilos, *addit*, profert majores, longiores, duriores, ac pulcriores, prominentibus undiquaque nucamentis, vacuis intus nucibus ac ſupervacuis. Naſcitur haud longe a mari, iisdem fere ut altera locis. Congener ei *Pinaſter Hiſpanicus I. ſeu major Cluſii*, qui in pini altitudinem excreſcit, interdum etiam ſuperat, a medio ramoſus: folia habet Pini, oblonga, bina ſemper ſimul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia: ſtrobilo paulo minore, quam Pini, alato inter ſquamas, quibus compactus eſt, nucleo, molli & nullo putamine incluſo, ſed tenui cortice duntaxat tecto. Caudex rectus, cortex levior & minus ſcaber, quam Pini. Plurimam Reſinam fundit. Ab Auſtriaco majore ratione ſoli diſtat.

Matth. l. c. Cluſ. H. P. l. 1. c. 23.

2. *Pinus maritima minor*, Cluſio Pinaſter III. vel pumilio alter, raro humanam altitudinem excedit. Rami lenti & obſequioſi, nec in latum diffuſi. Cortex non adeo craſſus rugoſusque. Virgæ graciles, folia exilia, Laricis ſimilia, ſed nec mollia, nec decidua. Strobili exigui & graciles, nucleus puſillus, nigricans & ut reliquorum alatus. Non differt, ſi Lobelium ſequimur, a pinaſtro humili Galloprovinciæ & Narbonenſis collibus ad Lapum montem oriundo. Adfinis huic *Pinaſtri alterum genus parvum* Cæſalpini in maritimis ortum, lævi cortice aut cinereo, nucem pinaſtro ſimilem ferens, ſed multo minorem; folia capillamenti modo tenuiſſima.

Lobel. obſerv. p. 633.

TABULA XC. *IV. Pinaſter* eſt triplex, 1. *Conis erectis.* 2. *Latifolius pilis vireſcentibus aut palleſcentibus.* 3. *Tenuifolius* julo purpuraſcente. Peuce ſeu Pinus.

1. *Pinaſter conis erectis*, eſt Camer. *Pinaſter pumilio*, Cluſio *Pinaſter quartus Auſtriacus*, hominis altitudine. *Rami* ſtatim a radice lenti, obſequentes, craſſi, qui rugoſo & denſo cortice teguntur. *Folia* per ſingulas ſquammas bina ſemper ex eodem tubulo ſimul prodeunt, ſaturate virentia, quæ ramos ambiunt. *Strobili* unciales ſquammatim compacti, lariceis haud majores, ſed magis turbinati, pediculo retrorſum non inflexo. Nucleus alatus inter compactiles ſquammas hæret. *Naſcitur* in ſummis Auſtriæ & Styriæ Alpium ſuperciliis, inter ſaxa & ſcopulos ut plurimum. Cluſ. l. c. p. 32.

2. *Pinaſter latifolius julis vireſcentibus aut palleſcentibus*, eſt Cluſio *pinaſter ſecundus Auſtriacus.* Tenuia & oblonga eodem deſcribente habet *folia*, pungentia, bina ſemper conjunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quaſi naſcentia. Majo menſe in extremis ramis quaſi *botros* ſive uvas quasdam fert tenuibus ſquammis obſitas, qui ſponte aperientibus ſe ſquammis julos oſtendunt vireſcentes aut palleſcentes, plenos tenui polline luteo, ſive farina, quæ levis auræ adflatu diſpergitur. Ex mediis deinde botris nova germina eodem menſe prodeunt ſuis novellis foliis tenui quadam veluti membrana incluſis onuſta, quæ extrema parte, antequam folia ſuccreſcant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore jam firmiterque ad germinum baſin inhærente ſuperioris Auctumni immaturo fructu viridi, ramorum alas ſpectante & reflexo. *Creſcit* in montibus Pannonicis & Auſtriacis. Cluſ. l. c. p. 31.

3. *Pinaſter tenuifolius julo purpuraſcente*, dicitur Cluſio *Pinaſter tertius Auſtriacus*, Tabernom. *Tæda*, Gerh, *Tæda* ſeu *Pſeudopinus. Caudex* contortus, *rami* divaricantur; quorum *ſurculi* lentiores longe & tenuiores ſuperioribus: folia longe *tenuiora* & breviora. Extremis virgis Tabern. H. P. Cluſ. l. c. p. 32.

Peuce seu Pinus. gis exiguorum *julorum* veluti nucamentorum tenuiorum squammarum inclusus, qui purpurascunt, & in tenuissimum pulverem abeunt. Ex eorum medio nova succrescit *gemma*, novellis foliis membrana vel vesiculis inclusis onusta. Conus minor & obtuso mucrone. *Provenit* in Austria, in montium crepidine, tenui germine obsita; supra thermas Badenses. Accedit ad Sylvestrem Genevensem.

EXOTICA.

Ex EXOTICIS huc spectant 1. *Pinus Indica nucleo purgante.* 2. *Ahate di Panuco*, seu *Ate Panucensis.* 3. *Matzatli.* 4. *Cachi.* 5. *Cibage.* 6. *Arbor Soldariæ pini fructu.* 7. *Fructus pineos duros referens*, & 8. *Pinei coni facie, fructus exoticus.*

I. *Pinus Indica nucleo purgante* duplex est, *occidentalis* & *orientalis.*

De Laet Ind. occid. l. 5. c. 3. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 56. Acosta. 1. *Pinus Indica occidentalis* Recco *Quauhajohuatli* dicta, arbor est mediocris, *radice* ex flavo ad carneum declinante. *foliis* magnis, lappæ similibus, obrotundis & angulosis, seu crenatis. *Fructus* quibusdam prunis nucibusve, juglandibus similis, strobilos ternos totidem cavitatibus secretos; pineis nucibus, forma, magnitudine, crusta, & nucleis pares. Columna unius pollicis cum dimidio, colore lutescente esse addit. *Nascitur* apud Tepecuaculcenses, & in aliis calidarum regionum agris. *Usus* nucleorum in purgando. Evacuant per inferiora & superiora, si tosti, & in vino macerati quinque, septem vel novem exhibeantur. Calidi sunt & pingues. Reccus *semen* arboris cucurbitinæ nuclei pinus forma vocat; Fragosus *pineos nucleos Indicos*; Mexicani *purgativa de Santo Domingo.*

Acosta c. 57. 2. *Pinus Indica orientalis* magnitudine est pyri. *Folia*, quæ tenera & mollia, inferne dilute virescunt, superne saturata, acria si gustes deprehenduntur. *Fructus* triangularis avellanæ magnitudine, in multa receptacula distinctus; in quibus semen album, solidum, rotundum, pineo nucleo par. *Nascitur* in Malabar. Nuclei quatuor interimunt. Duo membrana sua exuti in clysteribus contra ischiadicam & urinæ difficultatem exhibentur: in jusculo gallinæ propinati, pituitosos humores, in asthmate inprimis detrudunt. Ex aqua triti impetigines inuncti tollunt. Incolis *pinnores de Maluco*, Canariensibus *Gepalu.*

II. *Ahate de Panuco*, seu *Ate Panucensis* aut *Tzypipatlis* arbor fructu apud Mexicanos nobilis. *Folium* aurei pomi, fructus cæruleus, in nigrum tendens, ferro polito similis, rotundus totus, quasi ex glandibus constans Pineæ nucis figura. Ramus coloris castanei. Reccus R. M. N. H. p. 348.

III. De *Matzatli* ita Nierembergius. Fructum hujus plantæ vocant Hispani, novi orbis coloni, ob similitudinem, pineam. Alumnam dicunt Haitinæ insulæ & Novæ Hispaniæ, & pineis nostratibus magnopere similem, & inde nomen sortitam. Planta ipsa fert iridis *folia*, sed spinosa; *radicem* fibratam crassamque, & unicum pomum, germinibus circumcirca exorientibus, ac altero in culmine ipsius pomi. Detractis his, satisque, radices statim aguntur, alterumque producitur pomum similibus stipatum germinibus. Initio hoc adparet rubrum, sed procedente tempore, ac rubescente adhuc germine, pallescit. Sapor est dulcis acidusque; temperies frigida atque sicca, ac succo manans natura. Exhibetur febrientibus refrigerii gratia, & ad excitandam adpetentiam, retineturque ore, ut sitim mitiget, & linguam humectet, quanquam in bilem facile converti dicatur. Sapor est ejus fructus, quem vulgus malocotoneum vocat, non sine quodam (ut dictum est) acore. Condita aliquando sacchoro, atque ita delata in Hispanias, gratissimo succo placuere. Nascitur in calidis regionibus montosisque locis. Melius forte ad pomiferas referri posset. Nieremb. H. N. l. 15. c. 1.

IV. Ca-

Scalig. Exerc. 181. f. 12.

IV. Cachi ſpinoſa eſt in Malabar arbor, cujus folium non pingunt. Ipſa Cachi, ejus fructus *Ciccara* dicitur, longitudine pedali, humanæ coxæ craſſitudine. Pondus fidem ſuperat. *Cortici* color primum viridis: matureſcens in luteo fuſceſcit. *Corpus* firmiuſculum, compreſſioni tamen ita cedit, ut frangatur. Temporis quoque ſuapte natura impatiens. Haud enim ita multo poſtquam detractus ſit, fit rugoſum. Totius forma, ut pineæ nucis. Intus enim camerulæ membranis diſtinguuntur: ut in Punica. Pulpæ odor ſuaviſſimus. Sapor miſtus ex Melone Moſchato, Perſico, Arantio dulci, & melle. Intus poma ducena quinquagena ad trecenta usque, Ficorum tum ſpecie, tum dulcedine, ſine cortice, ut ajunt, membranulis tamen diſtingui neceſſe eſt, quibus ſegregentur: ut ovorum vitella. In his pomis *fruticulus* eſt alius, figura Caſtaneæ. Qui ad eundem, quo Caſtanea modum, inter coquendum crepitat: eſculentusque eſt. Etiam bobus in paſtu datur. Exit e trunco fructus, ſicut & Lumeiz, id eſt Sycomoro, inter ſpinas & frondes. Interdum, quod magis mirum eſt, e *radice* ſubtus terram, unde prodit. Hic longe præſtantior, regibus dono datur. Legitur menſe Decembri. Forte ex pomiferis exoticis.

Bauh. H. P. l. 9. c. 10.

V. De *Cibage* paucis Bauhinus. Ex Orientalibus, inquit, regionibus *Cibages* nomine a Paludano delatum eſſe *ſemen* colore nigrum, acumine donatum, ex quo prodierit planta Pini forma, ſed tenerior, videre eſt apud Camerarium. Peuce ſeu Pinus.

VI. Arbor Soldaniæ pini fructu a Dountono Anglo obſervata eſt. Parvæ erat ſtaturæ, lato cacumine. *Fructu* magnitudine & figura pineæ nucis, ſed non tam duro cortice, quia fungoſo. Nucleus avium cibus. Purchaſ. Navig. l. 3. c. 12. ſect. 1. p. 276.

VII. Fructus pineos nucleos duros referens, eſt *fructus octavus Cluſii.* Similis ſtrobilis in totum, longior tamen & craſſior, putamen durum & idem color. Cluſ. Exot. l. 2. c. 30.

VIII. Pinei coni facie fructus exoticus, Bauhino a Caſpare fratre communicatus eſt. Pediculo minimi digiti fere craſſitudine, rufo, duro, atque lignoſo, *folia* mutuo incubitu adnaſcuntur digitnm fere longa, firma, ſubſtantia lignoſa, triquetra, principio anguſtiore, reliqua parte latiora, & faſtigiotenus recurva, numeroſisque ſquammulis foliaceis lucentibus, nigrisque veſtita. Hæc pars quæ recurva, modico inflexu ſeparatur, ita, ut fructum eſſe ſquammoſum ſuſpicio ſit. Folia, quæ intus deliteſcunt, extimis breviora, & denſiore dictorum foliorum ſtipatu obſepta. Per quorum longitudinem extimam coſta inſignis angulum faciens excurrit, parte interna carinata. Sapor nonnihil amaricat, non ſine adſtrictione nidorulenta, ac ſi fructus in fumo eſſet exſiccatus. Partes ex comeſtione, dentiumque attritu hærent, quod argumento eſt, ſubſtantiam nonnihil eſſe viſcoſam. Bauhin. H. P. l. 9. c. 9. p. 246.

ARTICVLVS III.

De Larice.

Larix.

I.

Vid. TABVLA XC.

Nulla Laricis apud Theophraſtum mentio. Plinius modo πεύκην, modo πίτυν ita vertit, quem & Gaza perperam ſequitur.

Theophr. H. P. l. 1. c. 16. 19.

Inter ἀείφυλλα illo; laricem deciduo eſſe folio, experientia teſtatur; Ἀκανθῶδες ἐκ τῶν ἄκρων κατὰ τὸ τῆς πεύκης καὶ πίτυος: nulli Laricis foliis aculei: & ut πεύκη inter ſylveſtria Theophraſto, ſic πεύκης τι γένος, Pinus urbana eſt. Habentur tamen apud *Plinium* & *Vitruvium* quædam. Exereſcit in longitudinem, piceaque eſt altior. *Radici* ſingulari innititur, quanquam ad latera diſperſis. Plin. H. N. l. 16. c. 30. Vitruv. Archit. l. 2.

Materies præſtantior longe reliquis reſiniferis, prolixa incorrupta Plin. H. N. l. 16. c. 10.

Larix. vis, emori contumax, rubeus, præterea & odore acrior, quod tamen de pinu potius intelligi debet. *Cortex* levior quam piceo, crassiorque: folium villosius, pinguius & densius, & flexu mollius. Nullo exhilarari flore, nec natales pomorum, recursus annuos versicolori nuntio promittere, dixit Plinius: sed prius falso, ut &, quod coma perpetua vireat. De natura ejus nasci ἀπὸ σπέρματος porosi; ustis radicibus non repullulare, nec ardere, nec carbonem facere, nec alio modo ignis vi consumi, quam lapides. Non solum, inquit Vitruvius, ab succi amaritate, a carie aut tinea non nocetur, sed etiam flammam ex igne non recipit, nec ipse potest ardere, nisi ubi saxum in fornace ad calcem coquendam aliis lignis uratur. Nec tamen tum flammam recipit, nec carbonem remittit, sed longo spatio tarde comburitur, quod est minima ignis & aëris e principiis temperatura. Humore autem terreno est, materie spisse solidata, non habens spatia foraminum, qua possit ignis penetrare, rejicitque ejus vim, nec patitur ab eo sibi noceri. Propter pondus ab aqua non sustinetur, sed cum portatur, aut in navibus, aut supra abiegnas rates collocatur, &c. *Adfertur* & exemplum. Obsessum circa Alpes munimentum a Julio Cæsare comburi, quod larignum fuisset, non potuisse. Ideo & Palladius nec flammam recipere scripsit. At quis credat lignum resina turgidum inustum flammis stare? Ipse Plinius masculam in Macedonia uri alicubi dixit: potestque ventorum & frigoris vi densior lapideæque quasi duritiei evadere materia, & ita ignium vi minus obnoxia reddi. Plinius in humore præcipuam dixit.

Plin. H. N. l. 16. c. 25.
Plin. H. N. l. 16. c. 21.
Pallad. mense Novembri.
Plin. H. N. l. 16. c. 12.
Plin. H. N. l. 16. c. 40.

De *Resina* inferius dicemus; de *Agarico* inter fungos. Amat montana, municipibusque, qui sunt circa ripam fluminis Padi & littora maris Adriatici, nota est. *Plinius* inter *Marem* & *Fœminam* distinxit, dum in Macedonia laricem Masculam uri, Fœminæ radices tantum, dixit; vocabulo πεύκης sine dubio pro larice sumto. Id enim de Pinu Theophrastus prodidit. Ingens olim in magnitudine differentia. Amplissima, *inquit Plinius*, ad hoc ævi existimatur Romæ visa, quam propter miraculum Tiberius Cæsar in ponte naumachiario exposuerat, advectam cum reliqua materie; duravitque ad Neronis Principis amphitheatrum. Fuit autem trabs e larice longa CXX pedes, bipedali crassitudine æqualis. Quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fastigium ad cacumen æstimantibus. Fuit memoria nostra, & in porticibus septorum a M. Agrippa relicta, æque miraculi causa, quæ diribitoria superfuerat XX pedibus brevior, sesquipedali crassitudine.

Plin. H. N. l. 18. c. 18.
Plin. H. N. l. 16. c. 40.

II. Ex RECENTIORVM descriptione est Larici caudex rectus & procerus, materies durissima, & interius rubescens: Cortex crassus, scaber, fuscus, & in rimas dehiscens; rami longi, graciles, & qui deorsum dependent. Folia e tuberculis umbilicatis, duodecim viginti & plura, penicilli in morem, prodeunt; tenera, comosa, perangusta, leniter odorata, setarum equinarum crassitudine, obtusa, viridantia, quæ non ante hyemem ad stipitis radices decidunt, quam alia veris initio successissent: non defluxisse, sed novæ juventutis habitum induisse posses dicere. *Flosculi* seu potius conorum rudimenta rotunda, in purpuram ardenter rubescentia, comantibus foliolis odoratissima, e tenerrimorum ramulorum summitatibus erumpunt. *Coni* ramis pertinaciter hærent, contorto & crassiusculo pediculo, nucis cupressi magnitudine: quibus squammæ latiusculæ, compressæ, obtusæ, tenues, ex rubro purpurascentes, & sub iis bini nuclei foliati exigui, alis Cicadarum aut Vespertilionum similes, in quibus semina parva, alata, gemina, nucleo candido, cinericio cortice vestito constantia, sapore dulci, & nucem Pineam æmulante. *Maturantur* auctumno. Novella arbor æmulatur Cupressum. *Nascitur* in Italia Alpibus circa Tridentum, Benacum & Padum fluvios; in territorio

Stapel. in Theophr. p. 167.
Bauhin. H. P. l. 9. c. 13. p. 265.
Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 74. p. 101.
Cluf. H. P. l. 1. c. 23. p. 74.

rio Ambrinenſi, ubi Plauſtrum vix aſſe Gallico conſtat, Rhetia, Valeſianis, Moravia, Sileſia &c. In Vallaricæ & Brianſonæ raro Agaricum fert. In horto Mombelgardenſi una ex duodecim evaſit. *Uſus* ligni apud Valeſianos in excitando igni. In Tridentinis montibus & valle Ananiis contermina, nullo alio carbone rude ferri metallum tam cito colliqueſcit. In Auſtria fiunt vinearum pedamenta ex eo, nec non longiſſimi canales, tectis ad pluviam ſupponendi.

Larix. Firmum cum ſit & ſolidum, non facile ſolis ardoribus vel aëris injuriis cedit. Adferuntur Viennam quinquaginta pedum longitudine. Commendatur materies a nonnullis contra lepram & elephantiaſin. Caudici vetuſtiſſimæ medullæ vice album quoddam corio perſimile *adnaſcitur*, quod in adglutinandis vulneribus, & compeſcendo ſanguine vehementer laudatur.

ARTICVLVS IV.

De Pity ſeu Picea.

I.

Picea. Vid. TABVLA XCI.

Quid *Veteribus* ſit Picea, difficile eſt dicere. πίτυν cum πεύκη & Larice confundere Plinium, certum, & diximus ſuperius. Ex *recentioribus* vero quidam πίτυν Theophraſti non Piceam, ſed tædam verti debere contendunt. At & tædam, quæ Pinorum morbus eſt, pro arbore ſumere, quod Plinius, & qui ipſum ſequuntur, faciunt, inconveniens eſſe videtur: Pinaſter vero nihil antiquis aliud, quam ſylveſtris Pinus eſt. Deſcribitur vero a Theophraſto per comparationem ad Pinum Pitys, arbor in ſe ἐυαυξὴς & protinus fructificans. *Truncus* ei magis conſpicuus & eminens, lævis, magnus, in opere fabrili utilis, utpote qui craſſior, lævior, procerior, quam Pinus ſit. *Materies* candidior, abietis æmula, atque in totum ἀπευκότερα, ſeu minus unguinoſa, medulla carnoſa. *Folia* pauciora, ſquallidiora & horridiora, in totumque rara. *Florere* exiſtimant quidam, quidam minime, ſed κύτταρον vel potius κύπαρον ſeu nucamentum gignere, quod groſſis proportione reſpondeat. *Fructus* coni & quidem minores longioresque. Germinatione abietem prævenit diebus quindecim: ſed fructum poſt Virgilias profert. Pix quam in Pinu notior, quia pauca & amara, odore nempe. Aduſtis radicibus regerminat, ut in Leſbo contigit, accenſo nemore Pyrrhæo, cacumine deciſo ſterileſcit. *Naſcitur* in Arcadia pauca, multa in Elea. Navibus apta eſt. Sunt, qui ex ea triremibus Carinam proramque levitatis cauſa, formandam ſtatuunt: ſunt, qui ad aquarum ductus in tubos cavant. Et hæc quidem Theophraſtus. Ex Plinio hic forte addi poteſt: Nucamenta totis paniculis, minoribus gratioribusque minimos ac nigros nucleos habere: propter quod a Græcis *Phtirophoron* adpellari. Forte dixi. Nec enim in vulgari Picea tales nuclei; & Phtirophoron Pini ſpeciei cuidam rectius competere, dictum ſuperius. Quantum ad *Differentias*; duo ejus apud eundem occurrunt genera: *Sativum* nempe & *Sylveſtre*. *Sativæ* nomen *Sapinus* vel *Sappinus* (alii Codices habent Sapius) Plinius Piceam feritate paulum mitigatam ſatu dixit. Fert nucem nucleeram cute verius quam putamine adeo molli, ut ſimul mandetur. Regeneraſcere cæſa materia, ex Plinio colligas, apud quem, male, *materies cæſarum e genere fiat*, pro *materies cæſa regenereſiat*, vel *regeneraſcat*, legitur: nunquam cæſam regerminare Vitruvius prodidit. Prolixior & firmior in montanis naſcitur: prelumque ex atra (alta legunt alii) optimum confici apud rei ruſticæ ſcriptores invenies. *Sylveſtris* picea adpellatur. Sunt, qui Sapinum Pinus ſpeciem eſſe dicunt, quæ cæſa regerminet. Sappinum vero Piceam ſativam, quæ cæſa non repullulet.

Bauh. H. P. l. 9. c. 2. — Theophr. H.P.l.3.c.7. — Theophr. H.P.l.1.c.9. — Theophr. H.P.l.1.c.16. — Theophr. H.P.l.3.c.6. — Theophr. H.P.l.3.c.6. — Plin. H. N. l.16. c.10. — Plin. H. N. l. 16. c. 42. — Theophr. H.P.l.5.c.8. — Plin. l. c. — Plin. H. N. l. 16. c. 12. — Vitruv. Archit. l. 1. — Varro R. R. l. 1. c. 6. — Plin. H. N. l. 16. c. 34. — Cato R. R. c. 31.

Picea.

II. RECENTIORIBVS est Picea duplex, 1. *major*, 2. *minor*.

Matthiol. ad Clus. Stapel. ad Theophr. l. 3. c. 10. p. 168.

1. Picea *major* Bauhino *Abies rubra*, Trago *Abies prima & rubra*, *Picea Plinii* & *Abies mascula Theophrasti*, Cæsalpino *Tæda Plinii*, Dodonejo *Abies* adpellatur. Arbor est procera, *stipite* erecto, *cortice* nigricante, lento & flexili, *materie* rubra. *Rami* decussatim in vertice & infra trunci medium ponuntur, plerumque in terram deflexi. Crebrum *foliorum* agmen, quæ angustiora, Pini foliis breviora & latiora, quadrata, pungentia, ex oppositis sibi lateribus duobus, frequentia admodum & densa exeunt. *Juli* qui æstate ineunte prodeunt, pallescente farina referti sunt; iisque postea *Coni* succedunt Cylindracei fere, squammis lævibus, tenuibus, in principio purpurascentibus, quæ etsi dehiscunt, ramis tamen adhærent compacti, septem vel octo unciarum longitudine. Intus duo *semina* parva, alata, rufa, adstringentia, medulla intus alba & molli. *Resinam* e conis & trunco fundit. Infestatur erucis venenatissimis. *Crescit* copiose in saltu Viennensi & vicinis Alpibus; in sylvis Tigurinis & alibi, brevique translatas arbusculas adolescere scribit Gesnerus. In horto Mombelgardensi frustra plantata est. *Usus* materiæ in structuris non tam laudabilis, ut quæ pro aëris constitutione intumescat & detumescat. Unde subinde in ædificiis crepitat oneribusque cedit. Sylvæ Phtisicis optimæ, quod aërem siccis & resinosis atomis repleant; indeque facilior ulceris in pulmone consolidatio. Vix est *Picea* Theophrasti, ut ex Conis, foliis, & materie colligere licet.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 2. p. 238. Casp. Bauh. Phytop. l. 12. c. 6. — Gesner. in horto.

2. *Picea minor*, Clusio & Bauhino *Pumila*, nunquam valde adsurgit, brevioribusque & pallidioribus quam superior foliis obseritur. Nec florem, nec fructum observavit Clusius. *Nucamenta* nucis Ponticæ magnitudine, e squammulis imbricatim compositis, sed in pungens foliolum desinentibus, compinguntur, quæ maturitate dehiscentia, concavas inanitates & veluti cellulas ostentant. A summis nucamentis ramuli nonnunquam enascuntur, frequentibus, brevibus, & pungentibus foliolis obsiti. Male pro *Pino tubulo* vel *tibulo* accipitur.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 2. p. 241. — Clus. H. P. l. 1. c. 24. p. 34.

ARTICVLVS V.

De Abiete.

I.

Abies. Vid. TAB. XCI. Theophr. H. P. l. 1. c. 8. & 14. l. 5. c. 2. Theophr. H. P. l. 5. c. 2.

ABies erecta arbor, ὀρθοφυεςάτη, longo *Caudice Veteribus*, ac μάλιςα εἰς μῆκος αὐξητική. Crescit enim primum in excelsum, ἄχρις ἂ ἀφίκηται τȣ ἡλίȣ: neque ramus ullus vel παραβλάςησις, vel crassitudo tum factitatur: post in profundum latumque, ita αἱ τῶν ὄζων ἐκφύσεις καὶ παραβλαςήσεις sequuntur: quod ipsi proprium. Pars quæ a terra & enodis, *Sapinus* vel *Sapinea* vocatur; superior nodosa, duriorque, *fusterna*. *Radix* una nervosa, μετριῶς in terram descendit, ideo aliquando radicitus flatu evertitur. Idæi tamen altius quam robur radice descendere volunt, verum simpliciore, & εὐθυῤῥιζοτέρας εἶναι. *Cortex* tunicis multiplex: ideo πολύλοπος Theophrasto, quemadmodum κρόμμυον. *Materies* fissilis: πολύϊνος καὶ ἄσαρκος, adeo ut ei φλέβας καὶ ἶνας εὐγενεςάτας Theophrastus adscribat. Eadem modo quadrifluvia, bifluvia modo, modo simplex. *Medulla* lignosa. *Rami* recti, ὥσπερ ἐμπεπηγότες, duriores, flavi, spissi, cornu similes & δαδώδεις: qui, si abscindantur, humorem largum plorant, ἐπὶ πολὺν χρόνον. *Nodi* densissimi, ςερεώτατοι μόνοι διαφανεῖς, καὶ τῷ χρώματι δαδώδεις. In cœlum tendere, non in latera pronos, dixit Plinius. *Folium* perpetuo virens, pectinum modo insectum & pungens. *Flos* crocei coloris & pulcer, quem ante solstitium fundit. *Fructum* seu nucem protinus profert, semenque post Vergiliarum occasum. Gignit & *Cachrym* & *Alburnum*, λέσσον dictum, ægidi ἀντίςροφον. Spissum hoc, candidum, pulcrum,

Theophr. H. P. l. 1. c. 9. & l. 3. c. 7. — Plin. H. N. l. 16. c. 31. — Theophr. — H. P. l. 1. c. 8. l. 5. c. 2. — Idem l. 1. c. 9. & 13. l. 3. c. 10. l. 5. c. 2. — Plin. H. N. l. 16. c. 30. Theophr. H. P. l. 1. c 16. 21. l. 3. c. 6. Plin. H. N. l. 16. c. 18. 24. 27. Theophr. H. P. l. 3. c. 6. 7. Plin. H. N. l. 16. c. 39.

pulcrum, & arborum vetustiorum proles. Bonum inventu rarum, vilius copiosum. Arcades *ægidem* vocant, quibus etiam crispa & lævis est. *Humor* in lacrymæ modum; sed inter ἄδαδα computatur. *Germinatio* ramorum certa, non solum quæ primæ fit novellæ, sed subinde æqualis & respondens. Nam cum prima germina de caudice seu ramo, fissa atque disparata fuerint, ex illis alia ex æquo funduntur, atque dividuntur; idque assiduo factitatur, post quemque germinationis superventum, seu μετὰ πάσας τὰς βλαστήσεις. Computatur inter τριλίπεις. De *Natura* ipsius est, e semine tantum oriri; e latere nunquam recrescere, neque ab imis plantigeram: Pondus sustinere in transversum positam, nec citius rumpi, quam putrescat vel deficiat: minus a teredine propter siccitatem corrodi; nec tantum vulnere non interire, sed & φορίδα & πολυφόρον reddi. Decorticatam materiam, cum germinat, aquis offendi non posse tradunt: patuitque id apud Pheneum Arcadiæ, cum obstructis fontibus Campus in lacum redundavit. Tum enim ductis ex Abiete pontibus cum amplius extumesceret aqua, aliis super aliis fabricatis, postea extrusis obturamentis, unda erupit discessitque, incorrupta materia. Mirum. Cacuminibus eorum decisis moritur, totis vero detruncatis durat: & si infra, quam rami fuere, præcidatur, quod superest, vivit: si vero Cacumen tantum auferatur, tota moritur; hoc a Theophrasto & Plinio proditum. At visa Stapelio decacuminata Abies, tertio vel quarto a decacuminatione anno superstes; nec credibile detruncatam durare. Ramos & brachia, & quicquid est superflui, si detonderis, elegantior adscendet. Peculiare & hoc Abieti, cum præcisa aut demutilata, vel vento, vel aliquo modo fuerit, circa lævem sui caudicis partem, quiddam μικρὸν ὑποδεέστερον εἰς ὕψος, quod nonnulli ἄμφαυξιν, alii ἀμφίφυαν vocant, producere. Colore id nigrum, & duritia excellens. Crassitudo pro arboris ratione, & prout illa robusta,

Theophr. H. P. l. 5. c. 2. & l. 9. c. 1.

Theophr. l. 3. c. 7.

Theophr. H. P. l. 2. c. 2. l. 3. c. 8. l. 4. c. 14. & l. 5. c. 5.

Plin. H. N. l. 16. c. 30.

Stapel. ad Theophr. l. 3. c. 8. p. 143.

Theophr. H. P. l. 3. c. 8.

vegeta, & ἐγχυλότερος. *Locus* ipsi montes, nec nascitur ἐν πεδίοις in Macedonia. Ἐν τοῖς παλισκίοις pulcerrima; τοῖς εὐηλίοις non item. Ideo in Arcadia circa Cranam, loco quodam concavo & a ventis silente, quem nunquam ἥλιον ἐμβάλλειν dicunt, longitudine & crassitie cæteris præstat. Præstantior Macedonica, quam Parnassia; in Corsica altissima. Romæ *infernas supernati* præfertur. Cæditur illa in Apennini parte mari Thusco proxima: hæc in ea parte, quæ Adriatico vicina est. *Usus ligni, alburni,* & ἀμφιφύας. *Ligni:* Navium malis antenisque propter lævitatem præfertur; ideo caudex a Theophrasto navis malo collatus, & malus ex Abiete in navi, qua Telemachus Pylum navigavit. Ad tectum firmissima, dolanturque ex abrasa rami. Eadem valvarum repagulis, & ad quæcunque libeat intestina opera, aptissima, sive Græco, sive Campano, sive Siculo fabricæ artis genere, spectabilis ramentorum crinibus, pampinato semper orbe se volvens, ad incitatos runcinarum raptus, vel potius ad incitandos runcinarum actus. Eadem & curribus (*fabris* lege) maxime sociabilis glutino, (πρὸς τὰς τεκτόνων χρείας habet Theophrastus) in tantum, ut findatur ante, quam solida est, vel sociata est. Theophrastus enim, ne findi quidem ullo pacto adfirmari dicit, si glutine muniatur. Ima pars, quæ *Sapinen,* cum excisa quadrifluviis disparatur, ejecto forulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur. Ex *alburno* tabulæ pictoriæ & codicilli fiunt. Ex ἀμφιφύᾳ crateres ab Arcadibus conficiuntur. *Differentia a sexu, loco, & magnitudine.* 1. Sexu. Est enim vel *Mas,* vel *Fœmina. Mari* facies adspectu crispior. *Caudex* variegatior, latior, durior, medulla refertior, & τὴν ὄψιν deterior: nuces paucæ in summo. *Fœminæ* caudex rotundior, materia candidior, mollior, procerior, operibusque facilior: *folia* pinnarum modo, quæ avium alas componunt, in breviora folia continuantur, aliis super alia jacentibus, & impositis, ita compacta, ut minora & breviora sint

Abies.

Theophr. H. P. l. 3. c. 4. l. 5. c. 9. l. 1. c. 14. l. 4. c. 1.

Plin. H. N. l. 16. c. 39.

Plin. H. N. l. 16. c. 42.

Theophr. H. P. l. 5. c. 7.

Theophr. H. P. l. 3. c. 10. p. 59. l. 3. c. 8. p. 141.

Theophr. H. P. l. 3. c. 10.

Abies. sint posteriora; quæ versus cacumen spectant, θολοειδῆ figura, testudinem referente simillima. Bæotorum καμάραις. Densa eadem adeo, ut nec nivem, nec imbrem admittant. 2. *Loco.* Datur enim & *Marina*, vel potius ipsi similis, de qua tomo secundo agemus. 3. *Magnitudine.* Admirationis namque præcipuæ visa est in navi, quæ ex Ægypto Caii Principis jussu, obeliscum in Vaticano Circo statutum, quatuorque truncos lapidis ejusdem ad sustinendum eum adduxit: qua nave nihil admirabilius visum in mari certum est. CXXM. modium lentis pro saburra ei fuere. Longitudo spatium obtinuit magna ex parte Ostiensis portus latere lævo. Ibi namque demensa est a Claudio Principe, cum tribus molibus turrium altitudine in ea exædificatis obiter Puteolano pulvere advectisque. Arboris ejus crassitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat. Vulgoque auditur octoginta nummorum & pluris malos venundari ad eos usus; rates vero convecti quadraginta sestertiis plerosque.

Theophr. H. P. l. 4. c. 7.

Plin. H. N. l. 16. c. 40.

II. BAVHINO est Abies duplex: 1. *Conis sursum spectantibus*, *sive Mas.* 2. *Alba sive Fœmina*; quibus ego *Abietem Mexicanam* addo.

1. *Abies conis sursum spectantibus*, sive *Mas*, est *Abies legitima vel Mas* Bellonii; *Abies altera* Dodonæi, *abies Pilati du Choul* Lugdunensi: Descriptio superius ex Theophrasto adlata: nec plus de ea a Bellonio habemus, præterquam quod Coni sursum spectent. Bauhinus Piceam superius descriptam, quam *Latinorum* vocat Abietem, marem Theophrasti esse opinatur. Clusius & sequenti surrectos aliquantum Conos tribuit.

Bellon. I. de arbor. coniferis. Dodon. Pemt. 6. l. 5. c. 16.

2. *Abies alba* sive *Fœmina*, Dodonæo est *Picea*, Clusio *Abies Plinii*, & *fœmina Theophrasti.* Arbor est omnium Coniferarum, Cedro excepta, altissima. *Caudex* rectus, intus albidus, extra cinereus, qui facile, flexus, frangitur. Enodis idem inferius, crescendo in altitudinem progreditur, naturali contractura peræquata ad summum usque. *Rami* circa id, ex eadem caudicis parte quaterni simul, decussantur invicem, tali ad fastigium usque ordine servato. Ab his bini laterales sibi mutuo oppositi, qui deorsum nutant, reliquis sursum magis reclinatis. *Lignum* album, resinosum, odoratum, fibris rectis ita intertextum, ut assulatim per longitudinem facile scindi possit; cui cortex exterior lævis & candidior, quam Picea, & multiplex. Inter utrumque in novellis folliculi parvi, resinæ receptaculum, si aperiantur, aliquot guttæ decidunt. *Folia* numeroso agmine rigidula, oblonga, superne viridia, glabra, inferne candicantia, aut cinerea, linea viridi distincta, utrinque pectinatim disponuntur. Bifido mucrone in tenellis conspiciuntur, qui in vetustis magis obtusus est. *Coni* omnium coniferarum maxime fere prolixi, mollibus squammis compacti, ab extremis virgulis deorsum dependent, non facile decidui. Virent auctumni initio, hyeme ineunte maturescunt. *Coccali* in his exigui, nucleo ossis Cerasi non majores, adnata una parte membrana, alis apum persimile. Observatione dignum est, adultam circa majorum ramorum extremos quasi surculos, in singulorum foliorum alis, prona parte, exigua quædam nucamenta interdum ferre, e quibus singulares brevesque Juli emergunt, qui deinde in flosculos permutantur, & in alterum nonnunquam annum perdurant. Viscum, quod Plinio στέλις, observavit in ea Clusius. *Crescit* in montanis, sed nec plana vel hortos spernit. Nulla olim in Anglia: in Virginia altissima; in Viennensi saltu copiosa. In Burgundia fungi nigri, pineis nucibus vel favis similes, mense Junio, sub iis reperiuntur. In Bernensi tractu CXXX. pedum longitudinem adsequuntur; unde adminiculo Arolæ in Rhenum deductæ Genuam usque per mare devehuntur. De *Usu* nihil fere præter dicta occurrit. Cinis in lixivium redactus ad digitorum vulnera commendatur, addita parva radicis Altheæ quantitate, si eo fovere volue-

Dodon. Pemt. 6. l. 5. c. 13. Cluf. H. P. l. 1. c. 23. Bauhin. H. P. l. 9. c. 1. p. 231. Stapel. ad Theophr. p. 170.

Bauh. Phytop. l. 12. c. 6. p. 505.

volueris. Semine loxiæ aves delectantur. Tigurinos offendi, si quis urbem transiens Abietis ramum in pileo gestet, fama olim fuit. Viennæ venalis vini indicium.

Recens R. M. N. H. l. 3. c. 66. 3. *Abies Mexicana* incolis *Aueuetl* & *Ahoehoetl*, seu *tympanum aqueum* dicitur: vel quod juxta aquarum fluenta nascatur, & ex ea Indi timpana *Ueuetl* & *Toponoztli* dicta parent; vel quod juxta aquas ab aëre tacta fragorem edat. *Materie* est molli, lenta, & corruptioni obnoxia, maxime si terræ defigatur; intra aquas enim diutius durat. Nullibi observata *florere*. *Fructus* Abieti similis, nec diversa *folia*. Quibusvis regionibus *nascitur*, facileque circa fluenta stagnantesque aquas, semine, talea aut viva radice seritur. Toto anno provenit, & *resinam* fundit. Arboris sapor acris cum quadam amaritudine & suavitate odoris. Temperati caloris & siccam gradu tertio diceres. *Cortex* usus sanat ambusta & exesam cutem; ulcera cum lythargirio & polline thuris sanat ac cicatrici obducit, cerato myrtino exceptus. *Folia* tusa & illita crurum scabiei & tumoribus medentur; & dentium dolores, si cum aceto colluas, inhibent. De *resina* alibi agemus. Quatuor ipsius inveniuntur *species*. *Prima* candida altissimas pinus longitudine superat, viginti quatuor pedes & ultra aliquando crassa. *Alia*, cui minor magnitudo, materia alba, cor rubrum, fructus nuces pineæ resina refertæ, vulgarium olivarum magnitudine. *Tertia*, cui adhuc minor statura, materies rubra, coma orbiculatior. *Quarta* minima, & vix malos Medicos superans, cui medulla candens, materies rubra. Commune omnibus corticem habere rubeum, folia abietina, sed exiliora, ramos depressiores, fastigium acuminatius; resinam, quæ si non sponte, at flammis liquata fluit. Conjiciuntur assulæ in vasa fictilia, coopertæque eam fundunt. Vires omnibus eædem. Abies.

ARTICVLVS VI.

De Cupresso.

I.

Cupressus.

TABVLA XCII. Dioscor. M. M. l. 1. c. 102. Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 9. 14. 15. l. 5. c. 5. Plin. H. N. l. 16. c. 40. *Cupressus*, qui & *Cyparissus*, in altum tantum crescere apta est, semperque difficillime nascentium fuit, ut recte morosam dixeris: *Radices* non multæ, & quæ per terræ ἐπιπολαία serpunt. *Caudex* longus & macilentus. *Materies* natura perpetua, odore violento, nec cariem vetustatemque sentit, nec sponte rimam fissuramque, unde maxime æterna putatur. *Rami* non frequentes. *Folium* carnosum & amarum, perpetuo virescit. *Flores* post laurum. De *fructu* in fœmina dicemus. Plinius Varro R. R. l. 1. c. 40. baccam & pillulam vocat, Varro *galbulum* seu pilam corticeam. *Resina* sapore acerrima. De *natura* ejus est, cæteris in locis semine tantum provenire, Plin. H. N. l. 14. c. 20. Theophr. H. P. l. 2. c. 2. in Creta etiam trunco, ex cæsura in Tarra, quæ Insulæ illius oppidum Apollonio Tarræo celebre; emori, si novella copiosius rigetur; ἀπὸ τῆς τομῆς, modis omnibus præcisam a terra, parte media & superna, radicibus denique, quanquam hoc raro germinare; detracta denique coma decisoque cacumine interire. Theophr. H. P. l. 4. c. 19. *Loca* eum magis fervida habent, ut Creta, Lycia, Rhodus. Huic, *inquit Plinius*, patria Insula Creta, quum Cato Tarentinam eam adpellet, credo, quod primum eo venerit, & in Ænaria succisa regerminet. Sed in Tarento, quocunque in loco terram moverit, quispiam, (serendo scil. Cupressum) si naturalis hæc gignitur, Plin. H. N. l. 16. c. 33. protinusque emigrat. In illa vero etiam non adpellato solo e sponso (i. e. in solo etiam minime naturali, & quod ex sponso adpellari non possit,) maximeque in Idæis montibus, & quos albos vocant, summisque jugis unde nives nunquam absunt plurima; quod miremur alibi, non nisi in tepore proveniens, & nutricem magnopere fastidiens. In Cyrenensi optime prodit, plurimumque fit oleum. In Arcadia apud Psaphidem tantæ pro-

Cupressus. proceritatis fuere, ut vicinus mons inumbraretur, Alcmæoni sacræ & ideo ferro intactæ. Haud spernendus in medicina & alibi *Usus*. Levis ei acrimonia caliditasque, major amaritudo: nullam tamen caliditatem aut mordicationem in corporibus efficit. Hinc latentes in alto in flaccidis putrescentibusque adfectibus humiditates depascitur. Fuere, qui ad erysipelata cum polenta & aqua adhiberent. Ex eodem structa in Babylonia Alexandro Classis; sceptrum Iovis edolatum, unde Pythagoræorum ab utensilib. Cupressinis abstinentia: tabulæque in quibus leges publicæ sacrorumque ritus descripti, ex Platonis placito, factæ. Adde his, valvas in templo Dianæ Ephesiæ e Cupresso, & prope quadringentis ad tempora Plinii annis durasse, materiam omnem novæ similem: majorem simulacri Vejovis in arce ætatem, utpote a condita urbe quingentesimo quinquagesimo primo anno dicati: & quia Diti sacra, funebri signo ad domos positam fuisse.

Arrian. l. 7. de expedit. Alex.

Rhodig. Antiq. lect. l. 2. c. 25. Plin. H. N. l. 16. c. 40.

arborum. De *satione* vide ibidem. *Usus pillularum* ad sanguinis rejectionem, dysenteriam & alios fluxus in vino, si contundantur. Comprimunt & hernias intestinorum compositæ. Orthopnææ prodesse falsum, quia stringunt. Ipsa distinguendis pinorum ordinibus adhibebatur: post tonsilis facta, in densitate parietum (i. e. parietibus vestiendis) εἰς τέρψιν καὶ περιφραγὴν, ut Democritus voluit, coërcitaque gracilitate perpetuo teres. Trahitur, inquit Plinius, & in picturas operis topiarii (sic lege, non *opere historiali*) venatus classesque, & imagines rerum tenui folio brevique semper vestiens. Utraque mittitur in perticas asseresque amputatione ramorum, qui XIII annis denariis singulis veniunt, quæstuosissima in satus ratione sylva; vulgoque *dotem filiæ plantari*, antiqui adpellabant. *Creticæ* materies rara est.

Plin. H. N. l. 16. c. 33.

II. MODERNIS duplex est: 1. *Vulgaris*. 2. *Novæ Hispaniæ*; quibus addi potest *similis arbor in Syria*.

Distinguitur in *Marem* & *Fœminam*. 1. *Mas* nodosior est, spargit extra se ramos, deputaturque & accipit vitem; sterilis idem; ideo forte supervacua fructu Plinio. 2. *Fœmina*, quæ meta in fastigium convoluta, spreta diu (male sterilis diu) metæ demum adspectu non repudiata. Trifera hæc. Namque baccæ ejus mense Januario & Majo & Septembri colliguntur, ternasque earum gerit magnitudines. *Torvas* dixit Plinius, seu quod gustanti torvam faciem reddant: seu quod maturæ in multas rimas fissæ tales adpareant: seu quod asperæ & indomitæ.

Theophr. H. P. l. 1. c. 13. Plin. H. N. l. 17. c. 10. & l. 16. c. 33. Plin. H. N. l. 16. c. 27.

Minimis granis constat semen, ut vix perspici quædam possint, non omittendo naturæ miraculo, e tam parvo gigni arbores, tanto majore tritici & hordei grano, ne quis fabam reputet. Pillulæ collectæ dictis mensibus, siccantur sole, ruptæque emittunt semen, formicis mire expetitum, ampliato etiam miraculo, tantuli animalis cibo, absumi natalem tantarum

Plin. H. N. l. 17. c. 10. Theophr. de C. P. l. 1. c. 5.

1. *Cupressus vulgaris*, arbor est procera. *Caudex* rectus crassusque, *Cortex* spadiceus; *rami* complures in orbem circumacti, qui Coni similitudinem effingunt. *Ligni* materies, firma, solida, dura, odorata, undulis nonnihil crispata, micis saturatioribus nunc longis transversisque, nunc parvis, punctorum instar variantibus, pallida aut rubescens. Nec cariem, nec fissuram sponte sentit, odoris tenacissima. *Folia* cedri retusæ, aut Sabinæ imbricatim connexa, oblonga, teretia, carnosa, perpetuo virentia. *Galbuli* juglandi nuci pulvinato calyce tectæ, æquales, larignis conis fere adsimiles, confragosi, rimas agunt in claveta tubera dehiscentes: inter quorum commissuras, semina rufa, sublonga, altera parte rotunda, altera acuminata, semiculmo latiora. Caudex *resinam* fundit modice liquidam, larignæ consistentiæ similem, sapore acerrimam, odore haud ingrato. Cæsalpinus, foliis nullis esse scribit. Sed ipsamet germina tenuiter fœniculi modo scissa. Folia, addit, videntur pul-

Bauhin. H. P. l. 9. c. 16. p. 280. Stapel. ad Theophr. p. 373. Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 86. Gesner. in hort. germ. Dodon. pempt. 6. l. 5. c. 7.

pulposa: insunt tamen in nuper nascentibus foliola brevia acutave, sed hæc in adultis degenerant in brevissimas veluti squamas, totos surculos convestientes. *Crescit* sparsim variis montium locis: meridiano tamen sole gaudet. Nascitur & in Leucis montibus Spachia vocatis, & in Ida dicto Psilothri. Monspelii fert auctumno nuces, quæ per hyemem & æstatem durant. Apud Italos in Cæmeteriis colitur. Basileæ licet sæpe ex semine germinarit foliis juniperinis; nunquam tamen ad aliquam altitudinem adscendit. *Usus* ligni ad structuras, arcas & alia utensilia. Defossa tempore Selimi in loco uliginoso in Ægypto capsa, quæ integerrima præterito seculo extracta est. *Cretica* infima parte recisa, ex parte radicibus proxima multis repullulat ramis. At eo loco in altum non attollitur, sed in crassum excrescit. Cæsalpinus *fœminam* ramis fastigiatis esse; *Marem*, ad latera sparsis, reliquit.

Bellon. observ. l. 1. c. 17.

Bauhin. ad Matthiol. l. 1. c. 86. p. 117.

2. *Cupressus Novæ Hispaniæ*, incolis *Tlatzcan*, id est, *materia fragilis & vitrea* vocatur. *Forma* quæ vulgari Cupresso. *Rami* patuli ad latera diffusi, & terram prospectantes. *Materies* odoratior. *Fructus*, quem toto anno fert, parvus, nucis avellanæ magnitudine. Familiaris novæ Hispaniæ, *locis* temperatis. Seritur viviradice. Jus decocti rigores febrium sedat; pulvis ex aqua potus febres.

Cupressus.

Recchus R. M. N. H. l. 3. c. 80.

3. *De arbore Cupresso simili in Syria*, quæ Camerario forte *Cedrus major Dioscoridis*, Guilandino hæc *Thyia Theophrasti*, & *Abhel*, Rauwolfio *Tae* arbor Cupresso similis, ex qua gummi *Taxa*, nihil habeo quod dicam, nisi in Syria, Ægypto, & Arabia nasci, & fructum pillularum cupressi magnitudine, colore rufo in nigrum declivi ferre, qui *Abhel* dicitur.

TITULUS III.

De Arborum succis & humoribus.

CAPUT I.

De Succis arborum inspissatis.

Quod animalibus sanguis, id plantis succus est. Turget hic sæpe, & ideo vel sponte profluit, vel incisione emittitur. Deficit sæpe, & ideo ipsæ plantæ tabescunt. Multæ quidem ejus differentiæ, ut in præfatione dictum est; sed quæ ad χυλὸν & ὀπὸν in genere reduci possunt. Quæ plantæ nutriuntur, & semper tenuior, χυλὸς est proprie; non sponte, sed præmissa expressione, vel aliqua alia convenienti præparatione, elicitur, induraturque, si exsiccans calor supervenerit. Crassior ὀπὸς, & interdum incisione, interdum sponte lacrymæ instar delabitur, inde *lacrymæ* seu δακρύε nomen; quæ si oleaginosa, *Resina* est: si terrestris & aquea, inque truncis arborum concreta, *Gummi* vocatur. De tribus itaque agemus: *Succis* nempe *inspissatis*, *Gummatibus*, *Resinis* & *Pice*, liquores alios, de quibus sparsim egimus, omissuri.

Succi inspissati sunt: 1. *Ammoniacum*. 2. *Acacia*. 3. *Manna*, quibus succos aliquot exoticos subjicio.

Succi arborum inspissati.

I. *Ammoniacum*, si veteres consulas, in Lybia prope Jovis Ammonis seu Hammonii templum ex sua arbore stillat. Duplex est Dioscoridi & Plinio; Unum θραύσμα, seu θραύστον, quasi fragmentum dicas, quod bene coloratum, ligni & calculorum expers, thuris masculi similitudine, sincerum, densum, nulla sorde spurcatum, castorei odore, & gustu amarum. Alterum *Phyrema*, id est, mixcella, quod calculorum & terræ particeps est. Sunt, qui Pauli & Galeni Ammoniacum a Dioscoridis diversum putant, quod id inter thymiamata referatur, & Coriandri odorem referat: nisi & talia in thymiamatum compositionibus apud antiquos occurrerent. Ut ut sit, calidum est

Dioscor. M. M. l. 3. c. 98. Plin. H. N. l. 12. c. 23. & l. 24. c. 6.

Succi arborum inspissati.

Abensinæ in principio tertii, siccum in primo, Abenroi in tertii fine calidum. Mollit, calefacit, discutit, dissolvit. Lienem cum aceto drachmæ unius pondere potum absumere creditur; imminuere, si cum aceto & cera Cypria vel rosaceo imponatur. Dispnoicis efficacissime prodest. Tophos & nodos, qui circum articulos occalluere, dissolvere compertum. Alterum ταράσσειν καὶ ὑπάγειν Dioscorides prodidit, si hauriatur. *Advehitur* nunc in magnas glebas coactum, grumis magnis constans, unguibus lactei coloris nitentibus aut rufis, per coloris obsoleti & fusci substantiam permistis, odore Galbani virosiore, sapore amaricante. *Elige* sincerum, minime arenosum, purum, majoribus grumis, foris flavis aut croceis, intus candidioribus, quod claram flammam, cum accenditur, alit: in manibus cum lentore tractatum mollescit, repentinoque ictu, propter densitatem aridiorem, in plures splendidas, nitentesque micas dissilit. Solvitur aqua.

II. Acacia duplex est: *Ægyptiaca* nempe & *germanica*.

1. Ægyptiaca Acaciæ arboris ibidem nascentis ἐγχύλισμα expressum, & in umbra siccatum. Fructus maturus *nigrum* fundit, immaturus *subflavum*. Sunt, qui & ex foliis simul exprimunt. *Usus* est in refrigeratione & adstrictione. Refrigerat enim in secundo, exsiccat in tertio. Partes tenues & calidæ, quæ per eam disperguntur, unde & acrimoniæ capax est, lotione evanescunt. Laudatur in muliebri fluxu & oculorum procidentia veteribus, alvique fluxu. Et torrere supra prunas suspensam, & urere in camino cum ipso fictili suetum olim. Ulcera sedis insufflata ad cicatricem perducere, notavit Galenus. *Eligenda* modice fulva & odorata. Arabes & hodie ex siliquis immaturis, foliis, floribus & fructibus exprimunt, frequentissimi apud se usus. Compertum enim vehementer prodesse, in dentium vacillatione, si in pulverem redacta cum decocto dentibus adspergatur: in sanguinis sputo, si in liquore convenien- te drachmæ unius pondere adsumatur: in fluxu muliebri, si in clysteribus dissoluta adplicetur: in articulorum debilitate, si in fomento adponatur: in podagricis defluxionibus, si cum aceto in linimenti formam redacta, illinatur: vel ejus decocto pedes fomententur; abstersi, linimento ex Acacia cum Opobalsamo & aceto inungantur. 2. *Acacia germanica* ex prunis sylvestribus coctis exprimitur, insolatur, exsiccatur, Acaciæ veræ loco adservatur, & tesselatim dividitur. Utimur hodie ea in Theriacæ compositione.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 133.

Dodon. pemt. 6. l. 1. c. 15.

III. Manna est octuplex: 1. Δροσόμελι. 2. *Liquida*. 3. *Officinarum*. 4. *Persica*. 5. *Armeniaca*. 6. *Amynthæ*. 7. *Israëlitarum*, & 8. *Polonica*.

1. *Manna* δροσόμελι, Galeno & ἀερόμελι dicitur, Arabibus *Men*, *Siracost*, & *Terniabin*, Serapioni & Abensinæ *Thereniabin* & *Trungibin*, Cæsalpino *Mel roscidum*. Venit hæc, si *Veteres* sequimur, ἐκ τοῦ ἀέρος, maxime syderum exortu, τῶν ἀςρῶν ἐπιτολαῖς, præcipueque ipsa Iri impendente, (male forte in Plinio, ipso Syrio splendente, quamvis sub ἐπιτολαῖς comprehendi possit; & expresse Aristoteles, ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις) nec fit omnino prius Virgiliarum exortu, (oriuntur VI Idus Maii, seu X Maii ex nova computatione) sublucanis itaque temporibus cum prima aurora, folia melle roscida inveniuntur: ac si matutino sub dio fuere, unctas liquore vestes, capillumque concretum sentiunt: sive, addit Plinius, ille est cœli sudor, sive quædam syderum saliva, sive purgantis se aëris succus. Quamvis vero de quarumlibet plantarum foliis hoc concipi possit: maxime tamen in quercu & tiliæ frondibus, propter illarum πυκνότητα, & quod ἔνικμα sint, reperitur. Inter Arabes convenit de cœlo super terras etiam & lapides cadere; in reliquis vehementer variant, & sæpe Mel aëreum cum Manna liquida & Officinarum confundunt. Rhases

Theophr. H. P. l. 3. c. 9. & l. de melle.
Aristot. H. A. l. 9. c. 22.
Plin. H. N. l. 11. c. 11.
Cord. H. P. l. 4. c. 112.

Rhas. l. 3. c. 20.

ses supra arborem Malvaviscam cadere scribit; mora albescere, & cito collectam viridem. Calidam eandem alvum solvere & lenire guttur. Habice auctore, melior cui color clarus ad albedinem vergens, quæ nonnihil rufescit, & e ligno colligitur. Adstringit ventriculum, confertque aquæ Citrinæ pota & ventri imposita: quod sane difficulter intelligi potest. Exsiccat catarrhum eidem, si drachmæ unius pondere, in caputpurgio usurpetur. Abonsinæ coagulatur sicut mel, siccatur ut gummi, & semper aliquid de arbore, supra quam cadit, participat. Colligitur in Casgram & Buccara. Abenroes ex speciebus antiquæ Mannæ esse, & a partibus superioribus Syriæ & Indiæ provenire prodit, similem saccharo in virtutibus, purgareque choleram debilius. *Duplicem* Mesue facit. *Unam*, quæ lapidibus incubuit, & guttarum aut seminis modo coagulatur; quæ si recens, dulcis, alba, aut subcitrina melior; si antiqua, cœnosa, fusca, illaudabilis. *Alteram*, quæ Plantis, a quibus facultatem sortitur, foliis & floribus permista. Temperata utraque; guttur, thoracem & ventriculum lenit, bilemque clementer purgat, si a drachmis sex ad quindecim propinetur: servaturque in annum. Foliis sennæ & saccharo adulterata, prodit, si liquefiat, dolum. Exhibetur etiam pueris & gravidis. Non abeunt a Veteribus RECENTIORES. Vaporem terræ succosum & optimum dicunt, qui æstatis calore elevatus, & in aëre in dulcem liquorem excoctus, noctis frigore coactus, roris modo supra arborum & fruticum folia decidit. Diversam a Melle vel exinde colligas, quod raro in calidis etiam regionibus decidat; tempore matutino duntaxat reperiatur: in arboribus concrescat; nec ætatem ferat. Colligitur apud Indos maxime, ubi Persis *Xercost* & *Xercest*, id est, lac arborum audit. Sapore favi mellis, & in utribus conservatur. Raro in Italia decidit: habetur tamen, nec densatur ita. Visa & in Portugallia, si Manueli Cirnio nobili Belgæ credimus, moxque in speciem sacchari densatur. Felicis anni quando cadit prægium. Sed & in Chile stato tempore ros quidam decidit in quibusdam vallibus, ita spissus, ut coactus frondibus, sacchari instar, adhæreat, suavis, & ejusdem fere cum Manna usus.

Abonf. l. 2. tr. 2. c. 489.

Mesue cap. de Manna.

Altimar. l. de Manna.

Bauhin. H. P. l. 8. c. 11. p. 184.

Garf. ab horto H. A. l. 1. c. 11.

Succi arborum inspissari. De Laet Ind. occid. l. 12. c. 1.

2. *Manna liquida*, Hippocrati Mel Cedrium, *Ros Libani Græcis*, & *Terniabin* Arabibus ac Turcis Bellonio, *Manna mellis instar liquida* Linschotano, in plantarum quoque foliis provenit, ὁμογενὴς τοῖς δρόσοις. Tanta aliquando Galeni tempore, post calidam aëris temperiem frigidasque noctes descendit, ut rustici Jovem melle pluere dicerent. Raro visitur in Græcia, in monte Libano quotannis. Itaque coria super terram extendunt, concussisque arboribus, quod defluit in ollas reconditur. Colligitur & in monte Sinai a Calojeris, & Cairum vænum defertur. Quid si sit potius exudans e Cedris liquor? Non tam bene ros horum foliis, quia admodum tenuia, adhærescit. Et si fit, cur non aliis quoque arboribus insidet? Laricea sole illucente liquescit; quid si eadem hujus sors? Non purgare etiam libræ mediæ pondere sumtam, Bellonio debemus. *Abire* ab ista, quæ *in regno Neapolitano liquidam* & melleæ consistentiæ, roris instar, decidere, Altimarus prodidit, dicere ausim. Tam enim plantis noxia, ut protinus folia earum tabescant. Nec melior segetum fortuna. *Adfinem* illam credo, quæ in Germania, super Laricis, Amygdali, Persici, & Quercus folia demissa, flavescit, iisdemque Syrupi instar insidet. Suidas quoque melle frondibus in India defluere dixit.

Hippocr. l. de ulceribus.

Galen. de aliment. facult. l. 3. c. 39.

Bellon. l. de Coniferis.

Bauhin. H. P. l. 8. c. 11. p. 190.

3. *Manna Officinarum* est triplex: 1. *Laricea*. 2. *Calabrina*. 3. *Montis Apennini*.

I. *Mannam Officinarum Lariceam* ex Larice habemus. Vidit Bellonius montis latus laricibus consitum ita albere, prout pruinæ hyeme arbores convestiunt. Quia nihil resinosi re-

Succi arborum inspissati. sipit, & in pratis invenitur, Matthiolo prodente, vix e Larice exsudare dixero. Fateor tamen, quæri posse, cur supra Larices potius, quam alias herbas concrescat? posseque Elæomeli Lobelii opponi. Triplex vero ista: I. *Germanica*, quæ sæpe in Styria, agro Goritiensi & Tridentino, in Ananiensibus montibus colligitur, granis mastichinis. II. *Gallica*, quæ vel *Briansona*, vel *Brigantina* vel *Ambrinensis*. De *hac* quidem nihil occurrit singulare. 2. Briansonæ granum est compactile, pingue, dulce; grumi alii Coriandro pares, rotundi; alii oblongi majoresque, colore albicante, &, cum inveterascit, flavescente, consistentia cerea, sed in ore liquescente, dulcedine saccharina. *Provenit* ad Gallo provincias & Allobrogum Alpes, & colligitur ex Larice, in altissimis montium summitatibus. Est per totam Galliam celebris, modo recentioris, purioris, & candidioris grani habeatur delectus, qualem se effractis e larice surculis copiosam habuisse Lobelius scribit. Educit e primis venis & jecore biliosa, e pulmone phlegmatica, si ab uncia dimidia ad tres exhibueris. Est vel *sicca*, quæ ante Solis exortum colligitur; in mediterraneis magno venire solet, in urbibus ad montium radices quatuor assibus libra: vix tres a viro colliguntur. Vel *liquida*, cui Solis igniculi vim intulere, deterior, nec tanti ideo pretii: *vel in umbra sub arbore lecta*, post quam imminente Sole fasces arborum securibus in terram decussæ sunt, quæ post unum & alterum annum corrumpitur. 3. *Brigantina* a Brigantio Cænomanorum oppido nomen habet. Vel est *candida*, quæ selecta nec vitiata, dulcis est & gustu jucundissima, minuta, melleam dulcedinem repræsentans: vel *livescens* tenuior, pineis festucis, surculis, herbulis & foliolis obvoluta, subductione aliis ignavior: ad alios usus, ut & lenitionis opera, vix subdupla efficacissima.

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 73. Lobel. advers. p. 25. Tonner. obs. med. p. 318.

Bellon. l. de arbor. coniferis. Bauhin. H. P. l. 8. c. 11. p. 191.

Lobel. Advers. p. 25.

Apollo rad. 1. supra tripher. Persicam apud l. c.

Altomarus l. d Manna. II. *Manna Officinarum Calabrina*, Monachis *Manna arborea*, ex Fraxino & Orno, in Calabria a Samnitibus & Vestinis, qui Garganum montem incolunt, colligitur. Multa de illa singularia occurrunt. In nullis ea regione arboribus invenitur, Fraxinum & Ornum si exceperis: sed nec his omnibus. Particulares & determinatæ sunt, & tanquam vectigal singulis pensuræ annis coëmuntur. Singulis sub Cane & ante Canem diebus, quo tempore jam germinare desierunt, in illis reperitur, cum non in aliis Fraxinis & Ornis, modo vel imbres vel vehementiores venti non impediant. Pluvia ingruente solvitur & evanescit, quod primis Augusti imbribus observatum est. Majo & Junio, Caniculam antegressis, intra cortices continetur, paulatimque cocta, accedente ardentis Syrii æstu, arescente cortice & fisso foras extrahitur, ejusque beneficio iterum in grumos & gummatis quasi granula concrescit. Visa nec incisis corticibus ante Canem emanasse, ex Ornis inprimis, seu protruso a natura arboris superfluo, seu a Solis calore foras evocato, seu ob utramque causam. Aliquando enim sponte emittitur, per incisionem aliquando & majore copia, imo post collectam, reliqua exsudare solet. *Modus incisionis* diversus. *Quidam* factis aliquot in caudice incisionibus, sequenti die colligunt. *Alii* incisis aliquot ante diebus inferioribus partibus, primam colligunt, alteram effluere sinunt, ac denuo colligunt. *Nonnulli* neglecta quæ per primas incisuras effluit, superiores arborum partes findunt, effluitque dulcior & suavior, quod per primas impurior, crudior, & amarior humor effluxerit. Inter observata habetur, a calido condensari liquorem & fieri duriorem, ab aqua solvi. Sicciorem evadere, si Aquilo modice noctu flavisset: meridie, soleque magis ardente candidiorem reddi; collectam contracta humiditate soli expositam albidiorem & duriorem evadere. Adde his, adnasci cortici *vesiculas* quasdam seu tubercula, quibus disruptis, liquor primum albus, dulcis, in optimam Mannam conversus, mox minus albus, liquidior, tenuior, sed dulcis emanare visus est, qui a superveniente

veniente sole coagulatus, & albedini suæ redditus, similis priori evasit: sed ubi diu permansisset, nimis excoctus, inutilis redditus est. Et ut tandem finem faciam, visæ exsugere cortice perforato lacrymam illam *Cicadæ*, quibus abactis ex iisdem foraminibus liquor dulcis profluit, ut a sole in grana coactus. In Ornis fissis & soli expositis reperta haud parva Mannæ copia, quæ non ex cortice, sed lignosa ac veluti medullosa substantia manabat. Ramos magnos Laricis & Fraxini præcisos, & in cellam vinariam, quo æstatis tempore Manna colligitur, adsportatos, Mannam postero die, quanquam non perinde nitidam, ostentare. Lobelius auctor est. Sunt denique, qui videre, cum in quadam sylva carbones pararentur, ex Orno vicina Mannam sudasse, & ab ignis calore coagulatam. Hinc collige, de cælone veniat, quod de aërea diximus, an in ipsis arboribus nascatur. Mirum quod de *Loco* Brasavolus habet, a Regina Neapolitana acceptum, statutis in Oenotria locis omnibus passim collectam. Occluso a Regibus Neapolitanis loco, ne quis sine vectigali colligeret, nullam comparuisse, rediisse recluso. Et sic iterum atque iterum factum, donec omnibus colligere permitteretur. *Vires* & *usum* si spectes, quia cum obscuro amarore dulcis, nec multo crasso lentoque humore plena, est moderate calida. Hinc laxandi, molliendi, abstergendi, & incidendi facultas. Tutissimum omnibus in purganda bile medicamentum, corrigiturque in febribus ardentibus syrupo rosarum solutivo. Licet ad quatuor uncias adscendere: optimeque ex decocto aliquo, prunorum vel galli gallinacei jusculo sumitur. Ingreditur syruporum, conditorum, confectionum &c. compositiones. Cum Tartari cremore formatur in tabellas, sub Mannæ tartarizatæ titulo. Durat paulo ultra annum. *Diversitatem* ab Arboribus, ramis, foliis, incisione, figura, & qualitate sortitur. Est namque 1. *Fraxinea*, quam folia magis, rami in ea parte, qua foliorum pediculi iisdem adnectuntur, fundunt. Superflua nempe in fraxino humiditas, quæ non tantum per caudicem diffundi & transmitti potest, sed & ad exortum foliorum, ipsa adeo folia pertingit, perque eorum poros exsudat, & a sole conficitur. Majore eadem copia, & non nisi meridie & calidissimis diei locis colligitur. 2. *Ornea*, quæ a caudice potius & ramis, quam foliis & surculis, & quidem minore copia funditur. Saxis enim magis montosisque & sicciori-bus locis cum gaudeat, non adeo superflua & tenui humiditate turget, ut ad folia & exiliores ramulos protendi possit: cum scabrosa eadem, facile priusquam ad folia aut surculos proveniat, in caudicis crassiorumque ramorum cortices absumetur. Tertia vel quarta ab ortu solis hora colligitur, quod, quia terrestris, a remissiore calore coagulatur: aliquando & ante solis ortum, si pridie vel inclinante sole profluxit, aut flante per noctem Aquilone coagulata est, ne aridior, sole superveniente, inprimis si sponte profluxit, evadat. Amarior eadem. 3. *Foliorum* seu *Frondacea*, quæ ex foliis & eorum pediculis colligitur. Aptant rustici folia & veluti tegete extendunt, plantantque latiorum foliorum arbores, ut aptius colligatur, & parum supra aliud quid cadat. Sincerior, dilutior, ac tennior cæteris magisque concocta & dulcior est, & de foliorum viribus contra serpentum ictus aliquid participat. 4. *Corporis* seu *ligni* & *trunci*, quæ ex ligno & caudice & ramis, aut sponte aut vulnerato corpore habetur, deterior quidem, sed crassior & corpulentior. Sponte quæ emanat, laudabilior cæteris: quæ *incisione* in ardentibus febribus, alvi fluxibus, calida aëris constitutione, temperamento fervidiore caute castiganda. Prima incisio turbidam dat, nauseosam & cum majore amaritudine, calidiorem ideo. Sequentes, puriorem & dulciorem magis. 5. *Terræ*, quæ in terram funditur & petras. Quia arenulis permiscetur, colore est livente, valde crassa, insipida, & minus sincera. 6. *Granata*, quæ minoribus granulis constat. 7. *Mastichi-*

Lobel. l. c.

Brasavol. in examine simplic.

Succi arborum inspissati.

Brasavol. in examine simplic.

Succi arborum inspissati. *stichina*, quæ oblongis, translucens, gravis, mastiches in morem lenta primum, mox facile liquescens, alba & suavis. 8. *Optima* est quæ pinguis, quadantenus translucida, mastiches quam simillima, sapore suavi & cum dulcedine modice linguam mordente, anno non vetustior, candicans. Arida, cinerei coloris, nauseosa, morsu carens rejicitur. 9. Adulteratur saccharo penidio herbarum foliis circumvoluto, amylo, farina, rebusque similibus. Quidam scammonium addunt. Quæ folia sennæ granis suis amplectitur, factitia est.

3. *Manna montis Apennini*, in Apennino monte quandoque in Canicularibus promiscue in pluribus arboribus, sed præcipue in quercu & salice colligitur, nunc concreta simi. lis Calabriensi, nunc liquidior melli similis, ut Cæsalpinus notavit. Visa & A. 1572. locis amœnioribus æstatis tempore in salicibus, copiosa, albissima, sacchari dulcedine. *Eramus nos*, inquit quidam apud Stapelium, *per id tempus disciplinæ auditores, intellexeramus tamen a præceptoribus nostris manna esse. Quod diligenter perquirentes, an verum esset, quod ab ipsis & reliquis cum Galeno ferebatur, locum, in quo Manna copiosius habebatur, consideravimus, summo mane Julio mense ad id profecti, invenimus parvarum quarundam apum numerosam congeriem.* Non erant quidem apes, sed culices crassi, quos ob officium apes parvas dicebamus: *Quibus inerant tria aut quatuor foramina, in partibus corporis, quæ in eisdem prominebant ad parvarum formicarum speciem. Per hæc itaque foramina guttæ quædam parvæ, albissimæ, sudoris modo eliciebantur, quas ros esse dixisses, si copiam guttarum cadentium, ex loco salicis, in quo congestæ apes erant, considerasses. Erat autem non unus earum grex, sed plures quam* 50. *in singulis autem gregibus innumerabiles apes, quæ locum unum non ultra diem aut noctem tenebant, deinde in aliud transvolabant: semper tamen arboribus insidebant, cum quodam bomboso sonitu apum, a quibus sudor guttatim defluens, aut folia arborum, aut subjectos lapides tegebat: quod vero in arenam & sordida loca desidebat, peribat, reliquum colligebatur ad usus. Erat hoc purissimum manna, albedine, dulcedine, consistentia, & efficacia probatum, &c.*

Stapel. in Theophr. H. P. l. 3. c. 9. p. 151

4. *Manna Persica* est duplex: 1. *Granis Coriandri*, sed majoribus, calore inter rufum & rubentem medio, forma & sapore Mannæ larignæ simili. Colligitur de spinoso frutice *Agul* & *Alhagi*, nec non aliis floribus & foliis, sub nomine *Transchilel* Arabibus, Indis sub *Tiriam jabin* seu *Trumgibin*. Copiose Alepum in utribus fertur, maximusque ejus in Persia & Armuzii usus, quia vulgari præfertur. 2. *Calabrinæ similis* seu *Mannæ tertium genus* Garziæ, quæ magnis glebis, admistis plerumque foliis ex Baccara urbe Persica defertur, plurisque æstimatur. Habetur & Alepi. *Nota* vero 1. Ex Syria longe candidiorem Italica Mannam adferri, eamque duplicem, *Mastichinam* nempe & *Bombycinam*; quarum *Mastichina* translucida est, Mastiche similis, parvis granulis, efficacior; seu ut Apollo habet, in quosdam quasi grandinis callos, niveosque globulos densata habetur Venetiis. *Bombycina* vero minime translucida, crassioribus gossipii micis, cujus floccorum refert effigiem. Mastichinam hanc senio exhaustam quidam putant, quæque saccharo multo, farina miliacea aut hordeacea, aliisque miscellis vitiata sit. Liquescere ad solem & ignem, experimento Altimarus docuit. 2. Advehi & Goam in utribus ex Armuzio melli rancido depurato persimilem, quæ facile, quod vitreis lagenis non servetur, vitium capit. 3. Habuisse in urbe Cochin Brachmanen *factitium* quoddam Mannæ genus, quod ex amylo purissimo, Mannæ Calabrinæ simili, scammonea, & seminis genere *visa* dicto, quod ex Bengala defertur, & Lathyridis grano simile est, &c. cum saccharo parabatur, & soli exponebatur.

Garz. ab hort. H. A. l. 1. c. 11.

Rauwolf. in itiner. Linschot. Ind. orient. p. 4.

Garz. l. c.

5. De

5. *De Manna Armeniaca* hoc tantum habeo, frustis esse pugni magnitudine, fusci coloris, forte *Manna Alhagiezi*, Avicennæ, ut Rauwolfio placet.

Rauwolf. in itiner. Athen. Dipnos. l. 2.

6. *De Manna Amynthæ*, scribit ex ejus libro περὶ Ἀσίας σαθμῶν Athenæus. Componebatur decerpta cum foliis, fingebatur, εἰς παλάθης συριάκης τρόπον. Quidam globos ex ea faciebant, & ubi sumere collubitum, defractas ex iis micas, in ligneis poculis, quas ταβαΐτας vocant, dilutas & colatas bibebant, gustu mellis simili, si non jucundiore. Stapelius vulgarem Mannam esse credit. Παλάθη συριακὴ vel est massa caricarum pinguium, qualis ex Syria adfertur: vel palmularum, quæ in massam olim compingebantur,

Exod. 16. Numer. 11.

6. *Manna Israelitarum*, est Man illud, miraculosum & extraordinarium, seu miraculose & præter naturæ ordinem a Deo creatum, quod in deserto ex aëre & nubibus, noctu cum rore in gratiam Israëlitarum descendebat. Erat tenuissimum & sicut pruina super terram, figura rotundum, quasi semen seu granum Coriandri, colore bdellii Arabici scilicet, ideo album, saporis dulcissimi, & velut epichyti ex melle. Pistillo contusum & in olla coctum, succi pinguis instar erat, unde placentæ. Colligebatur mane ante solis exortum. Nam incalescente sole liquescebat. Incognitum antea Israëlitis, & extraordinarium vel ex eo colligas, quod non ante adparuerit in deserto, quam ex mandato Dei hora condicta fuisset a Mose; quod nulla aëris mutatio obstiterit, quo minus æquabili tenore stillaret; quod copia, quæ universæ multitudini suffecerit, reperta sit, quum Homer unum acciperent in singula capita; quod die sexto duplicata fuerit copia, ut alterum Homer in cibum sabbathi reponerent; quod si quid servarent præter justum demensum, putredini obnoxium fuerit, cum sabbatho maneret integra altera portio; quod quocunque profecti semper eos comitata fuerit hæc Dei benedictio, cum aliæ gentes frumento vescerentur; quod denique Man, quod jussus est Aaron recondere per ætates adservandum, non computruerit.

Succi arborum inspissati.

7. *Manna Polonica* tenuissimorum & subalborum granorum est, & ex foliis arborum aut herbarum enasci, seri, crescere videtur. Sed cum nullum semen habeat, nullibi plantari possit, & facile ex foliis dejiciatur, ex aëre decidere Poloni credunt. Germani Schwaden vocant. Venit in solius alimenti rationes. Est & *aliud* hujus *genus*, quod ruri prostratum, subtile & saccharo simile, dulciusque, cum butyro modicoque saccharo decoctum, inter delicata fercula referri potest.

Martinius in Lexico philos. sub voce Manna.

8. *Elæomeli Lobelii* historiam verbis ipsius describemus. *Ex olea*, inquit, *arbore vulgari perquam amara tota & ingrata cortice, caudice, fructu nondum sale condito, emanare Manna vere melleum, non solum colore, sapore; sed & duratione incorruptum experti sumus. Habemus namque partim jam duodecim abhinc annis collectum a Rondeletio aliquot uncias; partim a nobis quinque abhinc annis in tenellis ramis & stipitibus. Tunc enim rimosis e corticibus, partim scalpello sauciatis, satis excepimus. Verum nonnisi propemodum matura oliva ac nigricante vel purpurascente, quam Novembri & ingruente hyemis sævitia decerpunt, quisquam reperiet Mel istud. Ideo plebecula interdum tantam copiam ramis adgestam se vidisse una & altera die post Catharinæ festum ajebat, ut aviditati explendæ & pueri & mendici certatim eo confluerent. Plurimum ferebatur* Lunellæ *exstillare præsertim sectis majoribus truncis, e quibus initio melle liquidior latex glutinosus effluebat, postea inibi residens aliquamdiu densior evadebat, atque non tam* Mel, quam Manna verum *præ se ferebat specie, gustu, sapore, omnium judicio.*

Lobel. Advers. p. 25.

IV. Succi Exotici sunt tredecim sequentes:

 I. Succus

Succi arborum inspissati. Cluf. Exot. l. 4. c. 8.

I. *Succus laxativus ex flavo rufescens*, qui aliis *Gummi de Goa, Gummi Gith*, & *Gemon:* aliis *Chittagemon, Cattagauma, Chittajaman:* aliis ut Fabricio & Rosenbergero, *Gutta Gambæ, succus Gambici; Gummi Indicum:* nonnullis, *Gutta gamandræ, Gutta munda, Gutta Gemau vel Gemu:* quibusdam *Gummi Peruvianum, ad Podagram, Gummi gotta vel gutta*, vere *gutta Cambodia* vocatur. Lacryma est, quæ ex specie quadam Tithymalli, scandente, & maxima copia in Cambodia regione Chinæ vicina proveniente, effluit. Ideo male quidam Euphorbii vel Rhamni solutivi, vel Cataputiæ succum suspicati sunt. Nec melius, qui aut ex scammonio & thitymallo, aut ex Chelidoniæ majoris succo scammonio & Croco compositum putavere. Erraverunt, qui pro Corticis mediani frangulæ, vel ricini Indici succo expresso & exsiccato habuerunt. Fulvus est, & saliva vel aqua paulatim tinctus, flavo colore inficit. Nulla ei amaritudo, sed degustatus, magnam in gutture acrimoniam excitat. *Vis* ei solutiva potens, & ita ventriculum vellicat, ut ἄνω καὶ κάτω se exoneret. Rejicitur per os tenax & crassa pituita: per alvum serum biliosum descendit. Ideo in hydrope, arthritide, asthmate, scabie, pruritu, & aliis morbis in usu. Dosis pro ratione ægri variat. Prudenter inter grana duodecim subsistes. Datur in potionibus, pilulis, pulvere, electuariis &c. Corrigitur spiritu Vitrioli: quidam oleo Cinnamomi, feniculi, Macis, uti malunt. Reudenius aquam betulæ laudat. Sunt, qui cum Cremore Tartari, Tartaro vitriolato, Mercurio dulci, jalapa, & aliis miscent. Habetur ex eo & Magisterium.

Bont. Medic. Indor. p. 150.

Lotichius de gummi gotta.

Hartmann. piaris chymiatr. p. 150.

Reuden. de gumm. eodem.

Cluf. Exot. l. 4. c. 7.

II. *Succus splendens Anethi odore*, cui *Usub* & *Gyp* apud Clusium inscribitur, Ater erat, splendens, non injucundi odoris, sed qui ad anethum quodammodo accederet. Incolis in suffumigiis dum domi cadavera servant in usu: nec non contra ventriculi dolores, inductis eo corticibus.

III. *Succus Aspalatho similis*, qui triplex: 1. *Anethi odore*, Clusio *succus primus* ἀσφάλτῳ *similis*, qui ater erat durus & solidus, odore anethino, sapore non ingrato quidem, acriusculo tamen. Manibus emollitus, lentior fiebat; flammæ admotus, resinæ instar liquescebat; ore retentus, cedebat dentibus. Nautis ad fili stamina picis aut ceræ vice inducenda in usu. 2. *Ater, micis albis adspersis odorus*, cui unguis imprimi poterat. Sapor cum nonnulla acrimonia. Concipiebat & flammam. 3. *Inodorus*, qui in micas potius dissiliebat, quam manibus emolliri posset. Alicujus in mandendo acrimonia.

Cluf. Exot. l. 4. c. 8.

IV. *Succus colore, flavo, fusco, & albo mixtis, anethi odore*, cui substantia lenta, sapor anetho acrior, & qui linguam vellicaret, & fauces incenderet. Saliva madefactus croceo colore tingebat. Incensus flammam concipiebat, liquescebat, sed non ardebat. Clusio *succus quintus*.

Cluf. Exot. l. c.

V. *Succus Cinericius fœniculi odore*, qui resina potius quam succus, & quidem adeo strigosa & retorrida, ut gleba aut lapidis fragmentum potius videretur. Igni admota ardebat.

VI. *Succus atrorubescens inodorus*, Clusio *decimus*, qui tam durus, ut in pollinem potius abiret, quam denti bus cederet. Leviter saliva adspersus rubro colore, terræ Synopicæ instar tingebat, cum quadam levi flavedine, saporis omnis expers. Igni admotus nigrescebat, & consumebatur. Terræ potius genus, quam resinæ.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 212. p. 405.

Oviet. hist. Amer. p. 1. l. 8. c. 5.

VII. *Succus flavus albis granis commixtis, gravi odore*, Clusio *quartus*, cui grana friabilia, sapor acris. Flammæ admotus liquescebat.

Cluf. Exot. l. c.

VIII. *Succus visco similis colore vario*, qui ex parte nonnihil candicabat, ex parte cineraceus & nigricans erat. Igni admotus visci instar lentus evadebat. Similis huic, multiplici spira circa bacillum convolutus, extra fuscus, intra candicans, & fra-

Cluf. Exot. l. 4. c. 7.

ctu

ctu adeo contumax, ut lignum potius esse videretur. Nam & ei igni admoto & flammam statim concipiente, idem cum visco lentor.

Clus. Exot. l. 4. c. 8.

IX. Succus Mastichinæ resinæ non absimilis, qui minus albus, friabilis, resinæ instar, manu emollitus haud ingrati odoris, saporis aliquantum aëris. Flammam concipiebat, sed quæ statim exstingueretur. Clusio *sextus*.

X. Succus succino non absimilis Clusio *septimus*, qui transparens & lucidus, colore ex albo flavescente, odore non injucundo, sapore primo amariusculo, mox acriusculo. Nihil in eum dentes: ad ignem liquescebat & ardebat.

XI. Succus sanguini Draconis adfinis, Clusio *duodecimus*, qui eleganti & vivido Cinnabaris colore tingebat. Fragmentum erat in planam massam redactum, semiuncialis fere crassitudinis, quod lucernæ adhibitum, liquescebat. Forte Draconis arboris purius & defæcatum gummi.

Succi arborum inspissati.

Garz. H. A. l. 1. c. 15.

XII. Succus Camphoram redolens, qui ex Canellæ vulneratæ radice prodit. Acosta liquorem e viridi cortice radicum præsertim inciso esse scribit. Sed vetuit Rex vulnerari radices, ne arbores perirent.

Piso de facult. simpl. l. 1. c. 9.

XIII. Succus arboris Brasiliensis, Caopia *dictæ*, qui cortice ejus, quando florere incipit, inciso, & per unum alterumve diem sibi relicto, elicitur. Mollis est croceo ruber; induratus, Chittajemu coloris & consistentiæ, e flavo paulo rufior. Tingit colore luteo sive aureo paulo saturatius. Solvitur in spiritu vini. Purgat, in aceto squillitico maceratus noctem, drachmæ unius pondere, si ex vino propinetur; vel quod melius, in pilulas redactus. Olim adfrictu in aqua solutus, tollebat impetigenes. Copiosior effluit, si exstructo luculento igne, cortex dehiscat.

CAPUT II.

De Gummatibus.

Gummata.

Galen. simpl. l. 7. Aristot. de plant. l. 2.

Alterum, quod arbores quædam fundunt, *Gummi* est, seu lacryma, in truncis earum concreta & coagulata. Quæ quia substantiæ magis aqueæ est, facilius aqueis solvitur, & igne crepitat.

Duplex autem hoc, vel *magis* nempe, vel *minus usitatum*.

I. *Gummata magis usitata* sunt: 1. *Gummi Arabicum.* 2. *Sarcocolla.* 3. *Cancamum.* 4. *Lacca Officinarum.* 5. *Anime.* 6. *Sanguis Draconis officinarum.* 7. *Camphora officinarum.* 8. *Gummi Juniperi.* 9. *Gummi Cerasorum* & 10. *Gummi Ulmi.*

Dioscor. M. M. l. 1. c. 133. Plin. H. N. l. 13. c. 1.

1. *Gummi Arabicum*, Dioscoridi κόμμι ἐκ τῆς ἀκάνθης, Plinio *Gummi ex spina Ægyptia*, Celso *Gummi Acanthinum*; Galeno *Gummi Thebaicum*, aliis *Babylonicum*, nonnullis *Gummi Acaciæ, diversum ab Arabico vulgaris usus*, dicitur. Funditur ab Acacia, & Dioscoridi nonnunquam est ῥητινῶδες & ῥυπαρὸν, quod inutile; aliquando σκωληκοειδὲς ὑελίζον, διαυγὲς ἄξυλον, quod optimum: aliquando *album*, quod illi proximum. Plinius pretium in libras XIII, denarios tres ponit, & colorem glaucum addit. *Vis* ei meatus obducendi, medicamentorum acrimoniam leniendi. Illitum cum ovo in ambustis pustulas excitari non sinit. Hodie grumis concretum visitur. Nucis ponticæ aut juglandis magnitudine (sex jugladium aliquando) cum adhærente cortice cinereo, globosis, alias contortis, in se convolutam erucam imitantibus, pellucidis ex flavo pallescentibus, aut omnino flavis vel rutilis, extrema parte fere rugosis & veluti corrosis, fragilioribus quam Tragacanthæ, lentescentibus tamen, sapore dulciusculo, humori, in quo mace-

Bauhin. H. P. l. 12. c. 8. p. 431.

Gummata.

maceratur, lentorem viſcidum conciliantibus. Sunt, qui nunc non adferri ex Acacia credunt, miſcellumque eſſe, quod in officinis habetur, vel exinde colligi, quod diverſa ſit grumorum forma, colorque varius. At Alpinus exportari adſerit, paucíſſimum vermiculari forma ſpectari, nec totum album vel clarum eſſe. Commiſceri aliquando ſpinas & ſemina lenticulis & lupinis ſimillima, Bauhinus Lugduni obſervavit.

Dioſcor. M. M. l. 3. c. 9. Plin. H. N. l. 13. c. 10. Galen. ſimpl. l. 8.

2. *Sarcocolla* lacryma eſt arboris in Perſide. Dioſcorides ſimilem thuri tenui, ὑπόκιῤῥον, ἔμπικρον τῇ γεύσει facit; Plinius pollini thuris, cum quadam acrimonia dulcem: meliorem quo *candidiorem*. Vetuſtate & hanc maxime nigreſcere. Huic & Meſue adſtipulatur. Videmus & nunc Sarcocollæ grumos albicantes aut ex albo rufos, ſpongioſos, micis interlucentibus. Globoſarum lacrymarum fragmina Piſi aut parvæ nucis avellanæ magnitudine, & tanta fragilitas, ut leviſſimo concuſſu frietur. Sapor cum obſcura dulcedine ſubamarus, lentor ſub dente. Ad candelam bullit primo, & in ſpumam attollitur, mox claram flammam concipit, odoris ingrati. Admiſcentur aliquando folia ex candido flaveſcentia, Tithymalli Myrſiniæ foliorum æmula. *Adulteratur* gummi & alterius generis lacrymis. Fraus deprehenditur, ſi nulla amaritudo. *Nutritur* lacte aſinino, calida eſt & ſicca in ſecundo, ideo ventriculo bilioſo noxia. Fluxiones cum vino tuſa ſiſtit, illinitur infantibus, glutinat vulnera, & ophtalmiis, nutrita inprimis, opitulatur. Dicitur & aſthmaticis prodeſſe, pituitamque a nervis & articulis detrahere.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 31. p. 208.

Worm. Muſ. p. 221.

3. *Cancamum* Dioſcoridi eſt lacryma Arabicæ arboris, myrrham quodammodo referens, βρομῶδες (alii legunt εὐῶδες) ἐν τῇ γεύσει. Plinius ex confinio Caſiæ Cinnamique invehi ſcribit. Quid ſit, certatur inter auctores. Serapio, Ægineta, Matthiolus, Stapelius Laccam eſſe dicunt; Garzias, Amatus & Dalechampius *Gummi*, quod *Anime* vocant; alii Beniui. Per collationem detegetur veritas. Nobis adjeciſſe ſufficiat inter thymiamata olim habitum, veſteſque eo cum Styrace & myrrha ſuffitas. Datur lienoſis, comitialibus, & ſuſpirioſis, menſes cum aqua mulſa pellere, oculorum cicatrices emendare; adverſus gingivas humore prægnantes, & dolores dentium efficaciſſimum. Ex aqua denique & aceto bibitum extenuare obeſos.

Stapel. in Theophr.

4. *Lacca Officinarum*, quibuſdam *Chermes Arabicum*. Amato *formicarum alatarum ſtercus*, Malaiis *Cajulacca*, proprie *Lac* dicitur, quod in Lac ſeu mellis craſſitiem, quando ejus uſus eſt, diſſolvatur. Male *Aec*, *Anculſal*, *Sac*, & *Lac* adpellatur. Hæſitabant circa ejus naturam olim Arabes, nuper & Garzias. Quidam Cancamum voluere, quibus & Scaliger accedit. Paulus gummi herbæ ſimile Myrrhæ, boni odoris; nonnulli *Caraben*. Serapio in ramos ſorbi e cœlo delabi tradidit. Garziæ impoſuerunt, qui defluentibus poſt exundationem in Pegu aquis, baculos in lutum ab incolis injici, inque iis laccam a formicis alatis, coacervari prodebant. Certum, a formicibus alatis, coloris punicei, quæ ex floribus, fruticibus, herbis & arboribus ejus materiam, non ſecus ac apes, colligunt, & in communes operas conferunt, in arbore ſua, (*Bel* Acoſta vocat) elaborari. Pertinaciter bacillis concretione circumnata adhæreſcit, ſuperficie inæquali, rugoſa, & veluti granulata, pellucida, colore rufo, flavo, aut ex rubro nigricante. Cavernoſa intus eſt, & neſcio quid nigri, friabilis ſubſtantiæ in antris continet. Sapor evidens nullus; ſputum colore rubro tingit, qui ad mixta aqua floridior. Prunis impoſita bullit primum, levem ardorem reſinoſum ſpirans, tandemque flammeſcit. Vi detracta bacillis, corticem ſecum rapit, canaliculata adparente, quæ adhæſit. Bacilli duas tres ultra uncias longi, cortice melino fere & craſſo teguntur. Materies ut coryli, ſed medulla copioſior. *Provenit* in Pegu, Balgate & Martavan. Nulla

Serapio ſimplic. c. 181.

Garz. hiſt. arom. l. 1. c. 8.

Scalig. Exercit.

Bauhin. H. P. l. 6. c. 19. p. 45.

Nulla in Arabia. Paratur ex ea compositio *Dialacca* officinis dicta; nec non bacilli ad obsignandas literas. Ex eadem in ceram hispanicam redacta, cum conchyliorum splendicantium minutissimis fragmentis, incrustantur tabellæ, arculæ, sclopeta, gladiorum manubria & similia elegantissimo adspectu. Cum urina veteri macerata, & prius contusa, alutas & coria vervecina rubro colore tingit. Duplex habetur, *Naturalis* nempe & *factitia*. Illam, si cum bacillis adfertur, *Lac Sumetri*, quia ex Sumatra insula habetur, vocant; si in glebis sine surculis, *Lac Comberti*; optimam *Trec*. Hæc ex fæce Brasilii & Cocci fit, & infectoribus inservit. Acosta annotavit resina & cera interdum adulterari. Lotionem apud Matthiolum vide.

Clus. ad Garzic. arom. l. 1. c. 8.

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 23. Amat. Enarrat. in Dioscor. l. 1. c. 27.

5. *Anime* Amato *Aniinum*, quibusdam *legitimum Bdellium*, duplex est: *Orientale* & *Occidentale*. I. *Anime Orientale*, ex Æthiopia Arabiæ confini in Lusitaniam adfertur, estque forte non triplex, sed quadruplex. *Fulvescens & pellucidum*, missum Bauhino a Coldenbergio, quod ad vulgare succinum proxime accedit, a quo tamen duritie parum vincitur. Color croceo hilarior, sub dente in grumos minutissimos dissilit; candelæ admota, non quidem promte liquescit, sed flammam luculentiorem pertinacioremque concipit, cum minutissimarum bullarum ructu. 2. *Album & pellucidum*, quod Duci Würtembergico Paludanus misit. Succini fere consistentia, sed paulo fragilius, Vernicis solidæ, seu Sandarachæ arborum modo. Albicat & pellucet vitri instar, & cum adoletur, redolet Mastichen. Dissilit sub dentibus, nec coit facile. Liquescit & evanescit, si carboni imponatur, crassamentum post se relinquens. Brisollus Gallus Cancanium esse putabat. Defertur magnis fragmentis transparentibus. Ideo succini apud quosdam suspicio. Calidum secundo gradu, humidum primo utrumque, jucundique in suffimigio odoris. *Usus* in capitis doloribus & adfectibus, qui a frigiditate, defluxionibus inprimis, suffiuntur cubicula & operimenta capitis; quod si frigidos humores flatusque resolvere opus est, emplastris & cerotis miscetur. Ventriculo imbecilliore & nervosis partibus a phlegmate obsessis adponitur, sed diu gestari & renovari debet. 3. *Nigricans & taurino glutini seu Colophoniæ fere simile*. Obscurum ergo hoc, nec visu penetrabile, unguibusque fere nigricantibus respergitur. Gustus austerus, odor acutior & ingratior, flamma promta & pertinax, reliquorumque more ardendo bullit. Quidam myrrhæ, quam & Minæam a terra præcipue, ubi nascitur, Dioscorides adpellat, similem faciunt, indeque detortam adpellationem. Ideo mendi apud Galenum libro de Antidotis suspicio, quod Minæam myrrham inter nobiliores collocavit, cum hoc sit ignobilius gummi. 4. *Pallidum, retorridum & resinaceum*, de quo nihil aliud occurrit. II. *Occidentale* Brasilianis *Jetaicica*, Hispanis etiam *Canime*, ex arbore *Jetaiba* dicta colligitur. Nunc albicans est, nunc flavens, succino maxime simile colore & duritie. Consumitur facile prunis impositum, sed suavissimum præbet odorem. Per interiores corticis meatus decidere indicio, quod tellure effossa sub arboris trunco & radice occultatum extrahatur, & quidem sub finem æstatis mense Februario. Monardes ex vulnerata in nova Hispania elici scribit, Mastiches aut thuris instar. Calidum est in secundo & siccum. Vis in suffitu contra hemicraniam. Aromatica efficacia partibus nervosis illitum, vel emplastri forma adplicatum prodesse, Cl. Piso expertus est.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 42. p. 326.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 44. p. 326.

Monard. H. simpl. c. 1.

Gummata.

Bauh. H. P. l. 9. c. 45.

Piso de facult. simpl. l. 4. c. 8.

6. *Sanguis Draconis officinarum*, Dioscoridi κιννάβερ, & αἷμα δρακόντων, Cordo *Cinnabari* seu *sanguis Draconis*, Plinio, Solino & Arriæ *Cinnabaris Indica*, sanguis seu sanies draconis, elephantum morientium pondere elisi, permixto utriusque animalis sanguine olim a nonnullis putabatur. Revera lacryma est, quod

Dioscor. M. M. l. 5. c. 109. Plin. H. N. l. 33. c. 7. Solin. Polyhist. c. 28.

Gummata.

& Arrianus prodidit, quæ ex arboribus in insula Dioscoride colligebatur, nunc illis etiam in locis, ubi Draconem arborem provenire diximus. *Duorum* est in Officinis *generum*. *Unum* licet igni cujusdam rubri assulis admixtis fœdetur; flammam tamen luculentam concipit, liquescitque glebularum instar minorum præcedentium thuris magnitudine. *Alterum*, quod in offas seu panes compressos ex rubrica & pice colophonia formatur, obscuri & sordidi coloris, nullo modo flammam concipiens, & gummi instar lentescens. Bauhino pulcri sanguinis hujus grumi erant, glebis thuris æquales, rotundi ut plurimum, inæquales alii, foris ferruginei, fractu pellucidi, coccinei, concretione vernicis duræ, dentibus fragiles, saporis expertes, salivam affatim rubore tingentes, qui candelæ admoti flammam concipiebant, liquescebantque resinarum instar. *Adulteratur* glebis colorem gummi egregie mentientibus, concretione gummi Arabici, quæ nec accenduntur, sed bullas agunt crepitantque, in aqua solvuntur, & mucilaginosam reddunt, vixque salivam rubore tingunt. Earundem apud Dioscoridem cum hæmatite virium, Galeno modice acris. Recentiores in fluxu dysenterico & muliebri, cruentis excreationibus, roborandisque gingivis & dentibus, feliciter adhibent.

Bauhin. H. P. l 3. c. 211. p. 404.

7. *Camphora Officinarum*, Garziæ *Caphur* & *Capur Arabicum*; aliis *Caphura*, vulgo *Alcanfor*, Dioscoridi, Galeno & veteribus Græcis ignota. Aëtius ejus meminit, inter Arabes. Serapio & Abensina. Est gummiresina in panes ingentes pellucidos & candidos totos, qui pulsu tinnitum argutum reddunt, factitii Nitri instar coacta; substantia ei pinguiuscula, quæ facile flammam recipit, & in mediis aquis pertinaciter retinet. Lentescit eadem sub dentibus, & exigua portione os totum veluti inflammat, odore vehementi. *Colligitur* non ex succo cujusdam herbæ, sed ex arbore superius a nobis descripta, cujus lignum fragile, album, leve, cum Camphoræ in rimis vestigiis se vidisse sæpius, Abensina scribit. Defluit aliquando in meditullium, indeque extrahitur, aliquando exsudat per rimas: quod Garziæ in mensa, ligno femoris crassitie, & tabula observatum. Solet & in arboris concavum quandoque decidere. Exsudat vero primo candida sine rubentibus aut nigricantibus maculis: nec credendum organis educi, aut ad conciliandum candorem decoqui. Prodit colligendæ gratia quilibet; sed ubi cucurbitam impleverit, a validiore interfici posse impune, pro certo relatum est. Quia tenuissimarum est partium, ideo sæpe ex operculatis etiam capsis evanescit; nec sistitur, nisi in vase marmoreo aut alabastrino, lini vel psillii semine sepeliatur. Sunt, qui pipere commode detineri credunt. De *Temperamento* ambigitur. Veteres frigidam & siccam in tertio posuere, frequensque ejus in morbis calidioribus, erysipelate, inflammationibus, & venere exstinguenda usus. Recentioribus, quia tenuium partium, inflammabilis, odorata, calida est; & vel de alio succo locutos antiquos, vel ratione similitudinis, non aliter calidos vapores evocare, quam nix & aqua frigida, quando refrigeratis membris adhibentur. Laudatur in *peste*, si drachmæ unius pondere cum Zedoariæ uncia semis nodulo incluso, vino immersa, bibatur: in *vigiliis*, si gran. iij. vel iiij. syrupo papaveris rhæados admisceatur, & cum aqua lactucæ propinetur: in *lumbricis*, si in aquæ portulacæ cochlearibus tribus, in aqua ardente soluta trium granorum pondere exhibeatur: in *dentium dolore*, si in aceto decoquatur, hoc detineatur in ore. Plures ejus apud auctores differentiæ. I. Serapioni est quadruplex: 1. de *Panzor* nempe insulis. 2. *Ribach* a rege ejus nominis, quæ sponte sua ex arbore fluxit colore rubeo, quæ sublimatione dealbatur, & censetur optima. 3. *Fausem*, quæ bonitate proxima, & 4. *Carsab*, quæ vilior. II. *Abensina* meminit *Alkansuri*, *Ariagie*, *Alczeid*, & *Aloscek*. III. Indis est duplex. 1. De

Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 75. Bauhin. H. P. l. 9. c. 54. p. 338.

Garzias hist. arom. l. 1. c. 9.

Sennert. med. pract. l. 1. p. 1. c. 1. p. 16.

De Borneo, quæ magnitudine milii, vel drachma major. Non vehebatur tempore Garziæ Goam, tantique una vendebatur libra, quanti centenæ, quæ ex China. Quatuor ejus apud Baneanes & Arabes genera, dividuntque in caput, pectus, crura, & pedes. Ejus, quæ ex *capite*, pendet libra pardans octoginta. (Monetæ aureæ apud Indos genus est, quod decem regales Castellanos conficit:) quæ ex *pectore*, aureis viginti: quæ ex *cruribus*, duodecim: quæ ex *pedibus*, quatuor aut ad summum quinque. Plerumque minutissima lapidum fragmenta admista habet, aut gummi *Chamdenæ* vocatum. Succino crudo persimile, aut ligni cujusdam scobi. Sæpius ex sordidarum manuum attactu, rubentibus aut nigricantibus maculis conspergitur, cui a lotione medela, sed pondere imminuto. Panno lineo inclusa, in calida aqua addito sapone & limonum succo eluitur, & in umbra siccatur. 2. *De China*, quæ in panes vel orbiculos redacta, quatuor & amplius unciarum pondere, ex Chincheo ad nos usque defertur. Compositam ex illius quo ex Burneo parte credunt. *Optima* crystalli instar splendens, sincera & odora. *Adulteratur* ardenti aqua & Zedoaria, si Matthiolo credendum: probatur, Plateario prodente, si in calidum panem immittatur. Spuria perarescit, legitima madorem concipit. Sic ergo *rudis* alia, nec vim ignis experta; *elaborata* alia, quæ ignis calore excocta albedinem contraxit, habebatur. IV. Gallus quidam apud Bauhinum, quatuor ejus facit species. 1. *Una*, quæ inter ligni fibras similis squammis parvis alicujus metalli. 2. *Altera* extra corticem resinæ instar, gummi modo adhærens, parvis rubris maculis notata, sed quæ postea albescit, & præcedenti purior est. 3. *Tertia* nigrior minoris pretii. 4. *Quarta* magnitudine amygdalæ aut fabæ. Vilissima, quia ligni fragmentis, quibus adhærescit, scatet. Facit & *Capuræ vivæ* apud Matthiolum Qualcebenus mentionem, quam Venerem stimulare, Mercator Persa referebat.

Linschott. p. 4. Ind. orient. c. 36.

8. *Gummi Juniperi*, Serapioni *Sandarax*, Latinis *Vernix* & *Vernilago*, lacryma est ejus arboris, quæ in Strias longas in pallido flavescentes, succini colore & perspicuitate, densatur. Fragiles eædem dentibus friatæ nequaquam denuo coëunt, sapore nullo evidente, odore, ubi adoletur, resinoso. Plinius ad nihil utile esse scribit, sed falso. Discutit capitis destillationes suffitu, exceptusque excretiones sanguinis supprimit, decantati simul ad dentium dolores usus. Dissolvitur in vino Malvatico, in quo Chalybs restinctus, adfuso vini spiritu. Miscella dens fovetur. Sistit vomitum & alvi profluvium, si cum ovi albumine & thure imponatur. Quidam fronti & temporibus inductum hæmorrhagiæ narium opponunt. Ex eodem & quidem sincero, cum oleo seminis lini expresso fit *liquidus*, cujus ad illustrandas picturas, nitorem ferri conciliandum, & tumores hæmorrhoidum usus. Differt a *Sandaracha* Græcorum & Aristotelis. Fossitia illa, & metallica. Apum hæc dum operantur cibus, qui sæpe in favorum inanitatibus invenitur, amari saporis, vel ceruginosi mellis genus.

Gummata. Bauhin. H. P. l. 9. c. 24. p. 299.

Plin. H. N. l. 12. c. 11.

9. *Gummi Cerasorum*, notum est omnibus. Quia viscosum & mordacitatis expers, ad arterias exasperatas conducit: & proprie calculis vexatos in vino propinatum juvat.

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 129.

10. *Gummi Ulmi* colligitur ex sua arbore. Mense Aprili & Majo si pluviis infestetur, subito solis calore insequente, corrugantur protinus folia, emittuntque vesicas scroti humani magnitudine, quibus humor lentus initio, mox solis vi in gummi concrescens, includitur. Dum siccatur, Cnipes, culices & muliones evolant. Ingreditur Melinum emplastrum, quod Rustico adscribitur: præsentissimumque in vulneribus & ulceribus oculorum remedium, quod ab Heer expertus est.

Bauhin. ad Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 96.

Galen. de compos. medic. sec. gener. l. 2. 7.

II. *Gummata minus usitata sunt*, 1. *Ex Molle fæniculi odore.* 2. *Arboris*

Heer. in observ.

Gummata.

boris Acaju. 3. *Pindobæ.* 4. *Opuntiæ.* 5. *Tingens.* 6. *Cie Sinenſe.* 7. *Caryophillorum* ſimilis facultatis cum reſina terebinthina. 8. *Chonidetros.* Taceo gummi *Amygdalarum*, *Perſicarum*, *Armeniacarum*, *Acajaiba*, *Geſuph* &c. de quibus ſub arboribus egimus.

1. *Gummi ex Molle fœniculi odore*, miſſum erat Duci Würtembergico a Paludano. Erat ceræ depuratæ inſtar, lentum, alicubi nonnihil friabile, flaveſcens undique, odore pingui, reſinoſo & aromatico vehementi. In clarum exardeſcebat incendium candelæ admotum, liqueſcebatque. Major commanducato lentor, ſapor gratus, & obſcure amarus, albedo exquiſitior. Marcgravius acre & ſuave cum quadam amaritudine, lentiſcum redolere ſcribit. Calidum & ſiccum pene in tertio. (Bauhin. H. P. l. 5. c. 16. p. 522. — Marcgr. H. P.B. l. 3. c. 1.)

2. *Gummi arboris Acaju* æſtivis menſibus ſponte erumpit, pellucido colore, fragranti odore & facultate Arabico vix cedens. Pulverizatum in liquore conveniente propinatur contra menſtruorum obſtructiones. (Piſo de ſimpl. facult. l. 4. c. 6.)

3. *Gummi Pindobæ* e faſtigio ſuæ arboris fluit, pellucidum, odoratum & pulcerrimum. (Piſo de ſimpl. facult. l. 4. c. 10.)

4. *Gummi Opuntiæ* ſuccino flavo ſubſtantia & colore, ſi lapidoſam duritiem eximas, eſt ſimillimum, glebulis concretum, Tragacanthi fere in modum vermiculatum, & adeo durum, ut vix dentibus comminui poſſit. Candelæ admotum comburitur, nulla odoris fragrantia. (Bauhin. H. P. l. 1. c. 81. p. 252.)

5. *Gummi tingens* a certa arbore in Orellana funditur, pannoſque eleganti & pertinaci colore flavo tingit. (Laet Ind. occid. l. 17. c. 14.)

6. *Gummi Cie Sinenſe*, ex arboribus in Chekiang ſub urbe Niencheu ſtillat æſtate, lacrymæ terebinthi ſimile. Purgatur a Sinis, & quo volunt inficitur colore. Optimum aureo flaveſcit, proximum nigerrimum, venenatos emittit halitus, antequam ſiccetur, quo vultus intumeſcunt inadſuetis & pallent. Sed facilis curatio. Non liquefit ſemel ſiccatum. Incruſtantur eo eleganti opere arculæ. (Martin. in Atlante Sinenſi.)

7. *De Gummi Caryophillorum ſimilis facultatis cum reſina terebinthina*, nihil occurrit, præterquam ex atro rufeſcens eſſe, & inter Caryophilla reperiri. (Cluſ. in Garz.)

8. De Gummi *Chonidetros* & *Chamderros* dicto, ſub Camphora actum. (Garz. H. A. l. 1. c. 9.)

CAPUT III.

De Reſinis.

Reſinæ.

Reſina liquor eſt Oleaginoſus, qui vel ſponte, vel ex vulnerata arbore profluit. Tenuium partium eadem, & quæ in oleoſis & pinguibus promte diſſolvitur, ut in aquoſis gummi. *Diſtinguitur* in *Liquidam* & *Siccam*.

I. *Reſinæ liquidæ*, ὑγρὰι ſeu humidæ & fluxiles ſunt ſequentes: 1. *Terebinthina vera.* 2. *Reſina laricea.* 3. *Reſina lentiſcina* ſeu *maſtiche.* 4. *Thus* ſeu *Olibanum officinarum.* 5. *Reſina Cupreſſi.* 6. *Reſina Cedri* ſive *Cedria.* 7. *Myrrha.* 8. *Styrax.* 9. *Liquidambar.* 10. *Bdellium.* 11. *Belzvinum Officinarum.* 12. *Tacamahaca.* 13. *Caranna.* 14. *Gummi Elemi* & 15. *quinque Reſinæ novi orbis.*

1. *Terebinthina vera* Abenſinæ *Gluten Albotin*, in variis libris barbare, *Ferbentina* ſeu *Ferebintina*, *Trebintina*, *Trementina*, & *Fermentina*, ut Monachi apud Meſuen notant, vocatur. Sunt, qui *Gluten Alimbat*, *Alimbar*, & *Alinbath* dici ſcribunt. Colligitur ex Terebinthi arbore, liquida primum, mox paulatim areſcens. Candida eſt, ſubflava, vitrea, cæruleum colorem adfectans, pellucida interdum, quæ friata primum in plurimas micas teritur, mox lenteſcit. (Dioſcor. M. M. l. 1. c. 91. — Bauhin. H. P. l. 3. c. 20. p. 282.)

teſcit. Odor acris, ſuavis, aliquantulum gravis, lariceæ inſtar, inprimis ſi manibus tractetur, aut prunis ardeat. Theophraſto ἐνωδεστάτη καὶ κουφοτάτη τῇ ὀσμῇ, odoris ſuaviſſimi & leviſſimi, ſeu qui leviſſime feratur. Guſtu modice amareſcit, dentibusque, dum maſticatur, adhæret. *Provenit* in Arabia Petræa, Judæa, Syria, Cypro, Africa & Cycladibus inſulis. *Uſus* in Medicina egregius; Dioſcoridem ſi ſequimur, calefacit, emollit, diſcutit, diſſipat, expurgat. In tuſſi & tabe ex melle in eclegmate offertur. Urinam & alvum movet, emplaſtrisque malagmatis & acopis miſcetur. Qui refrigerare volunt, in verſione τοῦ ψύχειν apud Dioſcoridem errant; vel ſiccare vertendum eſt, vel ψύγειν legendum.

Theophr. H. P. l. 9. c. 2. Matthiol. ad Dioſcor. l. 1. c. 77.

Galeno minus quam ſtroblina calefacit, ſed validius abſtergit propter amaritiem, ut non male contra pſoras adhibeatur. Recentiores drachmar. trium, quatuor, & quinque pondere in bolo, ovo ſorbili, vel decocto cicerum exhibent, abſtergendi gratia, laudatique in calculoſis uſus eſt. Cermiſonus in arthriticis commendat.

Galen. de compoſ. medicam. κατὰ γεν. l. 3.

Lobelio recens in Narbonenſi & Monſpelienſi agro conchis excepta, & adſervata, in limpidiſſimum, tenacem, & reſinoſum laticem abit, qui dum in muſto eſt in veſtem laneam fuſus, neque maculam facit, neque ſi eluatur veſtigium relinquit; ſeneſcens, tempore craſſeſcit, nec abluitur, niſi ovi vitellum addideris. Fundit igne ſubacta oleum, ſi bene lotam, & ſacculo lineo immiſſam, retortæ vino & aqua ſemiplenæ immerſeris. Aqua primo limpidiſſima exit, mox oleum margaritas referens, calculoſorum & tuſſientium intra ſumtum ſolatium: tum mutato recipiente flavum, & tandem rutilum; quæ quia igneæ naturæ, extra tantum adhibentur. *Differentias* ex locis ſortitur. *Lybicam* Andromachus in Theriaca admiſit. *Chia* inter laudatiſſimas, vincitque odore & ſapore reliquas. *Cypria* cocta primo & in placentas congeſta Venetias adferebatur, ſeu quod commodius ita veheretur, ſeu ut facilius adulteria admitteret. Nunc liquida frequens. Sunt tamen, qui ex novellis abietibus colligi ſcribunt. *Arabica* liquida ſtillat, dein paulum areſcit, & ſæpe cum thure adfertur, & quia ſuffimigii loco in templis, incenſum vocant. *Optima*, quæ pellucida, candida, vitreo colore, in cæruleum vergens, ac terebinthum olens.

Lobel. in lib. de Balſamo.

Reſinæ.

2. *Reſina laricea*, nonnullis Italis *Pargatum*, eſt *terebinthina officinarum Germaniæ*, ſub ejusque cognomento & olim veniebat, ut pro ea ſæpe vendebatur, nuncque in uſum recepta eſt. Liquida ſemper eſt, colore flava, nonnunquam vitrea & transparens, guſtu plusquam amareſcens, mediocriter acris, tenuis & odorata. *Provenit* in Gallia, Alpibus Germaniæ, Bohemia, Moravia, Sileſia: ſed copioſiſſima circa Saltzburgum. Perforatur ad medullam usque per æſtatem Laricis caudex, & inde manans reſina, vaſculis e piceo cortice paratis excipitur. Splendidiorem juvenculæ fundunt, turbidiorem annoſæ. *Optima*, quæ puriſſima, odoratiſſima, aliquantum translucida, & quæ ab intincto digito contumaciter & æqualiter diffluit. Inebriat pota, quod Rhetis lignatoribus familiare. Adhibetur in clyſteribus febricitantium cum vitello ovi diſſoluta; in peſte purgantis loco cum aqua Cardui benedicti bibita, & pilulis pilularum Rufi inſtar. Suppeditat & *Oleum* flavum in ulceribus ſanandis commodiſſimum: & *Spiritum*, qui guttarum X. pondere in aqua Ononidis calculoſos ſolatur. Suggerit & maſſam catapotiorum in aqua decocta, ne aduratur, nec adhæreat gutta, ſi in lapidem ceciderit: quam levi tritura in pulverem redigas, quod ſi in terram ceciderit, vitri inſtar frangitur.

Galen. de compoſ. medic. ſecund. genera l. 2. c. 4.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 13. p. 262.

3. *Reſina lentiſcina* ſeu *Maſtiche*, hodie *Maſtix*, Arabibus *Gluten Romanum*, ex lentiſco, vulnerato quotannis arboris trunco profluit, & in terra circumpavita concreſcit. Grumi ejus, qui in officinis Orizæ granum æquant plerumque, ſuperant aliquando, candidi, pellucidi, fragi-

les,

Resinæ.

les, qui statim sub dente dissiliunt, mox tamen continua masticatione coëunt, lentescuntque ceræ mollitie, quam iterum, simul ac aërem sensere, exuunt. Prunis injecta promtius fumat, quam flammescit, guttasque affatim destillat, quod thuri negatum. Sapor leviter adstringens cum calore modico. Dioscorides Terebinthinæ proportione respondere scribit. *Provenit* in Chio, Ægypto, Ponto, Creta, & dumetis Brasiliæ; Amatus Lusitanus in Hispania quoque & Italia provenire addit, sed exigua quantitate. *Usus* in sanguinis rejectione, stomachi imbecillitate, fluxibus & aliis. Faciei illita nitorem conciliat, & commanducata oris halitum commendat, gingivasque contrahit. Plinius breviter, replicandis palpebris, & ad extendendam cutem in facie, & smegmata adhiberi, & sanguinem rejicientibus, tussi veteri, & ad omnia, quæ Hammoniaci vis, dixit. *Genera* pro varietate locorum sortitur. Est enim alia *Chia*, alia *Ægyptia*, alia *Cretica*, alia *Pontica*, alia *Brasiliensis*. I. *Chia* in Chio insula habetur, alba, cujus pretium tempore Plinii in libras XX. Coluntur ibi lentisci eo sumtu & diligentia, quo vites apud nos. Tributum Turco quotannis exinde JVM. aurei. Quidquid colligitur, debetur Reip. & qui in propriis agris collegere, in commune conferunt: mulctaturque manu secta, qui in suo vel alieno fundo arborem exciderit. Præstantissima hæc ideo, & copiosissima. *Adulteratur* aliquando Sandaracha, & gummi tragacanthi ammoniacique glebulis, qui fuccus masticatu & igne detegitur. *Præfertur* pellucida, ceræ tyrrhenicæ candore similis, densior, vel plana, arida, friabilis & odorata. Calefacit & siccat in secundo, cum molli adstrictione. Paratur ex ea *Unguentum* & *Oleum* ad omnia naturæ muliebris mala, prominentes circa stomachum scirrhos, & Cæliacorum dysentericorumque cruciatus. Parandi modum apud Aëtium, Paulum, Mesuen & modernos vide. Fit & aqua mastichina, quam in Augustano dispensatorio habebis. Sistit dolores ventriculi, si pani tosto trito in pulverem redactæ duas drachmas admiscueris, & sacculo calefactam imposueris. Contra alvi profluvium & hypercatharsin, arctissime cinctus, injecto ex pari mastiches & thuris libramento, prunis pulvere, suffitum ano excipies. In inveteratis coxendicis doloribus, cum æquali parte thuris in oleo Chamæmelino cocta & inuncta, laudatur. II. *Ægyptia* nigra est, magisque desiccat & adstringit: ideo bono furunculis remedio. III. *Pontica* viridis bituminis similior, & adulteratur gummi. Talis & in Persia prope urbem Schiraz habetur. IV. *Cretica* flava, amara, & Chia longe deterior. V. *Brasiliensis* duplex. *Prima* gratissimi odoris, quam arbor Igcicga fundit. *Altera*, Igtagocica dicta instar lapidis dura, & adeo pellucida, ut vitrum esse videatur; cujus ad vasa incrustanda apud barbaros usus. Ex liquidis adhuc & lentis fiunt vascula, ventriculi imbecillitati apud potentiores, & quæ infuso potui gratum saporem conciliant. Nota vero, Resinæ huic similem illam, & quidem adeo, ut vix dignosci possit, quæ ex herba quadam spinosa in Asia & Græcia profluit. Radice, hæc folia emittit, & Carduum similem Malo, seminis plenum. *Ixine* sine dubio Theophrasto, Dalechampio Chamæleon albus, seu Chamæleon ἰξίας Dioscoridis. Solebat olim vini condituris admisceri.

Dioscor. M. M.l.1. c.92.
Dioscor. M. M.l.1. c.89.
Ind. occid. p. 3. c. 12.
Plin. H.N. l. 14. c. 20.
Bauhin. H. P.l.3. c.21. p. 289.
Galen. l.2. ad Glaucon.
De Laet descript. Pers. p. 44.
De Laet Ind. occid. l. 15. c. 8.
Theophr. H.P.l.6. c.4.
Plin. H. N. l.12. c.17. & l.20. c. 23. Dalechamp. ad Plin. l. c.

4. *Thus* sive *Olibanum officinarum*, thuriferæ arboris, quam superius descripsimus, lacryma est. Sicca hæc, prout hodie habetur, pinguior tamen quam mastiche, statimque in luculentam & pertinacem flammam exardet. Fulvescit ex albo, minusque pellucet quam mastiche colore candicante aut subrufo. Odor imbecillior, & nihil per incendium stillat. Quid de ea Veteres & Recentiores habeant, breviter videbimus.

Bauhin. H. P.l. 9. c. 30. p. 303.

I. Et VETERES quidem de *vindemia*, *custodia*, *evectione*, *diversis generibus* & *usu* singularia prodidere. I. De *Vindemia*. Meti semel in anno solebat,

Plin. H. N. l. 12. c. 15.

solebat, minore occasione vendendi: at tempore Plinii quæstus alteram vindemiam obtulit. Prima illa atque naturalis circa canis ortum flagrantissimo æstu, incidentibus qua maxime videatur esse prægnans, tenuissimusque tundi cortex. Laxatur hic plaga, non adimitur. Inde prosilit spuma pinguis. Hæc concreta densatur, ubi loci natura poscat tegete palmea excipiente, aliubi area circumpavita. Auctumno legitur ex æstivo partu. Secunda vindemia est vere, ad eam hyeme incisis corticibus. II. De *Custodia* apud Plinium

Arrian. in periplo maris rubri.

& Arrianum habebis. Sylva, *inquit ille*, divisa, certis portionibus, mutua innocentia tuta est. Neque ullas saucias arbores custodit. Nemo furatur alteri. Hic in tumulum congestum, ἀφύλεκτον esse, Diis sua virtute locum illum tutantibus scribit. Οὔτε γὰρ λάθρα, ὔτε φανερῶς χωρὶς βασιλικῆς δόσεως εἰς πλοῖον ἐμβληθῆναι δύναται. κἂν χόνδρον τὶς ἄρῃ ὐ δύναται πλεῦσαι τὸ πλοῖον ἀπὸ δαίμονος. Retineri scilicet a Diabolo navem credunt. III. De *Evectione* prodidere iidem. Arrianus enim Sabbotam advehi, tanquam in ἐκδοχεῖον, Camelis, καὶ σχεδίαις ἐν τοπίαις δερματίναις ἐξ ἀχῶν καὶ πλοίοις dicit: *Plinii vero verba sunt.* Thus collectum Sabotam Camelis convehitur, porta ad id una patente. Digredi via capitale leges fecere, ibi decimas Deo (ἡλίῳ Theophrastus) quem

Theophr. H. P. l. 9. c. 4.

vocant Sabin, mensura non pondere sacerdotes capiunt. Nec ante mercari licet; inde impensæ publicæ tolerantur. Nam & benigne certo itinerum numero, Deus hospites pascit. Evehi non potest nisi per Gebanitas. Itaque & horum Regi penditur vectigal. Caput eorum Thomna, abest a Gaza nostri littoris in Judæa oppido, LXXX. XXVII millia passuum, quod dividitur in mansiones Camelorum LXII. Sunt & quæ sacerdotibus dantur portiones, Scribisque regum certæ. Sed præter hoc & custodes, satellites, & hostiarii, & ministri populantur. Jam quacunque iter est, aliubi pro aqua, aliubi pro pabulo, aut mansionibus variisque portoriis pendunt, ut sumtus in singulos Camelos denarium DCLXXXVIII. ad nostrum littus colligat. Iterumque imperii nostri publicanis penditur. Itaque optimi thuris libra XVI. pretium habet, secunda XV. tertia XIV. IV. De *generibus & differentiis*, Theophrastus, Dioscorides, Arrianus, Plinius & Galenus consulendi sunt. Est 1. *Novellæ arboris*, quod candidius καὶ ἀοδμότερον. 2. Veterum seu παρακμαζόντων, quod ξανθότερον & odoratius. 3. *Palmea tegete exceptum*, quod purius. 4. *Area circumpavita*, quod minus tale, & ponderosius. 5. *Corticosum*, quod in arbore hæsit, & ferro depectitur, & *candidum*, quod auctumno ex æstivo partu legitur, purissimum, & *Carpheoton* a festucacea levitate dicitur. Theophrastus minus odoratum esse credidit. 6. *Rufum*, quod ex secunda vindemia habetur, priori non comparandum: & quia incensam tædam olet, *dathiathon* dicitur, nisi dadiathon legere malis, quasi a tædæ similitudine, aut unguinis tedacei. 7. *Masculum*, quod ex eo rotunditate guttæ pependit, & a specie testium ita dici putatur. Præstantissimum Galeno, si simul subrufum, rotundum, naturaliter leve, fragile, & si pinsatur in miculas minutas, ut sabulum dissipatur, ad ignem cito accenditur, & odorem suavem copiosum emittit. 8. Σταγονίας, quod rotundum & guttatim manans effluit. 9. *Indicum*, quod subfulvum, livido colore, & arte rotundum fieri credidere Veteres. In quadrangulares formas disjectum, tam diu fictilibus versabant, donec formam rotundam contraheret. *Insulare* Theophrasto, ex eoque quoddam adeo magna gleba, ut mole sua manum impleret, pondere vero plus quam tertiam partem minæ æquare posset. Ideo Plinius singula manum implere se invenisse scribit, cum minore diripiendi aviditate lentius nasci liceret. Pulcrius Theophrasto, quod longe absolutiorem arte rotunditatem habuerit, quam Arabicum natura. Nec tamen a natali solo Indicum esse credas. Nullum huc usque ibidem. Insulæ Arabiæ adjacentes

Resinæ.

Galen.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 81.

Diodor. Sicul. Bibl. l. 5.

tes intelliguntur, quæ tum ſub Indorum imperio. Dicitur & ἄτομον, ἀγάναγρον ſucceſſu temporis. 10. *Mammoſum*, cui præcipua gratia, cum hærente lacryma priore conſecuta alia miſcuit ſe. 11. *Orobium* ὀροβίας, quod in Amelo monte naſcitur, minus, κιῤῥότερον, Arabicum & κόπισκον quibusdam. 12. Ἀμωμίτες album quidem, ſed quod, dum mollitur, velut maſtiche remittit. 13. Adulteratum, quod pinea reſina & gummi artificioſe incruſtatur. Maleficium facile deprehendes. Incenſum gummi flammam non concipit, reſina in fumum evaneſcit, thus ἐξάπτεται. 14. Adjice hiſce & *Mannam thuris* ſeu friaturam immundiorem ex grumorum attritu decuſſam. *Probatur* alba, pura, & granuloſa. Quidam reſina pini cribrata, farinæ polline, & cortice thuris adulterant. Ignis & odor detegent ludibrium. Inæqualiter & diſpari vigore ardebit, fuliginoſo vapore emiſſo; mixtoque odore nares feriet. V. De *Uſu* nota. Thus ordine ſecundo calefacere, deſiccare primo, cum puſilla & vix manifeſta adſtrictione: in quibusdam ulceribus & naturis pus movere, in

Galen. ſimpl. med. l. 7. Galen. l. 3. c. 7. l 5. c. 4. l. 13. c. 5.

quibusdam producere carnem. Fruſtra eam in ſiccioribus ſubjectis & præhumidis ulceribus exſpectes. In illis ſi humidiora, in his ſi modice talia, facile. Concoquit & pus movet, ſi ad probe temperatam naturam reſpexeris: pinguius inprimis & magis albicans, quodque manſum Aloës & Mannæ ritu non comminuitur, ſed inter ſe cohæret. Nam quod

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 81.

magis flavum, validius ſiccat. Ulcera cava replere & ad cicatricem perducere, vulnera glutinare, ſanguinis eruptionem, etiam ex cerebri meningibus cohibere; cum lacte tritum & linamento exceptum, ſedis ulcera mitigare; ulcera capitis manantia cum nitro perſanare; mammis inflammatis cum Cimelia & roſaceo conferre etiam compertum. In ſecunda valetudine hauſtum μανεῶδες eſſe, & largius cum vino ſumtum interficere, Dioſcorides prodidit. Levioris forte Manna thuris adſtrictionis.

Hippocr. l.

Hippocrati tamen in fracturis & contuſione narium in uſu. Fuliginem ex eo parare docet Dioſcorides.

2. de fracturis. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 83. & 84.

Siccior eſt, calidior, cum adſtrictione. Ideo ulcera, quæ in oculis exſiſtunt, expurgare & implere, apud Galenum habemus.

II. Apud RECENTIORES plura etiam occurrunt genera, quæ in Arabia proveniunt, & Arabibus quidem Lovan, Abenſina Conder dicuntur. Nonniſi Regis permiſſu colliguntur, confluuntque eo ex Aden, Xael, & aliis locis mercatores, qui de quantitate & pretio contrahunt. I. Garzias meminit, *Optimi*, quod ex arboribus ὀρείοις colligitur, *Melato* dictum, & cujus centum libræ duobus aureis Luſitanicis emuntur.

Garzias H. Arom. l. 1. c. 6.

2. *Nigri*, quod ἐν πεδίοις provenit, improbum, cujus cum aliis reſinis & pice permixti, in oblinendis pice navigiis uſus. 3. *Ex optimo & improbo miſti*, cui nonnunquam corticum fragmenta inhærent. Deferebatur in Indiam, viliſſimique pretii erat. II. Theveto, *Unum* eſt candicans purum, nitidum, pellucidum, quod ὑπὸ κυνὸς colligitur: *Alterum* rubeſcens, quod vere, & quia minus a ſole excoctum, pondere, pretio & viribus inferius. Addit, reperiri ex arboribus, quæ vulneratæ plusquam ſexaginta liquoris libras fundunt.

Bauhin. H. P. l 9. p. 305.

III. Cordo quadruplex eſt. 1. *Indicum*, quod maximis & inæqualibus globis conſtat, lividum, nigricans & candicantibus aut flavis maculis varium.

Cordus ad Dioſcor. l. 1. c. 85. & H. Plant. l. 4. c. 93.

2. *Mammoſum*, quod oblongis grumis mammarum forma componitur. 3. *Maſculum* parvis, rotundis, candicantibus, aut flavis grumis, interdum ſingulis, interdum geminis velut teſticulis conſtans. 4. *Orobæum* minimis grumulis, ervo æqualibus, odore maſculo ſimile. *Uſum* ejus laudat Matthiolus in cute ſcabioſa, ſi aceto & oleo olivarum permiſtum poſt balneum inungatur; in aurium ulceroſis doloribus, ſi cum vino dulci & calido infundatur: in teneſmo, ſi injecti in ignem cum pice nigra fumus per inferiora excipiatur: in vomitione, ſi cum maſtiche & aloë æqualibus partibus permiſta, cum albumine

bumine ovi & rosarum aqua subacta, ventriculo imponatur. Contra lippitudinem portionem thuris albi cuspidi cultri impositam ad candelam incendit; incensam aqua rosacea duorum cochlearium exstinguit, idque trigesies iterat. Tum cum aquæ rosaceæ & lactis muliebris cochleari permixtum instillat, certo sanitatis experimento. Inter sarcotica censetur *pulvis*, qui ex thuris, sarcocollæ, ireos, sanguinis Draconis, myrrhæ, aristolochiæ longæ ana drachma semis paratur. Electuarium contra vomitum & fluxum apud Bauhinum vide.

Clement. l. 1. de medic. mat. virib. & compos. c. 7.

5. *De Resina Cupressi* hoc tantum habeo dicere, liquidam esse & sapore acerrimam, ex qua oleum, quod *Caryinon* vocant, paratur.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 91. Matthiol. ad Dioscor. l. 1. c. 86.

6. Resinam Cedri seu Cedriam, in Capite de Cedro conifero attigimus. Adde illis. 1. Cedriam modo Cedri picem, modo resinam vocari: Cedrium vero, succum e tæda concisa, qui primus aquæ modo in canali fluxerit. Confundi tamen ista, dum nunc pro resina, nunc pro sudore tædarum, nunc pro pice, nunc pro oleo Cedrio accipiuntur. 2. Male scribere Bellonium, non modo Cedrum, sed & piceam, tædam, laricem, cupressum, juniperum & betulam Cedriam fundere. Nihil sane betulæ pinguedinis; Junipero sua vernix, quam forte Tacum Celtæ vocant, a morbo ovium, cui mederi solet. Substitui tamen illi potest, propter similitudinem. 3. *Usum ejus in conservandis a tineis & carie rebus Plinio decantatissimum.* Cassius, inquit, Hemina, vetustissimus Annalium auctor, prodidit Cneum Terentium Scribam agrum suum in Janicula repasdinantem offendisse arcem, in qua Numa, qui Romæ regnavit, situs fuisset, atque in eadem libros ejus repertos, P. Cornelio, L. F. Celtego, M. Belio, Q. F. Pamphilo Coss. ad quos a regno Numæ colliguntur anni DXXXV. & hos fuisse e charta, majore etiam miraculo, quot tot infossi duraverunt annis. Mirabantur alii, inquit Hemina, quomodo illi libri durare potuissent: ille tamen rationem reddebat, dicens, se arbitrarier, tineas non attigisse, eosque non computruisse, quod libri Cedrati fuissent. 4. *Non contemnendi in Medicina usus esse.* Nam mollem carnem citra dolorem putrefacit, duriusculæ vix potens. Sic calor, qui in viventibus vires adauget. Crassiore sui parte mordacior, & majore aperiendi facultate prædita; tenuiore (pinguissimum id, & ad unguem oleosum, quod suspensis supra eam lanis dum coquitur, excipitur) adeo clemens, ut vulnera ovibus per tonsuram illata reficiat.

Bellon. de arborib. conifer. l. 1. Bellon. de medicato funere l. 3.

Plin. H. N. l. 13. c. 13.

Resinæ.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 105.

7. *Myrrha*, Arabibus *Bola*, lacryma est arboris ejusdem nominis, quæ in Arabia invenitur, & aliquo loco incisa, eandem profundit. Varia ejus apud auctores VETERES genera. I. Theophrasto est duplex: 1. *Liquida* σακτὴ, non quæ sponte ex arbore stillet, ut Plinio visum, sed quæ pura sit, & qualis ex arbore fluxit. Probatur ἀμείνων τῇ γεύσει, ejusque norma concolorem accipiunt. 2. Πλαςὴ, quam fictitiam, depravatam & adulterinam dixeris. II. Dioscoridi est 1. πεδιάσιμος campestris, pinguis, ex qua recente expressa *Stacte* excipitur. Fluit extusa cum pauca aqua, minutatimque σάζει, inde nomen. Quidam oleo balanino liquefactam, igne lento fotam, calida perfundunt, sic cum oleo εἰς βυθὸν, tanquam limus subsidet: hinc colo defunditur, & quod subsidit, prelo exprimitur. Facit unguentum per se sine oleo, probaturque ἀμιγὴς ἐλαίῳ καὶ ἐν ἐλαχίςῳ πλειςὴν δύναμιν κεκτημένη. Ex sola myrrha fieri Athenæo debemus. 2. *Gabiræa*, quæ λιπαρωτάτη, ἐν εὐγείοις καὶ λιπαροῖς τόποις γενομένη, multam quoque Stactem sudat. 3. Troglodytica a loco, in quo gignitur, quæ ὑπόχλωρος est, διαυγὴς, super medium lucida, δεκτικὴ mordax, & primas tenet. 4. *A Troglodytica secunda*, quæ λεπτὴ, bdellii modo lentiscens, ὑπόβωμος τῇ ὀσμῇ, & locis proveniens ἡλίοις, λευκὴ forte pro λεπτὴ legendum. Nam quia est globosa & in offas convoluta, tenuis dici non poterit. 5.

Theophr. H. P. l. 9. c. 4.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 83.

Theophr. libro de odorib.

Athen. Dipnos. l. c. 15.

Resinæ.

Καύκαλις exſoleta, ſeu ὑπέρωρος, nigra, & κάτοπτος. Reſiduum expreſſæ myrrhæ quidam putant, quod bacillis ſuis adhæreat, ſed perperam. Vidit Bodæus optimum myrrhæ genus bacillis adhærens, quod rariſſimum. 6. Εργαζίμη, quæ deterrima, quippe ψάφαρα καὶ ἀλιπὴς, δριμεῖα, κομίζουσα τῇ ὄψει καὶ τῇ δυνάμει, ſquallore obſita, acris ac minime pinguis, & adſpectu viribusque gummi referens. 7. Ἀμμιναία *Aminæa*, cui nulla cum Minæa ſimilitudo. Facit ejus & Crito apud Galenum in paſtillis ad lichenas mentionem. Sunt, qui μινναίαν legunt, a populis extimam Arabiæ partem incolentibus. At hæc inter præcipuas Galeno, & cum Troglodytica eadem. 8. *Adulterata* gummi macerato aqua, in qua myrrha maduit & permiſta. 9. *Optima* quæ recens, friabilis, levis, concolor undiquaque, quæque confracta candidas ὀνυχοειδεῖς habet διατρύζεις & læves, quæque minutis eſt glebis, amara, odorata & acris. III. *Plinio* complura genera. *Troglodytica*, inquit, ſylveſtrium prima. Sequens *Minæa*, in qua & *Atramitica* eſt, & *Auſatitis* Gebanitarum regno. Tertia *Dianitis*. Quarta *Collatitia*, (forte hinc & inde collata & contributa). Quinta *Sembracena*, a civitate regni Sabæorum mari proxima. Sexta, quam *Duſartim* vocant. Eſt & *Candida* uno tantum loco, quæ in Meſſalum oppidum confertur. *Probatur* Troglodytica, pinguitudine, & quod adſpectu aſpera, ſordidaque (vix Plinium ſcripſiſſe puto, ut ex Dioſcoride colligi poteſt) ac barbara, ſed acrior cæteris. *Sembracena* prædictis caret vitiis, ante alias hilaris, ſed viribus tenuis. In plenum autem *probatio* eſt minutis glebis, nec rotundis, in concretu albicantis ſucci nec tabeſcentis: utque fracta candidos ungues habeat, guſtu leniter amara. Secunda *bonitas* intus varia. *Peſſima* intus nigra. Pejor ſi etiam foris. Pretia ex occaſionibus ementium varia. Stactæ vero a VI. ad L. *ſativæ* ſummum ad XXII. *Erythrææ* ad XVI. Hanc volunt *Arabicam* intelligi. Troglodyticæ nucleo ad XXI. ejus vero, quam *odorariam* vocant, ad XIV. (omnia hæc corrupta, nec video, quomodo corrigi poſſint). *Adulteratur* lentiſci glebis & gummi. Item Cucumeris (agreſtis nempe) ſucco amaritudinis cauſa, ſicut ponderis ſpuma argenti. Reliqua vitia deprehenduntur ſapore gummi dente lenteſcentis. Fallaciſſime autem adulteratur *Indica* myrrha, quæ ibi de quadam ſpina colligitur. Hoc ſolum pejus India adfert facili diſtinctione: tanto deterior eſt. *Opocalpaſum* forte intelligit, quod ſæpe in optima myrrha reperitur. Exitiale hoc, viditque κατὰ τινὰ τύχην Galenus mortuos, qui διὰ τὴν ἄγνοιαν, tali myrrha uſi fuere. In Opocalpaſum mutari, nunquam inde colligas. Refer huc *Bæoticam Myrrham*, quam Dioſcorides arboris cujusdam in Bæotia inciſam radicem eſſe dicit, vel potius ex inciſa elici, & odoris gratia genuinæ eſſe ſimilem. *Vires* ſi ſpectes, calefacit & deſiccat ordine ſecundo, & quia amara, abſtergit etiam mediocriter. Itaque Capitum vulnera glutinat: fœtus & lumbricos enecat & ejicit: medicamentis contra veterem tuſſim & aſthma miſcetur, nec arteriam exaſperat. Oris graveolentiæ medetur. Ulcera in oculis replet, & albugines deterit: ſed odore ſuo dolorem capitis ſanis inducit. Fit & *Vinorum* myrrhæ odore conditorum apud veteres mentio, quæ Plinio teſte laudatiſſima. Chriſto in cruce pendenti ἐσμυρνισμένον datum eſt, quod murrhatum perperam Baronius fuiſſe credit: ideo de murrhinis multa in vanum diſſerit. Myrrhæ rara puritas; rubra Actuario quæ adfertur, aut *Caucalis* eſt aut *Ergaſima*. Non modo ſicca nigraque eſt, ſed & retorrida, macilenta, & cavo quodam ſitu obducta; & ſi quod inter tantos globulos aliquando reperitur fragmentum, quod & clarum ſit & pellucidum, confractum tamen diverſicolor adparet. Glebæ nihilominus aliæ pupillares fere, aliæ avellanæ magnitudine minores, aliæ pellucidæ, aliæ minus. Color fulvus, rufus aut ferrugineus. Ungues ſubinde alibi eximii, ſapor amarus,

Galen. κατὰ τόπους l. 5. c. 107.

Galen. de Antid. l. 1. c. 14.

Plin. H. N. l. 12. c. 16.

Galen. de Antid. l. 1. c 11.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 78.

Matth. 27. v. 34. Marc. 15. v. 23.

amarus, subacris, odor quando adolentur nares feriens. Flammam concipiunt, dentibus attritæ frientur: aquæ immersæ, non dissolvuntur ut gummi, sed diutius in ea relictæ, limi instar, diffluunt & flavescunt: digitis denique facile confringuntur teruntorque. Male Brassavolus *Vulgarem Officinarum Bdellium*. Langius & Cæsalpinus *Troglodyticam Benjoinum* esse putat. *Ille*, quia illa non adeo pellucens, nec taurino glutino similis ut bdellium: facile digitorum attritu conteritur, cum bdellium diutius tractatum lentescat. *Hic*, quia nulla ex Benjoino Stacte: nec ulla eidem amaritudo, quæ unum ex bonitatis signis apud Dioscoridem. Nec melius sentiunt, qui Stacten vel *Styracem liquidam*, vel balsamum Americanum esse opinantur. Vilis illa nec amara. Pretiosa Stacte, & egregiæ amaritudinis. Ex selecta & optima myrrha expressit Pennius, diu multumque aromatum modo jucunde olentem, cum nonnulla gravitate. Balsamum Americanum manat ex arbore, & levem amaritudinem habet. Ex myrrha Stacte de amaritudine diximus. *Usus* ejus in hydrope cum agrimonia, si potetur: in quartana, si drachmæ unius pondere cum vino Malvatico hora una ante paroxysmum sumatur, insequente sudore: Contra rugas faciei, si præscripto a Matthiolo modo usurpetur. Electuarium contra flatus, putredinem, oppilationes & intestinorum dolores; nec non trochiscos contra mensium obstructionem, vide apud Bauhinum. Oleum ex myrrha propinatur quartanariis: miscetur in Colica clysteribus cum decocto Veronicæ, in jusculis galli gallinacei & vino Malvatico; solet & umbilico inungi. Nec non faciei ut a rugis præservetur. De præparatione vide Dispensatoria.

Brassavol. in examine simplic.

8. *Styrax* seu *Storax Officinarum*, lacryma est arboris, quam superius descripsimus. Dum exstillat, in parvas micas aut grumos concrescit, substantia resinosa, pinguis, in longum, ubi incaluit, ductilis, in oleo resolubilis admodum, cum gravitate non pauca, odorata veluti propolis, præsertim cum prunis imponitur. Dicam de eo per *differentias*, prout istæ apud *Veteres* & *Recentiores* occurrunt. Est 1. *Flavus*, qui pinguis, resinosus, grumorum subalbicantium, ἐπιδιαμένον τῇ εὐοδίᾳ ὅτι πλεῖστον, & dum mollitur, melleam quandam humiditatem remittit. Talis est Catbaalites, seu Gabalites, Pissidiacus, Cilicius, & Cyprius. Pretium ei XIX. 2. *Niger* & friabilis, ac furfuri similis. Furfurosus & cano situ obductus, Plinio qui utilis. 3. *Pellucidus*, gummi similis, myrrham odore referens, qui paucus gignitur, & vix nunc inveniri poterit. 4 *Pamphylius*, qui aridior, minusque succosus. Adportabatur e Pamphylia in calamis, tantumque tempore Galeni a vulgari distabat, quantum a vino, quod in tabernis venditur, Falernum. Parcissimus nascitur, præstantissimusque qui maxime pallescit, odoris & saporis vehementissimi. 5. *Syrus*, quem ex Syria revehunt, acri odore, ejus, in focis abigentes suorum fastidium. 6. *Calamites*, qui in candicantes & rufescentes grumos concrevit; cum Pamphylio & rubeo idem. Qui in officinis habetur, furfurosæ plerumque sunt massæ, & scobe ligni sordidatæ, in quibus tamen genuinus Styrax, parvis constans grumis rubicantibus, colore fulvo & rufo, saturatioreque, sub dente lentescentibus & ductilibus, sapore non ingrato, odore fragrante. Liquidum olim fuisse, nullo argumento prodit Fuchsius. 7. *Liquidus*, Abensinæ humidus, qui Arabibus perperam Stacte, Cordo in duas differentias dividitur. *Altera* enim resinosa est pinguedo, ex arbore quadam sponte destillans, aut coctura elicita: *altera*, quæ ex Styracis nucleis exprimitur, cujus rarissimus usus. Liquidus ruber officinarum, melleæ est & tenacis substantiæ, coloris fusci aut ex fusco rubentis, aut ex cinereo fusci, odore valido, & ob vehementiam fere ingrato, inprimis cum prunis imponitur, ita tamen, ut in eo remistus Styracis Calamitæ odor se prodat, sapore acriusculo. Fit ex pauca Styrace

Resinæ.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 79.

Plin. H. N. l. 25. c. 12.

Galen. de Antid. l. 1. c. 14.

Plin. H. N. l. 25. c. 17.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 56. p. 345.

Cord. H. P. l. 4.

Resinæ. race Calamita, cum laricea resina, oleo, & vino, simul coctis, expressis, & cum refrixerit, pistillo agitatis, donec candorem adquirat. Eligi debet odoratissimus & in cinereo candicans. 8. *Oleosus* cum liquido fit. Dimisso enim uno & altero mense, quod tenuissimum & odoratissimum a crassiore discedit, eidemque ad fundum vasis descendente superius innatat, oleo crassior, laricea resina liquidior, colore fulvus & pellucidus, sub *olei styracini* nomine. Probatur fulvum pellucidum odoratissimum, quodque ab intincto digito defluens descendit. 9. Siccus a quibusdam thymiama vocatus, estque cortex in rufo colore nigricans, quem e styracis arbore colligi ajunt. Serapio fœces Storacis liquidæ per decoctionem factæ adpellat. 10. *Præstantissimus*, purus, pinguis, in longum ductilis, odoratissimus, & qui suavitate caput adgravat, & ad somnum invitat. Tempore Amati Lusitani ex Zana Indiæ insula, quæ in Cambaja, portabatur. Lobelius ex tractu Gallo-provinciæ, qui a trium Mariæ sororum fano ad forum Julium usque porrigitur, Venetias in glebas Ammoniaci modo coactas scribit, quibus quidam melligini similis liquor, qualis e favis defluit, inest. 11. *Adulteratus*, qui arboris a vermiculis eroso scobe, melle, irini unguenti fœce, cedri resina, melle, amygdalis amaris, & quibusdam aliis depravatur. Quidam ceram aut adipem aromatis imbutum, in ferventissimo sole una cum Styrace molliunt, & per colum εὐρύτρητον in frigidam exprimunt, vermiculosque effingunt, & vendunt. Hinc *Vermicularis* nomen. 12. *Assatus*, ex quo fuligo colligitur. 13. *Chrymatias* apud Hermolaum Barbarum, rarus inventu & gummi similis, sine dubio cum Calamite idem. 14. *Rubeus*, qui adsimilatur Maci, quæ creditur esse exterior cortex ipsius Styracis, secundum Serapionem. De *usu* si quæris & viribus, medetur tussi, faucibus, pectoris vitiis, vulvæ præclusæ duritieve laboranti. Ciet menses potu adpositu ve, alvum mollit. Invenio potu modico tristitiam animi resolvi, largiore contrahi, (ut dementen tur). Sonitus aurium emendat infusus, strumas illitus, nervorumque nodos. Adversatur venenis, quæ frigore nocent. Actuarius in Trochisco Neapolito Styrax Hispanum cognominat. Plin. H. N. l. 24. c. 6. Ex ejus uncia semis cum oleo rutæ totidem, & ol. anethino, Chamæmel. ana unc. iij. pulv. Cumini unc. j. fit oleum, quod ventris pueror. dolorem sedat. Ex ejusdem drachma semis cum succi liquiritiæ, thuris, myrrhæ, Opii tantundem, Croci scrupulo, cum syrupo papaveris rhæados format ad urgentes catarrhos pilulas Vierus.

9. *Liquidambar* est resina arboris, quam superius inter arbores Novi Orbis lacrymiferas descripsimus. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 2. Bauhin. H. P. l. 9. c. 38. p. 323. Coloris est melini fere nonnihil obscuri, odori Styracis liquidi remissiore, sive accendatur, sive non, tam valido, ut nullo modo celari possit, sapore non absimili. Admiscetur ei aliquando comminutus cortex, ex quo vulnerato profluit, ut suavius & diutius in suffitibus spiret. Monard. H. simpl. c. 8. Infertur Hispaniæ in utribus & doliis ex nova Hispania solo sibi natali. Calida est in fine secundi, humida in primo. Ind. occid. p. 9. l. 4. c. 29. Calefacit ergo, roborat, resolvit, frigidiori ventriculo inprimis utile, cujus coctionem adjuvat, si cum Styrace & pauxillo ambræ vel moschi in emplastrum redigatur. Hispani eo in suffitibus, odoramentis, pastillis, Styracis loco utuntur. Quæ e ramorum pinguium coctione elicitur, deterior est. *Oleum*, de quo in arboris descriptione, calidum fere est in tertio, uteri tumoribus & obstructionibus mensium & aliis proficuum. Absumitur plurimum imbuendis chirothecis, illud inprimis, quod expressione elicitur.

10. *Bdellium* lacryma est arboris in Arabia, India, Media, & Babylone provenientis. Dioscor. M. M. l. 1. c. 80. Varium apud veteres. 1. *Translucidum* gustu amarum, glutinis taurini in modum, intus pingue, εὐμάλακτον, ligni & sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile, id est, ejus in suffitu odoris, qui ex Onychis Indici conchilii testæ Plin. H. N. l. 12. c. 9.

suffitu

suffitu emergit, Saracenicum tale, quod circa Saracam Arabiæ urbem prodeat. Plinius ceræ simile facit, gustu amarum citra acorem, in sacris vino perfusum odoratius. 2. *Nigrum* sordidum, uberioribus glebis, Aspalathi odore ex India advectum, *Scoticum* Galeno. 3. *Petræum*, quod a Petra urbe defertur, siccum, resinosum, sublividum, sed facultate secundum. 4. *Peraticum* ex Media advectum, facilius, crustosius, amariusque. 5. *Indicum* humidius & gummosum. 6. *Bactrianum*, cui nidor siccus, multique candidi ungues, quod de humanis unguibus frustra intelligas, sed ita, ut superius dixi. 7. *Judaicum* cum translucido idem fulgore coruscans, quod in Musæo Calceolarii visum est: quo & Bdellium de Mecha Arabum pertinet. 8. *Scythicum*, quod Galeno laudatur.

Bauhin. H. P. l. 9. c. 34. p. 317. Quantum ad NEOTERICOS habuit Johannes Bauhinus Bdellii nomine magnas glebas, Taurino glutini aliquatenus similes, colore ex fusco nonnihil rufescente, concretioneque quanquam molli & tenaci ad gummi magis accedente. Sapore, *inquit*, est subamaro, multum tamen a myrrha relinquitur. Odorem non insuavem spirat, flammamque concipit & quidem pertinacem, licet cum crepitu. In superficie granula exsudantis glebæ hinc inde adparent; in glebarum medio subinde digitalis crassitudinis bacilli, spinosi. Exterior facies myrrham aliquando refert, coloris ferruginei. Caspar Bauhinus sex ejus differentias posuit. (Bauhin. ad Dioscor. l. 1. c. 69.) 1. *Majoribus glebis* rufum, &, cum frangitur, in plurimos grumulos dissiliens, mediocriter splendens. 2. *Minoribus glebis* subfuscum, intus rufum, cum frangitur, in duas partes quasi dissectum se dividens, translucens, densum, lentum, glutinosum, pingue, & lacrymas albas calido in loco emittens. 3. *Nigrum* intus ex *nigro rufum*, glutinosum, mediam inter thus & gummi Cerasorum qualitatem resipiens. 4. *Nigrum* quoque, sed intus *fulvum* purpureo colore, maxime translucens, molle, glutinosum, Cerasi gummi simile, ejusdemque saporis. 5. Colore & sapore priori simile, sed intus *pallidis* aut candicantibus maculis distinguitur. 6. *Pallidum* aut *candidum*, grumis oblongis, mediocribus, multis, longis, guttis densatis concretum, amarum, ingratum, omnibus speciebus acerrimum. (Resinæ.) *Eligendum* in quovis genere, adspectu cum frangitur, nitidum, cornu aut taurino glutini simile, magis translucens, pinguius & mollius. *Adulterabatur* olim gummi & amygdalæ nuce: cætera ejus genera cortice Scordasti. Ita vocatur arbor æmula gummi. Sed deprehenduntur odore, colore, pondere, gustu, igne. Pretium sincero in libras X. terni. Exhibitæ & Bauhino pro *adulterino* nigricantes glebæ, micis si scindantur pellucentibus, alioquin visus aciem nequaquam admittentes, consistentia & sapore gummi, cujus modo, tenaciter dentibus hærent. Concipiunt tamen flammam, relicto interim crassamento copioso. Sunt, qui Bdellium legitimum *Anime* esse putant, vel myrrhæ speciem. Lobelius & Pena Londini multos surculos ligni videre, nigricantes, solida substantia, cortice duro, spinis multis, rigidis, & crassiusculis horrentes, quibus multa copia Bdellii intus forisque valde quam amari. Cæsalpinus gummi odoratum, quod ex palmis in Sicilia profluit, genus Bdellii apud Arabes fuisse censet. Comparatio conclusionem faciet. *Usum* si spectes, emollit vehementer Scythicum, at Arabicum deficcat magis. Antiquius & admodum gustu amarum, acre & siccum, ab eo, quod indurata emollit, mediocriter recedet. Dioscorides prodidit, turgentia guttura, & humidas hernias discutere, cum jejuna saliva dilutum impositum. Vulvæ spiracula laxare adpositu & suffitu; & partus humiditatesque omnes extrahere. Calculos potu comminuit Arabicum inprimis: malagmatis, quæ contra duritias & nervorum nodos prosunt, inseritur. In laxandis tumoribus maxime laudatur.

11. *Belzoinum Officinarum*, Matthiolo, *Benzoinum*, Cordo *Benzoum*,

Resinæ. *Benzoi* & *Asa dulcis*; Ruellio *Ben Judæum*, Garziæ *Benioi*, Lugdunensi *Belzoe* vel *Belzoim* vel *Belzuinum* vulgo, Linschottano *Benivinum*, Græcis & Arabibus ignotum esse crediderim; addo & Judæis, quia nulla ejus apud istos mentio. Adfertur ad nos ab incolis expressa, ac demum in magnos pastillos, massas ac panes compacta, qui malleo percussi facile in panes & grumos dissiliunt. Glebæ inæquales puræ, nec ulla sorde utplurimum infectæ. Color alias rutilans, alias magis ad albedinem vergens, creberrimis ceu unguibus, aut amygdalarum friatura. Obscurius hi in rutilis massis lucent, in aliis candidi admodum sunt, sed non ita pellucidi; substantia compacta, arida & friabilis: sapor subdulcis, suavis, & modice velut arescens. Commanducatum non resolvitur propter resinosam consistentiam, sed mastiches modo inter dentes lentescit, pallidumque in lurido colorem adquirit. Odorem spirat valde jucundum, cum teritur; prunis vero impositum, multo acriorem, & qui propter fuliginosum vaporem fauces siccat & tussim irritat. Plura ejus apud auctores genera. 1. *Amygdaloides*, quod myrrham troglodyticam Dioscoridis Amatus Lusitanus censet. Habet ungues, seu maculas candidas amygdalarum instar admixtas. Provenit in Sian præcipue, majorque ejus pars in Arabiam, Persiam, Asiam minorem, Africam & ad nos defertur. 2. *De Boninas*, quasi de floribus dicas nigrum, e novellis arboribus profluens, priore longe odoratius, & decuplo carius. Fuere, qui cum Styrace liquida permixtum crederent. Venit ex provincia Bayrros, idque præstantius, eo quod in Sian nascitur, ut natum in Sian reliquis præstantius. 3. *Nigrius*, quod vilioris est pretii, nasciturque in Java & Sumatra. Linschottanus *candidum* care vendi scribit: triplo carius nigrum. Quod *Amendoado* Hispanis, fragile atque friabile, quales fere sunt Amygdalæ contusæ, bonitate præstat cæteris. Omnium vilissimum in Palamban & Sumatra crescit. Usum si spectes, fiunt ex eo flores & oleum. *Flores* in dispnæa laudatissimi. *Oleum* est duplex. 1. *Indicum*, quod ex recenti exprimitur, liquidum, tenue, rufum, fulvum & candicans odoratissimum, nares & caput opplens, atque multo Belzoino acrius, facileque penetrans. Raro sincerum adfertur. 2. *Destillatum*, multo ignavius. Adulteratur utrumque oleo, sed deprehenditur dolus turbido oleagineoque colore, & rancida faucesque offendente acrimonia. *Eligendum* purum, corticum & foliorum expers, translucidum, majoribus distinctorum colorum grumis, in densam massam compactum & formatum.

Linschott. p. 4. Orient. Ind. c. 27. Cord. H. P. l. 4. c. 87. Bauhin. H. P. l. 9. c. 36. p. 320.

Linschott. Ind. orient. p. 4. c. 27.

12. *Tacamahaca*, profluit ex arbore populo æquali, in parva quadam Indiæ orientalis insula & nova Hispania, si vulneratur. Substantia ex unguibus veluti diversis compacta, resinæ strobilinæ concretione, bullatis alicubi scrobiculis cava. Color partim rutilus, partim flavus pallidior. Sapor amaricans & aromaticus. Odor Mastiches æmulus, vehemens, suavior, nulloque crassamento consumitur. Dissilit primum in pulverem sub dente, mox rursum recolligitur, lentescensque ducitur pro arbitrio. Importatur cucurbitino cortice comprehensa, punctulis nigricantibus externa parte notato, intrinsecus innumeris scrobillis non usque adeo profundis foraminulento. Magni est in medicina *usus*, calida in principio tertii gradus, sicca in secundo, cum singulari adstringendi facultate. Tumores mirifice maturat, resolvit, & dissipat, in principio tamen calidorum & inflammationum metuenda: sistit matricem umbilico emplastri modo imposita; validius, si Ambram vel Moschum addideris. Illita sic adhærescit, ut nonnisi effectu præstito evanida decidat. Nobile remedium contra defluxiones ad faciem, oculos, dentes, si tanquam emplastrum temporibus adplicetur: contra dentium dolorem, si corrupti foramini indatur: contra scapulæ ὀδύνας & cervicis distentiones, si inducatur: contra ventriculi imbecillitatem & flatus

Monard. hist. simpl. c. 2. Bauhin. H. P. l. 9. c. 61. p. 346. Hist. Lugd. l. 18. c. 28. Ind. occid. p. 9. l. 4. c. 29.

flatus, si cum triente Styracis & pauca ambra permixta imponatur: contra dolorem ischiadicum a frigida causa, si parti inducatur. Resolvit cum adstrictione. Monardes trientem ceræ flavæ addit.

Hist. Lugd. plant. l. 18. c. 29. 13. *Caranna*, Lugdunensi, *Caragna*, duplex est. *Una* oleaginosa, colore Tacamahacæ, paulo limpidior, odore simili, sed gravior. Clusius tenacem sine multa adglutinatione & colliquatione scripsit. (Monard. h. simpl. c. 3.) *Altera* purior & Crystalli modo limpida, odoratior & præstantior. Adfertur ex continentis parte interiore, per Carthagenam & nomen Dei. (Bauh. H. P. l. 9. c. 49.) Bauhinus habuit sub hoc titulo Resinam galbanei coloris duriusculam, quæ etsi friata pulverem luteum emitteret, lentescebat tamen, resinæ strobilinæ odore, emittebatque adusta flammis nidorem Animes æmulum. Excedit secundum caloris gradum, ejusdem cum Tacamahaca, sed nobilioris *Usus*. Juncturarum doloribus imposita, facile eos sistit, modo humores calidi non adfluant. Humeri cruciatus, qui Tacamahaca sopiri non poterant, intra triduum sublati sunt. Tumores inveteratos dissolvit; defluxiones adeo sistit, ut temporibus adplicatum extemplo fere dentium dolores coërceat. Fit ex ea, terebinthina, oleo de liquadambar, Tacamahaca, Balsamo, Mastiche, Myrrha, Aloë, thure, sanguine draconis & Sarcocolla ceratum adversus vulnera & hæmorrhoidum fluxum nobile.

Bauhin. H. P. l. 5. c. 19. p. 535. 14. *Gummi Elemi Officinarum*, quibusdam Cedri, aliis oleæ Æthiopicæ lacryma est. Quia flammam facile concipit, & oleaginosis diluitur, inter Resinas recensetur. Hermolao dicitur quasi *Enhæmon*, quod Plinio est oleæ in Arabia lacryma singulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus; Theophrasto mari rubro pocularis, ex qua Medici medicamentum sistendo sanguini componunt. Cogitur in massas cylindraceas, duarum palmarum circiter longitudine, quæ folio Cannæ Indicæ simili obvolvuntur, funiculis xylinis constrictæ. (Resinæ.) Substantia est uniformis resinacea, sub dentibus facile lentescit & dealbatur; color ceræ flavæ; odor fœniculi; sapor nonnihil acris & subamarus. Flammam concipit facile. *Vetustum* friabile magis & exsuccum, colore fere croceo: (Hist. Lugd. plant. l. 2. c. 13.) taleque Bauhinus habuit. Commendatur in Calvariæ vulneribus & fracturis vehementer. Male pro succedaneo Hederæ gummi adhibetur. De *Loco* natali nihil fere constat.

15. *Resinæ novi Orbis sunt:* 1. *Abiegna Indica.* 2. *Carthaginensis.* 3. *Ambræ facie.* 4. *Copal dicta.*

1. *Resina Abiegna Indica*, est liquor, qui ex vesicis Ambaigtingæ arboris colligitur exigua copia. (De Laet Ind. occid. l. 15. c. 8.) Consolidat vulnera: dolores ex materia frigida & flatulenta mitigat; & ventriculi imbecillitatem, ex vino sumta corrigit. (Bauhin. H. P. l. 9. c. 39. p. 324.) 2. *Resina Carthaginensis novi Orbis*, purissima & odoratissima est. (Hist. Lugd. Pl. l. 18. c. 32.) Utiliter nervorum, articulorum pedumque vulneribus injicitur. Similis ei a Paludano communicata, cujus Bauhinus mentionem facit, tam ea quæ flammescebat, odore fere picis, sapore subacri; quam ea, quæ colore rutilo & perspicuo. (Bauh. H. P. l. 9. c. 37.) 3. *Resina ambræ facie*, coloris ex fusco cineracei erat, odore ambræ, ut quidam omnino eam esse crederent. (Clus. Exot. l. 4. c. 6.) Frustum adlatum unius libræ & unciarum sex. 4. *Resina Copal dicta*; Fragoso *Pancopal* candida est, diacitro valde transparenti haud absimilis, (Ind. occid. p. 9. l. 4. c. 29.) odorata una rugosa mollis & thuri similis; præstantior altera myrrha existimata. Adfertur ex nova Hispania. Vide, quæ de gummatibus diximus. Et tantum de Resinis liquidis.

II. *Resinæ siccæ* sunt 1. *Colophonia Officinarum.* 2. *Græcis* ξυρὰ *dicta.* 3. *Strobilina*, & 4. *Abietina.* (Dioscor. M. M. l. 1. c. 9. Bauh. H. P. l. 9. p. 247.) Sicci & calidi temperamenti secundum magis & minus omnes, & quibus, *ut & superioribus*, vina condiebantur, quæ quidem urinam ciebant, & catarrhosis ac tussiensibus opitulabantur, sed κεφαλαλγίαν & vertiginem excitabant.

Resinæ. I. *Colophonia Officinarum* Galeno est cruda ex picea pinove sicca, Chiæ mastichi persimilis, Colophone advehi solita, Cordo *pix arida & græca*, aliis Resina hispanica & græca audit. Differt ergo a liquida, eodem nomine & solo gaudente, quæ, quod suavissime oleret, & pauca colligeretur, summo in pretio erat. Datur vero hoc nomen & illi, quæ φρυκτὴ dicitur. Fit hæc si συγκομιςὴν *confusaneam*, in quo multa lignosa & lapidosa, liquatam & coctam duram reddideris ac friabilem, ut tundi, teri, & cribrari possit. Adhibetur ad odorata malagmata & acopa. Emollit & partium tenuitate digerit & discutit, tumores inprimis. II. *Resina Græcis* ξυρὰ *dicta*, e corticis rimis vel circa abscissos ramos exit, pinguedinis expers, & cito arescens, quæ Galeno ψύσημα πιτύινον. In Asia e picea admodum candida, *Spagas* vocatur. Est abieticæ strobilinæ & pityinæ mistura. III. *Resina strobilina* circa conos & strobilos concreta reperitur. Calidissima est, & celerrime siccat. IV. *Resina abietina* male Colophonia dicitur, quæ dici liquida permanet. Minoris strobilina caloris. Dant vero & *lapides* in India occidentali, circa portum Tierra de Brea *aliquid resinæ*, quæ admodum bona pro navibus, nec ardore solis liquescit.

Galen. l. 2. Medic. sec. gener. Dioscor. l. c. Ind. orient. p. 8.

CAPVT IV.

De Pice.

Pix.

Bellon. de arborib. coniferis.

E Cedro, etiam Terebintho & similibus, pix liquabatur aliquando & olim, e pinu & picea in tædam conversis fere semper. Modum Græcis usitatum Theophrastus, Cretensibus Bellonius descripsit. Obstruunt tædam, postquam constructam accendere terra, ne ullo pacto flamma erumpat. Canalis per medium acervum excitatus, fluentem in foveam ducit. Ex *Idæa* pino largior, nigrior, & odore gratior profluit: ex *Marina* flavior & crassior. *Purissimam* loca aquilonia & aprica præbent. *Horridiorem* & limosam depressa & opaca. *Nigriorem* ligna sicciora fundunt: *Copiosiorem* imbribus frequentatis, quam squaloribus. Prima, quæ aquæ modo canali fluit, *liquidior* est & aquæ similis. Spissior & crassior altera, *Brutia* dicta, quæ vasculis collecta, aceto densatur. Παλιμπίσσα utraque. Præfertur splendens, levis, sincera. Plus calefacit quam siccat, phtisicis, purulenta exscreantibus, tussientibus, asthmaticis propitia, si melli permista lingatur. Cum eodem & uva passa, carbunculos & ulcera emarginat. Fit ex ea *arida*, si iterum coquatur, & quidem vel ad visci crassitudinem, vel igne tam valido, ut absumto humido oleoso, fragilis evadat. *Probatur* pura, pinguis, odorata, subrufa & resinosa. Plus desiccat, quam calefacit; pus movet, ulcera replet, tubercula panosque discutit, & bene vulnerariis medicamentis miscetur. Inter laudatissimas olim, *Brutia, Lycia*, modice cocta, inter resinam & picem media, *Idæa, Pieria, Nerisia*, vel *Naricia* & *Nematurica*. Ad siccam *Rasilis* seu *Rabulana* pertinet, cruda quidem, sed vetustate ita durata, ut radi & in pulverem redigi possit. Hac Italiæ pars aliqua, lenitatem vino excitabat, Allobrogibus *Corticata* dicta. Ex Cera & resina conflata, navibusque, quæ in mari vitam velut peregere, derasa, *Zopissa* audit, efficacior quasi, & quod adjecto salis marini callo stimuletur, *Apochyma*. Dissipandi ei facultas, quia aqua marina macerata est.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER VII.
De Arboribus siliquatis.

CAPVT I.
De Arboribus siliquatis Classis primæ.

ARTICVLVS I.
De Cytiso.

Cytisus.

TAB. XCIII. Arbores lacrymiferas excipiunt *Siliquatæ*, quæ siliquas ferunt, tam indigenæ, quam exoticæ, iisdemque similes, quas quatuor classibus includimus. In prima est. 1. *Cytisus.* 2. *Anagyris.* 3. *Laburnum.* 4. *Acacia.* 5. *Genista-spartium.* 6. *Genista spinosa* sive *Scorpius.* 7. *Genista non spinosa.* 8. *Chamægenista.* 9. *Spartium.* 10. *Coluthea.* 11. *Senna.* 12. & *Jovis barba.*

Dioscor. M. M. l. 4. c. 113. Theophr. H. P. l. 1. c. 9. de causis l. 5. c. 6. Galen. de Antid. l. 4. c. 4. Plin. H. N. l. 13. c. 24. & l. 16. c. 24. I. *Cytisus Veteribus*, est planta fruticosa veluti ebenus, adspectu incana, uti Rhamnus, altitudinem Myrti attingens, quod Galenus prodidit. Non æstuum, non grandinum aut nivis injuriam expavescit. Adjicit Hyginus, ne hostium quidem propter nullam gratiam ligni. Adeo plantis cæteris infestus idem, ut subrepto alimento fere omnes enecet. *Ramos* spargit cubitales, ac etiam majores: *folia* fænugræci aut loti trifoliæ, sed minora, καὶ ῥάχιν ἔχοντα μείζονα. Ideo *Plinius* angustioris trifolii fruticem esse dixit. Cur ramulosa vocarit, vix scio. Digitis trita erucam olent, gustatu cicer viride sapiunt. *Medulla* est dura, & ad Ebenum proxime accedens, spissa, & nigra, ut apud Theophrastum invenies: quod tamen nonnisi de inveteratis, & crassissimum caudicem habentibus sumendum est. Comprehendit celeriter in *quolibet agro*, quamvis macerrimo. Inventus est in Cythno insula, inde translatus in omnes Cycladas, mox in urbes græcas, magno casei proventu: propter quod maxime miratur Plinius rarum in Italia. Nascitur & ad urbem Cytizam inter campos & sylvas; & in Mysiæ tractu, quem *Brotton* nominant, campus eo plenus. *Usus* in *re medica.* *Folia* enim œdemata in principio cum pane discutiunt, & decocta urinam movent. In *re domestica* Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus est, *pabulo* ovium, aridus etiam suum: spondetque jugero ejus etiam annua H S. M. M. vel mediocri solo reditus. Utilitas, quæ ervo, sed ocyor satietas, per quam modico pinguescente quadrupede, ita, ut jumenta hordeum spernant. Non ex Plin. H. N. alio pabulo lactis major copia aut me- l. 13. c. 24. lior, super omnia pecorum medicina Columella R. R. l. 5. a morbis omni usu præstante. Quin c. 12. & nutricibus in *defectu lactis* aridum, atque in aqua decoctum, potui cum vino dari jubet: firmiores celsioresque infantes fore. Viridem etiam gallinis, aut si aruerit, madefactum. Apes quoque nunquam defore, Cytisi pabulo contingente, promittunt

Cytisus.

Democritus & Aristomachus. Nec aliud minoris impendii est. Datur animalibus post biduum semper: hyeme vero quod inaruit madidum. Satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia: obiterque inter ordines allium & sæpe seri, fertile est. *Distinguitur* a Columella, in sativum, & suæ spontis.

II. NOBIS est Cytisus triplex, 1. *Incanus* nempe, 2. *Hirsutus*, & 3. *Glaber*.

I. *Cytisus incanus* est multiplex. 1. *Siliquis falcatis*. 2. *Creticus*. 3. *Austriacus folio oblongo*. 4. *Siliqua longiore*. 5. *Folio medio longiore*. 6. *Albicans folio trifolii vulgaris*.

Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 367. Matthiol. ad Dioscor. l. 4. c. 108. p. 810. Lobel. observ. p. 503. Honor. Bellus ad Clus. epist. 4.

1. *Cytisus incanus siliquis falcatis*, Matthiol. Lob. est *Cytisus Maranthæ*, Camer. *Cytisus Galeni*, Eystettensi, *Cytisus Galeni Maranthæ cornutus*, Bello *Lignum rhodium*, seu *Cytisus verus*; Bauh. *Citysus siliqua incurva, folio candicante*. Totus frutex candidus est, myrti altitudine. *Caudicis* cor nigrum, Ebeni simillimum: *rami* tenues: *foliola* in longioribus pediculis terna retusa, nonnihil fissa, quæ gustu cicer recens æmulantur. *Flos* in cacuminibus multus, parvus, saturato luteus. *Siliquæ* contortæ circumflexæ latæ; una, aliquando pluribus spicis, parvæ, in quibus semina parva vix ineunte ætate maturescentia. *Prodit* in Rhodo, insulis Rhodo propinquis, & insula, cui nomen *Astachida*. Marantha prope Neapolim in colle quodam, quo ad Nesidem insulam itur, collegit. Visa Pfortzchemiæ aliquot cubitorum florens, quæ siliquas mense Octobri ferebat. Ferre hyemem extra tectum non potest. Ex ligno Calojeri in Pathmo sphærulas præcatorias, Turcæ ensium manubria conficiunt.

Honor. Bellus ad Clus. epist. 1. & 4. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 374.

2. *Cytisus incanus Creticus*, Anguillaræ *Barba Jovis altera*, Bello ἀρχοντόξυλον & *Ebenus Cretica*. Frutex est obliquus quinque cubitorum altitudine. *Materies* nigra, splendida & dura: *Cortex* cinereus, profundis scissuris plenus: *folia* terna, plura sæpe simul juncta, argentea, trifolii æmula, dorso aliquantum prominente: *flores* trifolii majoris, rubri in quibus albi quidam villi, Struthiocameli pennas in minutissimas partes divisas æmulantur: *semina* milio majora, trifolii modo profert. *Nascitur* in asperrimis collium locis in Creta. Eundem cum isto puto & illum fruticem esse, qui sub Ebeni secundi, & *Ebeni Candiæ* nomine ab Italis missus est, & a Bauhino describitur. *Virgulta* sunt lenta, teretia, cana lanugine pubescentia; *folia* terna, longa, acuta, villosa, albida. *Flores* in spicam digesti, purpurantes, ex folliculo lanuginoso candicante, in plumatas cuspides desinunt, & unicuique acuminatum folium subjicitur. *Semen* in involucris trifolii bituminosi album, oblongum.

Clus. H. P. l. 1. c. 64.

3. *Cytisus incanus Austriacus folio oblongo*, Clusio Cytisus quintus, Tabern. undecimus, in icone sextus, audit. *Radix* illi nigricans. *Virgæ* rectæ tenues, vimineæ, quas ab imo ad summum, folia ab uno pediculo terna, angusta, amara, & si terantur, quasi pinguia exornant. *Flores* in summo quini aut seni, aurei coloris. Ex folliculis *siliquæ* oblongæ planæ, hirsutæ, in quibus semen durum, subrufum, tumidiusculum & rotundiusculum, quod dehiscentibus siliquis excidet, & a vermiculis sæpe eroditur. Frequens toto Viennensi agro, præsertim supra Phasianorum fabricam; in Moraviæ etiam locis aridis propter vias. *Floret* Julio, & subinde in auctumnum usque: semen sub finem Augusti, & in Septembre maturescit. Totæ aliquando stirpes vulgari cuscuta obsitæ conspiciuntur. Est & acuminatis foliis.

Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 370. Lobel. Advers. p. 387.

4. *Cytisus incanus siliqua longiore*, Lugd. *Cytisus prior penæ*, Tabern. quartus, quinque vel sex cubitis est procerior & universa cana. Radix lignosa: sarmenta genistæ plura, gracilia, prædura, striata; folia e tenuibus pediculis terna, non ita numerosa, fænugræco similia, angustiora, habitiora, rutacea. *Flores* genistæ vel sparti lutei, sed minores, *Siliqua* genistæ

nistæ par, cinericia, gracilior, compressior: intus loculis discepta semina nitentia, ex atrore genistæ. *Vulsa* in tractu Narbonensi, ad radices montis Calcarii, prope Veganium. Quia tenerior, est pecudum pabulo aptior. Attulit inde & Cherlerus *ramulum*, qui teretes & tenues propagines alternatim producebat, tantillum in extremis hirsutas. Folia terna nullo pene pediculo, & inter Cytisi minima. *Flores* per ramulorum extrema genistellæ pares, lutei, calyculo subhirsuto, in acutas lacinias diviso. Rami aliquando, cum defloruit, candidi. De siliquis nihil proditum. In hortos translatus canitiem amittit.

Cluf. H. P. l. c. Tabern. H P. l. 3. c. 106. p. 819. 5. *Cytisus incanus folio medio longiore*, Clusio *Cytisus sextus*, Tabern. *nonus*, Gerh. *semper vivens*. Raro cubitalibus ramis adsurgit, iisque omnino incanis & tenuibus. *Folia*, quorum medium duplo longius est reliquis, cinerei & canescentis coloris, adstrictoriæ facultatis brevi pediculo insident. *Flores* per singulorum foliorum exortus in ramusculis aurei, jucunde odorati, bini aut terni simul nascuntur, ex molli quadam & candida lanugine hirsuta vaginula, similis cum superioribus formæ, sed minores. *Invenitur* variis Hispaniæ Bæticæ locis, inprimis in regno Valentino. Incolis *Boga* & *Boxablanca*. Ramis a foliis liberis bombyces stamina sua sericea advolvunt, quæ deinde a pueris & mulierculis explicantur.

Cord. H. P. c. 28. p. 188. 6. *Cytisus albicans folio trifolii vulgaris*, Cordo *Cytisus albus*, sylvestris, est frutex sæpe bicubitalis. *Radix* lignosa, multifida, perennis. *Folia* numerosa, in singulis pediculis, terna, dorso elato, ab utraque parte in mucronem desinente carinam referentem, glutinosa & dulcescentia. *Flores* post veris initium ab inferiore sui propemodum parte ad virgarum summitatem e foliorum alis prodeunt, longi, papilonacei, fabæ floribus similes, lutei, gustu immaturi cujusdam leguminis. *Siliculæ* e medio florum principio hirtæ, longitudine sextantili, angustæ, quæ æstate maturescunt. *Semen* intus inter fænugræcum & lenticulam figura & magnitudine media, gustu viciæ. *Nascitur* in montosis, inter petras & arbusta, locis potius apricis quam umbrosis. Copiose in collibus Ratisbonæ ad Danubium vicinis, & monte Castein dicto. Cytisus.

II. *Cytisus hirsutus* est sextuplex. 1. *Foliis subrufa lanugine villosis*. 2. *Major foliis pinnatis*. 3. *Flore luteo purpurascente*. 4. *Supinus*. 5. *Foliis minoribus ramulis tenellis villosis*, quibus adjici debet. 6. *Pseudocytisus flore Leucoii luteo*.

1. *Cytisus hirsutus foliis subrufa lanugine villosis*, Clusio *Cytisus tertius*, Lobel. *Cytisus quartus hispanicus Clusii*, Gerh. *Pseudocytisus hirsutus*, attingit humanam altitudinem. Virgæ non admodum fruticosæ, lentæ. Cortex niger. *Folia* trifolii terna, supina parte viridia, prona, subrufa lanugine hirsuta. *Flores* calycibus longis, lanuginosis aurei coloris, quos circa Calpen & Bæticæ maritimis mense Februario fundit. *Siliquæ* pilis obseruntur. Hispani *Escabon* vocant. *Nascitur* & in Apennino juxta Bononiam, in Burgundia circa oppidum Baulme; & in Sundgovia. Cluf. H. P. l. 1. c. 64. p. 94. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 372. Lobel Advers. p. 504.

2. *Cytisus hirsutus major foliis pinnatis*, Gerh. *Cytisus pinnatus*, Cluf. *Cytisi quinti altera species*, Tabern. *Cytisus septimus* icon. *alias duodecimus*. Multo major est Cytiso incano Austriaco. Virgæ crassiores, erectæ admodum hirsutæ: *folia* duplo ampliora; flores colore aureo magis rutilant *Nascitur* juxta sepes, minus Austriaco obvius. Cluf. l. c. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 369. Tabern. l. c.

3. De *Cytiso hirsuto flore luteo purpurascente*, nihil occurrit, nisi quod a Pona magnus vocetur.

4. *Cytisus hirsutus supinus* est duplex 1. *Foliis incana lanugine inferne pubescentibus*. 2. *Foliis inferne & siliquis molli hirsutie pubescentibus*.

Cytiſus. I. *Cytiſus hirſutus ſupinus foliis incana lanugine inferne pubeſcentibus*, Cluſ. l. c. Tabern. l. c. Cluſ. *Cytiſus ſeptimus*, Tabern. *ſextus*, Ger. *hirſutus*. Fundit aliquot ramos humi, lentos & fractu contumaces, qui nullis aut rariſſimis foliis obſeruntur. Ex lateribus prodeunt ramuli tenelli hirſuti, in quibus folia terna, dorſo elato ſuperne viridia, inferne cana lanugine pubeſcentia, herbacei odoris, ſaporis amariuſculi, longis pediculis nituntur. *Flores* lutei, ex alarum ſinu prorumpunt, qui dum marceſcere incipiunt, adeo ſaturatum aureum colorem induunt, ut purpuraſcere videantur. *Folliculi*, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubeſcunt. Siliquæ planæ & hirſutæ ſubfuſcum & exiguum ſemen continent. *Provenit* in ſylva ad Lachn pagum Viennæ vicinum, & in Interamni ultra Dravum Pannonia. *Floret* hic aliquando Aprili, Majo ſæpius, & interdum novos per totam æſtatem ex ramulis flores profert. II. *Cytiſus ſupinus foliis inferne & ſiliquis molli hirſutie pubeſcentibus*, Cluſ. Cluſ. l. c. p. 97. *Cytiſi ſeptimi ſpecies altera*, Eyſtetenſi *Cytiſus ſeptimus*, virgas habet pedales, tenues, virides, ſupinas & humi fuſas, quas ambiunt ſimilia folia. *Flores* pares extremis virgis quini, ſeni, aut plures ſimul congeſti innaſcuntur, nulli vero per virgas ſparſi. *Siliquæ* & *ſemina* non differunt. Virgarum & foliorum pars inferior & ſiliquæ molli hirſutie pubeſcunt. Cluſius in ſolis Pannoniæ ſylvis menſe Majo *florentem* vidit.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 62. p. 92. Lobel. obſerv. p. 503. 5. *Cytiſus hirſutus foliis minoribus ramulis tenellis villoſis*, Cluſio *Cytiſus primus*, Lobelio *Cytiſus hiſpanicus primus*, Tabern. *Cytiſus hiſpanicus* 1. icon. *alias ſeptimus*, arbuſculæ eſt aliquando magnitudine; *Stipes* durus, cujus *materia* flaveſcit, *cor* nigricat. *Cortex* candicat: *ramuli* toti villo obſeruntur. Folia terna uni pediculo inhærentia, Medicæ modo, dilutioris viriditatis, ſaporis viridium leguminum, amari tamen. In ſummis ramis *flores* geniſtæ ſpicatim prodeuntes, nonnihil odorati. *Lobi* geniſtæ pares, oblongi, aſperi & hirſuti, in quibus ſemen nigricans, tumidiuſculum.

6. *Pſeudocytiſus flore Leucoii luteo*, Lobel. obſerv. p. 505. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 374. Lobel. & Bauhino *Cytiſi facie Alyſſon fruticans quorundam*, Tabern. *Cytiſus adulterinus*. *Radix* eſt lignoſa durior. *Folia* Cytiſi habitiora, albida, hiſpida, ſetaceis pilis rigentia. *Flores* lutei leucoii minoris æſtate, e ſparſis numeroſis, anfractuoſis, Polemonii ſtriatis calyculis fundit. Semen in folliculis.

III. *Cytiſus glaber*, eſt quoque ſextuplex. 1. *Glabris foliis ſubrotundis, pediculis breviſſimis*. 2. *Viridis*. 3. *Nigricans*. 4. *Foliis incanis anguſtis quaſi complicatis*. 5. *Foliolis glabris ſiliquis ornithopodii hirſutis*. 6. *Bellonii*.

1. *Cytiſus glabris foliis ſubrotundis, pediculis breviſſimis*, Lobel. obſerv. p. 388. Tabern. l. c. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 373. Lobel. *Cytiſus alter minor*, Tabern. *Cytiſus quintus rotundifolius*, Eyſtett. *Trifolium arboreſcens*, Bauhino *Cytiſus glaber ſiliqua lata*. Virgulæ ad tertium & quartum cubitum adſurgunt, glabræ, & ubi attenuari occipiunt, anguloſæ. *Folia* in ramulorum principiis terna, concinna, rotunda, breviſſimis pediculis hærent; in extremis bina aut ſingularia fortuito poſitu latiora, & in acumen deſinentia, utrinque læto virore ſuperba. *Flores* in ramulorum ſummitate lutei, geniſtellæ æmuli, ex pedicellis ſemuncia brevioribus inſident. *Siliquæ* ſemunciam latæ, compreſſæ, glabræ; quibus *ſemina* fuſca, ſubrotunda, compreſſa. Vidit in Italia, & Baſileæ in Plateri horto Bauhinus. Forte eſt *Cytiſus primus* Anguillaræ, qui etiam in Provincia & Corſica provenit, & Erucæ odorem ibidem habet. Tabernomontanus male ſiliquas hirſutas adpinxit.

2. *Cytiſus glaber viridis*, Tabern. Tabern. l. c. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 373. *ſecundus*, Gerhar. *ſiliquoſus*, Guilandino *Trifolium fruticans*, quid ſit, vix ex Tabernomontano colligas, Gerhardus vero nobis ad manum non eſt. Johannes Bauhinus videtur *Cytiſum*

glabrum

glabrum siliqua angusta nominare: Si hic est, *folia* illi erunt terna, ex rotundo sublonga: flores ad virgularum angulosarum latera, ex foliorum alis singulares, magni, calyce satis longo. Siliquæ de lateribus prorumpunt, culmo angustiores, glabræ, inter cytisos omnes tenuissimæ, quæ pediculo brevissimo hærent, & siccæ nigrescunt. An non hic potius *siliqua lata* dici debeat, superior, angusta, consideret Lector. Facile in istis erratur.

Cord. H. P. c. 29. Gesner. hortor. germ. p. 256. Clus. l. c. Tabernom. l. c. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 370.

3. *Cytisus glaber nigricans* est Cordo *Pseudocytisus* sive *niger*, Lugdun. *Cytisus Gesneri*, Gesnero *Cytisus minor*, Clus. *Cytisus quartus*, Eystettensi *Cytisus spicatus*, Tabernom. *Cytisus primus*, Bauhino *Cytisus Gesneri*, *cui flores fere spicati*. Virgas habet cubitales, lentas, vimineas, in multas alas tenues concavas, brevi pilo circa ramulorum fastigia hirsutas. *Folia* terna, viridia, eminentiore dorso, amariuscula. Summæ virgæ in oblongam *florum* quatuor foliolis constantium spicam desinunt; qui lutei pisi formam æmulantur, & melleum quid spirant. *Siliquæ* succedunt longæ, planæ, quibus exiguum & flavescens *semen*. *Nascitur* in omnibus Viennensis agri sylvis, in Pannonia, Austria inferiore. In sylva Hercynia, qua Bohemiam attingit, sub finem Junii florere incipit, & Augusto plerumque cessat. Gesnerus eum quatuor cubitorum facit, odoratis & oblongis florum ceu spicis aut paniculis plusquam millenis, habuitque Tiguri florentem e colle prope Scaphusium. Est & circa Stutgardiam frequens.

4. *Cytisus foliis incanis angustis quasi complicatis* Clus. *Cytisus secundus*, Lugd. *Cytisus secundus hispanicus Lobelii*, Tabern. *octavus*, duorum est cubitorum. *Virgæ* candidæ, omnino tenues, ramosæ. *Folia* terna, incana, semper quasi complicata, dorso prominente, impense amara. *Flores* extremis ramis insident, colore plane aureo. *Siliquæ* longiusculæ, asperæ, ex purpura nigricantes, mucrone deorsum inflexo. *Semen* majus est subnigrius, quam in Cytiso minoribus foliis, ramulis tenellis villosis. *Crescit* Salmanticensi agro, & aliis Castellæ locis, juxta vias publicas: floretque ibidem Junio, semen Julio & Augusto profert. Circa Monspelium foliis est viridibus, in Hispania incanis.

Cytisus. Clus. l. c. Tabern. l. c.

5. *Cytisus foliolis glabris siliquis ornithopodii hirsutis*, virgis est rotundis, striatis, duris, tricubitalibus, in varios ramos nonnihil lanuginosos brachiatis; quos *folia* numerosa, terna uni pediculo inhærentia, in summis ramulis exigua, dilute virentia ambiunt. *Flores* parvi, lutei, genistæ similes. *Siliquæ* unciales, molli hirsutie tectæ, instar siliquarum ornithopodii, minus tamen profunde sinuatæ, & plures simul junctæ, ternæ, quaternæ, quinæ, uni pedicello inhærentes; quibus *semina* parva, plana nigricantia. *Frequens* est in Hispania ad agrorum limites.

Bauh. prodrom. l. 11. c. 1.

6. *Cytisus Bellonii*, in Thraciæ & Macedoniæ pratis provenit. Quid sit, non describit.

Bellon. observ. l. 1. c. 56. 60. 63.

ARTICVLVS II.

De Anagyri & Laburno.

Anagyris & Laburnum.

I.

TAB. XCIV.

Dioscor. M. M. l. 3. c. 167. Plin. H. N. l. 27. c. 4. Virgil. in Moreto. Varro R. R. l. 1. c. 18. Plin. H. N. l. 29. c. 4.

De *Anagyride* seu *Anagyro* pauca apud *Veteres* occurrunt. Frutex est δενδρώδης, & βαρύοσμος. *Virgæ & folia* vitici seu agno casto adsimilantur. *Flos* brassicæ, Plinio oleris. Ita illa apud Virgilium, Varronem, & ipsum Plinium κατ᾽ ἐξοχὴν vocatur. *Semen* in corniculis (κερετίαις) non brevibus (μικροῖς Oribasius legit) simile renibus gignit, ποικίλον καὶ στερεὸν (vetus Codex στρογγύλον legit) quod περὶ τὸν τῆς σταφυλῆς πεπασμόν, seu per messes, ut Plinius prodidit, durescit. *Usus foliorum & seminis*. *Illa* περίαπτον δυστοκούσαις, sed a partu tollere oportet. Recentia trita œdemata

Anagyris & Laburnum.

mata reprimunt: ſicca drachmæ pondere, in vino, ſecundas, menſes & partus extrahunt. *Hoc* eſt λεπτομερέςερον & ἐμετικόν. Hinc proverbium, κίνεις τὸ ἀνάγυρον, de quo in catalogo. Ad triginta ſex grana contra δυσὲρησιν nimis audacter, exhibuere quidam. Galenus *folia* virentia propter miſturam humidi minus acria facit; reſiccata, incidere.

Plin. H. N. l. 16. c. 18.

II. Pauciora de *Laburno* habebis. Aquas odere, *inquit Plinius*, Cupreſſi, juglandes, Caſtaneæ, *Laburnum*. Alpina hæc arbor, nec vulgo nota; dura & candida materie; cujus florem cubitalem longitudine apes non attingunt. (floris cubitalem longitudinem, legunt alii.)

III. MODERNIS duplex eſt Anagyris 1. *Fœtida*. 2. *Non fœtens*.

I. *Anagyris fœtida*, vel eſt *prima*, vel *altera*, *folio rotundo*.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 63. Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 27.

1. *Anagyris fœtida prima*, Dod. *Anagyris*, Geſn. *Anagyris prope Arelatum*, Cluſ. *Anagyris vera*. Tabern. *Anagyris prima*, frutex eſt hominis altitudine, in calidioribus præſertim regionibus; alibi duorum hominum magnitudinem æquat. *Ramulis* cortex ex viridi nigricans. *Folia* terna, ſuperne dilute vireſcentia, averſa parte incana, fœtore caput petentia. Ex foliorum alis *flores* πεντάφυλλοι, oblongi, Cytiſi florum modo, ſed quorum ſupremum quodque reliqua integit, brevius eſt, & minime ut in illis reflexum, coloris intenſius aurei, reliquis palleſcentibus. *Siliquæ* digitalis longitudinis, pollicaris latitudinis, cartilagineæ, in quibus aliquando plura, quam quatuor *ſemina*, renis forma, exiguis phaſeolis æqualia, quæ initio candicant, mox purpuraſcunt, tandem ex cæruleo nigricant. *Naſcitur* circa Arelatem in colle Antonii; in Hiſpania, circa Hiſpalem, Valentiam, Mundam, Malaccam &c. Floret ibi Januario & Februario; ſemen æſtate maturum.

Bellus epiſt. 2. ad Cluſ.

2. *Anagyris fœtida altera rotundo folio*, eſt *Anagyris Cretica Honorii Belli*. Solo *folio* a ſuperiore differt, & circa Idam montem in Creta provenit. Caſeus ex lacte Caprarum, quæ anagyrin depaſtæ ſunt, confectus, vehementes vomitus & fluxus ventris cauſatur.

II. *Anagyris non fœtens* eſt etiam duplex 1. *Major* vel *Alpina*, 2. *Minor*.

Matthiol. in l. 3. Dioſcor. c. 149. p. 664. Bauhin. H. P. l. 11. c. 1. p. 361.

1. *Anagyris non fœtens major* vel *Alpina*, Matthiol. *Anagyris prima & major*, Angv. *Egano forte Ebeni* 2. *ſpecies Theophr.* Cordo *Arbor trifolia*. Camer. & Bauh. *Laburnum*, Eyſtett. *Anagyris latifolia*, arboris magnitudinem aliquando adſequitur. *Rami* brachiati, quibus *cortex* virens, *materies* dura. *Folia* ex uno tuberculo terna, quaterna aut quina aliquando, inferne ſubhirſuta, ex virore pallido; ſuperne glabra, ſatisque ſaturo virore tincta, pediculo hirſuto inſident. *Flores* deſcribente Bauhino, ex eodem tuberculo, cum foliis, aut in ramulorum extremis, aut e lateribus, in longa, tereti, tenui, hirſutaque & incana ligula dependent, dodrantali, interdum breviore, flavi, geniſtellæ floribus ſimiles, ex foliis quaternis, ſupremo reliquis multo majore lata, ſurſum reflexo, nigrore intus nonnihil maculoſo. Geſnerus cubitales facit. *Siliquæ* piſorum hortenſium ſiliquis ſimiles, compreſſiores, fractu contumaces: in quibus *ſemen* renis effigie, ex lato ſubrotundum, & qua ſiliquæ per petiolum hærent tantillum excavatum, quod primo viride, per maturitatem, varium, & tam durum, ut ne maceratione quidem vincatur. *Provenit* abunde in Alpibus Chamberii, & Lauſannæ vicinis. Ex materie pali, quibus agri ſepiuntur, & arcus nigri, tergore albi. Flores non attingunt apes. In horto Lugdunenſi habetur folio longiore, anguſtiore, ſolidiore & atro-virente, quod *Laburnum latifolium* nominatur.

Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 27. Matthiol. l. c.

2. *Anagyris non fœtens minor*, Trago *faba inverſa*, Dodon. *Eghele*, Eyſtett. *Anagyris anguſtifolia*, Matth. *Altera*, Lugd. *Laburnum alterum*, Ananienſibus in agro Tridentino *Avornello*

vornello dicitur. Frutex est Anagyridi haud dissimilis, non raro arborescens. *Folium* trifolii non fœtens, nec ingrati saporis: *flores* lutei racematim palmi longitudine digesti. *Cornicula* genistæ æmula, in quibus *semen* oblongum, phaseoli modo, & subnigrum. *Nascitur* apud Ananienses, Bononiæ, in montibus circa Clarevall Burgundiæ, & alibi. In monte Salevæ & Thuyri circa Genevam florebat in Julio: in montibus Apenninis, mense Aprili nondum aperti flores. In horto Montbelgardensi truncus ad crassitudinem cruris excrevit.

Ex EXOTICIS placet huc duas referre. 1. *Tlalamatl*, & 2. *Ytztactlalamatl*. Anagyris & Laburnum.

I. *Tlalamatl*, arbor est *foliis* salviæ pinguioribus & mollioribus: *floribus* spicatis parvis & coccineis; ex quibus progressu temporis acini prodeunt. *Nascitur* in frigidis, floretque Februario mense. Ajunt radicem tritam ulceribus mederi. Folia manipuli pondere decocta, vomitum cient. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 38.

II. *Ytztactlalamatl* phaseolus est trifolius, venis foliorum rubris, floribus carneis papilonaceis; siliquis securidacæ arborescenti similibus. Reccus l. c. p. 452.

ARTICVLVS III.

De Acacia.

Acacia.

I.

TABVLA XCV.

Acacia, quæ & *Acantha*, duplex est Dioscoridi. *Ægyptiaca* nempe seu *Thebaica*, & *Cappadocica*. I. *Ægyptiaca* est δενδρώδης καὶ θαμνώδης, id est, retinet formam fruticis, sed arboris aliquando altitudinem adquirit, ut δενδρώδης τιθύμαλος Dioscoridi dicitur. Cum myrrha instituta comparatio, lacrymæ succo, non arbori convenit, & pro ὁμοίȣ ὅμοιον legi debet. Non valde eadem ὀρθοφυής. *Florem* promit candidum & adspectu pulcrum, στεφανωματικὸν & φαρμακῶδη. *Fructus* lupini in modum siliquis inclusus. Fundit pressus ἐγχύλισμα, immaturus ὑπόκιρρον & viridem, πέπειρος nigrum, qui in umbra siccatur. Fundit & gummi. Eadem cum ista *Acanthos Theophrasti*, altitudine aliquando duodenorum cubitorum, ut tectis idonea cædatur: materie dura, quæ cæsa colorem Loti repræsentat, & tertio statim anno renascitur. Tota, trunco excepto, aculeis horret, adeo ut & germina & folia iis rigescant, *florem* superius descripsimus, & coronis jucundis & medicamentis utilis. *Semen* in siliquis modo leguminum, quo coria perficiuntur, gallæ vice. Dum baccam Virgilius vocat, καρπὸν στρόγγυλον Demetrius apud Athenæum, vel de alia spina intelligendi sunt, quod verisimile; vel de flore, qui ex observatione modernorum rotundus est, & platani pilulam mentitur. Fundit gummi, tum percussa, tum αὐτομάτως ἄνευ σχίσεως. Circa Thebas hæc, ubi & quercus, & persica & oliva, trecentis a Nilo stadiis, sylvestri tractu, & suis fontibus riguo. *Duplex* Theophrasto; *Candida* nempe, quæ imbecillis facileque putrescens; & *Nigra*, quæ robustior, & incorrupta etiam in aquis durat, ob id utilissima navium costis. II. *Cappadocica*, quæ Pontica & Galatica, quod Galatia confinis, Ægyptiam quidem refert, sed χαμαίξηλος & tenerior, (*deterior* legunt alii perperam; cum trunco præcedentis comparat) spinosior, *foliis* rutæ similibus. Auctumno *semen* profert lenticula minus, in folliculis convexis, ternum quaternumve capacibus. Colligitur circa idem tempus, ante collectum (quia æstate fructus immaturus acerbus) nimio validius. Tota in succum expressa adstringit, facultate inferior, & ad ocularia medicamenta inepta.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 133. — Theophr. H. P. l. 4. c. 3. — Plin. H. N. l. 9. c. 13. & l. 24. c. 12. — Strabo geogr. l. 12.

II. NOBIS est Acacia quadruplex 1. *Foliis scorpoidis leguminosæ*. 2. *Trifolia*. 3. *Indica Farnesiana*. 4. *Americana Recci*.

1. *Acacia foliis scorpioidis leguminosæ*, Bauh. *Acacia vera*, aliis *Acacia Ægyptiaca* & *Alexandrina*, Anguil. Bauhin. H. P. l. 12. c. 8. p. 426. Camerar. in

Acacia. Epitom. Bellon. obferv. l. 2. c. 56. Lobel. adverf. p. 409. Alpin. de plantis Ægypt. c. 4.

guil. *Acanthus Theophrasti*, Bellonio Ἀκάκια *Officinarum Constantinopoli*, Lobel. *Spina Acaciæ Dioscoridis prima*, Rauwolf. *Acacia Schamuth, Schack Halepi*, Ægyptiis *Sant.* Mori crescit magnitudine. *Caudex* pruni. *Rami*, spinis albis, ab invicem divaricatis, binis ut plurimum simul junctis armantur. *Cortex* ex nigro cineraceus: *lignum* ex luteo pallescens. *Folia* oblonga, parva, minutissime incisa, *pinnatim* multa ad costam unam cohærent, ut trecenta quinquaginta pollice tegere possis. Committuntur ad solem occidentem inter se, ut absque lobis unicum esse censeas ad Orientem sensim repanda. *Flores* copiosi, parvi, flavi, pallide subflavi, atque etiam albi rotundi, platani fructibus similes, qui molli veluti lanugine constant, & pulverem ex se remittunt. Alpinus mollem lanuginem, rotundum globulum efformantem dixit, jucundi odoris. *Siliquæ* lupini siliquis quodammodo similes, fuscæ, compressæ, angusto isthmo eoque fragili interceptæ. Unicuique loculo ad latera apertili *semen* ut Bauhinus habet unicum, spadiceum, circulo in unguem ducto notatum, oblongum, medulla durissima. Ipsas intrinsecus pellicula rufescens succingit; inter quam & extremum corticem liquor concretus, valde paucus. Veslingius latitudine pollicem transversum metiri, longitudine dispares esse scribit. Nam siliquarum ejusdem arboris alias digiti, alias manus quoque, spithamæve mensuram superasse vidit, non ternis tantum aut quaternis, sed octonis, etiam denis pluribusque seminibus inter arctatos lobulos invicem subornatis. *Nascitur* in Ægypto locis a mari remotis: copiosissime in monte Sinai pone rubrum mare. Cahiræ flores flavos vel pallidos; in montibus Arabiæ albos profert. Circa Halepum humilis est, in arvis inprimis, agricolisque exosa. Prope urbem Bir ad Euphratem major arbore & fructu, quam alibi: in Arabia cum rotundis fuscis siliquis, & circa Babylonem in arena. In Creta plantante Honorio Bello, pediculo uno flos unus exibat, & cito in terram decidebat, frutice ad sex cubitos elato, sed qui nullum semen produxit. Circa Sues ad mare rubrum sola in deserto sterili prodit, reliquis plantis solum dedignantibus. Crevit & Neapoli, tripedali longitudine, caudice rufescente, foliis pennatis quaternis in singulis petiolis. Bina primo crassa *lunata folia* ex semine prodiere, dein unicum pennatum octonis lobulis insertum caulicul isque, in quo spinulæ binæ. *Usus* gummatis nobilis & frequens, de quo libro ultimo agemus. *Folia* pertica decussa, arietum apud Arabes pastus: *succo* ex immaturis siliquis & viridibus expresso, Cahirenses coriarii pelles denigrant. *Duplex* est, si *differentiam* quæras, *Mas* & *Fœmina*. 1. *Mas* spinis horridus, fructus non edit. 2. *Fœminæ* pauciores & molliores, quas extra ramos edit. Fœcundissima est; Orientibus Plejadibus, Novembri scilicet florere incipit, & rursum ipsis Occidentibus Majo. Bifera in anno, bisque fructus maturat.

Columna ad Recci R. M. N. H. p. 866.

Vesling. ad Alpin. de plant. exoticis c. 4.

Columna l. c.

Lobel. obferv. p. 410. Bauhin. H. P. l. 11. c. 3. p. 575. Alpin. de plantis exotic. l. 1. c. 6.

II. *Acacia trifolia*, Matth. & Dodon. *Acacia altera*, Lobel. *Acacia altera Dioscoridis*, Cæsalp. *Aspalathus*, Bauh. *Aspalathus secunda trifolia*; frutex tricubitalis, *foliis* rutæ aut Cytisi ternis. *Siliqua* genistellæ aut vulgaris glycyrrhizæ novaculam effigiat dorso obtusiore, & altero latere quasi acie, acutiore. Tria etiam aut quatuor genistellæ semina parva, rotunda, lata, dura, claudit: quæ nondum matura flavent, postea nigricant. Bauhinus *ramos* ipsi tribuit rigidos & lignosos: *Corticem* subcinericium striatum. *Spinas* duarum aut trium unciarum, bifidas, trifidas, & striatas: *lignum* albicans: *folia* exiguæ pubertatis, quæ æstate amittuntur, ut autumno redeant. *Provenit* in Jacyntho, Creta & in Palæstina circa Hierichuntem & Ramam. Visa Veronæ in horto Calceolarii, & Patavii apud Cartusum. Quidam eandem cum illa planta faciunt, quae circa Neapolim & Puteolos veris initio florem luteum genistae similem, & siliquas pilosas aurei coloris profert, *Spalatrone* dicta.

Aldin. horti Farnesii c. 1. III. *Acacia Indica Farnesiana*, Romæ in horto Cardinalis Farnesii ex semina ex insula S. Dominici misso crevit. Magnitudo ei nucis Ponticæ. *Radix* una, recta, profunda, a qua radiculæ plures: auctumno dum turget, brassicam contusam & putrescentem quodammodo redolet. *Caudex* semipalmum crassus. *Rami* longi, alti, erecti, juncturis in rectum sibi non respondentibus, flexiles, & fractu contumaces. Novelli, qui humum spectant, ex viridi cinerascunt; qui solem, obscure rubent, albisque punctis maculantur, omnes tandem cum diluto virore cinerei. *Folia* mense Majo prorumpunt, pennis quinis, senis vel septenis in singulis petiolis, quibus aculei. Panduntur sole Oriente, occumbente complicantur. *Flores* Quintili & Septembri mensibus funduntur. Pauci illi, ut singulatim exorti, postquam pauca ex veteri ligno emerserunt folia, & brevis pediculi, sed qui fructum perficiant: Copiosi hi, ex novellis surculis, tres, quatuor, quinque & sex orti quasi simul, longo pediculo hærent, nullum *fructum* forte propter frigus ferunt, & siccati arbori suæ ad ver usque adpensi adhærent. Virides sunt initio, dum parvi, & exiguum fragum æmulantur; lutescunt dein, post unum & alterum diem canescunt, parvæ in modum pilæ rotundi, tomentosi, & quasi ex pluribus flocculis consarcinati. Occurrunt in iis & parva ac oblonga vascula, nisi calyculos malis dicere, 95. 100. & 110, optime simul in perfectam rotunditatem confarcta, quæ occlusa virent; aperta cum efflorescunt singula 40. vel 50. tenuissima, brevia, lutea capillamenta, quibus pro apice granum luteum, emittunt. Sapor cum amaritudine strictorius; odor violæ luteæ, & in siccis pertinax. *Siliquis* ex vasculis ortus. Denæ sæpe ex uno flore, nec centum oriri, quia tot calyculi, impossibile. Contortæ parvæ, rotundiores & veluti cornicula, virentque; sapor stringentissimus: maturæ, lentium lobos exprimunt, sex uncias longæ, digiti minoris crassitie, tuberculosæ, & nigerrimæ. Crassas & ventriosas Columna dixit. *Semina* in siliquis sine ordine, viridia dum immatura, & pisoli magnitudine, sed longiuscula; dura & nigra, dum matura. Allium vehementer redolent, ejusdemque fœtore halitum mansa inficiunt. Substantia intus candida & levis. Missa est sub nomine *Sarzæ*. Acacia. Columna ad Recc. R. M. N. H. p. 867.

IV. *Acacia Americana Recci* est duplex 1. *Spinosa*. 2. *Non spinosa*.

1. *Acacia Americana Recci spinosa* incolis *Mizquitl* dicitur. Incondita est & spinosa, *foliis* exilibus, alliorum in modum pennas avium imitantibus, ordine, utraque ramorum parte dispositis; *flore* betulæ nostratis proximo; *siliquis longis*, hinc & inde pendentibus, edulibus, dulcis & grati saporis, in quibus semen. Dat & *gummi*, & *Cassiam*. Ideo Ximenes veram veterum Cassiam esse credit. *Frequentissima* est novæ Hispaniæ, & sua sponte quibusvis in locis, sed maxime montosis, temperatis, & frigidis provenit. Ex *siliquis* placentulas Chichimecæ formant, quibus panis loco vescuntur. E tenerrimis *turionibus* effluit liquor vel exprimitur, morborum ocularium præsens remedium. Decoctum *Cicerum* nimium mensium fluxum compescit; qui si primiparæ, tineæ & lichenibus medentur. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 24. Laet Ind. occid. l. 5. c. 3. Nieremb. H. N. l. 14. c. 63.

2. *Acacia Americana Recci non spinosa* incolis *Mitzquitl Tzintzequam*, ut & *Tlacotic*, radice est fibrosa. *Caulis* & rami rubent ex luteo. *Folia* millefolii subtiliora, quam in superiore. *Flores* tres in summo rubri, qui in altera icone designantur: in qua angustioribus foliis, densisque magis radicibus planta exprimitur. *Provenit* apud Michuacanenses, funditque *gummi* vocatum Arabicum. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 25. & p. 417. Laet Ind. occid. l. 5. c. 23.

EXOTICA.

Præter jam dictas possunt huc ex Exoticis Indicis & aliis referri. 1. *Frutex Mesopotamicus Acaciæ foliis*. 2. *Frutex Palæstinus Bellonii*. 3. *Arbor cornigera foliis Acaciæ*. 4. *Ibirapytan-* TAB. XCVI.

Acacia. *pytanga Brasiliensium.* 5. *Tehoaxin Terentii,* quibus adde 6. & *Uty Brasiliensium.*

Columna ad Recc. R. M. N. H. p. 867. I. *Frutex Mesopotamicus Acaciæ foliis*, Petro de la Valle Equiti, qui ex Oriente redux attulit, debetur. Magnitudinem humanam non excedit. *Ramuli* lignosi, ulmeo cortice vestiti, qui *spinas* non simul binas in exortu foliorum, sed distinctas habent, unicamque in illorum exortu. *Folia* pennata, senis pennarum ordinibus utrinque dissecta, ac lobulis fere viginti utrinque admodum exiguis, ut vix pictura recte exprimi potuerint, incisa. *Flos* ignoratur, quia siccus erat ramulus. *Lobi* crassi, contorti, obesi, medulla pallente fungosa turgidi; in quibus *semina* pauca pyri effigie, sed majora, minora parum Acaciæ Ægyptiæ, compressa, levia, nitida, & colore spadiceo, oblique disponuntur. *Crescit* in Mesopotamia juxta flumen Tigridem, & juxta Euphratem in deserta Arabia. *Siliquæ* in sanguine cohibendo usus apud incolas, qui *Charnub* vocant.

Bellon. observ. l. 2. c. 80. II. *Frutex Palæstinus Bellonii*, myrrhæ arbor ab eodem creditus. *Spinosus* est, *caudice* contorto, denso, horrentibusque spinis obsito. *Folia* Acaciæ similia, sed paulo majora. Quid si cum priore idem, vel illi congener?

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 53. III. *Arbor cornigera foliis Acaciæ*, incolis *Hoitzmamaxalli*, est foliis Acaciæ seu Mitzquitl, *flore* luteo, siliquis edulibus. In stipite ac ramis cornua taurinis similia, colore castaneo prodeunt. In corniculis generantur *formicæ* fulvæ nigricantes & tenues, quæ ova ferunt, & morsu dolorem, qui per diem durat. *Nascitur* in calidis Huaxtecæ, & propinquis mari septentrionali locis, seu editis seu campestribus. *Usus foliorum* in extrahendis ex parte scarificata venenis. Faciunt id tusa sex horarum spatio, coloremque nigrum contrahunt. *Succus* dentibus adplicatus dolorem placat. *Ova formicarum*, quæ vermiculos referunt, in pulverem redacta, & auribus injecta, contra idem symptoma adhibentur.

IV. *Ibirapitanga Brasiliensium*, Lusitanis *Pao do Brasil*, arbor satis alta, *Cortice* fusco, brevibus spinis armato. *Rami* alternatim oppositi. *Folia* buxi similia, splendentia, diluto virentia, absque petiolis. *Flores* in ramulis quasi in unum congesti, πεντάφυλλοι, quorum quatuor cavi, quintum repandum, odoris Lilii convallii, si non fragrantioris; quos Decembri protrudit. *Siliquæ* oblongæ, compressæ, aculeatæ, obscure fuscæ, quæ nihil in se continent. Circa Alagoa & alibi frequens. Marcgr. H. P. Brasil. l. 3. c. 5.

V. *Tehoaxin Terentii*, arbor est leguminosa; *folia* Acaciæ similia; *siliquæ* piso, quarum longitudo duodecim, latitudo duorum digitorum. Reccus R. M. N. H. p. 409.

VI. *Uty Brasiliensium*, arbor saturate virens & spinosa, sorbo aucupariæ figura similis, & fere rotunda. *Lignum* album ac lentum. *Cortex* ex gryseo subfuscus. *Folia* minima, in extremitate quasi bicornia, nullius manifesti saporis. *Flosculi* prope ramulos in uvam congesti, albi, longis staminulis, ita, ut pilosi seu spinosi videantur. Marcgr. H. P. Brasil. l. 3. c. 13.

ARTICULUS IV.

De Genista-spartio.

TAB. XCVII. De *Genista-spartio* nihil habeo ex *Veteribus*, quod dicam. Apud RECENTIORES est duplex 1. *Foliatum.* 2. *Aphyllon*, utrumque spinosum.

I. *Genista-spartium spinosum foliosum* in triplici est differentia 1. *Majus.* 2. *Minus.* 3. *Foliis pologoni.* 4. *Foliis lenticulæ*, *floribus ex cæruleo purpurascentibus.*

I. *Genista-spartium spinosum majus* vel est *flore luteo*, vel *flore pallido*, vel *hirsutum.* 1. *Genista-spartium* Cluf. H. P. l. 1. c. 73. Bauh. H. P. l. 11. p. 402.

Lobel. observ. p. 534. tium ſpinoſum majus flore luteo, Cluſio *Aſpalathus alter primus*; Anguil. *Acacia altera*; Lobel. *Aſpalathus ſecunda Monſpelienſium*; Tabern. *Scorpius primus*. Frutex eſt bicubitalis aut circiter, multis deorſum inflexis, longis, & virentibus *ſpinis* horrens. *Ramis* tubercula lignoſa adnaſcuntur, e quibus animalcula crocei coloris emergunt. *Folia* puſilla, lentis magnitudine, ſubrotunda, viridia, & nonnihil piloſa, auctumno prodeunt. *Flores* in rigidioribus ſpinis, terni, quaterni, aut plures, geniſtæ ſimiles, lutei, odore meliloti officinarum, ſapore nullo. *Siliquæ* parvæ, longæ, tres vel quatuor læves, compreſſæ, in quibus *ſemen*. Obſervatum foliis caruiſſe florentem. *Anguillara* folia ſpicatim ſibi invicem per ramulorum adſcenſum impoſita facit. *Creſcit* in Narbonenſi Gallia, in Cantabris ſuperato Pyrenæo ſaltu & alibi. Caſpar Bauhinus inter Sommiere & Monſpelium Majo florentem vidit. Viſa & Bernæ in Benedicti Aretii horto. *Floribus* quidam ad icterum viridem utuntur, & toto cremio furnos calefaciunt. 2. *Geniſtaſpartium ſpinoſum majus flore pallido*, eſt Cluſii *Aſpalathus alter ſecundus*, jam dicto ſimile, ſed firmius, robuſtius, aliquando altius, & cui *flos* perpetuo pallidus. *Provenit* in Caſtella vetere. 3. *Geniſtaſpartium majus hirſutum*, Cantabris *Hallada* vocatur. Minus præcedentibus plerumque, & pedali altitudine, tenerius etiam. *Ramuli* in multo plures ſpinas dividuntur, iſtæ denuo in alias, ut ſingulæ totidem folia Abrotani videantur. Ex ramulorum lateribus prodeunt vere alii incani & hirſuti, quibus adnata *folia* mollia, & incana lentis, ſed majora, quam in primo genere. *Flores* in ſummis ramuſculis ſeni aut octoni, geniſtæ aut piſi forma majores, quam in primo, colore luteo. *Provenit* in Cantabris ad radices Pirenæorum, qua Hiſpaniam ſpectant, tertio a Victoria milliari.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 74. Bauh. H. P. l. 11. p. 403. Lobel. obſerv. p. 535. 2. *Geniſtaſpartium ſpinoſum minus*, eſt *Scorpius ſecundus* Cluſii, *Geniſtaſpartium ſpinoſum alterum* Lobel. *Aſpalathus alter hiſpanicus* Lugdunenſi, *Scorpius tertius* Tabern. *Spina Chriſti* Cæſalpino, *Aſpalatho Monſpeliano adfinis* Bauhino. Pedem proceritate vix æquat, & ſpinis horret denſiſſimis. Quæ virent, ſeriem quandam ſervant, & ſemper contrario inter ſe exortu naſcuntur. Summis ramulis bini vel terni *flores* lutei, menſe Martio inſident. *Siliquæ* vel potius *ſemina*, incana, lanugine hirta latitant ſub ſpinis. Viſum a Cluſio in collibus Granatæ vicinis itinere Cordubenſi duntaxat, nec uſquam alibi. Geniſta-ſpartium.

3. *Geniſtaſpartium foliis polygoni*, ſeu *Alhagi Maurorum Rauwolfii*, Bauhino *Agul & Alhagi Arabibus*, *planta ſpinoſa mannam reſipiens*, frutex eſt cubitalis. *Radix* purpurea. Virgæ denſiſſimo ſpinarum acutiſſimarum, gracilium, flexiliumque ſtipatu refertæ. Surculi prope infiniti, teretes, & a trunco eleganti ordine hinc inde ſparſi, majori parte Cuſcuta obſeruntur. *Folia* ad ſpinarum exortum oblonga, Polygoni figura, cinerea. *Flores* ex ſpinis plurimi, rubelli: quibus decidentibus ſuccedunt *ſiliquæ* rubentes, ſemine concolori farctæ. *Provenit* in Perſia, circa Halepum, & urbem Meſopotamiæ Kacka. Incolæ novum quoddam Mannæ genus ex eo legunt, cujus grana Coriandro noſtro majora paulo. Folia calidæ & ſiccæ naturæ ſunt. Manipulus in aqua decoctus purgat. Rauwolf. in itiner. Bauh. H. P. l. 11. p. 405.

II. *Geniſtaſpartium aphyllon* eſt duplex 1. *Floribus ex cæruleo purpuraſcentibus*. 2. *Floribus luteis aculeis tribus ſemper junctis*.

1. *Geniſtaſpartium ſpinoſum aphyllon, floribus ex cæruleo purpuraſcentibus*, Cluſio *Erinacea*, Lobel. *Spartum aphyllon fruticoſum, junceis aculeis lanatis capitulis*, Cæſalp. *Geniſtæ rotundæ alterum genus*. Tabern. *Scorpius quartus*, & *Spartium aculeatum aphyllon*, Bauh. *Geniſta erinacea*, planta eſt dodrantalis, & in orbem per ſolum diffuſa. *Radix* lignoſa & magna. *Spinæ* multæ, virides. *Foliola* raro profert; & ſi quando perpauca lenticulæ ſimilia, illis decidentibus multiplici ſpinarum vallo Erinaceum Cluſ. H. P. Lobel. adverſ. p. 409. Bauh. H. P. l. 11. p. 403.

Genista-spartium.

in se convolutum repræsentat. *Flores* genistæ bini aut terni, ex cæruleo purpurascentes, qui calyculis hispidis, villosis, & omnino incanis includuntur, & mense Aprili prodeunt. *Nascitur* regno Valentino, circa Siete agues oppidulum locis asperis frequens. Incolæ *Erizzo* vocant.

Bellon. observ. l. 1. c. 18. Bellus ad Clus. epist. 2. Plin. H. N. l. 12. c. 8. Plutarch. Sympos. l. 1. quæst. 4. Athen. Dipnos. l. 3. Alpin. exotic. l. 1. c. 8.

II. *Genistaspartium spinosum aphyllon, floribus luteis tribus aculeis semper junctis*, Bellon. *Achenopoda Cretensium*, Bello *Echinopoda Cretica*, *Chenopoda Plinii*, *Echinopoda* Plutarchi & Athenæi, vulgatissimum est in Creta, & Erinaceum Clusii, superius descriptum æmulatur. Tota planta viridis & in orbem diffusa cernitur, aculeis horrens. *Folia* nulla: *flores* parvuli lutei, ut Bellus habet. *Alpino* est frutex cubitalis, cui multi ab una radice *surculi* duri, lignosi, & flavescentes, albicantes, si exaruere. *Spinæ* plures, sursum fere ex toto actæ, acutorum triangulorum speciem præbent. *Floribus*, qui pauci, thecæ parvulæ, triangulares succedunt, quibus semina. *Nascitur* in Creta. *Lignum* aliquantulum amarescit, non absque grato odore. Non patitur frigora. Non attingi ab apibus, Plinius prodidit.

ARTICVLVS V.

Scorpius. TAB. XCIIX.

De Scorpio seu Genista spinosa.

Theophr. H. P. l. 6. c. 1. & 3. Plin. H. N. l. 21. c. 15. & l. 22. c. 15.

I.

De *Scorpio*, hoc duntaxat ex Antiquis occurrit, totam spinis constare. *Radix* est simplex, brevis, & recta. Melius εὐθύρριζον leges, quam βαθύρριζον. Non potest profunda radix esse, quæ brevis. *Folium* nullum præter spinam. Non germinat ante æstatem, prorogatque suam βλάστησιν ad auctumnum. *Florem* post æquinoctium auctumnale, seu μετὰ ἰσημερίαν φθινοπωρίνην, profert, ἐν τῷ σαρκώδει, τῷ ἐποιδοῦντι ὑπὸ τῷ ἄκρῳ in carne extuberante in extremo aculei, (male, seu ἐξοιδοῦντι τὸ ὑπὸ τὸ ἄκρον, seu τῷ εἰσποδοῦντι) initio candidum, postea ἐπιπορφυρίζοντα, seu leviter ad purpuram accedentem. Hermolaus cum asparago confundit.

II. RECENTIORIBVS duplex est 1. *Major*. 2. *Minor*.

I. Genista spinosa major est etiam duplex 1. Brevibus aculeis. 2. Longioribus aculeis.

Bauh. H. P. l. 11. p. 400. Camer. in horto Lobel. advers. p. 354.

1. *Genista spinosa major brevibus aculeis*, Lobel. Bauh. Tabern. *Nepa Theophrasti*. *Radices* habet ligneas, multiplices, implexas, tenues: a quibus mox exorsæ *spinulæ* rigidulæ, densæ, Corrudæ simillimæ, aliquanto majores, virgulta universa summotenus vestiunt, sicque tota planta densis horret aculeis pro foliis: & faciem Corrudæ præfert gustu amaricante. Visa a Lobelio in Provinciæ locis montosis ubertim fruticans, præsertim prope montium radices, qui Magdalenæ fano & specui finitimi. Sed & saxeis & aridis, Sterellæi montis declivibus; nec non prope amnem argenteum. Frutex, quem sub *Nepæ nomine quorundam*, seu *genistellæ spinosæ adfini* tradit Bauhinus, senticosus est, & pro folio spinam gerit. Pungens hæc mucrone creberrima, longitudine inæquali, juniperinis foliis angustior, & nova spinarum minorum sobole fœcunda, viridans, striata, sæpe glabra, aliquando pilo brevi obsita, quo & rami sesquicubitales, striati, nonnunquam hirsuti obducuntur. Facit & Ruellius fruticis in montosis & asperis nascentis mentionem, quo sepes tam vivas quam structiles rustici stipant: sed cum illi florem luteum adscribat, frustra Scorpium Theophrasti credideris.

Clus. H. P. l. 1. c. 74.

2. *Genista spinosa major longioribus aculeis*, Dodon. *Genista spinosa*, Clus. *Scorpius primus*, Tabern. *Scorpius secundus*, cubitali altitudine adsurgit. Virgæ multæ, ex atro virentes, striatæ, densissimo *spinarum* vallo obsitæ, quæ dein mineribus circumsepiuntur. *Folia* nulla nisi primo vere adparent, brevi decidua. *Flores*

Flores genistæ minores, pallidi, aliquando adeo rufescentes, ut rubere videantur, sub auctumnum præsertim. Funduntur Majo & Junio, quandoque æstate tota, circa auctumnum iterum floribus vestita conspicitur. *Siliquæ* cylindraceæ, magna ex parte inanes, aliquando semine pallido & subfusco turgidæ. *Nascitur* variis Germaniæ, Belgii, Galliæ, Angliæ, & Hispaniæ locis. Circa Burdegalam & apud Cantabros frequentissima & tanta magnitudine adsurgit, ut altitudine duos viros, crassitudine brachium humanum æquet. Sed & aculeorum multitudine & paucitate pro locorum varietate variat. Parum abest, quin *Scorpium Theophrasti* dixerim. Ἄφυλλον quidem scribit; sed potuit adultam descripsisse. Quibusdam est *Ulex Plinii*, sed nullas notas, unde colligas, addidit. Rorismarini similem dicit, asperum, & qui aurum retineat. Nec ab hac multum abire puto *Nepam*, quam *Bauhinus* Bononiæ vidit, spinis longioribus, minus rotundis & firmis, angulosis, quæ in alias subdividebantur. In summitate ramulorum mense Aprili adparebant florum pediculi, & veluti calyces hirsuti. Quia vero icon Bauhini ab istis diversa, placuit & eam adponere. Facta est ex ramulis tribus ex Anglia missis; in quorum *uno folia* in summitate latiuscula, hirsuta, in aculeum desinentia; in *altero* flores lutei ex brevi pediculo simul inter spinas; in *tertio* inter spinas *siliquæ* latiusculæ erant, compressæ, breves, nigræ, hirsutæ, calycibus foliosis æque fere longis obtectæ, in quibus *semina* bina.

Plin. H. N. l. 33. c. 4.

Bauh. H. P. l. 11. p. 400.

II. *Genista spinosa minor*, est quadruplex. 1. *Germanica*. 2. *Hispanica villosissima*. 3. *Anglica* seu *Aspalathoides*. 4. *Montis ventosi*, cui 5. adde *Genistam* seu *Spartum purgans Bauhini*.

I. *Genista spinosa minor germanica*, Dodon. *Genistella*, Gesn. *Genistella spinosa*, Lobel. *aculeata*, Cæsalp. *Coroneolæ similis suffrutex*, Clusio *Genistæ species spinis & aculeis horrens*, Bauhino *Genistella aculeata foliosa*, *virgulas* quasdam admodum tenues promit, initio minutulis *foliis*, ac exiguis innocentibus *spinulis* circumvallatas: postea vero, cum annuæ fuerint, defluentibus foliolis solis durioribus spinulis communitas. *Flosculi* pallide lutei. *Siliquæ* parvulæ, in quibus semina exigua rotunda & subrubentia. *Radix* lignosa & lenta. Occurrit pluribus per Brabantiam locis nonnihil humentibus, incultis etiam & neglectis. Carere ea adhuc videtur Italia & Narbona, si Lobelio fides. Per Pannoniam vulgatissima. Circa Francofurtum & aliis Germaniæ locis frequens. Paulo ab ista descriptione *Bauhini Genistella aculeata foliosa* abit. Folia in ea hirsuta alterno positu nascuntur, spinæ longæ, creberrimæ, majoresque minorum sobolem infesto mucrone pungentium e lateribus pariunt. *Flores* lutei spicati &c. At *Cæsalpini Coroneolæ similis suffrutex*, *ramulis* est obsequiosis & lanuginosis, qui anno secundo *aculeis* rectis armantur, quibus alii a latere insunt; *foliis* Polygoni; *floribus* genistæ minutis; *siliquis* brevibus & latis lentis modo, in quibus pauca semina. Toti plantæ saporem austerum & glutinosum cum modica amaritudine addit; incultisque & humectis locis nasci.

Gesner. in hortis germ. p. 260. Dodon. Pemt. 6. l. 1. c. 21. Bauh. H. P. l. 11. p. 399.

Scorpius.

Lobel. ad vers. p. 409.

2. *Genista spinosa minor hispanica villosissima*, in prodromo *Genistella Monspeliaca spinosa Bauhino* dicitur. Viticulis est palmaribus, in terram reflexis, quorum pars inferior in brevissimos ramulos, ex parvis spinulis constantes dividitur, a medio vero sursum villosi sunt, quandoque in ramulos brachiati, oblongis viridibus foliis, minoribus sæpe additi, vestiti, spinisque carentes: summitatibus flores pallide lutei, forma genistæ spinosæ vulgaris similes, insident. Monspessuli quidam *Corrudam luteam* vocabant. *Similem*, sed per omnia majorem, caulibus pedalibus, foliis rarioribus, spinis longioribus, minusque pungentibus, floribus majoribus & aureis, quasi in spica dispositis, ex Hispania habebat Bauhinus. Tanta in hac specie varietas.

Bauh. prodromi thesauri l. 11. c. 3.

Scorpius. Casp. Bauh. prodromi l. 11. c. 3. Johan. Bauhin. H. P. l. 11. p. 401. 3. *Genista spinosa minor Anglica*, seu *Aspalathoides*, Johanni Bauhino est *Genistella minor Aspalathoides*, pedalem superat altitudinem. *Stipes* rotundus, lignosus, *cortex* rufus, hinc inde spinis rarioribus armatus, & in ramos, qui in minores subdividuntur, brachiatus. *Foliola* circum ramos rara, parva, quædam subrotunda, oblonga quædam, spinis interjectis. *Flores* lutei superioris duplo minores, hinc inde componuntur. Missa ex Anglia. Sed & in asperis circa Aureliam Gallorum visa, ramis late sese spargentibus. *Johanni Bauhino* est frutex vix cubitalis, *cortice* quasi cinereo. *Virgis* spinæ breviores alternatim dispositæ. *Foliola* juxta spinas fere rotunda, lenti palustri pene æqualia. *Flores* inter spinas per totos ramos copiosi, aurei.

Bauh. H. P. l. 11. p. 400. 4. *Genista spinosa minor montis ventosi*, frutex est palmaris, cui priores rami plures duas uncias longi, spinis juniperinis ornati; alii longiores quatuor unciarum circiter, *folia* hirsuta, longiuscula & latiuscula, *flores* aurei.

5. *Genista* seu *Spartum purgans Bauhini*, in duobus ramulis ab eo exhibetur. Bauh. H. P. l. 11. p. 404. 1. *Prior* sesquicubitalis erat, rigidus, cortice crasso amaricante, ligno albicante intus, in numerosam virgarum sobolem divaricatur, in quarum extremis aculei, ipse uvæ marinæ quodammodo adsimilis. *Foliola* in ramorum extremorum geniculis, cinericia lanugine obseruntur. *Flores* ex longiusculis pedicellis lutei. Ex monte Pilati erat. 2. *Posterior* senticosior est & strigosior, innumeris nodulis torosus, incurvo ligno, vix pedalis. *Ramuli* in spinas desinunt. *Foliis* & *floribus* orbatus in extremis quibusdam capitula hirsuta, incurva & nutantia gerit, quod monstrosum quasi est.

ARTICVLVS VI.

De Genista non spinosa.

Genista non spinosa. TABVLA XCIV.

Genistam spinosam, *Genista non spinosa* excipit, quæ quintuplex. 1. *Angulosa*. 2. *Tinctoria*. 3. *Ramosa foliis hyperici*. 4. *Argentea* & 5. *Arabica*.

I. *Genista non spinosa angulosa* est duplex 1. *Scoparia*. 2. *Trifolia Bauhini*.

Lobel. observ. p. 531. advers. p. 403. Bauh. H. P. l. 11. p. 390. Clus. H. P. l. 1. c. 71. 1. *Genista non spinosa angulosa* & *scoparia*, Clus. *vulgaris*, Lobel. & Eystett. *Genista scoparia vulgi*, & *Spartium*, Cæsalp. *Genista quadrato junco*, dicitur. Attingit sæpe hominis altitudinem. *Radix* lignosa, dura, fibras in obliquum emittens. *Caudices* tenues lignosi, a quibus *virgulæ* angulosæ, virentes, flecti faciles. *Folia* exigua, obscure virentia: *flosculi* elegantes communiter lutei, raro albi. *Siliquæ* plenæ, per maturitatem nigricantes: in quibus semina plana, subrufa, dura, lentibus minora. Sæpe radici Orobanche adnascitur ex ipsius fibris profecta; quidam *rapum genistæ* vocant, alii *hypospartium*. Tuberosum hoc turbinatum, subnigricantibus squammis, pulpa sublutea. *Caulis* inde dodrantalis, cui *flores* circa fastigium subcandidi, Lamii fere æmuli, seu galeati; *siliquæ* oblongæ, crassæ, teretes; in quibus *semina* minutissima & supervacanea. *Provenit* locis siccis, glareosis, secus vias, aliquando in sylvis. *Rapum* mense Junio & Julio invenitur in Flandria, Gallia, Anglia, Austriæ & Pannoniæ sylvis. Sabaudiæ & Pedemontii colles copiosum fundunt. Cæsalpinus hujus generis exiguum in Alpibus, cespite lato, palmaribus juncis mollibus, sine foliis crescere scribit: Dodonæus illi subesse, quæ ad perfectionem non venit, & vel nullos vel paucos flores profert. Vehementer a quibusdam commendatur ad calculum & movendas urinas, si in vino decoctum, vel recens in succum, qui ad solem indurari debet; semisiccum in oleum reda-

redactum propinetur. Succus recens vulnera mundat & glutinat: pulvis cum calido vino exhibitus, insigne contra colicam remedium.

Bauh. H. P. l. 11. p. 388. 2. *Genista non spinosa angulosa trifolia Bauhini*, frutex est sarmentosus, duos aut tres cubitos altus. *Radix* multifida, lenta, lutea. *Rami* densi, angulosi, virescentes, flexiles. *Folia* trifolii crebra, hirsuta, acuminata. *Flores* crocei, *galericulati*, staminibus recurvis, cum apicibus croceis. *Siliquæ* nigræ, compressæ, latæ, hirsutæ, in quibus *semen* Colutheæ vesicariæ, fuscum compressum. Tota stirps graviter olet, & amarescit. *Nascitur* in arenosis juxta vias, in sylvis, agris, campis, & montanis arbustis, quæ statis temporibus cædi solent: in Germania, Gallia, Anglia, Italia &c. In Pannonia, Bohemia, Austria, Moravia, nulla sponte nascentis vestigia observavit Clusius. In Hetruria, Majo & Junio; inter Beffordiam & Masmunster Septembri floret. Inter Monspelium & Lugdunum visa a Bauhino mense Julio cum siliquis & foliis ex uno pediculo ternis, pilosis. Quantum ad *vires & usum*, calefacit & siccat in altero ordine, abstergens, & partium tenuium. Ex *virgultis* aridis & combustis factum lixivium, cum albo & tenui vino, potenter aquosos humores per vesicam pellit, acrimonia visceribus aliquando damnosum. Eadem in vino vel aqua decoctorum contra cachexiam, hyprópem, & viscerum obstructionem virtus. *Florum* usus in *acetariis*, si gemmantes adhuc decerpti sale & aceto condiantur, quod Germanis, Gallis, & Belgis solemne; nec ullus a nausea vel vomitu metus: contra calculum, si aqua ex iis destilletur. *Seminis* in purgandis *hydropicis*, podagricis, si drachmæ unius pondere in substantia, vel aucto pondere, ut artis est, duarum unciarum decocto, exhibeatur. Non minus potenter, quam helleborus, supra & infra pellit.

II. *Genista non spinosa tinctoria* est triplex. 1. *Hispanica foliis angustioribus incanis*. 2. *Italica seu Lucensis foliis latioribus*. 3. *Germanica*.

Genista non spinosa. 1. *Genista non spinosa tinctoria, hispanica, foliis angustioribus incanis*, Clus. *tinctoria hispanica*, Lobel. *Genistella infectoria*, Lugd. *Oricella Theveti*, Bauhino *Genistella tinctoria hispanica*. Frutex est bicubitalis. *Caudex* rectus, enodis nudus, cui *cortex* candicans. *Rami* multiplices, tenelli, fragiles, & breves. *Folia* lini aut thymeleæ, superne virentia, inferne incana, & argentei splendoris; gustus subamari. *Flores* summis ramulis spicatim congesti, genistæ tinctoriæ germanicæ similes, lutei. Quo tempore floret, crescit sub ea *Hæmodori* quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis crassitiei, multis floribus a medio scapo ad summum usque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus, & in quinque partes divisis. Totum pingui & oleosa materia turget. *Visa* in regno Murciano secundum vias, mense Martio florens. Hæmodoro si vaccæ vescantur, creduntur taurum expetere. Unde incolis *Yerva tora*. Theveti *Oricella* in insulis Canariis nascitur. Ferrea inprimis, locis lapidosis & montosis. Tincturam ad coria suppeditat. Clus. H. P. l. 1. c. 69. Lobel. adverf. p. 407. Bauh. H. P. l. 11. p. 392.

2. *Genista non spinosa tinctoria Italica seu Lucensis foliis latioribus, surculo* est lignoso, striato, nodulis ab ima parte contorto. *Folia* latiora, molliora, & breviora, quam præteritæ. Viridia eadem, adversa parte subcinericia, per ambitum leviter hirsuta; & alternatim ponuntur. Nervus insignis per medium excurrit, & in apicem terminatur. *Flos* luteus & hians. In sicca nullus notabilis gustus. *Provenit* in montibus Lucensibus. Bauh. H P. l. 11. p. 393.

3. *Genista non spinosa tinctoria germanica*, aliquibus *lutea herba Plinii*, Bauhino *flos tinctorius*, Trago *Ferula*, Leoniceno *Lysimachia*, Cæsalp. *Coroneola Anguillaræ*, Clus. *Genista vulgaris*, Dodon. *Genista tinctoria*, Cordo *Chamæleuce*, Lobel. *Genistella infectoria vulgi* dicitur. E *radice* lignosa *viminum* cubitalium, & teretium seges fruticat: quibus *folia* alternatim adnascuntur hyssopi, majora, Plin. H. N. l. 33. c. 5. Bauh. H. P. l. 11. p. 391. Clus. H. P. l. 1. c. 69. Dodon. Pemt. 6. p. 749. Lobel adverf. p. 407.

Genista non spinosa. majora, interdum paria, supra & infra atrovirentia, quæ fatuo madore os mandentis implent. *Flores* in thyrsis lutei; genistæ angulosæ minores. *Siliquæ* unciam longæ, latiusculæ, glabræ; in quibus multa *semina* parva. *Invenitur* in sylvosis locis, ad montanorum pratorum margines in Germania, Gallia & alibi. Genevæ & Ebroduni Majo, Junio & Julio floret; mense Augusto Montbelgardi. *Usus* florum in tingendo. Lutenm colorem præbent, qui si cæruleo superinducatur, viridem efficies. *Variat* foliis latioribus, angustioribus; ramulis modo erectis, modo procumbentibus. *Coroneolam* suam facit Cæsalpinus suffruticem cubito breviorem, cui ramuli recti & striati; folia lini sed latiora; *flos* luteus, copiosus; *siliquæ* exiles. Oritur in sylvis.

Bauh. phytopin. l. 11 p. 395. III. *De Genista non spinosa ramosa foliis hyperici*, quæ Lugdunensi Genista minima, nihil habeo, quod dicam, nisi variare. Bauhinus non longe Friburgo & ad Petram pertusam frutescentem, Monspelii humilem collegit.

Bauh. H. P. l. 11. p. 398 IV. *Genistæ non spinosæ argenteæ*, surculus est multiplex, teres, in multas alas transversas divisus, argenteus. *Folia* ad ramulorum exortum singularia, argentea hirsutie obsita. *Fructus* in surculorum internodiis, Carpobalsamo officinarum similis, spadicei coloris, corticosus, in summo apicula acuta exornatus, calyculo foliaceo continetur. *Semen* in eo nigrum, subrotundum, rugosum, & fere evanidum. *Habebatur* in horto Patavino sub *Cytisi argentei* nomine.

Bellon. observ. l. 2. V. *Genista Arabica*, quæ a nostra diversa, planities ad montem Sinai obsitæ sunt: quæ etiam in Arabiæ solitudinibus nascitur.

ARTICVLVS VII.

De Chamægenista.

Chamægenista. Vid. TABVLA XCIX.

Chamægenista in sextuplici est apud Bauhinum differentia. 1. *Foliis genistæ vulgaris.* 2. *Sagittalis.* 3. *Caule foliato.* 4. *Folio articulato.* 5. *Cretica.* 6. *Montana hispida.*

Clus. H. P. l. 1. c. 71. Bauh. H. P. l. 11. p. 393. Tabern. H. P. l. 35. 107. I. *Chamægenista foliis genistæ vulgaris*, Clusio *Chamægenista prima*, Tabern. *Genistella Pannonica*, Bauhino *Genistella pilosa*, frutex aliquando bicubitalis. *Radix* longa & oblique serpens. *Virgulta* teretia, lenta, striata humi diffunduntur, in multos angulosos *ramulos* divisa. *Folia* per eos temere sparguntur terna quaterna, dorso eminentiore & quasi complicata, supra cana lanugine obducta, infra glabra, gustus amariusculi. *Flores* ad ramulorum latera multi, crocei, ex hirsuto calyculo, exterius pilosi, interius glabri; nullo alibi, alibi perexiguo, alibi etiam haud contemnendo odore. *Siliquæ* his succedunt, planæ, latiusculæ, hirsutæ: in quibus semen exiguum, flavescens. *Prodit* locis siccis, editis, desertis, in Pannonia, Germania, Gallia, & alibi. Inter vepres luxuriat, & in majorem altitudinem excrescit. In sylva Aigremont mense Aprili floret. Visa etiam in sabulosis & lapidosis tumulis, Oeno fluvio per Sequanos labenti propinquis. Mulierculæ in movendis menstruis in fomentis adhibent.

Tabern. l. c. Clus. l. c. Lobel. adverf. p. 408. Bauh. H. P. l. 11. p. 393. II. *Genista sagittalis*, Tabernom. *Chamæspartium*, Gesn. *Genista minima*, Lobel. *Genistella graminea montosa*, Clusio *Chamægenista altera*, Camer. *Genistella sagittalis pannonica*, Bauhino *Genistella herbacea*, Gerh. *Genistella lagopoides*, herba est potius lignosa, quam frutex, raro cubitum excedens. *Ramuli* molles, hirsuti, internodiis distincti, quibus duæ latæ & molles fimbriæ. Ad singula internodia *folium* unum oblongum, obtusum, pilosum, sine pediculo. *Flores* in virgularum summitate parvi, hiantes, lutei, spiciformes. *Provenit* in Burgundia circa Montbelgardum; in Gallia circa Monspelium; in hercynia sylva, Basileæ, ubi Majo floret. In Pannonia nascentem mul-

tis locis observavit Clusius. Reperitur & circa Francofurtum ad Mœnum, & in colle juxta Limagum fluvium, infra Wettigam monasterium. Flores puerorum crepundia & lusus. Est *Major* & *Minor*. Unde *Chamæspartium primum* & *secundum* Tabernomontani.

Tabern. l. c. Cluf. H. P. l. c. Bauh. H. P. l. 11. p. 394.

III. *Chamægenista caule foliato*, Dodon. *Genista humilis*, Camer. *pumila*, Cluf. *Chamægenista peregrina*, Bauhino *Genistella herbacea platyphyllos*, Tabern. *Chamæspartium tertium*, Gerh. *Genistella pinnata*, vix palmari altitudine adsurgit, admodum tamen fruticosa. *Folia* Chamæleæ proxima, breviora, dura, carnosa, aliquantulum in ambitu sinuosa, crispa, rigidiuscula, uno nervo ex altero e medio folii prodeunte, qui nervus paulatim intumescit, & in ramulum convertitur. *Flores* in ramulorum summitatibus quini, seni, aut plures ex villosis calyculis nascuntur, aurei plane coloris, nisi bina inferiora incana lanugine pubescerent. In solis Valentini regni asperis & incultis mense Majo florentem observavit Clusius.

Chamægenista.

IV. *Chamægenista folio articulato*, Tabern. *Chamæspartium Narbonense*, Gerh. *Genistella globulata*, est sagittali simillima, nisi quod sit minor. Repit virgultis suis humi.

Tabern. H. P. l. 3. c. 107.

V. *Chamægenistæ Creticæ* virgulæ palmo minores, humi diffusæ, tenues, rotundæ, subcanæ, in ramulos divisæ. *Foliola* oblonga, angustissima, bina aut terna, ab eodem exortu, sed altero semper longiore, incana. Ex foliorum alis *flosculi* terni, quaterni, parvi, lutei, genistæ floribus æmuli. Siliquas non vidit.

Bauh. prodrom. l. 11. c. 3.

VI. *Chamægenista montana hispida*, Thalio genistæ minoris species.

ARTICULUS VIII.

De Spartio.

TAB. XCIX. & C.

Spartium.

I.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 158.

Spartium frutex est *Dioscoridi*, longas proferens virgas, ἀφύλλας, non quod folia omnino non habeat, sed quod, dum primo germinare incipit, exilibus cingatur, quæ quamprimum decidunt, ita ut reliquo anni spatio, viduum foliis cernatur; & δυσθραύστας seu frangi contumaces. *Flos* ipse leucoii luteus. In *siliquis* seu phaseolis (sic cum Sarraceno legendum,) exilia *semina*, lenticulæ similia habentur. Plinius cum genista confundere videtur, dum ei eas vires, quæ Spartio a Dioscoride adsignantur, adscribit. *Usus* ramulorum in ischiade & tussi, si in aqua macerentur, mox tusorum succus, seu haustu seu per clysterem exhibeatur. *Flores* & *semen* cum aqua mulsa per superiora vehementer hellebori modo ἀκινδύνως purgant: hoc etiam κινεῖ τὴν κάτω κάθαρσιν.

Plin. H. N. l. 24. c. 9.

II. Apud RECENTIORES occurrunt. 1. *Arborescens seminibus lenti similibus.* 2. *Alterum monospermon semine reni simili.* 3. *Tertium flore albo.* 4. *Triphyllon.* 5. *Sterile.* 6. *Creticum Alpini.* 7. *Spinosum ejusdem*, cui adde 8. *Spartio primo adfinem.*

I. *Spartium arborescens seminibus lenti similibus*, est Bauhino & Cedro *Genista juncea*, Clusio *Spartium Dioscoridis*, *Genista Plinii*, Dodonæo *genista Italica*, Matth. *Genista*, Lugd. *Spartium*, Lobel. *Spartium Dioscorideum Narbonense & hispanicum*, Camer. *Genista trans-Alpina*, Eyst. *Spartium hispanicum*, frutex est quatuor vel quinque cubitorum. *Vimina* juncea, teretia, obsequiosa, viridantia: per quæ dum floret, & novella est, *folia* quædam oblonga, ramis concoloria, & decidua sparguntur. *Flores* in virgultorum summitatibus multi, lutei, adspectus læti, floribus pisorum similes, & gustu dulces. Succedunt his *siliquæ* quatuor vel quinque uncias longæ, compressæ, ali-

Cluf. H. P. l. 1. c. 70. Bauh. H. P. l. 11. p. 395.

Spartium. aliquantum incurvæ, colore castaneæ, in quibus viginti sæpe semina compressa, rubentia, lucida, Lente minora, non ita circinata, saporis leguminosi. *Nascitur* in Italia, Gallia, Hispania & Germania. In Hetruria adeo copiosa, ut colles aurei videantur. Circa Monspelium floret mense Aprili. Visa Basileæ arborea. Lignosiore stipite in Angliæ & Belgii hortis adolescit. Quantum ad *Vires*, calida est & sicca in secundo, semen calidius, floribus & ramulis humiditas incidens inest. *Lignum* vitibus ligandis apud Italos inservit, fiuntque ex macerato funes & rudia linteamina, ex quibus succi. Expetitur & figulis, conficiendo vasorum fictilium generi, quod vulgo *de maidua* vocant. Ut aureus color in opere conservetur, hoc solo fornaces succendunt. Aqua e floribus urinæ difficultatem tollit. Unguentum contra ovium scabiem paratur; oleum ad obstructiones splenis, fermentaturque ad viginti dies in fimo.

Matthiol. ad Dioscor. l. 4. c. 152.

II. *Spartium alterum monospermon semine reni simili*, Dodon. *Spartum frutex majus*, Clus. *Spartum secundum hispanicum*, Lugd. *Spartium hispanicum alterum*, Tabern. *Spartium hispanicum quartum*, Lobel. *hispanicum alterum flore luteo*, Bauh. *Spartium hispanicum lobis rotundiusculis flore luteo*. *Radix* dura, lignosa. *Stipes* cubitalis, cui cortex scaber & striatus. *Radix* virescentes & striati, *virgulæ* junceæ, quibus novellis & dum germinant, aliquot folia, statim ac planta florere cœpit, decidua, ut dein ἄφυλλος videatur. *Flores* lutei inodori, trifolio pratensi aut glycyrrhizæ similes. *Lobi* cartilaginei, rotundiusculi, ex flavo rubescentes, in quibus semen plerumque unicum, durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in lobis, dum quatiuntur, crepitat. *Crescit* variis Castellæ locis solo arenoso, floretque Majo. Semen Julio maturum. Semine in uvis Damascenis reperto, habuit in Belgio enatum Mutsonus.

Dodon. Pempt. 6. l. 2. c. 3. Lobel. observ. p. 533. Bauh. H. P. l. 11. p. 397.

III. *Spartium tertium flore albo*, Clusio *hispanicum tertium*, Dodon. *Spartum frutex minus*, Tabern. *Spartium hispanicum quintum*, hominis aliquando altitudinem superat. *Virgulis* est superiore tenuioribus lentioribusque: *flore* ejusdem formæ, sed majore & candido, *lobis* & semine minoribus. *Visum* a Clusio Gadibus & locis vicinis, solo sterili & arenoso, Februario florens.

Clus. H. P. l. c. Bauh. H. P. l. 11. p. 398.

IV. *Spartum triphyllon*, Lugd. *genista Ilvensis*, Guiland. *Cassia Latinorum*, Bauhino *Genista radiata sive stellaris*, aliis *Scopa Plinii*, ramosa est planta. *Caulis* unus, *inquit Bauhinus*, in tres dividitur ramos, hi rursum in alios bis aut ter aut quater semper ternos; internodia duas uncias longa: *folia* ad unumquodque geniculum sex verticillatim cauli circumposita incana, hirsuta: in viminum valde tenerorum angulosorumque extremis *flores* genistarum densi & lutei. *Crescit* in Ilva, & alibi.

Bauh. H. P. l. 11. p. 399. Lugd. H. P. l. 2. c. 25.

V. *Spartium sterile* juncus est proprie aridi soli, quod neque folium, neque florem, neque semen profert. *Nascitur* in Hispania & Africa. Utuntur eo ad varia.

Gviland. de papyro.

VI. *Spartium Creticum Alpini*, planta est procera, densissime fruticans, surculosa: quippe ramulis a crassis veluti caudicibus, rotundis, viridibus, dense maculis parvis albis punctorum alborum modo, infectis, nascentibus longis, subtilibus, sursum recte actis, flexilibus, rotundis, cortice viridi prædita. Hi deorsum ramulos multos habent, utrinque in æqualibus intervallis inordinatim positos, & in medio ramis foliisque nudi sunt, & postea sursum in cymis dense fruticant. *Folia flores* & *siliquæ* aspalathi sunt. Tenera germina, flores & semina valenter per alvum, & vomitum pituitam & serosos humores purgare dicuntur. Indictum Alpinus putat.

Alpin. de plant. exot. l. 1. c. 12.

VII. *Spartium spinosum Alpini* duplex est, *primum* & *secundum*. I. *Spartium Alpini spinosum primum*, multos nigros *ramos* habet, *virgas* junceas,

junceas, ſubtiles, nigreſcentes, triangulæ. In ſurculorum exortu *folia*, in eodem exortu quina, parva, tenuia; *flores* lutei, parvi, Spartii Cretici ſimiles; quibus *ſiliquæ* parvæ ſuccedunt. II. *Spartium Alpini ſpinoſum ſecundum*, ramos poſſidet craſſos, rotundos, aſperos. *Virgæ* in *ſpinas*, acutas, triangulos multos facientes deſinunt. *Foliis* duplex ordo. Ad exortum ſurculorum ex ramis, Spartii ſunt ſimilia, ſed tenuiora, ex uno exortu trina, quaterna, quina: poſt in virgis rectis utrinque crebra, tragacanthæ modo, usque ad apicem fere virgularum, quibus ſubtiles duræ & acutæ ſpinæ ſuperſunt. *Naſcitur* in Creta cum priore.

Alpin. de plant. exot. l. 1. c. 13.

Alpin. de plant. exot. l. 1. c. 14.

VIII. Spartio primo adfinis, ſuffrutex eſt cubitum ſuperans, *caule* tenui, tereti, candicante cortice tecto, qui in plurimas *virgas* tenuiſſimas dividitur, quarum aliquæ palmum ſuperant, aliæ minores ſunt: Circa quas *folia* longiuſcula, anguſtiſſima & rariſſima, ita ut virgæ pene nudæ adpareant: ſummis virgis ſingulis unicum *capitulum* rotundum, villoſum, molle inſidet, geniſtellæ tinctoriæ forma, ſed ex minoribus pallide luteis compoſitum. Nam quilibet flos ex calyculo villoſo, hirſutie albo prodit. Viſa in montibus ſaxoſis ad aquas Blancas.

Spartium. Bauh. prodrom. l. 12. c. 3.

ARTICVLVS IX.

De Colutea.

Colutea.

I.

Tab. C. Theophr. H. P. l. 3. c. 14. & 17.

Coluteæ apud *Veteres* Theophraſtus meminit. Δένδρον εὐμεγεθὲς (male quidam οὐ μέγα legunt). *Folium* habet, non τύλῃ vel τήλει fænugræco ſed τῇ ἰτέᾳ ſalici non abſimile: *fructum* (non abunde pro magnitudine ſua fructificat) in ſiliqua lata, (ἐν λόβῳ non ἐν ὑμένι) fert modice durum, magnitudine lentis, qui oves θαυμαςῶς πιαίνει. Proprie Lipare eſſe creditur. *Naſcitur* ſemine & fimo præcipue ovillo. Seritur cum Arcturus occidit, ſemine ante macerato, cum jam in aqua tumere inceperit. *Germinat* primo μονοφυὴς ſeu ſingulari caudice, triennio maxime. Baculi tum deciduntur, tanquam præſtantiores. Si quis ita decurtaverit, emoritur arbor, καὶ γὰρ ἀπαράβλαςος ἐςί. Deinde σχίζεται ſeu in ramos ſpargitur, quartoque anno arboreſcit. *Arborem Judæ* eſſe quibusdam placet, qui ideo totam illam periodum, apud Theophraſtum in hunc ſenſum legunt. Ἡ δὲ κερκὶς ὥσπερ κολυτέα ἔλλοβος, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ἐγγύθεν κυσσοῦ· Πολύοζον καὶ πολύφυλλον τὸ δένδρον, ὅλον μέγα· Τὸν δὲ καρπὸν καθάπερ χεδροπὰ ἐν λόβοις ἔχει πλατέσι, καὶ τὸ σπερμάτιον τὸ ἐνὸν, μικρὸν, σκληρὸν δὲ μετρίως, ὀλίγα δὲ τοιαῦτα τῶν δένδρων. id eſt, *Siliquat. eſt Cercis, ut & Colytea arbor tota nodoſa, folioſa, magna: fructus ut leguminum, in ſiliquis latis ſemen exiguum, paucum, pro magnitudinis ratione incluſum ſiliquis, modice durum. Tales arbores paucæ, &c.* Sed nimis hæc coacta: nec reſpondet comparatio. *Triplex* autem videtur apud Theophraſtum occurrere. *Prima* folioſa & ramoſa, cui ſemen parvulum, non magnum modice durum, &c. *Altera* cujus libro citato tertio capite deſcriptio habetur. *Tertia*, quæ circa Idam provenit, fruticoſa, ramoſa, inventu rara. *Radices* ei raræ, criſpæ & flavæ. *Lignum* durum & ſpiſſum. *Folium* laurinum, ſed rotundius, amplius, ut vel ulmeo ſimile adpareat, oblongius tamen, colore altera parte viridi, inferiore & averſa candicante, tenuibus multis fibris nervoſum, inter eas ſitis, quæ coſtarum inſtar a medio protenduntur. *Fructu* & *flore* putatur carere: *Cachryn* autem clavatam *gemmasque* circa folia læves, pingues, candidasque facie amentacea fundit. Præciſa vel igne deuſta παραφύεται καὶ ἀναβλαςάνει. Nos priores duas conjunximus. Revera enim una arbor eſt.

Theophr. H. P. l. 1. c. 18.

Theophr. H. P. l. 3. c. 17.

II. RECENTIORIBVS eſt triplex 1. *Veſicaria*, 2. *Siliquoſa* ſeu *Scorpioides*.

Colutea. *pioides.* 3. *Caule genistæ fungoso.* Quibus adde siliquam oblongam cinericeam granis Coluteæ.

Bauh. H. P. l. 11. p.380. Tabern. H. P. l. 3. p. 817. Dodon. Pemt. 6. l. 2. p. 772. *I. Colutea vesicaria* Cordo *Sena*, Cæsalp. *Emeri alterum genus*, aliis *Colutea Theophrasti*, arbor est non magna in multos ramos divisa. Materies fere sambuci durior, & cava; cortex interior viridis, exterior cinereus. *Folia* novem vel undecim ad costam unam, utplurimum opposita, glycyrrhizæ aut senæ modo, superne glabra, magisque viridantia, inferne albidiora & hirsuta, gustu amaro. *Flores* ex longo pediculo multi crocei, qui Majo, Junio, Julio, Augusto, Septembri & Octobri funduntur: quibus decidentibus succrescunt *folliculi* membranei pellucidi, interdum rubentes, spiritu veluti turgidi, ita ut digitorum pressu cum sonitu dissiliant. Intus *semina* ad folliculi futuram tanquam costam, quæ maturo semine dehiscit, brevibus pediculis adpenduntur forma renis, ante maturitatem lutea, post, minora, nigra fere, dura, & lacuna in medio prædita, pisorum sapore. *Visa* sponte juxta Castellum Sponeck ad Rhenum prodiisse. Lugduni & alibi copiose ex semine provenit. Basileæ tertio a satione anno floruit, quinto Montbelgardi. Erat & Lesnæ in horto Illustrissimi Comitis Lescinii, supremi regni Poloniæ thesaurarii, sed metuo, ne in incendio florentissimæ illius urbis, scelestissimi cujusque jussu perpetrato, perierit. *Folia* dicuntur leniter purgare, si pondere unius unciæ infusa adsumantur. Forte & per superiora purgat, propter aliquam cum genista similitudinem.

II. Colutea siliquosa seu *scorpioides* est quadruplex 1. *Major.* 2. *Minor.* 3. *Odorata Alpini.* 4. *Maritima glauco folio.*

Clus. H. P. l. 1. c. 65. Bauh. H. P. l. 11. p. 381. 1. *Colutea siliquosa seu scorpioides major*, Clusio *prima elatior*, Cæsalp. *Emerus vulgo* dicitur. *Rami* fractu contumaces angulosi & striati. *Folia* septena, novena, pinguiuscula, coluteæ, si magnitudinem excipias, similia, ingrati admodum & amari saporis. *Flores* inter folia lutei, odorati, bini fere, rarius singulares vel terni, genistæ floribus similes. Quibus labellum duplex, inferius rotundum, integrum, striatum, superius bifidum, & quasi alatum duobus crusculis innititur. *Galea* in rostri acutiem mucronata, ex luteo virescens, apicum albicantium scirrhos occulit. *Siliquæ* hos insequuntur longæ, teretes, quibusdam veluti articulis distinctæ; in quibus oblonga, lævia, subfusci coloris *semina* singula singulis articulis clauduntur. *Crescit* sponte in Apennino monte prope Bononiam, in Helvetia, Italia, Gallia &c. Monspelii in locis nemorosis inter buxos Junio & Julio erumpit. Genevæ, qua itur Collognium in monte Salene, vidit Decembri virentem Bauhinus, florentem Majo. Juxta Arue ad Rhodanum siliquis maturis in Augusto.

2. *Colutea siliquosa seu scorpioides minor* duplex est, *simplex* nempe & *coronata*. 1. *Colutea siliquosa minor simplex*, Bauhino *humilis*, superiori est similis, nisi quod humi diffundatur, *virgæ* palmares aut pedales hyeme marcescant, & vere novo e nova radice germinent. Sponte & abunde in vicinis Viennæ montibus *nascitur*. In hortis culta fit major, retinetque hyeme virgas, floret Majo. 2. *Colutea siliquosa minor coronata*, ex *radice* crassa, lignosa & lenta, plures novas singulis annis ineunte vere fundit virgas cubitales, vimineas, læves, virides. Alata in his temere sparguntur *folia*, quina, septena, novena, quæ uni costæ adhærent, & gustata nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquunt. *Flores* in oblongis foliorum virgulis copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, & flavi. *Siliquæ* articulatim distinctæ, superioribus breviores; semen in articulis singulis. *Crescit* in Pannonia inter vepres & ad vinetorum margines. *Floret* aliquando Majo, Junio nonnunquam.

Clus. H. P. l. c. Bauh. H. P. l. c.

3. *Colutea*

Alpin. de plant. exot. l. 1. c. 9.

3. *Colutea siliquosa odorata Alpini,* cubitalis est, & tota argentei coloris. *Folia flores siliquæ* vulgaris Coluteæ similia: in eo differentia, quod *illa* in extremo latiora, pediculisque undecim constet, quibus extrema latiora & coloris argentei: hi odorati; *istæ* albæ & minores. Floret vere, mense vero Majo siliquæ maturescunt. Ægerrime hyeme in Italia vivit. Alpino ex seminibus nata, & floruit & siliquas produxit, quibus matura semina. *Floribus* vim purgatoriam quidam adscribunt.

Bauh. prodrom. l. 11. c. 2.

4. *Colutea siliquosa seu scorpioides maritima folio glauco,* virgis est pedalibus rarius cubitalibus, lignosis, rotundis, rufescente rigoso cortice tectis, in frequentes ramos divisis. *Folia* alata septem aut novem, uni costæ, binis semper ex adverso sitis adhærent, uno impare extremam alam occupante, Coluteæ foliis similia, sed multo minora, obtusa, & cordata, glauci vel cæsii coloris. *Flores* & forma & colore Coluteæ similes, sed minores. Pediculis tenuibus *siliquæ* tenues, oblongæ, unciales, articulis distinctæ insident, quarum singulis articulis singula semina inclusa sunt. *Crescit* in maritimis Italiæ prope Terracinam, ibique vidimus.

Colutea.

III. De *Colutea caule genistæ fungoso,* ita Bauhinus. Monspelii nobis oblatus est *ramus* cubitalis genistæ hispanicæ firmitudine crassitieque, dilute virens, nudus, fungosus, ex palmari distantia in ramos divaricatus. Quorum commissuris *folia* hærent quina Polygalæ Valentinæ Clusii crassitie, angustiora longioraque. Externis ramulis *flosculi* insident dictæ Polygalæ quoque, exigui satis, in orbem congesti. Succedunt *siliquæ* angustæ, articulatæ, in tenuissimum & Scorpionis simillimum spiculum terminatæ.

Bauh. H. P. l. 11. p. 383.

IV. Siliqua oblonga cinericea granis Coluteæ, tres uncias erat longa, licet interdum brevior reperiatur, gracilis, rugosa, & inæqualis, cinericea cute constans, quæ secundum longitudinem in binas partes dehiscebat. *Grana* erant multa, plana & dura.

Clus. exot. l. 2. c. 10.

ARTICVLVS X.

De Senna, & Jovis Barba.

Senna & Jovis barba.

TAB. CI.

Ignota *Veteribus Senna,* etsi eam quidam Dioscoridis *Delphinium,* nonnulli *Pelecinum,* alii *Empetrum, Peplium, Alypon;* alii Theophrasti *Cercidem* sive coluteam tertiam faciant. Mauritani primi ejus meminere, sub nomine *Senæ* & *Sennæ,* Actuarius ex Græcis solus. Abenrhoe novam plantam esse adstruit. Duo vero ejus genera. Est enim 1. *Alexandrina* seu *foliis acutis.* 2. *Italica* seu *foliis obtusis.*

Bauh. H. P. l. 11. p. 377.

I. Senna Alexandrina seu *foliis acutis,* aliis *Orientalis, Ægyptiaca* & *Syriaca,* adfertur ex Oriente. *Caules* cubitales aut altiores; ex quibus alternatim *pediculi* tenues palmo longiores exeunt: ad quos ex mediocribus intervallis quatuor aut sex *foliorum* conjugationes adnexæ sunt, nullo impari alam claudente. *Folia* ipsa ex viridi in flavum declinant, proximeque costæ adhærescunt, glycyrrhizæ foliis similia, sed acutiora, gustus nonnihil viscidi, amari & nauseosi. *Siliquæ* falcatæ, compressæ nigricant, in quibus semen parvum, gigartis simile, compressum, album vel nigricans. Addunt quidam *flores* ex pallido luteos, rubellis vestigiis venosis: nec plantam ultra annum in Italia durare. *Seritur* in Syria & Ægypto, adolescitque in fimeto ovillo probatior. *Usus* foliorum & siliquarum in purgando egregius. Evacuant crassos, viscosos, melancholicos, & atrabilarios humores. Mesue folliculos tutius purgare putat; quod hi membranei, minusque flatulenta semina, quam folia. At quia immaturi secantur, ne folia, ex quibus plus

Matthiol. ad Dioscor. p. 571.

Senna & Jovis barba.

lucri, decidant, acerbiores iidem. Frequentior ergo *foliorum* usus, in infuso potius quam decocto vel substantia, vehementiusque movent, si Mannam vel rosarum dilutum cum cremore Tartari adjeceris. Parantur ex iis & *Syrupi* elegantes, quos in Dispensatoriis vide. Gratissimus est gustu, qui ex fol. Sennæ libra una, cum succi pomor. redol. lib. iij. Cinnamomi, Anisi ana unc. j. succi limonum lib. semis, spirit. vitrioli pauxillo & sacchari lib. j. secundum artem paratur. Datur unciar. duar. pondere. Quod si grana Diagrydii 4. vel 5. addideris, copiosius purgabit. Fit ex iisdem *pulvis*, si unc. folior. uni, jalapæ & Cremoris Tart. ana tantundem cum Zingibere & Zedoaria miscueris. Exhibetur in passularum minorum decocto. Brassavolus in adpetentia Canina ab atrabile ventriculum insidente felicissime infuso usus est. Ego aquæ ferventissimæ, additis addendis, per aliquot horas immergere soleo: nec frustror intentione. *Duas* vero ejus *Species* Matthiolus facit. 1. *Mecchinam* ex Meccha delatam, folio angusto, longiusculo, crassiusculo, nonnihil acuto, colore ex luteo virente, quæ præstantissima. 2. *Saëtticam*, a loco, ubi provenit, ita dictam, quæ vilior & minoris pretii.

II. Senna Italica seu *obtusis foliis*, aliis, Nostras, Communis, vilior, altera, & Senna simpliciter, *caule* est cubitali; *foliis* latioribus, gustu glutinoso; *floribus* luteis & pallescentibus, qui quinque foliis in concavitatem aliquam reflexis constant, & nocte se contrahunt. *Siliquæ* compressæ & falcatæ, orientali angustiores, linea utrimque per medium inæqualiter extuberante; quibus *semina* nigra, compressa, figura cordis. *Frequens* in agro Pistoriensi, Apulia, Liguria, seriturque in quibusdam Florentiæ locis, mense Majo: sed non perdurat ultra auctumnum. Habetur & in Narbonensi Gallia. In horto Montbelgardensi provenire renuit: Basileæ visa cum flore. In Septentrione vix trimestre vivit, nec vel flores nec siliquas promit vel maturat, adeo delectatur calidis. Ex virente & rosarum diluto parabat Matthiolus quotannis syrupum, qui large satis purgabat. Duplex observatum genus, *semine* nempe *nigro* & *albo*.

II. *Jovis barbam* adjicimus propter aliquam adfinitatem, paucaque de ea occurrunt. Plinius odisse aquas scribit, in opere topiario tonsilem, & in rotunditatem spissam, argenteo folio, scribit. Dalechampio, seu qui historiam Lugdunensem conscripsit, fruticosa est arbuscula, magnitudine hominis, ramis densissimis, *folio* lentisci argenteo, sic collocato, ut lateribus folia paria sint, impar autem foliis versum claudat. *Coma* in opere topiario tonsilis & in rotunditatem spissa, elegantissimi adspectus. *Flos* in summis ramis copiosus, in cumulum coacervatus, luteus, genistæ similis. *Gignitur* in saxosis & lapidosis maritimis, montibus præsertim. Anguillara in monte nigro prope Livornam gigni tradit, *foliis* ordine dispositis, candidis, nitentibus, lenticulæ similibus, angustioribus, flexilibus *ramis*, luteis *floribus*.

Plin. H. N. l. 16. c. 15. Hist. Lugd. H. P. l. 2. c. 35.

CAPUT II.

De Arboribus siliquatis Classis secundæ.

ARTICULUS I.

De Siliqua seu Ceratia.

Siliqua seu Ceratia. TAB. CII.

Arbores siliquatæ Classis secundæ sunt 1. *Siliqua*. 2. *Cassia fistula*. 3. *Tamarindus*.

I. Cur arbor ista siliqua simpliciter dicatur, in philologicis exposuimus. Meminere ejus & *Veteres*: sed apud Dioscoridem nulla descriptio. Theophrasto & ex isto Plinio, similis est ficui Ægyptiæ, καρποφορίᾳ nempe. *Radix* leviter sublimis. *Rami* grandes.

Theophr. H. P. l. 4. c. 2.

Folia

Folia semper comantia; *flos* candidus cum vehementia odoris. Maximam fructus partem pellit caudice, paucum ramis, eumque in siliqua, quam *ficum Ægyptiam* quidam vocant. Gignitur is uvæ modo conformis atque uniformis: tum auctus circa Arcturum & æquinoctium floret: dehinc hyeme exacta durat usque ad Canis ortum. Plantigeram imis partibus, & ideo superficie flavescentem, succum auferente sobole, *Plinius* dixit. Pomo antecedentis anni circa Canis ortus detracto, statim alterum parere: postea florem per Arcturum hyeme fœtus enutriente. Siliquæ sunt, quibus digitorum hominis longitudo, & interim falcata pollicari latitudine. Nec omittenda seminis proprietas. Nam neque corpus, nec lignum, nec cartilago dici potest, nec aliud nomen inveniat. *Nascitur* in Syria, Jonia, circa Gnidum, & in Rhodo. An cum Ceronia sit una eademque, comparatio ostendet. *Usus* & in *cibis* & in medicina. In *cibis*. Horatius enim & Persius inter tenues referunt, quod & apud Galenum occurrit. Johannem Baptistam siliquis victitasse vulgo creditur: iisdemque prodigus filius ventrem implere cupiebat. Ex iis & vinum in Syria, κεράτια sic expressa, porcorum pabulo servabantur, scrupulosa corticis inter nucleos quoque ruminatione. In *medicina*. Recentes enim alvum solvunt; siccatæ sistunt, & urinam cient ἐκ σεμφύλων συντιθέμενα, quæ vinaceis condiuntur, vel potius ἐκτὸς τῶν σεμφύλων ἐσθιόμενα, *sine siliquis & granis comesta*. Sic & Cassiæ sola pulpa manditur: nec verisimile est, siliquas in vinaceis conditas vim diureticam adquirere. *Semen* & in ponderibus olim locum habebat, & sextam scrupuli pendebat partem, κόκκιον Anonymus de mensuris & ponderibus vocat. Inde *Caratorum* apud mercatores nomen. De *differentiis nihil*. Auctor de finibus, *Sylvaticæ* meminit, absolute, an contra distincte, difficulter dixeris.

Plin. H. N. l. 13. c. 8. Plin. H. N. l. 15. c. 24. & 25.

II. MODERNIS siliqua est triplex 1. *Edulis*. 2. *Purgatrix*. 3. *Sylvestris*.

I. *Siliqua edulis*, Dodon. *Ceratonia*, arbor, ut tradunt, alta, & ramis longis firmisque brachiata. *Caudex* crassus. *Folia* circa extremitates magis rotundata, ovalem propemodum ambitum designant, nonnunquam sinuosa & inæqualiter commissa. Rigida eadem, nervosa, crassa, crebris obliquis venulis in margines excurrentibus, superius atro virore splendent, inferius Novembri & Decembri julum juglandis instar emittunt. In *flosculos* se hic aperit rubescenti thyrso insertos, plurimos, lacteo candore perfusos, quorum foliolis dilapsis flavescentes apices superstites remanent, & ipsi tandem decidui. *Siliquæ* non tantum digito indici æquales, sed & altero interdum longiores, latiores, modice intortæ, compressæ, callo dulci & eduli. *Semina* intus membranis distincta, seminibus Cassiæ solutivæ fere æqualia, minora tamen, colore spadiceo obscuriore, compressa modice, altero fine in acumen leviter desinente, altero latiusculo, pulpa buxea, dura, & leguminosi quid resipiente. Paucas in Ægypto *vidit* Veslingius; frequentiores in Palæstina; plurimas in Judææ montibus, & circa sacram ibidem urbem. *Nascitur* & in regno Neapolitano, in Apulia. Visa a nobis inter Fundos & Molam. Habetur & in regno Valentino, nec non orientali India. Nata Montbelgardi & Stutgardiæ ex semine, si vero negligatur, vix in alterum & tertium annum perdurat. Florere mox soluta hyeme prodidit Dodonæus: fructus sub auctumnum maturi. *Usus* siliquarum in *cibis* & *medicina*. In Valentino regno jumentorum pabulum sunt. Recenter decerptæ insipidæ, sed in cratibus siccatæ, dulces & esui aptissimæ evadunt. Mel apud Ægyptios ex ipsis: quo in clysteribus, haustu ad subducendam alvum, renum inflammationibus, tussi & asthmate, Tamarindorum denique, Zingiberis, myrobalanorum & aliorum conditura utuntur. Paratur ex iis & syrupus, qui in officinis prostat.

Siliqua seu Ceratia. Vesling. ad Alpinum de plant. Ægypt. c. 3. p. 6.

Bauhin. H. P. l. 12. c. 1. p. 415.

Alpin de Ægypt. c. 3. Clus. H. P. l. 1. c. 9.

II. De *Siliqua purgatrice* nihil habeo quod dicam, nisi in Guinea nasci.

Siliqua seu Ceratia. *III. Siliqua sylvestris* est triplex 1. *Vulgaris.* 2. *Indica* & 3. *Siliquæ sylvestri similis.*

Bauh. H. P. l. 12. p. 433. Bellon. l. 1. de admir. veter. oper. c. 17. 1. *Siliqua sylvestris vulgaris,* alias *Arbor Judæ,* Bellon. *siliquastrum* seu *Fabago, Ceratia agrestis, siliqua fatua,* & *arbor amoris,* quibusdam *Cercis siliquata Theophrasti, Colutea tertia* ejusdem, nonnullis Laburnum vel ejus species, sed perperam, dicitur. Exiguæ magnitudinis arbor est etiam culta, neglecta & sponte nascens, plerumque inter frutices potius computatur. *Rami* alternatim ex lateribus nascuntur, quibus nigricans ex purpura cortex. *Flores* ante folia coacervati, amœni, purpurantes, pisorum vel genistæ floribus similes, πενταφύλλοι, & quorum duo inferiora, magnitudine superiora superant. Sapor subdulcis & nonnihil subacidus. *Siliquæ* his succedunt, membranaceæ, sesquipalmari longitudine, compressæ, purpurascentes, quibus *semina* coloris spadicei, dura, lentibus majora, nervosa, oblonga. *Folia* circinatæ rotunditatis, Asari, subinde majora, nervosa, dura, superius virent, inferius inalbicant. Est & *flore candicante,* quam alteram speciem Gesnerus facit. *Provenit* in Hispania, Italia, prope Bononiam inprimis, Gallia Narbonensi, prope rivos, & lætiores margines, aliquando & in amœnis collibus: sæpe & inter sepes. Turcis propter florem adeo commendatur, ut nullum Adrianopoli vel Constantinopoli videas cœmeterium, quod non hac consitum sit. Montbelgardi sæpius floruit, siliquæ in Julio per hyemem summitates absumebantur. Visa Patavii mense Februario cum siliquis, Mantuæ cum floribus Martio.

Gesner. in hort. germ.

Bauh. phytop. l. 11. s. 2. p. 402. 2. *Siliqua Indica* est duplex. I. *Siliqua Indica non spinosa,* quæ *folium* habet subrotundum, *florem* magnum elegantem & odorum. *Semen* nummi instar rotundum, planum, denarii magnitudine, crassiusculum, rufum. Missum Caspari Bauhino a Terentio ex India. II. *Siliqua Indica spinosa,* aliis *arbor Corallii,* cui folia arboris Judæ valde similia, *flos* colore corallo æmulus, siliquæ prægrandes phaseolis pleni. Romæ ex semine sata nostratis phaseoli simillimo, splendide tamen rubente planeque corallino, visendam in altitudinem in Barberinorum hortis prodiit, pluribusque a radice stolonibus, fruticavit. Medius & crassior *caudex* tres digitos biennio implevit. Palmari supra terram intervallo patulas dissipatur in ramos. *Cortex* per adolescentiam levior viret: in senecta rugosior ficulnei facie pallet. *Sentes* ei raræ, pallidæ, breves & hamatæ. *Folium* prope rotundo ambitu circinatum leviter fastigiatur, ipsius hederæ rotunditate, crassamento & duritie æmulum, temperati lætique viroris. III. *Siliqua Indica arboris Corallii similis,* in horto Stutgardiæ crevit. *Caulis* erat crassus, spinosus palmum longus. *Folia* variabant. Duo priora subrotunda, ampla, singularia: cætera terna, trifolia, ad Cyclamini folia quodammodo accedentia. Huc pertinet *Siliqua Novæ Galæciæ* barbaris *Guamochea* dicta, cujus fructus incolis in cibum cedit.

Clus. ad pend. 1. hist. plantar. Fer. rar. Floræ

l. 3. c. 21. Bauhin. H. P. l. 12. c. 8. p. 426.

Bauh. H. P. l. c.

3. De *Siliqua sylvestri simili,* quæ Camer. *Acacalis* vel Syriace *Kismisen* sive *Sisime,* ita Bauhinus. Ex octonni semine enata tenella planta instar Ceratiæ primum erumpentis, rotundis foliis, quaternis, utrinque costis adnexis binis. Caliculus subhirsutus. Sub auctumni initium iterum exaruit. *Semen* altera parte rotundum, latiusculum, altera in mucronem collectum. Bellonius *Acacalia Dioscoridis* esse adfirmat, quæ fructus fruticis in Ægypto nascentis, fructui Myricæ aliquando similis, cujus cremor Collyriis admiscetur. Est & *Kesmesen* vulgare ad oculi morbos Constantinopoli remedium. Emes nummo, quantum vix requiras.

Bauh. H. P. l. 12. p. 435.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 118.

EX EXOTICIS referri huc potest *Xochinacatzli,* seu *flos auriculæ.* Folia longa & angusta, viroris exsaturati, e pediculo veluti marcido propendent. *Flores* in folia divisi, auricularum pene forma, quæ interius pur-

Recens Rš M. N. H. l. 2. c. 4.

purpurascunt, extra sunt herbacea. Siliquæ longitudine sex unciarum, crassitie unius digiti, in quibus *semina* coloris sanguinei, ex mutua compressione fiunt angulosa. Siliqua seu Ceratia.

ARTICVLVS II.

De Cassia nigra seu fistulosa.

Cassia nigra seu fistulosa.

Vid. TABVLA CII. Theophr. H. P. l. 1. c. 18. & l. 4. c. 5.

Ignota arbor hæc Antiquis. Nec est *Faba Aristobuli*, quod Cordo visum, nec *siliqua Ægyptia* Theophrasti; nec ejusdem arbor Indica, cui fructus longus, contortus, cibo dulcis; sed qui morsum & difficultatem intestinorum excitet, ideo prohibitus ab Alexandro mandi. Ab Arabibus inventa est, & a Græcis κάσσια μέλαινα, dicitur. Habemus nunc ejus duo genera. Est enim 1. *Purgatrix*, 2. *Non purgans*.

I. *Cassia purgatrix* est duplex 1. *Alexandrina*. 2. *Americana*.

Alpin. de plant. Ægypt. c. 2. Vesling. ad l. c. Bauhin. H. P. l. 12. c. 2. p. 416.

1. *Cassia fistula purgatrix Alexandrina*, Matthiolo *Cassia solutiva*, seu *Siliqua Ægyptia*, Guil. *Cassia stercoraria*, Cordo *Siliqua Indica veterum*, Cam. *Cassia Ægypita*, Acostæ *Canna fistula*, Arabibus *Sagiar el selichet*, Ægyptiis *Chajarxambar*, arbor est inter proceras, nuci tamen juglandi stirpis magnitudine & robore cedens, etsi trunco ramis, foliisque proxima. *Cortex* trunco planus mollis, cinericius. *Folia* nucis duplo longiora & in extremo aculeata decem, de alis ordinatim pendent, quinque utrinque posita. *Flores*, qui foliorum proventum anticipant, aurei, multi, leucoiis proximi, sed multo majores numerosioresque, alis adligantur. Odoratissimi oriente sole, ideo Ægyptiis diluculo per ea loca spatiari solemne. Quilibet (verba sunt Alpini) in medio multa capillamenta, tenuissima, rosarum flosculis similia habet, quæ paulatim crescentia, in crassiores fistulas postea mutantur. *Fistulæ* tenuissimæ primo ac obtortæ, postquam auctæ sunt, crassiores & magis rectæ evadunt, ubi vere adoleverc, rectissimæ ut calami evadunt. Longitudo duorum cubitorum maxima, Cannæ crassitudo. Maturantur toto anni tempore, manentque in arbore. Junio colligere Cayri moris, quo, parvæ virides, & phaseolis similes visuntur, successu temporis nigræ. Et hæc Alpini descriptio. *Bauhino* (natæ ei sunt ex semine) *flores* longis tenuibus pediculis hærent, plures juncti veluti racematim ex ligula, eo modo, quo flores Laburni: foliis ea latitudine, ut ungue tegas, striatis, e quibus stamina longa emicant, quibus apices sulcati insident. Ex his nunquam plane delapsis succrescunt *siliquæ*, quæ paulatim grandescentes ad cubitorum duorum longitudinem, cylindracea forma, digitum transversum in diametro habent, colore nigricante; in quibus, secundum longitudinem commissurarum, veluti vestigia adparent spadicea, altera quidem parte duo, altera tria, intrinsecus membranulis ordine dispositis, intercipitur *pulpa* ecclysmatis consistentia, dulcis, nigricans, atque una *semen*, Tamarindo grano minus, compressius, coloris fulvi, ex oblongo rotundum, durum, nitida superficie, quod medium secat stria rubra singularis. Rarius gemella semina inter parietes hosce veluti intergerinos reperiuntur. *Nascitur* in Ægypto, India, & America. Alexandriæ & Cayri toto mense Julio floret, Damiatæ etiam Septembri. Ad littus a Sumatra dictum tanta in sylvis copia crescit, ut ea naves onerari possent, sed non colligitur. Pendent de arboribus virentes aut cinereæ siliquæ, quas maturitas spadiceas reddit. In Cambaja tam frequens, ut quingentarum viginti duarum librarum pondus, unico nummo aureo æstimetur, ibique optima. In montibus Cranganor, & in universa Malabare, singulæ libræ viginti maravedis redimantur. Ex insula S. Dominici, & S. Johannis de portu divite, defertur tam copiosa, ut

Piso hist. natur. & medicæ l. 6. c. 10.

Garz. ab horto h. arom. l. 1. c. 29. Acosta hist. arom. c. 22. monard. h. simpl. c. 44.

Cassia nigra seu fistulosa.

ut toti Europæ sufficiat. Frustra Venetiis sata, non pervenit ad frugem, & opprimitur celerrime. Si semina bene macerentur, instar siliquæ provenire scribit Camerarius. Habetur & in Malacca, Sofala, Sian & Sunda. *Usus siliquarum*, *pulpæ*, & *seminum*. *Siliquæ* adstringunt, & perperam Sepulveda decoctum ad menses movendos, partus difficiles, & secundinas deturbandas cum artemisia laudat. Hujus hoc potius præstitere vires, si aliquis eventus secutus est. Condiuntur tenellæ & recentes, ut Monardes docuit. *Semen* evacuare scripsit Fallopius, idque se casu primum in duabus simiis expertum scribit; duploque plus extractam pulpam evacuare, si contrita semina inspergantur. *Pulpa* humida est primo ordine & calida. Extrahitur sub floris nomine in officinis: & conditur alibi cum saccharo. Blande alvum subducit, si ab uncia semis ad drach. decem, vel sescunciam exhibebatur: efficacius, si ex sero lactis propinaveris. Tuto pueris & prægnantibus dari potest. Bilem, pituitam, melancholicosque humores, ex stomacho & venis mesaraicis deturbat, sanguinemque depurat. Cum saccharo candido & liquiritia secretum est in renum vitiis, quorum calorem exstinguit, impuritatem abstergit: traditurque præservare a calculo, si sæpius paulo ante prandium adhibueris. Debet paulo ante cœnam vel prandium dari, monente Monarde, quod cibis permista facultates suas exserat: & si diutius detineatur, in vapores, utpote debilis, resolvatur, vel in alimentum abeat. Est & in tussi antiqua, asthmate & orthopnœa, inprimis si a salsis catarrhis concitantur, ejus usus apud Ægyptios nobilis. Nota vero. 1. Non dandam illis, qui humidiore sunt ventriculo, vel diarrhæa laborant: nec in urinæ ardore, quia prodente Fallopio bilem magis ad vesicam ducit: nec biliosis, nec omnibus pleuriticis. 2. Experientia compertum, adeo pulpa sola aliquando distendi ventriculum, ut magna flatuum copia perturbetur. 3. Optime in decocto aliquando convenienti cum Syrupo de Cichorio cum Rhabarb. diasereos, vel rosarum solutivo exhiberi. 4. Eligendam non admodum crassam, pellucentem, recentem, gravem, farctam, & quæ concussa inclusis seminibus minime perstrepat. Alpinus tamen, omnes recentes sonum edere, dixit, & sæpius senio confectas adferre. Reponuntur scilicet opportuno loco collectæ, ne ab aëre tangantur, conservareque ad XL. annos moris. Mercatores tamen crepitacula illa a solidiore fructu secernunt. Putrescunt, si minimus aër feriat. 5. Sæpe impostura pharmacopolarum noxas corpori humano inferre. Solent hi uliginosis aliquando locis reponere, aliquando arena operire, & aqua abstergere, aliquando singulis diebus per aliquod spatium macerare. Circa *differentias* nihil occurrit, est tamen aliqua in *siliquis* varietas. Sunt sub *rubro*, *Abes* a colore illius gentis vocatæ, quæ optimæ; sunt & *nigræ*. Pelusii corticem habent crassiorem & parum intus substantiæ, Alexandriæ & Cahiræ tenuiorem, & multum. Ideo præferuntur.

II. Cassia fistula purgatrix Americana, Barbaris *Quauhajohuatli*, arbor est magna, *stipes* cinereus, *folia* penæ laurina, *flores* lutei, stellati, racematim dependentes, e quibus *siliquæ* notissimæ. *Crescit* non tantum in Brasilia, sed & nova Hispania, apud Hoaxtepecenses, &c. siliquæ recentes saccharo condiri solent, & trium unciarum pondere, bilem & pituitam deturbant. Lobelius unciam unam plus purgare scripsit, quam duas Ægyptiæ.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 55. De Laet Ind. occid. l. 5. c. 20. Nieremb. H. N. p. 327. Lobel. in pharm. Rondeletii.

II. *Cassia fistula non purgans* est duplex 1. *Brasiliensis*. 2. *Insulæ Tabago*, cui adde 3. *Arborem ibidem adfinem*.

1. *Cassia fistula non purgans Brasiliensis*, incolis *Tapyracoainana*, arbor est alta & magna. *Rami* exterius ex cinereo albicant. *Folia* cylindraceæ figuræ, duos digitos longa, subtiliter hirsuta, ad tactum mollia, surrectiora stant. *Flores* spicatim congesti sine ramulis, quinquefolii, cum tribus semi-

Marcgr. H. H. P. l. 3. c. 18.

ſemilunaribus corniculis, coloris incarnati elegantiſſimi, floris phaſeoli magnitudine. Sequuntur hos, *Siliquæ* conciſæ, duos pedes longæ, quinque digitos craſſæ & enſis Polonici inſtar incurvatæ. Cortex exterior corticis arboris inſtar, interior lignoſus & albus, nec poſſunt frangi, niſi malleo concutiantur. In ſiliqua multæ transverſim *diſtinctiones*, quarum quælibet craſſitiem pennæ anſerinæ capit. In qualibet *nucleus* amygdalæ figura & magnitudine, ex albo flaveſcens lævis, durus, per longitudinem linea ſubrufa in uno latere diviſus, cui nucleus corneæ ſubſtantiæ & albus. Ibidem *ſubſtantia* glabra, glutinoſa, ſubnigra, ſubamari & adſtringentis ſaporis. Piſo addit, menſibus hybernis roſaceis floribus veſtiri, æſtivis innumeris fiſtulæ Caſſiis inutilibus, duplo officinarum craſſioribus & longioribus.

De Laet Ind. occid. l. 17. c. 28. 2. *Caſſia fiſtula non purgans inſulæ Tabago*, arbor eſt procera. *Folia* Tamariſci inſtar; *fructus* ſimilis veræ Caſſiæ, ſed groſſior, cellulis ad eundem modum diviſus. Pulpa amara cum adſtringendi facultate. Accedit aliquanto ad Mizquitl.

Piſo de fac. ſimpl. l. 4. c. 34. 3. *Caſſia fiſtulæ non purganti Braſilienſi adfinis*, mediocris eſt altitudinis. *Lignum* flexuoſum, *cortice* rugoſo, molli, & cinerei coloris. *Folia* rotundula & ejusdem congeſtus. *Flores* comoſi, aurei, mox plumarum inſtar ſe extendentes, qui in ſummitatibus ex rubro purpuraſcunt, brevique pereunt. *Siliquæ* dulces, tortuoſæ, & deformes, primo virides, mox nigræ & putreſcentes. *Radicis medulla*, quæ ex albo flaveſcit, a cortice liberata, in taleolas diſſecta, per noctem ſub dio macerata, & aliquoties pota, urinam cunctantem pellit, & renibus obſtructis opitulatur, ſubamara quidem eſt, ſed tenuium partium.

EXOTICA.

TAB. CIII. Ex EXOTICIS huc refero 1. *Chatalhuic*, ſeu *arborem foliis Caſſiæ*. 2. *Camolxochitl*, ſeu *arborem floribus Caſſiæ*, & 3. *Ceratium monococcum*.

Caſſia nigra ſeu fiſtuloſa. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 39. I. *Chatalhuic*, ſeu *arbor foliis Caſſiæ*, magna eſt, ramoſa, & perpetuo virens. *Stipites* recti fulva lanugine. *Folia* Limoniæ aut Caſſiæ fiſtularis ſimilia, ſed longiora & inferne candentia. *Flores* lutei. *Fructus*, niſi tenuior & aſperior eſſet ac dulcis *Cortex*, par. *Uſus* corticis, qui calidus & ſiccus ordine quarto, pulloque & candido variat colore, in farinam reducti & duar. drach. pondere ex aqua ſumti, in detrahendis per inferna & ſuperna bile & pituita, lumbricisque & vermibus pellendis: in dolore aurium, ſi permixtus Axin poſt aures adplicetur. *Fructus* quoque *cortex* dejectorius eſt & purgans. Tritus & in aqua infuſus, capillos inſtaurat, ſi pecten ea tingatur. *Semen* ex aqua tritum placat febres.

Reccus R. M. N. H. p. 361. II. *Camolxochitl* ſeu *arbor floribus Caſſiæ*, arbor eſt leguminoſa, *folia* in alas componit. *Flos* Caſſiæ ſimilis ex rubro flavus, in octo partes diviſus. Siliqua piſo ſimilis.

Bauhin. H. P. l. 12. c. 3. p. 421. III. *Ceratium monococcum* a Thoma Platero Bauhinus habuit. *Fructus* eſt quinque uncias longus, duas fere latus, inquit Bauhinus, pediculo brevi, craſſo, firmo, cortice continuo. *Cortex* craſſus, extima facie ſpadicea, rugoſa quadam ſui parte pellucente, cum quibusdam verrucoſis ruberculis: interna fuſca, pulverulenta, digitorum contactum fuſca quadam fuligine veluti uſtilago inficiens. Ipſa cæterum corticis ſubſtantia, veluti ex arenoſis quibusdam micis firmiter adeo compactilis, ut ſine vi quadam rumpere, haud ita ſit facile. Quod cavitatem replet intus, non faba eſt aut phaſeolus, ſed phalloides fungoſus quidam fructus, internæ atque convexæ corticis cavitati exterius reſpondens magnitudine, ut integer fructus agitatus ſonitum edat. Pulverulentus quoque eſt, teres, modice recurvus, ex fungoſa quadam materie compactus, colore fuſco intus forisque, ſapor fatuus, nec olfactus dignus.

Tamarindus.

ARTICULUS III.

De Tamarindo.

Vid. TAB. CIII.

Indicta *Antiquis* Tamarindus, quia ignota. Primi Arabes prodidere, sed in eo decepti, quod arborem palmam sylvestrem esse putarent. Nec minus illi errant, qui vel ὀξυφοινίκια, vel *Palmam Plinii*, de qua libro secundo egimus, esse credunt. In duplici nobis est differentia. Est enim 1. *Indica*. 2. *Americana*, quibus jungemus 3. *Fruticem Tamarindo similem*. 4. *Tamarindis simile semen spadiceum dentatum*, & 5. *Tamarindi seminis facie fructum Indicum*.

Bauh. phytop. l. 11. f. 2. Bauhin. H. P. l. 12. c. 4. p. 422. Alpin. de plant. Ægypt. c. 10.

I. *Tamarindus Arabica*, Bauhino *Siliqua Arabica*, quod ejus fructus ex Arabia in Indiam aliasque regiones, vel potius ex orientali India in Arabiam felicem, vel ex Æthiopia, quæ olim India, in Ægyptum & vicinam Arabiam deferatur, Cordo *Acacia Indica* vocatur. Arbor est pruni magnitudine, Castaneæ, juglandis vel fraxini aliis. *Rami* multi: *materies* firma & admodum solida. *Folia* ramuli sui lateribus intervallis insident æqualibus, numero utrinque paria, nullum relinquentia ἄζυγον foliolum. Filici hæc fæminæ, pimpinellæ secundum alios similia, dilute virentia, palmi magnitudine, gustu acido. Occidente sole ita clauduntur, ut siliquas arctissime involvant, oriente panduntur. *Flores* octonis foliis constant, quorum quatuor interiora alba & crassiora, velut Mali aureæ florum folia, quatuor vero exteriora tenuiora, & bina ex his eleganti nervo radiata. Quatuor e medio stamina (Alpinus fila vocat) enascuntur, corniculorum modo inflexa, candida & tenuia, ex quibus fructus seu *siliquæ*. In arcus aut digiti incurvi figuram efformantur istæ: cortex immaturis viridis, siccatis cinereus & facile avellitur: nuclei sativorum lupinorum magnitudine, rotundi quodammodo, (reperiuntur & quadrati) sed plani, fulvi & læves. *Pulpa*, quæ in massas coacta ad nos adfertur, nigra & acidissima, cui aliquando siliquarum cortices, membranula tenuiores, quibus semina ab invicem separantur, & nervi cartilaginei duri immiscentur. *Adulteratur* sæpe carne prunorum, sed obscura nigredo, humiditas largior & sapor dolum detegunt. Quidam siccam vino humectant, ut recentior videatur. Dicuntur in Canariis *Chincha*, in Malabar *Puli*, in Guzarate *Ambili*, in Malaya Assa, &c. Habuit Bauhinus tenellam, quæ radicem egit singularem, tenuem, palmos duos longam, semen, ex quo provenit, transadigentem. Supra semen *stipitis* rudimentum, radice nihilo crassius, hirsutum, quod in duos utrinque ramulos oppositos abivit. *Folia* conjugatim ramulis adhærebant creberrima, oblonga, angusta, æqualia. *Provenit* in India, multis in locis, laudabilioremque & minus corruptioni obnoxium fructum fert, quæ in montosis & septentrionem versus nascitur. Visæ & Heidelbergæ aliquot annorum plantulæ, etsi Camerarius ex nucleo enatam nunquam alterum annum durare scripsit. In deserto Maccarii prope Assyriorum monasterium, ubi nulla planta prodit, vivere, miraculi loco habetur. *Usus foliorum, fructus, & seminum.* Ex *foliis* parantur acetaria: imponuntur partibus erisipelatosis trita. Cum sale Armuziano phlegmonas, cum cineribus ex Cambaja pituitosos & melancholicos tumores resolvere, comesta, infusa, vel decocta vermes pellere, creduntur. *Tamarindis* ipsis seu fructui frigus & siccitas in tertio. Parvi ac virides condiuntur ab Arabibus saccharo, vel melle Carub. Infunduntur unciarum quatuor pondere per tres horas in liquore stillatitio, modicoque saccharo adspersi exhibentur, biliosos humores detrusuri. Mitigant calores febriles, & quia sitim exstingunt, vel ejus gratia plus quam ter millenæ libræ quotannis Cahiri venduntur. Sale condiri moris, ne temporis incommoda sentiant, præbent & aceti vicem, Pulpa apud

Garz. H. A. l. 1. c. 28. Acosta h. arom. c. 21.

Nieremb. H. N. l. 15. c. 17.

nos in usu in evacuandis succis biliosis, daturque ad tres uncias. Castigantur ob frigiditatem cinnamomo & maci, ob tarditatem sero lactis caprini acuuntur. Hanc & per sitientia Africæ viatores sitis restinguendæ ergo ferunt. Cum aqua marina exhibere mos piratarum, quando deglutiisse mercatores gemmas suspicio est. In gonorrhæa biliosa feliciter cum floribus Cassiæ exhibetur. In Java paratur ex Tamarindor. unc. ij. cum limonib. incisis duabus, sacchari nigri Javani totidem libris, & aquæ triginta circiter amphoris potus, Hollandica cerevisia salubrior. *Semen* assatum & in pollinem redactum in alvi profluviis exhibetur. Idem & *Corticis* usus.

Bontius apud Pisonem H. N. l. 6. c. 4.

II. Tamarindus Americana est duplex 1. *Brasiliensis* nempe & *Mexicana*.

Marcgr. H. H.P. l. 3. c. 8.

1. *Tamarindus Brasiliensis*, arbor est in maximæ tiliæ magnitudinem excrescens, cortice exterius gryseo, ligno albo & satis lento. In multos, *inquit Marcgravius*, expanditur ramos, quorum quilibet in multos minores dividitur, qui ramulos gerunt hinc inde alternatim dispositos, tres aut quatuor digitos longos, in quibus ordinatim posita foliola parva, paulo plus semidigitum longa, minora quoque, angusta, æqualis undique latitudinis, figuræ cylindraceæ. Bina autem ubique sibi exacte opponuntur, & nullis fere pediculis, innituntur, ac arcte se mutuo attingunt, inferne dilute virent, superne saturatius, egregiamque aciditatem sapore referunt. *Fructus* in extremitate ramulorum, in quolibet pediculo solitarius provenit, figura varians. Quidam enim figura & magnitudine ficus exsiccatæ compressus, quidam siliquæ fabæ majoris, quidam instar columellæ laccæ, qua literas obsignamus. Omnes cortice externo fragili, coloris mespilorum, tenui quando maturi sunt. *Pulpa* plenus cortex nigricante, filamentosa, acidi saporis gratissimi. In medio pulpæ in quolibet fructu seu siliqua duo aut tres lapides amygdalorum figura, aut orbiculares, & compressi inveniuntur coloris castaneæ splendentis. Nucleus Tamarindorum terræ commissus, annuo spatio in arbusculam quinque pedes altam excrescit.

Tamarindus.

II. *Tamarindus Mexicana* eodem fere modo, quo Indica describitur. Sed quia in icone aliqua conspicitur differentia, ideo eam adjicere placuit.

Reccus R. M. N. H. p. 83.

III. *Tamarindo frutex similis*, dicitur *Queillos*. Fructus ei, ut fabæ Romanæ, subduplo longior, quo in cibo utuntur.

Ind. orient. p. 4.

IV. *Tamarindis simile semen spadiceum dentatum*, album erat, durum, cortice spadiceo. Magis tamen planum, & oris compressioribus.

Clus. exot. l. 2. c. 16. Bauhin. H. P. l. 12. c. 5. p. 43.

V. *Tamarindi seminis facie fructum Indicum* ex munificentia Ducis Wirtembergiæ habuit Bauhinus. Unciam, *inquit*, longus est, tertiam unciæ partem latus, ovatus, compressus, fuscus & paulo minus quam niger, superne qua adhæsisse videtur leviter umbilicatus, inferne acutus: utrinque linea ovata ad fructus figuram impressa notatus.

CAPUT III.

De Arboribus siliquatis Classis tertiæ.

ARTICULUS I.

De Evonymo.

Vid. TAB. CIII.

Ad tertiam arborum siliquatarum partem pertinent *Evonymus* & *Nerion*.

Evonymus.

I. *Evonymus* nota *Theophrasto* & ex hoc *Plinio* arbor. Magnitudo ei mali Punicæ. *Folium* ejusdem Chamæda-

Theophr. H. P. l. 3. c. ult. Plin. H. N. l. 13. c. 12.

Evonymus. mædaphnæ majus & molle, nec bene Plinius, inter eam & laurum folii magnitudine, quasi φύλλον μεταξὺ ῥοᾶς καὶ δάφνης exstaret. *Flos* colore τῷ λευκῷ ἴῳ seu λευκοΐῳ Theophrasti bulboso non Dioscoridis similis, odore gravis ὥσπερ φόνη, veluti attractylidis, qui vere erumpit. *Fructus* cum putamine sesamæ siliquæ proximus, intus solidus: præter quam quod in versus dividitur quaternos, (διῃρημένος κατὰ τὴν τετραστοιχίαν) Plinius ferre siliquas sesami similes, intus granum quadrangula figura spissum, dixit. *Germinat* περὶ τὸν ποσειδεῶνα, i. e. mense Decembri seu sole exsistente in Capricorno. *Provenit* cum alibi, tum in Lesbo insula, in monte Ordyno. *Vires* si spectes; enecat pecus *folium*, si gustetur: capras inprimis interimit, nisi ἀνόχῳ seu præcipiti alvi inanitione purgentur. Idem & fructus facit.

Theophr. H. P. l. 6. c. 4.

II. MODERNIS est triplex 1. *Granis rubentibus vulgaris.* 2. *Granis nigris.* 3. *Latifolius*, ad quos 4. *Ban Ægyptiorum*, seu arbor fructu baccis lauri similis referenda est.

I. *Evonymus granis rubentibus vulgaris*, Crescentio *Fusanus*, Lon. *Carpinus Theophrasti*, Cæsalp. *Siler Plinii*, Lugd. *Tetragonia Theophrasti*, Bauhino Evonymus multis, aliis *Tetragonia* dicitur. Frutex est arboreus, quatuor aut quinque cubitorum altitudinis. *Lignum* satis solidum, fissile tamen & æquale, album aut flavescens. *Rami* propter excurrentem in quatuor angulos corticem, quadrangulares, ac si artifex dolabra perpolivisset. *Folia* acuta, oblonga, crenata. *Flores*, qui post veris initium funduntur, Monspelii Aprili, in Germania Majo, pallidi, τετραφύλλοι, quibus totidem alternatim posita calyculi foliola subjiciuntur, pari numero, apicibus luteis, umbilicum curvosum viridantem cum stylo concolore occupantibus, singulis singulæ succedunt *siliquæ* quadrangulæ rubentes aut puniceæ, albæ aliquando, intra quas distinctis loculis *semina* parva, solida, ex rotundo oblonga, quibus cuticula crocea, medulla alba, sapor cum obscura dulcedine amarus & nauseabundus. Auctumno adpetente purpureo tinguntur colore, donec omnino rubescant: postea decussatim sua sponte rumpuntur, & hiantes in hyemem usque pendent. *Natale* ipsi solum regio calida & frigida. Juxta sepes & margines, in montibus dumetis & sylvis, inter spinosas stirpes juxta vias non dedignatur nasci. *Usus* fructus capris in cibo. Avidissime vorasse observavit in Pannonia Clusius. Terni aut quaterni homini exhibiti, per superna & inferna purgationem moliuntur. In lixivio cocti capillis flavedinem conciliant: & ejus gratia unguentum Italicis mulieribus ex ipso. Ex *ligno* vasa & varia instrumenta tornantur; in Helvetia muscaria vel lardaria. Triplex ex eodem color, flavus viridis & fulvus. Exsurgit ille, si viridem adhuc cum tantillo aluminis bullire permittas. Nihil obest, quo minus *Tetragonia* Theophrasti dicatur, quam *Quadratoriam* Gaza vertit. Est ex sero germinantibus.

Tabern. H. P. l. 3. c. 79. Bauhin. H. P. l. 8. c. 14. p. 201. Lugd. H. P. l. 2. c. 70. Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 114.

Theophr. H. P. l. 3. c. 6.

II. *Evonymus granis nigris*, Clusio *Evonymus alter*, Tabern. *Pannonicus*, Bauhino *Evonymus flore phæniceo*, frutex est homine altior. *Caudex* & *rami* tuberculis adspersi, punctis veluti notantur, pulverulentique sunt. *Folia* serrata, pruno sylvestri similia, gustu primum exsiccante mox amariusculo & calido. *Flosculi* aliquot simul ex longis pedunculis quadrifolii, cum umbilico quadrato, & staminulis luteis quatuor angulos occupantibus, qui splendent & purpurascunt. *Fructus* in siliquis quadrangulis spongiosus, aurei coloris, in quo grana nigra, splendentia, loculis distincta, & pulpa comprehensa. Siliquæ dehiscentes tenui filo propendent. Copiose *nascitur* in sylvosis Pannoniæ montibus, qui Alpes non attingunt; nullibi abundantius, quam in sylva ad Greytzenstein arcem. Floret ibi Majo, fructu Augusto maturescit. Visa primum a Bauhino Stutgardii.

Clus. H. P. l. 1. c. 37.

III. *Evonymus latifolius* virgas habet cubitales, rotundas, virides, fra-

ctu contumaces. *Radix* in bicubitalem longitudinem excurrit, summo capite singulis annis virgas proferens, quæ levi per hyemem incremento, folia sub finem auctumni abjicientes, oblongam gemmam extrema cuspide, spem novæ in vere germinationis proferunt. *Folia* nascuntur ex adverso bina, leviter serrata, viridia, gustu amaro. *Flores* τετραφύλλοι, albicantes, & ad carneum quodammodo colorem tendentes. *Fructus* interdum quinque angulis constat, alatus quasi & maturitate dehiscens, in quo alba grana aureæ pulpæ immersо, Augusto vel Septembri visuntur. Observatus a Clusio ea parte Pannoniæ, quæ olim Interamnis vocabatur.

Evonymus. Alpin. plantar. Ægypt. c. 16.

IV. Bon seu *Ban Ægyptiorum*, nonnullis *Elkarie*, Abensinæ *Buncho*, Rhasi *Bunca*, Evonymo similis est, sed *foliis* crassioribus, durioribus, & perpetui viroris, fructu lauri baccis simili. Visa in herbario Halybei Bassæ. Ex seminibus paratur *Caova* potio, quæ Turcis loco vini, asportanturque ex Arabia felice, saporis dulcescentis cum pauco amarore. Utero creditur egregie prodesse; ideo ejus decocto fluxus mensium promovere, mulieres Ægyptiæ solent. Nauseam stomacho concitare & pituitam purgare, Alpinus ex Abensina prodidit.

ARTICVLVS II.

De Nerio.

Nerion.

Tab. CIV.

I.

Dioscor. M. M. l. 4. c. 82.

Ex VETERIBVS descripsere *Nerion*, Dioscorides, Plinius & Galenus. Frutex est notitiæ vulgaris. *Folia* μακρότερα καὶ παχύτερα quam amygdalo: *flos* ῥοδοειδής. *Fructus* ἐμφερὴς ἀμυγδάλῳ, veluti κεράτιον (male ὡς κέρατι) quod dehiscens, πλήρη ἐριώδους φύσεως, pappis acanthinis simili (sic lege, non ὑακινθίνοις, nulli hyacintho pappi) plenum, reperitur. *Radix* acuminata, longa, lignosa & salsuginosa. Plinius sempiternum fronde, rosæ similitudine, caulibus fruticosum dixit, similem amygdalo fructum vix dixeris, nisi vel de exigua adhuc siliqua & adolescente sumas, vel ob corticis viriditatem & crassitiem: vel locus corruptus sit & legi debeat, καρπὸν δὲ ὥσπερ κεράτιον ἀνεωχμένον, omissis ἐμφερῆ ἀμυγδάλῳ. Adulta sane siliqua, angusta oblonga, nullo duro & lignoso nucleo subjecta, lanuginosis tantum villis turgens, amygdalo comparari non potest. *Nascitur* ἐν παραδείσαις καὶ παραθαλασσίοις τόποις & ad flumina. *Vires* ad noxia. Flos enim & fructus, jumentis capris, ovibus & canibus venenum. De homine incertum. Homini contra serpentia remedio, si e vino bibantur, magisque ruta addita, Dioscorides prodidit. Galenus, extra illita διαφορετικῆς esse δυνάμεως, intra ὀλέθρια καὶ δηλητήρια. In Bithynia obduntur foliis foramina ubi mures stabulantur: quæ si dentibus egressuræ attigerint, pereunt.

Plin. H. N. l. 16. c. 20. Pall. R. R. l. 1. c. 35.

II. RECENTIORIBVS triplex est Nerion. 1. *Floribus rubescentibus*. 2. *Floribus albis*. 3. *Americanum*; quibus adde 4. *Arbores duas Nerio similes*, & 5. *Fructum Nerii siliquæ figura*.

Bauhin. H. P. l. 15. c. 19. p. 141. Tabern. H. P. l. 3. p. 751.

I. Nerion floribus rubescentibus, Anguil. *Oleander flore rubro*, Gesnero *Rhododaphne*, Rauwolf. *Oleander*, *Desle* circa Tripolim, est planta arborea. *Caudex* rectus, rami recti & firmi, crocei seu ex viridi pallescentes. *Folia* multa oblonga, rigida, crassa, dura, exsucca, quæ superiore parte atrovirescunt, inferius maculis albidis hinc inde adsperguntur. *Flores* supremis ramis insident multi, colore rosæ incarnatæ, divisura, (*verba sunt Bauhini*) quinque partita clematidis daphnoidis: singulisque divisionis partibus interne adnata quædam trisulca adpendix, in medio apices quinque simul juncti, albi, pilosi: floris vero longi, veluti calycis imum, extrinsecus obvallant foliola intense rubentia. *Siliquæ* marcidis floribus succe-

Nerion. succedunt sursum spectantes. *Provenit* ad aquarum fluenta & loca maritima, in Ponto, Syria, Italia, Gallia, &c. Matthiolo ad Benaci ripas, & in Argentario monte primo visum. In tractu maritimo & montoso Liguriæ inter Genuam & Niceam crescit copiosissimum. In Creta ad trabes ædicularum apta materia. In insula montis Baldi Monachorum minorum ex saxis nudis prope aquam pullulat. Monspelii cum siliquis in auctumno visa, & mense Majo ac Junio florens; Patavii cum siliquis vere, sub tecto mense Januario. De *Viribus* nihil apud Recentiores singulare occurrit.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 33. Bauhin. H. P. l. 15. c. 19. p. 142.

II. Nerion floribus albis, nihil a priore differt, florum colorem si exceperis.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 33.

III. Nerion Americanum, incolis *Quauhtlepatles*, aliis *Chupireni* seu *arbor ignea*, lauri est effigie. *Folia* oblonga, majora & latiora, quam amygdali: *flores* in rosam conformati. *Nascitur* apud Mechuacanenses, & Huexotziacenses, prope humectantia & aquosa. Fundit lac adurens, quod in deturbandis in hydrope, & gallica lue usurpant: tutius purgat, si umbilico inunxeris. Potest tamen & eo modo præparari, quo esula, scammonium, & his similia.

IV. Arbor Nerio similis est duplex, I. *Prima* habet *siliquas* de ramis & surculis Sambuci sylvestris, medullosis, pallidis, pullis, nodosis, sesquipalmum & pedem longis vaginis cutaceis, uno cohæsu septenis aut novenis, singulis lampetram gracilem effigiantibus. Pelliculæ intus cepaceæ & tomentosæ, adeo exuvium serpentis mentientes, & quiddam cadaveruli anguini simile involventes, ut pueris horrori sit. II. *Altera* Indis *Yccotli* dicitur. In ea venæ *foliorum* nigræ; *flos* Nerii luteus; *vasculum* bursæ pastoris simile, ejusque divisio in duo vascula adparet. Lobel. observ. p. 199. Terent. apud Reccum p. 443.

V. Fructus Nerii siliquæ figura Clusio *Kaye Balca* teres & infra minimi digiti crassitiem erat. Cortex densus, rugosus, striatus, & innumeris tuberculis onagri pellis instar obsitus: pars pediculo proxima rufa. Pulpa intus admodum dura, & quæ cultelli mucrone vix eximi posset, subacidi saporis. Similis a Paludano submissus, in quo lanugo quædam. Clus. exot. l. 3. c. 19.

CAPVT IV.

De Arboribus quibusdam siliquatis Exoticis.

Exotica quædam siliquata. TAB. CV. & CVI.

Arbores siliquatæ Exoticæ, quas huic capiti inserere volumus, sunt viginti. 1. *Comanda guira*. 2. *Atitara*. 3. *Caaeo*. 4. *Sylva d'Agoa*. 5. *Quamochitl.*. 6. *Cacaloxochitl*. 7. *Ecapatli*. 8. *Frutex innominatus primus Marcgravii*. 9. *Frutex innominatus secundus ejusdem*. 10. *Arbor siliquosa juglandis folio Brasiliana, lobo longissimo Acaciæ siliquæ instar distincto*. 11. *Arbor siliquosa Brasiliana lobo latissimo*. 12. *Arbor siliquosa ex Virginia lobo fusco scabro*. 13. *Arbor siliquosa, ex qua gummi Animæ elicitur*. 14. *Arbor siliquosa lobo quadrangulo fusco*. 15. *Arbor siliquosa Africana foliis fere pyri, semine fabaceo*. 16. *Arbor siliquosa Guineensis lobo spadiceo fusco*. 17. *Arbor siliquosa Guineensis fructu fabaceo, lobo longissimo*. 18. *Arbor siliquosa in Sierra Liona*. 19. *Frutex innominatus tertius Marcgravii*. 20. *Arbor fabifera Javanensis*.

I. *Comanda guira* sic a Marcgravio describitur. Arbustum est seu frutex ferens phaseolos. *Cortex* illius viridis; *lignum* leve atque fragile. In *ramis* habet multos ramulos surrectos, sesquidigitum longos, directe sibi oppositos, sed paria alternatim posita, in quorum uno tria sunt *folia* oblonga, acuminata, foliis salviæ acutæ similia, inferne albicantia, superne viridiora, & ad tactum instar serici lævia, conspicuis venis prædita; in altero *flores* sex, septem aut octo magni- Marcgr. H. P. l. 2. c. 4.

magnitudine nostratium pisorum, foliis duobus sursum versus cum suo involucro & uno deorsum, quod maximum. Sunt autem flores lutei coloris, & folium illud maximum deorsum versum, inferius venulis rubris per totum insignitur. Flores sequuntur *siliquæ* compressæ & quasi contortæ, quarum quælibet continet quatuor grana phaseoli, alba, nostris pisis paulo minora, quæ cocta bene sapiunt, & alvum laxant. Fert fructus toto anno.

Marcgr. H. P. l. 2. c. 5. II. *Atitara*, alias *Iatitara* Brasiliensibus, spina est foliis sigilli Salomonis. In novem pedum ad summum altitudinem adsurgit. *Caudex* crassus acutissimis spinis ubique munitur. *Ramuli* fruticem per intervalla aduncis & deorsum versis spinis, viridibus, cum cuspidibus brunnis, splendentibus ambiunt. *Folia* sesquipedem longa, inferne, a tribus vel quatuor rectis & acutissimis spinis muniuntur. Nulla in extremitate ramorum, quæ spinosa, & in modum sagittæ tripliciter figurantur. Arcte in modum foliorum palmæ complicantur, antequam se pandant. *Siliqua* hinc inde pedem aut quindecim digitos longa, duos aut tres digitos crassa, acuminata utrinque & paulatim incurvata, ubique per ambitum frequentissimis spinulis obseratur, primo viridis, post nigrescens. Ubi se sponte aperit, ramum ex se more & modo palmæ nuciferæ in multos ramulos distributum promit, coloris ex flavo albescentis, cui flosculi multi, hinc globuli copiosi fiunt, qui in fructus abeunt.

Marcgr. H. P. l. 2. III. *Caaeo Brasiliensium*, vulgo *Herba viva*, caulem habet striatum, lignosum, aculeatum, fragilem & medullosum, qui partim terræ incumbit, partim adsurgit & aliis se implicat. In varios panditur ramos & rami in ramulos, duos aut etiam quatuor digitos longos aculeatos, quilibet autem ramulus quinque, sex aut octo costas habet sibi semper oppositas, quamlibet unum aut sesquidigitum longam, quæ costæ continent foliola læte viridia ordine posita & sibi opposita, angusta, oblonga, ut lentium, sine pediculis, ad tactum tenera, in medio secundum longitudinem subtili nervulo, qui non potest videri, nisi foliolum obvertatur. Ad caulem, ubi ramuli prodeunt, brevis provenit pediculus, (raro plus quam unus in uno loco, sed in uno habens multos, & in summitate caulis quasi spicatim congesti sunt globuli) unum digitum longus, qui capitulum producit rotundum, magnitudine globulariæ Monspel. Car. Clusii Rar. Plant. lib. IV. cap. I. vel etiam majus, constans cæruleo purpureis (vel etiam incarnati coloris) flosculis egregiis, arcte junctis, ita, ut capitulum hirsutum videatur. Post flores proveniunt siliquulæ tenues, striatæ, hispidæ, mollibus aculeis munitæ, tres circiter digitos longæ, in quibus semen nigerrimum, splendens, oblongum, figuram fere habens cordis, magnitudine grani siliginis. Radix hujus plantæ perennis est, & semper protrudit caules recentes. Est autem radix pedalis aut paulo majoris longitudinis, quatuor circiter digitos crassa superius, sed quæ paulatim attenuatur versus inferiora, est autem contorta instar funis, & multa habet filamenta ad latus e sui medio, unum aut duos pedes longa: exterius est coloris umbræ, interius alba, lignosa, medullosa, lenta, filamentosa. Tota radix fortem odorem habet plane similem vaporum nostratium, diu in cella tempore hiberno servatorum. Herba inodora, sed saporis subdulcis. Mirabilis autem, nam manu, pede aut baculo tacta, statim contrahit se & componit, brevi autem post iterum se explicat, quod ab adstante videri potest. Etiam circa solis occasum tanquam tristitia adfecta se componit. Exotica quædam siliquata.

IV. *Sylva d'Agoa*, herba frutescens viva, est pyri sylvestris magnitudine. *Folia* prioris speciei foliis similia, sed angustiora in ramulis disposita, nimirum quilibet ramus quatuor, quinque aut sex digitos longus est, habetque octo aut novem paria ramulorum sibi invicem opposita, quorum quilibet sesquidigitum longus Marcgr. H. P. l. 2. c. 12.

Exotica quædam siliquata.

gus, & in singulis multa paria foliorum sibi opposita. Flos convenit cum flore primæ speciei, paulo tamen major & cerasi magnitudine. Lignum subrufum habet corticem, estque lentum, multis spinis rufescentibus munitum. Fert semen in siliquis magnis, latis, instar siliquæ pisi, plane hispidis, brunni coloris, tres digitos longis, quando semen maturum est, siliquæ sponte in tot partes dissiliunt, quot seminis grana continent: & secundum longitudinem siliquæ ad utrumque latus, filum quoddam hispidum etiam se absolvit: quodlibet granum seminis habet magnitudinem farris, compressum, coloris olivacei, quadratæ seu parallelogrammæ caspulæ inclusum. Tertia species, itidem fruticescens, minor est, præcedente, habetque foliola prorsus angusta & multo angustiora foliolis prioris, atque ad hunc modum disposita: ramuli sesquidigitum longi & non per paria sibi invicem oppositi, sed in orbem stantes, sex, septem aut octo numero, foliola tam in illis sibi invicem adposita, ut in reliquis speciebus. Color ligni similis secundæ speciei, uti & flos, verum semen continetur in siliquulis parvulis teretibus, hispidis, fuscis, quarum multæ conjunguntur, figura rosæ, quælibet autem siliquula habet tria grana & totidem tubercula, semen autem coloris est olivacei paulo obscurioris, rotundum & paulo compressum, instar lentium, sed minus. Siliquulæ etiam sponte dissiliunt in tot partes, quot semina continent.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 69.

V. *Quamochitl*, seu *Arbor fructus crepitantis*, spinifera est. *Folia* fert mali punicæ, paulo tamen obtusioris cuspidis, & *capitula* in postremis viticulis epythimo similia, majora tamen, ac *siliquas* e purpureo rubescentes, nigricante semine refertas, quod licet edule sit, halitum tamen inficit. *Nascitur* in calidis regionibus, qualis est *Cuaauhchinancensis*, quibusque locis. *Usus* radicis corticis in adstringendo, dysenteria, aliisque fluxibus. *Folia* cum siliquastro satietati medentur. Succus seminis egregium errhinum est, & humores aquosos affatim a capite trahit.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 70.

VI. Cacaloxochitl arbor est mediocris magnitudinis. *Folia* mali medicæ, sed ampliora, & frequentioribus a dorso in latera venis adspersa. *Flores* magni & pulcri. *Fructus* siliquæ permagnæ & fulvæ. *Usus florum* in torquibus & corollis; nec quemquam salutant Indi sine his. *Lactis* quod fundit, in refrigeratione & conglutinatione: medullæ in ventriculi & intestinorum emundatione, si duarum drachmarum pondere sumatur. *Generum* diversitas ex floribus sumitur. Ferunt quædam coccineos, quæ *Tlapaltic Cacalaxochitl* dicuntur: quædam candentes, quibus *Ticaxochitl* nomen: nonnullæ coloris varii, quæ *Tlansqueluixochitl*, *Hoiloyxitl ayotectli* vocantur.

Reccus R. M. N. H. l. 6. c. 16.

VII. *Acapatli*, aliis *Tlaloaxin*, *Totoncaxi hoitl* seu *calida medicina*; quibusdam, *Xomo tontli* seu *parva sambucus*, & *Xiopatli*, frutex est hispidus, odore gravi, sapore amaro, *stipitibus* lentis purpureis, tenuibus & teretibus; *floribus* luteis, mediocribus, in extremis ramorum flagellis; ex quibus *siliquæ* teretes, tenues, longæ, & majore ex parte purpureis granulis lenti similibus, minoribus tamen refertæ. *Provenit* in campestribus calidarum aut temperatarum regionum. *Usus* foliorum in vomitu infantium, qui lac sugunt, si contusa ventriculo imponantur: in capitis doloribus, si illinantur: in horroribus febrilibus, si adsumantur.

Marcgr. H. P. l. 2. c. 8.

VIII. Frutex primus innominatus Marcgravii, herba est fruticescens, in trium aut quatuor pedum altitudinem adsurgit, multis caulibus juxta se positis, lignosis, rectis, paulo incanis, qui hinc inde ramos habent. *Folia* fert in ramulis bina sibi opposita, in quolibet plerumque sex paria & in extremitate unum solitarie positum. Sunt autem folia vix digitum longa, inferius quasi lanugine incana obducta, superius paulo viridiora. Prope exortum illorum ramulorum

etiam

etiam proveniunt *ramuli* singulares, qui singuli ferunt *spicam* parvam, conicam, constantem *flosculis* parvulis, coloris ex albo & incarnato mixti, instar floris Loti. Post flores sequuntur *siliquulæ* multæ juxta se positæ, semidigitum fere longæ & figura cornu caprini: quodlibet autem corniculum continet quinque, sex aut septem *granula seminis*, quod propriæ suæ cellulæ incumbit, parvum albicans, & figura instar panis sacchari, verum ad latera paululum compressum, durum, saporis instar pisorum. Quando semen plene maturuit, siliquula dissilit, & semen suum effundit.

Marcgr. H. P. l. 2. c. 15. *IX. Frutex innominatus secundus Marcgravii*, ligno est saligno; medulla alba intus; cortex cinereus; *Folia* myrti æmula, sed majora inferne ex viridi albicantia, quibus nervus secundum longitudinem postica parte prominulus, superna vix conspicuus. *Flores* non descripti. *Siliquæ* quatuor circiter digitos longæ, teretes & quasi ex globulis compositæ, in quibus *semen* magnitudine pisorum, ex flavo obscurum, una extremitate acuminatum, & rimula quadam insignitum.

Cluf. exot. l. 3. c. 1. *X. Arbor siliquosa juglandis folio Brasiliana lobo longissimo, Acaciæ siliquæ instar distincto.* Lobus erat binos pedes Romanos cum triente longus, quatuor uncias latus, & planus, color cineraceus, tumor in medio. *Semina* contracta, & rugosa, orbiculari pene figura, nuci vomicæ non valde dissimilia ex atro rufescentia.

Cluf. exot. l. 3. c. 2. *XI. Arboris siliquosæ Brasilianæ lobo latissimo*, duplex lobus est. *Primus* major ex fusco cineraceus, octo uncias longus, quatuor latus, cui intus lacunæ decem, semen quasi quadrangulare oblique situm. *Alter* minor ex fusco rubescens, cui octo intra lacunæ, semen imperfectum semini mali Citrii haud dissimile.

Cluf. exot. l. 3. c. 3. *XII. Arbor siliquosa ex Virginia lobo fusco scabro*, talis Principi Wirtembergico ex officulo terræ mandato prodiit, qualis hic depingitur. Lobos *Bauhinus* & *Clusius* habebant. *Clusii* sunt duo. *Unus* ex Virginia fuscus, quinque vel sex uncias longus, duas latus, unam crassus: *Alter* ex insula Haythi sive Isabellæ vicina, spadicei coloris, septem uncias longus, tres cum semisse latus. Utrique crassus, validus, durus & firmus cortex, cui bini a pediculo nervi foris fusci, intra cineracei utrobique scabri producebantur. Pulpa intus fungosa, cineracea, in qua quina vel sena officula, nigra, dura, avellanæ magnitudine & sapore, uncialis longitudinis immersa. *Bauhini* lobo longitudo sex unciarum, latitudo trium. *Cortex* insignis crassitudinis, tuberculis minimis resperfus, durissimus, Castanei ex una parte, fusci & nigricantis ex altera coloris. Tumor & sulcus in icone conspicitur per longitudinem. Pediculus ad lobum tenuior, rotundus asperiusculus, in extremitate teres. Cavitas intus uncialis plusquam fusca & nigricans, ad pediculi regionem arcta in opposita parte arcuata; crusta succingens tenuior est, cui splendens quædam alia subest. Exotica quædam siliquata. Bauh. H. P. l. 12. p. 436.

XIII. De Arbore siliquosa, ex qua gummi Animæ elicitur, nihil occurrit, quod dicam, nisi forte ex Guinea advectam. An sit *Guama Oviedi*, dubitat Clusius. Ovied. H. N. Ind. p. 1. l. 8. c. 8.

XIV. Arbor siliquosa lobo quadrangulo fusco, lobum habet septem uncias longum, duas latum, sulcis lateralis alas superantibus, distinctum. In media spina aliquot semina, quibus niger & splendens cortex, pulpa viridis pistaciorum sapore, sed fervidiore. In lobi alis, succus quidam dulcis, qualis Ceratiorum. Cluf. exot. l. 3. c. 5.

XV. Arbor siliquosa Africana foliis fere pyri, semine fabaceo, siliquas fert candidas, phaseolis longiores & majores. Semina putamine albo ablato minii colorem habent, & siccatæ in binas partes sponte finduntur. Fructus, qui incolis *Coles* resiccatus durus valde ac solidus evadit. Sumitur ab incolis in Africæ tractu juxta Promontorium viride jejuno ventriculo, tole- Cluf. exot. l. 3. c. 7. Bauhin. H. P. l. 12. c. 7. p. 425.

Exotica quædam siliquata.

toleraturi tribus vel quatuor adsumtis per totam diem famem. Adfirmant præmanso, quemvis potum sapidiorem evadere.

Clus. exot. l. 3. c. 4.

XVI. *Arbor siliquosa Guineensis lobo spadiceo fusco*, qualis sit non proditur. Lobi longitudo unciarum decem, latitudo trium, spissitas vix quadrantis. *Cortex* lentus cutaceus ex spadiceo fuscus, frequentissimis venis ab infima siliquæ parte, ex pediculo dependente, sursum & ad latera perfusus. *Medulla* intus pallescens, gravis & caput ferientis odoris, cui grana aliquot dura, ex spadiceo fusca, granis arboris Judæ non dissimilia. Perniciem creant intus sumta: in pollinem redactorum ad vulnera curanda usus.

Clus. exot. l. 3. c. 6.

XVII. *Arbori siliquosæ Guineensis fructu fabaceo, lobo longissimo*, lobus erat nigricans, viginti unciarum longitudine, trium latitudine, cortice duro, crasso, rugoso, extra fuliginoso, intra spadiceo. Intus septem magni phaseoli, binas uncias cum semisse longi, coloris ex spadiceo nigricantis & splendentis.

Purchas. navig. T. 1. p. 415.

XVIII. *Arboris siliquosæ in Sierra Liona* tres sunt species. *Prima* eximiæ est altitudinis, cui siliqua fabacea quatuor aut quinque obliquas fabas, semini Tamarindorum similes, duro cortici inclusas, quibus intra flavus nucleus, venenum præsentissimum, quo suas sagittas Nigritæ inficiunt, Fructus incolis *Ogot*. *Altera* est paulo minor, cui siliqua curva, crasso cortice, septem vel octo unciarum in longitudine, quatuor in latitudine, quinque fabas magnas continens. *Tertia*, est etiam ampla, cui folia brevia, fructus in valido ligneo pediculo, crassus, ad latera depressus, novem uncias longus, quinque latus, intra quem quinque fabæ majores præcedentibus, & venenati. Incolæ Quenda vocant.

Marcgr. H. N. l. 2. c. 12.

XIX. *Frutex tertius innominatus Marcgravii*, minor est frutice innominato secundo. *Ramuli* sex vel octo in orbem stantes sesquidigitum longi. *Foliola* prorsus angusta. *Siliquæ* parvulæ, teretes, hispidæ, fuscæ, quarum multæ conjunguntur figura rosæ: cuilibet tria grana & totidem tubercula. Dissiliunt in tot partes sponte, quot grana continent. *Semen* coloris est olivacei paulo obscurioris, rotundum, compressum, & minus quam lentium.

Bontius apud Pison. l. 6. c. 44. H. N. & M.

XX. *Arbori fabiferæ* Java patria. *Flos*, qui depictus, in præalta arbore crescit, cujus truncus spinosus, folium nostratis tiliæ. Apertus egregie rubet; in siliquis rubræ fabæ, quibus turdi avide vescuntur.

CAPUT V.

De Lobis & fructibus quibusdam siliquatis. Vid. TABULA CVI.

De Lobis & fructibus quibusdam siliquatis.

Tredecim tales occurrunt, 1. Lobus orbicularis, fuscus, spinosis tuberculis obsitus, binos phaseolos nigros continens. 2. Lobus cortice cartilagineo rugoso, fusco, duplici crusta sinuosa donatus. 3. Lobus cortice membranaceo atro tumido. 4. Lobus membranaceus atrospadiceus planus Guineensis. 5. Lobus quadrangularis. 6. Lobus aromaticus subfuscus, Terebinthi corniculis similis. 7. Fructus oblongus cineraceus rugosus & gibbosus. 8. Fructus compressus quadrangulus, venis candicantibus & nigricantibus, ut Coles fructus distinctus. 9. Fructus subrotundus, durus, eleganter rubens. 10. Fructus flavescens lobo forti inclusus Bauhini. 11. Siliqua thymiamatis odore Cherleri. 12. Siliqua parva Indica semine oblongo, nigro. 13. Fructus siliquosus, Orucoria dictus.

Bauh. phytop. l. 11. s. 2. p. 401.

I. De Lobo orbiculari fusco, spinosis tuberculis obsito, binos phaseolos nigros continente, nihil habeo, quod dicam, nisi ita a Bauhino nominari.

Clus. exot. l. 3. c. 9. & 10.

II. *Lobus cortice cartilagineo, rugoso, fusco, duplici crusta sinuosa donatus,*

tus, ex insula Mauricii advectus est. In arbore cresceret, an leguminis genus esset, cognoscere non potuit Clusius. Duo erant, quorum tres vel quatuor cum semisse uncias longi, binas lati: quorum unus tres, alter duos phaseolos orbiculatos ex puniceo nigros, veluti annulo cinctos, eosque duros continebat.

Cluf. exot. l. 3. c. 16. *III. Lobus cortice membranaceo atro, tumido*, Clusio *Lobus niger primus turgidus*, non multum a lobo ciceris abludebat forma, major tamen. Semina bina aut terna, nigra, circinatæ fere rotunditatis, plana tamen, forma articulis lobi Acaciæ non multum dissimili, quæ membrana nigra & tenui teguntur.

IV. Lobus membranaceus atrospadiceus planus Guineensis, Clusio *Lobus niger secundus planus*, forma valde superiori similis. Binarum unciarum longitudo, latitudo unius, extremitas paulo latior.

Cluf. exot. l. 3. c. 17. *V. Lobus quadrangularis* leguminis genus esse videbatur. Longitudo quadrantis, crassities semunciæ, quatuor crassiores & eminentiores nervi. *Cortex* densus & oblique striatus, coloris ex fusco fuliginosi. Septena intus grana quadrangula in duas partes dividua.

Cluf. exot. l. 3. c. 18. Bauh. H. P. l. 12. p. 438. *VI. Lobus aromaticus subfuscus Terebinthi corniculis similis*, Clusio *Lobus oblongus aromaticus*, Bauhino *Lobus longus aromaticus, odore fere Balzoini*, variæ est magnitudinis, sunt septem & octo uncias longi. Teretes omnes, rugosi, & subfusci coloris. Intus tenuis niger & splendens pollen, qui tenaciter parti interiori adhæret, odore Benzoino æmulus, & Cephalalgiæ, si diutius naribus admoveatur, auctor.

Cluf. exot. l. 2. c. 14. *VII. Fructus oblongus cineraceus rugosus & gibbosus* Clusio fructus ex Bengala. Inde enim adlatus. Plurimum ad fructum Coles accedit. Longitudo quinque pene unciarum, & totidem ambitus. *Cortex* crassus, durus, lignosus, coloris ex fusco cineracei. *Nuclei* uncialis longitudinis, in quatuor partes dividui, duri, ex fusco subrufi, saporis adstringentis. De Lobis & fructibus quibusdam siliquatis.

Cluf. exot. l. 2. c. 22. *VIII. Fructus compressus quadrangulus venis candicantibus & nigricantibus, ut Coles fructus distinctus*, Clusio *Fructus VI. Parduyni*, habebat substantiam interiorem subfuscam, solidam saporis adstringentis.

IX. Fructus subrotundus, durus, eleganter rubens, Clusio *fructus peregrinus*. Mates *nomine*, Cassiæ solutivæ aut Ceratiorum semen magnitudine æquat, cui & forma satis respondet: tumidior tamen aliquantulum & colore differens. Durus est solidus, & aquæ fundum petens. Cluf. exot. l. 2. c. 30.

X. Fructus flavescens lobo forti inclusus Bauhini, ita a Bauhino describitur. Sescunciam circiter in longitudine sua adæquat, unciam vero in latitudine adimplet. *Corticem* habet ex una parte semirotundum, & undique fere teretem, flavescentem, lævem: in medio tamen aliquatenus fastigiatum, unde ad utrumque latus costa quædam elatior decurrit, usque ad finem hujus dimidii fructus, parte etiam hujus superiore, gibbus quidam eminentior visitur, tandem fructus hic in segmenta quasi distinguitur, sulcis quibusdam obliquis ypsilon græcorum pene imitantibus, secundum latera utraque ad finem pene corticis productis: ex altera fructus istius parte dimidia, cortice prior denudatus detectusve conspicitur, ita quidem, ut alteri alicui rei adhæsisse, priusquam avelleretur, credibile sit. Nam in extremitate in orbem circumducta, cava quædam fossula, partem interiorem ambiens conspicua fit; nucleus vero in medio cortice contectus inæquali, multisque scrobiculis nunc profundioribus, nunc vero parte intermedia elatiore foveolæ minimæ occurrunt; in fossula vero extrema hinc inde lineæ nunc semirotundæ, nunc vero decussatim se intersecantes offeruntur. Spectandæ fossulæ denique ora extrema a corticis prius descripti extremitate inæquali fimbria donatur. Modo Bauh. H. P. l. 12. p. 439.

De Lobis & fructibus quibusdam siliquatis.

enim elatiori fine intro curvata altius adsurgit, modo retusior hebetiorque adparet.

Bauh. H. P. l. 12. p. 438. *XI. Siliqua thymiamatis odore Cherleri*, coloris est Castaneæ dilutiore tamen, secundum longitudinem rugosa, tota sulcis constans, odorata, & post se aliquam acrimoniam relinquens. *Semina* intus minima, nigra, splendentia & sub dentibus stridentia.

Bauh. H. P. l. 12. p. 435. *XII. Siliqua parva Indica, semine oblongo, nigro*, externe rugosa & cinerea erat, & quinque interstitiis distinguebantur. *Semina* intus quinque nigra, lucida, sublonga, inæqualia & utrinque extuberantia.

Bauh. H. P. l. 12. p. 435. *XIII. Fructus siliquosus, Orucoria dictus*, siliquam refert majorem compressam subluteam partim, partim subfuscam, partim ad latera multis majoribus decurrentibus sulcis, partim ad siliquæ incurvæ ductum oblique dispersis. A parte petioli superiore pergendo deorsum, latiusculam, unciamque fere longam impressionem obtinet, quæ in adscensu superioris partis gibberosæ rotundatur. *Siliqua* senæ similis, spissa, & duriuscula, in qua nucleus phaseolum æmulans, tenui, rugosa, & colore violaceo quodammodo imbuta, tunica vestitus, cui pulpa duriuscula & albicans. Si eadem est cum Clusii *Orucoria*, quæ in Virginia in arbore Juruwa nascitur, vim consolidandi habet, si ex contuso succus in vulnera instilletur.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER VIII.
De Arboribus Rhodofloris.

CAPVT I.
De Roſis.

Roſa.

I.

TAB. CVII. — CXII.

ARBORES ſiliquatas Rhodofloræ excipiunt, *Roſa* nempe, *Ciſtus*, *Chamæciſtus*, *Ciſtum ledum*, & *Ledum Alpinum*. De *Roſis* egregia apud *Antiquos* occurrunt, differentias inprimis & genera ſi attendas. Theophraſtus modo inter frutices, modo inter ſuffrutices numerat: ſpina verius, quam frutice, naſci ſcribit Plinius. *Rami* ſunt aculeati, & perpetuus in cacumine viror. *Germinat* omnis primo incluſa granoſo cortice: quo mox intumeſcente & in virides alabaſtros faſtigiato, paulatim rubeſcens dehiſcit ac ſeſe pandit, in calicis medio ſui ſtantes complexa luteos apices. *Flores*, qui calyce, cortice, anthera ſeu croceo, capillamento, folio, ungue & lana conſtant, de quibus in philologicis, Theophraſto bicolores, quod in his alterum florem inſidentem medium gerit, ſuntque ſupra fructum. Poëtæ Deæ alicujus ſanguine tinctam credidere. *Semen* in ipſo cortice (calycem intellige) eſt, ſub ipſo flore opertum lanugine: ſeu, ut Theophraſtus, ſub flore, *μήλῳ* incluſum, lanugine quadam, cnici modo aut echini Carduorum (lege, *κνηκωδῶς ἢ ἀκανωδῶς*, vel *κνηκώδη ἢ ἀκανώδη ἔχον τινὰ χνοῦν*) obductum, omnia ſemina proxime ambiente. Palladius baccas nutrire ſcripſit, quas in breviſſimi pyri ſimilitudinem plenas ſeminibus poſt vindemiam reddunt maturas, quarum tamen maturitas ex colore fuſco & mollitie poterit æſtimari. De *Natali ſolo* hoc ſolum habeo, montibus deteriores emergere. De reliqua *Natura* hæc accipe. *Tardiſſime* prodit ſemine, ob id potius caule conciſo inſeruntur. Et ocellis radicis, ut harundo, unum genus inſeritur pallidæ ſpinoſæ, longiſſimis virgis quinquefoliæ. Omnis *uſtione* aut *reciſione* proficit: *translatione* quoque ut vitis optime ocyſſimeque provenit, ſurculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, poſt Vergiliarum occaſum ſata: dein per Favonium tranſlata pedalibus intervallis, crebroque circumfoſſa. Plurimum *terra* refert, cœlique temperies. Ideo Cyrene odoratiſſima, Carthagine præcox. Seri nec pinguibus vult, nec argilloſis locis nec riguis, contenta raris: proprieque ruderatum agrum amat. Quibusdam enim annis minus odorata provenit: præterea locis omnibus ſiccis quam humidis odoratior, & ſi prope allium plantaveris. Trahit hoc ad ſe quicquid fœtidi; purius roſæ alimentum: vel calefacta ab hoc terra, elaboratius & magis excoctum redditur. Viola & hyacintho ſerior, & noviſſima erumpit, & prima inter vernos flores deſinit: vitaque roſæ quinquennium ad vigorem ſcilicet non aduſtæ nec reciſæ, flos in amurca ſi mergatur, ut humor exſtet, manet. *Uſta* reciſave melius florem profert; *relicta* excreſcit ſylveſcitque. *Recens* a longin-

Theophr. H.P. l. 1. c. 15. Plin. H.N. l. 21. c. 4.

Theophr. H.P. l. 6. c. 2.

Theophr. H.P. l. 1. c. 21. 22.

Theophr. H.P. l. 6. c. 6.

Pallad. R.R. Tit. 21. menſe Febr.

Theophr. H.P. l. c.

Rosa.

ginquo olet, *ficca* propius. *Omnis* verno tempore acrior & matutinis: quicquid ad meridianas diei horas vergit, hebetatur. *Novella* quoque vetuftis minus odorata. Acerrimus tamen odor omnium æftate media, exquifitior cum ferenis diebus legun- tur, & omnia in calidis, quam in fri- gidis. *Ufus* apud Veteres in *Medi- cina* & *aliis*. In *Medicina*. Ex tri- plici enim parte conftat, *acerba* nem- pe, quæ terrea, craffa & frigida; *ama- ra*, quæ tenuis & calida; & *aquea*, neceffario quidem frigida, fed in te- nuitatis & craffitiei oppofitione qua- dantenus media, quod aquei admix- tio qualitates omnes exfolvat: & hinc æftimandæ vires. Naturalem refri- gerandi vim habet Plutarcho, adfpe- ctu igneum quid oftentare, quod in fuperficie tenuis efflorefcat calor, eo a frigore ἐξηθούμενος, quod de rubra fumendum eft. *Foliorum* fuccus per fe vel cum aceto in febribus ad fomnos & naufeas ufurpatur, in ro- fionibus ventris & inteftinorum fto- macho illinitur: in hypochondrio- rum inflammationibus utilis, nifi ad- ftrictio obeffet, in externis non re- fpuendus. *Flos* fomnum ciet, mu- lierum fluxiones fiftit; ftomachi do- lores lenit. *Capita* fanguinem & ventrem comprimunt. *Virgues* epi- phoris falubres. *Semen* optimum crocinum, nec aniculo vetuftius, & in umbra ficcatur, nigrum inutile. Dentium dolori illinitur, & urinam ciet, naribus fubditum caput purgat. Oleo etiam macerabatur, idque a Trojanis temporibus, Homero tefte, & in unguenta tranfiit. Diapasmata quoque inde ad fudores coërcendos, ut a balneis inarefcant corpori, dein frigida abluantur. *In aliis*. Cibi fo- liis lapathi modo condiebantur. Da- batur rofea corona in conviviis: in- fpergebantur menfæ & ferculis, pul- vinis triclinaribus accubitoriis infar- ctus exinde. Heliogabalus in recum- bentes convivas per laquearia veluti per impluvium effundi jubebat. Men- fæ citreæ fucco inungebantur: tan- tusque flori huic honos, ut apud Ana- creontem ὠφέριστον ἄνθος, ἔαρος μέλημα, θεοῖσι τερπνά, audiat. *Differeniæ* & *genera* a *foliis*, *locis*, *colore* & *odore*, præcipue fumuntur. *Color* quadru- plex eft, rubeus, candidus, carnatus, & pallidus. A *Loco* & aliis eft *Ur- bana*, *Sylveftris*, *Præneftina*, *Cam- pana*, *Milefia*, *Trachinia*, *Alabandi- ca*, *Græca*, *Græcula*, *Cyrenaica*, *Car- thaginenfis*, *Mofceutos*, *Auctumnalis*, *Centifolia*, *Sexagintafolia*, *Quinque- folia*, *Spineola*. 1. De *Urbana* fumi debent, quæ diximus. 2. *Sylveftri* afperiores virgæ & folia, flos minus coloratus, minus odoratus, & par- vus. *Fructus* exficcatus, exemta in- teriore lanugine, in vino fervefactus & potus alvum fiftit. Diximus de eo fub *Cynosbathi* nomine in Rubo. Ea- dem cum hac *Cynorrhodos* Plinii, cu- jus radicem oraculo quodam ad mor- fum canis rabidi repertam fcribit. Bi- bit quidam in prætorio militans, fer- vatusque eft ex infperato: & poftea quisquis auxilium fimile tentavit. Alias apud auctores Cynorrhodi una medicina erat, fpongiolæ, quæ in me- diis ejus fpinis nafcitur, cinere cum melle alopecias expleri. Averfo fla- tu colligi jubetur fructus, propter la- nuginem. Alias noctu accipere ju- bent. 3. *Præneftina* noviffime defi- nit. 4. *Campana* præcox. 5. *Mile- fia* fera, colos ardentiffimus, nec duo- dena folia excedit. 6. *Trachinia* mi- nus rubet. 7. *Alabandica* vilior, al- bicantibus foliis. 8. *Græca*, Græcis *lychnis*, nonnifi humidis locis prove- nit, nec unquam quinquefolia exce- dit, violæ magnitudine, odore nullo. 9. *Græcula*, convolutis foliorum pan- niculis, nec dehifcens nifi manu coa- cta, femperque nafcenti fimilis, latif- fimis foliis. 10. *Cyrenaica* odoratif- fima, ideoque ibi unguentum pulcer- rimum. 11. *Carthaginenfis* hifpana, hyeme tota præcox. 12. *Mofceutos* e caule malvaceo folia oleæ habente funditur. 13. *Auctumnalis*, cui & Coroneolæ nomen, odorata, & ma- gnitudine inter has media, 14. *Cen- tifolia* in Campania Italiæ habebatur, Græciæ vero circa Philippos, fed ibi non fuæ terræ proventu. Pangæus mons, *inquit Plinius*, in vicino fert, numerofis foliis ac parvis, unde inco- læ transferentes conferunt, ipfaque plan-

Diofcor. M. M. l. 1. c. 131. Galen. de fimpl. medicam. facult.

Diofcor. M. M. l. 1. c. 123. Plin. H. N. l. 8. c. 41.

plantatione proferunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium: Cepio Tiberii Cæsaris principatu, negavit centifoliam in coronas addi, præterquam extremos velut ad cardines, utpote nec odore, nec specie probabilem. 15. *Sexagintafolia*, seu ἑξακονταφύλλος Herodoto memorata, in Midæ hortis sponte nascebatur, fragrantiori odore, quam cæteræ. 16. *Quinquefolia* vulgaris est; ut & duodecim, vicenorumque. 17. *Spineola*, vilissima, (utilissimam alii legunt) foliis plurimis, sed minutissimis. Sunt, qui *Spermoniam* vel *Sycioniam* vocant. Adde his, *Odoratiorem*, quæ spinosior, seu quod modum naturæ magis adsecuta est; ἀκανθώδες φύσει τὸ ῥοδόν; seu quod expulso magis terreo, & quidem per corticem, quod remanet subtilius & elaboratius redditur.

Herodot. Hist. l. 8.

Aristot. probl. s. 12. quæst. 8.

II. RECENTIORIBUS est Rosa triplex. 1. *Sativa*, 2. *Sylvestris*, & 3. *Exotica*.

I. *Rosæ sativæ* novem dantur genera. Est 1. *Rubra*, 2. *Purpurea*, 3. *Versicolor*, 4. *Multiplex*, 5. *Alba*, 6. *Moschata*, 7. *Spinis carens*, 8. *Subviridis*, 9. *Folio subrotundo & crispo*.

1. *Rosa sativa rubra* est triplex. 1. *Intense rubra*, 2. *Rubra pallidior*, 3. *Rubens saturatius*. I. *Rosa sativa intense rubra*, est *Rubra Milesia Plinii*, Matth. *Rosa domestica punicea*, Lobel. *Rosa Damascena*, Cæs. *Rubens multifolia*, Dodon. *Rosa sativa tertia*, *quæ Provincialis Gallis*. Frutex brevis, vix cubitum aliquando excedens. *Virgæ* non ita crassæ, *spinæ* rariores non valde mordaces, in quibusdam ramis nullæ; *folia* ex longiusculo pediculo, cui in principio veluti auriculæ terna vel quina utrinque glabra, superne magis virentia, subrotunda: *flos* ruber intense, magnus, odoratus, siccus inprimis, Calyx scaber, sed exilis. *Prodit* in multis regionibus, Genevæ, Montbelgardi, Basileæ intense rubet. *Usus* ejus in medicamentis nobilis. Plus quidem terrestris & adstringentis facultatis habent, non tamen absque permixtione humidi, in virentibus inprimis. Resiccatæ validius stringunt, sed minus quam virentes refrigerant. Laudantur ergo in superfluis fluxibus, ventriculi debilitate, sudorum repressione, cordis tremore & palpitatione, hepatis, renum & aliorum viscerum atonia, & aliis. Fit ex illis *tinctura* contra ardorem febrilem; *Rhodomeli*, ad vulnerum & ulcerum abstersionem: Julepus ad fallendam sitim, Aqua, Syrupus, Electuaria, Conservæ, Diarrhodon Abbatis, ad superius dicta. *Aromaticum rosatum*, calidiora etiam recipit, ventriculo a frigiditate debili dicatum. *Acetum* deliquiis animi succurrit, si olfaciatur; ventriculo vomiturienti, si duplicato panno imponatur. *Oleum* & *unguentum* earundem, ut superius dixi, sunt virium. *Apices* & *stamina* validius adstringunt. Ideo pulverizata cum aqua Cydoniorum destillata, in nimio mensium fluxu exhibentur. *Aqua* e calycibus destillata cum æqua aceti scillitici portione gingivas roborat, & dentes a corruptione præservat. Conficitur & ex *semine unguentum*, quod cupulæ glandium, balaustia, myrrha, terra sigillata, succinum & alia ingrediuntur. Vehementer adstringit & consolidat. De *collectione, delectu, repositione* & aliis nota. Colligendas dum adhuc clausæ coni figuram imitantur. Siccandas loco sublimi meridiano, quo solis radii penetrent, sed rosas non tangant. Sæpius vertendas ne situm contrahant. Tardius collectas non diu servari & cito nigrescere; tempestive, biennium durare. Si sol, quo die sunt lectæ, non lucet, raras disponendas, ne corrumpantur densatæ. Meliores montanas campestribus & minus siccando minui, cum ex harum libris decem siccatis libra unica supersit quibusdam. *Differentias* si attendas, est *simplex* & *multiplex*, colore *magis minusque rubro*. Referri huc debet 1. *Rosa Milesia flore rubro pleno*, vulgo *Rosa fina* dicta, quæ in urbe Provins plenissimo flore nascitur, & exsiccata per varias Galliæ partes defertur. *Rosa Milesia flore simplici*

Bauhin. H. P. l. 14. c. 1. p. 34. Lobel. adv. vers. p. 446. obs. p. 618. Dodon. H. P. Pemt. 2. l. 1. c. 28. Gesner. in hort. germ.

Rosa.

Rosa. *simplici rubro*, de qua nihil singulare occurrit. 3. *Rosa ex rubro nigricans flore pleno*, quæ aliquid violacei diluti admixtum habet, & Germanis Kohlrosen dicitur. 4. *Rosa Heitzmanni* a Bauhino visa mensis Maii medio, cui densissimis farctus foliis *flos* multo minoribus, quam in vulgari, sed odoratior; *Calyx* spinulis horret; *folia* duum ordinum, duo semper sibi ex adverso opponuntur, quintum vero in summitate medium inter ordines locum occupat: Omnia in circuitu serrata, glabra, superne virentia, inferne canescentia. 5. *Rosa rubicanda saccarina* forte Plinii Græcula, observavit in horto fontis & balnei admirabilis Bauhinus, spinis multis foliis utrinque pilosis, ad pediculi originem latis, velut duæ auriculæ, crispioribus; capitulis hispidis, brevibus, crassis; *flore* rubro. Vix in totum idibus Junii explicatur, si hortulano credimus. II. *Rosa sativa rubra pallidior*, Gallis *Francha*, Lobel. *Holoserica*, Camer. *Rubicunda*, Lugd. *Damascena rubra*, aliis *Prænestina*, quibusdam *Trachinia*, *Græcula*, priore minus rubet, & *flore simplici* plerumque est, foliis latissimis, ramis plerumque spinis carentibus. III. *Rosa saturatius rubens*, Clusio *Rosa prima Prænestinæ similis*, Camerario *in rubro nigricans*, quadragenis aut pluribus foliis amplioribus & saturatius rubentibus constat. Stamina multa flava umbilicum occupant. Alabastrum crassius & brevius: ideo *Tulpel rosæ* vocatur. Odor minus suavis & albæ fere proximus.

Bauh. H. P. l. 14. c. 1. p. 34.

Bauhin. H. P. l. 14. c. 1. p. 47.

Lugd. H. P. l. 2. c. 2.

Cluf. H. P. l. 1. c. 31.

2. *Rosa sativa purpurea*, Plinio *Rosa Trachinia*, Gesn. *ex purpura albicans*, Matthiolo *domestica carnis colorem referens*, Camer. *incarnata*, Tabern. *Provincialis major*, Eystet. *provincialis flore incarnato pleno*. Quidam *Alabandicæ similem*, *Prænestinam*, *Campanam Plinii* alii volunt. Bauhinus *Rosam rubello flore majore multiplicato pleno*, *incarnatam vulgo* vocat, Pharmacopæi *Zebedenas*. *Frutex* excedit quatuor cubitos. *Spinæ* ramorum copiosæ aduncæ & mordaces. *Folia* non virent ut in rubra, nec polita ut in alba, terna, quina, septena, pene rotunda. *Flores* ex pediculis hispidis, multi simul, magni, pleni rubelli odoratiores, dum virent, & inter primos protruduntur. Calyx hispidus. Gesnerus *Damascenas* vocari scribit, & ante triginta tum annos innotuisse. Norimbergenses *Ulmenses* nominant. Visa Basileæ Majo & Junio; Monspelii Martio, Aprili & Junio; Genevæ Octobri, Novembri & Decembri copiose floruisse: jucundissimique tum flos odoris, nec facile flaccescit. Frigoris impatiens est, sed altero anno a radice repullulat. Paratur ex ea Syrupus ex multiplici infusione purgans, nec non Mel foliatum.

Gesn. in hort. germ. Tabern. H. P. l. 3. c. 100.

Joannius tract. de pilul. Aloës.

Bauhin. H. P. l. 14. c. 1. p. 36.

3. *Rosa sativa versicolor*, Clusio *Prænestina versicolor*, dicitur. *Flos* media ex parte candicantibus, altera purpurascentibus foliis, vel venis similis coloris adspersis constat. Vel folia quædam integra alba, quædam integra rubra, inter se commixta sunt.

Cluf. H. P. l. c. Bauh. phytop. l. 12 f. 5. p. 481.

4. *Rosa sativa multiplex* est triplex 1. *Maxima*. 2. *Media*. 3. *Major Prænestina*. I. *Rosa sativa multiplex maxima*, est Clusio *Centifolia Batavica rubra*, centum & viginti aliquando folia profert, extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, & in ipsum calycem reflexa. Color Prænestinæ non dissimilis. Nec odor multum abit. Ideo dubitari potest, an sit veterum Centifolia. Est & *flore* albo, Clusio *alba major provincialis*, Eystettensi *provincialis flore albo*. II. *Rosa sativa multiplex media*, priore est aliquanto minor, forma colore & odore convenit. III. *Rosam sativam majorem Prænestinam*, Eystettensi *variegatam*, Johannes Restau Coloniæ aluit. Forma & magnitudine Prænestinæ similis. Dimidia ut plurimum ex parte folia candida, reliqua rubra: vel tertia duntaxat ex parte alba; vel nunc integra alba, modo integre rubra inter se commixta.

Cluf. H. P. l. c.

Bauhin. H. P. l. 14. c. 1. p. 38.

5. *Rosa sativa alba* est duplex *major* & *minor*. I. *Rosa sativa alba major*,

Rosa.

jor, Plinio *Campana*, aliis *Spineola*, nonnullis *Alabandica Plinii*, longis lignosis & fungosis *virgis* adsurgit, quibus *spinæ* raræ acutæ aduncæ, *cortex* politus & levis. *Folia* quina vel septena, crenata glabra sublonga. *Calices* extremis ramis plures spinulis non minacibus inhærent, quibus apertis rosæ albæ, odoriferæ, multifoliæ adparent, & in medio luteos apices includunt. Succedunt *fructus* rotundi, rubri, ubi maturuere; in quibus grana dura lana involuta. *Floret* Majo, Junio, Octobri & Novembri. Amarior est, & vim purgandi habet. Est floro simplici & pleno. Lugdunensis quasdam densissimis foliis esse scribit. II. *Rosa sativa alba minor*, Camerario & Bauhino *Lacteola* elegans est nec magna, foliis multis dense stipatis: quæ singula, si evellantur, candida sunt, cum calyci simul inhærent, diluto rubore blandiuntur. Colitur Vratislaviæ & alibi frequentissime. Forte Plinii *Centifolia* numerosis foliis & parvis. Parum quidem fragrantia aliis cedit: non est tamen odoratissima.

6. *Rosa sativa moschata* triplex est 1. *Flore simplici.* 2. *Flore pleno.* 3. *Semper virens.* 1. *Rosa sativa moschata flore simplici* est duplex, *major* & *minor*. I. *Rosa moschata flore simplici major* est frutex robustus, rectus, spinosus. Rosæ in ramorum summitatibus ex pediculo paucis spinis aculeato prodeunt, quinque aut septifoliæ magnæ albæ cum aliquo rubore, qui demum in exsiccatis detegitur, odoris suavissimi. *Floret* Majo & Junio. Genevæ non facile a frigore læditur. Montbelgardi quotannis gelu superiora absumebat. In Italia topiario opere colitur, caudice crassiore, ramis longissimis, aculeis rarioribus. II. *Rosa moschata flore simplici minor* Matth. *Damascena*, Anguil. *Nesrim* vel *Nefrim Serapionis*, Dodon. *Sativa quinta*, Lugdunensi *Coroneola*, *quam Damascenam vocant*, Bauhino *Moschata minor flore simplici*, aliis *Alexandrina*, stolones habet longos, rectos, crassos. *Spinæ* raræ a trunco rubræ & robu-

Bauhin. H. P. l. 14. c. 1. p. 45. Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 113.

stæ. *Folia*, describente Bauhino, satis raræ, quæ non multum differunt a rosis albis & incarnatis, nisi quod minus rugosa, & magis acuta, glabra superne cum viriditate, inferne albidiora cum pilis vix adparentibus, in circuitu serrata, quæ ut plurimum habent septem foliola, interdum novem majori ex parte sibi invicem opposita, in foliorum *pediculis* parte inferna spinæ valde aduncæ. *Rami* extremi divisi in alios minores, qui quadam quasi lanugine obducuntur & rubent: pauca habent folia abundantque multis *floribus* simul cohærentibus, qui priusquam se expandant, longa adparent *capitula*, mollia & hirsuta. Apertæ rosæ vix diem durant, & mediocris sunt magnitudinis, albæ, habent nonnunquam *ungues* rubentes, qui lutei sunt, priusquam expanduntur, constantes singulæ quinque foliolis. *Apices* lutei foliolis decidentibus nigrescunt, relicto in medio uno, magno, hirsuto, clavam aliquatenus exprimente. Odor moschum proxime refert: sapor amarus, cum levicula adstrictione, qui aliquam in faucibus acrimoniam relinquit. In Italia toto fere *floret* anno, Monspelii auctumno & mense Majo; Lugduni, ubi frequens Augusto, Septembri & Octobri; Genevæ etiam Novembri. Raro in Hispania occurrit. *Vires* si respicias, tentat caput odore, & scammonii instar alvum subducit. Sex vel octo foliis totum acetarium purgans redditur: stomachum rodere, fauces & linguam excoriare in condito etiam adsumtam, Amatus experimento prodidit. *Nesrim Abensinæ & Serapionis* esse, dubitat Gesnerus. Calida enim hæc & sicca ordine tertio, abstergit & attenuat; nervis frigidis prodest; aures vermium occidit, & dentium dolorem mitigat. At & has calidas esse, acrimonia, odor & amarities ostendunt. 2. *Rosa moschata flore pleno*, Plinio *Coroneola*, Gesnero *Damascena Alexandrinave*, Tabern. *Moschata alba multiplex*, Cæsalp. *Muscatula multifolia*, Eystett. *alba Damascena flore pleno*, Lugd. *Coroneola altera*, aliis *Prænestina Plinii*, posterioribus se-

Amatus Lusit. apud Bauh. H. P. l. 14. p. 53.

Rosa. culis demum Italiæ innotuit. Similis est simplici, habens in flore foliola exteriora majora, minora interius. Lobelius sylvestrem exuisse animum olitorum arte & mangonio, & hortensem duplam factam autumat. Condiuntur in Italia, Venetiis præsertim. Ciet alvum vehementer, stomachique dolores & animi deliquia accersit. 3. *Rosa moschata semper virens*, *a radice* luxuriat, (*Clusii sunt verba*) *sarmentis* flexibilibus & caducis, nisi quis palo sustineat aut ad parietem adplicet. Nam non valde crassa sunt, sed lenta, viridia, *spinis* rubescentibus, hami instar aduncis, & mucrone versus terram converso obsita. Ambiuntur alternatim a foliorum alis, septem interdum, sed quinque ut plurimum foliis præditis, ex adverso se spectantibus. Horum duo quæ latiori alæ sedi, qua ramum amplectitur proxima, minora sunt; bina alia, quæ succedunt, duplo pæne majora, quintum extremam alam occupans, & imparem numerum faciens, omnium maximum. Singula a nervo medium folium occupante aliquot venas habent ad folii oras excurrentes, in ambitu serrata, & præ viriditate splendentia: perdurantque hyeme. Novo vere e flagellis e foliorum ramis multi oriuntur novelli rami, initio quidem cum foliis nonnihil purpurascentes, sed qui dein viriditatem contrahunt: quorum nonnulli summo fastigio ternos aut quaternos gerunt *flores*, uncialibus gracilibus petiolis subnixos, quinquefoliis pæne uncialibus constantes prorsus nivei candoris, e quorum medio plura *staminula* prodeunt candida, flavis *apicibus* insignita, & inter illa *capitellum* hirsutum albicans. *Floris* odor suavis est, & ad Rosam moschatam simplici folio odore valde accedit: nec ipsius floris forma dissimilis.

Lobel. advers. p. 446.

Cluf. H. P. adpend. alt. auct.

7. *Rosa spinis carens* est duplex, *flore majore* & *flore minore*. I. *Rosa spinis carens flore majore*, Clus. *sine spinis secunda*, Bauhino *Acanthus flore pleno coloris rubelli* vocatur. *Radix* repens lignosa dura. *Virgæ* humanæ altitudinis, si fertili & umbroso loco pangatur, cubitales & sesquicubitales plerumque. Summi *surculi* propter floris calycem & folia horridiusculi, ex densissima apicularum nigrarum & asperiuscularum congerie. *Foliola*, quæ summa ramorum occupant communiter sena, aliquando terna, sena, lata, opposita, impari seriem claudente, superne quidem atrovirentia, inferne subcinerea. Rosa speciosa, non minore foliorum stipatu quam incarnata, odoris suavis, coloris saturate rubelli, quem varia vagaque venularum purpurascentium delineatio ornat: subtus omnia ex incarnato candicant: succedit huic fructus orbicularis, majoris avellanæ, obscure rubens, & densissima lapillorum villosorum agmine farctus. Clusius *semen* inæquale, & κυνκῶδες vocat. Floret Montbelgardi in Junio, Octobri cum fructu observata Argentinæ. Sunt, qui *flore albo* videre. II. *Rosa spinis carens flore minore* Viennæ etiam olim in hortis culta. Rarior foliorum textura in floribus, qui fæcum vini rubri colorem præ se ferunt. III. *Rosa sine spinis minima* observata a Cherlero. Vix trium unciarum est, folia unciam circiter longa, quinquepartita, glabra, flos magnus, quinquefolius, albus.

Bauh. H. P. l. 14. p. 41.

8. *Rosa sativa subviridis*, a manu artifice provenit. Fit talis, si in teneras Agrifolii arbusculas, ut produnt quidam, inseratur: vel frigidiore constitutione annus turbetur. Provenire tum & sine calyce prodidit Costæus, materia quasi ob nimiam humiditatem defluente in flores. Creduntur in Italia & cæruleæ haberi.

Stapel. in Theophr. H. P. l. 6. p. 646.

Costæus de plant. l. 2. c. 12.

9. *Rosa folio subrotundo & crispo*, Pfortzhemii in horto Greningeri a Bauhino observata est, flore rubello seu incarnato. Montbelgardi feliciter provenit, sed absque flore.

Bauh. H. P. l. 14. p. 37.

II. *Rosa sylvestris multiplex* est I. *Vulgaris flore odorato incarnato*. 2. *Flore majore & rubente*. 3. *Flore pleno*. 4. *Foliis odoratis*. 5. *Flore rubro odoratissimo*. 6. *Flore albo odorato*. 7. *Odore Cinnamomi*. 8. *Rubra*

bra præcox flore simplici. 9. *Majalis flore rubello.* 10. *Lutea.* 11. *Campestris.* 12. *Pumila rubens.* 13. *Pomifera.* 14. *Arvensis candida.*

1. *Rosa sylvestris vulgaris flore odorato incarnato*, Dioscoridi *Cynosbatos*, Plin. *Cynorrhodos*, Brunfel. *Sentis canis*, Lugd. & Camer. *Sylvestris vulgaris*, Trago *Rosæ sylvestris primum genus*, Bauh. *Rosa sylvestris alba cum rubore, folio glabro*, excrescit in magnum fruticem. *Spinæ* magnæ, *folia* utrinque glabra: *flores* simplices, quinquefolii, albi cum aliquo rubore: *stamina* in medio lutea. *Capita* longa primum viridia, dein coralli modo rubra, cum maturuere, mollia, sapidi cum aliqua aciditate gustus. *Semina* involvuntur pilis. Virgis pilula hirsuta, echino Castaneæ quasi similis, at mollis adnascitur. *Spongiolam rosæ* nuncupant, alii *spongiolam Bedeguaris*, Officinæ *Bedeguar*. Lugdunensi folia sunt aspera & aculeata. *Provenit* passim circa scrobes & margines agrorum & pratorum locis humidis. *Floret* Junio, Julio, Augusto, Septembri, Octobri, Novembri, pro locorum diversitate. *Fructus* ipse exsiccatus & cum vino coctus moderate stringit. Ex *acinis* fit magisterium contra calculos. *Vermiculi* in spongiis temporibus illiti, vigilias tollunt: triti contra vermes in vehiculo convenienti feliciter propinantur. Ex *glomis* seu Capitellis mense Majo & Junio collectis parat Arcanum seu Spiritum Hartmannus, præsentissimum in calculo renum remedium, si granor. XII. pondere in vehiculo conveniente propinetur.

Bauh. H. P. l. 14. p. 43.

Hartmann. chymiatr. p. 154.

2. De *Rosa sylvestri flore majore & rubente* nihil occurrit, quod dicam, præterquam colore & majoribus foliis a priore differre.

3. *Rosa sylvestris flore pleno*, forte *Rosa Alabandica Plinii*, Camer. *Rosa canina duplicato flore* visa a Bauhino Vesuntii, foliis majoribus, quam in spontanea. *Rosam Eglentinam pleno flore* vocat. Similis huic illa, quam idem Bauhinus *Rosam sylvestrem, folio Eglantinæ virente albo flore & rubello nominat.* Magna est, foliis plerumque quinis ex virore nigricantibus, Eglantinæ rugis & colore similibus. *Rosæ* sunt albæ: *spinæ* hinc inde per ramos aduncæ. Habetur & *flore rubello* in Ducatu Wirtembergico, quæ Majo floret.

Bauh. H. P. l. 14. p. 43.

Rosa.

4. *Rosa sylvestris foliis odoratis*, Ruellio *Englanteria*, Dodon. *Rosa I. Cynorrhodi species odorata*, Lacunæ *Cynosbatos*, Bauh. *Rosa sylvestris foliis odoratis Eglentina dicta*, proceritate sæpe omnes sylvestres superat. Virgæ duræ, crassæ, lignosæ, aculeatæ. *Foliola* subrotunda, rotunda quædam pæne, plerumque septena. Dodonæo splendentia, virentia, Trago cineracea, Bauhino virentia, odore gratissimo, maxime vento flante. *Flores* exigui, quinquefolii albi, vel potius ex purpura saturate candicantes (visi & rubentes). *Fructus* oblongus coloris subrubentis. *Spongiolæ* circa virgas tenues hirsutæ. Totus frutex ἔνοσμος est. Lugdunensis Cynosbatum Dioscoridis, & Cynorrhodon Plinii esse putat. *Provenit* Montbelgardi, Genevæ, Basileæ, mense Junio, Augusto vel Septembri cum spongia. Nusquam in Gallia aut Belgio sponte vivit. Erumpere & in Anglia circa Bathæniam vidimus. Loco a Gesnero umbroso plantata, odorem amisit: aprico & in ipso muro a cive ibidem, procera & odorata evasit.

Dodon. H. P. Pemt. 2. l. 1. c. 28. Gesner. in hortis germ. p. 276. Cord. in Dioscor. l. 1. c. 124.

5. *Rosa sylvestris flore rubro odoratissimo*, Trago *Rosæ sylvestris tertium genus*, Bauhino, *Rosa sylvestris rubella parvo frutice*, cubitalis est ut plurimum. *Spinæ* nonnunquam curvæ, sed raræ. *Folia* quinquepartita, rarius in septem foliola distributa, serrata, glabra, superna parte obscurius virentia. *Flos* quinquefolius, non parvus, rubellus, jucundissimi odoris; cui succedit *Capitulum* cum pediculo hispido. Apud *Tragum* habet spinas minus præcedente minaces, frondem inodoram, rosam majorem, odoris suavissimi, tactu pinguiorem & lentam. Luxuriat in humectis, agris avenaceis, dumetis: & ra-

Bauh. H. P. l. 14. p. 35.

Rosa. & raro supra trium cubitorum altitudinem se attollit. *Floret* Junio. Crescit in Ducatu Wirtembergico, Genevæ circa Castellum l'Abatie & alibi.

6. *Rosa sylvestris odorata flore albo,* Cæsalp. *sylvestris humilior,* Clus. *quarta, an græcula Plinii?* humilis est & fruticosa, floribus albis, sed nunquam plane sese explicantibus, ejusdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admixtum habet. Paulo serius alba floret. An sit *Cynosbatos quarta Cordi,* dispiciendum relinquo. Lanuginosa & incana huic folia, rosæ in candido suaviter rubescentes. Non abludit ab ea *Rosa sylvestris alba cum aliquo rubore folio hirsuto Bauhini.* Magna est, ramosa, spinis hinc inde robustis aduncis circumsita. *Folia* quina vel septena subrotunda, rugosa, albicantia, hirsuta, nonnihil odorata. *Flores* quinquefolii albi, cum aliquo rubore, quorum pediculi spinulis asperi. Frequens in sepibus & dumetis circa Montbelgardum. *Species* hujus & *illa,* quam mense Septembri in monte Wirtemberg. ubi arx Teck, Bauhinus invenit, *spinis rectis,* foliis tenuioribus, minus rugosis, angustioribus, septenis: & in cujus pediculo raræ quædam spinæ.

Cord. in Dioscor. l. I. c. 124.

Bauh. H. P. l. 14. p. 44.

7. R*osa odore Cinnamomi* duplex est *simplex & flore pleno.* I. R*osa odore Cinnamomi simplex,* Bauhin. R*osa Cinnamomea floribus subrubentibus spinosa,* Dodon. R*osa Cinnamomina, & 7. vel sylvestris secunda, ramis* est tenuibus, spinosis, subrubentibus; *foliis* minoribus; *floribus* parvis, simplicibus, odoratis, rubellis. Præcox est. Franciæ, Belgio, Angliæ ruri sponte crebra, ipso odore notissima. Gesnerus pro Lychnide Plinii habet; & in Albio monte majorem & minorem nasci tradit, illam *fœminam,* hanc marem faciens. *Illa,* prodente forte ex chartis Gesneri Camerario, quaternas in costis singulis foliorum συζυγίας habet. *Hæc* minores gerit spinas, *floris* pericarpium spinosum modice, superioris læve. II. R*osa odore Cinnamomi flore pleno* Bauhino, *Rosa minor rubello multiplicato flore asperis spinis armata* dicitur. Camerarius vulgo Venetam, aliis Provincialem, *Spermoniam* (pro spineola) Plinii Barbaro, *Sycioniam* quibusdam vocari scribit. *Frutex* est raro duorum cubitorum. *Radix* vivida & late serpens. *Rami* purpurascentes, *spinis* raris, asperis, duris & brevibus armati. *Foliorum* alæ ex quinis aut septenis foliis æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc altero inde geniculatim semper adhærente, coloris superne viridis, inferne candicantis. *Floribus* multiplex foliorum pusillorum glomeratio; odor qualis in alba vulgari plena. *Fructus* Clusio nullus etsi diu aluerit. Primo vere floret. Viennam ex Tyrolensi Comitatu adlata. Visa Castellis supra humanam altitudinem, quæ & Auctumno florebat, sed flore minore, ramis & stolonibus minus rubentibus.

Bauh. H. P. l. 14. p. 39.

8. De R*osa præcoce flore simplici,* nihil habeo, quod dicam, præterquam quod exiguo sit odore, & foliis a præcedente latioribus. Eystett. hortus.

9. *Rosa Majalis flore rubello,* Camer. *Rosa Cinnamomea altera,* Tabern. *Rosa provincialis minor,* quod Johanni Bauhino non placet, qui eam *Rosam rubello flore, parvo, simplici, non spinosam* adpellat. Frutex hominis altitudine. Pediculus asper est; *folia* glabra superne virentia, inferne albicantia, glabra. *Flos* quinquefolius, odoratus, rubellus. *Fructus* parvo Mespilo minor, per maturitatem rubens, grana tomento involuta. Crescit sponte ad Albii montis radicem, odoratior & pretiosior Cynorrhodo. Visa in monte Thuiri & in Burgundia. Floret Majo, unde nomen: inque hortis facillime durat. Bauh. H. P. l. 14. p. 39. Gesner. in hort. germ. l. c.

10. R*osa lutea* duplex est, *simplex & multiplex.* I. R*osa lutea simplex,* Gesn. R*osa Citrina,* Dodon. *tertia* vel *octava,* aliis aurea, est veteribus indicta, & nunc rarior. *Virgæ* spinosæ; *foliola* glabra quina vel septena vix tantillum horrida. Rotunda, obscuræ

ſcuræ viriditatis, valde infecta, crenis propemodum rigentibus, addit Lugdunenſis. *Flos* luteus cum gravitate odoratus. *Poma* brevia, ventricoſa, Sorbis ſimillima. Floret Majo & Junio. Habetur in Ægypto, Alexandriæ inprimis. Auguſtæ frutice odorato viſa, quam *Vulpinam* vocabant. In Anglia artifice manu in geniſtæ ſcapum inſeruntur, unde colorem viresque mutuantur novas. Cardanus *croceam* male olentem vocat, Geſnerus talium, quæ moſchum fragrent, meminit. II. *Roſa lutea multiplex* Cluſio *flava plena*, Eyſt. *lutea maxima flore pleno*, & Pragæ in horto Cæſareo, & Viennæ, & in Germania colitur. Miſſus Cluſio digitalis longitudinis ramulus, binis foliis, & flore flavo multiplici foliorum ſerie conſtans. Duplex eſt. *Altera* florem totum expandit: altero flore ſemiclauſo permanet.

Lobel. adverſ. p. 446.

11. *Roſa campeſtris* eſt triplex 1. *Spinoſiſſima*. 2. *Repens alba*. 3. *Spinis carens*, *biflora*. I. *Roſa campeſtris ſpinoſiſſima* eſt triplex, *flore* nempe *albo*, & *rubro*, & *hirſuto*. 1. *Roſa campeſtris ſpinoſiſſima flore albo* eſt Cluſ. *campeſtris odora & quinta*, Dodon. & Stapel. *Dunenſis*, Eyſtett. *præcox ſpinoſa flore albo*, Bauhino, *Roſa pumila ſpinoſiſſima foliis Pimpinellæ glabris flore luteo*, bicubitalibus ad ſummum, duris, lignoſis, rubeſcentibus, & denſiſſimo ſpinarum vallo munitis *virgis* adſurgit. *Rami* multi inconditi, & virides. *Folia* conjugationum quatuor alata, glabra, ſubrotunda, &, ut Cluſius addit, inter eam, quæ luteos ſimplices fert flores, & illam, quæ in aggeribus ſponte provenit, quæque a Pimpinellæ foliorum ſimilitudine nomen apud Belgas accepit fere media, nullius ſplendoris. *Flos* πενταφύλλος candidus, creber, quem in Majo promit, medium lutea capillamenta poſſident. Alabaſtriculi parvuli. *Fructus* rotundus, brevis, initio viridis, maturitate in Auguſto niger, cui craſſa, anguloſa, candida, & dura ſemina. Invenitur circa Viennam editioribus & montoſis locis. In Morinorum finibus juxta Icium portum in arenoſis juxta mare tumulis frequens eſt, & quia in ſiccis naſcitur, odoratiſſima. In hortis non parum ſe multiplicat ſerendo, ideo in altum non attollitur. 2. *Roſa campeſtris ſpinoſiſſima flore rubro*, Lugd. *Cynorrhodon polyacanthon*, Bauh. *Roſa ſpinoſiſſima pumila flore rubro*, altitudinem pedis non excedit. Cauli, ſurculi, ramuli, folia, ſpinis rigent. *Flos* ruber exiguus. Colligitur in Gramontio nemore prope Monſpelium. Cherlerus ramis ſpinoſiſſimis cum minimis foliis *Roſam* paſſim provenire in rupetis & frutetis collium Narbonenſis Galliæ, ac ibi florere Majo obſervavit. 3. *Roſæ ſpinoſiſſimæ hirſutæ*, ramum habuit Bauhinus; de qua hoc ſaltem meminit, folia habuiſſe hirſuta, ſubtus ad tactum lævia, conjugationum trium, poſtremo ſolo. II. *Roſa campeſtris repens alba*, eſt Cordi *Cynorrhodos ſeu Cynosbatos tertia*. Omnium minimam facit, vix humo attolli; ideo Chamærrhodon dici poſſe. III. *Roſa campeſtris ſpinis carens biflora*, Lugdunenſi *Roſa græca*, & *Cynorrhodon* læve, valde eſt humilis, *ſpinis* carens, *flore* languidius rubro, qui vere & Auctumno prodit. Naſcitur ſponte in ſepibus. Alia eſt *odorata*, quæ humi jacet, foliis exiguis, ut vix Roſa eſſe videatur, & in Cemeneorum montium jugo altiſſimo Lugduno propinquo, quod montem Pilati vocant, colligitur. Alia *Inodora*, quæ in Carthuſianorum primario cœnobio Gratianopoli vicino provenit, &, niſi fallor, a nobis ibidem conſpecta eſt.

Roſa.

Lugd. H. P. l. 2. c. 2.

Bauh. H. P. l. 14. p. 38.

Cord. in Dioſcor. l. 1. c. 124.

12. *Roſa ſylveſtris pumila rubens*, Cluſ. *ſexta & pumila*, cubitales aliquando, plerumque pedales profert virgas, easque virides, lentas, inferne paucis, ſuperne multis ſpinis rigentes. *Foliorum* alæ rubræ ſimillimæ, quinque aut ſeptem foliis ſuperne viridibus inferne candicantibus conſtant. *Calyces* in ſummis virgis magni, hirti, barbati, ex quibus menſe Junio Roſæ magnæ quinquefoliæ, initio rubræ, dein incarnatæ. *Fructus* ruber, rotundus, omnium maximus

Rosa. & Pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, qui *semina* inæqualia alba continet, Augusto maturescit, & plerumque tota hyeme ipsi frutici adhæret. Nascitur passim in cæduis sylvis, sublimioribus & desertis agris per universam Pannoniam.

Bauh. phytop. l. 12. s. 2. p. 481. 13. *Rosa sylvestris pomifera* est triplex, *major* nempe, *minor* & *hirsuta*, I. *Rosa sylvestris pomifera major*, sequente est altior, ramosior, paucissimis aculeis, *foliis* majoribus pallide virentibus, & Basileæ locis humidis & in alnetis proveniens. Adfinis, si non eadem est, *Rosa pomo spinoso folio hirsuto Cherleri*, quam ex monte Calceri & horti Dei declivibus attulit. *Folia* palmum fere longa, quinquepartita, minus rotunda, subtus hirsutie quadam tactu lenia & pene cinerea. *Fructus* spinosi magnitudine avellanæ rotundæ, ex pediculis brevibus spinosis. *Spinæ* per ramulos rariores. II. *Rosa sylvestris pomifera minor*, Tabernom. *Rosa arvina*, Gerhard. *Rosa pimpinella*, Thal. *Cynorrhodi species*, duplex est, *spinosa* & *sine spinis*. 1. *Rosa sylvestris pomifera minor spinosa* est forte illa, quam Thalius in sylva hercinia. Thalius in Broccenbergo nasci tradit, rariorem inventu, fructu nigro, rotundo, Cerasi magnitudine, continente semina pauciora, quam reliquæ species, duplo tamen grandiora, ac forma quodammodo granorum vitis. 2. *Rosa sylvestris pomifera minor sine spinis*, fruticat pumila, bicubito non altior, sed inodora: folio minore & Lobel. advers. p. 446. pereleganti: *pomo* Mespili Aroniæ non dispari minore multo colore viridiore, rubello, subpuniceo, per Augustum maturo. *Flos* rosæ sylvestris est. III. *Rosa sylvestris pomifera hirsuta* in horto Sprengeri *Heidelbergæ* a Bauhino visa, foliis sylvestri pomiferæ majori adfinis, albicantibus & hirsutis: Spinis in extremis ramis raris; foliis conjugationum trium. Vidit & Majo idem *Basileæ* genus, *foliis* similibus; spinis ramorum juxta folia aduncis firmis; flore rubello simplici; Capitulo spinoso.

14. *Rosa arvensis candida*, Trago *Rosæ sylvestris quarta species*, rosas profert candidas prorsus, odoris non adeo jucundi, & est sylvestrium omnium rosarum vilissima. Adparet in flore suo Junio & Julio mensibus, in siccaneis, agrorumque limitibus, juxta itinera. *Cognata* huic, quam Bauhinus *Rosam sylvestrem folio glabro flore plane albo* vocat. Multum serpit, *ramis* quibusdam parum spinosis. *Calyces* eorumque pediculi rubent, *folia* septena, *flores* multi simul juncti, omnino albi odoratissimi. Visa a Bauhino in Burgundia inter Courchaton & Grange castellum. Provenit in sylvosis & frutetis. Circa itinera inter Montbelgardum & Borongne modo singulares modo plures flores, mense Junio & Julio protrudit. Visa & mense Septembri inter Wallenburg & Lichstal Basileensium.

III. *Rosa Exotica* est triplex 1. *Hierichuntina*, 2. *Sinensis* & 3. *Memphitica*, quibus adde 4. *Adfines quatuor exoticas*.

1. *Rosa Hierichuntina* est duplex 1. *Vulgo dicta*. 2. *Sylvestris*, quibus additur 3. *similis quædam*. I. *Rosa Hierichuntina vulgo dicta*, Cordo *Amomum*, Cæsalp. *Amomis Dioscoridis & Plinii*, aliis *Rosa Mariæ*, *Rosa Hierosolymitana*, Uva Dioscoridis Bauh. H. P. Galeni & Ætii, vocatur. *Radicem* l. 16. c. 52. habet satis crassam lignosam, simplicem, sapore raphani. *Stolones* a radice palmares confertos, cinerei coloris in numerosam ramulorum sobolem cancellatim divaricatos, superiore parte omnibus veluti in globum coëuntibus, gustui acres. *Folia* rara sescunciam plerumque longa, semunciam lata, laciniata, cinerea, hirsuta. *Flosculi* secundum ramos intrinsecus ubique racematim quodammodo nascuntur, candidi: quorum unumquemque sequitur *vasculum*, duobus loculis membranula disclusis, totidem *semina* orbicularia compressa, rufa, acria continens, binis supra loculos extrinsecus veluti auriculis prominentibus ex adverso positis, ex intergerino calycis pariete, surgente stylo longiusculo. Lobelius *semina* Lobel. observ. p. 616. Advers. p. 445. hærere complura, racematim una stipata, glumosa, sorgi minora; & in-

tra

tra fruticis cancellatim reticulatimque implexi glomum contineri, quod forte de vasculis sumendum est. Haud difficulter ex semine recenti prodit. Montbelgardi sata Junii principio florebat. Radice in aqua mersa expanditur. Hinc impostorum fabellæ vigilia nativitatis Domini; imo ea ipsa, qua natus est, hora expandi & florere. Nulla circa Hierichuntem nascitur. In Arabia deserta, ad arenosum maris rubri littus nascentem vidit Bellonius. *Usus* apud mulierculas quasdam in deprehendenda partus hora. In aquam dimissa non prius satiscere credunt, quam fœtus nasci incipiat: quod superstitiosum esse puto. Giraudetus enim, in aquam benedictam positam, statim pandi, & fœminam sine periculo parere scribit. *Duplicem* Cordus facit, *alteram* insipidam & inodoram, quæ Amomis: *alteram* aromaticam, odoratam, quæ amomum fit. At nulla rosa Hierichuntea, quæ odorata & infœcunda sit, ac folia Bryoniæ habeat, quod de Amomo scribitur, huc usque inventa est. II. Rosa *Hierichuntina sylvestris* Syriæ tectis & ruderibus innascentem invenit Rauwolfius. III. Rosæ *Hierichuntinæ exsiccatæ similis*, Hollandis *Blatterlos*, Bauhino *Aphyllon Indicum* dicitur, inventa in insula S. Laurentii, ubi copiose crescit. Teneriores ramuli feliciter scorbutum curant.

Bellon. observ. l. 2.

Ind. orient. p. 4. figura 21.

2. *Rosa Sinensis* Barbaris Fuyo, aliis Malva Indica, quibusdam Japonica dicitur. Prodiit primum semine ex India occidentali adlato Romæ, curante Ferrario. *Radix* ei albida, lignosa, numerosis implexisque fibris ad summam usque tellurem capillata est. *Caudex* pallidus, simplex, lævis, frequentibus subinde distinctus oculis connivet. *Materies* ficulneæ instar candida, & carnosa modice durescit. *Folia* magnitudine pampineis, asperitate ficulneis, figura utrisque aut hederaceis angulosis consimilia, crenata, qua superiore parte virent, inferiore candicant, utrinque lanugine asperantur. Qualia per microscopium adparuerint, apud Ferrarium videre est. Ab æquinoctio verno in germina oculi turgent: convoluta foliola primum adparent, quibus paulatim sese tum explicantibus, tum amplificantibus virgei subeunt ramuli, assiduo e gemmis folia protrudentes: ita, ut toto ferme anno, perpetuo ramorum & foliorum proventu, ad hibernum usque solstitium sylvescat. Tertio a satione anno *florere* cœpit. Septembri mense e pusillis cum foliis tum floreis *alabastris* confusæ paniculæ exsistunt: mox *calyces* complusculi, seni plerumque vel octoni modicis suffulti petiolis, e summis plerique ramis eminent. Forma nondum oscitantibus globosa, quinis eminulis commissuris compactilis & quasi cristata, quæ medios circa alabastros inchoatæ acuta coitione fastigiantur in summo. Color *alabastris* qua pediculis insident viridis, inde ad summas ex viridi rubens. *Pediculi* in stellas foliaceas, octonis denisve virentibus, usque planis radiis rosarum calyces excepturas panduntur. Ubi ad nucis juglandis magnitudinem isti papillati corymbi extumuere, in lacteum florem, extimis foliis, intimorum oris subrubentibus dehiscunt. Mox totam sese pandit, repando calyci, sæpius quinque partito & nonnihil in pateræ formam sinuoso insidens, varia serie foliorum ramulosis rugis crispantium speciosa. Lactea nascitur; albo deinde rubroque coloratur; tandem purpureo, qui apud nos dilutior, moritur. In India una die, quam unicam vivit, matutino cum albore albicat; cum meridiano ardore flammeola est; cum noctescente luce purpurat. Ita etiam innata ei hæc colorum mutatio, ut recisa, seu in vasculo aquæ pleno, seu inter manus, si diutius habeatur, variet. De *folliculo* & *semine* sic *Ferrarius*. Floris caput sive globulus pediculo adhærescens inter quinque florei calycis jam aridas foliaceas lacinias, ad ejusdem adulti calycis magnitudinem extumidus, eminulis pulvinorum toris orbiculatim striatur, canaliculis in summa imaque parte stellatam in figuram coëuntibus: aridi præterea colore folii, qui ex viridi inclinat in flavum, decoloratur: brevique subalbido pilo hispidus inhorrescit. At vero

Rosa.

Ferrar. Floræ l. 4. c. 6. p. 479.

Rosa.

vero totus interior folliculus candicat. Sex circiter carinata loculamenta intercursantibus membranulis discriminantur, quæ strias inter exortæ, in duriusculam mediam lanuginem coëunt. Intersepta membranis concava pars, lanugine densa, longiuscula, & candida pubescit. Pediculi alba cuspis ad medium usque folliculi pertinet, cui media cartilago adhærescit. *Semina* ipsa numerosissima, rufula, minutula, rotunde longula, modice incurva, pilosa, petiolis albicantibus liratim annectuntur. In uno folliculo tria & sexaginta supra centum numerata. Totum corpus renibus arietinis simile ex fulgo gilvum, & punctim pumicosum. Triplex ejus *genus*. Est enim I. *Foliosior*, cui flos densissimus, qui, cum totus hiascit, plerumque aliqua ex parte rubet, quia velut ex pluribus coagmentatus floribus, particulatim panditur & coloratur, & paulo serius vernat. II. *Foliosa*, cui sparsim eminentibus inter crocos foliis minus comans est. III. *Quinquefolia*, quæ florem totidem foliis profert, mediisque crocis turbinatam in figuram acervatis, quatuor tantum aut quinque pavoninum in apicem exstantibus, progenerat.

Stapel. in Theophr. p. 651.

3. *Rosa Memphitica* ex Ægypto adlata, foliis est Eglenteriæ non dissimilibus; *flore* albo pleno lilii positu, figura Provinciali non dissimili. Floret Augusto, Septembri & Octobri cadunt folia, quæ primo vere renascuntur. Muniri adversus hyemis injurias debet.

4. *Adfines exoticæ* sunt quatuor, 1. *Meutang Chinensium.* 2. *Izquixochitl novæ Hispaniæ.* 3. *Chillapatli ejusdem* & 4. *Arbor roseo odore Brasiliensis.*

Atlas Sinensis p. 141. Admiranda Europæ & Chinæ c. 32. p. 897.

I. *Meutang Sinensium*, spinæ nulla flos Rosæ nostratis figuræ æmulus, sed major, cui folia magis expansa, color albicans, quasi ex purpureo & albo mistus, odor minor. Nascitur in virgulto sambuco nostrati haud absimili. Magna ejus ad urbem Chungking in provincia Suchuen, ut & in Xeusi ad Jengan urbem copia. Tanti æstimatur, ut Regem florum vocent, & in viridariis summa diligentia colant. Reperitur etiam ruber & flavus.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 37. Fabius Columna ad Reccum p. 869.

II. *Izquixochitl novæ Hispaniæ* arbor est excelsa, *folia* mali Medicæ; *flos* Cynorrhodi forma albus, nostratisque rosæ sapore, odoratissimus, basi virente quinquefolia magna, exiguo umbilico flavicante, ex quo stamina plura virentia prodeunt, floret toto anno. *Fructus* in acutum desinit, distinctionem valvularum per medium ostendens, colore ex viridi purpureo, fusco luteis punctis inscriptus. *Nascitur* Quauhnahuensibus agris locis calidioribus & cultis. Frigida est & stringit. *Flos* dentium dolores sedat, & halitus gratia commendatur.

Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 2.

III. *Chillapatli novæ Hispaniæ* frutex est *radici* insistens fibratæ, foliis roseis, *floribus* coccineis binisque juxta singulos foliorum exortus, universo caulis procursu. *Provenit* in calidis Hoaxtepecensibus & Yacapichtlensibus. Calida & sicca in ordine tertio. Dolorem ventris, si devoretur, sedat.

De Laet Ind. occid. l. 15. c. 9.

IV. De *Arbore roseo odore Brasiliensi* hoc tantum dicere habeo, materiam ejus adeo suavem spirare odorem, ut fragrantissimas rosas æmuletur. Hisce adde 1. *Flores arboris Xuchinacatzli*, seu *Hucinacatzli*, Hispanis *Flor de la Oreia*, quod foliis interiore parte purpureis, exteriore virentibus & ita dispositis, ut aurem referant, constent. 2. *Flores arboris Yolloxochitl*, quorum umbilicus cor refert, & multis foliis albicantibus & interiore parte subrubentibus, grandibus, glutinosis & bene olentibus constat. Creduntur adfectibus uterinis vehementer opitulari. 3. *Flores arboris Cacaloxochitl*, qui sunt grandes, pulcri & fragrantissimi, coccinei quidam, quidam candidissimi & plurium colorum. *Nascuntur* ex illis fructus, *siliquæ* grandes & rubicundæ, quarum pulpa ventriculum & intestina mundat. 4. *Arbuscula floribus rubris* in Chiapa, cujus folia siccata & in pulverem trita, vulnera vetera & multum exulcerata sanant.

De Laet Ind. occid. l. 5. c. 4.

De Laet Ind. occid. l. 7. c. 4.

CA-

CAPVT II.

De Cisto.

Cistus.

TABB. CXIII. & CXIV. Theophr. H. P. l. 6. c. 2. Dioscor. M. M. l. 1. c. 127. Plin. H. N. l. 24. c. 10. & l. 21. c. 9.

I.

Cistus VETERIBVS frutex est πολύκλαδος, improcerus major thymo, φυλλώδης, vel potius, ut Serapio legit, ξυλώδης. *Folia* περιφερῆ, (Plinius Ocimi habet, quæ quodammodo tantum rotunda sunt) δάσεα, μέλανα, aut, quod in antiquo & vulgato codice habetur, ϛρυφνὰ, acerba, quod gustus comprobat, & Oribasius sequitur. Cum hedera a Plinio confundi, nec inter κιττὸν & κιϛὸν semper distinguere, collatio ostendet. *Nascitur* πετρώδεσι. Duo ejus apud Dioscoridem, Theophrastum & Plinium *genera*. Alius enim est *Mas*, alius *Fœmina*. 1. *Mari* majus durius pinguiusque folium, flos mali punicæ, ἐπιπορφύριζον Theophrasto. *Rosaceus* Plinio, quod de colore intelligendum est. 2. *Fœminæ* flos albus. Utrique rosis sylvestribus similis; & in iis color tantum oblectat, odor autem abest. Theophrastus ἐλάττω καὶ κόσμα dixit. *Usum* si spectes, uterque vim adstringendi habet, adeo frigidus, ut aliquid de calore participet. *Folia* & parva germina trita, ulcera glutinant. *Florum* vis validior. In vino austero ternis digitis capti, & bis de die poti prosunt dysentericis & ventris solutionibus. Illiti, nomas depascentes cohibent. Cum cerato vero ambusta & vetera ulcera sanant. Radicibus Cisti adnascitur quoddam Malipunicæ Cytino simile, quod *Hypocistis* dicitur. Est ex ipso quoddam fulvum, quoddam viride, quoddam album, ex quo succus velut ex Acacia exprimitur. Quidam resiccatum & contusum madefaciunt, ac coquunt. Magis est quam flos adstrictoria. Ideo dysentericis, sanguinem spuentibus, & nimio mensium fluxu adflictis, commoda. Plinius dum Cyssos erythranos adpellari & similem hederæ scribit, manifeste Cistum cum Cisso hedera confundit.

II. Apud RECENTIORES totidem ejus summa genera. Est enim unus *Mas*, alter fœmina.

I. Cistus mas est quintuplex. 1. *Folio rotundo hirsutissimo*. 2. *Folio oblongo incano*. 3. *Angustifolius*. 4. *Folio breviori*. 5. *Foliis Chamædrys*.

Cluf. H. P. l. 1. c. 45.

1. *Cistus mas folio rotundo hirsutissimo*, in humanam altitudinem attollitur, *ramulis* aliquantum incanis. Folia reliquis majora, hirsutissima, & quasi orbiculata. *Flos* reliquis forma similis, major, & saturatius rubens, *Capitula* hirsuta, dura, pentagona; in quibus *semen* rufum. Qui ex Apuleia Zuingero adlatus erat ramus, minus nigra gerebat *folia*, pluresque longiores & albidiores *pilos*. Matthiolus rotunda habet. Color floris nunc saturatior est, nunc dilutior. *Provenit* in regno Valentino, Arragonia & Italia. Visus & in hortis Belgicis ex semine inde transmisso.

Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 2. Matthiol. in Dioscor. l. c. p. 157.

2. *Cistus mas folio oblongo incano*, Clusio *Cistus mas primus*, Tabern. *Cistus mas latifolius*, Hispanis *Eltapa*, Lusitanis *Cergacos*, frutex est bicubitalis, hirsutus, fœmina albidior. *Lignum* fragile candicante cortice tegitur. *Folia* in novello molliora & longiora, in adulto contractiora, duriora & aspera, incana semper & hirsuta. *Flos* magnus in folia quinque divisus, rosæ incarnatæ colore, confertus & agminatim stipatus, apices luteos in medio contentos ambit, & in ramulorum extremis ex brevibus pediculis dependet. Decidenter Capitula hirsuta, trifariam secta, perennia, foliolis tribus mucronatis hirsutis obsepta, pentagona, in quibus *semen* ex rufo nigricans, exiguum, papaveris magnitudine. Frequens est in Hispania & Lusitania, in itinere versus Frontignanum inter saxa & monte Setho. *Floret* Aprili & Majo. Ad radices ejus, quæ summis cespitibus diffunduntur, provenit copiose, novo vere, cum Cistus jam ad explicandos flores se parat, *Hypocistis*, omnium, quas unquam Clusius vidit, elegantissima. Cum primum e terra emergit purpureum seu Kermesinum sericum esse diceres: deinde paulatim adsurgens & se explicans, multum de pristini coloris ele-

 gantia

Ciſtus. gantia remittit, & Cytinos ſuos candicantes, turgidos & lento ſucco plenos profert, qui a Pharmacopæis denſatur & in uſum adſervatur. Datur & lutea, & πολυποίκιλος, ut poſt dicemus. Succus, qui ad nos adfertur excoctus, & in orbiculatos panes concretus, ſplendidi Aſphalti nitore nigricat, conſiſtentia cerea ductili & molli, ſapore acidulo. Friſimeleca in calidis fluxionibus fœminarum inprimis, ex vino exhibuit, in oriente natam; Cl. D'Aviſſonus baſin ſui Anodyni eſſe voluit: quod ex mumia Ægyptiaca, ſtyrace calamita, epatibus ranarum, lacte ex vulneratis papaveris capitibus, ſuccino &c. paratur. Quæ vulgo in officinis proſtat, ex Hirci barbula ab impoſtoribus paratur. Erroris cauſa Arabes, qui Ciſtum ita nominavere. Subſtitui ei ſuccus prunorum ſylveſtrium, vel floris agreſtis Punicæ poterit.

Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 2. 3. *Ciſtus mas anguſtifolius*, Cluſ. *Ciſtus mas ſecundus*, Bauh. *Ciſtus mas ſecundus folio longiore*, eadem altitudine adſurgit, qua ſuperior, non minor fruticoſo ſtipite, nec minore ramorum frequentia: minus tamen candicat. *Folia* eodem ordine diſponuntur, molliora, longiora, & magis mucronata. *Flos* ſimilis ſuperiori, carnei coloris. *Capitula* & *ſemen* ſimilia. *Ramuli* teneriores rorulentum quiddam, pingue & odorum ſub Auctumnum contrahunt. *Creſcit* in Hiſpania, & diutius cæteris generibus floret. Nulla ſub ea hypociſtis obſervata.

4. *Ciſtus mas folio breviore*, Cluſ. *Ciſtus mas tertius*, ſuperioribus brevior, ſed pariter fruticoſus. *Rami* tenuiores. *Folia* dilutius viridia, rugoſiora, pinguia & odorata. *Flos* dilutius rubet, aliquantulumque odoris ſpirat. *Capitula* diutius ſuis involucris, quæ florum calyces, occultantur. *Semen* in iis æquale. *Naſcitur* ſponte in Luſitania, ſupra Ulyſſiponem, & maritimis.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 45. Lobel. obſerv. p. 543. 5. *Ciſtus mas foliis Chamædrys*, Lobel. *Ciſtus mas ſupinus ſinuatis & fimbricatis foliis*, Cluſ. *Ciſtus mas quintus*, Bauh. *Ciſtus mas quintus foliis criſpis & ſinuoſis*, Gerh. *Ciſtus mas dentatus*, Tabern. *Ciſtus mas tertius*, humilis eſt & ſupinus ut plurimum. *Rami* pedales multi ex eadem radice prodeunt. *Folia* criſpa, ſinuoſa, candicantia, hirſuta, guſtu acerbo & adſtringente. *Flores* in ramulorum ſummitatibus, umbellatim menſe Aprili, citius aliquando, aliquando & tardius prodeunt, colore eleganter ex rubro purpuraſcente. Conſpiciuntur aliquando & Novembri. *Capitula* reliquis minora, ſuis involucris plerumque contecta, *ſemen* magis atrum, quod menſibus, Auguſto, Septembri & Octobri matureſcit, continet. *Provenit* in Luſitania, ſolo admodum arenoſo, nec usquam frequentior, quam circa monaſterium Peralongas dictum. Luſitani Roſellam vocant.

II. *Ciſtus fœmina* plures habet ſpecies. Eſt enim 1. *Folio ſalviæ*, 2. *folio plantaginis*, 3. *folio portulacæ marinæ*, 4. *folio ſpicæ*, 5. *folio ſampſuchi incano*, 6. *folio ſtæchadis Citrinæ*, 7. *folio Majoranæ*, 8. *folio Thymi*, 9. *folio ſalicis*, 10. *flore pallido punicante, macula inſignito*. 11. *Ledi folio*, quibus 12. addo, *Ciſti folio arborem exoticam.*

1. *Ciſtus fœmina folio ſalviæ*, in cubitum nonnunquam adſurgit, aliquando humi ſternitur. *Rami* graciles & nigricant. *Folia* circinatæ rotunditatis, rudia, aſpera, viridia, & ſaporis adſtrictorii. *Flos* albus nonnunquam flavus, luteis fibris medium occupantibus. *Capitula* nigra, & ſuperius compreſſa, in quibus ſemen paulo nigrius & ſatis magnum. Obſervata a Bauhino *florens* Aprili & Majo in ſylva Ægremont prope Monſpelium, in monte Sethi, in Sabaudia penes Rhodanum, in montibus Euganeis inter Balneum Aponenſe & Arqua, ubi Hypociſtim naſci ajunt. Eſt & *elatior*, virgis rectis, & *ſupinus* humi ſparſus. *Albo* qui *flore* in Hiſpania, Luſitania & Aquitania occurrit: qui *luteo*, nonnullis duntaxat Hiſpaniæ locis, & extrema Aquitania circa Bayonam. Referri ad eam poteſt *Ciſti ſpecies quædam hiſpanica flore albo*, a Barone quodam Germano Lugduni exhibita. *Foliola* illi multa, oblon-

Cluſ. H. P. l. 1. c. 46.

Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 4.

oblonga, hirsuta, adstringentia. *Flores* ex ramulis plures simul, pediculis incanis & hirsutis insident, albidi, quos nondum explicatos alabastriculi mucronati lanugine alba densaque hirsuti ambiunt.

Lugd. H. P. l. 10. c. 2. 2. *Cistus fœmina folio plantaginis*, Lugd. *Tuberaria major Myconi* multos subhirsutos & rotundos caules fundit, in quibus *folia* multa, hirsuta plantagini similia iis, quæ se vix a terra attollunt minora. *Flores* in summitate caulium lutei: *semen* folliculo includitur. Tota herba aliquantum pilosa est, & adstringens. Nascitur in locis siccis. Referri ad eam debet *Tuberaria nostras Bauhini*, cujus *caulis* pede altior, teres, glaber, ima parte candicante tomento obsitus, *folia* circa imum crebra, plantaginea, nervis tribus distincta, incana lanugine pubescentia; in superioribus acutiora, longiora, glabra, nervosa. Supremo fastigio *pediculi*, quorum singulis *capitulum* turbinatum, ex pluribus foliorum voluminibus contextum, cujus basin foliola acuminata, perpusilla fulciunt. *Flores* interdum duodecim. *Collecta* in montibus D. Johannis prope Pisas, inter plantas stæchadis Arabicæ. Bauh. H. P. l. 13. c. 12.

3. *Cistus fœmina portulacæ marinæ folio* duplex est. Una, *latiore obtuso*; altera, *angustiore mucronato*. I. *Cistus fœmina portulacæ marinæ folio latiore obtuso*, Clusio *Cistus folio halimi primus*, Bauh. *Cistus folio halimi flore luteo*, habet *ramos* cubitales, fruticosos. *Folia*, prout dixi, subacidi saporis. *Flores* in summitatibus flavi quinquefolii, quibus fibræ in medio. *Capitula* longiuscula & triangula, in quibus *semen* rufum. Ad radicem observavit Clusius Hypocistin luteam seu potius Ochræ colore, quam pueri & pastores manducare dicuntur. Crescit in Lusitania solo & aura marina adflato inter Ericas, non procul Ulyssipone. II. *Cistus fœmina portulacæ marinæ folio angustiore mucronato*, Cluf. *Cistus fœmina folio halimi secunda*, præcedente procerior, *ramis* minoribus, incanis. *Folia* halimi sed paulo longiora & angustiora, mucronata, dorso elatiore, incana & subacida. *Florem* qui descripsit, non vidit. Bauh. H. P. l. 13. p. 5. Cluf. H. P. l. 1. c. 46. Cistus.

4. *Cistus folio spicæ*, Cluf. *Cistus folio lavendulæ*, Bauhino forte idem cum Helianthemo recto, cubitali plerumque est altitudine, ramis brevibus, sed copiosis, foliis confertim nascentibus, angustis, incanis, adstringentibus. *Flores* albi & parvi. *Semen* non observatum. Solo odore & sapore a spica discernitur. *Crescit* in regno Valentino aridis & petrosis locis. Rhauwolfius *unicaulem* in Provinciæ montibus invenit, rectum, cubitalem, cui *flores* in cacumine helianthemi lutei forma similes, *folia* per caulem multa, & longa. Florebat Majo. Hist. plant. Lugdun. l. 2. c. 54.

5. *Cistus folio sampsuchi incano*, habet multos graciles ramulos. *Folia* parva, circinata quasi, sampsucho similia, dorso eminente, pediculis contrariis, cum salsedine & aciditate adstringentia. *Flos* in summis ramis quinquefolius, albus, cujus meditullium macula ex purpura nigricans inficit; medium villi & stamina lutea occupant. *Capitula* fere lini trigona; in quibus *semen* minutum hyosciami, ex nigro candicans, quo maturo totus ramulus, qui florem & capitula sustinet, arescit. *Crescit* copiosus in Castella nova, & toto agro Bætico interTagum & Anan flumina.

6. *Cistus folio stæchadis Citrinæ* denomine duntaxat mihi ex Bauhino nota est. Subjicimus ei *Cistum minimum folio subrotundo* Johannis Bauhini, quem Sprengerus sub titulo *Cisti tenuifolii Candiæ* communicavit. Plantula erat semipalmaris, *radice* tenui, lignosa, reliqua planta longiore; *foliis* parvis subrotundis, latiusculis, binis ex adverso respondentibus, cinereis, in coliculo singulari, tenui, tereti, cujus summum occupant Capsellæ Helianthemi cana lanugine pubescentes. Colebatur in fictili Junio mense. Perennen dictitabat. Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 14.

7. *Cistus folio Majoranæ*, Lobel. in icone *Cistus folio majoranæ deflexis floribus*, alibi, *Helianthes species rara*, *figura leguminosa floribus aureis*, Lugd. *Helianthes species penæ*, dicitur. Bauh. H. P. l. 13. p. 20. Lugd. H. P. l. 7. c. 40. Lobel. ad. vers. p. 405.

Cistus. tur. *Radix* lignosa valide fibrosa, foris buxea intus alba. *Rami* sex aut octo per terram sparguntur, spithamæi & teretes. *Folia* terræ vicina longiuscula; quæ per ramos visuntur, Majoranæ similia, glabra, ex viridi luteola, decurrente per longitudinem nervo unico. *Flores* in extremis ramulis conferti & Scorpioidis reflexi, quinquefolii albi, quibus apices luteoli, quinque viridantibus extrinsecus obvallati. Lobelius aureos facit, quod ex sicca planta descripserit. *Capitula* hos sequuntur triquetra, fusca, semine exiguo, papaverino pari atro, cui una parte cavitas, altera gibbus amarus. Missa Raymundo ex arduis montis D. Bonaventuræ jugis non procul Aquis Sextiis eruta. Provenit floruitque Junio & Julio mense Bauhino e semine. Visa Lutetiæ cum capitulis Augusto. Duravit aliquot annis etiam non reposita. Quidam *Telephium Candiæ*, & *Helenium Crateva* dixere, alii *Telephium Dioscoridis*.

Cluf. H. P. l. 1. c. 47. 8. *Cistus folio thymi*, pedali fruticat altitudine, ramulis ex purpura nigricantibus, duris, lignosis, qui magna ex parte sine *foliis* conspiciuntur, præterquam circa eorum summitates, in quibus confertim nascuntur, exilia admodum, viridia, thymi æmula, gustu adstringente. *Florem* fert summis ramis, Cisto folio sampsuchi similem, minorem neque maculis insignitum. Semen non observatum a Clusio. Conspectus in extrema Bæticæ parte, qua Castellam & Lusitaniam spectat.

Cluf. H. P. l. 1. c. 49. 9. *Cistus folio salicis*, Clus. *Cistus annuus primus*, crescit ad cubiti altitudinem. *Radix* lignosa, nigra. *Virgulæ* longiusculæ, hirsutæ, rectæ & raræ. *Folia* inferius rotundiora, superius angustiora, veluti per genicula bina Majoranæ similia, circa medios caules longiora, pilosa. *Flores* in extremis ramis e pediculis hirsutis, uno folio longo & duobus parvis constant, pallidi aut albicantes succedunt. *Vascula* triquetra, brevia, magna, quæ matura in tres veluti cotylas latas, corticosas, rufas, dehiscunt, quas foliola tria, hirsuta, costas habentia cingunt. Intus membrana tenuis, lucida, cui semina multa, minus rufa adhærent, & Augusto maturescunt. *Nascitur* in vinetorum marginibus apud Salmenticenses, & Granatensi regno. Observatus & Genevæ semine in Augusto maturo, in Julio Argentinæ cum vasculis triquetris. *Usus* seminis in nephriticis doloribus. Est & *alia ejus species* longioribus aliquantulum virgis, non tamen minus hirsutis, angustioribus etiam foliis, cujus flos minor, pallidus, valde caducus: Capitula & semen similia. Nec abludit *Tuberaria minor Myconi*, cujus *folia* plantaginis æmula, sed minora & villosa humi repunt; alia caules dodrantales, rotundos, inanes, hirsutos per intervalla ambiunt. *Flores* in caulium vertice lutei, in quorum medio purpureum quiddam in nigrum vergens. *Semen* in exiguo folliculo, dilapso flore statim conspicitur. Planta tota hirsuta; sapor cum siccitate adstringens. Reperitur in pratis & locis pinguibus. Sane Castellani & priorem & hunc Cistum *Yerva Turmera* vocant, quod ubi crescit tubera plerumque invenias. *Hydnophillum* forte *Athenæi*. Nam & hujus eadem ratio. Lugd. H. P. l. 10. c. 2. Athen. Dipnos. l. 11.

10. *Cistus flore pallido punicante macula insignito*, Clus. *Cistus annuus secundus*, Columnæ *Helianthemum flore maculoso*, pedali est altitudine. *Cauliculis* exiguis & rectis. *Folia* oblonga, angusta, hirsuta, virescentia, per Caniculæ æstus humore quodam pingui & lento oblinuntur. *Flos* quinquefolius, exiguus, pallido colore, macula punicante insignitur. *Capitella* tenella admodum, triquetra, in quibus *semen* pusillum & cinereum. *Floret* in Majo. *Prodit* in sylva Madritiana, secundo a Lutetia miliari. *Variat*. Est enim *flore maculoso*, macula ex nigro rufescente, seu puniceo, & *non maculoso*. Eundem quidem cum isto *Cistum annuum flore guttato Ponæ* facit Caspar Bauhinus; placet tamen cum Johanne descriptionem adponere. Adsurgit, attestante Pona, recto surculo tripalmari, quadrato, hirsuto, virescenti; cui prope terram *folia* multa Oleæ effigie, deinde ad latera Pona in descript. mont. Baldi.

tera, opposita per intervalla alternato situ bina, ad medium usque, deinde per aliquot ordines terna spectantur, duobus tamen ex his angustioribus, e quibus *flores* multi colore & forma Helianthemi. Sed hoc amplius in singulis foliis *guttulam sanguineam* sortiti, ad instar Pyropi, auro summa arte excepti, tum summitati, tum pediculo longiusculo & capillari calycibus adfixi hærent. Horum tamen aliqui sine foliis unicum florem in suprema parte obtinentes plantam finiunt: quæ *radice* unica, exili, lignosa, ac parum fibrata alitur. *Floret* initio Julii. Provenit in plano Agro altero, sed frequentior in oppido Ciani. Addatur huic, *Cisti species annua angustifolia.* Cubitalis est aliquando. *Radix* unica, tenuis recta. *Caulis* unicus, teres, quatuor vel quinque geniculis constat. *Folia* ex geniculis bina, angusta, hirsuta, duabus unciis longiora, ad radicem breviora. *Flori* in medio circulus niger, interiora alba punctulis nigris adspersa, aliquando etiam striis intercursantibus, folia flava. *Capitula* multa, parva, triquetra, quæ quaterna foliola hirsuta circumplectuntur, ex pediculis in unam partem jubæ instar vergentibus propendent. Caspar Bauhinus *Monspelii* in via Perou versus, florentem invenit. Cistus.

Bauh. H. P. l. 13. p. 15.

11. *Cistus ledi folio*, Lugd. *Alyssum trigonum*, & *Cistus annuus alter Lobelii*, caulem habet aliquando sesquipedalem; *folia* ledi angustifolii hirta; *semen* in pericarpio nitido triquetro, exile, angulosum, rubrum, pulchellum, glandis Ilicis lævore. Fruticat via, quæ ducit Monspelio ad Rondeletii prædium vulgo Teral, inter Sfero-cavallo &Cristas gallinaceas. Lugdunensis tribuit suo Alysso *radicem* brevem lignosam, parum fibratam; *Caules* quatuor palmos altum *folia* oblonga, angusta, in ambitu minime divisa, per intervalla prodeuntia; *semen* rotundum minutum papaveri simile in conceptaculis triangularibus scuto similibus; *florem* Aprili micantem; & aspera lapidosa, diuturnaque solis mora æstuantia *loca*. Lugd. H. P. l. 10. c. 2.

12. *Cisto folio arbori exoticæ*, extrema *virgulta* lignosa sunt, Cisto concoloria & similia. *Folia* rugosa, oblonga, Salviæ aut Menthæ, sed in summis ramulis villosos, exacte sphæricos floccos, sive lanosa Platani capitula ostentant. Lobel. observ. p. 559. advers. 387.

CAPUT III.

De Chamæcisto.

Chamæcistus.

TAB. CXV. CXVI. CXVII.

Chamæcisti varia sunt genera, sub quibus suæ species continentur. 1. *Vulgaris.* 2. *Frisicus foliis Nardi Celticæ.* 3. *Foliis minoribus & incanis.* 4. *Foliis thymi incanis.* 5. *Quadrifolius.* 6. *Foliis myrti minoris incanis.* 7. *Angustifolius.* 8. *Serpillifolius.* 9. *Hirsutus.* 10. *Ericæ folio luteus.* 11. *Folio pilosellæ.* 12. *Folio polii montani.* 13. *Folio sampsuchi capitulis valde hirsutis.* 14. *Pusillus folio candido, flore luteo.* 15. *Flore purpurascente Alpini.*

I. *Chamæcistus vulgaris* est duplex, 1. *Flore luteo.* 2. *Flore albo majore.*

Lugd. H. P. l. 6. c. 24. Matthiol. in Dioscor. l. 3.

1. *Chamæcistus vulgaris flore luteo*, Trago *Hyssopus campestris*, Matthiolo & Lugd. *Panax Chironium* sive *flos solis*, Gesn. *Gratia Dei*, & *Hyssopoides*, Cordo *Helianthemum*, Eyst. *Helianthemum flore luteo*, Cordi schol. *Consolida aurea Chirurgis*, Lon. *Hyssopus montanus* sive *sylvestris*, Clus. *Chamæcistus primus*, Tabern. *Helianthemum germanicum secundum*, Cæsalp. *Chironia*, Bauh. *Helianthemum vulgare flore luteo*, dicitur. *Radice* nititur lignosa alba & lenta. *Ramuli* rubentes, lignosi, hirsuti. *Folia* opposita. Hyssopi latiora multo, modice in acumen desinentia, sapore glutinoso, hirsuta. *Flores* longo thyrso dispositi, qui cum apicibus lutei, quinque foliis constant, Cisti positu, hirsutis, tripartitis *folliculis* circumsepti, quibus *pericarpia* succedunt lini longiora, trifida, in qui-

c. 50. Clus. H. P. l. 1. c. 48. Gesn. in hort. germ. Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 15.

Chamæcistus. bus semen. Viret Genevæ Februarii principio; Lugduni, Monspelii & alibi floret Majo; Basileæ Septembri & Octobri. *Habetur* inter vulnerarias. Recentium vulnerum labra constringit, si imponatur. Sanguinis sputo & alvi profluvio opitulatur, si cum plantagine & symphito in vino rubro decocta propinetur. Ad oris & genitalium ulcera prodest, si in vino rubro cum modico aluminis decocta abluantur. Quidam *Helicanthen* Plinii esse putant, nonnulli *Panax Chironium Dioscoridis*. *Helicanthe* vocatur in Themiscyra regione & Ciliciæ montibus maritimis folio myrti. Hæc cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino, perungi Magos & Persarum Reges, ut fiat corpus adspectu jucundum, ideo Heliocallidem nominari. Vides quidem ethymologiam, descriptionem brevem & effectus non abludere. Et cum hic Cytisus viscosus sit, in fucos adhiberi posse: adserere tamen eam esse non ausim. *Panax Chironium Dioscoridis*, folia habet amaraco similia, ἄνθη χρυσοειδῆ, radicem tenuem, neque altam, gustu acri. Radix descripti Cytisi insipida est. Potest tamen hoc ex Oribasio de ποᾶ seu herba tota intelligi. An sit *Helenium Ægyptium Cratevæ*, difficile est dicere, cum nec ipsi Dioscoridi notum fuerit.

Plin. H. N. l. 24. c. 17.

Dioscor. M. M. l. 3. c. 37.

2. *Chamæcistus vulgaris flore albo majore*, Eyst. *Helianthemum albis floribus*, Cæs. *Chironia flore candido*, Lugd. *Helenium minus Dioscoridis*, Bauhin. *Helianthemum foliis majoribus, flore albo*, habet folia unciis duabus longiora, satis lata. Forte & cultura ex angustifolia talis evadere potest. Bauhinus mense Octobri florentem Argentinæ vidit: vidit & Spiræ in Junio.

Eystett. hortus. Lugd. H. P. l. 7. c. 39. Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 16.

II. *Chamæcistus Frisicus foliis Nardi Celticæ*, Clus. *Hirculus Frisicus Dortmanni, qui Chamæcisti genus*, ejusdem est cum Nardo Celtica magnitudinis. Cauliculus gracilis se attollit. *Folia* Nardi Celticæ. *Flores* quini aut seni, speciosi, flavi, parvis tamen maculis alterius coloris, duplici serie circa umbilicum orbiculatim distinctis, Ranunculorum æmuli, sex foliis simplici serie dispositis constant. *Vascula* mucrone bifido prædita, paleaceo semine referta sunt. *Nascitur* in palustribus & siccis, gramini Parnassi permixto in Comitatu Drentiæ.

Clus. in Curis poster. p. 5.

III. *Chamæcistus foliis minoribus & incanis*, Dodon. & Lobel. *Flos solis*, quoad iconem, *Chamæcistus quarta* Clusio, *Helianthemum primum sativum* Tabernomontano, *Helianthemum omnino candicans flore nunc albo, nunc pallido*, Bauh. exigua est planta. *Virgulæ* tenues & lignosæ humi sparguntur. *Folia* vulgari primo similia, gustus adstrictorii, omnino candicant. *Flores* extremis ramis insident, πενταφύλλοι, coloris interdum albi, ut plurimum pallidi, staminibus mediis occupantibus. *Semen* in *capitulis* triangularibus lino paribus, exiguum rufum. *Frequens* est in Salmanticensi agro, ubi *Perdiguera* ab incolis adpellatur, quod perdices se circa eam frequentes volutent & pulverent. Visa Monspelii in montibus prope Gigan florere Martio & Aprili; inter Lugdunum & Montuel ad ripam Rhodani Majo.

Lobel. adverf. p. 185. Clus. H. P. l. 1. c. 48. Bauh. H. P. l. 13. p. 16.

IV. *Chamæcistus foliis thymi incanis*, Camer. *Panax Chironium minus*, Lobel. *Chrysanthemis Erica minima*, *Cistus humilis angustifolius*, Clusio *Chamæcistus quintus*, Tabern. *Helianthemum peregrinum angustifolium*, nec magnitudine, nec ramulorum tenuitate, a præcedente differt, floribus etiam & seminibus similis. *Folia* angusta & omnino tenuia, Cisto foliis thymi respondentia, incana & ejusdem temperamenti. Radix dura & fibrosa. Flores Majo aperit. Provenit in agro Salmanticensi, eodemque cum superiore apud Hispanos nomine gaudet. *Vicinum* huic Bauhinus putat suum *Helianthemum flore albo, folio angusto, hirsuto*, quod Monspelii & Lugduni provenit. Ramos habet dodrantales partim repandos. *Folia* mediocriter magna, angusta, pilosa, incana, nonnihil viscosa, insipida. *Flores* ex longa serie plures, albi, fibris luteis medium occupantibus. Calyces hirsuti. Vascula

Camer. in epit. Clus. H. P. l. 1. c. 48.

Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 17.

ſcula conſimilia, in quibus *ſemen.* Quod Monſpelii provenit, *radicem* habet craſſiuſculam, lignoſam, & in frequentes propagines abit. At differt ab utroque *Helianthemum folio thymi incano*, quod Cherlerus in vinetis & collibus Nemauſo vicinis collegit. Virgulæ tenues, plures, quæ in alios repandos mox abeunt ramulos. *Foliola* thymi durioris incana, brevia, hirſuta, cinerea, terna, quaterna, interdum plura ex eodem geniculo enata. *Flos* & *Capſellæ* in tres carinas dehiſcentes, cum involucris hirſutis. *Radix* craſſiuſcula contorta, lignoſa, multifida, & multorum capitum. Monſpelii obſervata menſe Septembri adhuc florere: in montibus vero prope Caſtelneuf & juxta patibulum Majo. In monte Sethi Aprili. Referri etiam hic poteſt *Helianthemum germanicum tertium Tabernomontani*, cui *radix* lignoſa, *virgæ* flexiles & tenues, folia ſaturejæ: *flores* quinquefolii lutei, capitula lini rotunda.

Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 19.

Tabern. H. P. l. 3. c. 76. p. 790.

V. Chamæciſtus quadrifolia, Tabernom. *Helianthemum Sabaudicum*, quia in Sabaudia provenit. Quia ignotum ſibi eſſe dicit, non deſcribit. *Folia* & *flores* ſine dubio ab aliis generibus non longe abibunt. Quatuor ut plurimum foliis conſtat, ſi icon non decipit.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 48.

VI. Chamæciſtus anguſtifolia, Cluſ. *Chamæciſtus ſextus*, *radice* eſt lignoſa & vivace. *Ramuli* dodrantes humi funduntur. *Folia* oblonga, anguſta, ſaporis initio velut gummoſi poſt amaricantis, nullo ut plurimum ordine diſponuntur. *Flores* lutei bini aut terni, quinquefolii, cum ſuis ſtaminulis extremos ramulos occupant. *Capitula* trigona ſatis magna, in quibus *ſemen* majuſculum & inæquale. *Rarior* eſt, nec niſi in monte thermis Badenſibus imminente, & circa Poſonium viſus menſe Junio florens, quo tempore & ſemen perficit.

VII. Chamæciſtus foliis myrti minoris incanis, Cluſ. *Chamæciſtus tertia*, Tabern. *Ciſtus humilis latifolius*, vocatur. Dodrantalibus ramulis humi diffunditur. *Folia* bina, contrario inter ſe ſitu, Myrti Tarentinæ foliis inter ſe æqualia, quibus ſuperne cinerea lanugo, inferne canities, guſtus adſtringens & amaricans. *Flores* quini aut ſeni Chamæciſto ſerpillifolio ſimiles, lutei coloris, pedicellis menſe Majo inſident. *Capitula* his ſuccedunt parva, trigona, *ſemine* inæquali, minuto, rufo plena, quo deciduo (fit hoc in Junio) rami exſiccantur. *Radix* lignoſa, dura, vivax. *Naſcitur* maxima copia in illis montibus, qui a Calenbergk Danubio imminenti ad Alpes Auſtriacas continua ſerie procurrunt: nec non aliis locis ſublimioribus præſertim, & gramine tectis agris.

Chamæciſtus.

VIII. Chamæciſtus ſerpillifolia eſt duplex. 1. *Floribus carneis.* 2. *Repens lutea.*

1. *Chamæciſtus ſerpillifolia floribus carneis*, Cluſ. *Chamæciſtus ſeptimus*, Lobel. *Alpina altera*, oblongis, quandoque dodrantalibus ſerpit ramis, humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breves ramulos diviſis. *Folia* frequentia & conferta, exigua, ſerpillo minora, craſſa, ſuperna parte viridia, inferne candicantia, ſaporis amaricantis. *Floſculi* extremis ramulis innaſcuntur perpuſilli, bini aut quaterni ſimul juncti, quinquefolii carnei quaſi coloris. Hos excipiunt *capitula* maturitate in quinque crenas ſeſe aperientia, in quibus *ſemen* exile. Exſiccata planta non injucundum fundit odorem. *Naſcitur* tenui ſolo inter ſaxa in ſummis Sneberg, Snealben, & aliis Auſtriacarum & Styriacarum Alpium ſuperciliis. *Floret* Junio, interdum maturius.

2. *Chamæciſtus ſerpillifolius repens luteus*, Cluſ. *Chamæciſtus ſecundus*, Bauhin. *Chamæciſtus ſerpillifolio nigricante & hirſuto, flore aureo odorato*, multos promit ex *radice* multifida & fibris late ſparſis capillata, ramulos tenues ſubrubentes. *Folia* in his ſerpilli exigua, nigricantia, hirſuta & craſſa duplici ſerie diſponuntur: ſub florum partim in novellis longiora & candidiora. *Flores* in extremis ramulis terni quaterni πεντα-φύλλοι, aurei coloris & odorati pedicellis hirſutis inhærent. *Semen* obſerva-

Bauh. H. P. l. 13. p. 17.

Chamæcistus. observare scriptori non licuit. *Provenit* in summis Alpium montibus. *Floret* ibidem Augusto, in hortum translatus Majo: sed flores cum pedicellis nimis caduci. Adfinis huic *Cistus helianthemos flore parvo luteo*, qui palmo longiores fundit virgulas molli lanugine incanas, foliis per genicula binis molicellis, pilosis, ex quorum alis ramuli propagantur. *Flores* virgularum extremis multi, saturate crocei, triplo minores, quam alterius helianthemi. *Calyces* hirsuti. Cherlerus Nemausi collegit.

Tabern. H. P. l. 3. c. 76. *IX. Chamæcistus hirsutus*, Clus. *octavus*, Tabern. *Chamæcistus humilis Austriacus*; palmaris est aut paulo amplior. *Ramuli* multi, recti, nigricantes. *Folia* numerosa & adeo conferta, ut quaternis versibus digesta videantur, Myrti minoris foliis non dissimilia, minora tamen & hirsuta, licet atra viriditate superne splendeant. *Flos* unicus interdum & alter extremis ramulis exit, unico quidem constans folio, sed quinque profundis crenis velut circinatis diviso, ut quinque folia habere videatur, ex albo purpurascens & quasi dilute carneus. Decem stamina extrema parte nigra & stylus oblongus purpurascens medium occupant. *Capitula* floribus excussis pentagona obtuse mucronata, quibus *semen* exiguum & flavi coloris. Rarissimus est frutex, in Snealben jugi scopulis duntaxat a Clusio observatus, & quidem Junio florens, & semine maturo in Augusto turgidus. Non potuit ulla ratione cicurari. Idem forte cum eo vel adfinis *Cistus pumilis montis Baldi*, complusculis hic sescuncialibus & quadrantalibus lignosis adolescit *virgulis* tenuibus & hirsutis. *Folia* crebra, virentia, Myrto Tarentino similia, ortu & positu diversissimo, quippe bina, incondita tamen, fortuitis pilis, supra subtusque donata per margines copiosioribus, ut in Nerio Alpino. *Flores* extremis ramulis unici, satis magni, cum multis staminibus. Delata est e monte Baldo. (Bauh. H. P. l. 13. p. 19.)

Lugd. H. P. l. 2. c. 31. *X. Chamæcistus ericæ folio luteus*, Cæsalp. Cori simillimus frutex in maritimis, Lugd. *Erica Chrysanthemos*, Bauh. *Helianthemum tenuifolium glabrum flore luteo*, frutex est humilis. (Bauhin. H. P. l. 13. c. 1. p. 18.) *Radix* crassa, nigra, lignosa, surculosa. *Ramuli* plures lignosi, interdum per humum sparsi. *Folia* valde tenuia & angusta, viridantia, subrubentia, glabra, alternatim ramos conscendunt. *Flores* violæ aurei, caduci, quos excipiunt *vascula* majuscula, lucida; quæ *semine* maturo, in tres veluti scutellas triquetras dehiscunt, & tribus tunicis vestiuntur. *Semen* est copiosum, ferrugineum, triquetrum. Lugdunensi est durum, milio simile, in folliculis turbinatis & striatis, per maturitatem flavescentibus. Prodit in sabulosis editorum collium locis apricis & perflatis, observavitque Dalechampius florere Julio. Cherlerus Nemausi *collegit*. Visa & Basileæ in hortis, semine Septembri maturo. Nullius fere saporis est. Duo ejus species. Altera *humilior* brevioribus foliis: Altera *elatior*, foliis quadruplo longioribus.

XI. Chamæcistus folio pilosellæ minoris Fuchsii, Bauh. *Helianthemum Alpinum folio pilosellæ minoris Fuchsii*, fruticosa est herba, foliis oblongis, inferiore parte magis candicantibus, superiore viridibus & pilosis, flore luteo, Helianthemi vulgaris. Collectus in siccis montium circa Genevam locis, & translatus in hortum floruit Junio.

XII. Chamæcistus folio polii montani, Bauh. *Cistus helianthemos folio polii montani*, similis est superiori. *Cauliculi* albicantes, unciarum quatuor aut quinque ramosi. *Folia* albicantia polii montani. *Flores* in tenuibus pediculis tres vel quatuor parvi lutei. Non dissimilem in rupetis Agdes Galliæ Narbonensis, sed folio candidiore collegit Cherlerus.

XIII. Chamæcistus folio sampsuchi capitulis valde hirsutis, Bauh. *Helianthemum sive Cistus humilis folio sampsuchi &c. radicem* habet crassiusculam, lignosam, longiusculam, *caules* rigidos, dodrantales, perquam hirsutos; per quos veluti ad nodos *folia* adversa Majoranæ foliis paria, alia oblonga & latiuscula, alia angustiora. (Bauh. H. P. l. 13. p. 20.)

ra. *Flores* multi lutei, calyce folioso, striato, villoso obsepti, de hirsutissimis pediculis dependent. Cherlerus Monspelio detulit. Subjicio ei *Helianthemum ad Nummulariam accedens* Bauhini, cujus rami magnis pilis hirsuti; folia ad Nummulariam accedentia, sed minora, bina in ordine disposita, cum pediculis longiusculis, minus pilosa.

Bauh. H. P. l. 13. p. 19. *XIV. Chamæcistus pusillus folio candido flore luteo*, est *radice* palmari, lignosa, intus alba, extus rubente, quæ in numerosa capita dividitur. *Rami* hirsuti. *Folia* numerosa, acuminata, culmis multis onusta, inferna parte candicant, densa lanugine obsita, superna viridescunt. *Flores* perpusilli lutei bini singulis suis pedicellis insident, capillamento luteo donati; quorum exteriore parte folia extima, pilis obsita canescunt, interiore parte lutea. Nota vero non multum istos a se abire, & facile inter Naturæ lusus ob soli varietatem reponi posse: nec forte a Chamæcisto serpillifolio distare. Addere tamen volui, ne quid omitteretur. Chamæcistus.

XV. Chamæcistus flore purpurascente Alpini, exigue fruticat. *Radix* maxima, in tres divisa, longa, crassa, nigricans. *Caules* multi, breves, qui in alios non dividuntur. *Folia* cisti ledi crispa bina vel quaterna ab eodem exortu. *Flores* in cacumine purpurascentes, a quibus *siliquæ* parvæ, oblonge nigrescentes, quæ minuta *semina* fulvescentia continent. *Pulvis foliorum* tritus ex vino austero contra omnes fluxus commendatur. Alpin. exotic. l. 1. c 41.

CAPVT IV.

De Cisto Ledo.

Tabb. CXVIII. CXIX. CXX. Cistus Ledum.

I.

Duplex *Antiquis* Cistus, *non Ladanifer*, de quo hactenus actum, & *Ladanifer*, de quo nunc agemus. Genus hoc a nonnullis λῆδον (non lada) adpellatur, & eodem, quo Cistus, modo nascitur (male herba Plinio) sed longioribus *foliis* & nigrioribus, quæ λιπαρίας τινὰς vere contrahunt, quod in cisto, sub quo hypocistis nascitur, non accidit. *Ladanum* hoc, si loca & colligendi modos spectes, varium. Est namque I. *Cyprium*, Plinio verum, Dioscoridi optimum. Odoratum enim, subviride, εὐμάλακτον, pingue, ψάμμυ ἢ ψαφαρίας expers & resinosum. II. *Arabicum*, quod in Nabatæis, qui sunt ex Arabia contermini Syriæ, (Rufus apud Galenum Erembos vocat) colligitur. Gloriabatur enim & tum ladano, forte casuque hoc, & injuria fieri odoris (sic lege) plures tradidere: & forte ideo ab Herodoto scriptum, in δυσοδμοτάτῳ loco nasci, & εὐωδέςατον esse. Vilius hoc, si Dioscoridem sequimur, nobilius si Plinium, sed falso. III. *Syrum*, quod idem cum Arabico esse puto. IV. *Lybicum*, seu *Africum*, quod ibidem habetur, ejusdem cum superiore notæ. V. *Facticium*, quod ex hircorum villis carpitur. Capras maleficum alias frondibus animal, *scribit Plinius*, odoratorum vero fruticum adpetentius, tanquam intelligant pretia, carpere (non *germinum caules*) sed germina caulium prædulci liquore turgentia, destillantemque ab his (dele, *casus mistura*) succum, improbo barbarum villo (i. e. grandi & promisso. *Improbe natus* apud Suetonium homo enormis improbitatis) abstergere. Hunc glomerari in pulverem, incoqui sole; & ideo in ladano caprarum pilos esse. Recentiores, *addit idem*, ex auctoribus *stabalon* hoc vocant, (sic lege. *Strobon* enim eodem capite alia arbor est, quam Arabes ad suffitus accendebant, vino palmeo perfusam, ςάβαλον est ἧλον, Æoles ςόβολον dicebant) traduntque sylvas Arabum pastu caprarum infringi, atque ita succum villis inhærescere. Idem & in Cypro fieri tradunt, & esse œsypum hircorum barbis genibusque villosis, (Dioscorides addit femora) inhærens, sed hederæ flore deroso (confundit κιθὸν cum κίτ-τῳ,

Dioscor. M. M. l. 1. c. 128.

Plin. H. N. l. 12. c. 17.

Galen. κατὰ τόπες l. 1. c. 1.

Herodot. hist. l. 3.

Plin. H. N. l. 26. c. 8.

Ciſtus. Ledum. τῷ, ciſtum cum hedera) paſtibus matutinis cum eſt roruleṅta Cyprus. Deinde nebula ſola diſcuſſa, pulverem madentibus villis adhæreſcere, atque in ladanum depecti, Dioſcorides addit ὑλίζεσθαι & in μαγίδας formari. VI. *Terrenum*, quod fruticibus inſidens, attractis per eos funiculis convolvitur, (ſeu deraditur) & in offas cogitur. Plin. H. N. l. 26. c. 8. Plinius alibi, nervos in arcum circumdatos lanis trahere dixit, adhæreſcente roſcida lanugine, idque *Toxicon* (a colligendi nempe modo, τόξον arcum ſignificat) vocari. In ſegetibus (arva intellige) idem naſci dicit, contundi & cribrari, utpote friabile; graviſſimum odore, duriſſimumque tactu. Plurimum enim terræ colligit. *Uſum* & *vires* ſi attendas, calidum eſt in primo, ſiccum in ſecundo cum pauxilla adſtringendi facultate, & ſubſtantia tenui malactica, & ſympeptica. Utero & ventriculo egregie opitulatur. Defluentes capillos retinet, dum omnem, qui ad radicem defluxit, humorem abſumit, & meatus, quibus infixi ſunt, contrahit. Suffitu ſecundas ejicit, & dolori vulvarum exulceratisque imponitur. Alvum cum veteri vino potum ſiſtit, & cicatrices cum elegantia ad colorem reducit. Sortiri digerentem a calidiore regione caliditatem, quod Galenus & Ætius prodidere, Galen. Simpl. l. 7. ne credas. Nobiliorem enim in Cypro inſula frigidiore, quam Arabia vel Lybia diximus.

II. Apud MODERNOS multa Ciſti ledi occurrunt genera. Eſt enim 1. *Monſpelienſium*. 2. *Hiſpanicum incanum*. 3. *Foliis laurinis*. 4. *Foliis populi nigræ*. 5. *Cretenſe*. 6. *Folio myrti*. 7. *Hirſutum*. 8. *Anguſtis foliis*. 9. *Foliis roriſmarini*. 10. *Foliis thymi*. 11. *Foliis ſalicis anguſtifoliæ*, quibus adde, 12. *Myrtociſtum Pennæi*. 13. *Pſeudociſtum ledon Alpini* & 14. *Ladanum Alpinum*.

Lobel. adverſ. p. 418. Lugd. H. P. l. 2. c. 55. p. 229. Matthiol. in Dioſcor. *I. Ciſtus ladanifer Monſpelienſium*, Lobel. *Ciſtus ledon latifolium*, Geſn. *Ledon alterum Ciſti genus*, aliis *Ledon*, *Ladanum Ciſtus ledun*, Cordo, *Lada & Ladon Ciſto ſimilis frutex*, Camer. *Ledum latiore folio Italicum*, eſt ſine l. 1. c. 110. dubio illud ipſum, quod Johannes Bauh. H. P. l. 13. p. 41. Bauhinus vidit, ſuo Monſpelienſi anguſtifolio ſimile, folio longiore & triplo latiore, cujus & Amatus figuram habet. Lobelius rariorem ſpeciem facit, virgis, ſurculis, foliis multo craſſioribus, longioribus, latioribus, Rhois modo fruticantem, *ſemine* tricocco. Caudici ad radicem adnaſcitur *Hypociſtis* ſobole fungoſa, ex luteo in puniceum, granati bicoloris gemmante, cætero Hypoſparti & Orobanche æmula. *Laſcivit* in monte quodam agri ſterilis Savenæ, cui nomen S. Columbo. Alioqui guſtu Ciſti Ledi & fragrantia graviuſcula. Habuit in horto florentem & Coldenbergius.

II. Ciſtus ladanifer hiſpanicus incanus, Dod. *Ciſtus ledon*, Cluſ. *Ciſtus ledum primum anguſtifolium*, Bauh. Cluſ. H. P. l. 1. c. 50. Bauh. H. P. l. 13. p. 8. *Ciſtus ledum flore macula nigricante notato*, Lugd. *Ciſtus ledum primum*, ſuperat aliquando altitudinem hominis. *Rami* frequentes, lignoſi, duri, nigri. Folia oblonga, transverſum aliquando digitum lata, aliquando latiora, ſuperne ex viridi nigricantia, inferne candicantia, cum ramis tenellis, pingui quodam odorato calido & transparente adeoque copioſo liquore ita adſperſa ſunt, ut procul ex ſplendore agnoſci poſſint, & odor ad octavam miliaris germanici partem diffundatur. *Flos* roſæ, magnæ inſtar, ſimplici foliorum textura conſtat, omnino interdum albus, ſed cujus ſingula folia circa unguem ex purpura nigricante macula, rhomboide nunc majore, nunc minore & anguſtiore ut plurimum infecta ſunt, floris umbilico multis fibris croceis pleno. *Capitula* in longis pediculis foliis ſuis denudata omnium maxima, rotunda fere & plura, decagona, dura, interne flaveſcentia; quibus dehiſcentibus *ſemen* decidit copioſum ſubrufum, omnium minutiſſimum. Sicca candorem quemdam contrahit. *Creſcit* in Hiſpania & Luſitania; copioſiſſime in collibus declivis inter Tagum & Anam flumina, & toto fere monte Sierra morena dicta. Hiſpani *Xara*, Luſitani *Eſtepa* vocant.

III. Ci-

III. Ciſtus ledon foliis laurinis, Cluſ. *Ciſti ledi I. altera ſpecies*, forte Lugdunenſi *Ciſtus maritimus*, latiore eſt folio, quod ad lauri anguſtifoliæ formam accedit. Abundat & pingui illo lentoque ſucco. Provenit in littore marino, qua ſuperata Calpe Malacam iter eſt. *Ciſtus marinus Lugdunenſis* frutex eſt in maritimis proveniens cubitalis, nonnunquam altior, denſis, numeroſisque radicibus, *caulibus* multis ſurculoſis, *cortice* ex rufo rubente, *foliis* longis, in ambitu laciniatis, acuminatis, ſuperne obſcure virentibus, inferne candicantibus & parum lanuginoſis, flore Ciſti roſæve ſylveſtris albo vel ex albo purpuraſcente.

Lugd. H. P. l. 12. c. 3.

IV. Ciſtus ledon foliis populi nigræ eſt duplex, *major* & *minor*.

1. *Ciſtus ledon foliis populi nigræ major*, Cluſ. *Ledon latifolium ſecundum majus*, ſtolonibus adſurgit ramoſis & bicubitalibus, ubi ſponte naſcitur. *Rami* fragiles. *Folia* inter Ciſti genera maxima, ſuperne viridia, inferne nonnihil candicantia, rudia, carnoſa, ſubacidi ſaporis, quæ rubedinem aliquam hyeme contrahunt. *Flos* candidus. *Capitula* pentagona, acuminata, in quibus *ſemen* exile & nigricans. Tenellus nec eſt odoratus nec pinguis; annotinus & vetuſtior ſcatet ſuo ſucco in Auctumno, craſſiore & tenaci. *Invenitur* in monte Mariano, qui Hiſpalim Ulyſſipone iter facientibus, ſuperandus eſt.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 50.

2. *Ciſtus ledon foliis populi nigræ minor*, Cluſ. *Ledon ſecundum latifolium minus*, per omnia præcedenti ſimile eſt, ſed humilius, nec cubitum excedens, folia quoque ſunt minora.

Alpin. Exotic. l. 1. c. 40.

V. Ciſtus ledon Cretenſe, Cluſ. *Ledon tertium Cyprium*, Alpino *Ladanum Creticum*, diverſimode a *Cluſio*, *Alpino*, *Bellonio*, & *Bauhino* deſcribitur. I. *Cluſio* ex ſemine natum eſt cubitali & majore altitudine. *Rami* nigricant. *Folia* carnoſa, & præ ſaturata viriditate nigricantia, inter primi & ſecundi generis folia magnitudinis, brevioris tamen & rhomboidis quodammodo figuræ, quæ cum novellis ramis, lento, roſcido, ſed nec adeo denſo & odorato humore inundantur. *Flos* albus. *Capitula* rotunda, in quibus ſemen exile, nigricans. II. *Alpinus* cubitalem etiam & ultra facit, *ramis* a *radice* una multis lignoſis duris. *Folia* ciſti maris, ſed longiora ſalviæ proxima, odorata, ramis æqualibus ſpatiis adhærent, per æſtatem ex quodam lento humore manibus. *Flores* in cauliculorum cacumine purpurei, ciſti floribus majores. *Siliquæ* parvæ rotundæ, oblongæ, involucro rotundo contentæ, nigreſcentes, quibus minuta nigra ſemina. Tota planta odorata eſt, adſtringens, & viſcida. Simillimam prope Clodiam civitatem juxta Brundulum vidit, hoc unico excepto, quod nulla in foliis humiditate adſpergeretur. III. Apud *Bellonium*, ea eſt hujus fruticis natura, ut deflorentibus floribus vernis, abjectisque hybernis foliis, novis frondibus amiciatur, quaſi lanugine pubeſcentibus in proximam ætatem, quæ per ſolis æſtus uliginoſo quodam rore pingueſcunt, quoque ardentiores ſunt calores, tanto abundantior ille ros foliis innaſcitur. Huic omnibus notis reſpondens incultis Oiſe locis in Ducatu Cenomano ſponte naſcitur, ſed qui minor eſt, nec pingui rore oneratur. IV. Multum ab his abit *Ciſti ledi latifolii Cretici* apud *Bauhinum* deſcriptio. *Folium* habet mucronatum, inferne candicans, decurrentibus tribus ſecundum longitudinem plantagineis nervis, ſuperius nigrius, & in extremis ramis longum anguſtum, & ledi Monſpelienſis latius. *Flores* ex longis pediculis tres dependent, quibus calyces hirſuti cum brevibus pilis. *Vaſcula* ciceris magnitudine, oblonga, hirſuta, quinquangularia, membranis diſtincta, in quibus *ſemina* minuta, papaverina, fuſca, anguloſa. *Prodit* in Creta inſula ubique fere locorum. Imo tanta ejus eſt abundantia, ut montes eo veſtiantur. Colligendo vero *ladano* peculiare inſtrumentum parant Græci. Raſtro eſt ſimile, cui nulli dentes, ſed ligulæ ſeu Zonæ e corio rudi. Adfricatur hoc ardentiſſimo caniculæ æſtu fruticibus, adhærensque viſcus dera-

Ciſtus Ledum.

Bellon. obſerv. l. 1. c. 7.

Bauh. H. P. l. 13. p. 9.

Cistus Ledum. deraditur cultris, hæcque Calojerorum seu Monachorum græcorum opera. Nusquam majore copia, quam ad montis Idæ radices, pago Cingalus nuncupato & apud Milopotamo *colligitur*. Quod in officinis habemus, viscidus est succus in magnas offas, easque graves, ex purpura fuscas coactus, odore valido, sed suavi, præsertim si calorem senserit. Paratur ex eo cum mastiche, Cinnamomo, Caryophillis, nuce moschata & oleo nardino Cerotum stomachale; vel cum balsamo hispanico, balsamo macis oleo anysi absynthii, & cera emplastrum.

Tabern. H. P. l. 3. c. 90. p. 796. *VI. Cistus ledon folio myrti*, Lugd. *Cistus ledum aliud myrtifolium Penæ* quoad iconem, Tabern. *Cistus ledum myrtifolium*, nititur *radice* lignosa, ex qua virgulæ robustæ in satis magnam altitudinem surgunt. *Folia* myrto similia, brevia, lata, acuminata. *Flores* cisti, capitula rotunda & acuminata.

VII. Cistus ledon hirsutum, Clus. *Ledum quartum*, Camer. *Ledon alterum angustiore folio*, multis, cubito longioribus lentis, flexibilibus, hirsutis, & albicantibus *ramis* fruticat. *Folia* reliquis Ledi generibus molliora, Cisti fœminæ paulo longiora, angustiora, nigriora, hirsuta, per totam æstatem lenta pinguedine consperguntur. *Flos* albus, nec Cisti feminæ flore minor. *Capitula* exigua membranaceis & laxis involucris contecta, in quibus *semen* omnium Cisti generum maximum, nigrum. *Reperitur* in Castella veteri, vicinis pago S. Martini del Castannal locis, ubi frequentissimum, & Ardiveja dicitur. Apud Belgas satum feliciter provenit.

Cluf. H. P. l. 1. c. 50. *VIII. Cistus ledon foliis oleæ, sed angustioribus*, Clus. *Ledon quintum*, Eystett. *Cistus flore albo*, pari altitudine adsurgit. *Rami* duri, oblongi, nigricantes. *Folia* oleæ oblonga, angustiora, fusca, pinguia & lento humore conspersa. *Flos* albus omnium fere minimus. *Capitula* ex longo angulosa. *Semen* exiguum, ex rufo, nigricans. *Vulgatissimum* in toto Valentino regno, & Narbonensi Gallia. Ad radices ejus invenit genus illud αἱμοδώρα Cynomorii, cui hypocistidos nomen Clusius, ex multis squammis compactum, pallescens, quibusdam tamen lineis purpurascentibus & nonnihil virescentibus distinctum, quod Cytinos suos summa parte proferebat, lento glutinosoque succo prægnans. Idem cum hoc putat esse *Ledum Monspelii angusto folio nigricans* Bauhinus. Bicubitale hoc, odoratum, in ramos plures brachiatum, qui *cortice* obducuntur. *Folia* sesquiunciam longa, angusta, nigra, rugosa. *Flores* albi, parvis rosis sylvestribus adsimiles, in quorum medio apices lutei. *Pericarpia* hispida, in quibus *semen* exiguum. Observavit ad radicem hypocistida, seu potius hypoledon mense Majo copiose provenire. Multa uni fungi instar adhærent, palmari longitudine, ex squammis multis imbricatim compacta, quibus sui sunt in summo Cytini luteoli; sub quibus *Capitula* rotunda, mediocriter magna, succo viscido & lento plena. Dourez Pharmacopæus ex aqua ad spissitudinem decocta, in qua hoc eluerat, Monspelii verno tempore, optimum Ladanum se confecisse notat. Ita in sylva Ægremont circa Monspelium abundat, ut satam diceres. Aprili & Majo floret. In Provincia & Apulia in monte S. Juliani fert quidem hypocistin, sedquæ parum liquoris continet. Bauh. H. P. l. 13. p. 10.

IX. Cistus ledon angustis foliis, Clus. *Ledon sextum* præcedenti simile est, brevius paulo, minoribus, angustioribusque foliis, lento humore adspersis, *Flos* major est, albus item, & quinque foliis constans, *semen* respondet. Observatum in Valentino regno, circa Xativa. Cluf. H. P. l. 1. c. 50.

X. Cistus ledon foliis rorismarini est quadruplex. 1. *Foliis hispidis*, 2. *subtus incanis*, 3. *non incanis*, 4. *ferrugineis*.

1. *Cistus ledon foliis rorismarini hispidis*, Clus. *Ledon septimum*, cubitale est. *Rami* multi frequentes cineracei coloris; quos *folia* copiosissima, Rorismarini coronariæ foliorum æmula, canescentia, hispida, pinguia,

guia, & lento ſucco cum tenellis ramulis perfuſa ſepiunt. *Flos* ſummis ramis copioſus candidus, ſuperiori ſimilis, nec *ſemen* differt.

2. *Ciſtus ledon foliis rorismarini ſubtus incanis*, Cluſ. *octavum*, Rauwolf. *Ladani ſpecies foliis rorismarini* paris cum ſuperiore magnitudinis. Rami magis expanſi; folia tenuiora, ſuperna parte ex fuſco viridia, inferna candicantia, lento humore cum tenellis ramis perfuſa, guſtus adſtringentis. *Flores* numeroſi, exigui, πεντάφυλλοι, lutei, ſecundum ramorum longitudinem naſcuntur. *Semen* in puſillis *capitellis* ex cinereo nigricans. *Invenitur* incultis circa Tagum ſupra Ulyſſiponem locis, incolis *Romero*.

3. *Ciſtus ledon foliis rorismarini, ſed non incanis*, Cluſ. *Ledum nonum*. minus eſt ſuperiore. *Folia* majora, rariora, & magis glutinoſa. *Ramulos*, quibus *flos* inhæſit, tenues, exſuccos, planeque retorridos, aliquot inania *capitula* & omnino hiantia jam excuſſo ſemine ſuſtinere deprehendebat Cluſius. *Naſcitur* in extrema Bætica parte, qua Caſtellam novam ſpectat.

4. *Ciſtus ledon foliis rorismarini ferrugineis*, Matthiolo *Rosmarinum ſylveſtre*, Cordo *Chamæpeuce*, Cluſ. *Ledum Sileſiacum*, Lugdun. *Rorismarinum ſylveſtre ſeu Bohemicum* Matthioli, Bauh. *Rosmarinus ſylveſtris quibusdam*, cubitalibus aliquando eſt virgis firmis & lignoſis. *Cortice* cinereo, quæ in alias purpuraſcentes & rubiginei coloris tomento obſitas diſpeſcuntur. *Folia* libanotidis coronariæ, confuſa, ſuperna parte viridia, & ita in pronam inflexa & convoluta, ut nihil præter nervum per longitudinem excurrentem, qui ſimili cum pediculo tomento pubeſcit adpareat, grati odoris. Summis ramis inſident *Capita*, ex multis brevibus quaſi ſquammis ferrugineis compacta, ex quibus ſe explicat corymbacea quædam multorum *florum*, qui lanuginoſis pedicellis inhærent, & grato odore nares feriunt, coma. πεντάφυλλοι hi, albi, mediosque decem candida ſtaminula cum

Cluſ. H. P. l. 1. c. 52. Bauhin. H. P. l. 13. c. 11. p. 23.

ſtylo occupant. His ſuccedunt *capitula* oblonga, pentagona, ſæpe oſſiculorum Corni magnitudine, quæ viridia, argenteis punctis diſtinguuntur; matura, rubiginei ſunt coloris. *Semen* in his oblongum, flaveſcens, & adeo exile, ut ſcobem e ligno a verme eroſo referat. *Capitula* matura deorſum inflectuntur, ne ſemen effluat, a pediculo enim aperiri ſolet. *Semine* maturo terni aut quaterni alii *ramuli*, rubigineo tomento obducti cum ſuis foliis in comæ lateribus naſcuntur, ſpem florum in ſequentem annum pollicentes. Tota planta aromaticum quid ſpirat. *Naſcitur* plerisque Sileſiæ locis. *Floret* ſub finem Junii & Julii; ſemen Auguſto & Septembri maturum: inhærentque interdum in ſequentem usque annum capitula, ſic, ut recenti flore & fructu ſuperioris anni vacuo, nonnunquam & tertii anni fructus, pedicellis onuſti rami conſpici poſſint. *Vires* ejus egregiæ. Calefacit, attenuat, digerit & concoquit. Prodeſt articulorum contracturis vehementer, ſi ejus decoctum ſolio infundatur; menſium obſtructioni, ſi in inſeſſibus adhibeatur: ſcabiei, ſi cum ſcrofularia balneo incoquatur. Aquoſis tumoribus, ſi rite cum floribus adplicetur. Elicitur ex eo & oleum, majoris ſine dubio efficaciæ. Ruſtici jumentis & porcis ad avertendam ſcabiem & grandinem ſubſternunt. Apiarii foliis alvearia ob gratum odorem perfricant. Cymæ cereviſiæ ad inebriandum incoquuntur. Cromerus ad montium radices invenit, cujus flores ſex foliis & duodecim ſtaminibus conſtabant: Venator quidam in ſummis jugis, quæ digitalem longitudinem non excederet. **Heydniſch Wintraut** nomen.

Ciſtus Ledum.

XI. *Ciſtus ledon foliis ſalicis anguſtifoliæ*, Camer. *Rosmarinum ſylveſtre minus*, Lobel. *Chamærhodendros montana Allobrogum lentiſcifolia*, icone, Cluſ. *Rosmarinus ſylveſtris ἄοσμος*, & *Ciſti Sileſiaci genus*, frutex eſt pedalis altitudinis. *Virgæ* tenues ſubrubentes, quæ in tenuiores candicantes ramulos abeunt. *Folia* confuſo ordine poſita, ſalicis pumilæ ſimilia, ſuper-

Camer. in epit. Lobel. adverſ. p. 155.

Ciſtus Ledum. ſuperne virentia, inferne caneſcentia, nullius grati odoris, ſaporis peradſtringentis. Summis ramis inſident *capitula* ex multis brevibus ſquammis compacta Cachryos modo; e quibus ſe *floſculi* quinquefolii coloris quodammodo carnei explicant: quibus excuſſis pentagona brevia, obtuſo mucrone *capitula* conſpiciuntur, exili & palleſcente *ſemine* turgida. Iisdem *naſcitur* locis. Sed & inter Brabantinæ Campaniæ ericeta eruitur, cultumque a Cluſio Mechliniæ.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 44. Bauhin. H. P. l. 13. c. 9. p. 21. *XII. Myrtociſtus Pennæi*, tricubitalis interdum frutex eſt, *cortice* admodum ſcabro & tuberculis obſito, qui in vetuſtis ramulis ſponte decidit. *Folia* myrti, ſuperne lævia, conjugatim circa ramulos naſcuntur. *Flores* in ſummis virgis, quinquefolii, lutei, cum multis longiuſculis ſtaminulis. *Capitulum* oblongum pentagonum, *ſemine* plenum. Tota planta odorata eſt, & gummi quoddam, ſeu potius pinguedinem effundere videtur. Londini in Anglia oſtendit ſiccam Cluſio Pennæus, quam ex Majorica, Balearium inſularum majore, acceperat.

Alpinus exot. l. 1. c. 42. *XIII. Pſeudociſtus ledum Alpini* duplex eſt, *primum* & *ſecundum*.

1. *Pſeudociſtus ledum Alpini primum*, habet *radicem* longam & craſſam; *ſurculos* rectos rotundos, graciles. *Folia* liguſtri minora, pauciſſima. *Flores* in ſummitatibus ciſti floribus minores. *Siliquæ* rotundæ, oblongæ, in acutum deſinentes, nigræ, in quibus *ſemen* minutum. Tota planta inodora & inſipida eſt.

2. *Pſeudociſtus ledum Alpini ſecundum*, herba eſt fruticoſa. *Radix* una, parva: *cauliculi* plures, molles. *Folia* myrti, ſed minora, quaterna, mollia, in nigrum albicantia, caulem ambiunt. *Flores* ab his parvi, albicantes, ex petiolis deſcendunt. Succedunt *folliculi* parvi, rotundi, in acutum deſinentes, flaveſcentes, ciceris magnitudine, qui *ſemen* minutum ejusdem coloris continent. Quid ſi Chamæciſtus quadrifolia?

XIV. Ledum Alpinum eſt duplex, 1. *hirſutum*, 2. *foliis ferrea rubigine nigricantibus*.

1. *Ledum Alpinum hirſutum*, Camer. *Balſamum Alpinum Geſneri*, frutex eſt elegans & odoratus. Cluſ. H. P. l. 1. c. 51. *Rami* multi, cubitales, lignoſi, duri, cortice cinereo, humi diffunduntur, & aliquando fibras agunt. *Folia* extremis ramulis, confuſa Chamæleæ Italicæ foliorum æmula, dura, ſuperne viridia & ſplendentia, inferne dilutioris coloris, in ambitu villoſa & hirſuta, inſident. In germinum extremis *florum* coma, qui deorſum inflexi & propendentes, campanulæ modo concavi, ſumma labra quinque diviſuris ſecta oſtentant, foris intenſius rubentes & argenteis veluti guttis conſperſi, interius dilutius rubri, cum ſtaminulis aliquot, gratiuſculi odoris. *Capitula* exigua, quinquefoliis conſtant, in quibus *ſemen* fulvum & ſcobis inſtar minutiſſimum. *Naſcitur* in ſummis *Sneberg*, *Snealben*, *Wechſeln*, Durrenſtein & vicinarum Alpium jugis inter ſaxa, ad devexa plerumque latera: nec non ſupra Gamingam Carthuſianorum cœnobium. Viridia *capitula* trita odore ſuo capitis gravedinem inducunt.

2. *Ledum Alpinum foliis ferrea rubigine nigricantibus*, Geſn. in Alpibus roſeo flore, & Nerium Alpinum, Lobel. Geſner. de lunariis. *Chamærhodendros Alpigena odora*, Cluſ. *Ledi Alpini genus alterum*, Lugd. *Evonymus Theophraſti tertius*, *foliis* eſt rarioribus, majoribus, durioribus, admodum venoſis, magis mucronatis, nec in ambitu hirſutis, quæ prona parte plerumque flaveſcunt, aut ferrea rubigine nigricant. *Flores* ſuperiore paulo dilutiores. *Capitula* & *ſemen* ſimilia. Floret Junio & Julio. Foliis & ramis adnaſcuntur quandoque tubercula, nunc nucis ponticæ, modo piſi magnitudine, inæqualia, intus fungoſa & alba pulpa plena, quæ foris rutilant, & nonnunquam palleſcunt. Præſtare gallarum vicem poſſunt. *Reperitur* in *Snealben* ſupra Neuburg. Eſt communiter flore dilutius rubente; in Pyrenæis albo.

HISTORIÆ NATURALIS DE ARBORIBUS

LIBER IX.

De Arboribus miscellis tam Indigenis quam Exoticis.

CAPUT I.

De Arboribus miscellis Classis primæ.

ARTICULUS I.

De Ebeno.

Ebenus.

Sic de Arboribus & Fruticibus in suas *Classes* digestis egimus. Claudunt agmen miscellæ, tam *indigenæ*, quam *exoticæ*, siliquatæ nempe, vesiciferæ, juliferæ, bacciferæ, scopariæ, pulcrifloræ, cum aliquot lignis, maxime aromaticis. Sex illarum classes, in quarum prima *Ebenus* & *Guaiacum* habentur.

Theophr. H. P. l. 4. c. 5. Plin. H. N. l. 12. c. 4. Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 19. l. 5. c. 5. Virgil. Georg. 2. Lucan. l. 10. Dioscor. M. M. l. 1. c. 129. Galen. simpl. l. 6.

I. *Ebenus* Theophrasto fruticosa arbor est Cytisi modo; rara & e palmarum genere Plinio. Natura ejus perpetua, lignnm grave, arefactum etiam, ideo petit fundum & nigrum. *Medulla* lignum potius & bene Plinio tota ossea. Unam e peculiaribus Indiæ arboribus Virgilius celebravit Ebenum, nusquam alibi nasci professus. Sed quia & Meroëtica Lucano, Herodotusque eam Æthiopiæ intelligi maluit, India ita accipienda erit, ut omnem Æthiopiæ plagam comprehendat. Onesicriti sententia ἡ Ἰνδικὴ τὸ τρίτον τῆς οἰκυμένης μέρος esse putabatur. In Arabia quoque & variis locis nasci tradidit Pomponius Mela. *Usum* & in Medicina invenit. Ex iis enim lignis est, quæ trita cum aqua facile in succum resolvuntur. Vis ei excalefaciendi, extergendi, penetrandi, quia tenuium partium. Ad oculorum medicamenta redditur efficax, si ramenta in vino Chio per noctem macerata, diligenter contrita, in Collyrio digerantur. Efficaciora evadent, si quis facta ex eo coticula utatur. Uritur & in fictili, ἕως ἂν ἀνθρακωτῇ, lavaturque plumbi usti modo, & ita præparatum aridis scabrisque lippitudinibus conducit. *Genera* ejus duo. Est I. *Æthiopica*, ideo Plinius, raram arborem, Meroën usque a Syene fine imperii per nongentena millia passuum. Optima hæc, εὔξυλος, nigra, venarum pectinumque expers, cornu elaborato lævore similis, quæque fracta densa adparet, δηκτικὴ ἐν τῇ γεύσει καὶ ὑποστύφουσα: prunis imposita, odore jucundo, καὶ δίχα καπνοῦ uritur. Recens igni admota ob pinguitudinem accenditur, & ad cotem trita subfulva redditur. Bonum, quem habet, colorem adservando θησαυριζομένη (id est, *temporis tractu*) non adquirit, sed eum statim, quando cæsa est, a natura habet, ut vere protinus sine arte jucundi dicatur. Romæ eam Pompejus M. in triumpho Mithridatico ostendit: Herodotus vero in tributi vicem regibus Persidis e materie ejus centenas phalangas tertio quoque anno pensitasse, Æthiopas cum auro & ebore prodit. Ideo in tributis auctoritate rem tertiam fuisse ebenum apud Plinium habemus. Adlatas & ἀπὸ Βαρυγάζων

Ebenus. Arrianus in periplo maris rubri. ῥυγάζων εἰς ἀμφότερα ταῦτα τῆς περσίδος ἐμπόρια, Arrianus auctor est. II. *Indica* est intercurrentibus διαφύσεσι candidis & fulvis, itemque maculis frequentibus, priori bonitate cedens. Cytisi modo fruticosam & tota India dispersam dixit *Plinius*. Nonnulli sesamini aut acanthi ligna quod consimilia (ἐμφερῆ) essent vendebant. Fraus deprehenditur, quod fungosa sint, & in assulas, (σχίδακας ἐμπορφύρους) ad purpuram vergentes resolventis, nec quicquam mordacitatis in gustu, vel suavitatis in odore præ se ferant. Apud Plinium lego esse ibi & spinam similem, sed deprehensam vel lucernis igni protinus transiliente. *Spinæ Ægyptiæ* materiam esse vix dixeris. Robusta enim hæc & incorrupta. Συκάμινα pro secamina legere non ausim. Nam nec mori lignum fungosum, Sesamo vero cici arboreo seu ricino caudex ramique concavi; nisi forte in Creta, ubi adeo arborescit, ut ad carpendos fructus scalis sit opus. Quæ de Ebeno Pausanias scribit, fossili potius quam vegetabili conveniunt. Nulla ei folia, nullus fructus, stirps nulla; radices tantum terra occultantur, quas eruunt Æthiopes.

II. Recentiores *Ebeni*, *Ligni pice nigrioris*, *Guiraparibæ*, *& lignorum quorundam durissimorum*, meminere.

1. De *Ebeno* non constat inter auctores. Anguillaræ ignota arbor est. Curtius fingit ut plurimum esse tenuem, vimine raro, & in crassitudinem caudicis extuberato, cortice hiulco & admodum reticulato, adeo venis dehiscentibus, ut per sinus ipsos intima pars tenui libro contegatur. In rubro mari nasci, foliis fructuque olivæ. Lobelius Officinarum Ebenum speciem Guajaci facit. Thevetus in Indiæ insula Palmobotere, præstantissimam & nigram tradit. Bauhino lignum duorum est generum, *Verum* unum, *sylvestre* alterum. I. *Verum* sylvestri ponderosius est, nigrum, alicubi colore ligni nucis juglandis aut etiam pallidius, minutis quibusdam quasi segmentis scarificatum, & longe frequentibus aliis splendicantibus nec impressis refertum. Adolescentis flamma non injucundum spirat odorem, nec tamen sine gravitate quadam. Visi & hominis crassitudine trunci, sed suberis instar fungosi, & quibus aliqua putredinis labes. II. *Sylvestre* nigredine ac pondere superiori cedit, sed vix splendore & elegantia. Scarificatur per vestigia, sed non tam profunde, splendide tamen. Utrumque aquis injectum protinus sidit: sed sylvestri major oleositas. *Nascitur* & in Calecut, si Theveto fides. Artificiosa apud magnates & artifices Augustæ, Venetiis, Amstelodami & alibi opera ex ea; thecæ nempe, pectines, arculæ, abaci, capsellæ, sellæ plicatiles, pocula, signa crucis & alia ejusmodi. Albertus Cunis adalligatam turbulenta somnia prohibere prodidit. An vulgare Ebenum veterum ebenum sit, ex collatione habebis.

(Bauhin. H. P. l. 3. c. 196. p. 394.)

2. De *ligno pice nigriore* nihil habeo, quod scribam, præter quam quod idem polito ebore sit lævius. Arbor crasso cortice vestitur, in cujus sinu deciditur Ebenus. Ejusdem generis ligna rubentia, & alia Ceræ instar flaventia reperiuntur in insula Mauritania. Adpellatur alibi *Ebenum picis modo nigrum*. Ind. Orient. p. 4. & 5.

3. *Guiraparibà*, Ebeni species est. Arbor magna & ampla. *Cortex* similis arbori Guajabæ. *Lignum* interius coloris est obscure olivacei ad nigrum vergentis, saporis, si viride masticetur, amari; exterius ex parte pallidum. *Folia* parva in quolibet ramulo æqualia, paria, cylindracea aut similia, saturate viridia, nervo secundum longitudinem, & venulis transversis vix conspicuis prædita. Marcgr. H. P. B. l. 3. c. 9.

4. *Ligna durissima* sunt aliquot I. *Lignum Mangles*, quod ferrum duritie æquat. Arbor, quæ Brasiliensibus *Mangua*, refert foliis nostras salices semper virentes. *Nascitur* juxta littora & Oceani recessus magno numero in Brasilia. Reperitur sub ea culicum quoddam genus, exiguum quidem, sed acriter pungens. Unicum remedium fumo abigere, aut fimo oblinere corpus, quod barbaris suetum. Fiunt ex ligno mali & antennæ navium. II. *Lignum de Cochi*, ejusdem cum ferro ponderis, ex

(De Laet Ind. occid. l. 15. c. 13.) (Ind. occid. p. 9. l. 4. c. 30.)

Ind. orient. p. 7. c. 44. quâ ancoras conficiunt. Lusitanis *Pao di ferro*. III. *Maga* lignum durissimum in insula S. Johannis de porturicco, ex quo fabrilia opera parantur. Est cariei minime obnoxium. Marcgr. H. P. B. l. c. 13. IV. *Ibera puteruna* arbor, quæ lignum habet tam durum, ut aciem cultri obtundat. Magna est & ramosa. *Folia* figura cordis, in extremitate acuminata, tenuia, superius dilute viridia, Linschot. Ind. or. p. 3. c. 6. inferius pallida. V. *Lignum Teixo*, quod ferrum, duritie æquat, & interius coccinum undulatum expressissime refert. Habetur in insula Pico. Pretiosum est, fiuntque ex eo instrumenta. Simile huic in Macao, Lusitanis *ferrum ligneum*, quod colore pondere & duritie durissimum æquet, & in aquis subsidet. Arbores ingentes in Chaoking monte Caoleang visuntur. Ebenus. Admir. Sinensium. p. 968. VI. *Angeliana* arbor, apud Cochinum, cujus trunco continuo naves Tonas vocatas exstruunt tam grandes, ut una XX. vel XXX. dolia aquatica vehi possint. Linschot. Ind. or. p. 4. c. 14. & p. 7. c. 27. Lignum adeo durum, ut ferrum atterat. Forte arbor in Guineæ insula Formosa, cujus pars ima crassitie est viginti quatuor orgyarum. Apud Acostam solum nomen exstat. VII. Arboris μητροσιδήρȣ in Java lignum, cujus medulla sit ferrea, sed exilis, fabulosum esse credo.

ARTICULUS II.

De ligno Guajaco.

Lignum Guaja- cum.

TABULA CXXI. Hist. Lugd. plant. l. 18. c. 1.

Lignum Guajacum ignotum *Veteribus* erat. Ab Ebeno nigredine differt: nec scio, quomodo buxi species dici possit. Nova ergo arbor est, quam nobis occidentalis India dedit. Quintuplex vero hoc 1. *Magna matrice*. 2. *Propemodum sine matrice*. 3. *Foliis lentisci*. 4. *Orientale*. 5. *Foliis Cerasi acidæ*, ad quæ *Jacaranda* reduci potest.

Monard. med. simpl. c. 20. Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 29.

1. *Guajacum magna matrice*, aliis *Gayco, Gayacan*, & *Guayacan*, arbor est juglandis vel Ilicis magnitudine. *Lignum* in extremis colore, qui in buxo interne nigrescente conspicitur, ponderosum, ut minima ejus pars in aqua subsidat, pingue & resinaceum quid spirans, demittensque gummi accensum, prædurum, ubi refrixerit. Amarum idem statim, post acrimonia miti palatum ac fauces compungens. Medulla maxima. *Cortex* extrinsecus cineritius permixtis multis viridibus maculis, intus subruber, immodice durus, qui ligno recenter cæso firmiter adhæret, progressu temporis facile sejungitur. *Folium* crassum, parvum, durum, viride, multis venis distinctum, quod in ramo situm habet, ex opposito alterius quaterna vel sena folia. *Flores* multi, pallidi lutei, ἑξάφυλλοι in umbellam vel corymbum componuntur, in quorum medio rudimentum fructus bursæ pastoris effigie. *Fructus* a quibusdam Castaneis, ab aliis prunis similis refertur, geminis loculamentis constans, Aceris quodammodo instar, sed sine alis, qui cordis figuram eleganter exprimit. Longitudo, *inquit Reccus*, est transversi digiti, latitudo paulo minor, color totius corii aliquantulum corrugatus Pruni instar, in conjunctione cum altero fructu membrana est densitate, colore duritie persimilis ei, quæ juglandis semen bifariam dividit. *Corium* externum corrugatum mollius est, internum vero nucis interno putamini duritie & colore respondet ejus densitas. Nucleus intus conclusus, colore & variis venarum ductibus Nuci myristicæ vel buxi radici admodum similis. Hunc si diu in ore volvas, quasi pulpam quamdam abradis, quæ acrimoniam manifestam linguæ imprimit, & nucleus in recenti fructu manet coloris Castanei quasi transparentis, in aliis vero omnino niger. Nucleum si secundum longitudinem findas, duritiem dactylorum offendes totumque osseum flavum in recente, cinereum in obsoleto: albæ autem lineæ transversim parallelos totum pertranseunt, ut Lyncurium radius splendore referat. In medio ejus cavitas est longa a summo ad imum pertingens, sed sine ulla fere latitudine

Lignum Guajacum.

ne, qualis in Evonymo etiam conspicitur, ubi seminis duo ovalia, sed plana viridia quasi foliola sejuncta in summo uniuntur, corque extrorsum versus componunt. Et hic est ille fructus, quem Clusius a Syvertzio Pona accepit, Bauhinus vero ex Italia nomine fructus Guajacini, quem Johannes Bauhinus describit. *Crescit* in Hispaniola, & in continentis regione Nagrando dicta, tanta copia, ut Hispaniæ pinus superet. Frequens & in insula S. Dominici. *Usus* in *Medicina* celebris *ligni* & *corticis*, quamvis etiam sint, qui folia & fructus in conservas & electuaria redigant. *Lignum* calidum est in secundo & siccum, tenuiumque partium, & proprie virulentiæ venereæ per sudores & insensibilem transspirationem subvenit. Parantur ex eo decocta, ita, ut pro ratione indicantium permittentium & coindicantium ad aquæ libras XII. tres aliquando sex & plures ligni unciæ sumantur. Fuere, qui acido Citri maceratum in conservam redigere volebant. Optimum secundum quosdam interiore parte nigricans, ponderosum, resinosum, & quod acrimonia linguam vellicat. Reducitur in resinam & spiritum, magnæ apud Sennertum dotis. *Cortex* amarior & acrior. Ideo validius siccat, attenuat & digerit. Balsamica substantia minor, quam in ligno.

Bauhin. H. P. l. 4. c. 53. p. 499.

Sennert. medic. pract. l. 6. p. 4. c. 13.

Reccus. R. M. N. H. l. 3. c. 29.

II. Guajacum propemodum sine matrice, quibusdam *lignum sanctum*, Indis *Hoaxacan*, & *Matlalquauhitl*, arbor est similis admodum Guajaco mediocris magnitudinis, strigosis & inconditis stipitibus, ac veluti spinosis. *Cortex* enim magis, quam Guajaci, pustulosus, cinereus, maculisque conspersus, qui etiam intrinsecus rubet, & in recenti ligno facile separatur. *Lignum* albicat & ad luteum quendam colorem vergit: imo Cyaneum est. *Meditullium* in ligno parvum, in ramis nullum, pondus idem cum Guajaco. *Folia* exigua rutaceis, paulo majora lentisci, modo bina ex adverso posita. *Flos* vincæ pervincæ colore & figura similis, cui foliola quasi duplicata, sibi quasi superponuntur. *Fructus* descriptio ab auctoribus non ponitur. *Nascitur* copiose in insula S. Johannis de portu divite. Cortex est amarus, & calidus ordine secundo. Ejusdem temperiei folia, cum manifesta siccitate. Magni in lue venerea, & aliis diuturnis adfectibus, qui a frigiditate procedunt, effectus. Pulvis *ligni*, quod piperis instar fauces pungit, naribus insufflatus sternumenta ciet. Decoctum amarius est, magis odorum, magisque flavescens. In plura *genera* a quibusdam dividitur. Quoddam enim nigricat. Aliud *spadiceo colore flavescit* Est & quod colores istos omnes discretos habet. Probatur maxime, quod rufum, spadiceum, flavum, lividumque colores simul mixtos habet.

III. Guajacum foliis lentisci, describitur a Clusio in ramo, pedalis longitudinis, valde contorto & frequentibus nodis distincto. *Materies* erat dura & pallescens. *Cortex* rugosus, cineracei coloris. *Superiorum* ramulorum nonnulli folia adhuc retinebant, alii etiam flores & fructus rudimenta. *Folia* seu potius foliorum alæ nata erant in tenellis ramis, (*verba sunt Clusii*) contrario inter se situ, singulis alis quaterna, aut sena foliola lentisci modo, ex adverso semper nascentia, obtinentibus, crassiuscula, orbiculata, & multis venis distincta, quæ siccitate facile defluerent, manentibus nudis alis, & foliorum, ubi sita fuerant vestigia duntaxat retinentibus. In superiorum ramulorum nodis tubercula veluti erant, e quibus conjunctim exorti, seni octoni, deni. interdum plures tenues petioli, sustinentes singuli *florem* sex foliis constantem, e quorum umbilico multa prodibant staminula, & in nonnullis floribus fructus rudimentum medium emergere incipiebat, binis lateribus præditum, & instar loculorum bursæ pastoris formatum.

Monard. med. simpl. c. 20.

IV. Guajacum orientale, Lobel. *Palma* aut *Palum sanctum*, Bauhino *palmæ sanctæ similis arbor*, arbor est Fraxino minor, cortice concolore. *Folia* plantaginis, sed crassiora, minora, pinguiora, breviora. *Fructus* juglan-

Lobel. advers. p. 420. Bauhin. H. P. l. 4. c. 52. p. 499.

juglandis magnitudine, alvo subducendæ idonei, ut Fragosus habet. Lobelius *corticem* arboris Judæ habere scribit; *folium* Citri carnosum, nudum, lauro latius, brevius, nervosum. In summis hærent folliculi pallidi, coriacei, circinatæ rotunditatis, admodum compressi, coronæ gallicæ pares, quorum medio *semina* lentis effigie & colore compressiora, gustu amaricante insunt. Ramus ex India orientali in Angliam delatus erat.

Marcgr. H. P.B.l. 3. c. 5. *V. Guajacum foliis Cerasi acidæ*, arbor est cortice gryseo, glabro. *Folia* inordinate disposita, læte viridia, Cerasi similia, sed non serrata.

VI. Jacarandæ duæ sunt species. Prima *ligno nigro* bene olente, duro, quæ in Capitania omnium sanctorum reperitur. Altera, *ligno albo*. Fert hæc *folia* in ramulis alternatim sibi oppositis directe quoque sibi opposita, tres digitos longa, non serrata, superne splendentia, obscure viridia, inferius ex viridi quasi albicantia. *Floret* hoc modo. In quolibet, (*inquit Marcgravius*) ramo versus exteriora, multi proveniunt ramuli, qui quasi racematim per multos dies habent globulos, nuclei cerasini magnitudine, coloris exterius ex olivaceo sublutescentis, qui se aperientes in quinque scinduntur folia, quæ deorsum inclinantur, & interius tactu & visu referunt holosericum olivaceum splendens. His insidet *flos* unico folio luteo subrotundo ad latus explicato constans, e cujus regione sursum incurvata sunt quatuor stamina alba ellypticæ figuræ, apicibus luteis, & in horum adhuc medio corniculum ex albo viride: in medio autem floris eriguntur multa stamina, alba, apicibus luteis satis magnis, in scoparum setaceorum modum. *Flos* dulcis odoris, fructus haud edulis. Lignum Guajacum.

CAPVT II.

De Arboribus miscellis Classis secundæ.

ARTICVLVS I.

De Jasmino.

Jasminum.

Vid. TAB. CXXI.

In classe secunda sunt *Jasminum* & *Syringa*. Jasminum ignotum Dioscoridi & aliis Græcis esse videtur. Jasme certe non est, cujus floribus oleum apud Persas imbuebatur, quia gravius spirat. Et violæ latior multo est significatio, quam ut certam quamdam plantam designare possit. Arabibus sub nomine *Sambach* & *Jambach* describitur, triaque ejus genera Serapio tradit. Flos uni albus, luteus alteri, quod Babylone habetur cæruleus tertio. Apud Bauhinum plura *genera* invenies. Est 1. *vulgatius flore albo*, 2. *humilius*, 3. *cæruleum Serapioni*, 4. *luteum vulgo dictum bacciferum*, 5. *millefolii folio*, cui nos 6. *Brasilianum* addimus.

Dodon. Pemt. 3. l. 3. c. 22. Bauhin. H. P. l. 15. c. 3. p. 103. *I. Jasminum vulgatius flore albo*, habet secundum Bauhinum & alios longissima, lenta & tenuia *vimina*; quibus *cortex* viridans. *Folia* septem ad nervum adligata, acuminata, alarum instar expansa viciæ fere, paria glabra atrovirentia eminente in cacumine reliquis majore. *Flores* veluti in umbella suavissimi odoris, ex oblongo, gracili tubulo in calathum quinquepartitum explicantur, colore candido. Matthiolo e semine rarissime *semen* oritur, in aliquibus tamen locis edit Lupino simile. Crassescit vetustate specie arborea coëuntibus instar caudicis viticulis. *Floret* post rosam diutius e singulis foliorum alis. *Fructum* in frigidis vix perficit, hyeme emittit folia. Sunt, qui *Pothon* Theophrasti esse credunt, qui Plinio maxime spectabilis, & *duorum* est *generum*, *flore* nempe *hyacinthi*, & *flore candido*, qui fere in tumulis nascitur, vel potius circa sepulcra serebatur, ut ejus vaga fronde & deciduis floribus contegerentur. *Ubi-* Theophr. H.P.l.6.c.7.

Jasminum. *vis* in hortorum angulis apricis, & pro prædiorum cavædiis surculo pangitur, adque pergularum ornamenta pedamentis erigitur ad fornices. Nobilis in morbis *florum* usus. Oleum, quod ex illis crudos discutit humores, doloribus colicis, uteri morbis, contractis induratisque artubus articulis & tendinibus, si competenter adhibeatur, commodissimum. Sed caveant sibi temperamento calidiores. Dolores his capitis, & si diutius olfaciant, sanguinis ex naribus profluvium.

II. Jasminum humilius est duplex, 1. *luteum*, 2. *flore magno*.

Bauhin. H. P. l. 15. c. 3. p. 102. 1. *Jasminum humilius luteum*, superioris ritu fruticat, virgultis viridantibus angulosis striatis. *Folia* ei terna Polemonii Monspeliensium, de quo mox, ritu, sed acutiora & firmiora quam in albo, interdum duodecuplo majora, alias vero pinnata, ex una duabusve conjugationibus costæ adnexis, impari semper uno alam claudente. *Flores*, ejus, qui in vulgato, ordinis, foliis obtusis, luteis. *Fructus* mediocris magnitudinis, niger, oblongus: in quo bina *semina* magna, nigra, oblonga, altera parte plana, altera modice gibbosa. Argentinæ *flores* Julio, maturat fructum Octobri. Pfortzheimiæ Novembri viret.

Lobel. observ. p. 543. Camer. in epitome. Lugd. hist. plant. l. 13. c. 14. p. 1431. Bauhin. H. P. l. 15. c. 3. p. 101. 2. *Jasminum humilius magno flore*, Lobel. *Chamægelsiminum grandiflorum*, Camer. *Gelseminum catalonicum*, Lugd. *Jasminum puniceum Dalechampii*, Bauh. *Jasminum hispanicum flore majore externe rubescente*, vulgari concinnius est. Tres quatuorve foliorum conjugationes cum extremo impari alam complent: at singularia ex oblongo rotundantur; propius plerumque se mutuo contingunt, extremumque folium impar contractius ac brevius, quam in vulgato. *Flores* longe sunt majores, speciosiores, ac fragrantiores, foliis obtusis, intus lacteo candore, foris punicantibus. E *Chio* insula Genuam primo advectum, inde Lugdunum. *Floret* auctumno per totam hyemem Patavii, Lugdunii, Basileæ & alibi in urceis pensilibus culta. A Turcis & Græcis studiosissime colitur.

III. Jasminum cæruleum Serapionis, nondum, inquit Bauhinus, vidimus. An Arabes *Ligustrum orientale*, quod alias Syringa cærulea dicitur, intellexerint, Cæsalpinus dubitat. Alii *Clematidem cæruleam* esse volunt.

IV. Jasminum luteum vulgo dictum bacciferum, Lobel. & aliis *Polemonium Monspeliensium*, Gesner. *Ruta capraria Gallorum*, Dodon. *Trifolium fruticans*, Tabern. *Ruta baccifera*, Bauh. *Trifolium fruticans quibusdam Polemonium flore luteo*, *radice* est alba; *ramis* tricubitalibus angulosis, viridibus, in quibus alternatim surculi surgunt. *Folia* terna fere læto virore splendentia: singulæ portiones ad Rutæ vulgaris portiones accedunt, sapore ingrato & fervido. *Flores* in ramulorum extremis Jasmini facie, quinquepartiti, lutei: quibus *baccæ* satis magnæ rotundæ, rubræ, in quibus *semen*. Piso vulgari simile, intus album, ingrati saporis. *Ferrarius folia* ei adsignat, oblonga, Punicæ mali foliorum instar duriuscula, non incisa, non decidua, quinis ternisve in singulos ramulos coëuntibus, alarum adspectu per virgularum latera explicatis. *Flores* omnino aurei, per summa ramorum in umbellam diffusi, diutius vernantes. *Baccæ* minusculæ oleæ magnitudine, primoque virore exæquantes, a maturitate liventes, maturæ instar uvæ translucidæ &c. Visum mense Martio, Aprili, Majo & Junio floruisse. Baccæ in Augusto prodeunt durantque per hyemem. *Provenit* Monspelii in sepibus, nec non inter Monspelium & Nemausum, Lugduni, Montbelgardi, Romæ, Bononiæ, Patavii, Genevæ in hortis. Gesner. in hortis germ. Lobel. advers. p. 389. Bauh. H. P. l. 11. p. 374. Ferrar. Floræ l. 3. p. 389.

V. Jasminum millefolii folio, Camer. *Quamoclit*. Clus. *Quamoclit*. sive *Jasminum Americanum*, Ponæ *Gelseminum Indianum pennatum flore sanguineo*, Col. *Convolvulus pennatus exoticus*, *cauliculos* habet rubentes, sed qui magis ad nigredinem vergunt. *Folia* viticulis purpurascentibus alternatim hærent, pinnata, tenui Clus. in curis poster. p. 5.

tenui admodum divisura, obscure virentia. *Flores* oblongi, tubulosi, in summo quinquepartiti, rosei, lineis sive plicis striati. *Lobi* pauci primum, dein utrinque plures, usque ad ter denos & unico in summo: priores bifurcantur. *Semen* intus oblongum, durum & fuscum, quod aqua maceratum plerumque rumpitur. Primo vere satum Junio emicat: & prima folia Aceris fructus referunt, effigia alata, vel Ari bifurcata modo. Sapor plantæ subdulcis & modice nitrosus; *Capsulæ* & *semen* piper gustu referunt. Lacte turget dilutiore.

VI. Jasminum Brasilianum, ex descriptione Marcgravii, ex tenui *radicula* unum atque alterum filamentum superius habente, unicum *caulem* emittit, teretem, glabrum, viridem, geniculatum, intus medullosum. Ad singula genicula bina sibi opponuntur *folia* sine pediculis, tres vel quatuor digitos longa, læte viridia, lævia, nervo secundum longitudinem & costis transversis oblique discurrentibus. *Flores* ad internodia copiosi, papilonacei, uno quasi folio constantes, quod in tres partes sectum est, splendidissime rubri. E medio flore duo stamina flavescentia, apicibus flavis prodeunt, & e medio aliud staminulum absque apice. Jasminum.

ARTICVLVS II.

De Syringa.

Syringa.

TAB. CXXII.

Syringa Arabibus duntaxat nota, & Africum vocabulum est. Genera ejus quatuor invenio. Est 1. *Cærulea.* 2. *Arabica foliis mali Arantiæ*, 3. *alba sive Philadelphus Athenæi*, 4. *lutea*, quibus accedit 5. *Syringæ albæ adfinis.*

Bellon. observ. l. 3. c. 50. Cluf. H. P. l. 1. c. 36.

I. Syringa cærulea, aliis *Lilac*, *Lillach*, Bellon. *Cauda vulpina Turcarum*, Lobel. & Eystett. *Syringa cærulea Lusitanica*, Cæsalp. *Ligustrum orientale*, forte *Jasminum cæruleum Mauritanorum*, arboris aliquando magnitudinem adquirit. *Radix* pullulans. *Lignum* solidum & firmum; *Cortex* exterior ex cinereo virescens. *Virgæ* rectæ & nodosæ tenellis fraxini æmuli. In extremitate ramulorum crassæ & turgentes gemmæ. *Folia* hederæ æmula, subrotunda, in acumen tamen desinentia, mollia primum, duriora post, in pediculis longioribus subamara & acria, serie quadam cruciformi disponuntur. *Flores* ex privato surculo imbricato foliorum stipatu obvallato, suaveolentes, in jubæ formam dispositi, numerosi, sine foliis, oblongi, rubentes, aut ex rubeo cærulei, quinquepartiti, quinque croceis alte reconditis apicibus farciuntur. Excipiunt eos *siliquæ* duabus veluti membranaceis valvulis constantes, in quibus *semina* oblonga, foliacea, ex atro rufescentia. Attulit primum Constantinopoli Augerius Busbequius. Nunc in plerisque Belgii, Germaniæ, Galliæ & Italiæ hortis conspicitur. Bellonius perpetuo virentem facit: forte quia ibi talis. Apud nos decidunt folia. *Ostryam* seu *Ostryn* Theophrasti non esse, ex descriptione videbis. Unica hæc species Oxyæ, tum satu tum cortice similis *folio* pyri, multum oblongiore, in acutum contractiore & majore, fibris multis & crassis, a medio dorsi in modum costarum secundum rectam ac magnam fibram porrectis, in fibris ipsis rugato & ambitu leviter serrato: *materie* dura, decolore, exalbida: *fructu* parvo, oblongo, hordeo simili, flavo; *radice* summo cespite serpente. Aquas collesque *amat.* Nullum hic folium secundum fibras rugatum, omnique in ambitu incisura carens. Quando in arborem abit, mediocris illa, nec instar fagi comosa.

Theophr. H. P. l. 3. c. 10.

II. Syringa Arabica foliis mali arantii, Alpino *Sambac Arabum*, Clusio *Jasminum Arabicum.* Sarmentosus frutex est, qui sarmentis serpendo altius se extollit, *foliis* mali Arantii proximis. *Flores* albi ὀγδοφύλλοι, vulgaribus foliis similes, magnitudine & odore validiore. Veslingius adole-

Clus. in curis poster. Alpin. de plant. Ægypt.

Ferrar. Florae l. 2. c. 12. Vesling. observ. ad Al-

 scere

Syringa. pini plant. Ægypt. c. 19. ſcere ſtipite robuſto ſcribit, quæ ternis quaternisque cubitis in altum porrigitur; animadverſumque in flore duplicem ordinem, & ſæpe decem aut duodecim folia roſea ſerie breviore tubulo digeſta. Ferrarius obſoleta altitudine pallidulos facit. *Rami* flores omnes facili obſequio admittunt. *Naſcitur* Cayri in Ægypto. Paratur ex floribus *oleum*, cujus mulieribus Ægyptiis contra ſcirrhoſos uteri tumores intra & extra uſus. Sed & contra aſthma, tuſſim, & pleuritidem, in qua difficilis expectoratio. Unguentum hoc ex dulcibus amygdalis & ſeſami ſeminibus florum Jaſmini odore imbutis parant. Valde odoratum eſt, poſtquam expreſſeris.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 36. *III. Syringa alba*, Lobel. & Eyſtett. *Syringa Italica*, Cluſ. *Frutex Coronarius*, valde elegans frutex eſt. *Virgæ* a radice longæ, brachiales aliquando, nodoſæ & geniculatæ. *Cortex* cinereus. *Folia* ex intervallis bina, laurinis majora, oblonga, per extremum mucronata, rugoſa, viridia, in ambitu crenata, amariuſculi primum ſaporis, poſt acris. *Flores* bini, quini ſepteni, plures aliquando τετραφύλλοι albi, odore florum mali arantii extremis ramulorum inſident, occupantque mediam cavitatem & umbilicum fibræ numeroſæ pallidæ. *Capitula*, quæ ſuccedunt, e numeroſis quaſi valvulis compinguntur, ſuperne obtuſa, primum viridia, poſt nigricantia, quibus dehiſcentibus oblongiuſculum & tenue *ſemen* excidit, quod plerumque novellas plantas ſequente anno procreat. *Floret* Junio, ſemen Auguſto maturatur. Nullibi ſponte *naſcens* a Cluſio viſa; in Belgicis & Hiſpanicis hortis ſæpius. Facile ſurculis propagatur. Ex floribus odoram habebis aquam. Matronæ Auſtriacæ chirotecas floribus immergunt, ut bene oleant. Eſt vel *pleno flore* vel *ſimplici*. Ignotam quidam Veteribus volunt; alii ſub Oſtrys nomine a Theophraſto & Plinio deſcriptam; nonnulli *Philadelphum Athenæi* eſſe credunt. Athen. Dipnoſ. l. 15. c. 12. Aptumis naturæ nomen accepit. Nam cum ex intercapedine ſponte rami coiverint, animato complexu cohæreſcunt, & procurrentes rivos ſurculos pariunt. Ideo in retis morem compoſiti, circa hortos, tutelæ ergo plantantur. Difficilis enim inter junctos tranſitus.

IV. Syringa lutea Americana incolis *Toton Capatli*, frutex eſt ſtipites & ramos cavos & purpureos ex radicibus ſurculoſis proferens. *Flores* lutei verſus centrum rubeſcentes, cordis initio figuram oſtendunt, mox in quinquefolias ſtellulas concinnantur. Ex his erumpunt *vaſcula*, in quibus *ſemen* exile & nigrum clauditur. *Folia* quia primo guſtu acida, poſt plane amara ſentiuntur, calida, ſicca & adſtringenti facultate eſſe judicari debent. Illita corpori frigoribus rigoribusque acceſſionum mederi dicuntur. Fluxus veteris admota compeſcere nullum dubium. Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 19.

V. Syringæ albæ adfinis, ramulus erat, cui capitella octo ſtriis exilibus notata, quæ in binas partes roſtelli aviculæ modo dividebantur. Cluſ. exot. l. 2. c. 25.

CAPVT III.

De Arboribus miſcellis Claſſis tertiæ.

ARTICVLVS I.

De Ulmo.

Ulmus. Vid. TAB. CXXII. Theophr. H. P. l. 3. c. 6. & 14. Plin. H. N. l. 16. c. 17.

Ad tertiam miſcellarum claſſem refero, *Ulmum*, *Betulam*, *Alnum* & *Populum*. I. De Ulmo non ita multa apud *Veteres*. Mature germinat ſterilis lucoſaque. *Lignum* ἄινον, ἄχρεν, ſubflavum, buxei coloris cui ſiccior eſt lentitia, totum cor, diuturniusque in aëre manet. *Folium* περικεχαραγμένον ἠρυχῆ, oblongius quam pyro, ſcabrum non læve. *Gummi* ἐν κωρύκοις in folliculis gignit, & animalcula κωνοποειδῆ, nec non Cachryn peculiarem, auctumno multam, minutam, nigram. Præciſis ramis, dum caſtra- Theophr. H. P. l. 9. c. 1.

castratur arbor, prodit lacrymæ in modum humor, fluitque e medulla. Facilis auctu quæ ad aquas, provenit tamen & in montanis. Prostratam, sponte restitutam proditum. *Usus ligni, corticis, radicum, foliorum, humoris* & *lacrymæ*. *Ligni* in navibus ad χέλυσμα seu statumina & auriculas, ad θυρώματα πολυτελῆ, forium assamenta vel cardines τὰς στρόφιγγας, quia validum & fortissime rigorem

Plin. H. N. l. 16. c. 40.

servat. *Cortex* si fasciæ loco circumvolvatur, glutinat vulnera: crassior in vino vel aqua unciæ unius pondere, pituitam educit. *Radicum* decocto

Dioscor. M. M. l. 1. c. 3.

quosdam fracturas perfundere, quæ callo inducto opus habent, Galenus auctor est. *Folia* ad obsonia, si recentia, olerum more usurpantur. *Humor* seu *Gummi* cuti nitorem inducit, faciemque gratiorem præstat. Recipitur & in emplastrum melinum. *Lacryma* imponitur collectionibus, vulneribus & ambustis quæ decocto fovere prodest. Capillos eadem reddit capiti illitu, defluentesque continet. Ex *ramulis* virgæ servorum tergoribus parabantur. *Genera* apud Theophrastum duo. Est πτελέα, quæ campestris & fruticosior, & ὀρειπτελέα Ulmontia, quæ auctior totidem & Columellæ, *Gallica* nempe, quæ & *Atinia* longe lætior & procerior, & quæ frondem jucundiorem bubus præbet; & *nostras*, quæ Campestris. *Plinio* quatuor placent. Græci, *inquit*, duo ejus genera novere. *Montosam*, quæ fit amplior, & *Campestrem*, quæ fruticosa, (i. e. *ramis pluribus*, *sed exiguis & brevibus opaca*) Italia *Atinias* vocat excelsissimas, & ex iis *Siccaneas* præfert, quæ non fiunt riguæ. Alterum genus *Gallicas*. Tertium *Nostrates* densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore. Quartum *Sylvestre*. Sed nota, separare homogenea Plinium, Gallica & Atinia una eademque ulmus est, ut vernacula & nostras. Et quod Atiniam *lamaram* ferre negat, fallitur. Rariorem creare, & idcirco plerisque sterilem videri, seminibus inter frondem quam prima germinatione edit latentibus, apud Columellam proditum.

Theophr. H. P. l. 3. c. 4.

Columella R. R. l. 5. c. 5.

Plin. H. N. l. 16. c. 17.

II. Nobis *Ulmus* est duplex, *Campestris* nempe & *Montana*. Ulmus.

I. Ulmus Campestris, Plinio *Italica*, columellæ *vernacula*, aliis *Ulmus* arbor est aliquando procera, aliquando infra justam altitudinem subsistens, & *ramis* brachiata. *Cortex* nunc lævis, nunc profundissimis sulcis & eminentissimis porcis secundum longitudinem exaratus, interiori albo flexibili. *Materies* alba & firma. *Flores* ante omnia promit, ex ramulorum extremorum tuberculis, in muscarium congestos, ex staminulis plurimis atro purpureis, quorum terna vel quaterna includuntur receptaculo oblongiusculo in viridi purpurante. *Floribus* foliacei utriculi compressi succedunt, seminibus Atriplicis similes, multi, ex oblongo rotundati, magni, tenues, in extremo parum fissi: in quorum medio *semen* parvum, tenerum, planum, candidum, sapore dulci; quod prout & cortex, masticatum glutinosum reddit succum. Tandem post semina ex ramulorum fastigiis *folia* se proferunt, lætius primum virentia, oblonga, crispa, aspera, ex rotundo fastigiata. Per mediam longitudinem decurrit *nervus* rectus & a tergo magis conspicuus, a quo alii minores costarum instar exeunt; in uno tamen latere plures, ita, ut altera foliorum pars alteram longitudine vincat, quod Cordus observavit. Foliis quotannis fere adnascuntur *folliculi* cavi, tuberosi, subrotundi, ac diversarum figurarum, in quibus glutinosus quidam liquor, ex quo exigui vermicelli, qui in cucullicellos minutos abeunt, gignuntur. *Provenit* passim in sylvis earumque marginibus, pinguibus lutosisque campis. Sed & ad aquas facilius succrescit. *Usum* in *Medicina* nobilem *folliculorum* liquor præstat. Vix quicquam in glutinando laudabilius. Perforata brachia & femora hoc solo cum melle misto spatio viginti quatuor horarum restituit circumforaneus. Et vide quid Henricus ab Heer de oculi vulnere scribat. Fallopius in podagricis doloribus, cum fluxiones fierent, adhibebat. Colligi mense Majo debet, antequam nascuntur vermiculi. Imponuntur vitro angu-

Bauhin. H. P. l. 8. c. 2. p. 139.

Cord. obs. serv. l. 3. c. 1.

Heer in observationibus.

Ulmus.

ſtioris folliculi, quod alteri paulo minori aptatur inverſum, ſic liquor commode exſtillat. Alii ad ſolis radios deſtillant; vel quia liquor ipſe diu non durat, oleum parant; ſed quod in vulnere ſimplici minus profuiſſe Fallopius expertus eſt. Sordeſcit inde vulnus, & impeditur, quæ intenditur, glutinatio. Ex cortice conficiuntur lagenæ. In *Alſatia* prope Polvillam arcem in ſepibus obſervavit *ſingularem* ejus *ſpeciem* Bauhinus. *Folia* erant valde crebra, parva, nec articulo pollicis poſtremo multa majora, plurima etiam minora, rugoſa minus, ſuperiore parte nonnihil lucida, non aſpera nervis exquiſito ordine diſpoſitis. Collectus & *Monſpelii* talis ramus, ſed foliis majoribus minus lucidis, nec tam argute diſpoſitis nervis. Septembri gerebat folliculos. In Hiſpania, obſervante Cluſio, Ulmorum juxta Thormim amnem radices, in tenuiſſima ſtamina abeunt, quæ a præterlabentibus aquis perlutæ, rubeſcentem colorem contrahunt. Exigua in his animalcula, locuſtis exiguis ſimilia, quæ in eſcam piſcibus capiendis colliguntur. Quæ adoleſcunt, avolant, & certo tempore poſt in aquas ad ſuum genus conſervandum remeant. Ad *Wormatiam* in pratis & ad ripas fluminum procera evadit, nullo fructu prægnans, ſed ad ædificia expetita. Huc & *illam* refer, cujus foliis averſa parte folliculi adnaſcuntur, Tilia mas quibuſdam, *Carpinus nigra* Caſtori.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 8. p. 13.

II. Ulmus montana, aliis *latifolia*, Dodonæo *ſecunda*, Trago *tertia*, latius ſe diffundit: quamquam & in altitudinem ingentem exſurgere Cæſalpinus prodiderit. Cortice eſt eidem lævi, rufo vel maculoſo. *Folia* ampla, aliquando palmum longa, uncias quatuor vel quinque lata aſpera, in quibus præter ſerraturas laciniæ quædam. *Julos profert*, ſi Matthiolum ſequimur. *Dodonæus* ei adſcribit *Materiem* lignoſam & multo duriorem; ideo ad cochleas & molendinorum rotas expetitam; *folia* averſa parte læviora, & dilutius virentia, quæ reſiccata gratum olent: *folliculos* ex foliis nullos, *ſemen*, prioris ſatis ſimile.

Matthiol. in Dioſcor. l. 1, c. 95.

Dodon. H. P. pemt. 6. l. 14 c. 15.

III. Ex EXOTICIS huc ſpectant 1. *Arbor foliis ulmeis*. 2. *Cortex arboris ulmo ſimilis ad Catarrhos*. 3. *Pacal Indorum*.

I. Arbor foliis ulmi Mexicanis *Ayaquicueramo*, *Tlacuilolquahuitl* ſeu *arbor picta*, & *Ocelolquahuitl* ſeu *arbor tigridis*, arbor eſt magna & comata, *materie* discolora; *foliis* ulmeis, ſed gracilioribus. Materies in aquas conjecta ſtatim mergitur; operibus tamen inteſtinis & torno interpellandis aptiſſima, longeque grato odore & adſpectu. *Oleum* inde ſtillat ſtyracem olens, ad omnia remediorum genera, quibus ſtyrax congruit, perquam adcommodum.

Nieremb. H. N. l. 15. c. 54.

II. Cortex arboris ulmo ſimilis ad Catarrhos, craſſus eſt, & ex arbore ulmo tum amplitudine tum forma ſimili detractus. *Provenit* hæc ad ripas fluminis viginti quinque leucis a Lima diſtantis: nec alibi in America facile reperitur. *Cortex* in capitis defluxionibus in tenuiſſimum pulverem comminutus, naribus inditur. Sic educuntur humores. Calidus eſt in ſecundo.

Monard. hiſt. ſimpl. medic. c. 43.

III. Pacal arbor Peruana, præcedente multo minor, quæ ad cujusdam fluminis ripas naſcitur. Ligni uſti cineres cum ſapore mixti, fædiſſimos lichenes in capite & aliis corporis partibus tollunt: & vetuſtas cicatrices emaculare dicuntur.

Monard. hiſt. ſimpl. medic. c. 58.

ARTICVLVS II.

De Betula.

Betula.

I.

De *Betula* nihil apud Dioſcoridem occurrit: Theophraſto, cui σημίδα, folium habet τῆ καλουμένῃ καρύᾳ ſimile, ſed paulo anguſtius, corticem ποικίλον, & lignum ἔλαφρον. Per τὴν καρύαν quidam corylum intelligunt. At notis rebus non ſolent addi voces τὸ καλούμενον, & pyro magis ſimilia videntur. Forte ergo transpoſitio facta, ut quod alno, cui coryli folium tribui debebat, betulæ adſcriptum ſit. Legendum potius, ἡ δὲ σημίδα καλουμένη,

Theophr. H. P. l. 3. c. 14.

Plin. H. N.

l. 16. c. 18. & 40. μένη, φύλλον ὅμοιν ἔχει ἀπίῳ. *Plinius de ea breviter.* Betula Gallica arbor mirabili candore atque tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis. Eadem circulis flexilis, item corbium ſportis. Bitumen ex ea Galliæ excoquunt. In eorum alibi genere ponit, quæ frigidis & aquoſis gaudent. Lentiſſimæ & ideo ſcutis faciendis aptiſſimæ, quarum plaga contrahit ſe protinus, cluditque ſuum vulnus, & ob id contumacius transmittit ferrum. Culumella ad vinculorum uſum commendat.

II. *Nunc* arbor eſt ſatis procera, ſæpe etiam fruticans; *Rami* flexiles tenues, multiplici libro veſtiuntur, & deorſum magna ex parte pendent. *Cortex* in tenera ætate rufus aut fuſcus, qui adoleſcente arbore ſubinde candidior adparet, in tenues philyras ductilis ſatis craſſus; qui huic ſubeſt interior, tenuis admodum, lævis, ac inſtar membranæ pellucidus. Minimorum ramulorum puniceus aut ſpadiceus eſt. *Folia* primo exortu plicata ſunt & criſpa, viridique & herbaceo colore tinguntur; ubi excrevere, ſaturatius virent, pinguia, odorata, ſapore amaro. Cæſalpinus inferne ſubhirſuta facit, punctis albis
Goropius Becanus in Niloſcopio. diſtincta. *Radicibus* minora quædam fila craſſitudinis culmi triticei adnaſcuntur, quæ ſub arenis ad quadraginta & amplius pedes prorepunt. Fert *Julos* ſeu nucamenta longa Alni julis ſimilia ineunte vere, quæ ſeminis loco ſunt. Siccati certe in ſeminium quoddam parvum compreſſum ac leve fatiſcunt: exque illis novæ progignuntur betulæ. Non decidunt
Schwenckf. in H. P. Siléſiæ. ante auctumnum. Schwenckfeldius ſemen paleaceum in illis Julio a vento diſpergi ſcripſit. Ex trunci medii ſubſtantia fungi flavi, Rhabarbaro ſimiles aliquando naſcuntur. Ex *caudice* initiis veris, antequam folia prodiere, ſi vulneretur, limpidiſſimus & copioſus liquor effluit, qui menſe Majo collectus, & ſoli expoſitus muſti inſtar efferveſcit. *Provenit* feliciter aquoſis arenoſis, & umbroſis locis. In Brabantia adeo ſterilibus locis, ut ne herbam quidem producant, viget egregie. Circa Baſileam magna eſt: in ſylva Hercinia pumila, Betula.
Montbelgardi in horto in maximam altitudinem excrevit. Sonii ſaltus accolæ fago cæſa ſubnaſci ex eodem trunco betulam conſtanter adfirmant. Duas aut tres fagos ita cum betula connexas, ut ex eodem trunco viderentur pullulaſſe, ſcribit Goropius. *Uſus ligni, corticis, virgarum, foliorum, ſucci* pinguis *liquoris* & *fungorum* egregius tam in Medicina, quam in aliis. *Lignum* ad quaſillos plectendos, & circulos doliarios expetitur. Cremati liquorem albugines & cicatrices oculorum delere ſcribit Lobelius: ſed vide, ne ejus uſu pecces. Exuſti carbones diu vivacem ignem retinent, ideo ab Ananiis ad liquanda metalla expetuntur. Ex craſſiore axes & abſides fiunt. *Cortex*, quia bituminoſus, excalefacit, emollit, reſolvit, delibratus contortusque faces ad nocturna lumina ſuppeditat: oris ulcera & maculas abſtergit, ſi ex uſto lixivium paretur: idem caſeos a vermibus innoxios præſtat. Piſcatores Northumbri delibratum, fiſſo bacillo interpoſitum accenſumque ad piſcationes nocturnas adhibent. Relinquitur & baliſtariis. Ex philyris balneum contra ſcabiem paratur. *Virgis* nihil ad ſcoparum uſum frequentius; nihil in ſcholis trivialibus magis tritum. Sed & in foro adhibentur, pellendis ex urbe facinoroſis. Et tales urinæ incontinentiam tollunt, ſi ægrum ſemel duntaxat ferieris. Impotentiam a maleficio ſolvunt, Helmontio prodente, tenelli & ſubnigricantes ramuli, qui gemmas tumentes habent, ſi conquaſſati, cum cereviſia fermentati, propinentur, liquore ex ramis ſuperioribus admiſto. Helmont. de Lithiaſi c. 8.
Ventriculi pecorum quibus coagulum lactis noſtri parant ſucco macerati, caſeos a vermibus aſſerunt. Elegantiſſimum de illis Generoſi *Matthiæ Gloskovii Camerarii Caliſſienſis* in majore Polonia, amici noſtri ſub nomine *Betulæ* carmen habet. *Folia* quia amara, excalefaciunt, abſtergunt, & attenuant. Sanant oris maculas & papulas, ſi aqua ex iis deſtillata fuerit. Ex decoctis in aqua cum alumine, quidam luteum colorem parari tradunt pro pi-

 ctori-

Betula.

ctoribus. *Succus pinguis*, quem vel virentes ramuli mittunt, vel scopæ aridæ super pelvim accensæ stillant, oculorum rubores, canthis immissus discutit: & lumbrices enecat, si linteolum immersum umbilico imponatur. *Liquor*, qui crescente luna colligi debet, soli tam diu ut effervescat expositus, per totum fere annum servari potest, calculos & morbum regium pellit; faciei maculas, & oris papulas collutu tollit; hydropicis levamentum, si sæpius cum aqua sambuci bibatur. In abstergendis vulneribus laudabile remedium. *Fungis* sanguinis fluxus compescere suetum.

ARTICVLVS III.

De Alno.

Alnus.
TABVLA CXXIII.
Theophr. H.P. l. 3. c. 7. & 14.

I.

Alnus Theophrasto & Plinio μονογενὲς quid, & facillime augescens. *Radix* ei summa nec major quam lauri rectum, *lignum* molle, *medulla* itidem, ὥςε δὶ ὅλȣ κοιλαίνεσθαι τὰς λεπτὰς ῥάβδȣς. *Cortex* scaber rufusque intus. *Folium* crassissimum, ὅμοιον ἀπίῳ, vel potius καρύᾳ ἡρακλεωτικῇ (cum pyro non magnam habet similitudinem) sed amplius & nervosius. Germinat post favonium. *Fructus* Plinio nullus aut semen; Theophrasto semen auctumno reddit: ἄκαρπος tamen, non tam quod inconspicuum ferat, quam quod inutilem esui. Malim tamen ἔγκαρπον scribere, ut experientia ostendit, falsusque est Aristoteles, qui, quod in Creta fructum ferat, inter miracula posuit. *Natale* solum si spectes, inter ἀμφίβια reponit. Provenit in ἐφύδροις & planis: ita ut dubie scripserit Plinius, nonnisi in aquosis provenire. Radicis & caudicis tantum aliquid in aqua, reliquum totum corpus extra patescit. *Usus ligni* in ædificiis. Habet in se, *inquit Vitruvius*, egregias rationes. Etenim aëre est & igni plurimum temperata, non multum terreno, humore paulo. Itaque quia non nimis habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum palationibus crebro fixa, recipiens in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad æternitatem, & sustinet immania pondera structuræ, & sine vitiis conservat. Ita quæ non potest extra terram paulum temporis durare, ea in humore obruta, permanet ad diuturnitatem. Contra erumpentium amnium impetus, riparum muro in tutela ruris excubare, in aqua satas, cæsasque densius innumero hærede prodesse, Plinius dixit. Cur extra aquas putrescat, sub aquis immortalis permaneat, disquirit alicubi Theophrastus.

Plin. H. N. l. 16. c. 24.
Theophr. H.P. l. 3. c. 6.
Plin. H. N. l. 16. c. 18.
Theophr. H.P. l. 9. c. 9.
Vitruv. in Archit.
Plin. H. N. l. 16. c. 37.

II. Nobis duplex Alnus erit, *Julifera* nempe & *Baccifera*.

I. *Alnus julifera*, quadruplex est, 1. *Rotundifolia glutinosa viridis*. 2. *Folio oblongo viridi*. 3. *Folio incano*. 4. *Alpina minor*.

1. *Alnus julifera rotundifolia glutinosa viridis*, Crescentio *Amedanus*, Cretensibus *Schlitro*, aliis *Alnus vulgaris*, arbor est justæ magnitudinis, ramosa, *cortice* scabro, fusco, *ligno* molli rufescente. *Rami* fragiles valde, quibus cortex ex fusco subcinereus maculatus, interne luteolus saporis amari & ingrati; *lignum* intus album & medullosum. *Folia* lata, avellanæ vulgaris, rotundiora, nervosa, splendentia, lento & viscido humore obsita. *Oculi* triangulares, rufi ex cinereo, interdum & virides, in purpuram aliquando quodammodo vergunt. In ramulorum fastigiis *nucamenta* seu *Juli*, virentes vel rubentes, unciam circiter longi, & fragiles antequam commissuræ conferruminatarum particularum dehiscant: quæ ubi se explicuerint, duas etiam uncias longitudine superant, sapore adstringente cum aliqua amaritudine. Mense Septembri minimorum rudimenta adparent, quo etiam veteres *coni*, bini, terni aut quaterni pulcre hiantes & aperte de privatis ramulis pendent. Eo tempore vel paulo ante videas novos, parvæ avellanæ magnitudine, primo virentes, ubi maturescunt rubentes mox, hiantes, qui ex

Bauhin. H. P. l. 8. c. 6. p. 151.
Stapel. Bodæus ad Theophr. l. 3. c. 14. p. 221.

ex imbricata squammarum compage congeruntur; e quibus & ante *seminis* maturitatem stamina purpurea prominula quædam observata, quæ fortasse florum loco haberi possent. In iis & *semina* parva admodum; compressa inæqualia rubentia, quibus *medulla* alba, pauca, insipida. Habetur in conis & pulvis arenosus. Observata ad radices & *excrescentia* ramosa. Uvæ quercinæ similis. *Occurrit* passim, humectis & uliginosis locis, & opacis vallibus. Rarior est in Gallia & Italia. Basileæ Majo viret cum fructu, Augusto coni & nucamenta visuntur. In Sundgovia mense Martio cum conis veteribus, novorum rudimentis & julis simul observavit Bauhinus. Communiter tamen fructus Septembri *maturescit*. *Seritur* ex semine, in sepibus pratorum commodissime, quia felix gramini sub ejus umbra proventus, foliaque decidua impinguant solum. Tonsa densior fit & ramosior. *Usum* suum habent *materies*, *cortex* & *folium*. *Materies* difficulter ardet, commendatur a multis ad navalia, inservit & usibus culinariis sutorumque formis. Abit artificio in lapidem. Immergitur aquæ, in qua lupulus ad cerevisiam coquitur; exemtus arena vel glarea obruitur ad triennium. Cotes ex tali fiunt, quo mensarii ad ferramenta acuenda utuntur. *Cortex* cum siccitate quadam refrigerat & adstringit. Imponitur incipientibus inflammationibus, & oris tonsillarumque tumores sedat. Maceratus cum veteri ferro in aqua, nigrum & atramenti similem præbet colorem. Ex eodem cum fructu viridi, gummi & chalcanto atramentum scriptorium conficitur. Interior, qui nonnihil rubeus, cum momento aluminis in vino coctus gingivas corroborat, doloresque dentium lenit. *Folia* viridia tumores discutiunt; rore madentia cubiculis inspersa, pulices fugant, si post horæ spatium amoveantur. Mos tabellariis calceis imponere, caloris & lassitudinis levamen. Curtius vulnera ad cicatricem perducere scribit, si imponantur.

2. De *Alno julifera folio oblongo viridi* nihil occurrit, præter foliorum diversitatem. Observata est locis aquosis inter Mutetam & Münchensteinium ditionis Basileensis a Bauhino. Alnus. Casp. Bauh. ad Matthiol. p. 133.

3. *Alnus julifera folio incano*, in Matthiolo *hirsuta*, arbor est vulgari minor, foliis longioribus acuminatioribus, & majoribus per ambitum incisuris subnigris. Mollia sunt superne ob exiguam vixque conspicuam lanuginem, quæ aversa parte copiosior, *Juli* vulgari breviores; *fructus* oblongus. *Reperitur* in Helvetia juxta pagum Hüningen ad Rhenum; inter Brisacum & Burckenheimium, Genevæ, circa Montbelgardum humidis præcipue locis, in Burgundia ultra pontem rigidum cum julis & nuculis, quos Septembri habet. Simile huic, si non idem *genus* illud, quod in Austriæ & Styriæ montanis, circa flumina, & in Danubii insulis provenit, & a Clusio sub *Alni alterius* nomine describitur. *Cortex* candidior est; *folia* minora & candicant inferne, juli & strobili minores. Rustici albam alnum adpellant. Bauhin. l. c. Joh. Bauh. H. P. l. 8. c. 6. p. 154.

4. *Alnus Alpina minor*, cum prima quidem convenit, sed per omnia minor est & humilior, nec folia ita humore lento adspersa sunt. Bauh. Phytop. l. 11. f. 5. p. 428.

II. *Alnus baccifera* est triplex 1. *Nigra vulgaris*. 2. *Pumila*. 3. *Polycarpos*.

1. *Alnus baccifera nigra vulgaris*, Crescentio *Avornus*, Dodon. & aliis *Frangula*, Bellon. *Jovis barbæ species*, Lonicero, *Arbor fætida*, quibusdam *Siler* Plinii, arbor est mediocris proceritatis. *Virgæ* plurimæ X. aut XII. pedes altæ, pollicaris crassitudinis, in alias virgulas dividuntur. *Cortex* exterior tenuis, niger, glaucis maculis adspersus; interior, luteus. *Lignum* candidum & fragile; *medulla* ex rubro nigricans. *Folia* alni vel cerasi nigriora tamen & paulo rotundiora, oblonga & magna in tenera, & si solo pingui conseritur, prodeunt primo vere. *Flosculi* inalbicant, Dodon. Pemt. 6. l. 2. c. 25. Lugd. H. P. l. 2. c. 39. Matthiol. in Dioscor. p. 875.

Alnus.

& Aprili funduntur. *Baccæ* ſunt rotundæ magnitudine piperis, in quibus fiſſuræ quædam quaſi ex duabus in unum coaluiſſent, primo virides, dein rubræ, tandem nigræ. Matureſcunt Auguſto. *Naſcitur* frequens in ſylvoſis udis & humidioribus locis, Angliæ, Belgii, Germaniæ, Poloniæ &c. *Uſus* interioris corticis apud ruſticos loco rhabarbari in purgando. Dejicit cum magna ventris perturbatione per alvum & vomitum craſſos, lentos, pituitoſos & biliοſos humores.

2. *Alnus nigræ pumilæ* mentionem in ſua ſylva facit Thalius, deſcriptione non addita. (Thalius in ſylva Hercinia.)

3. *Alnus nigra polycarpos*, Lonicero **Kreuzbeer.** Copioſos fert fructus.

ARTICVLVS IV.

Populus.

De Populo.

Vid. TAB. CXXIII.

I.

(Theophr. H. P. l. 1. c. 8. 16. l. 3. c. 4 6. 7. l. 5. c. 1. Plin. l. 16. c. 18.)

Populi nulla apud Dioſcoridem deſcriptio; vires duntaxat exponit. Apud Theophraſtum & Plinium, hinc & inde nonnulla invenies. Facilis eſt auctu, *Cortice* carnoſo, *ligno* dum uritur fumido. *Folia* ἑτεροχήμονα. Orbiculantur nova, vetera γωνοειδῆ evadunt. *Amat* plana, lucos, aquoſa, καθύγρα, & ἑλώδη: ideo male Plinius in montibus poſuit. *Triplex* iisdem eſt, *Alba* nempe, *Nigra*, & *Lybica*, ſeu *Alpina*. I. *Populus alba*, ὀρθοφυὴς eſt, minus celſa quam nigra, & lævior. Lignum cum cæditur τῇ λευκότητι nigræ perſimile; nec foliorum χῆμα abſcedit, erumpentium nimirum. Neutra florem habere videtur. Addit *Plinius*, *folio* bicolorem, ſuperne candicantem, inferiore parte viridem: Numeroſius idem, grandiſſima lanugine, quæ evolat ut julus; quod multum a veritate abludit. Nec conſtat Theophraſtus ſibi, cum modo albam λειοφλοιότεραν καὶ τὸ ὅλον εὐτροφώτεραν ſcribit; modo nigram, μακρότεραν καὶ λειότεραν. Dioſcorides σφαιρίων prima foliorum germinatione meminit. Adnaſcitur & muſcus. Surrexit Stagiris in Muſeo procidua. Similis nigræ in ſenecta evadere dicitur, quod ἐξαιγειρῶσθαι Theophraſto, καὶ φύλλοις καὶ τῇ ὅλῃ προσόψει, adſpectu videlicet, non tota, ſpecie, ut a Gaza verſum. Circumaguntur etiam ei folia, poſt ſolſtitium: nec alio argumento certius intelligitur ſydus confectum. Aquarum eſt præavida; nec modo avulſione, ſed & ſummis ramis facillime pullulat. Si quis grandem cum arbore ſe exæquantem tranſtulerit, optime perdurat. *Uſus ligni, corticis, & foliorum* aliquis. Temperaturæ ex aqueo tepore & terrena extenuata conſtitutione, miſtæ facit Galenus. *Lignum* vitibus placet; & quia lentiſſimum ſcutis faciendis aptiſſimum erit. *Cortex* potus iſchiadicis & ſtranguriæ prodeſt; & conceptum impedit. Nec defuere, qui memoriæ proderent, in tenuia fruſta conciſum, ac ſtercoratis areolis ſparſum, quavis anni tempeſtate edules fungos proferre. *Foliorum* ſuccus calidus aurium dolori confert. Corona ex frondibus ſola athletis utilis. II. *Populus nigra*, Græcis αἴγειρος, (interpretes Herodoti & Strabonis male *alnum* vertunt) μάκρα Homero arbor, & alba celſior. Fert foliis guttam, ex qua apes propolin faciunt. Et σπέρμα & κόκκον ei Ægineta adſcribit, quod de primo reſinoſo germine forte ſumendum eſt. Dioſcorides reſinam vocat. Unde Plinius incogitanter exiguam reſinam fundere dixit. Colligi hæc non θέρει ſed ἦρει debet. Arcades ſterilem putavere, in montibus: ſed fructificat in Creta, ubi laudatiſſima, cujus & Hippocrates meminit. Una apud aditum ſpeluncæ Ideæ, in qua τὰ ἀναθέματα Deo conſecrata ſervantur: altera parva, quæ ab ea proxima ſtat; ad fontem quendam Sauri dictum pleræque, in monte Cedrio, & circa Tireſiam ἐν τοῖς ὄρεσιν, ſterileſcere exinde adlatam prodidit Theophraſtus. *Uſus* foliorum, ſeminis, & reſinæ in Medi-

(Margin notes: Plin. H. N. l. 16. c. 23. — Theophr. de Cauſ. plant. l. 5. c. 8. — Theophr. H. P. l. 4. c. 19. — Theophr. de Cauſ. plant. l. 2. c. 21. l. 3. c. 6. — Plin. H. N. l. 24. c. 8. Dioſcor. M. M. l. 1. c. 109. — Artemid. l. 2. c. 25. — Homer. Odyſſ. — Hippocr. l. 1. de morb. mulier. — Theophr. H. P. l. 3. c. 5.)

Diofcor. M. M. l. 1. c. 13. Medicina. *Folia*, quæ in primo receſſu calida, ita tamen, ut ad ſiccitatem deflectant cum partium ſubtilitate, ex aceto impoſita podagricis doloribus opitulantur. Ex *reſina* verno tempore *unguentum ægirinum* paratur. Foliis & floribus calidior, acopis & malagmatibus miſcetur, quæ fœtus pellendo adhibentur. *Semen* quod ſubtiliſſimarum partium eſt, nec tamen admodum calefacit, ex aceto potum Comitialibus utile eſt. Adde his humorem e cavis arboris effluentem, qui verrucas papulasque & attrita corporis tollit. Emittit eundem, dum accenſa uritur, vel dum caſtratur. III. *Populus Lybica*, ut Plinius vocat, *Alpina*, ut Gaza vertit, κέρκις ſeu κέρκις eſt Theophraſti, populo albæ non eſt abſimilis, cum magnitudine, tum quod ramis albicantibus ſpargitur. *Cortex* aſperior, καὶ μᾶλλον ὑπόλεπρος, ut pyro ſylveſtri. *Folia* ſunt hederæ, ſed partim anguloſa, partim oblonga & in acutum faſtigiata; colore parte ſupina pronaque fere ſimili, (folii utraque pars ejusdem eſt coloris, ſed ſuperior intenſioris) pediculo longo & gracili pendentia, ideoque non recto, ἀλλ' ἐγκεκλιμένῳ. Plinius addit, minimam folio ac nigerrimam, fungisque enaſcentibus laudatiſſimam. Nigerrimam ad albam licentioſius dixit: fungi, ſi Dioſcoridem ſequimur, ad iſtam pertinent; ſed ſi legerimus, *nigerrimam evaneſcentibus fungis*, ſalvabitur Plinius. Nam auctumni fine, non amplius erumpentibus fungis, arbores totas, priusquam folia decidant, pene nigra fronte veſtitas videas. Sunt, qui *Cratægum Theophraſti*, de qua alibi, eandem cum iſta faciunt.

(Theophr. H. P. l. 3. c. 14. Plin. H. N. l. 16. c. 23.)

II. RECENTIORIBVS eſt Populus quadruplex. 1. *Alba*. 2. *Nigra*. 3. *Tremula*. 4. *Rotundifolia Americana*.

I. *Populus alba* eſt duplex, *majoribus* nempe & *minoribus foliis*.

Bodeus ad Theophr. 1. *Populus alba majoribus foliis*, Cordo *Farfarus antiquorum*, Arabibus *Haur*, arbor eſt facilis auctu, & cito in altitudinem adſurgit, ramoſaque evadit. *Caudex* craſſus, *cortex* albicans ac lævis. *lignum* candidum, quodque haud difficulter finditur. Fert in primo foliorum germinatu gemmas. *Folia* omnium maxima, in acuminatas circum roſas lacinias diviſa, ſuperne cum atro virore lanuginoſa, inferiore parte denſo tomento incano pubeſcunt, quo etiam cum pediculis longis ramuli obſeruntur. Ante horum exortum fert catulos, & ſalicis modo edit, obſervante Lobelio; qui Tabernomontano villoſi & ex purpureo fuſci. *Naſcitur* in locis uliginoſis, humectis, & flumina. Provenit & in monte Baldo Calceolario prodente. Turnerus nunquam ſe in Anglia vidiſſe meminit. *Folia* decocta torminibus medentur, & ambuſta ſanant. Lanugo ad fluxum ſanguinis commendatur, ſed molliter evellenda vel abradenda. Quia annoſa criſpum *lignum* habet; fluviorumque fluxus ac curſus mentitur, commodiſſima eſt ædificiis. Menſæ & ſpondæ ex ea ditioribus.

(Populus. H. P. l. 3. c. 14. p. 219. Bauhin. H. P. l. 8. c. 8. p. 160. — Lobel. obſerv. p. 441. Tabernom. H. P. l. 3. c. 37. p. 707 — Goddin. in Chirurgia militari.)

2. *Populus alba minoribus foliis*, ſolis his a prædicta differt. Frequentiſſima in Brabantia & circa Baſileam qua itur ad novam domum. Bauhin. H. P. l. 8. c. 8. p. 160.

II. *Populus nigra* in altum quoque ſe attollit, eſtque procerior. *Ramuli* potiſſimum albicant; *Cortex* lævis exalbidus ac incanus. *Materies* dura, palleſcens, minus quam in alba ſeſſilis, flavior, nervoſior, ac difficilius diffinditur, leviſſima eſt, cum aruit. Prima *germina* futurorum foliorum rudimenta oblonga, hordeaceo grano majora, pingue oleoſum & reſinoſum quiddam continent, digitis adhæreſcens, colore flavo, ad luteum accedens, odore ſuavi, quod majoribus factis & in folia jam abeuntibus perit. Oculos alii vocant. *Folia* hederaceis ſimilia, ex rotundo mucronata, ſerrata, atro virore ſplendentia longis pediculis adpenduntur. Producit & *julos* in longo

Populus. Bauh. Phytop. l. 11. s. 5. p. 429.

longo racemo coacervatos, lanugine ubi dehiscunt alba plenos. Quædam, observante Bauhino ante exortum foliorum floret, at fructum non fert. Flos instar amenti colore rubente aut candicante. Quædam fructum fert seu julos racematim compactos, multis rotundis & viridibus granis constantes (*uva Populi* aliquibus) in quibus *lanugo* candida in pappos avolans, cui pauca semina valde minuta adpensa sunt. *Nascitur* passim locis aquaticis, in Italia ad Padi ripas, & Baldo monte; in Helvetia circa Basileam ad elices aquarum, quibus prata & pomaria irrigantur. In Anglia minus frequens est. Visa circa Biningam pagum cum suis racematis seminibus. *Usum* si spectes, calidam omnes in primo faciunt: solus Amatus Lusitanus frigidam voluit, quem Bauhinus egregie refutat. *Oculi* unguentum populeum ingrediuntur. Illinitur podagris calidis felicissime; conciliatque somnum, si naribus temporibus & arteriis illinatur. Inveteratum perdit vires. Ex iisdem odoratis unguentum paratur ad capillorum polituram. Impostores incoctas atramento populneas assulas ad capsulas speculorum pro Ebeno vendunt. Vernice undulato tinctum lignum longe elegantius crispitudinem undulatam ostendit.

Bauhin. H. P. l. 8. c. 8. p. 158.

III. *Populus tremula*, Plinio *Lybica*, Gazæ *Alpina*, Clus. *Cercis Theophrasti* est εὐαυξής. *Radices* reptando late se propagant. *Cortex* partim nigricat, partim albicat. *Folium* brevius quam nigræ, per ambitum crenatum, superne parte virens, inferna ex cinereo candicans ac prope modum glaucum. Matthiolus albis punctis adspersum notat. In extremo ramo magis est angulosum, subtus incanum. Tremit continuo, sudo etiam cœlo. Fert & *nucamenta* uncias circiter quinque longa, lanuginosa, cinerei & fusci coloris, arundinaceæ jubæ portiunculis similia: quibus subsunt verticillatim quodammodo apices perpusilli, albidi. *Oculi* acuti, nitidi, spadicei. E semine suo reviviscere Tragus prodidit. *Familiaris* est toti Germaniæ, Bohemiæ & Poloniæ. In Sundgovia prope Basileam cum plurimo visco observata, protulitque julos ante folia Martii fine. *Usus ligni corticis & nucamentorum. Lignum*, quia candidissimum & levissimum, expetitur a tornatoribus; præbetque commodissimum ad tormentarium pulverem carbonem. *Cortex* junior, quia facillime ardet, facium Passavantii materia. *Nucamenta* Aprili collecta, aceto macerata, contra hæmorrhagiam naribus induntur.

IV. *Populus rotundifolia Americana*, Bauhino *Populus novi Orbis* ab Anglis adlata est. *Virgulta* sunt aliquantum flexuosa, & per semipalmum palmumque crebra, geniculata, velut insertione commissuraque partium nodosa: Unde exeunt e singulo pediculo singula *folia*, ora exquisite rotunda, nec uspiam, nisi qua pediculis hæret intercisa, crassa, rigida, latiora Arboris Judæ: cui Populi alternatim exeunt prælongi loruli, stipati acinulis multis exiguis, plane Populi ritu, gustus adstringens, aliquantum calefaciens, subsalsus.

Lobel. adv. p. 441.

CAPUT IV.

De Arboribus miscellis Classis quartæ.

ARTICULUS I.

Salix.

De Salice.

I.

TAB. CXXIV. —CXXVI.

Arbores Classis quartæ sunt *Salix* & *Spiræa*. *Salix* arbor auctu facilis, *caudice* brevi & σκολιωτέρῳ. Germinat mature, prout τὰ ἄκαρπα καὶ

Theoph. H.P. l. 1. 8. & l. 3. c. 4. 6. 7. καὶ ἀλσώδη faciunt. *Folia* an amittat, varia olim sententia. *Fructum* ocyssime amittit, & quidem πρὸ τȣ̃ τελείως ἁδρύναι καὶ πέψαι, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero *frugiperda*, secutaque ætas scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Sed in hoc quoque provida natura facile nascenti & depacto surculo, incuriosius semen dedit. Una tamen proditur ad maturitatem perferre solita, in Creta insula, ipso descensu Jovis speluncæ, torvum ligneumque magnitudine Ciceris. Abit ante maturitatem in *araneam*, quæ Plin. H.N. l. 24. c. 9. nihil aliud, quam spuma albicans. *Succus* ei secundum Plinium in *cortice* trium generum. *Unum* arbor ipsa exsudat gummi modo. *Alterum* manat in plaga cum floret exciso cortice trium digitorum magnitudine. *Tertius* succus est detruncatione ramorum a falce destillans. *Locum* si spectes, ancipitis Theophr. H.P. l. 1. c. 7. l. 3. c. 1. 4. l. 4. c. 11. vitæ censetur. Provenit ἐν γῇ θελματώδει, aquosis & palustribus, & in lacu Orchomenio; provenit & in planis. In Theneo Arcadiæ, ὥσπερ ἐξεῤῥάγη τὸ συναθροιθὲν ὕδωρ ἐν τῷ πεδίῳ φραχθέντων τῶν βερέθρων, ubi prope a loco inundato salices steterant, ibi secundo anno sole reficcato iterum pro-Theophr. H.P. l. 5. c. 4. diere. *Usus ligni, corticis, foliorum, succi, florum & fructus.* Ex *ligno* quia lentum, leve, & rarum, ideoque ictum contrahit plagam, scuta parantur. *Corticis* cinis illitus cum aceto verrucas exstirpat & clavos. Siccioris temperaturæ, quam alia. *Folia* quia adstri-Dioscor. M.M. l. 1. c. 136. ctoria cruenta vulnera glutinant; cum aqua sumta conceptum impediunt, & libidinis intemperantiam coercent, atque in totum auferunt usu sæpius sumta. Plin. H.N. l. 24. c. 9. Iisdem in vino cum cortice decoctis foveri artus utilissimum. *Succus* cum rosaceo in calyce Punici calefactus, infunditur auribus. *Floribus* ea desiccatio ut mordacitate careat, & egregia adstrictio. Tritus cum foliis furfures purgat in facie. *Fructus* epotus sanguinem exspuentibus prodest. Pabulo pecudum admixti pinguefaciunt idem. Et paucis dicam. Nullius tutior est reditus minorisque impendii, aut tempestatum securior. Salix. Tertium ei locum in æstimatione ruris Cato attribuit, prioremque quam olivetis, quamque frumento aut pratis. Nec quia desint vincula, sed quia salici præcipua dos. Cædua vero ei fertilitas, densior tonsura ex brevi pugno (cuneo alii legunt) quam ramo, non ut remur, in novissimis curanda arbore. Diversa ejus apud *Theophrastum*, *Plinium* & *Columellam genera*. Theophr. H. P. l. 3. c. 13. I. *Theophrasto*, cui πολυειδὴς est triplex 1. *Nigra*, quæ cortice nigro aut puniceo tegitur, virgasque pulcriores καὶ χρησιμωτέρȣς εἰς τὸ πλέκειν gerit. 2. *Candida*, cui candidus cortex & spissiores virgæ. 3. *Parva* nigræ & albæ communis, cui nulla εἰς ὕψος αὔξησις; quod & in cæteris arboribus occurrit. Arcades ἑλικὴν vocant, existimantque fructum fœcundum eam parere. II. *Plinius*, ita de suis. Plin. H.N. l. 16. c. 37. Salicis statim plura *genera*. Namque & in *proceritatem* magnam emittunt jugis vinearum perticas pariuntque baltheo corticis vincula: & *aliæ* virgas sequacis ad vincula lætitiæ: aliæ *prætenues* viminibus texendis spectabili subtilitate. Rursus *aliæ* firmiores corbibus, ac plurimæ agricolarum supellectili candidiores ablato cortice, levique tractatu, vilioribus vasis quam ut e corio fiant, atque etiam supinarum in delicias Cathedrarum aptissima. (Tales sunt, in quibus ignavæ sedent totos dies mulierculæ, & cum iis molles ac effœminati viri) Finditur *Græca* rubens, (quæ flava sunt ad rubedinem dilutam vergunt) *Gallica* ut & *amerina*, haud paulo flexibilior, (ita lege, non, *haud paulo fragilior*) ideo solido ligat nexu. (Hujus *folia*, teste Hippocrate, cum nigro vino pota ad uteri purgamenta faciunt. Trita & in aceto cocta ægilopas persanant: In aqua decocta donec colorem mutaverint, Trallianus in anginis ad gargarizandum dabat.) In *Asia* tria genera observant, *Nigram* utiliorem viminibus: *Candidam* agricolarum usibus: tertiam, quæ brevissima est, *Helicen* vocant. Apud nos quoque, addit, multi totidem generibus nomina imponunt. *Vimineam* vocant eandem purpuream. (Græci purpureum non raro

Salix. μέλαν© nomine exprimunt) alteram *Nitelinam* a colore (nitelinus color, rufus rutilus, qualis nitelæ sive sciuri): tertiam *Gallicam*, quæ tenuissima.

Columella R. R. l. 4. c. 30. III. *Columella* ex aliorum sententia tria quoque genera ponit. 1. *Sabinam*, quam plurimi vocant amerinam. Gracilem & rutilam virgam gerit. 2. *Græcam*, quæ flavi coloris est. 3. *Gallicam*, obsoleti purpurei & tenuissimi viminis.

II. Apud MODERNOS viginti & quinque, si non plura obveniunt genera, quæ ad aliquot summa reducemus. Est 1. *Vulgaris.* 2. *Sativa lutea folio crenato.* 3. *Folio amygdalino utrinque virente aurito.* 4. *Folio longissimo angustissimo utrinque albido.* 5. *Folio oblongo, incano, acuto.* 6. *Folio glauco & per ambitum serrato.* 7. *Humilis.* 8. *Fragilis.* 9. *Latifolia.* 10. *Pumila.* 11. *Exotica*, quo 12. & *Arbor Americana folio salicis* pertinet.

I. Salix vulgaris est triplex 1. *Alba arborescens.* 2. *Nigricans folio non serrato.* 3. *Rubens.*

Lugd. H. P. l. 2. c. 72. Bauhin. H. P. l. 8. c. 20. p. 212. Lobel. Observ. p. 567. Advers. p. 422. 1. *Salix alba arborescens* Theophr. & Plin. *alba*, Cordo *perticalis*, Lugd. *alba perticalis*, Bauhino *maxima fragilis alba hirsuta*, in magnam excrescit arborem. *Cortex* cineraceus aut rubescens, *vimen* fragile. *Folia* semunciam plus minus lata, duas uncias cum dimidia longa, utrinque hirsuta & incana, in extremitatibus supremarum virgarum inprimis, alternatim pendent. Aliquando superior pars prope pilis destituitur modum: serrata eadem aliquando, nonnunquam vix crenæ adparent. *Lugdunensis* oleæ similia facit, oblonga, angusta, superne virentia, inferne candicantia. Virgis adnascuntur multæ *florum* spicæ molles & incanæ, quæ maturitate in pappum abeunt. Gerit aliquando forte & viscum. Sed & Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 117. *spuma albicans*, delapsis statim floribus, e ramusculis uvæ modo pendet, donec a ventis arrepta, hinc & inde plumæ modo impellatur. *Crescit* in locis madidis, circa prata rigua maxime. Fiunt ex ea pali ad vitium pedamenta, & stipites ad sepes firmandas. Cortex *radicis* cum oleo dissolutus nigram barbam facit. Ex *ligno* bacilii parantur, quibus in Causo radi- tur lingua. *Folia* pediluvio in febribus adhibentur, & cubiculis instrata aërem infrigidant.

2. *Salix vulgaris nigricans folio non serrato*, Cordo *Gallica*, Lugd. *Phænicophlæos sive phænicea*, aliis *nigra*, vulgo *capillaris*, hominis est altitudine & ultra: *Cortex* palmularum colorem refert: *folium* venosum, minus serratum, *Vimina* omnium tenuissima. *Colitur* in pratorum & hortorum marginibus, Bauhinus *salicem suam rubram minime fragilem folio longo angusto* pro eadem cum Lugdunensis ponit. Differunt tamen. Hujus enim *cortex* intense rubet. *folia* sunt oblonga, acuta, utrinque glabra, subtus nonnihil candicantia, argutis denticulis undique crenata. Vimen lentum & obsequiosum. Datur & cortice minus rubente foliisque latioribus. Lugd. H. P. l. c. p. 277. Cord. in Diosc. l. 1. c. 137. Bauh. H. P. l. 8. p. 215.

3. *Salix vulgaris rubens*, Plinio *Amerina nigra & rubens*, Dodon. *Salix minor viminalis & gallica*, Thal. *Sabina sive Amerina*, a capite paululum eminente tenues progignit *virgas*. Cortex nonnihil rubet aut viret Aprili, vel si serius Majo, cum foliis prodeunt juli, in quibus semen citius cum pappis abripitur, quam ad perfectionem veniat. Seritur taleis aut virgis in terram depositis, quarum ubi incrementum accepere, superior pars præscinditur, & caput subnascitur. *Prodit* in palustribus riguis. Vincula ex ea, quibus in aqua maceratis vites & doliorum circuli vinciuntur: & alteri Cortex magis rubet, alteri nigricat. Dodon. pemt. 6. l. 4. c. 20.

II. Salix sativa lutea folio crenato, Tabern. *angustifolio sylvestris*, Bauh. *lutea tenuior*, *sativa viminea*, in pulcram adolescit arborem. *Virgarum* lenta & rupturæ secura flexilitas, *Cortex* vitellini coloris, amarus. *Folia* rara, acuta, superne cum virore splendentia, incana, glabra; inferne nonnihil pilosa, exiguis per ambitum denticulis crenata, adstrictoriæ facultatis, sed levis. *Colitur* ad vites & hortorum septa nectenda. Procera circa Ruffacum & Basileam. Ramos, *inquit Bauhinus*, crassiores præsectos contorquent & connectunt, ut deinceps velu- Bauh. H. P. l. 8. p. 214.

ti

ti scalas ostentent, pluresque ejusmodi, annuatim sibi invicem incumbentibus, mirabili figura.

Lugd. H. P. I. c. p. 277. *III. Salix folio amygdalino utrinque virente aurito*, Theophr. μελανόφλοιος, Plin. *purpurea*, Lugd. purpurea nigra viminalis, hominis est altitudine, virgis tenuibus, cortice nigro; *foliis* venosis obscure virentibus in ambitu serratis. Singulis auriculis binæ crenatæ aures adpositæ sunt. In fluviorum sabulosis ripis, qui præcipiti cursu vorticosi ruunt, *provenit*. Observata & in valle fontium acidorum Griesbacensium & Basileæ in dumetis. Jam olim virgas tenues præbuit viminibus texendis quibus corbes, sportas, qualos, canistra, fiscinas & id genus alia utensilia vasaque conficiebant, spectabili subtilitate. Bauhini *Salix spontanea fragilis amygdalino folio auriculata*, *cortice* est rarius albo, validæ adstrictionis: *folia* longa, mediocriter lata, mucronata, lenticulata tam supra quam infra virentia & glabra. *Virgulas* tenuiores flexum vix ferre, nisi torqueantur, majores rumpi, scribit. Caret & auriculis aliquando. In icone paucæ foliorum crenæ rite expressæ, melior apud Lugdunensem. (Bauh. H. P. l. 8. p. 214.)

IV. Salix folio longissimo angustissimo utrinque albido, Lugd. *Salicis genus sextum*, seu Eleagnus, Patavinis *Zenigole*. Bauhino *Salix angustis & longissimis foliis crispis subtus albicantibus*, *cortice* est luteo. *foliis* inter omnia salicis genera longissimis, angustissimis, minime venosis, nervo medio discriminatis, in ambitu minime serratis, utrobique albicantibus, aversa parte lanuginosis, ex Lugdunensis descriptione. Bauhino, virgæ sunt longissimæ simplices nullis adnatis virgultis, obsequiosæ. *Cortex* virescens aut cineraceus. *Folia*, crebro agmine ramos stipant, superius virescunt, inferius cum nitore ad objectum luminis vario canescunt, nervo medio secantur, in ambitu magna ex parte crispa. Variare ergo vides. Observavit in ea excrementum gallæ simile foliis adnatum. *Crescit* in riguis & sabulosis. In Gallia ad Rhodani ripas, quæ hujus sunt feracissimæ, cum in Araris propinqui amnis marginibus nusquam reperiatur. Putatur esse *Eleagnus Theophrasti* ἐλέαγνος, seu agnus palustris, non ἐλαίαγνος quasi ex olea & vitice constaret. Est stirps frutici propior, καὶ παρόμοιος τοῖς ἄγνοις (male ἄλλοις) *Folium* iisdem simile figura, sed mali instar molle, μαλακὸν ὥσπερ τῆς μηλέας (sic lege, non ὥσπερ αἱ μηλέαι) χνοώδες τὸ ἄνθος τῷ τῆς λέυκης ὅμοιον. *Flos* lanuginosus similis populi albæ, sed minor. *Fructum* fert nullum. *Nascitur* plurima ἐπὶ τῶν πλοάδων νήσων, super insulas fluitantes & in lacu Orchomenio. Non abludit sane descriptio: & verius hæc erit, quam vel Zyziphus alba seu olea Bohemica; vel Myrtus Brabantica, quæ Belgis *Gagel*, ut ex comparatione patebit. Nec multum & illud *salicis genus* quod apud Batavos in insulis fluitantibus, quas *Veenen* vocant, nascitur, & a Bodæo Stapelio descriptum est. Non excedit magnitudine agnum, *ramulis & virgis* non dissimilibus; *foliis* optima folia agni referentibus, sed mollioribus. *Julum* fert salicum reliquarum modo, minorem, lanuginosum, qui ante seminis maturitatem a vento abripitur, ita, ut semen non ferre recte statui possit. Icon Lugdunensis a Bauhini differt. Folia ibi rara. (Bauh. H. P. l. 8. p. 212.) (Salix. Theophr. H. P. l. 4. c. 11.)

V. Salix folio incano, oblongo, acuto, *caules* habet cortice atro rubente vestitos, in breves & plures ramulos divisos: *folia* oblonga, superna parte obscure virentia, prona cinerea & incana: *flores* copiosos aliarum salicum modo. *semen* parvum, nigrum quod cum albissima lanugine abit. Frequens Basileæ, inprimis in minore urbe, ad molendinum ærarium, in sepibus ad aquas. (Bauh. Prodrom. theatri botan. l. 11. c. 8.)

VI. Salix folio glauco & per ambitum hirsuto, nihil forte ab aliis diversum habebit, præter foliorum constitutionem. (Bauh. phytop. l. 12. f. 3.)

VII. Salix humilis est duplex. 1. *Angustifolia*. 2. *Capitulo squamoso*.

1. *Salix humilis angustifolia*, Lobel. *Salix humilis repens angustifolia*, in ericetis Antverpiani agri, palmaribus & sesquipalmaribus cauliculis repit, *folio* Rhamni primi, *floribus* muscosis salicis, gustu amaro. (Lugd. H. P. l. 2. c. 71. p. 278. Lobel. observ. p. 568.)

Salix. Cluf. H.P. l.1.c.54. 2. *Salix humilis capitulo squamoso*, Lugd. *Salix helice Theophrasti*, Cluf. *Salix angustifolia Pannonica*, Bauh. *Salix tenuior, folio minore utrinque glabro, fragilis* dicitur: differunt tamen in descriptionibus. *Lugdunensis* ei tribuit virgas tenuissimas maximeque exiles, quibus cortex subluteus: *folia* paribus semper intervallis gemina, brevissima, conferta, candicantia, non lanuginosa, in ambitu minime crenata, protuberante semper ad foliorum radicem velut novo aliorum conceptu, quod huic proprium est. Foliis insident *vesicæ*; ramorum vertici *foliosa capitula*, quæ delapsis jam foliis in arbore manent. *Clusius* suæ adscribit, *caudicem* crassum, *ramos* frequentes & tenues: *folia* in ramis frequentiora, angustiora, quæ subtus canescunt, superne licet viridia alba lanugine pubescunt; & in longiorem mucronem desinunt. *Flores* sunt pallidi; *semen* minutissimum, nigrum, quod candida mollique lanugine exceptum levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Foliis plerumque innascuntur *subrubentia tubercula* baphico cocco fere similia. *Nascitur* juxta torrentes & udis locis. Vienna torrens, sub urbe ejusdem nominis Danubio se miscens, ea maxime abundat. In *Bauhini* salice tenuiore, utraque parte glabra sunt folia, tres aliquando uncias longa, per ambitum ut plurimum crenata, ex adverso fere posita. Icon paulo a descriptione aberrat. Quatuor in ea singularia occurrunt. *Nucamentum* nempe, *Excrementum bombycinum*, *Insectum*, & *Excrementum rosæ æmulum*. 1. *Nucamentum* est longum, racemosum, e plurimis vasculis ceu acinulis, qui in duas carinulas dehiscentes lanuginem ostentant, præcedentibus muscosis flosculis. 2. *Excrementum bombycinum*, flosculis jam jam defluere incipientibus ad nucamenti fastigium adnascitur, uncia longius, candidum, lanam substantia fungosa & colore per omnia referens, teres atque oblongum. In exteriore parte flosculorum lutei apices toto se proferunt ambitu, exsertique suis finibus conspiciuntur, suis tamen longioribus petiolis excrementitiæ substantiæ toti involvuntur & obteguntur. 3. *Insectum* in excrementi aperti meditullio invenitur, minimum, albicans, pediculum capitis æquans, teres, oblongiusculum, depes, nec progredi vim habens. 4. *Excrementum rosæ æmulum*, in ramulorum prodit fastigio, foliis confertim stipatis compactile, partim hirsutis, partim glabris. Videre ea passim in Polonia & Silesia licet. Adde his *pillulas scabras*, quæ surculis insidere solent.

VIII. Salix fragilis, mediocris est altitudinis, *caulibus* ramosis, rotundis, rubente *cortice* vestitis. *Folia* longa, angusta, prona parte incana, superius atrovirentia, & tandem pene nigra. *Juli* quam in cæteris breviores. Vitri modo frangi Cæsalpinus prodidit, unde *Vitricis* nomen. *Folia* ei tribuit lata, subrotunda & hirsuta. *Frequens* ad Birsam & S. Iacobum. Bauh. Prodrom. Theatri Botan. l. 11. c. 8.

IX. Salix latifolia, est sextuplex. 1. *Rotunda*. 2. *Folio ex rotunditate acuminato*. 3. *Minor*. 4. *Subrotundo argenteo folio*. 5. *Non hirsuta cum gallis*. 6. *Maritima ostrearum testis innascens*.

1. *Salix latifolia rotunda*, Angvill. *Siler arbor*, Gesn. *Chaleb Syrorum*, Tabern. *Salix caprea rotundifolia*, Lugd. *platyphyllos* seu *leucophlæos*. *Cortice* est candido, sed in cinereum vergente; interiore rubro, quod huic generi proprium est, ligno fragiliore, *folio* latiore, adversa parte incano, adversa pallidius virente, in ambitu serrato. Quidam pro Elæagno depinxerunt. *Gignitur* in solo macro, lapidoso, arenoso, sed udo, ad torrentium margines & in sylvis umbrosis, præsertim qua collectis in lacunas aquis terra humescit, aut qua fontium scaturigines prosiliunt. Carbo ejus citissime ignem concipit, ideo ad pulverem tormentarium adhibetur. Cortice externo Allobroges rustici fasces lignorum vinciunt. Clusius eam sub nomine *salicis latifoliæ* describit. Folia ampliora candidiora, quam cæteris, quæque ad mali folia quam proxime accedunt. Lignum reliquis salicibus lentius. *Flos* seu Ludg. P. P.1.2.c.72. Cluf. H. P. l. 1. c. 21.

julus

julus mollis, villosus, candicans, antequam se expandat, populi albæ julo similis. Nascitur secundum aquas. An sit Siler arbor, difficile
Plin.H.N. l.16.c.18. &21.l. 24.c.10. est dictu. Plinius ei folia non decidere, scribit, nec nisi in aquosis nasci. Lignum serpentes fugat, folia illita capitis dolores sedant; semen tritum phtiriases coërcet. Quid inde concludas?

Tabern.H. P.l.3.p. 762.Bauh. H.P.l.8.p. 215. 2. *Salix folio ex rotunditate acuminato*, Tabern. *Salix caprea latifolia*, Bauh. *Salix latifolia inferne hirsuta*, habet *vimina* crassiuscula fragilia, quibus *cortex* incanus amarescens, aliquando veluti fuligine obductus, tuberculis quandoque ex dulcedine leviter adstringentibus nodosus. *Folia* sesquipalmum interdum longa, quadrantem & ultra lata, nervosa, prona parte incana & hirsuta, supina viridantia, saporis adstringentis, pediculo sæpe auriculæ caulem amplectentes adnascuntur. *Catuli* sunt in staminulis crocantibus pleni; quibus in receptaculis racematim cohærentibus capillitium quoddam candidum adnascitur. *Nascitur* Basileæ in montibus vicinis Genevæ in colle Abbatiæ, in valle Griesbachiana prope fontes acidos, in Alsatia multis locis, ubi Juli Julio conspiciuntur.

Thalius in sylva Hercyniæ. 3. *Salix latifolio minor*, Thalio est Salicis platyphyllæ species alia. Descriptionem apud auctorem vide. Nec enim ad manum liber est.

Bauh.Prodro.Theatri Botan. l.11.c.8. 4. *Salix obrotundo argenteo folio*, est *caulibus* cubito altioribus, rotundis, incanis, ramosis. *Folia* subrotunda, superne nigricantia, parte prona incana, argentei coloris, splendentia, tactu mollia, & veluti tenui lanugine pubescentia, per ambitum raris crenis exasperata.

Bauh.H.P. l.8.p.216. 5. *Salix latifolia non hirsuta cum gallis*, ita a *Bauhino* describitur. Est & illud salicis latifoliæ genus, cujus folia non ad maximam prioris latifoliæ (i. e. inferne hirsutæ) latitudinem accedunt, mediocribus tamen ejus generis paria & serrata, verum nec subtus nec supra hirsuta, neque etiam candicantia, sed lævi glabritie viridantia, *cortice* vimen obtegente nigro: quæ ob id, nisi folia essent lata ad nigram Theophrasti referri posset. Lugduni, addit, collegimus cum pilulis in foliis. Salix.

Lugd.H. P.l.2.p. 279. 6. *Salix maritima ostrearum testis innascens*, Lugd. *Salix marina*, dicitur. *Rami* multi ex glauco nonnihil rubentes in aqua natant, *foliis* comantibus longis, salici similibus, maxima ex parte per oras non incisis, quibusdam veluti incisuras nonnullas ostendentibus, gustu salsis. Inter ramos *virgæ* subriguntur, *florem* salicis sustinente surculo haud absimiles, apicibus plurimis veluti squamatim compactis, non alia forma quam quæ spectatur in salice, dum herbaceo julo florem parturit. Et ostrearum testis & saxis quæ sub aquis, ita adhæret, ut iis adglutinata, non radice defixa videatur.

X. *Salix pumila* est duplex, *Latifolia & Angustifolia.*

I. *Salix pumila latifolia* est quintuplex 1. *Erecta.* 2. *Repens.* 3. *Alpina rotundifolia repens, inferne subcinerea.* 4. *Foliis utrinque candicantibus & lanuginosis.* 5. *Saxatilis minima.*

1. *Salix pumila latifolia erecta*, latifoliæ aquaticæ acuto folio similis est, sed humilior, cum hujus *virgæ* striate, vix cubitum superent, *folia* minora sunt ex rotunditate oblongata, in acumen desinentia, rugosa, parte prona lanuginosa, mollia. *Juli* rotundi, parvi, flavi. *Colligitur* Michelfeldæ in humidis. Bauh.Prodrom. l. 11.c.8.

2. *Salix pumila latifolia repens* Clus. *Salicis pumilæ genus secundum* Lugd. *leucophlæos palmum alta*, vocatur. *Virgæ* minimi digiti crassitudine, quæ secundum radicis caput interdum fibras agunt; *Cortex* scaber, *folia* mucronata, superne viridia, inferne splendentia, licet tenui lanugine pubescant, Julus crassiusculus, & illi pene Clus.H.P. l.c.55.

Salix. pene similis qui in salice latifolia nascuntur. Forte *Salicula repens* Camerarii, quæ copiose in Sabaudia & circa Lugdunum reperitur.

Cluf. H.P. l. c. 3. *Salix alpina pumila rotundifolia repens inferne subcinerea*, Clus. *Salix latifolia prior*, virgas habet minimi digiti crassitudine, humi fusas, pedales, cui frequentes *rami*, qui sursum attolluntur, & inter gramina emergunt. *Folia* uncialia, superne viridia & splendentia, inferne subcinerea & quodam modo canescentia. In tenellis ramulis molles *florum* spicæ, quibus succedunt capitula, quæ matura Augusto aperiuntur, mollemque lanuginem fundunt, in qua pusilla nigra grana latent.

Lugd. H. P. l. c. p. 278. 4. *Salix pumila foliis utrinque candicantibus & lanuginosis*, Lugd. *Salix abortiva*, non est palmo altior. *Folia* tam exigua, ut teruncium vix æquent, rotunda, utrinque ut dixi candicantia & lanuginosa. *Nascitur* in montium Segusiani tractus convallibus, ad fontium scaturigines & stagnantes in pratis rivulorum aquas.

Bauh. Prodrom. l. 11. c. 8. 5. *Salix saxatilis minima*, duas uncias vix superat. *Caudex* crassiusculus vix semiuncialis. *folia* parva, oblonga, subrotunda, atrovirentia, venosa; quorum medio *capitulum* parvum, subrotundum, veluti ex multis baccis compositum, insidet. Ex apertis veluti ex triangulari calyculo mollis, candida & brevis lanugo effertur. Reperitur in Alpium Helvetiorum jugis saxis insidens. Respondet ei, *Salix pumila folio rotundo Johannis Bauhini*, quæ se humo vix attollit. *Ramuli* rubentes magnam partem nudi. *folia* in fastigiis circinatæ rotunditatis, crassiuscula, rigidula, rugosa, venosa, glabra utrinque sed inferiore parte canescentia, superiore atrovirentia. Ad horum imum fortuita *capitula* lanugine saligna plena. Privato surculo insidet tomento similis *julus*. Collecta in Rhæticis montibus.

Bauh. H. P. l. 8. p. 217.

2. *Salix pumila angustifolia* quadruplex 1. *Linifolia incana*, 2. *Brevi angustoque folio incano*, 3. *Alpina*, 4. *folio utrinque glabro*.

1. *Salix pumila linifolia incana*, Clus. *angustifolia prior*. Virgas habet pedales, rectas, lentas, subflavo cortice vestitas. *Folia* uncialia, sateri lini foliorum modo angusta, supina parte viridia, prona cinerea, & novella adhuc, omnino incana. *Flos* flavescens, exigua, brevi mollique spica ante folia nascitur, ac in candidam lanuginem resolvitur. *Crescit* etiam in udis & cæduis circa Francofurtum ad Mœnum sylvis. Clus. H.P. l. 1. c. 55.

2. *Salix brevi angustoque folio incano*, Clus. *angustifolia altera*, cubitalibus adsurgit *virgis* lentis; quæ a medio ad summum ramulorum multas ferunt exiguas *florum* spicas, molles & incanas, quæ maturitate in pappum & lanuginem abeunt. *Folia* superiore breviora, angustiora, superne viridia; quæ inferne cana lanugine pubescunt. *Nascitur* in cæduis & depressis Pannoniæ & Austriæ sylvis, nec non pratis uliginosis. Quæ passim in sabulosis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis inter gramina & spartum prodit, *latioribus* est *foliis*. Clus. H.P. l. 1. c. 55.

3. *Salix Alpina* est duplex, 1. *Pyrenaica*. 2. *Angustifolia repens non incana*. I. *Salix Alpina Pyrenaica*, ad semicubitalem altitudinem vix adsurgit, *virgis* tenuibus ramosis; *foliis* oblongis, parvis, per circumferentiam pilosis, tactu holoserici instar, ob minutissimos pilos mollibus. Spicæ *florum* unciales, angustæ, molles. In summitatibus Pyrenæi D. Burserus *legit*. II. *Salix Alpina angustifolia repens non incana*, habet *radicem* atrorubente cortice tectam. *Cauliculi* palmares humi profusi, capillaceis radicibus terræ adfiguntur, ramulis tamen paucis sursum elatis. *Folia* oblanga, latiuscula, brevia. *Flores* ut in cæteris, quibus absentibus nullus salicem esse crederet. *Frequens* in Helvetiorum Alpibus, & monte Fracto. Bauh. Prodrom. l. 11. c. 8. Bauh. Prodrom. l. c.

4. Sa-

Bauh.H.P. l.8. p.217. 4. *Salix pumila folio utrinque glabro Bauhini*, virgulas habet palmares aut sesquipalmares, cortice rubente vestitas, quæ fibris tenuibus radicantur. *Folia* per semunciam aut unciam longa, parum supra unciæ trientem lata, utrinque glabra, leviter in mucronem desinunt. Capitula proplantulæ proportione magna racematim cohærentia, in duas retortas veluti corniculatas carinas dehiscen. tia, lanuginem candidam exhibent. Eandem cum *salice humili repente Lobelii esse putat*. Humilis hæc, serpens humi, pedem & sesquipalmum alta; *foliis* parvulis Myrti minoribus. *Flores* amento muscoso in pubem avolante cani. Montibus Sabaudiæ, Lugdunensibus & Veganis *multa*, adspectu decora. Icones conveniunt, descriptio non item.

Lobel.Adv. vers. p. 423.

XI. Salix Exotica est quadruplex 1. *Syriaca folio oleagineo argenteo*. 2. *Arabica foliis Atriplicis*. 3. *Ægyptia floribus globulosis*, & 4. *Brasiliensis*.

Rauwolf. in itiner. Rhasis c. 353. 1. *Salix Syriaca folio oleagineo argenteo*, Rhauwolf. *Saffaf Syrorum*, & secundum eundem Rhasi *Zarneb* vel *Zarnabum*, Serapioni *Zurumbeth*, Theophrasto *Elæagnus*, Æginetæ *Arnabo*, vocatur. An se res ita habeat, descriptiones ostendent. *Saffaf* magnitudine variat, betule trunco ramis frondibusque similis. *Virgæ* longæ, graciles, molles, ex pallido flavescunt. *Folia* viticis surculis mollicellis hærent. E ramis *germina* spithamea hinc inde prodeunt, haud secus fere ac in ficu Cypriotica: e quibus primo vere *flosculi* mollicelli, pallidi, lanuginosi, populneorum æmuli pendent, jucundi odoris. *Provenit* Halepi; ubi etiam ex flosculis aqua Cardiaca pretiosissima elicitur. *Zurumbeth* Ibensinæ lignum est simile Cypero, sed majus & minus odoratum &: calidum & siccum ordine tertio; quod flatus dissolvit, vomitum compescit, muliebria adstringit, & uteri ventositates dissipat. *Isaaco* arbor est magna in montibus Orientis nascens, foliis longis, colore inter viridem & Citrinum, salicis similibus, odore Cypri. Calida & sicca. Sternutamentum ex ea & oleo violaceo dolori capitis a frigido & humido prodest. *Arnabo* apud Æginetam, ex aromaticis est, unde maxime in Unguenta miscetur, ut qui calidæ & siccæ sit facultatis in ordine tertio, Cassiæ & Carpesio similis.

Bauh.H.P. l.19. Salix.

Bauh.H.P. l.8. p.221 Rhauwolf itiner. 2. *Salix Arabica foliis Atriplicis*, Ibensinæ *Garb Arabum*, Rhauwolf *Salix Exotica Garb incolis*, Lugd. *Garab Maurorum*, Persis *Fer*, patula est arbor, sed non nimis adsurgens. *Surculi* extremi teneri & fragiles. *Cortex* ex pallido flavescit. *Folia* palmum circiter oblonga, duos digitos lata, Atriplicis modo per ambitum sinuata, flavescunt quoque. Nec fructum nec florem vidit Rhauwolfius. Paratur ex ea Aphronitrum, optimum pro igniario pulvere conficiendo. Surculi extremi cum foliis in cinerem combusti adfusa aqua macerati, separati, multa ebullitione coagulantur. Non æquivalet nostro. Fundit & gummi incisa. Ibensinæ *cortices* radicis tingunt capillos; & cum foliis contusi vulneribus recentibus imponuntur. *Florum* succus sine mordicatione exsiccat, cum adstrictione quadam. *Gummi* obscuritatem visus tollit.

Alpin. de plant. Ægypti. c.15. Vesling. ad Alpin. c.15. 3. *Salix Ægyptia floribus globulosis*, Alpino *Calaf* seu *Ban* & *Caleb* crescit ad viticis magnitudinem, stolonibus multis rectis. *Folia* longitudine indicem digitum, latitudine vero eundem etiam geminatum adæquant, cum adulta jam ætate robur suum collegit. Nulla eam insidet lanugo; nec a medio nervo productæ fibræ, ambitum foliorum divisuris interstinguunt. Ad foliorum exortus *folliculi* emergunt singuli, rubro leviter colorati, cordisque diastole sese stringentis figuram exprimunt, unde nominis ratio. Dehiscens tandem folliculus floreum dicam an laneum partum excludit, intersusa candori flavedine pictum, quem in rectum exiens femineus Scapus fulcit. Provenit in locis humidis. Destillatur ex floribus aqua *Macahalaf* dicta, quam in febribus pestilentialibus inter secreta habent: &

Salix. & in variolis cum Bezoaris aliquot granis utilissime exhibetur. In Syria contractioribus est foliis.

Marcgr. H.P.B.l.2. c.1.

4. *Salix Brasiliensis* duplex est 1. *Folliculifera*. 2. *Capitulifera*. *I. Salix Brasiliensis folliculifera*, salicis pumilæ instar est. *Lignum* & *folia* salicis, sed paulo lætiora, egregie viridia, nervo secundum longitudinem prominente. *Flosculi* umbellatim congeruntur, albi, parvi, sambuci instar: quibus succedunt *folliculi* plane compressi, figuræ elegantis, in quibus *semen* rotundum nigrum, & quod macula alba notatur. II. *Salix Brasiliensis capitulifera*, folio, ligno iisdem est. *Capitula* habet rotunda, viridia, in longis pediculis, qui & juxta folia & separatim e caule enascuntur, & in iis congestos flosculos luteos. Succedunt his *capitula* ut in lupulo minoris olivæ magnitudine, sed dura, & quibus *semen* triangulare.

Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 7.

XII. Arbor Americana foliis salicis, incolis *Xonequilpatlis*, frutex est, cui *radices* surculosæ, *caules* fulvi; *folia* salicis sed minora & angustiora. *flores* pallescentes, parvi, calyculorum figura. Calida est in tertio & urens guttur, quanquam initio dulcis appareat glycyrrhizæ instar. *Folia* tusa & cum aqua soluta sudores eliciunt, & articulorum dolores a causa frigida ortos mitigant.

Vid. TAB. CXXVI.

ARTICULUS II.

De Spiræa.

Theophr. H.P.l.1.c. 25.&l.6. c.1.

Clus.H.P. l.1.c.53. p.81.

DE *Spiræa* pauca occurrunt. Theophrastus ex illis esse quæ fructum cacumine fundunt, & inter coronamenta veniunt scripsit; nec plus de ea tam apud ipsum quam apud alios invenies. Clusius sub ejus nomine descripsit fruticem Brega Silesiorum a Doctore Sebizio ad se missum, cui Bauhinus nomen *Fruticis spicati foliis salignis serratis* indidit. Duorum cubitorum altitudine adsurgit. *Virgis* puniceus *cortex*, per quos sine ordine frequentia longiuscula & angusta *folia*, salignis proxima per ambitum serrata, superne dilutius virentia, inferne veluti ærugine adspersa, gustus cum quadam amaritudine exsiccantis sparguntur. Extremi ramuli, *inquit Clusius*, digitalis fere longitudinis, satis crassam *spicam* ferunt exiguorum *florum*, uvæ, in modum congestorum, quinis foliis constantium, e quorum umbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentes sive carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis fere in florente olea est. In his enascentibus succedunt pusilla pentagona *Capitula*, quæ ad plenam maturitatem pervenientia, tenuissimum & pulvereum quoddam *semen* flavescens effundunt. Spiræam *Viburnum* non esse vel inde colligas, quod quamvis fructum in cacumine gerat, inter coronamenta tamen non numeretur.

CAPUT V.

De Arboribus miscellis Classis quintæ.

Vid. TAB. CXXVI.

ARTICULUS I.

De Myrica seu Tamarisco.

AD *Classem quintam* spectant, 1. *Myrica* seu *Tamariscus*. 2. *Erica* & 3. *Camphorata*, Scopariæ fere omnes.

Dioscor. M.M.l.1. c.116. Theophr. H.P.l.1. c.16.l.5. c.6.

I. Myrice seu *Tamariscus*, breviter ab *Antiquis* describitur. Arbor est nota inter frutices relata, similis Scopis Amerinis, cui *folia* carnosa cupressi, nec decidua, quod cum veritate non congruit; fructus ὥσπερ ἄνθος βρυῶδες κατὰ τὴν σύστασιν. Plinius ne *semen* quidem ferre scripsit, ideo inter infelices referri: sed alibi sui quasi immemor, seminis peculiarem usum ponit. *Nascitur* περὶ λίμναις καὶ τοῖς στασίμοις ὕδασι, sed & in desertis, vitæ dubiæ. In Tylo Arabiæ insula fert lignum, non ut apud nos imbecillum, sed validum, sicuti iligneum.

Plin. H.N. l. 13. c.21. l.16. c. 21. 24. l. 24. c. 9.

Usum

Usum si spectes, solis scopis nascitur apud Plinium: apud alios non item, quibus & ipse accedit. Abstergentis & incidentis est facultatis Galeno absque desiccatione perspicua, & cum adstrictione nonnulla. Parantur e *caudice* calices, ex quibus lienosi potare solebant: & pro suibus canales e trunco (non rusco) contra splenis incrementum, quo sues dulcedinem pabuli consectantes, æstate supra modum laborant: adeo mirabilem antipathiam contra solum hoc viscerum faciunt. *Folia* lienem liquant, si in vino decocta adsumantur; dentiumque dolores tollunt, διακλυζόμενα. Ex floribus mella conficiunt apes; probatissimaque huic bono apud Columellam rutila atque alba Ziziphus, nec minus tamarica vel tamarix. (male scribitur, *nec minus amaranthus*; vel *nec minus amaricus*) Gravis auctor in medicina, *inquit Plinius*, virgam ex ea defractam, ut neque terram neque ferrum attingeret, sedare ventris dolores, adseveravit impositam, ita ut tunica cinctuque corpori adprimeretur. *Duplex* vero ea Antiquis I. *Sylvestris*, quæ πανακαρπὴς Nicandro, quamvis fructum ferat, sed cibo inutilem, quæ in Italia & Achaja circa Corinthum venit, & βρύα, propter florem muscosum vocatur. II. *Sativa* & *mitior*, quæ in Ægypto & Syria copiosa, sylvestri similis, fructum fert lignosum, majorem Galla, ei tamen proximum, quo Medici vice gallæ utuntur. Datur contra cruentam excreationem in potu, & contra fœminarum profluvia.

Columella R. R. l. 7. c. 10.

Pallad. in Nov. tit. 8.

Plin. H. N. l. 24. c. 9.

Plin. H. N. l. c.

II. RECENTIORIBUS duplex est 1. *Fruticosa*. 2. *Arborescens*, seu Arbor.

I. *Tamarix fruticosa* est iterum duplex 1. *Folio crassiore* sive *Germanica*, 2. *Folio tenuiore*, sive *Gallica*.

1. *Tamarix fruticosa folio crassiore sive Germanica*, aliis *Tamariscus*, *Myrica humilis* &c. est *radice* crassa & crus æquante, cortice crassiusculo insigniter amaro vestita. *Virgulta* plurima, fragilia, in plures ramos divisa, purpurascente cortice obducuntur. *Folia* parva oblonga, teretia & tenuia, lineolis quasi transversis ac obliquis sine incisuris superficietenus exasperantur, indivisa tamen, duplici adscendunt versu. *Floret* spicatim in extremis ramulis digesti, foliolis externis virescentibus, aliis purpurascentibus constant, apicibus in medio luteis. Sequuntur *calyculi* sive pericarpia mucronata, triquetra: quibus dehiscentibus, *pappus* evolat candidissimus, adpenso semine minutissimo, coloris rari. Ex majusculorum foliorum surculos ambientium alis, enascuntur alii ramuli exiguis foliolis onusti. *Floret* Majo & Junio, totaque fere æstate semen ferre non desinit. *Nascitur* ad amnes & fluenta, inque locis, quæ ab iis inundantur, ad Rhenum prope Brisacum & Neoburgum; juxta Danubium ad Viennam arenosis, locis quæ pontibus longis adjacent, in Tyrolensi Comitatu, in Italia etiam, & Silesia. Turnerus in Anglia non crescere tradit: & Lobelius bruma plerumque ibidem perire. Radicum decoctum cum uvis passis, elephantiasin ex liene obortam sanasse scribit Matthiolus. Ligno contra luem Gallicam quidam tanquam Guajaco utuntur. *Duplex* ejus *genus* in Germania reperiri Cordus prodidit. Unum *Rhenanum* solidiore ligno, medulla admodum exili, & foliis tenuioribus, quod copiose circa Argentinam ad Rhenum provenit. Alterum, *Danubianum*, ligno non adeo solido, medulla ampliore, foliis latiusculis, quod in Danubii & Uvertachii ripis in Vindelicia, prope Augustam inprimis nascitur.

Clus. H. P. l. 1. c. 27. Stapel. Bodæus ad Theophr. H. P. l. 4. c. 7. p. 410. Bauhin. H. P. l. 10. c. 1.

Tamariscus.

Cord. in Dioscor. l. 1. c. 117.

2. *Tamarix fruticosa folio tenuiore* seu *Gallica* Gesn. *Myrica circa Monspelium*, alii *Tamarix Narbonensis*, Clus. *Myrica sylvestris prima*, Bauhino *Major* sive *Arborea Narbonensis*, magna ex parte tantummodo fruticat, sed aliquando in vastam arborem adolescit; in Hispania in tantam, ut hominis ulna vix amplecti possit. *Cortex* caudicis scaber ramorum punicans. *Folia* cupressi ex viridi ad cinereum tendentia. *Flores* in extremis ramis conferti & racematim compacti, exigui, πεντάφυλλοι, foris purpurascentes, cum expansi sunt, candidi: qui deinde in exiguum semen tomento involutum efformantur, exiguis veluti valvulis inclusum, quibus dehiscentibus per maturitatem effluit.

Gesner. in hortis germ. Clus. H. P. l. c.

Tamariscus.

Ter plerumque in anno floret, Vere nempe æstate & auctumno; recentibus floribus semen jam evanescens semper subsequentibus. *Luxuriat* in Hispania, Italia, & Gallia Narbonensi; juxta flumina plerumque, aliquando sat procul ab illis. Oblectabat se ejus umbra Romæ ad Tiberis ripas Matthiolus. Insignis erat proceritatis, sed eorundem cum sylvestri florum & fructus. Sub Compluto ad fluvium Henares visa ea, cujus magnitudinem superius tetigimus a Clusio. Nemo perpetua coma virentem observavit, semper nova foliorum germina Vere profert. Ex ligno fiunt pocula.

Bellon. observ. l. 2. c. 26. Alpin. de plant. Ægypt. c. 9.

II. *Tamarix arbor, Ægyptia*, Alpino *Atle*, Arabibus *Chermasel*, Bauh. *Tamariscus Ægyptia gallifera*, ad Olivæ magnæ magnitudinem, imo supra Ægyptum in loco Sahit ad magnæ quercus excrescit. *Folia* sunt sylvestris Tamaricis foliis proxima, sed longiora & graciliora; adparentque multa viridia capillamenta, qualia in aliquibus equisetis visuntur, ramo adpensa semper virentia. *Fructus* pauci, rari, virides, Nucum magnitudine, duri, lignosi, sine nucleo, & ejusdem fere cum gallis substantiæ. Variant figura. Sunt oblongi, breves, rotundi, lati, crassi, graciles: sed omnes asperi. Adeo aliquando copiosi, ut onere eorum arbores gravatæ fatiscant. *Crescit* & in humidis prope flumina, & in aridis ac sabulosis, ubi nulla alia nascitur arbor, in Ægypto & Syria. Ex *ligno* fiunt carbones, quibus Ægyptus & Arabia utuntur: sed & vasa, ex quibus lienosi potant. Paratur & ex eo pro lue venerea scabieque laborantibus, summa cum felicitate potus. *Cortex* pro sistendo nimio mensium fluxu mulieribus in esu: omnibus, in hæmorrhoidibus immodicis, sputo sanguinis, lienteria &c.

ARTICULUS II.

De Erica.

Erica. TAB. CXXVII. CXXIIX.

I.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 117. Plin. l. 11. c. 16. l. 24. c. 9.

Haud multa de *Erica* apud *Veteres* invenies. Arbor est fruticosa Dioscoridi, similis Myricæ, sed multo minor; colore Rorismarini & pene folio Plinio; qui alibi memoriæ prodidit, post primos auctumni imbres solam florere in sylvis, ac ad æquinoctium quidem plurimam esse; Athenienses *vetralicem* adpellare, Eubœam vero *Sisaram*, quam putent apibus gratissimam; fortassis quia tunc nulla sit alia (florum) copia. Sed non bonum inde mel; etsi id Baptistæ in deserto in usu fuisse videatur quibusdam. Ut ut sit, alia Tetralix planta esse videtur Theophrasto, spinosa & aculeatis foliis pungens: Ericæ vero coma & flos imposita, serpentum morsus Dioscoridi sanant. Per habitum digerere dixit Galenus; discutere citra rosionem Ægineta. Folio huic adfinis est *Coris*; sed pinguius est & minus, de eaque alibi.

Theophr. H. P. l. 1. c. 23.

Theophr. H. P. l. 6. c. 4.

II. MODERNI *quatuor* ejus *summa genera* constituunt. Est enim Erica 1. *Folio Myricæ*. 2. *Folio Coridis*. 3. *Procumbens*. 4. *Baccifera*.

I. *Erica folio Myricæ*, est triplex 1. *Vulgaris glabra*. 2. *Folio hirsuto*. 3. Græcis *Phana* dicta.

1. *Erica folio Myricæ vulgaris glabra*, Matthiol. & Lugd. *Erica prima*, Clus. & Lobel. *Erica Myricæ folio*, Bauh. *Erica vulgaris humilis semper virens flore purpureo & albo*, frutex est humilis. *Radices* longissimæ fractu contumaces, spadiceæ. *Virgulta* numerosa, lignosa, dodrantalia, spadicea, aut in nigro rubescentia. *Folia* quatuor versiculis squammatim incumbentium foliorum minimorum constant, ut superne deorsum inspicienti cruces continuæ videantur, & temporis successu in ramulos abeunt. *Flosculi* spicam veluti exprimentes & quodammodo bullati, secundum ramulos e medio ad summum usque propendent, τετραφυλλοι, in quorum medio apices rufi. Bis floret, sed majore ex parte auctumno. *Nascitur* frequentissima in regionibus septentrionalibus, locis incultis, rarius in calidioribus Circa Montbelgardum, Basileam, & Genevam

Clus. H. P. l. 1. c. 27. Bauhin. H. P. l. 13. c. 2. p. 354. Lugd. H. P. l. 2. c. 31. Matthiol. in Dioscor. p. 141.

nevam frequentissima. In Scotia ex ea lecti parantur. *Usus* in *Medicina, pecoris pastu & aliis.* In *Medicina.* Nam aqua e floribus elicita, colica præsente calore & siti laborantibus feliciter adhibetur; & ruborem oculorum tollit. Fomentis & balneis ex iisdem adornatis, recentibus inprimis, podagrici & paralytici levantur. Decoctum unciarum quinque que pondere, singulis diebus sumptum per triginta dies, vesicam a calculis liberat. *In pecoris pastu, & aliis.* Ericeta enim Scotiæ præterquam quod in vastis solitudinibus ovium gregibus pabulum præbent, supplent in ignibus fovendis sæpe lignorum vicem. Materiarii e terra pulla inculcato stramine ex aqua subacta leviter, & alternis Ericæ stratis, extrorsum utrinque spectantibus comis, concurrentibus in medio lignosis radicibus, parietes tum casarum rusticarum, tum hortorum artificiose exstruunt, qui vinculo straminis & Ericæ nec pluvias metuentes, nec atterentium jumentorum adfrictibus, concussi in multos annos durant. Est flore aliquando *dilutioris purpuræ*, aliquando *albo*.

Plin. H. N. l. 24. c. 11. Cluf. H. P. l. c. 2. *Erica Myricæ folio hirsuta*, Clus. *Ericæ Myricæ folio similis*, quibusdam *Selago Plinii*, est superiore paulo elatior; *foliis* tomentosis & incanis; *flore* paulo dilutiore. Clusius locis incultis supra Windesoram Regum Angliæ regiam invenit.

3. *Ericæ Græcis Phanæ dictæ* meminit Bellonius, sed sine descriptione.

II. *Erica folio Coridis*, est multiplex 1. *Maxima*, 2. *Fruticescens peregrina*, 3. *Major*, 4. *Ex rubro nigricans Scoparia.* 5. *Humilis cortice cinereo arbuti flore.* 6. *Hirsuta Anglica.* 7. *Ternis intervalla ramulis*, cui adde 8. *Ericæ folio Coridis adfinem.*

1. *Erica folio Coridis maxima* est duplex 1. *Maxima alba.* 2. *Maxima purpurascens longioribus foliis.* I. *Erica folio Coridis maxima alba*, Clus. Cluf. H. P. l. c. prima, humanam altitudinem aliquando superat, fruticosa admodum, *ligno* duro ex rubro nigricante; *floribus* exilibus & brevibus, quaterno ordine ramos obsidentibus, gustu admodum adstringente: *flore* copioso, qui concavus veluti exiguum cymbalum, oblongus, odoratus, albus. *Nascitur* in Lusitaniæ solitudinibus inter Ulyssiponem & Conimbricam. *Floret* Novembri, Decembri & Januario. II. *Erica folio Coridis maxima purpurascens longioribus foliis*, Clus. *Erica Coridis folio altera*, Lobel. *juniperifolia dense fruticans Narbonensis*, ejusdem est altitudinis, tenuioribus tamen *ramis*, exilibus similiter *foliis* quaternis ramulos simul amplectentibus; quorum extremis oblongiusculi *flores* insident superioribus similes, colore purpurascentes. Provenit iisdem locis, & quidem frequentior. Erica.

2. *Erica fruticescens peregrina* in hortis Brancionis pensilibus & urceis visa, aliorum ritu fruticescit. *Foliola* longiuscula; juxta ramos *flosculi* purpurascentes quaternis foliolis constantes. Lobel. observ. p. 623.

3. *Erica floribus Coridis major* duplex est, 1. *floribus ex herbaceo purpureis.* 2. *Scoparia foliis deciduis.* I. *Erica major floribus ex herbaceo purpureis*, Clus. *Erica Coris folio tertia*, Gerh. *Cruciata*, aliquanto maximis humilior. *Folia* latiusculа majora, nigrioraque, quaternis ordinibus circa ramulos nascuntur. *Flores* plurimi herbacei primum coloris, deinde ex albo purpurascentes. *Floret* Decembri & Januario. Supra Ulyssiponem & circa Tagum frequens. Est ejus & *altera species*, cujus flosculi herbacei racematim & spicatim cohærent. II. *Erica major scoparia foliis deciduis*, Lugd. *Erica quarta Monspeliensium*, Clus. *Coris folio quarta*, Gerh. *Pyramidalis*, Guil. *Pyræa Theophrasti*, Bauh. *Erica arborescens floribus luteolis vel herbaceis minimis* duorum cubitorum est altitudine, *ligno* fragili; Bauh. H. P. l. 10. p. 356. *foliis* tenuibus & minutis, viridibus, quæ inde siccatis ramis facile defluunt. *Flos* minor, cavus & herbacei coloris. Extremis ramulis Capitula e multis foliis compacta, his quæ in vulgari & duriore Thymo conspiciuntur, non absimilia, nonnunquam gignit. *Vulgaris* est toti Hispaniæ & Lusitaniæ. In Aquitaniæ saltibus

Erica. prope Burdegalam, ubi frequentissima ad hominis proceritatem adsurgit, nisi amputetur, aut a pecore arrodatur. Est & in Apennino circa Florentiam & Bononiam in monte Rua, Nemausi, & alibi. Ex *Radice* carbones fiunt, expetiti fabris ferrariis, quod nonnisi flatu accendantur, flatuque cessante protinus exstinguantur, fabris sic sæpius recoquentibus. *Biflora* est, & ex hac scopæ apud Monspelienses.

Lobel. observ. l. c. 4. *Erica ex rubro nigricans scoparia*, Lobel. *Erica pumila altera Belgarum*, Clus. *folio Coris decima tertia*, Bauhin. *Erica Brabantica folio* Lugd. H. P. l. c. *Coris hirsuto quaterno*, fruticat virgis pedalibus, ex rubro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus *foliis*, quaterno ordine dispositis, superiore ordine angustioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirsutis tamen & pilosis. In summis ramulis dependent quini aut seni flores simul juncti, floribus lilii convallium similes, paulo tamen oblongiores, albi interdum, ut plurimum ex rubro dilutius purpurascentes. *Floret* Vere & Auctumno. Fiunt ex ea scopæ ad vestes purgandas. Eadem sine dubio cum hac Erica, quam sub Dodonæi *Ericæ tertiæ* ex Gallico herbario describit Lugdunensis. *Flores* parte extrema sunt aperti dolioli instar. Gaudet locis sabulosis, muscosis & rivulorum fontiumque uligine madentibus: in Avernorum inprimis pago, quem Divum Anthemium vocant. Rothomagenses Lugdunenses scoparii inde virgulta mercantur. Adfinis Dodon. pempt. 6. l. 2. c. 6. & priori & huic *Erica tertia Dodonæi*, in Latina editione descripta, quæ humilis, & lignosis virgulis luxurians. *Foliola* habet exigua, angusta, & oblongioris formæ. Ad fastigia virgularum, unico tamen tantum latere, spicato ordine, exeunt flosculi eleganter rubentes, nigris prominentibus. *Nascitur* in illo Germaniæ tractu, qui ex Bohemia Norimbergam ducit, locis aridis, incultis & juxta sylvas. Mense Aprili cum elegantibus flosculis reperta.

5. *Erica Coridis folio humilis cortice cinereo arbuti flore*, Clus. *Coris folio sexta*, humilis est nec fruticosa; sed omnes fere virgas a radice singulares profert, quibus *cortex* cinereus. Has serie quadam ambiunt ramulorum rudimenta seu *germina* e multis foliis confertim nascentibus constantia nigrioris coloris: *flores* concavi, coloris saturatioris purpuræ, e longissimis pedicellis, verticillato ambitu, per intervalla & e summis ramis dependent. Vidit *nascentem* in Castella veteri, supra Lutetiam in Gallia, & supra Windesoram in Anglia mense Septembri florentem.

6. *Erica Coridis folio hirsuta Anglica*, Lobel. *juniperifolia altera*, Clusio *Coris folio duodecima*, Cæsalp. *Scopa*, cubitali fere est altitudine, fruticosa. *Virgulæ* tenues ternæ semper circa majores ex intervallis. *Folia* similiter terna, exigua, nonnihil candicantia, hirsuta, gustus adstringentis, ramulis innascuntur. *Flores* numero sex, novem, duodecim, quindecim, concavi, ventre turgido ex rubro purpurascentes, in summis ramulis ad foliorum exortus, verticillatim per intervalla terni perpetuo, æquali inter se spatio nascuntur. *Semen*, postquam in Octobri floruit, profert exiguum, nigricans. *Provenit* in Lusitaniæ arenosis locis. Clus. H. P. l. 1. c. 28. p. 46. Lobel. observ. p. 620.

7. *Erica Coridis folio ternis per intervalla ramulis*, Clus. *Coris folio quinta*, cubitalis est, *ramis* gracilibus fruticosa, quos terni per intervalla ambiunt, ternis *foliis* admodum exilibus circa illos disposito quodam ordine & serie nascentibus. *Flores* plurimi, purpuræ obsoletioris. Incultis Lusitaniæ locis circa Ulyssiponem floret Decembri.

8. *Ericæ folio Coridis adfinis*, ex Hispania a Barone quodam Germano adlata est. Bauh. H. P. l. 10. p. 359. *Folia* erant, parva, crebra, terna, sensim latiuscula, superne viridantia, pilis paucis ac minimis pubescentia, inferne incana, nonnihil adstringentia, cum aliqua acredine.

III. *Erica procumbens* est triplex 1. *Ternis foliolis carnea*. 2. *Herbacea*. 3. *Dilute purpurea*. 4. *Anglicana hirsuto capitello*.

1. *Erica procumbens ternis foliolis carnea*, Clus. *Coris folio nona*, virgulis Clus. H. P. l. c.

ta & velut triangula grana. *Radix* lis eſt humi diffuſis. *Folia* in ordines digeruntur & verſus, tenuia admodum, terna ſemper, æquali inter ſe ſitu. *Floſculi* in extremis ramulis concavi, oblongi, extrema parte in quatuor angulos ſecti, coloris cum quatuor illis, unde enaſcuntur, foliolis carnei, octonis ſtaminulis nigricantibus, ſtyloque purpuraſcente e medio floſculo emergentibus. *Semen* maturitate nigricans exiguum. Ramulis adnaſcuntur aliquando viridia, ex latioribus foliolis, compacta, Capitulorum Thymi modo, *capitula*. *Floret* ut plurimum Aprili & Majo, quo tempore venuſtiſſima eſt. *Naſcitur* apud arcem *Stichſtein* in ſylva illi imminente, qua ad Sneeberg ex arce iter eſt: nec non quibusdam montanis Pannoniæ ſylvis.

Cluſ. H. P. l. 1. c. 28.

2. *Erica procumbens herbacea*, Cluſ. *Coris folio octava*, vix pedalem altitudinem ſuperat. *Folia* quaterna ramulos contrario exortu ſemper ambiunt. *Flores* ſecundum ramulorum longitudinem inter folia dependent cavi, puſilli, in quatuor angulos deſinentes, herbacei coloris, in quibus ſemen. *Radix* lignoſa. *Profert* Augusto foliacea capitula. *Creſcit* maxima copia in adſcenſu montis illius, qui ſuperandus eſt illis, qui Gaminga ad Seehoff vicinaque loca proficiſci cupiunt.

Cluſ. H. P. l. c.

3. *Erica procumbens dilute purpurea*, Cluſ. *Erica Coris folio ſeptima*, habet *ramos* teretes, pedales, cubitales aliquando, qui ex atro purpuraſcunt, & tenelli capillares fibras agunt. *Foliola* quaternis & quinis verſibus ordine diſpoſita, gracilia, guſtu adſtringente, ambiunt ramulos. *Floſculi* in ſummis oblongi, concavi, dilute purpurei, ex quatuor ejusdem coloris foliis prodeunt, & maturi nigricans & minutum *ſemen* continent. *Creſcit* copioſe in Alpium Auſtriacarum præaltis jugis, inter ſaxa & ſcopulos, ubi Junio & ſerius floret. Invenitur & inter Pragam & Noribergam.

Bauh. H. P. l. 10. p. 358.

4. *Erica procumbens Anglicana hirſuto capitello Bauhini*, tota pulchella vix dodrantalis. *ramuli* tenues multi. *folia* admodum brevia, crebra in ambitu hirſuta, ex modicis intervallis ceu geniculis terna vel quaterna, in ſummitate capitula hirſuta. Ex Anglia miſerat Turnerus.

Erica.

IV. *Erica baccifera* eſt duplex 1. *Erecta baccis candidis*. 2. *Procumbens nigra*.

Cluſ. H. P. l. c. Bauhin. H. P. l. 5. c. 14. p. 528.

1. *Erica baccifera erecta baccis candidis*, Amato *Acacalis Dioſcoridis*, Cluſ. Coris folio decima, Tabern. *baccifera tenuifolia*, Bauh. *baccifera Luſitanica*, cubitalibus adſurgit ramulis, illisque fragilibus, & nigriore cortice tectis. *Folia* reliquis ſimilia, ſed craſſiora & nigriora, guſtu cum adſtrictione calidiuſculo, trino ordine circa ramulos diſponuntur. *Fructus* in ſummis ramulis prodit Septembre & Octobre menſibus, ſucculentus, ſapore acido, uniones obſcuriores tum forma tum colore referens, qui exſiccatus per ſe decidit, tria intus granula. An floreat, nondum conſtat. Incolæ negabant; & fructum, donec maturuiſſet, intumeſcere. *Naſcitur* ſolo arenoſo in Luſitania, non procul Ulyſſipone non procul inter Riofrio & Aldea Calega; nec putant quidam in Europa univerſa reperiri. Luſitani *Camarinham* vocant. *Fructus* edulis eſt, & febricitantibus ad ſitim exſtinguendam exhibetur. De *Acacalide* habet Dioſcorides, fructum eſſe naſcentis in Ægypto fruticis myricæ fructu quadrantenus ſimilem; cujus dilutum ad collyria quæ viſus claritati conveniunt, additur. Myricæ fructus qualis ſit, ſuperius dictum.

Dioſcor. M. M. l. 1. c. 118.

Matthiol. in Dioſcor. M. M. l. 1. c. 100. Cluſ. H. P. l. 1. c. 28. p. 45.

2. *Erica baccifera procumbens nigra*, Cluſ. *Coris folio undecima*, Bauh. *Erica baccifera Matthioli*, diffuſa eſt humi, & latas occupat areas. *Rami* multi, lignoſi, flexiles, ex atro rufeſcente *cortice* tecti, qui interdum fibras agunt. *Foliola* ad ramos, craſſa, carnoſa, ſapore primo exſiccante, poſt acri, ternis interdum quaternis verſibus diſponuntur. *Floſculi* ad foliorum exortus puſilli, τριφυλλοι coloris ex herbaceo ſubalbicantis, quibus ſtaminula purpuraſcentia interne. Succedunt his rotundæ *baccæ* juniperinis haud minores, maturitate nigræ, ſucco turgidæ, quibus mul-

 lignoſa,

Erica. lignosa. *Invenitur* florens & viridibus baccis onusta, in præcelsi montis, vulgo Wechsel adpellati, scopulis, mense Junio: Augusto, in Sneberg & Snealben. Matthiolus in montibus, qui Bohemiam a Silesia disjungunt, *collegit*, immaturis forte baccis, quia subvirescenti pulpa, quæ matura purpureo succo manus inficit. Habetur & in arenosis Hollandiæ tumulis. Differt ab *Oxycocco* seu *Vacciniis palustribus Dodonæi*, ut Clusius ostendit: sed parum ab ea abludere videtur, *Coris Cordi*, quæ a gravi & cimicibus simili odore nomen invenit. Fruticulus dodrantalis est, foliis Ericæ similibus, baccis Juniperi minoribus, quæ attritæ medium inter Juniperum, Pinum, & Cimices odorem remittunt; qui tamen minime ingratus. Cord. in Dioscor. l. 3. c. 173.

ARTICVLVS III.

De Camphorata.

Camphorata. Vid. TAB. CXXVIII. CXXIX.

I.

Plin. H. N. l. 24. c. 11. 15. De *Camphorata* nihil plane apud *Veteres*, quidam *Selaginem* Plinii esse volunt, quam Sabinæ similem dicit: alii ejusdem *Chamæpeucen*. Sunt, qui Cneorum nigrum esse volunt.

II. MODERNIS est duplex 1. *Hirsuta*. 2. *Glabra*, quibus 3. *Congener* accedit.

Bauh. H. P. l. 29. p. 379. I. *Camphora hirsuta* Anguill. *Chamæpeuce*, aliis *Camphorata Monspeliensium*, Lugd. *Selago Plinii*, habet *radicem* pollicaris fere crassitudinis multorum capitum; *Caules* lignosos, crassiusculos, cubitales, ramosos, subhirsutos, albicantes. Enodis *foliola* trientem unciæ non excedentia, tenuia, pilosa, mediocriter rigida, odore aromatico, sapore aliquantum acri prodeunt. *Gignitur* in squalidis & arenosis via Frontignana, & Montbelgardi in horto Ducis Wirtembergici. Admittitur in Martiati compositionem a Myrepso. *Selaginem* contra omnem perniciem adhibendam prodidere Druidæ Gallorum; & contra omnia oculorum vitia fumum ejus prodesse. Lugd. H. P. l. 10. c. 69.

Lugd. H. P. l. 10. c. 53. II. *Camphorata glabra*, Lugd. *Chamæpeuce & Camphorata minor*, est *radice* subnigra, longa, crassa, surculosa; *ramis* multis humi circa radicem jacentibus; foliis numerosissimis per cauliculos ex intervallis confertim prodeuntibus, larici similibus, nullo *flore*, nullo *fructu*. Suam *Chamæpeucen* laricis foliis similem, lumborum & spinæ doloribus propriam vult esse Plinius. Adhibetur, ut prior, ad emplastra vulneraria.

Lugd. H. P. l. 10. c. 33. III. *Camphoratæ congener*, Lobel. & Lugd. *Anthillis altera Italorum*, Tabern. *Camphorata altera*, surculis, foliis, ortu & facie Camphoratam adumbrat: sed exilior tota, & summis virgultis, tomentosis, muscosis flosculibus, luteo pallentibus, gustatu præsiccis.

CAPVT VI.

De Arboribus miscellis Classis sextæ.

ARTICVLVS I.

De Aspalatho.

Aspalathus. TABVLA CXXIX.

Classi hac sexta, *Aspalathum*, *Santalum* & *Agallochum* exhibebimus.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 19. 1. *Aspalathi* descriptionem *ex Dioscoride & Plinio* dabimus. *Dioscoridi* frutex lignosus est, ἀκάνθας πολλὰς κεκτημένος (aliis ἀκάνθαις πολλαῖς κεχρημένοι imo κεκρυμμένος) multis spinis præditus seu tectus. Probatur ponderosus, καὶ μετὰ τὸ περιφλοιωθῆναι (male apud Ætium, μετὰ τὸ φλογαθῆναι, post incensionem) rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, & gustu amarescens. *Nascitur* in Istro,

Syria

Syria & Rhodo. Vim *θερμαντικὴν μετὰ ψύξεως* obtinet: quo fit, ut ad tetra oris ulcera in vino decoctus, ad ozænas, & genitalium nomas adhibeatur. Pesso additus fœtus detrahit: ejus vero decoctum alvum sistit, &c. Utuntur eo & Unguentarii *πρὸς τὰς τῶν μύρων σύψεις*. Theocriti scholiastes percussos eo cervos mori scribit, indeque nomen. Est & *alterum genus* candidum, lignosum, inodorum, quod etiam deterius habetur. *Plinio* est spina candida, magnitudine arboris modica, flore rosæ, nasciturque in Ægypto. Radix unguentis expetitur: traduntque in quocunque frutice curvetur arcus cœlestis, eandem, quæ sit aspalatho, suavitatem odoris exsistere, sed in aspalatho inenarrabilem quandam. *Probatio* ejus in colore rufo vel igneo, tactuque spisso, & odore castorei. *Optimus*, qui minime ferulaceus, rubeus, & in purpuram vergens, detracto cortice. Nascitur pluribus locis, sed non ubique odoratus. *Duplicem* videtur facere, *Orientalem* nempe, candidum, magnitudine arboris justæ. *Alterum* fruticem humiliorem æque spinosum, in Nisyro & Rhodiorum insulis. Sed non adeo veteres ad arboris & fruticis definitionem respiciunt. Per Hispanias multi & inter odores & unguenta utuntur. Addo his *Galenum*, qui gustu quidem acrem, sed & adstringentem simul facit. Utriusque ratione desiccare & ad putredines & fluxiones inutilem. Cortex *radicis* in magmate hedychroo adhibetur; apud Aetium in suffumigio quodam.

Plin. H. N. l. 12. c. 24 l. 24. c. 13.

Galen. l. de Theriaca ad Pisonem, & de Theriac. ad Pamphyl.

II. MODERNIS quadruplex est Aspalathus 1. *Cortice cinereo, ligno purpureo*. 2. *Colore buxi*. 3. *Albicans torulo citreo*. 4. *Rubeus*, quibus adde *Ligna Americana* quædam.

Bauh. H. P. l. 4. c. 28.

I. Aspalathus cortice cinereo, ligno purpureo, Ponæ *Aspalathi prima species Dioscoridis*, substantiam quidem compactam satis & gravem habet, sed in aqua non subsidit. *Cortex* superior ex cinereo nigricat, & cum quadam acrimonia adstringit. Huic *membrana* fibrosa, colore rubro ignem imitante, longe priore si degustetur efficacior, subest. Hac demta ex parte inhærente lignum in superficie ad purpuram vergens detegitur, intus pallescens; pars vero interna ad nigrum vergens. Odoratum est, & tam cito ut Castoreum nares ferit, sarmentosum, spinis quibusdam oppletum, & quod cum aliqua acrimonia adstringit. In defectu ejus substituitur a plerisque Agallochum.

Aspalathus.

II. Aspalathus colore buxi, Lugd. *Aspalathi genus primum*, visus est Veronæ apud Calceolarium & Belicoccum Pharmacopæos. Frustum, quod Pona habuit, erat densum, solidum & compactum, quasi ex cujusdam fruticis ima parte resectum, radiatis fibris, grave, colore buxeo, sed saturatiore, suavissimo odore & pertinace, sapore non ita amaro, nec gustu insuavi. Nescio, an huc lignum aureum & flavum in insula Tercera pertineat.

Lugd. H. P. l. 18. c. 41.

III. Aspalathus albicans torulo citreo, Lugd. *Aspalathi tertium genus*, Cordo, *Agallochum forte*, i. e. *Xyloaloë solida*, quibusdam *Lignum Rhodium, rhadisium, Oleastrum lignum*, foris est albidus, intus torulo subflavo aut citreo, Santali albi & Citrini simillimus. Redolet rosam, tantillumque calidus, ut vix gustu discerni calor possit. Accedit ad eum *Lignum rosæ odore*, quod Johannes Bauhinus a Coudembergio Antverpiano, ex Palma Canarianarum una adlatum, acceperat. Durum & solidum hoc, Guajaci fere textura, *pectinibus* utcunque rectis, secundum quos finditur, ponderosum, bicolor, in medio fulvum, in ambitu album. *Cortex*, qui alicubi adhuc adhærebat, satis crassus, scaber, coloris ex fusco cinerei, sapore paulo acriore, nonnihil amaricante. Ligno odor Rosæ, sapor aromaticus, amaricans primo, mox acris, & qui ad Schænanthum accederet. Prunis impositum flammam celeriter concipiebat, sed *ἄκαπνον*, nec quicquam resinosi fundebat. Videtur ejus & Ruellius meminisse. Describit enim *delatum ex novo Orbe lignum*, ex arborescente frutice in nodos inflexo & scabioso, cortice facieque lacunosa; mate-

Ind. orient. p. 3. c. 6.

Bauh. H. P. l. 4. c. 27.

Aspalathus.

materia dura crispaque, colore intus buxeo, candido cingente orbiculo, quod prorsus olet rosas.

Bauhin. H. P. l. 4. c. 27. p. 473.

IV. Aspalathus rubeus, Ruellio *Lignum Rhodium rubescens & purpurascens*, Lugd. *Aspalathi secundum genus*, est cortice exutus rubens. Taxo concolor, adeo fragrans, ut totum cubiculum odore suo impleret. Ruellius addit, aquis injectum protinus sidere; subrubere & in purpuram cortice exutum quodam modo tendere. Asportatur ex Rhodiorum insulis. Referri huc debent, tam *Lignum Americanum* rubrum, diversi a Brasilio generis, e quibus claves suas Barbari conficiunt; quam *Lignum Sangvinho* dictum totum rubrum & cruentulum, quod in Tercera habetur.

Ind. orient. l. 3. c. 6. Linsch.

V. Ligna Americana quinque, I. *Lignum Brasilianum ut charta candidum*, sed nullius apud incolas pretii. Linschottanus Cretæ & nivi, non Candore esse ait. II. *Lignum Brasilianum violaceum*, ex quo factæ regulæ. Thevetus *Ligni purpurei* meminit, ex quo tincturæ fieri possunt. Simile ex supre-

Lerius in Hist. Brasil.

ma Africa, teste Plutarcho, delatum erat, in quo Cajus Marius Rutilius, primus Ordinis popularis inter Romanos dictator, bellum curavit sculpi, personarum imagines trecentas sexaginta novem, digitis minores. III. *Lignum Foxo*, quod, ut & alia varii generis ligna præstantissima, insula Pico promit. IV. *Lignum Coaba*, quibusdam *saccharinum*, quod cistæ in quibus impurum saccharum ad nos defertur, ex eo plerumque conficiantur; odoratum, colore ad purpureum vergens, porosum, grave tamen, fibris varie discurrentibus, Quercinum referens. Magna ejus in Indiis copia. V. *Lignum Aspalathi nomine ex Belgio Wormio transmissum*, quod est colore ex luteo nigricante, gummosum, fibris rectis constans, odoratum, levi acrimonia præditum. Abit ab hoc *Lignum Lobelii* apud Pharmacopæum Delfensem visum, quod corticem etiamnum adhærentem habebat, rugosum tortuosumque admodum, colore & textura Ilicis, inodorum; & in cujus rimis nonnihil suavis odoris gummi hærebat.

Worm. in Musæo l. 2. c. 15.

ARTICVLVS II.

De Santalo.

Santalum. Vid. TAB. CXXIX. & CXXX.

I.

Santalum *Veteribus Græcis* incognitum videtur. *Santalum* enim apud Plinium frumentacea herba est, nec ulla ratio, cur ejusdem *Sericatum* dicas: & quod in libro secretorum Galeno adscripto exstat, suppostitium omnino est, & alicui ex Arabibus debetur: fecissetque sæpius ejus Galenus mentionem, si habuisset exploratum. Prima ejus apud Arabes mentio; inter Græcos vero recentiores Actuarius in Diaromaton suum Basilicum inter alia tria Santali genera recipit. Cœpit magis innotescere, ex quo Orientalis India & novus orbis, nostræ Europæ patere cœperunt. Quinque vero sunt Santali genera. 1. *Album*. 2. *Pallidum*. 3. *Rubrum*. 4. *Cinericium*. 5. *Chilense*: quibus subjungam 6. *Arbores materie nobiles* & 7. *Ligna aliquot.*

I. Santalum album, in Nucis magnitudinem attollitur; foliis admodum virentibus, lentisci æmulis. *flos* ex cæruleo nigricat. *fructus* Cerasi magnitudine primo viridis, deinde niger, insipidus & admodum caducus. Inodora arbor est, nisi Cortice detracto exsiccetur: sed & tum vix perceptibilem spirat. *Lignum* citrino magnitudine & materia omnino simile, nisi quod magis pallescat, piri ligno æmulum; odore & sapore imbecillius. *Nascitur* in Timor, quæ undique portuosa est plurimum, nec non in Verbali portu Javæ. In exteras regiones delata arbor crescit. Vidit enim Garzias in Andenager regni Decan metropoli in hortis regiis crescentem; sed plane inodoram. Exportatur Lusitanorum onerariis ex Malacca, in Cochin & Goa, inde in Malavar, Bengala, Canara, Decan & Guza-

Garz. H. Arom. l. 1. c. 17. Acosta H. Arom. c. 9. Bontius in Medic. Indor. ad Garz. caput 17. Linschott. p. 4. Ind. orient. c. 30.

Guzarate. Frigidum, esse credunt Arabes & Joubertus & quidem ex illis Serapio in tertio gradu. Si ita est, vix hoc, quod nunc habemus, Arabum erit. Dici tamen frigidum potest, si evanidum est. Cum albumine ovi subactum, bene temporibus contra fervores capitis, & humorum ad oculos defluxum imponitur.

II. Santalum pallidum, quibusdam *Citrinum*, & *flavum*, tantæ cum superiore quoad arborem est adfinitatis, ut unam ab altera nonnisi incolæ dignoscant. *Lignum* est solidum, ponderosum, & fundum si aquæ injiciatur petens, pectinibus rectis, pingue, colore ex pallido rufescente & nonnihil in Citrinum vergente; sapore aromatico suavi, amaricante: odore fragranti moschum nonnihil redolente, qui facile caput tenter & repleat. *Fructus* masticatus purpureo & morino colore inficit. *Provenit* ibidem in locis apricis, sed minore copia. Vix enim quinquagesimus quisque truncus pallidus est. Quia fructus a specie quadam Turdorum comeduntur, quos per alvum excernunt, fit, ut consitis ita per arva & montes novis arboribus, sylvæ nunquam deficiant, quamvis multa millia a Lusitanis & Hollandis cædantur. *Usum* si spectes, primum hoc locum obtinet, magnusque ejus per universam Indiam usus; ideo tantum legitimi ibi pretium, ut multo pluris ematur, quam in Lusitaniam delatum vendi possit. Unde merito dubites, an legitimum habeamus. Ex contuso & tenuissime molito, cum floribus Champac & Mogori, radicibus Curcumæ, Camphora & oleo nucis Indicæ recenti conficiunt unguentum pultis consistentia, quo tam viri quam mulieres in Malacca corpus contra solis & febrium æstus inungunt. Egregie vigilas arcet, ventriculoque impositum choleram sistit. *Cortex* viridis cæsarum arborum, nescio quid exspirat virosi, & cerebro inimici. Unde ardentium febrium genus quoddam, in quo durante exacerbatione, quæ quatuor plerumque est horarum, ridiculas actiones ægri edunt, id muneris & opificii imitati, quod sani exercuere. Laborant & bulimo, caninaque fame, vorantque quicquid ipsis etiam fœdissimum obtuleris. In ligno *varietas* aliqua. 1. Ad portum Matomea quod crescit, multum ligni parum cordis habet: in quo tota odoris gratia. 2. Ad portum Camanase, improbum est, quia plurimum ligni, nihil cordis obtinet. 3. In portu Verbali, vehementer quidem odoratum, sed quod brevi senescit: nec aliter odorem post annum revocaveris, nisi multo ligno ademto.

Bont. Medic. Indor. p. 22. edit. Leyd.

Santalum.

III. Santalum rubrum, Cæs. *lignum odoratum rubrum*, Cord. *Lotus veterum*, *sandalus rubea Officinarum*, arbor a nemine quod sciam descripta est. *Lignum* quod adfertur, lapideæ fere est duritiei & ponderis, pectinibus rectis densissimis, crispis interdum & tuber aut nodositatum vestigia imitantibus; colore intensius rubente quam Brasilium, ut ad nigredinem accedat. Odor evidens nullus sapor cum levi adstrictione fere fatuus. Commansum vix modicum salivam tingit; linteum, si adfricetur, magis; aquam si in pulverem redactum diu maceraveris, aut siveris ebullire. *Nascitur* in India intra Gangem, in Tanasarim, & maritimis quibusdam Coromandel. Magna copia ad nos adfertur. *Usus* ligni in refrigerando major quam albi & pallidi, ideo santalum in tali indicatione absolute positum, pro rubro sumendum est. Inungitur temporibus fronti & arteriis in febribus. Notus in Officinis pulvis diatrion santalon. Infusum aut decoctum in ardoribus febrium delirantibus cum pauxillo granatorum succo loco vini exhiberi potest. Indi ex eodem idola & delubra sua fabricant. Santali rubri quod in Officinis *Lignum aquilinum* dicitur, & quo in regno Congo febres curentur, Pigafetta meminit.

Pigafetta descript. Congo c. 7.

IV. Santalum Cinericium idem Pigafetta proponit. Sanant eo Gallicam scabiem, & tanti apud incolas est pretii, ut parva ejus particula servo robusto commutetur.

V. Santalum Chilense copiose in Chile provenit, sed ab illo quod in Timor

De Laet Ind. occid. l. 12. c. 9.

Santalum. Timor inſula creſcit, plurimum ſuperatur.

Vid. TAB. CXXX. *VI. Arbores materie nobiles* ſunt 1. *Araboutan* ſeu *Pſeudoſantalum rubrum Braſilienſe.* 2. *Araboutan adfinis.* 3. *Abelicea*, ſeu *Pſeudoſantalum Creticum.* 4. *Arbores pigmentiferæ.* 5. *Curaqua*, ſeu *Braſilium Hiſpanorum.* 6. *Arbor inſulæ Tabago materie ligno Braſiliano ſimili.* 7. *Pira Timinere* ſeu *arbor Guajanenſis* & 8. *Pavana Moluccenſis.*

1. *Araboutan* ſeu *Pſeudoſantalum rubrum Braſilienſe* arbor eſt, quæ in quercuum altitudinem excreſcit, *caudice* aliquando adeo craſſo, ut vix tres homines amplecti poſſint. *Folia* ſunt buxi, parva, denſa, & ſpiſſa. *Fructus* nullus. *Ligni* maxima ratio. *Cortice* tegitur cinericio, ipſum delibratum ad nos defertur, eſtque durum, ponderoſum, pectinibus ſatis rectis, coloris foris & qua parte imbres ſolemque paſſum eſt, ſanguinei, intrinſecus dilutius rufeſcens. Sapor eſt dulcis, ſalivamque commanſum aut liquorem infuſum tingit. Eligito ruberrimum. Decorticatum, inquit Cordus ad nos adfertur, ut pluvias vel alias ex induſtria adfuſas aquas facilius imbibere poſſit. Hoc enim pacto id, quod pallidius eſt, floridiorem colorem adquirit, quidam lixivio humectant. Facile deprehenditur. Purpuraſcit enim in ſuperficie, intus remanente pallore. *Frequens* in Braſilia, & regione S. Crucis nomine vocata. Adlatum Salomoni a Regina Sabæ, ſub nomine Almugim, ſomnium eſt Theveti. Munſterus in Calecut etiam & regno Pegu naſci ſcribit. *Uſus* in *Medicina* hucuſque nullus; in tingendo maximus. Nam & *Cinis* lintea inficit, ut nullo ſapone elui poſſint. Ruellius obſervavit in tenuiſſima ſegmenta vel taleolas findi & aliquot diebus macerari lanas, elutriataſque cortinis incoqui ut ſuccum liberaliter ebibant. Color tanto dilucidior, quanto ſaturitate fraudata, minus ſaniei hujus epotarunt. Sed ſi plus ſitiunt vellera, ut largius ſucco inebrientur, ſubnigricante colore refulgebunt. Certaret is infeſtivus color cum purpura, ſi pannis tam pertinaciter hæreret, ut primam gratiam geſtatu, attritu aut uſu non exueret. Sed vellus hujus ſucci non ſemper tenax, in rubrum colorem degenerat. Lixivio ferventi vitro deraſum injectum cum modico aluminis liquorem ad ſcripturam elegantem ſuppeditat. Uſus ejus & apud ſcriniarios aliosque opifices. Liquore in quo lignum ita decoctum eſt, ut pene nigreſcat, dignoſces, an alumen in aquis medicatis contineatur. Nam ſi ille ſupra ſedimentum deſtillationis hujus adfundatur, color ad nigredinem vergens, dilutior clariorque evadet, ſi alumen præſens ſit. *Differunt* bonitate hæc ligna, ſi Theveto fides. *Vilius* eſt quod verſus Canibales, & totam regionem Marignan provenit. *Melius* quod circa Capo de Frie & alibi.

2. *Araboutan* ſeu *Pſeudoſantalo rubro Braſilienſi adfinis* eſt illa in regno Guineæ in inſula Coriſco arbor, quæ ligna Braſilienſia rubedine ſuperat, & cujus lignum politiſſimi ſpeculi inſtar nitet, tantæ duritiei, ut vix ingenti labore inflecti poſſit. Forte lignum Braſilianum flammei coloris Acoſtæ. Ind. orient. p. 6. c. 56. Acoſta hiſt. Novi orbis l. 4. c. 29.

3. *Abelicea* ἀπελκέα ſeu *Pſeudoſantalum Creticum*, Johanni Bauhino *Santalus adulterina Cretica*, arbor eſt adſpectu pulcra, magna, recta, ramoſa; cui *materies* dura & paululum odorata; pulvis quippe ſantala imitatur; *folia* Alaterni ſed rotundiora, profunde ſerrata. *Flos* ignotus. *Fructus* magnitudine quaſi Piperis, rotundus quaſi, colore inter viridem & nigrum medio. In ſolis montibus Leucis, altiſſimisque eorum jugis provenit, trabesque ex ea fiunt. Ignota veteribus, ni ſit ulmus montana Theophraſti, ſed folia neque leviter ſerrata ſunt, neque magna ut Piri, ſed longe minora. Bauhin. H. P. l. 4. c. 37. p. 490. Bellus epiſt. 2. ad Cluſ.

4. *Arbores pigmentiferæ* in inſula Madagaſcar ſeu S. Laurentii habentur; ex quibus nigrum, flavum & purpureum colorem incolæ extrahunt. Ind. oriental. p. 4.

5. *Curaqua* ſeu *Braſilium Hiſpanorum*, Laetio *Caburaqua*, Mexicanis *Quamochitl*, & *Vitzquahuitl* vocatur. Frutex eſt ſpinoſus, cui *radices* ſurculoſi & candidi; *ſtipites* extra fulveſcentes intra rubei, contorti. *Folia* cordis Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 28.

De Laet Ind. occid. l. 5. c. 23. cordis fere figura, frequentibus interveniis, e dorso oblique in latera procedentia, mucrone adpenduntur. *Fructus* luteus Ericæ similis. *Nascitur* in frigidis, campestribus & montosis apud Mechuacanenses locis. *Temperies* ei frigida & sicca, sapor adstringens. Tingit fila coccineo colore. Jus decocti primo fulvum, postea rubescit, si amplius decoxeris, cogitur in purpureum pigmentum; sed alumen si admisceas, in rubeum & Cinnabari decentius. *Duæ* ipsius species, quarum altera *Pinguica*, altera *Uxuqua* nuncupatur.

De Laet Ind. occid. l. 17. c. 28. 6. *Arbor insulæ Tabago materie ligno Brasiliano simili*, nascitur in dicta insula juxta littora. *Materies* est ligni Brasiliani instar rubra. *folia* pene orbicularia. *Fructus* racemosus uvis haud dissimilis, saporis admodum grati.

7. *Pira Timinere*, seu *arbor Guajanensis*, procera est & recta, glabro *Cortice*. *Frondes* in fastigio trunci tantummodo fert, quæ ad pyri folia quam proxime accedunt. *Lignum* fert solidum, durum, & grave, colore rosso elegantibus notis subnigris grata varietate distinctum, magni ad fabrilia opera usus; Barbari *Pira Timinere* vocant, Hollandi Letterhout.

Lugd. H. P. l. 18. c. 100. p. 1864. 8. *Pavana Moluccensis*, Acostæ & Lugd. *Lignum Moluccense*, Tabern. *Lignum Pavanum*, arbor est domestica, Mali Cotoneæ magnitudine, cujus *folia* Malvæ vulgaris foliis similia; *fructus* Avellanis sed minor, molliore cortice & nigricante. *Seritur* coliturque in hortis, nec alibi facile invenias: tantique ab incolis æstimatur, ut peregrinos ne ad ejus quidem adspectum admittant. *Usus* ligni insignis, in evacuando, contra venenatorum morsus, morbos alios & avium captura. *In evacuando*. Pulvis enim, (teritur lima e pelle caniculæ marinæ, vel tenui ferrea) scrupuli dimidii pondere, robustissimo etiam, ex aqua tepida, rosacea, vel jusculo gallinæ, mane exhibitus crassos, lentos, & melancholicos humores, sine nausea, vomitu & dolore, nisi forte in biliosis, evacuat. Cibus nonnisi peracta evacuatione sumendus: post eum abstinendum a potu: hypercatharsis vero decocti Oryzæ Cyatho vel aviculæ subito sistitur. In nonnullis tamen ani pruritum & excoriationem, quibusdam hæmorrhoides excitat. *Venenatorum morsus*, in eadem dosi seu sumtus in aqua rosacea vel jusculo galli pulvis seu admotus retundit. *Morbos alios*. Experimento namque cognitum, febribus diuturnis, & continuis, iliacis colicisque doloribus, flatibus, hydropi, arenulis, calculo, urinæ difficultatibus, Cholericæ passioni, & articulorum doloribus prodesse. *Avium captura*. Illico enim concidunt, si de oryza, cui pulvis immistus est, degustarint; si nimium adsumserint, moriuntur, graculi inprimis. Santalum.

VII. Ligna sunt aliquot. 1. *E Siam*. 2. *Cocogola*. 3. *Sapou*. 4. *Sambarane*. 5. *Lignum ex freto Magellanico medulla flavescente*. 6. *Lignum Bresilio simile cæruleo tingens*. 7. *Ligna pretiosissima ex Havana*. 8. *Ligna, fructus & gummata tingentia Guajanæ*.

1. *Lignum e Siam*, rubicundum est, flavedine eleganti mistum & odoratum; & valde leve. De Laet ad Pernabucense accedere ait. Wormius Musæi l. 2. c. 19.

2. *Lignum Cocogola*, coloris est purpurei obscuri, & fragile admodum. Masticatum rubro colore sputum tingit. Wormius Musæi l. 2. c. 15.

3. De *Ligno Sapou* hoc duntaxat scimus, lanis tingendis percommodum esse. Linschott. Ind. orient. p. 2. c. 24.

4. *Lignum Sambarane*, odoratum est, & Santalo albo persimile, quo se in febribus Malaccenses inungunt. Putatur esse Santali species, commendaturque ad Erysipelata & inflammationes. Garz. H. Arom. l. 1. c. 17.

5. *Lignum ex freto Magellanico medulla flavescente*, arboris est cujusdam, quæ fructum nigrum Myrtillo similem profert. Solidum hoc, grave, meditullio medulaceum, a quo velut a centro venæ recta fere linea ad circumferentiam excurrunt. Cortex Clus. exot. l. 1. c. 7.

Santalum. *tex* geminus; Externus scaber & inæqualis, ex parte fuscus, ex parte cineraceus; internus mollior, flavescens seu pallidus. Ejusdem substantiæ coloris, salsum quid natura an casu recipiens.

Bauhin. H. P. l. 4. c. 41. p. 492. 6. *Lignum Bresilio simile cæruleo tingens*, a Pharmacopæo Porentrutensi Bauhinus acceperat. Colore & pectinibus Bresilii vulgaris odore grato, sapore cum dulcedine nonnihil acri. Leniter masticatum cæruleo tingit colore, melior tinctura si alumen admiscueris. Montbelgardenses ex Trecensi urbe & Argentina accersunt.

Acosta Hist. Novi orbis l. 4. c. 30. 7. *Ligna pretiosissima ex Havana* & insula Cuba sunt plurima; ex quibus Ebanos, Caovana, Granadillos & similia in Hispaniam invehuntur.

8. *Ligna fructus & gummata tingentia Guajana* sunt varia. Ex *lignis unum* elegantem colorem purpureum fundit; *alterum* croceum; *tertii* liquor excoctus fervens purpureo tingit; frigidus coccineo. Ex *fructibus* eo qui dicitur *Annoto*, aliis *Orellana*, lanæ & præsertim byssus colore aurantio inficiuntur: *Acinus* vero quidam cæruleum reddit. *Gummi* quod a certa arbore funditur, pannos pertinaci flavedine tingit. Adde denique arboris cujusdam *frondes*, quæ bene præparatæ colorem obscure rubentem emittunt. De Laet Ind. occid. l. 17. c. 14.

ARTICULUS III.

De Agallocho.

Agallochus. TAB. CXXXV.

I.

Dioscor. M. M. l. 1. c. 21. De *Agallocho* pauca Dioscorides, pauciora si sub *Taril* nomine Plinius, plura Arabes, Serapio inprimis & Iben Sina prodidere. Dioscorides Thyiæ ligno simile facit, forma sine dubio & colore, non soliditate ac gravitate, ἐστιγμένον, id est punctis maculisque distinctum (in optimo cinereæ discurrunt venæ) odoratum, accensum inprimis. *Cortex* cutis instar mollis: hinc Plinius cute magis quam cortice vestiri ait; & versicolor. *Fructum* rotundum Piperis modo & rubentem an bene ipsi adscribat Serapio, vix scitur; cum nec reliqui Arabes ejus unquam meminerint; & ipse Serapio sibi contradicere videatur, dum solum lignum in Arabia ex eo nasci scribit. Ex India & Arabia deportatur; ex confinio Casiæ Cinnamique per Nabatæos Troglodytas Plinio. Sethi in diversis Orientis partibus, meridionalibus inprimis nasci reliquit. Ramos a fluminum inundationibus raptos, per circumstantes regiones deferri; ab arbore sectos integro anno sepeliri scribit, ut ita obruti ligni cortex marcescat, lignumque purum remaneat, nihil tamen ex illo erodatur, eorundem fide traditur. Chamælea adulterari, quod Pandectarius prodidit omnino falsum. Mirum nihil de eo Galenum prodidisse, periere forte in quibus egit libri. *Usum* & *vires* si respicias calidum est in secundo & siccum *lignum*, subtiliumque partium, cerebro, cordi, & ventriculo infirmo convenientissimum. Facit πρὸς διωδίαν ςόματος: toti corpori est διάπασμα: (siccis odoribus constant quæ διαπάσματα vocantur) θυμιᾶται ἀντὶ λιβανωτοῦ, seu quod thus eo vilius tum temporis fuerit; seu quod non secus ac thus in suffumigio locum habeat. Si crebro suffiatur, pediculos creditur gignere. Radix drachm. j. pondere stomachi πλάδον καὶ ἀτονίαν mitigat. *Genera* diversa Sepio prodidit. 1. *Arabicum* quod nihil præter lignum fert. 2. *Indum* proprie inter alia, quæ ibi proveniunt, genera ita dictum, quod præfertur, inprimis si nigrum, ad varium colorem inclinans, multa humiditate refertum, grave, durum, densum, omni albedine carens, & diu supra ignem durans. Quia acre, prohibet pediculorum generationem suffitum. Provenit in insula Fimua, quam me ignorare fateor. 3. *Monduni* ab Indiæ loco Mondel (Melinda forte) dictum quod illi proximum. 4. *Seisi*, quod aquæ immersum sidit ob pondus, melius

Plin. H. N. l. 13. c. 11.

Plin. H. N. l. 12. c. 20.

melius quo craſſius, bonitatisque nota, ſi aliquid luti adhæreat. 5. *Alkumeri* quod prædicto bonitate cedit. Præfertur nigrum, mundum aut etiam ad albedinem vergens, grave, diu permanens in igne. Duæ ejus ſpecies, Una *Kachile*, quæ melior eſt: altera *Sufori*, vilior. 6. *Seni*, in quo tumiditas ſuperflua. 7. *Albel* quod defertur ex terris Sufellæ (Sofalæ fertur) ſimile cæteris, Seni ſi excipias. 8. *Albabeli* omnium maximum & craſſiſſimum, ex quo pectines & tabulæ. 9. *Neuig* quod in Arabia provenit, & ad ſpecies ejus accedit. 10. *Samphium* quæ in Samphi civitate naſcitur; nec proprie eſt Xylo aloë. 11. *Humida*, cujus Sethi mentionem facit, & cujus quatuor ſunt differentiæ. Egregiarum eſt poſt Indicam virium, ventremque ſiſtit.

II. Nobis Agallochum eſt triplex 1. *Præſtantiſſimum*. 2. *Officinarum*. 3. *Sylveſtre*.

Linſchott. p. 2. Ind. orient. c. 24. 32. Garz. ab Horta H. Arom. l. 1. c. 16. Bontius Medic. Indor. p. 19.

I. *Agallochum præſtantiſſimum*, Romano *Calampart*, Linſchott. *Lignum Calamba*, *Colamba*, *Calambes* ſive *Aloës*, Arabibus *Agalugem*, & *Haud*, Guzarati & Decan incolis *Ud*, arbor eſt Oleæ inſtar, interdum major; materie, quæ Cortice craſſo tegitur, guſtus aromatici & ſubamari, nec tam ſuavis, dum viridis, odoris, hunc ſiccata adquirit, & in ipſa matrice forte quod putreſcente cortice & ligno, oleoſus humor ipſi ſeſe inſinuat, colligitur. *Folia* non deſcribit Garzias etſi ex Malacca adlata; nec flos vel fructus additus, quod ob Tigrium illis locis frequentiam haberi non poſſit. *Naſcitur* in Sumatra, Cambaja, Siana & alibi. Optimum in Champas, vicina regno Chinæ regione, & in Cochin China. In Arabia non provenit. *Cortice* nudatum adfertur, quod uno ſæpe trunco diverſæ ſtirpium ſpecies coaleſcant. Ut ſeparentur, trunci in ripis fluviorum deponuntur in cæno. Carie, diverſi generis lignum, cum ligni aloës Cortice ſecedit; materia, quæ quia denſa minus putredini obnoxia eſt, (per L. annos nulla putredine tactam obſervavit Bodæus) relicta. *Uſus* ejus apud Chinenſes in ſuffumigiis. Adeo quippe odoratum eſt, ut ſola tractatione ſine ullo ſubjecto igni, ſpiret admodum valide, ſed jucunde. Pro thure ſubſtitui non credibile, ſi verum majorem hujus ibi copiam, thurisque ſelecti centum pondo aureo emi; Agallochi etiam in India nati, tribus aureis libram, tempore Ludovici Romani decem. Ejus nempe ſincerum pretii eſt, ut cum argento & auro deponderetur, & inter ſolos Indiæ Reges diſtribuatur. Minus ergo bonum ad nos adfertur. Falſum, Ibenſinam, ut odor eliciatur, elixari ſcribere: nec ulla apud eum recentiores vel alios veteres hujus mentio, aliud forte exemplar Garzias habuit. Pulvis ſcrupuli unius ponderæ choleræ & ventriculi adfectibus medetur, & tineas cum aſcaridibus efficaciter necat. *Præfertur* multum nigricans, cinereis diſcurrentibus venis, ponderoſum, plurimo humore pingui prægnans. Igni accenſum, multum humoris exſudare debet; nec obeſt, etſi non ſubſidat in aquis; accidit id ſæpe ſelectiſſimo. Guzarate & Decan incolæ magna fruſta requirunt. Cordus exigit odoratiſſimum etiam per ſe ut eſt integrum; guſtu valde aromaticum, modice amareſcens, leviter adſtringens, pingue & reſinoſum, cujus ſuffitus latiſſime ſpargat odorem, & guſtatum ac palatum commendet. De *Differentiis* nihil occurrit. Cordus maculoſum & criſpum ſe ſæpe vidiſſe ſcribit. Radici proximum fluctuantibus venis in criſpum habitum vibratur. Veneti unum genus norunt, quod Alexandria habent, ex Arabia delatum. Paludanus aliquot ſe ſpecies habere notat, amœnas odore omnes, variatas & maculoſas, pinguedine plenas, denſas & craſſas: ſed quas non deſcripſit.

Agallochum. Bodæus ad Theophr. l. 9. c. 7. Scalig. in Exercit.

Paludan. ad Linſchott. hiſtor.

II. *Agallochum Officinarum*, aliis *lignum aloës*, *lignum Paradyſi*, *lignum ſanctæ Crucis*, *Palo d'Agula*, ſeu *d'Aguilla*, lignum eſt pectinibus ple-

Linſchott. Ind. orient. p. 2. c. 24. p. 4. c. 32. Bauhin. H.

Agallochum. P.I.4. c. 30. p.747. plerumque densis & rectis, quodque transversim sectum quernei ligni pectines æmulatur, partim albicans, durum, grave, pingue, & cum quadam aromatica acrimonia amaricans, suavissimumque spirans odorem. Prunis injectum bullas agit, totumque sensim colliquescit; flammescit tandem si sufflando pergas. Frustulum Lobelii e trunco avulsum ponderosum erat, venis multis, fuscis, amaris, & pinguioribus, quæ manducatæ ceræ modo lentescebant. Reliqua ligni materia & superficies alba, fragilis, minus aromatica. *Provenit* in iisdem cum superiore locis.

III. Agallochum sylvestre, Hispanis *Aquila brava*, Lugd. *Xyloaloë sylvestris*, in Zeilan, Comoria & tractu Coromandel provenit. Mirum in modum æmulatur Agallochum, inodorum tamen est. Concinnantur ex eo sphærulæ precatoriæ; satrapisque & sacerdotibus struuntur rogi in India. *Adulteratur*, si Plateario credimus, ligno quodam in montibus Almasiæ nato, quod pondere, nodoso habitu, & quadam aromatica vi notas ejus refert. Lugd. H. P. l. 18. c. 12. Garzias H. A. l. c. Bauhin. H. P. l. 4. c. 29. p. 481.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS
DE
ARBORIBVS
LIBER X.
De Arboribus miscellis Exoticis.

CAPVT I.
De aliquot arboribus Novæ Hispaniæ.

Arbores Novæ Hispaniæ.

TABB. CXXXI. — CXXXIV.

Claudant tandem agmen *Arbores miscellæ Exoticæ*, recensebimusque inter eos primo *Arbores quasdam novæ Hispaniæ*, mox *Brasilienses*, tum *Venenatas*, tandem *Admirandas*. Arbores Novæ Hispaniæ occurrunt septendecim. 1. *Quauhxilotl.* 2. *Tlapalezpatli* 3. *Chichictlapalezquahuitl.* 4. *Ahuapatli Tilacensis.* 5. *Bitoncus.* 6. *Toloxochitl.* 7. *Ytzlehuayopatli.* 8. *Cocoquahuitl.* 9. *Soconam.* 10. *Tepeyzquixochitl.* 11. *Ihuxochitl.* 12. *Acopatli.* 13. *Tzopelic quahuitl.* 14. *Tzitzia.* 15. *Tlitzapotl.* 16. *Totocapollin.* 17. *Tlacotezquipatli*, quibus adde *fructus duos* in Persia, & aliquot Americanas arbores.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 61. *I. Quauhxilotl* seu *arbor Cucumeris moschati*, magna est *foliis* ternis ocyminis proximis, sed majoribus & latioribus, spinulis undique horrentibus; *floribus* candicantibus cymbalorum figura; fructu Cucumeris falcati forma, viridi sed in luteum vergente striato, eduli prædulci, & qui Galliam moschatam redolet, sed odore evanido. *Provenit* in calidis Jauhtepecensibus juxta aquarum decursus. *Folia* decocta & auribus infusa surditatem a frigiditate exortam tollunt, calida & sicca in primo. Datur & *altera species*, sed spinis carens, foliis serratis, pennatisque ramulis.

Reccus l. c. c. 63. *II. Tlapalezpatli*, seu *arbor sanguinem sistens*, aliis *Etzpatlis* mediocris est, *foliis* Origani, *flore* parvo & candido, qui racematim dependet; & in Septembre prodit. *Fructu*, ut ferunt, nullo. *Gaudet* gelidis montosisque, aut aliquanto calidioribus. *Cortices* decocti urinam evocant, sanguinemque per colem fluentem cohibent: ipse cortex alvum coërcet.

III. Chichictlapalezquahuitl, seu *arbor sanguiflua*, *fert folia* oblonga, obtusa & circa pediculum sensim attenuata; lacque primo candens, tandem rubescens fundit. *Flore & fructu* carere ajunt. *Nascitur* apud Quauhnacenses temperatis plagis, aut paulo frigidioribus. Calida est, glutinosa, resinosa, odora, & adstringens. *Cortex* stipitis tusus & ex aqua potus sistit hæmoptysin. Reccus l. c. c. 64.

IV. Ahuapatlis Tilacensis, arbor est magna, cui *stipes* intrinsecus pallidus, *folia* spinosa, Ilicis similia, sed paulo longiora: *flos* parvus luteus, orbicularis; *fructus* nigrescens. *Provenit* in collibus planisque Mistecæ superioris locis. Ramenta *stipitis* decocta ictericis magnopere conferunt. Reccus l. c. c. 65.

V. Bitoncus arbuscula est ulnam unicam longa, *radice* alba, stipite circa exteriora subfusco; *foliis* ternis, quorum medium hastarum mucronibus simile, bina minora & orbiculatiora. *Nascitur* in Philppinis insulis. *Radix* calida & sicca ordine tertio, amara, odora & acris. Vacuat moderate & citra anxietatem.

VI. Toloxochitl, arbor est magna, foliis Mali Medicæ, sed duplo longioribus; umbilico ac *flore* cordis figura, multis foliis candidis, interius rubescentibus, pinguibus, levibus, tenacibus, glutinosis, & suaviter odoratis stipatus. *Crescit* in Mexicanæ campestribus humilibusque locis. *Flores* calidi sunt in secundo & sicci, roborantque ventriculum. Infunduntur utero contra sterilitatem. Reccus l. 2. c. 20. De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 4.

VII. Ytztlehuayopatli, seu *radix Caryophillæa*, arbor est mediocris, *foliis* Limoniæ mali, sed inferne candidis hirsutis. Reccus l. 2. c. 26.

Arbores Novæ Hispaniæ. tisque, superne nigricantibus; Flores candicant, fructus orbicularis & parvus. *Nascitur* in calidis Tilanci collibus. *Radix*, quæ in tertio calida & sicca, Caryophillos sapit, eorum bene suppleturа locum. *Folia* stæchadem odore imitantur. *Cortices* tusi & adsumti dysenteriam tollunt.

Reccus R. M. N. H. l. 3. c. 73. *VIII. Cocoquahuitl Vexacensis* seu *arbor Cardiaca*, leguminis fert *folia*, & circa eorum exortum exiles *flosculos*, ac rubescentem succum. Hic semunciæ pondere Syncopi & lassitudini confert, si singulis diebus sumatur.

Reccus l. 3. c. 74. *IX. Soconam* arbor est *stipite* fusco candidis punctis distincto; *foliis* Senæ minoribus; *floribus* in muscarii modum albis, & ex albo rubescentibus. *Nascitur* in jugis Ytztoluce. Planta auctori insignis propter duo morborum genera fere insanabilia, quorum tamen non meminit. *Folia*, quæ amara & adstringentia, tusa & cum resina permixta, tineæ ac lichenibus medentur.

Reccus l. 3. c. 76. *X. Tepeyzquixochitl* arbor est magna, *foliis* Yzquixochitl, sed majoribus; *floribus* candidis, calycibus hirsutis contentis, ac in magna muscaria compositis inodoris. *Provenit* Cocolani & Chiatlæ calidis regionibus. Frigida natura siccaque est, sapore paulatim dulci. *Cortex* tritus ardorem gingivarum tollit, & dentes firmat, duar. drach. pondere sistit alvum.

Reccus l. 3. c. 77. *XI. Thuixochitl*, seu *flos pennas avium referens*, est arbor magna, *foliis* quinis per intervalla prodeuntibus, oblongis, incurvis; *flore* rubeo pennis avium simili, qui vere primo funditur. Rami amabilem ferentem facere dicuntur, quod nugæ. folia, quia frigida, exstinguunt febres. *Provenit* calidis & humidis locis. Duæ ejus *species*. *altera* fert flores candentes; *altera* ex viridi albescentes.

Reccus l. 3. c. 83. *XII. Acapatlis* arbuscula est hominis altitudine; radice surculosa, stipes est lævis, cavus & quadratus: *folia* raphani per ambitum crenata serræ in modum, *flos* albus, *fructus* nullus. *Nascitur* apud Panucenses. *Folia* tusa & adplicata absumunt lienem, & dolorem ejus sedant.

XIII. Tlopelitquahuitl arbor videtur. *Folia* atrovirent, & multum inflectuntur. Rami flavi ex viridi. Terent. apud Reccum p. 437.

XIV. Tzitzin videtur ramus arboris. *Folia* bina Castaneæ similia, saturati coloris valde, duos digitos transversos lata, longa quatuor. Terent. ibid. p. 436.

XV. Tlacotequitzpatli, est ramus arboris, folia oleam quodammado repræsentant. Terent. ibid. p. 416.

XVI. Totocapollin videtur arbor. Rami virides punctis albis conspersi; in quavis ala videtur latitare quasi bacca viridis. Terent. ibid. p. 432.

XVII. Tlilzapotl forte arbor; pomum adnascitur brevi pediculo Cydonio simile sulcis aliquot conspicuum, colore fere Castaneæ. Terent. p. 430.

XVIII. Fructus duo in Persia sunt *Denus & Carbuse* circa Castellum Sellizure; quorum *ille* magnæ molis & succi plenus, quam incolæ post cibum loco potus usurpant; *hic* mole est Cucumeris, flavo colore & suavi sapore. De Laet Reip. Pers. p. 262.

XIX. Arbores & frutices Americani sunt sequentes. 1. *Higillo pintado* in insula S. Johannis de portu divite, frutex, cujus foliorum succus vulnera potenter conglutinat. 2. *Frutex S. Mariæ*, superiore in medendo haud inferior. 3. *Arbor cortice Zingiberis instar acri*, cujus cortex lævis, *materies* dura, interius subnigra; folia rotunda, obscure virentia; *flores* in umbellam collecti exterius purpurei, intus aurei. Amat ripas & uliginosa loca. 4. *Arbor fructu variegato*, qui est pyro haud absimilis, eleganti colorum varietate distinctus, & veluti maculis sparsus. 5. *Annedan* arbor Canadensis, cujus frondium decoctum scorbuticis vehementer opitulatur. 6. *Esquine* arbor Floridana, decantati contra luem veneream usus. De Laet Ind. Occid. l. 1. c. 2. De Laet l. c. c. 17. De Laet Ind. Occid. l. 4. c. 14.

CAPVT II.

De aliquot arboribus Brasiliensibus, & aliis.

Arbores Brasilienses. Arbores Brasilienses sunt, 1. *Zamouna*. 2. *Cuipouna*. 3. *Iperoba*. 4. *Arariba* 5. *Saiimbe Iba*. 6. *Gvapareiba*. 7. *Guirapariba*. 8. *Atzpan*. 9. *Jecouiba*. 10. *Cabui Iba*. 11. *Tremate*. 12. *Atlyna*. 13. *Jaborandi*. 14. *Canambaja*. 15. *Arbores duæ innominatæ*. 16. *Frutices quinque innominatæ*. 17. *Tipi*.

I. Zamouna est arbor excelsa & in medio duplo plus obesa, mulierisque uterum ferentis instar tumida. *Materies* trunci intus alba, medullosa & suberosa; exterius cinerea, validis & horridis spinis a pede ad verticem usque obsessa. Rami quinque foliis acuminatis & oblongis vestiuntur. Elicitur ex spinis Piso de fa. cult. simpl. l. 4. c. 35.

nis rafis & contufis fuccus, qui inflammatis & lacrymantibus oculis medetur.

Piso l. c. c. 39. *II. Cuipouna* flores flavi. Succus e cortice rafo expreffus, & cum aqua limpida permiftus, ulcera inveterata & purulenta mundificat.

Marcgr. H. N. l. 3. c. 3. *III. Iperoba* arbor *cortice* cinereo punctulis albis variegato. *Folia* craffiufcula cinerei ex viridi coloris, tria more phafelorum adponuntur. *Lignum* album inftar betulæ ad varia utile.

Marcgr. l. c. c. 8. *IV. Arariba cortice* eft cinereæ inftar fraxini interius albo, qui in aqua coctus fit ruber, & cum illo tingitur.

Marcgr. l. c. c. 10. p. III. *V. Saiimbe Iba* Lufitanis *Caiveira brava*, arbor Acajuibæ fimilis. *Folia* illius æmula, verum ad tactum duriora, rugofa, & hifpida. *Flores* in umbellam congefti, multi, parvi, inodori, menfe Martio vifuntur. *Fructus* nullus.

Marcgr. l. c. p. 118. *VI. Gvapereiba* Lufitanis *Mangue verdadeiro*, habet *lignum* grave folidum, *cortice* brunno tectum; *folia* craffa, nervofa, læte viridia; *flores* in calycibus longiufculis multos ex viridi fubluteos. *Fructus* decidens cancrorum terreftrium, qui fub his arboribus degunt, fit pabulum.

Marcgr. l. c. c. 11. *VII. Gviraparib̄a*, vel *Urupariba*, Lufitanis *Pao d'arco*, eft arbor alta, lætæ & mediocris craffitiei; folia in frondes congefta ferens. Quælibet enim frons quatuor aut quinque habet, inæqualis magnitudinis, oblonga, faturate virentia, fplendentia, ad tactum membranacea, nervo fecundum longitudinem excurrente. Menfe Decembri ἄφυλλος, flores protrudit. Copiofiffimos, magnos, flavos, tres aut amplius digitos longos, fuperius in quinque quafi folia fectos, fine ftaminibus, inodoros; quibus decidentibus folia iterum erumpunt. Florens tota flava adparet, & ad tria vel quatuor milliaria dignofcitur.

Nieremb. H. N. l. 15. c. 59. *VIII. Atzpan* frutex eft duorum cubitorum altitudine, *radicibus* fibrarum in modum, *foliis* amygdali ferratis & paulo minoribus, *caulibus* tenuibus, e quorum poftremis flagellis *flores* albi erumpunt, qui priusquam hient, fimiles femini Coriandri videntur, ac demum fenefcentes in pappos abeunt, a quibus flagellis flore onuftis *vexilli* nomen invenit. Temperatum *folum* amat, quale eft Mexicanum. Sapor eft acris, vehemens odor, ac calefaciens & exficcans ordine fere quarto naturæ. Quamobrem confricatam foliis faciem mire dicitur extergere, leprasque, tineas, lichenas & varos cum aliis fordidis cutis vitiis curare. Eadem & fuccus operatio. Arbores Brafilienfes.

Marcgr. H. N. l. 3. c. 16. *IX. Jecuiba* eft arbor fatis alta, cortice fubcano, *foliis* fibi alternatim oppofitis, tres digitos circiter longis, acuminatis, nervo fecundum longitudinem & venis transverfis. *Flos* eft cæruleus. *Lignum* ex rufo brunnum & nigro undulatum, ad fculpturas egregium.

Marcgr. l. c. c. 20. *X.* De *Cabui Iba* hoc tantum exftat, Lufitanis *Pau amorello* dici, arboremque effe magnam & altam, cui rami & folia arbori Tamarindiferæ fimilia.

Marcgr. l. 2. c. 2. *XI. Tremate* frutex eft arborefcens, Mali Punicæ figura fimilis, *cortice* fambucino, *ligno* albo & medullam continente. *Folia* obfcure viridia, afpera, multis venis confpicua. In ramorum extremis umbellæ magnæ, *floribus* lutefcentibus onuftæ, quibus aliquid purpurei admifcetur, & in quorum medio multa ftaminula flavefcentia. Facesfunt in pappos & exacte odorem ftyracis referunt. In pappofis capitulis eft *femen* minimum, rotundum, nigrum, papaverino minus. Brafilienfes foliis contufis in oculorum rubedine utuntur.

De Laet Ind. Occid. l. 7. c. 2. *XII. Atlyna* arbor eft, quæ juxta Cacaoferas plantari folet, ut eas inumbret, & a ferventibus folis radiis defendat. Nam ad nihil præterea utilis eft, quod fciam.

Marcgr. H. N. l. 2. c. 8. *XIII. Jaborandi*, planta eft fruticefcens. *Radix* lignofa, tenuis fufca. *Caules* minimum digitum craffi, per longa intervalla nodofi, teretes & faturate virentes, quibus ad nodos rami itidem nodofi & virentes. *Folia* a fex ad decem digitos longa, faturate viridia, fplendentia, membranaceæ chartæ inftar; in extremitate incurvata, nervo fecundum longitudinem & venis obliquis confpicua. *Radicis*, quæ, fi mafticetur, linguam adurit, in liberando a Catarrhis capite, ufus. In gonorrhœa præfentiffimum eft remedium, fi contufæ in aqua maceratæ decoctum adhibeas. Prodeft & contra venena, urinæque fuppreffionem.

Marcgr. H. N. l. 3. c. 14. *XIV. Canambaja* frutex eft *ligno* exterius cinereo, *foliis* craffis, fubftantia Aloës fimilibus, femipedem & amplius longis, in ambitu exfectis. Per medium folium interius tranfit ligneus nervus, fecundum longitudinem.

Marcgr. H. N. l. 3. c. 18. *XV. Arbores duæ innominatæ* Brafilienfes apud Marcgravium habentur.

1. *Prima* eft *caudice* recto, & mediocris altitudinis, *cortice* cinereo, *ligno* fragili & medullofo. Abit fuperius in

Arbores Brasilienses.

multos ramos foliis nudos. *Folia* in extremitatibus in frondes congesta, quinque sex aut septem, superne dilute viridia, inferne albicantia, quædam oblonga, quædam pene rotunda, nervo secundum longitudinem & venis transversis ordine sibi oppositis. *Flosculos* oblongos in umbellam congestos, longi pediculi, qui inter frondes proveniunt, sustinent, albos, ἑξαφύλλους, & suavis odoris. *Fructus* non meminit auctor. In icone male folia venulis reticulata ponuntur.

Marcgr. H. N. l. 3. c. 18. 2. *Arbor secunda innominata*, est *ligno* lento, *cortice* cinereo albicante; *foliis* oblongis, solidis, lævibus, superius viriditate splendentibus, inferius olivaceis & ad tactum holoserici instar glabris. *Flosculi* in extremitate ramorum multi, spicatim congesti, lutei coloris; quos *baccæ* ribium magnitudine excipiunt. Poterat ad bacciferas referri.

XVI. Frutices innominati quinque Brasilienses quoque sunt.

Marcgr. H. N. l. 2. c. 3. 1. *Frutex innominatus primus*, *cortice* est gryseo, foliis carinatis scaphæ figura, dentatis, læte viridibus. *Flores* in extremitate ramorum spicatim proveniunt, suavis odoris. Spica floribus adhuc clausis coloris est sanguinei; hinc fit flava, prout & flores pandente, qui sunt quinquefolii.

Marcgr. H. N. l. 2. c. 14. 2. *Frutex innominatus secundus*, in albæ spinæ altitudinem excrescit. *Rami* rari, ligni *cortex* viridans. *Folia* tres circiter digitos longa, superiore parte dilute viridia, & siccata nigra, inferiore lanuginosa & alba. *Flosculi* copiosi, minimi, lutei, racematim in ramorum extremitatibus pendent, qui aperti stellulas referunt quinque aut sex foliolis constantes. *Fructus* non describitur.

3. *Frutex innominatus tertius*, *ligno* est albo, medulloso; *foliis* acuminatis, latis, serratis, plane hirsutis, inferne viridioribus, superne nigricantibus. *Fert* echinos seu globulos aculeatos, fuscos magnitudine pisorum, qui verticillatim ramis adhærent, duodecim & quindecim sæpe. *Tacti*, vel centum numero simul vestimentis & capitibus, jubisque equorum adhærent. Marcgr. l. 2. c. 15.

4. *Frutex innominatus quartus*, aculeatus est. In quolibet aculeo tria foliorum, buxi foliis similium paria. *Flosculi* τετραφύλλοι, longi, dilute ex albo purpurascentes, staminulis albis instructi. *Baccæ* in proprio pediculo ovales, Sambuci baccarum magnitudine, obscure purpureæ, nigricante brunno tingentes: in quibus lapis parvus, albus compressus.

5. *Frutex innominatus quintus*, multis *virgultis* rectis colore Cerasi ex una *radice* adscendit. *Folia* in ramulis, læte viridia & splendentia, quæ cum strepitu franguntur. *Flosculi* candicantes, cavi, figuræ pilei Brasiliensis, in quinque crenas superius divisi, in quorum medio staminulum album, filo haud crassius, quod interius alia minutula staminula flavescentia ambiunt.

XVII. Tipi est frutex arborescens, qui in sylvis Brasiliæ, & Olindæ promontorio reperitur. Fit ex cortice in aqua contuso mucus viscidus, quo adultorum a vagis articulorum doloribus infestata membra, cum felici successu fricantur. Piso de fac. simpl. l. 4. c. 91.

CAPUT III.

De Arboribus venenatis.

Arbores venenatæ.

Arbores venenatæ sunt plures 1. *Penoabsou*. 2. *Gucho*. 3. *Uhebehasou*. 4. *Macanillo*. 5. *Baxana*. 6. *Aguapa*. 7. *Madiopera*. 8. *Anda*. 9. *Tangaraca*. 10. *Arbores aliquot innominatæ*, quibus 11. *Herbas duas* adjicio.

Thevet. c. 58. Singul. *I. Penoabsou* arbor est Americana, cui *cortex* odoris plane admirandi, *folia* portulacæ spissa, & perpetuo virentia. *Fructus* fert grandioris pomi magnitudine, venenatos. Singulis senæ nuces insunt, Amygdalis nostris similes, nisi quod latiusculæ & compressæ, in quibus singuli nuclei conduntur. Ex contusis oleum exprimitur rufum, quo vulnera ad miraculum glutinantur.

II. Guchon pestilentissima est planta. Ros ejus virus. Quisquis contingat, perinde ac veneno contaminatur. Qui fixo inspexerit obtutu, duos morbos contrahit; obcæcatur & turget ut hydropicus. Nieremb. H. N. l. 14. c. 105.

III. Uhebehasou inter venenatas Bauhinus recenset. Arbor est altitudinis miræ, *foliis* brassicæ, fructu pedem longo, non eduli, sed solarum apum pabulo. Fert *gummi* rubrum, & mellis tantam copiam, ut pertuso cortice quinque vel sex mensuræ limpidissimi & optimi prodeant. A longe visa artificio potius quam natura efficta videtur. Adpetitur & ab animali quodam *Heyrat* dicto. Thevet. l. Singul. c. 51.

IV.

[De Laet Ind. Occid. l. 1. c. 1.] *IV. Macanillo* eſt arbor modica, & *ramos* humi ſpargens. *Folia* noſtratis fere pyri; *flores* plurimi; quibus ſuccedunt *poma* exigua, rotunda, & producta, pauxilla rubedine diſtincta, odore tam ſuavi, ut vix quiſquam comparari poſſit; ſed præſentiſſimi veneni. Arboris *umbra* adeo *noxia*, ut qui ſub ea obdormiſcunt, horrendum in modum inflentur: & gutta roris e ramis decidens, cutem erodentis aquæ inſtar excoriet. Ex fructu venenum immedicabile conficiunt Barbari. *Naſcitur* in inſula S. Johannis de portu Ricco.

[Thevet. T. 1. Coſmog. l. 10. c. 3.] *V. Baxana* provenit in inſula quadam ab Armuzio decem milliaribus diſtante, nunc deſerta. *Fructus* vel minimum deguſtatus, ſuffocat; ut & umbra, ſi quis vel per quadrantem horæ ſub ea moretur: cum tamen in aliis regionibus radix ejus omnium venenorum ſit antidotus, ut & fructus qui *Rabaxit* vocatur.

[De Laet Ind. Occid. l. 9. c. 4.] *VI. Aguapam* fert novum regnum Granatenſe, ejuſque ita noxia umbra eſt, ut ſi quis Hiſpanus ſub illa ſomnum capiat, ſupra modum infletur: ſi nudus, barbarus etiam, diſrumpatur.

[De Laet Ind. Occid. l. 15. c. 4.] *VII. Madiopera* arbor in Braſilia, cujuſque fructus pruno perſimilis, colore aureo, nuce intus Amygdalæ inſtar dulci, adeo venenatæ eſt qualitatis, ut ſi quis paulo largius eo veſcatur, ſtatim emori ſit neceſſe. Comprobatum id ſedecim e conſortio morte, magno reliquorum periculo.

[Idem l. 15. c. 8.] *VIII. Anda* vaſta & elegans in Braſilia arbor, ex ejuſque fructu oleum elicitur, quo corpora ſua barbari inungunt; Cortex in aqua maceratus, animantes ſoporat.

[Piſo de ſim. plic. facult. l. 4. c. 52.] *IX. Tangaracæ*, quæ Hiſpanis *Erva do Rato*, duæ ſunt ſpecies. *Priori* folia læte virentia, acuminata, ſeſquidigitum circiter, longa, & multis nervis atque venulis diſtincta; *flos* primo albicans, mox aureo colore niteſcens. *Alteri folia* longiora & triſte viridia; *flos* ſaturo purpureus & umbilicatus; *fructus* rubo ſylveſtri haud diſſimilis. Flos folium & ſemen manducata, confeſtim hominem interimunt: at radix ejus, ex vino vel alio aliquo liquore propinata, præſentiſſima eſt antidotus. Diverſam a Baxuna vide.

[Arbores venenatæ.] *X. Arbores innominatæ* ſunt I. *Arbor fructu pilæ palmaris magnitudine*, qui quidem viſu ſpecioſus ſed venenatus. Succo imbuunt Barbari ſagittas. *[Thevet. Singul. c. 61.]* II. *Arbor ſucco venenato radice eſculenta*, ex qua ſcarificata ſuccus mortifer emanat; ex radice fit farina, qua barbari in inſulis Canibalinis utuntur. *[De Laet Ind. Occid. l. 17. c. 14.]* III. *Arbor in Orellana piſces ſoporans*, quæ plerumque juxta domicilia plantatur. Ramuli nonnihil fracti manibus inter undas, repletis a marino æſtu elycibus, teruntur, ut ſuccus Corticis ſe diffundat. Sic piſces ſtatim ſupernatant, & manibus capiuntur. *[Nieremb. H. N. l. 14. c. 111.]* IV. *Arbor pomis venenatis in Darien*, quæ manducata in vermes abeunt. Umbra adeo lethalis, ut qui ſub ea aliquando dormierunt, turgido capite & amiſſo penitus lumine expergefacti ſint. V. *Arbor foliis & ligno venenatis in Hiſpaniola*, cujus folia, necdum attacto corpore vibices elevant ingentes, & niſi eis aqua marina vel ſaliva matutina obſtetur, lethalem dolorem excitant. Lignum olfactu mortiferum eſſe ajunt, nec portari a quoquam ſine vitæ periculo, niſi remedium ab odore cujuſdam herbæ acceſſerit. *[De Laet. Ind. Occid. l. 1. c. 1.]* VI. *Fruticeta in inſula S. Johannis de portu Ricco*, quæ juxta littora naſcuntur, & poma piſcibus exitioſa, ſi in aquam decidunt, ferunt. VII. *Arbor in inſulis Canibalum*, quæ fructum fert pomi viridis inſtar, quo manſo lingua hominibus ita inflatur, ut viginti quatuor horarum ſpatio nullus illius ſit uſus, nulla impoſterum noxa, ſponte enim tumor remittit. Eadem forte cum Baxina vel Macanillo. *[Purchaſ. in Nav.]* Addo *Arborem ſiliquatam in Sierra Liona*, cujus fructus exitialis.

XI. Herbæ ſunt ſequentes I. *Quibei* quæ foliis eſt aculeatis, flore violarum æmulo, ſed longiore. Feris devorata præſentiſſimum advert exitium. Provenit in inſula S. Johannis de portu divite. *[De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 20. & l. 10. c. 28.]* II. *Herba in valle Gvaxaca*, virtute mirabili. Nam ſi quis lento veneno intra annum tollere in animum inducat, ei hancherbam jam annuo tempore decerptam exhibeat neceſſe eſt; ſin ſtatim, recentem. III. *Mio* herba in Peruvia, quæ animalia, ſi attigerint, enecat.

CAPVT. IV.

[Vid. TAB. CXXXIII. CXXXIV.]

De Arboribus admirandis.

[Arbores admirandæ.]

Admirandæ plantæ ſunt Arbores, Frutices, & Herbæ aliquot.

I. ARBORES ſunt plures.

I. *Arbor fructu imprægnante*, quæ pro-

Arbores Admirandæ.

Eschelens. Histor. Orient. p. 221.

prodente ex auctore quodam Eccheleņsi, in Indica quadam insula nascitur. Suavissimus est, & si a virgine vel nupta comedatur, intumescit utero, & post biduum vel triduum ad summum, parit fœtum exanimem, nullis notis ab humano distinctum. Fides sit penes auctorem.

Clus. Exot. p. 352. ex epist. ad Monardem.

II. *Arbor sanguineos sudores excitans*, qua Indus quidam in urbe Posto in curandis morbis utebatur. Illito artubus & parti adfectæ succo tectoque stragulis bene corpore, merus ex partibus inunctis manabat sanguis. Multos sanitati restituit, sed nullo modo induci potuit, ut plantam indicaret.

III. *Arbor venereos stimulos domans*, quæ materie est spongiosa, & in Peruvia crescit. Nunquam ex ea ignem struunt Indi, metu impotentiæ.

Nieremb. H. N. l. 14. c. 23. Gviland. l. de papyro.

IV. *Arbor foliis ambulantibus Pigafettæ*, Nieremb. *Arbor frondiviva*, quæ in insula Cimbubon vicina prodit. *Folia* mori foliis similia sunt, & utraque parte binos pedes breves & acutos habent, quibus abstractis sanguis minime fluit. Attacta vel in terram delapsa gradiuntur. Pigafetta octo dies unum in scatula habuit, quod cum tangeret circa scatulam ibat; nullaque alia re, quam aëre, vivere existimabatur.

Acosta H. Arom. c. 55.

V. *Arbor pudica*, quæ in Malabar habetur, Turcis & Arabibus *Sulus*, Persis *Suluque* dicta, aliis *Arbor foliis tactu se contrahentibus*. Octonum pedum est proceritate; foliis polypodii, utrinque in ordinem digestis, gratissimi viroris. *Flores* sunt flavi, minoribus carypophillis similes, sed ἄοσμοι. *Nascitur* calidis & humidis locis. Natura ipsius, folia contrahere & sub tenues ramos recondere, si quis etiam maxime virentem adprehendere cupiat: subito marcida reddere, si adprehendat: sed quæ, remota manu pristino virori restituuntur. Putatur esse inter amoris illicia, reperturque gentilis Medicus, qui cervice interposita promitteret, obsequentem se ea sibi cujuscunque status redditurum fœminam, nomen modo indicaret, & foliis ex præscripto uteretur. Virginitatem ea restitui somnium est. Sortilegi in India incantamenta super ea adhibent. Plures ejus *species* dari non dubito. Nam & *Pinahuitzxichuitl*, quam quidam *Cocochiatl* vocant, ejusdem est naturæ, sed diversæ figuræ a præterita. *Frutex*

Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 32. Nieremb. H. N. l. 15. c. 7.

est quatuor palmos altus, cui caudices tenues & spinis pleni; *folia* in sex sinus divisa, & ad modum fasciculi florum inter se conjuncta, nonnihil raphanos resipiscentia; *flores* & *fructus* ad modum Castanearum, principio virides, postea rossi, racematim pendentes. *Nascitur* in locis calidis Teputzlan & Quauhtlæ, & in collibus Acapitzlo. *Frutex* capiti impositus somnum conciliat. Radicis succus febres tertianas sanat, & oculos inflammatos, estque utilis ad dysenteriam. Sed & *Juqueri-omnano* Brasiliensium easdem vires obtinet. Fruticis vero hujus *caules* quadrati & striati sunt, spinulisque frequentissimis flavescentibus muniuntur. Ramos habet in extremitate duplices, spinosos; *folia* bina & bina albis pilis inferius vestita, superius viridia. Ad ramulos in pediculis capitulum rotundum villosum, album, cui aliquid purpurei admixtum, quod floris loco est. Huic succedunt octo, novem, aut duodecim siliquulæ unum digitum longæ, juxta se instar rosæ in orbem positæ, longis pilis hirtis candidis vestitæ, in quibus semen. Prope ad eam accedit & illa, cujus Theophrastus & Plinius meminere. Sylvestris, *inquit iste*, & circa Memphim fuit regis tam vastis arboribus, ut terni nequirent vel circumplecti, unius peculari miraculo, nec pomum propter usumque aliquem, sed eventum. Facies enim spinæ, folia habet ceu pennas, quæ tactis ab homine ramis cadunt protinus, ac postea renascuntur. Monardes duas herbas siccas ad se delatas scribit. *Unam*, quæ suo solo stans ac in vigore, manu tactam subito in terram quasi mortuam decidisse: *alteram* in terram delapsam, collegisse se & crispasse attactam.

Marcgr. H. N. B. l. 2. c. 5.

Theophr. H. P. l. 4. c. 3. Plin. H. N. l. 13. c. 19.

VI. *Arbor aquam fundens* in una ex insulis Canariis, *Ferro* dicta, visitur. Tantum aquæ fundit, ut incolis, armentis, & navibus ad aquandum impellentibus sufficiat. Perpetua ac densa circumvestitur nebula, quæ aliquando nimio solis æstu discuti & resolvi videtur. Alii nubem quandam spissam circa meridiei tempus se de cœlo demittere, & nocte proxima una aut altera ante Solis ortum hora resolvi produnt; inde tantam aquarum copiam. Benzo mediocris magnitudinis arborem esse, nucis juglandis folio, sed paulo majore, muro circum lapideo septam, perennesque ex foliis exsudare aquas prodidit. *Ramum*, quem Dux Wirtembergicus a Paludano accepit, ita *describit Bauhinus*. *Ramus* est crassitudinis vulgaris vel digiti pueruli, substantia lignea sed satis fragili, colore subfusco, & quodammodo ad rufum tendente: per cujus medium medulla transit fungosa. *Cortex* exterior tenuis, rugosus, multis nodulis scatens; cui

Indiæ Occid. p. 6. Linschott. Ind. Orient. p. 3. c. 5. Cardan. de rerum variet. l. 6. c. 22.

Bauh. H. P. l. 4. c. 25.

cui adhæret certis quibusdam locis muſcus parvus, citrinus aut ſubviridis, ex minutiſſimis filamentis congeſtis, muſco noſtratium arborum non multum abſimilis, ſed breviſſimus. Veſtigia quoque adparent, foliorum alternatim poſitorum. Diviſus eſt in alios, qui etiam craſſiuſculi in quaternos fere minores ſubdividuntur. *Folia* hærent laurinis ſimilia, ſed breviora, craſſitudine alioqui pari. Juglandis foliis particularibus non male quis comparaverit, ex quorum coſta media ſatis inſigni, alii minores nervi ſurſum verſus, ſed in obliquum, per folii ſubſtantiam diſſeminantur. Eadem parte adverſa inſtar foliorum Malabathri ſplendicant, averſa nequaquam. Sed & verrucoſis quibusdam tuberculis juxta pediculos maxime & coſtam obſita ſunt. *Ramorum* extrema, Lauri Tini in morem quaſi in umbellam ceſſant: quibus *floſculi* adhærent perexigui, ſtellati, ob parvitatem ſpecialius vix deſcribendi. *Sapor* ligni nullus: Cortex nonnihil aromaticus, non ſine acrimonia & adſtrictione. *Foliorum* item aromaticus & glutinoſus; ita ut dentium attritu cum ſaliva in mucilaginem abeant. Johannes Haukins Anglus multas ſe in Gvinea vidiſſe dicit, ſed nullas, quæ tam abundanter aquam ſtillarent. Sunt, qui *Ombrion* ſive *Pluvialem* Plinii & Solini inſulam eſſe putant; in qua arbores ſimiles ferulæ, ex quibus aqua exprimitur; ex nigris amara, ex candidioribus, potui jucunda.

Plin. H. N. l. 6. c. 32.

De Laet Ind. Occid. l. 14. c. 8.

VII. *Arbor foraminulenta aquoſo humore plena*, creſcit in Braſiliæ mediterraneis, juxta ſinum omnium ſanctorum locis ſiccis & inaquoſis. Vaſta eſt & patula. Ramis foramina admodum profunda inſunt, quæ æſtivis & hybernis menſibus humore aqueo limpido & ſapido replentur, qui nunquam exundat, nunquam minuitur, nec unde oriatur conſtat. Licet vel quingentis ſub ea hoſpitari & bibere, ad ſatietatem. Habetur & in Nova Hiſpania ex Magvey inciſa & excavata copioſiſſimus liquor.

De Laet Ind. Occid. l. 5. c. 3. Ind. Occid. p. 6. c. 61. & l. 4. c. 30. Bauhin. H. P. l. 4. c. 59. p. 504. ex Cardano Nieremb. H. N. l. 14. c. 113. Cieca p. 1.

VIII. *Ceiba* ſeu *Cerba arbor*, quæ in Nicaragua habetur, tantæ craſſitudinis, ut quindecim homines amplecti non poſſint. *Ligno* eſt fungoſo ut ſuberis; *fructu* lana referto, & ſemine bombacis. Indis ſupra domicilia, quæ plures integras familias capiunt. Erat inter cæteras trifida, cujus ſinguli trunci viginti pedum ambitu cingebantur. Spatia ipſa inter truncos juxta terram totidem pedibus diſtabant; per quæ currus onuſtus duci poterat. Ubi trunci coibant, quadraginta quinque pedum craſſitudo arboris erat. Ab ima craſſioris trunci parte ad locum, ubi primo rami prodibant, pedes octoginta: ſuperior pars, unde rami pendebant absque menſuræ modo. An illius altitudinis ſint, ut nulla virilis lacerti vis, domum in illis ædificatam jactu lapidis attingere poſſit, penes Martyrem qui talia prodit, fides ſit. Scripſit ſane & Plinius tam alte arbores in India ſuis faſtigiis adſcendere, ut ſagittis ſuperari nequeant; eſſeque ad CXIV. pedes quarundam proceritatem.

Arbores Admirandæ.

Chron. Peruanæ c. 12 27. 29.

Linſchott. Ind. Orient. p. 1.

IX. *Arbor in ſummo cacumine tantum frondes gerens*, & quidem minimas, de qua nihil habeo, quod dicam, niſi quod ex ejus trunco integro Canoas Indi ſex ſtruant.

Ind. Orient. p. 1. c. 4.

X. *Licondo* arbor tantæ magnitudinis, ut ſex viri brachiis expanſis vix poſſint circumdare, & tantæ magnitudinis, ut 200. viros cum armis & remis capiat, exque ejus trunco ſcaphæ in regno Congiano conficiantur. At in China ad civitatem Sunghiang invenies arbores, quarum craſſities octoginta hominum amplexum ſuperat; & in quarum trunci cavitate triginta octo recipiuntur.

XI. *Rattiak* arbor, ex qua in Virginia lintres fabricant.

Ind. Occid. p. 3. c. 25.

XII. XIII. *Yga* & *Yuuera* arbores in Braſilia, quas integras cortice illæſo decorticant, exque eo ignibus excalefacto, & in utroque extremo multum incurvato religatis per medium transverſis lignis ſcapham trigina armatorum capacem parant. Eſt ſcilicet Cortex pollicaris craſſitudinis, quatuor pedes latus, quadraginta longus. Ibidem lintres ſinguli ex cortice arborum confecti, quinquaginta homines capiunt. Ex arboris vero *Tuire* vocatæ cortice tiliæ perſimili, funos conficiuntur.

Lerius deſcript. Braſil. c. 14.

Pigafetta in regni Congiani l. 1. c. 14.

XIV. *Gelſomoro*, cujus Cortex in quibusdam Indiæ locis pecunia eſt.

Purchaſ. navig. T. 1. p. 416.

XV. *Arbor Oſtreifera*, quæ in Sierra Liona provenit. Rami in mare propendent, illisque innumera oſtrea adhærent. Fit ejus & in Draci navigatione mentio. Tanta oſtreorum copia, ut folium vix cerni poſſit. Creſcunt & in Gvajana in arboribus.

Admir. Sinæ c. 35. p. 966.

XVI. *Ciennien*, i. e. mille annorum, arbor, quæ in Suchuen urbe Paoning in idoleio Kien civitatis, tantæ eſt magnitudinis, ut ſub uno ramo ducentæ oves ſtare & circumire poſſint, absque eo quod viderentur, licet ad rami initia accederes.

Arbores Admirandæ.

XVII. *Arbor cornigera*, de qua ſub Acacia egimus.

Purchaſ. Navig. l. 9. p. 1537. XVIII. *Arbor* in Sofala, quæ per totum annum arida & ἄφυλλος permanet, ſed ſi ramum etiam decennalem deciſum aquæ injeceris, ſpatio decem horarum germinat & folia viridia profert; ſed & amittit, quamprimum exemeris. Lignum hoc contuſum & in aqua maceratum, ſiſtit ſanguinem.

Purchaſ. l.c. XIX. *Matuui* arbor in Sofala, quæ ſtercus humanum adeo olet, ut vix ferri poſſit. Unde ipſi nomen. Habetur & in India.

Purchaſ. Navig. l. 3. p. 152. XX. *Arbor in Sumatra*, quæ magnum vermem pro radice habet. Sidit ſi decerpere volueris, niſi valide teneas. Augeſcente arbore diminuitur vermis, nec citius figit radices, majorque evadit, quam totus vermis in arborem abiverit. Caudex decerptis foliis exaridus vertitur in lapidem durum & Corallo ſimilem.

Kircher. Artis Magnet l. 3. p. 5. p. 493. XXI. *Arbor Chilenſis*, cujus in foliis vermes primo naſcuntur, qui dum in terram concidunt in ſerpentes tandem mutantur, qualium tota terra plena eſt. Trahit ſcilicet per radices ad ſe ſuccum ſemine ſerpentifero fætum arbor; qui virtute ſolis ſuccoque arboris in vermes, ac inde in ſerpentes tandem animatos degenerat.

Kircher. l.c. XXII. *Arbor Philippinarum inſularum*, cujus folia Orientalem plagam reſpicientia ſalutifera ſunt; Occidentalem vero venenoſa. Diverſitas ſucci in cauſa, quem hæc & illa pars trahit. Sic quædam mala braſſicam olent, quod illam vicinam adſpiciant, ejusque diurna & nocturna effluvia exhauriant, ac modo quodam imperceptibili vectore aëre imbibant. In Peruvia ea arborum proprietas eſt, ut medio anni ſpatio fructus ferant ad latus ſuum Orientale, reliquo ad Occidentale.

De Laet Ind. Occid. l. 10. c. 24. Nieremb. H. N. l. 14. c. 2. XXIII. *Arbor in Hiſpaniola*, quæ auri venas habet. Quacunque pateat e radice iter, *inquit Petrus Martyr*, per apertas mollesque ſcatebras ramos ad ſuperna ſupercilia montis emittit: neque unquam datur quieſcere, donec cœli auram adſequatur. Formare ibi viſo aëris fulgore, bracteas & grumos pro fructu animadverterunt. Hæ ſunt, quæ per univerſam diſſeminantur inſulam, per alluvies raptata ad ima, de natura ponderoſorum. Non autem illic procreari putant, ubi leguntur in ſicco præſertim; in fluminibus aliter. Radicem arboris aureæ tendere ad terræ centrum, inquiunt, & ibi coaleſcere: quoniamque profundius effodiatur, eo truncos reperiunt craſſiores, ſi per montis ſcatebras liceat. E ramis filo ſubtiliores aliquos captant, digitos æquantes, alios pro ſciſſurarum hiatu. Accidit & incidiſſe in cavernulas auro fultas. Per ramorum tamen adſcendentium vias, quibus repletis ex ſubſtantia trunci ſerpente, ab imo carpit ramus qua pateat. Intercipitur ſæpe ſaxi ſoliditate, in cæteris tamen rimis nutritur ex halitu & virtute radicum. De *vitibus auriferis* dicemus alibi.

XXIV. *Borachera* arbor, cujus foliorum ſuccus ex aqua ſumtus inebriat. Admirandi *floris* eſt; excedis lilium, æquat albedine. Odoriferus eſt, longus, extenſus, vacuefactus, ſine foliorum diſtinctione in extremitate. Nieremb. H. N. l. 14. c. 10.

XXV. *Arbor in Orcadibus & Hibridibus inſulis anatifera*, quæ *triplex* apud Auctores occurrit. Ex *unius* ligni putredine vermes & ex his Anates viventes & volantes gigni creduntur. Ex *alterius* fructibus conopini ſimilibus, foliis involutis, anates immediate quibus etiam in quadrageſima uti licet. *Tertiæ* folia ſi decidant ſuper terram in aves volantes, ſi in aquam in piſces mutari putantur, pingitque figuram Duretus. Egi de ea in Admirandis, oppoſuique Mayeri diſquiſitionem, in qua cauſas inquirit. Fit forte, Kirchero conjiciente, ut, cum tractus Septentionalis infinitis fere Anatibus plenus ſit, innumeram ovorum multitudinem fruſtis iſtis glacialibus exponant, quæ cum glacialium undarum agitatione fracta vitellisque diffuſis, ventorum ope, in Hebrides primum obvias inſulas adferantur, materia ſemine anatum productivo fæta arbuſtis quibusdam, putridarumque navium fragmentis adlapſa, ibi tandem ſive terræ locique, ſive inſita quadam arbuſtorum ſucco virtute, in vermes primum, deinde in alatas volucres animentur. Simile quid in China ſub Vuting ad lacum Haniao accidit. Folia cujusdam arboris in nigras mutantur aves. Kircher. Artis Magnet. l. 3. p. 493. Admir. Sinæ p. 1036.

XXVI. *Arbor in Borneo inſua*, cujus folia ſi ſupra terram cadant, in vermes convertuntur. Facit ejus Fumee mentionem. Fumee in Hiſt. gener. Ind. apud Bauhin. H. P. l. 4. c. 58. & 60. p. 503

XXVII. *Arbor muſcarum ſplendentium*, quæ noctu examine muſcarum cingitur, quarum quæque radiantem lucem de ſe ſpargit, non aliter ac ſi plurimæ candelæ circa lucem accenſæ eſſent.

II. FRUTEX duplex eſt, *Scythicus* & *Antipatheticus*.

I. Fru-

Scalig. Exerc. 181. f. 29.

I. Frutex Scythicus, dicitur *Borametz*. Ex femine femini Melonis fimillimo minus oblongo, apud Tartaros Zavolhenfes producitur. Crefcit agni figura ad ternum fere pedum altitudinem; quem pedibus, ungulis, & toto capite, præterquam cornibus repræfentat. Pro cornibus *pilos* gerit, fingularis cornu fpecie obducitur tenuiffimo cornu, cujus detracti ufus incolis ad tegmina. Dulcore eft admirabili; feruntque internam pulpam gamari referre carnem; & ex vulnere manare fanguinem. *Radicem* exfertam furrigit ad umbilicum usque; illudque miraculi facit magnitudinem, quod, quando vicinis obfidetur herbulis, tam diu vivat quafi agnus in læto pafcuo; abfumtis illis contabefcat & intereat. Adpetitur a lupis, ab aliis beftiis, quæ carnem vorant non item: quod quafi condimentum atque intritum, inquit Scaliger, ad fabulæ & agni allufionem adjunctum arbitror. Simplicem putat Kircherus plantam. Sunt Orchides & apiformes & anthropophoræ; quarum iftæ hominis nudi, formam capite, brachiis, & pedibus, imo fexum mentiuntur. Eft certi generis Perficum pomum, cujus extrema fuperficies alba lanugine inducta, dum inciditur, liquorem fanguinis inftar fundere videtur. Minuuntur circumfitæ plantæ, quod humorem illis debitum tyrannica quadam violentia ad fe pertrahat.

Kircher. Artis Magnet. l. 3. p. 504. novæ edit.

Kircher. Artis Magnet. l. 3. p. 510.

II. Frutex antipatheticus in Mexicana provenit. Punico malo eft non abfimilis, ejusque tenerioris virgæ certa ratione fectæ partes, occulto quodam odio ita fe averfantur, ut fimul ne violenter quidem contineri poffint, fitque ibi paffim puerorum jocus.

III. HERBÆ funt variæ, quas per faturam recenfebo.

Joseph. de bello Judaico.

I. Radix Baharas, in Judæa colore flammæ adfimilis, & circa vefperam veluti jubare refulgens, quæ accedentem & evellere cupientem tam diu refugit, nec prius fugam fiftit, quam urina muliebri aut menftruo fanguine confperfa fuerit. Eadem forte eft cum Aglaophotide feu Cynospafto terreftri Æliani; Marmaritide Democriti; Cynocephalea & Ofiritide Appionis; Moly Homeri; & Pæonia Galeni.

Nieremb. H. N. l. 14. c. 32.

II. Herba Peruana, quæ vitam & mortem ægris indicat. Si mœfti & anxii funt, dum ramum tenent, moriuntur; fi læti, fanitatem recuperant. Earundem & *Teoamatl* virium. Nam fi fuccum ejus evomunt ægri, fignum mortis eft; fi non, vitam promittit.

Arbores Admirandæ.

III. Cahobba herba, cujus pulveris contufi tanta vis eft, ut fenfum omnem fumenti illico tollat. Tabacum putat Nierembergius.

Purchaf. navig. T. 2. p. 1169. Nieremb. H. N. l. 14. c. 112.

IV. Herba Æthiopica, a qua venenatæ cochleæ ita abhorrent, ut locum, in quo crefcit, hominesque, qui eam ferunt, fugiant: nec quicquam morfus opus, fi fuccum fuperfuderis.

Admir. Sinæ c. 32. p. 863.

V. Herba Quei, in Xenfi, apud Sinenfes, quæ comefta citiffime triftitiam pellit, rifum & lætitiam parit: potiffimum quæ in monte Nieuxieu crefcit.

VI. Herba Hoaco, quæ apud Cin civitatem in Pochung monte, in regno Sinarum, crefcit, & comefta fteriles reddere putatur.

VII. Herba Lungfin, quæ ab equis devorata, robur ac velocitatem tribuit. Nafcitur in infulis fub Xantung & urbe Cincheu.

VIII. Herba mille annorum, quæ aqua macerata & epota albos crines in nigros commutat, atque ad vitam producendam conducit.

IX. Herba Pufu, quæ inter medicas pro immortali habetur, quia femper virens domi adfervatur.

Admir. Sinæ p. 864.

X. Herba afbeftos, quæ in regno Tanyn fupra lapides nafcitur. In ignem conjecta non exuritur, etiam diutiffime relicta. Ignefcit quidem; fed educta, priftinam nigredinem recuperat, ad cinericium colorem nonnihil declinantem. Aquæ injecta in lutum abit, ftatimque corrumpitur.

Admir. Sinæ p. 865.

XI. Herba Chifung, quæ in Quantung ad Kienchieu prodit. Ex ejus nodulis colligunt nautæ, quo menfe & quot toto anno fint futuræ tempeftates. Hoc numerus, illud geniculorum inter fe diftantia oftendit.

XII. Herba Tu, ex qua fub Quangfi in Chincheu incolæ pannos fericum ipfum fuperantes conficiunt.

Reccus R. M. N. H. l. 4. c. 32.

XIII. Herba fentiens, quæ ab Arbore pudica diverfa, in infulis Philippinis reperitur. Producit e fingulis *radicibus* decem aut duodecim *caules* rectos, pennæ gallinæ craffitie, fingulis duodecim *folia* quatuor ordinibus inter fe diftantia intervallo fex digitorum transverforum, & fimilia Raphano. *Flores* cærulei linguæ pafferis, antequam fe pandant, fimiles, qui poft in tria minora folia dividuntur. Tantopere contactu humano offenditur, ut fi primoribus digitis fumma plantæ folia contingas, ftatim quafi contriftari aut alto fomno opprimi videatur, caduntque omnia, fi fecundo attingas. Trunci contacti rumpuntur & concidunt:

Arbores admirandæ. cidunt: præcisi nigredinem contrahunt, ac si exusti fuissent. Si ipsam plantam adflaveris, excutit folia & disrumpitur: non item, si virga aut baculo attingas. Insipida est, & nullius in Medicina usus.

Lerius descript. Brasil. c. 13. *XIV. Pindo herbæ* caules aut palmarum rami ad januas ædium.

XV. Herba attractiva in insula Zeilan, quæ duo ligna in medio eorum posita conjungit. Ita vero ab ea trahuntur, ut vix violentiæ possit resisti, si ligna teneantur, etiam viginti passuum distantia. Huic similis in Bengala, quæ alia ligna non secus ac magnes ferrum sibi conjungit. Hisce adde, quæ Helmontius de herba passim obvia tradit; conciliare ad aliquot dies amorem, si manu, in qua contrita & detenta intepuit, alterius manum, donec intepescat, detinueris, probasseque in catulo peregrino.

Kircher. Artis Magnet. l. 3. p. 5. p. 510. edit. recent. Helmont. de magnet. vulner. curat. p. 753.

Ind. Orient. p. 4. c. 17. *XVI. Cornu plantabile*, de quo apud Linschottanum habemus. Provenit in Goa insula, ad civitatem ejusdem nominis, juxta murorum terminos, loco ubi omnis generis pecudes mactari solent, & cornua passim abjecta jacent. Agunt successu temporis radices, medulla quasi in plurima filamenta dissecta, protuberante, & hoc modo se terræ insinuante. *Radix* brassicæ similis, aliquando duas tresve spithamas longa.

Admir. Sinens. p. 881. *XVII. Peci fructus Sinensis*, cum quo si simul cupream monetam ori immiseris, eadem qua fructum facilitate dentibus comminues, ac in pulpam comestibilem rediges. Magnitudine est Castaneæ, figura rotunda pelle subtilissima pulli coloris; nucleo, cui caro candidissima, plena succi, acidi saporis, nostris pomis paulo durior. *Nascitur* per totam regionem urbis Kiahing in Chekiang aquis stagnantibus.

XVIII. Teng vimen Sinense, quod in Quangtung crescit, & a Lusitanis *Rota* adpellatur. Funem a natura contortum dicas, quod in maximam extendatur longitudinem, ac veluti funis per terram & montes prorepat. Spinis horridum est, *foliisque* oblongioribus viret, vix digiti crassitie, & tamen sæpe ad integrum stadium diffunditur, tantaque per montes copia, ut inter se intricatæ stirpes etiam cervis impervium reddant. Parantur ex eo funes & rudentes pro navibus, licia, vittulæ tenuissimæ, storeæ, lectuli & pulvinaria. Insula Hainan præstantissimum profert, quod *Rotam albam* adpellant. Et hæc de Arboribus sufficiant. Si in tanta copia & varietate alicubi erratum est, & forte aliquando una pro altera posita, non est, quod mireris Lector. Vel tot uni plantæ a barbaris imposita nomina, eaque vel sono ipso horrida, deducere scriptorem in devia possunt. Gratia interim Tibi sanctissime JESV. Largire ut & reliqua bono humani generis, cum Tui Nominis gloria absolvam!

Admir. Sinens. p. 881. Atlas Sinensis, p. 143.

MAN-

MANTISSA
AD
HISTORIAM DE ARBORIBVS.

Quia Flora Sinensis a Michaële Boym S. I. Presbytero edita, & ante quadriennium a nobis visa, nunc demum ex Bibliotheca Illustris Baronis Nostitzii, Ducatuum Jaurensis & Schweinitzensis Præfecti, literatorum patroni, a me obtineri potuit: ideo nec plantæ, quæ ibi describuntur, suis locis inseri potuerunt. Quamvis vero quædam ex his inter nostras Exoticas occurrant, malui tamen omnes dare, ut varietatem, si quæ in descriptione & iconibus occurret, primo statim intuitu observare possis. Sunt autem traditarum ab eo arborum & fructuum undecim. *1. Fan yay Cu. 2. Kia giu. 3. Li-ci Lumyen. 4. Giambo. 5. Pi-pa. 6. Cieuko, 7. Po-lomie. 8. Supim. 9. Tata. 10. Duliam. 11. Innominatus fructus.*

I. Fan yay Cu fructus & arbor in India *Papaya* vocatur, a Sinis *Fanyaycu* dicitur, copioseque in Sinarum *Haynan* Insula progignitur; nec non in Junnan Quam-Asy, Quam-tum Folcien, Australibus Provinciis: *Arbor* ex ipso trunco, qui porosissimus est, multos producit fructus, singuli magnitudine superant magnum Melonem, interius carnem habent rufam dulcissimi saporis, adeoque mollem, ut cochleari possit accipi, frigidæ putantur esse qualitatis, pruritumque carnis, si multum quis de fructibus ipsis edat, compescere, generationique obstare. Propullulat & ex seminibus sui fructus, & ex virgultis, quæ ad radicem progerminat arbor; sæpe videntur in eadem arbore & flores, similes liliis gemmantes immaturi & virides fructus & maturi flavescentes; extra ordinarium habet, quod ramos nullos gignat, sed sola folia in vertice, & quod ex trunco, ubi illa incipiunt, albos flores, atque ex illis fructus producat; nullum tempus anni maturitati determinatum habet, & ea propter quolibet mense maturi aliqui fructus possunt reperiri. Tamen Decembre & Januario plures ex fructibus in Indiis maturescunt; si vero folium vel partem trunci terræ injicias, agit radices facile, celeriterque in arborem magnam excrescit. Fructus & folia arboris atque ipsa arbor onusta fructu gratissimum adspectum conciliat universis.

II. Kiagiu seu Kagiu apud Sinas non reperitur, verum in Regnis, quæ Sinarum olim fuerant, abundanter provenit: & crediderim adlatum in Junnan & Quam-si atque Insulis Sinicis posse produci. Arbor est magna foliis pulcerrimis & semper virentibus. Fructus imitatur pomum, flavum vel rubicundum, ubi maturescit odoriferum, verum pomi succus agrestis est, & caro, si comedatur, guttur mordet. Duabus vicibus apud Indos in eodem anno fructum gignit, ex flore primo semen & producto semine postea pomum educit, quod stomachale & corroborativum est ventriculi, si cum vino vel sale comedatur. Interius hic fructus nullum semen habet, sed in vertice illius ad instar nuclei prominet, quem cortex glaucus, albam carnem & solidam recondens, instar Castaneæ amygdalæ nucis cooperit, saporem earundem si elixetur referens. Indi & Lusitani nucleis dictis loco amygdalorum ad conficienda dulciaria interdum utuntur. Februario & Martio, Augusto & Septembre mensibus maturescit.

III. Li-ci & Lumyen arbores atque fructus, solum apud Sinas reperiuntur, atque non nisi in aliquot Australibus Provinciis: Li-ci fructus corticem sicut depictum vides, in modum piniferæ arboris fructus refert, sed Lum-yen lævissimam pelliculam habet, uterque sapit fraga & uvas. Sinenses siccos fructus hyemis tempore venales deferunt in allas partes. Vinum etiam ex fructu utroque suave conficiunt. Julio & Junio mensibus maturescunt; illorum nuclei inserviunt pro medicina: Sinenses pulverem ex illis fructum bibendum præbent ægrotis. Sic dicti fructus sint sylvestres, nucleos grandes & de subacida carne parum, si transplantati nucleos exiguos, & de carne dulci plurimum habent. Caro est coloris unguium humanorum, ut autem pluribus diebus con-

conserventur recentes, salita aqua depositi ex arbore adspergitur, & durant multorum dierum spatio, abstractoque cortice, recentium saporem fructuum præstant, Li - ci creditur esse fructus calidæ qualitatis, Lum-yen vero temperatæ.

IV. *Giam-bo* arbor & fructus duplicem habet speciem. Nam & rubri & albi coloris in Indiis & subflavi rosarum fragrantium redolent odorem; in Malaca, Macao, & Sinarum Insula Hiamxan reperitur. Prior species florem purpureum, posterior alboflavum habet; Truncus & rami cinerei coloris, folia pulcerrima lævia ac uno palmo longa, triumque digitorum lata sunt. Fructus ipse magnus, plane sicut pomum, frigidissimæ qualitatis, albam, subtilissimam, & spongiosam *carnem*, quæ nec prorsus dulcis, nec prorsus acida, continet. In eodem ramo flores, fructusque virides atque maturi alii simul videntur. Solent illos in principio prandii comedere; sitim nimii æstus tempore exstinguunt egregie, pro febribus & colericis morbis, ex hoc fructu *conservam*, (ut vulgo vocant) præstantissimam faciunt in Indiis: loco seminis rotundum nucleum recondit interius; ejus caro solida viridis est cooperta pellicula, fructus adspectu pulcer, vel totus ruber, vel totus albus, vel partim rubeus, partim albicans. Verum *Giam-bo* flavi coloris, duos nucleos, aut potius unum in duos distinctum recondit, & coronam malo granatorum, vel ut propriissime loquar, rosarum, cum fragrantissimo odore refert. *Caro* illius dulcissima & porosissima est. Rubei coloris *Giam-bo* apud Indos Novembri & Decembri, Flavi autem, alicubi Martio, alicubi Julio mensibus producuntur.

V. *Pi-pa* arbor & fructus apud Sinenses nascitur, cum viridis, maturescit & ad flavum colorem declinat. Nostratia pruna sapore imitatur, arbor pulcerrimis foliis & floribus conspicua, jucundum præstat adspectum. *Officulum* solidum & ovalis figuræ habet. Plerique colligunt fructum in Februario & Martio, dulcissimi est saporis, & pelliculam similem prunis continet.

VI. *Cieuko*, fructus Sinice, ab Indis atque Lusitanis Goyava nominatur, inassuetis Cimicum fœtorem videtur redolere, revera tamen aromaticum acutum odorem fragrat, & ab illis ipsis, quibus fœtebat, postea expetitur, cumque stipticus & calidus sit, sistendo fluxui ventris, & stomacho corroborando valde prodest. Officula lignea & plurima interius, fere figuræ rotundæ recondit, ex quibus arbores propagari possunt, quod si etiam abscissum ramum in terram defodias, idem & celerius obtinebis. Maximam copiam fructuum rami producunt, & folia omnino odorifera gignunt, quæ si atterantur, spirant gravius, & pro calidis morbis medicinalia esse creduntur, vocatur a Lusitanis alio nomine Pera, quod figuram Pyri Europæi repræsentet. Apud Indos Novembre, Decembre, immo & reliquis mensibus reperiuntur, apud Sinas Macai præcipue Junio & Julio progeneratur.

VII. *Po-lo-mie*, a Sinis, & *Giaca* a Lusitanis vocatur fructus & arbor, quæ illud admirabile habet, quod unum, duos, aut tres fructus miræ magnitudinis in trunco tantum producat. Sæpe singulis deferendis singuli homines sunt necessarii. *Cortex* fructus pungit, atque si viridibus scateret sentibus: discissus vero, viscum album qui cellulis reconditos favos & melleos fructus adglutinat, plurimum defert, & præcipue ad interiorem cavitatem corticis. *Nucleus* illius (quemadmodum pictum vides) elixus Castaneam dulcem sapit. *Fructus* unus, vel, ut verius dicam, plures in uno reclusi, decem seu viginti hominibus ad comedendum sufficere possunt. Figuræ est Ovalis, & magnitudine ac gravitate superat maximam Cucurbitam; Neque abs re quidam saccum repletum melleis sacculis, recondentibus nuces Castaneas adpellavit. Sapore Melonem præcellit. *Caro* illa melior, quæ durior, diciturque a Lusitanis *Cocobarca*. Maturuisse fructum conjiciunt, si illius cortex sit mollis, nam si adhuc durus sit, vel in arbore illum sinunt maturescere, vel depositi exspectant cum tempore mollitiem & maturitatem. Majo & Junio sine floribus generatur.

VIII. *Su-pim*, arbor & fructus apud Sinas tantum nascitur, est & aurei & purpurei coloris, magnus pomum excedit, *carnem* mollem & rubeam cum simili pellicula refert; *officula* hinc inde interius abscondit; cum siccatur ficubus Europæis simillimus est, & per multos annos conservatus, a Sinis Medicis sæpenumero in pharmacis adhibetur. Egregius profecto *fructus*, in Quam-tum & Junkim regionibus Januario, Februario & Martio, sed in Xen-sy, & Honan, aliisque septentrionalibus Junio & Julio, & Augusto maturescit. Arbor onerata purpureis hisce pomis gratissimum exhibet adspectum, quæ ne ab avibus

bus decerpantur, continuis vigilis custodiuntur.

IX. *Tata*, fructus & arbor in Indiis & potissimum agro Malacensi reperitur, qui Sinis olim tributum pendebat, ideoque Sinicus fructus optime dici potest, & quod etiam in Sinense solum translatus uberrime germinet; viridem corticem & piniferum habet, sed interius carnem liquidam nivis ad instar albam, sapore superat dulciarium, quod Lusitani adpellant *manglar Reale*, in multis cellulis *Ossicula*, nigra solida recludit; alicubi Octobre & Novembre, alicubi Februario & Martio mensibus maturescit. Quanto major fructus, tanto melior & pretiosior putatur.

X. *Duliam*, arbor eadem est cum Durione Acostæ; sed icon differt.

XI. *Innominatum* vocavi fructum, inquit P. Boym, quia illius nominis Sinici non memini. Vidi illum primum in Insula Sinarum Haynan, & postea in provincia Quam-tum. Arbor procera, *folia* maxima, quæ medium hominem contegere possunt, producit; hoc admirabile habet, quod media radice telluri inhæreat, ex alia autem parte radicis patente, *flores* rubros & simul *fructus*, similis Europæis ficubus progenerat, qui cum maturescunt, rubent paululum; sed interior caro & sapor illorum figuram & saporem ficuum repræsentat. Julio & Augusto maturescunt.

Claudat agmen hoc *Arbor febrifuga Peruviana*, quæ incolis *Gannanaperide*, Hispanis *Palo de Calenturas*, seu lignum febrium vocatur. Cortex illi colore ferrugineo, sapore amaro, Gentianæ non valde dissimilis, Peruanis *China* seu febris dictus. Et hic in usu est contra *febres intermittentes*, in pulverem redactus, venalisque Romæ apud Patres Societatis prostat. Sumitur subtilissime tribus & per cribrum pollinarium trajectus, drachmarum duarum pondere, tribus circiter horis ante paroxysmum, in phiala vini albi generosissimi infusus. Adsumitur ingruente febrili horrore, primoque paroxysmi vel levissimo indicio: committendusque æger lecto. Compertum experientia longa, omnes fere illos liberatos, qui eo purgato primum corpore usi sunt: nec ullo alio medicamento per quatuor dies ab adsumtione propinato. Si recidiva subsequitur, crassioribus pulveris partibus imputandum est. Longa ideo maceratione, 40. nempe, vel quinquaginta horarum opus, & ut per telam exprimatur. Raro propinatur altera vel tertia vice. Potest ex eodem liquor per destillationem parari earundem virium. Vide apud Bartholinum plura.

ICONES, *ex Flora Sinensi.*

Fan yay Cu seu Arbor Papaya. A.
Muza ex Flora Sinensi. B.
Lici arbor cum fructu. D.
Giambo arbor cum fructu. F.
Pi-pa arbor Sinensis. I.
Cieuko, seu Lusitanorum Goyava.
Po-lo-mie seu Gjaca Lusitanorum.
Su-pim Sinensium. M.
Ya-ta cum fructu.
Duliam seu Duriones Boymi. O.
Innominatus fructus Sinensis. P.

De Ceraso Sinensi

Ex Atlantis Majoris Tomo Sinensi p. 119. a.

Quod nos in ingentem sæpe perduxit admirationem, est illud, quod pinguedo in arboribus crescat, ex qua, veluti e sevo, candelæ optime albentes, tactæ manum non polluentes, exstinctæque fœtorem non emittentes, a Sinensibus Kieuyeu vocatæ, parantur. Arbor est satis magna, piris nostris folia & figuram non dissimilis; album edit florem, ut cerasus; florem insequitur bacca admodum rotunda, cerasi magnitudine, corticem tenuem & nigricantem induta; caro contenta albet, quod, baccis maturitatem adeptis, per corticem rimam concipientem videre est. Baccas has colligunt, &, si in calida aqua coquantur, caro dissolvitur; exemplo tamen a refrigeratione iterum, uti sevum, congelat: Tunc residuus est nucleus, quem imponunt aquæ, uti Nos olivas, ut oleum exprimere queant, quo tamen non pro cibo; sed in lampadibus utuntur. Hyberno tempore folia hujus arboris plane, ceu cuprum, rubescunt; hæcce arbores, cum integræ sylvæ his refertæ oculis nostris sæpe sese obtulerint, rubicunda sua pulcritudine Nos delectaverunt. Tandem decidunt folia, præbentque, cum pinguedinis quiddam habeant in se, mirum quantum laudabile vaccis & ovibus pabulum.

INDEX
IN HISTORIAM NATVRALEM
DE ARBORIBVS, LIBRIS HIS DECEM COMPREHENSAM.

A.

Amyg-

INDEX.

INDEX.

Genista

H.

I.

K.

L.

 Lichen

T.

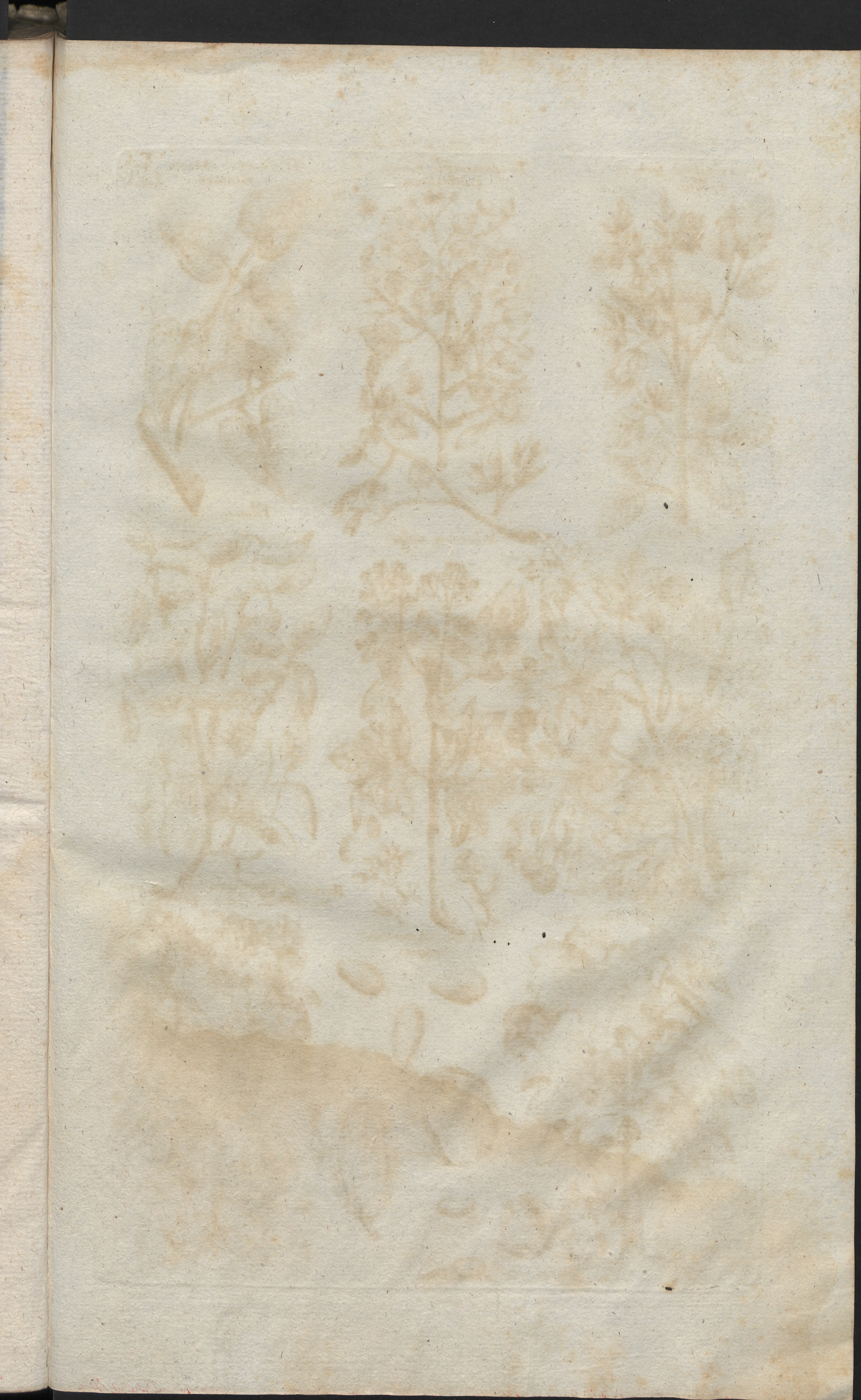
V.

W.

X.

Y.

Z.

Tab: LXIV

Ostria vlmo similis frutu in vmbilicis.
Platanus.

Tilia fæmina folio minore Lindenbaum.
Viburnum vulgo.

Tilia mas folio maximo montana
Foliaceis.

Ricinus Americanus.

Ricinus Americanus major.

Ricinus Vulgaris
Wunderbaum & Creutzbaum

Tab: LXV

Sassafras Wiňanek sassafras.

Fructus Exoticus Ricino similis

Hucipochotl seu Ricinus Americanus scandens

Mazaxocholli Nardi.

Berberis Alpini Cretica.

Berberis dumetorum

Grossularia sylvestris non spinosa fructu nigro.

Grossularia non spinosa sylvestris

Grossularia non spinosa rubra.

Mureci Paranambucensium.

Ribes Rawolfij Congener plants.
Sambucus Vulgaris.
Holderbaum Holunder.

Ribes Arabum folijs petasitidis

Sambucus arborescens racemosa rubra.

Sambucus similis non lacineata

Frutex innominatus Brasiliensis Primus . Marg:

Sambucus aquatica flore simplici

Sambucus arborescens lacineata

Ibapurunga Brasiliensium.

Enguamba Vrapavensium

Sambucus aquatica flore globoso pleno.

Laurus Latifolia mas.

Laurus Latifolia fœmina.

Laurus domestica tormi folia Lorberbaum.

Laurus silvestris folys Comi fœminæ sub sirsutis

Laurus tenvifolia serrata promintoris. Bonæ Spei

Laurus fœmina.

Laurus Cretica Alpini
Arbor Lauri foliæ Guineensis.

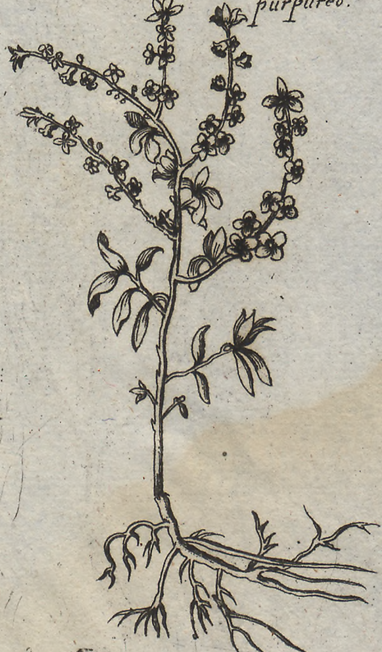

Laurus silvestris folijs venosis.

Arbor Innominata Brasiliensis.

Laurus Indica.

Laureola folio deceduo flore: purpureo.

Laureola perpetuifolia flore viridi.

Arbor Beretine Insulæ.

Tab: LXIX

Nextaalpe Nardi.

Thimelæ folijs glabris.

Chamelæa sirsute.

Thÿmelæa folijs acutes Capitulo succise

Chamelæa tricoccos.

Thÿmelæa folijs lini.

Thimelæa folijs caudicantibus serici in starmollibus.

Thimelæa folijs scali Lanuginosis satsis

Thimelæa folijs Chamelææ minoribus sub sirsut.

Tab. LXX

Cneorum album folio oleæ argenteo molli
Myrtus Latifolia Romana.

Thimelæa affinis facie exterium
Myrtus Comunis Italica
Myrten Baum & Welsch;
Heidel Beern.

Thimelæa tomintosa folijs secti minoris.
Cneorum album folio argenteo molli.

Myrtus Latifolia Belgica.

Myrtus Latifolia folijs laurinis. Bætica

Myrtus angustifolia Bætica

Arbor tristis Clusÿ prima.

Arbor tristis malacensis Acostæ.

Myrtus angusti folia folÿs minimis & aueronatis.

Hoitzxochitl. Tototepecensium.

Cambui Pernambucensium. fruticescens.

Arbor tristis Clusÿ secunda.

Vitis Idea folÿs oblongis albicantib9.

Vitis Idæa folÿs oblongis eronatus fructu nigricante angulosa.

Ruscus. Meüsdorn.

Vitis Idæa folijs carno: sis veluti punctatis.

Vitis Idæa folijs sub rotundis exalbides.

Vitis Idæa folijs sub rotundis non crenatis baccis rubris Heidelbeer.

Vitis Idæa palustris.

Buxus arborescens Buxbaum.

Vitis Idææ affinis polifolia montana.

Chamæ buxus seu Wald buxbaum. Chamæ pixos

Chamæ buxus flore colutea.

Tab: LXXIII

Nana hua Quahuitl Hociacotlea sium.

Olea silvestris. Olivenbaum.

Olea sativa. Oelbaum.

Vitex latiore folio.

Vitex folijs angusteoribus Cañabis modo dis posites.

Embira Brasiliensium.

Ligustrum Aegiptiæcum angusti folium.

Phyllrea Latifolia lævis.

Ligustrum Germanicum Hartrigel.

Phillirea folio aleterni.

Phillirea folio leviter serrato.

Phillirea latifolia spinosa.

Philyca Elatior

Phillirea angustifolia prima.

Phillirea folio ligustri.
Amaz quilitl.

Rhamnus flore candieante spinis oblongis.

Celastrus Theophrasti.

Philÿca humilibr.

Rhamnus flore herbaceo baccis: nigris

Rhamnus flore purpureo folijs salsie.

Rhamnus II. Discoridis mon: speliensium

Rhamnus folio subrotundo fructu compesso

Rhamnus folio salicis angusto fructu flavescente

Rhamnus folio salieis angusto fructu flavescente.

Tab: LXXVI

Rhamnus Catharticus folio oleæ.

Rhamnus Catharticus vulgaris.

Rhamnus folijs oblongis serratis.

Lycium Italicum.

Lycium buxi folio

Rhamnus Catharticus minor.

Lycium Gallicum Dalechampij.

Lycium Italicum Bodæi stapelij

Lycium Italicum Bauhini.

Tab: LXXVII

Lycium Creticum.

Lycium Indicum putatum Alpino.

Lycium Indicum primi facie.

Rubus Idæus spinosus

Rubus major vulgaris Brombeeren.

Lycio affinis Aegiptiaca Agiabalid.

Chamærubus Spinosus fructu Cæruleo.

Rubus Exoticus.

Rubus Idæus lævis valentinu

Capparis spinosa Fructu minore folio rotundo.

Chamæ rubus folijs Ribes Anglicus.

Chamæ rubus saxatilis

Capparis portulacæ folio.

Capparis officinarum Cortex.

Capparis spinosa folio acuto.

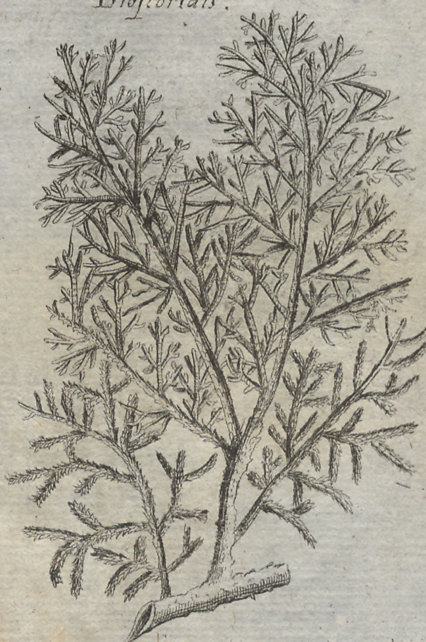
Sabina folio Cupressi prima.

Sabina folio Cupressi altera.

Sabina Tamarisci folio Dioscoridis.

Tab: LXXIX

Cedrus cupressi folijs media majoribus Baccis.

Iuniperus major cærulea

Lignum Exoticum ab arbore Americana oxyacanthæ simili re sectum.

Cedrus eadem Bauhini.

Iuniperus montana minor folio latioro fructu longiore.

Iuniperus major bacca rufescente matthioli.

Cedrus Cupressi folijs Baccifera major fructu flavescente

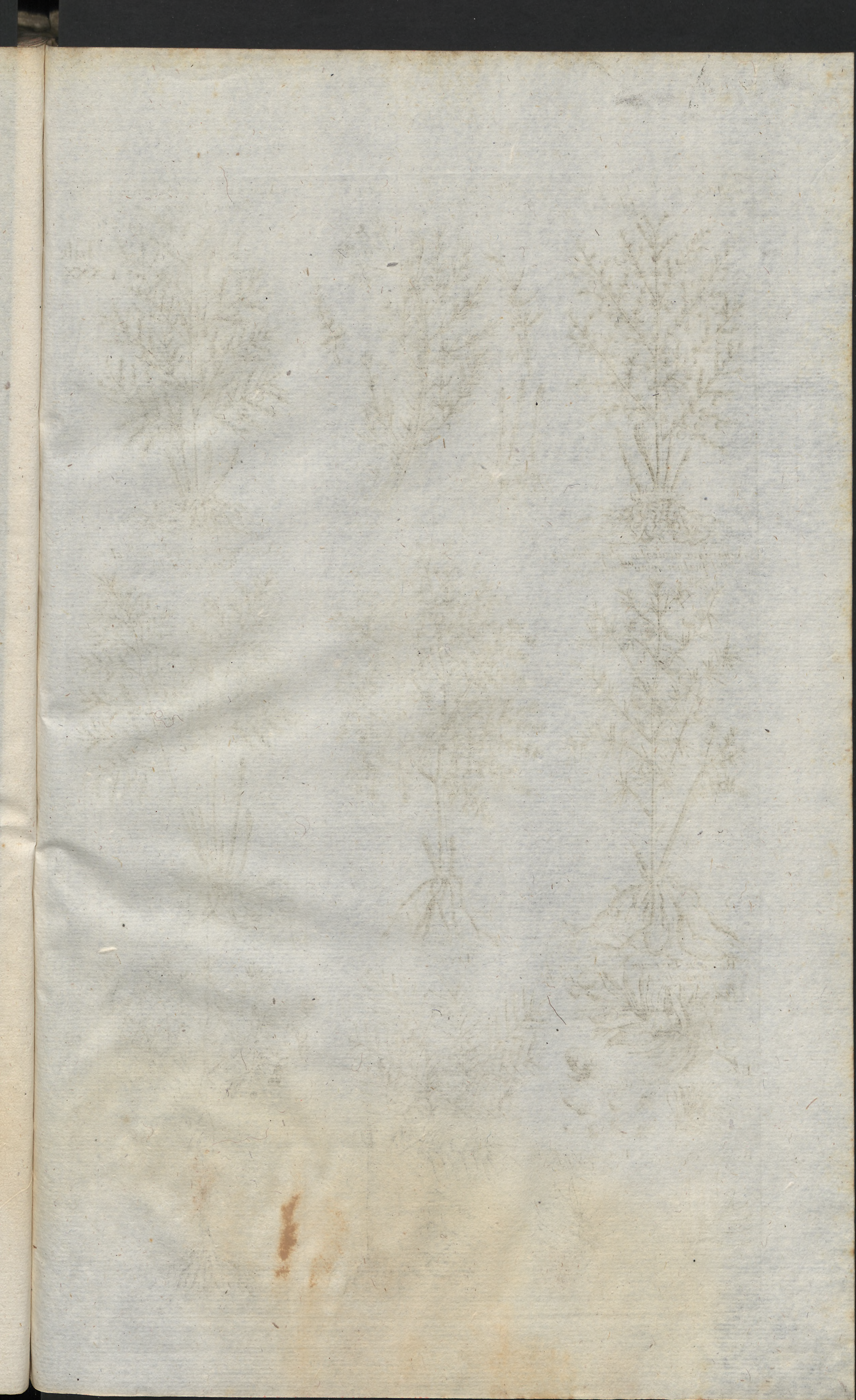

Iuniperus vulgaris fruticosa Weckholder.

Iuniperus major bacca rufescente Clusij.

Asparagus molli et tenuissimo folio.

Asparagus molli folio sativus platy caules.

Asparagus molli folio sativus vulgaris Zame Spargen. Garten spargen.

Asparagus aculeatus alter tribus e vel quatuor spinis eundem exortum.

Asparagus aculeatus petræus

Asparagus marinus, molli et Crassiore folio.

Asparagus aculeatus spinis horridus.

Ramulus Taxi cum Baccis Cævis et monstrosis foliosis

Taxus.

Baccæ rotun de ex mathiolo. Glandes et flores Taxi.

Baccæ ex Camerario

Ramulus cum floribꝫ ex Lobelio.

Yecolli Terentÿ

Fructus Draconis arboris ex monarde.

Draco arbor.

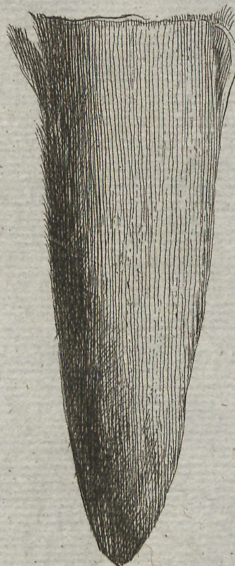
Rhus folio vlmi.

Fraxinus excelsior Eschbaum.

Folium prægrande ex Indÿs allatum.

Cotinus Plinÿ.

Cocconilea.

Rhus myrtifolia Monspeliensis.

Guabiraba.

Azederactz

Quauhxiotl Terentij.

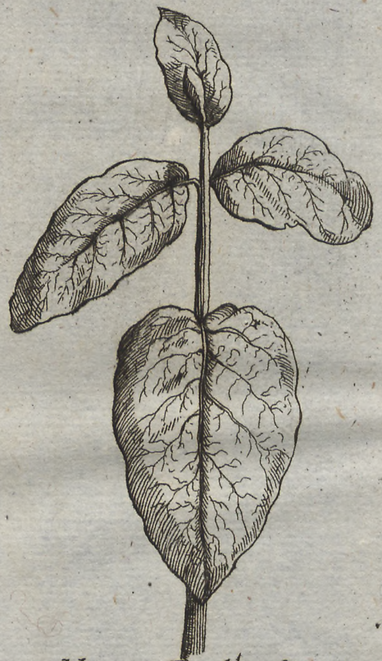
Caaghiyuyo Brasiliensium

Arbor v fera Tabacensis.

Guabiraba.

Tangaracæ prima species.

Tangaracæ secunda species.

Manaea Brasiliensium.

Tangaracæ flores et folia.

Copalxihuitl. Teotehuacanorum

Totocapolin Terentij.

Aninga Peti Brasiliensium

Lentiscus Pervana seu molle arbor.

Lentiscus vulgaris Mastixbaum.

Moringa.

Lentiscus Brasiliensis seu Aroeira.

Arbor thurifera.

Inimboy Brasilianorum

Bonduch Indorum.

Terebinthus peregrina fructu majore. Pistaciæ similis eduli.

Terebinthus vulgaris. Terbenteinbaum.

Thuris limpidi folium.

Balsami Arbor Mathioli.

Balsamus syriacus rutæ folio.

Terebinthus peregrina fructu minore cæruleo eduli.

Maripendæ folium.

Carpobalsamum officinarum.

Xilobalsamum officinarum.

Copaiba

Gabueriba seu Cabureiba.

Hoitziloxitl.

Tabuelilocan Ximenis.

Arboris Bdelli feræ truncus.

Thus. Weÿrauch.

Arbor liquidambar.

Caopia

Icicariba Brasiliensium

Hol qua huitl. seu arbor Chilli.

Arbor Tecomachace

Arbor resinifera Tabascensis.

Arbor gallio pifera prima.

Arbor laccifera Huatepecensium

Arbor galliopifera secunda

Copal quahuitl.

Icaiba.

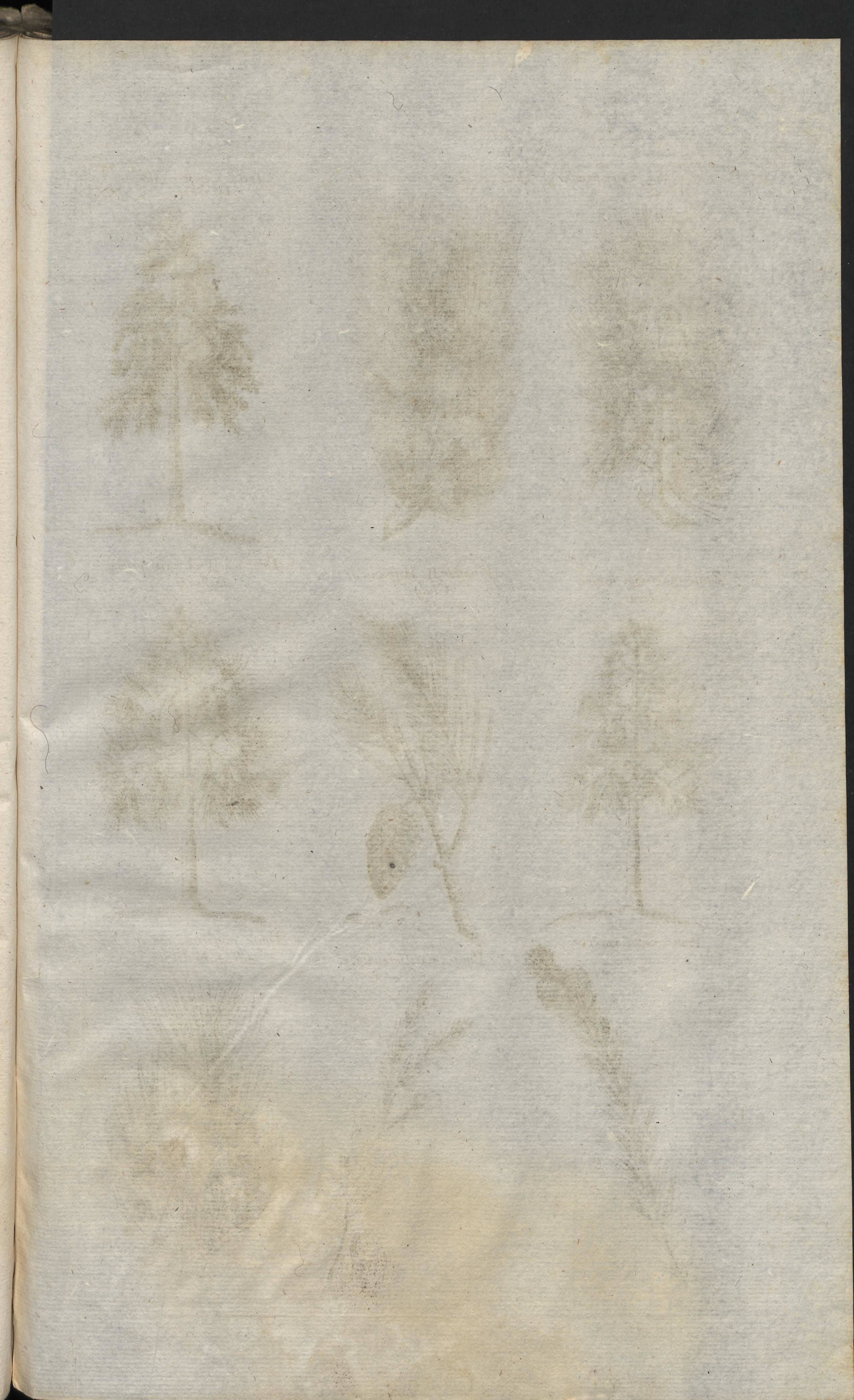

Copeiba fructus

Ramus laccæ cum folijs.

Tab: LXXXIX.

Pinus maritima major prima mathioli.

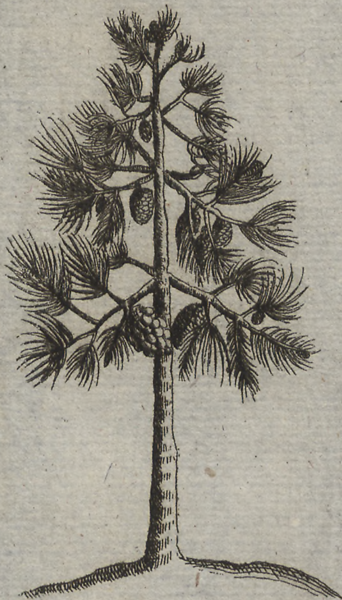
Pinus sylvestris montana tertia.

Pinus sylvestris altera Dodonei.

Pinus maritima major altera.

Pinaster II. Hispanicus Clusy.

Pinus maritima major prima Dodonei.

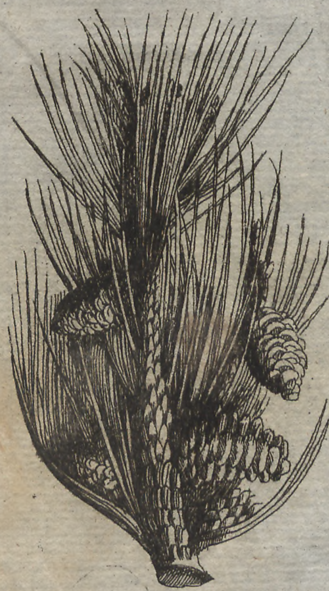
Pinus Conis erectus.

Pinus maritima minor

Pinus maritima major altera Mathioli.

Tab: LXXXVIII

Quauhajohuatle.

Pinaster tenui folijs pilæ purpurescente.

Pinaster lati folijs pilis virescentibus, aut pallescentibus.

Fructus Pineos nucleos duros referens.

Pineæ purgantes Indiæ Occidentalis.

Larix Mathioli Lerchenbaum.

Larix. Lerchenbaum.

Pinei Coni facie fructus exoticus.

Iulus piceæ perfectus.

Iuli

Picea minor

Picea major.

Abies alba seu fæmina

Abies Conis sursum spectantibꝰ sive mas.

Ramulus cum folÿs veteribꝰ & novis.

Laminæ ligulæ nucleus et semen.

Coni abietis scapus à laminis nudus.

Abietis flores crocei.

Abietis laminæ lingulæ nucleus & semen.

Abietis ramulus cum folÿs veteribus & novis & squamulis surculorum.

Abietis conus perfectꝰ

Tab: XCII.

Abies Americana.

Abies alba seu fœmina stapelij.

Abbel fructus Orient=alis.

Cupressus Vulgaris stapelij.

Cupressus vulgaris Mathioli Cipresbaum.

Cytisus incanus Austriacus folio oblongo.

Cytisus Creticus incanus.

Cytisus incanus folio medio longiore.

Cytisus incanus siliquis falcatis.

Cytisus incanus siliqua longiore.

Cytisus albicans folio trifolij vulgaris.

Cytisus hirsutus supinus folijs incana lanugine inferne pubescentib.

Cytisus hirsutus major folijs pinnatis.

Cytisus hirsutus folijs sub ruffa lanugine villosis.

Cÿtisus folÿs glabris subrotundis pediculis brevissimis.

Pseudo Cÿtisus flore Leucori lutes.

Cÿtisus hirsutus folÿs minoribus ramulis tenellis villosis

Cytisus glaber nigricans

Cÿtisus folÿs incanis angustis quasi complicatis.

Cÿtisus Gesneri folÿs fere spicatis

Anagÿris non fœtens minor.

Anagyris non fœtens maior.

Anagÿris fœtida prima

Acacia folijs scorpic dis leguminosæ Veslingij.

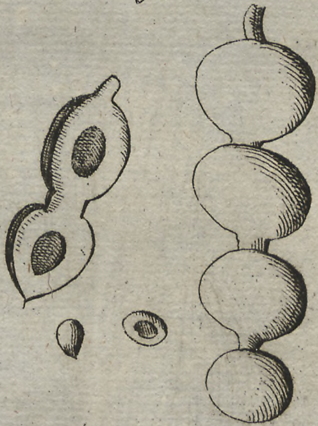
Ytztactlalamatl.

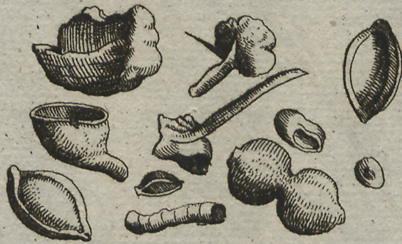
Tlalamatl.

Acaciæ Ægiptiæ lobus.

Acacia folijs scorpioidis leguminosa Alpini.

Acacia Indica farnesiana.

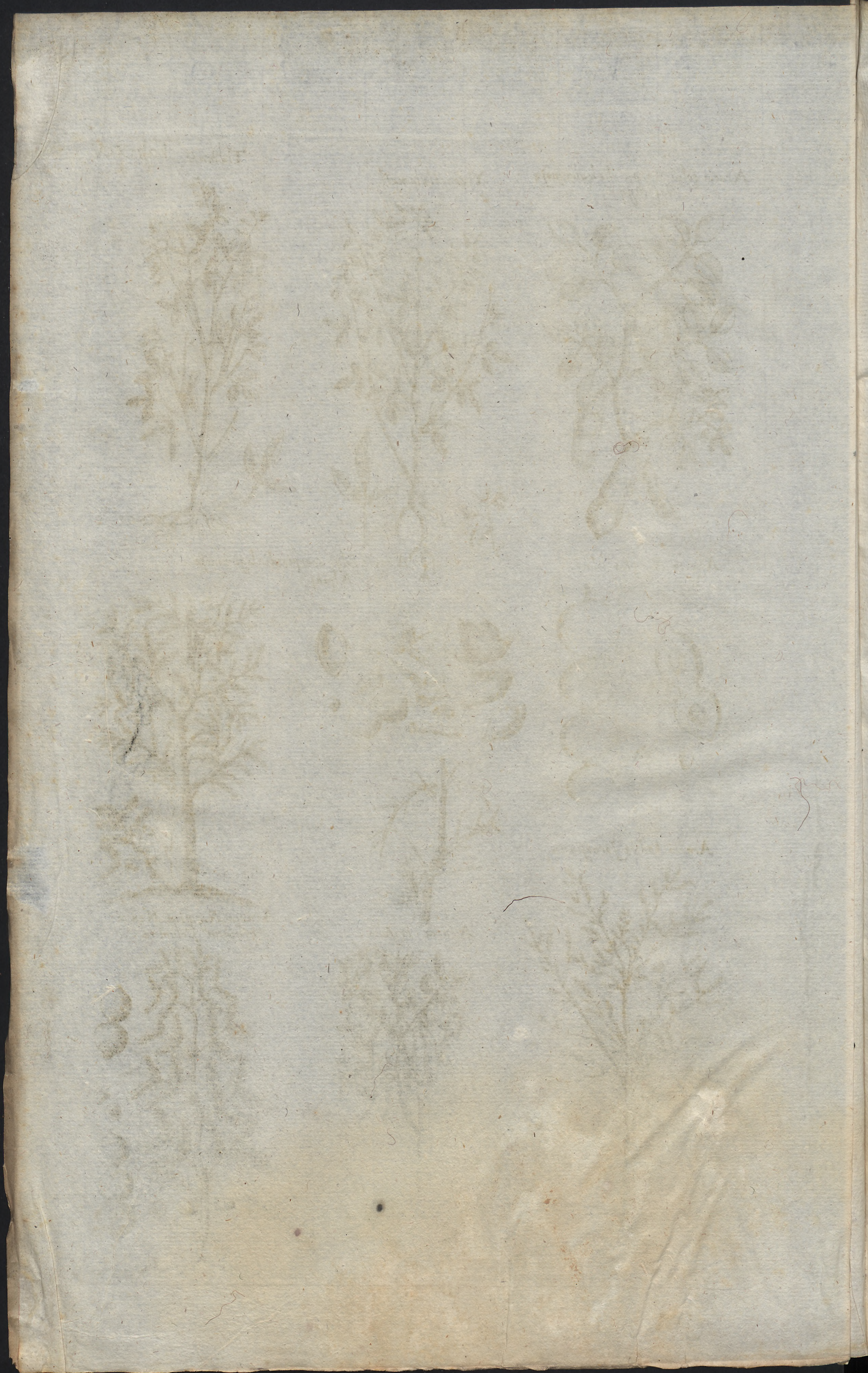

Acacia trifolia.

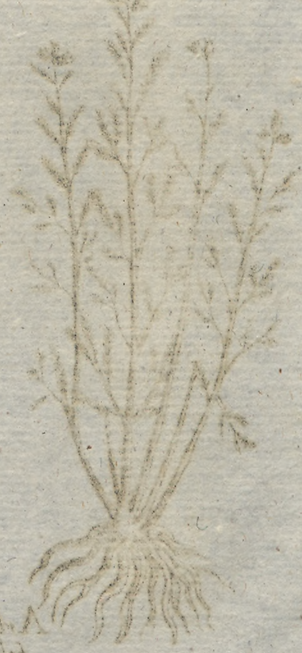

Acacia Ægiptia Nea=politana Columna.

Tab:XCVI.

Acacia Americana Recci spinosa

Acaciæ Indicæ Farnesianæ folia flores & siliquæ.

Acacia Americana non spinosa altera

Acacia Americana Recci non spinosa

Arbor cornigera folÿs Acaciæ.

Frutex mesopotamicus folÿs acaciæ.

Genista spartium spinosum majus flore luteo.

Tehoaxin Terenti.

Ibira pitanga Brasiliensium.

Genistæ spartium folijs poligane.

Genista spartium spinosum minus.

Genista spartium folijs lenticulæ floribus ex cæruleo purpurascentib9

Genista spinosa major aculeis longiorib9.

Genistellæ spinosæ affinis Nepa quibusdam.

Genista spinosa major aculeis brevioribus.

Genista spinosa minor aspala thoides Bauhini.

Genistella aculeata foliosa Bauhini.

Genistella spinosa minor Germanica.

Genista non spinosa angulosa sco pareũ cum rapo.

Genista vel spartium pungens.

Genista spinosa minor montes ventos.

Genista non spinosa tinctoria folijs latioribꝰ Italica.

Genista non spinosa tinctoria folijs angustioribꝰ Hispaniæ.

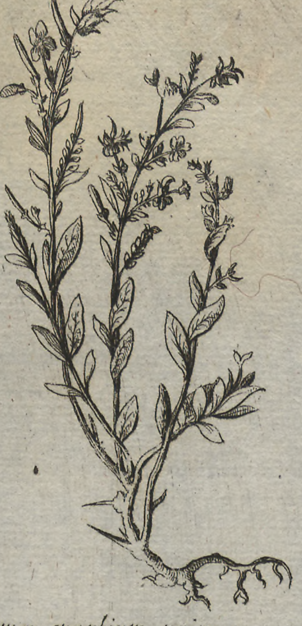
Genista non spinosa angulosa trifolia Bauhini.

Chamæ genista folijs Genistæ vulgaris.

Flos tinctorius Bauhinj.

Genista non spinosa tinctoria Germanica.

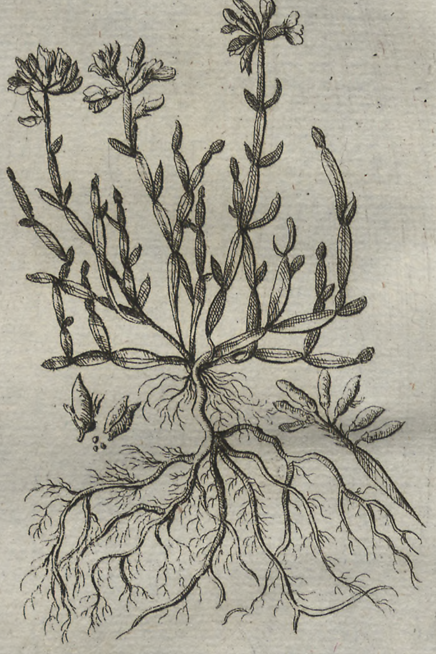
Chamæ spartium secundum.

Chamæ spartium primum.

Chamæ genista sagittalis.

Spartium arborescens seminibus lenti similibus.

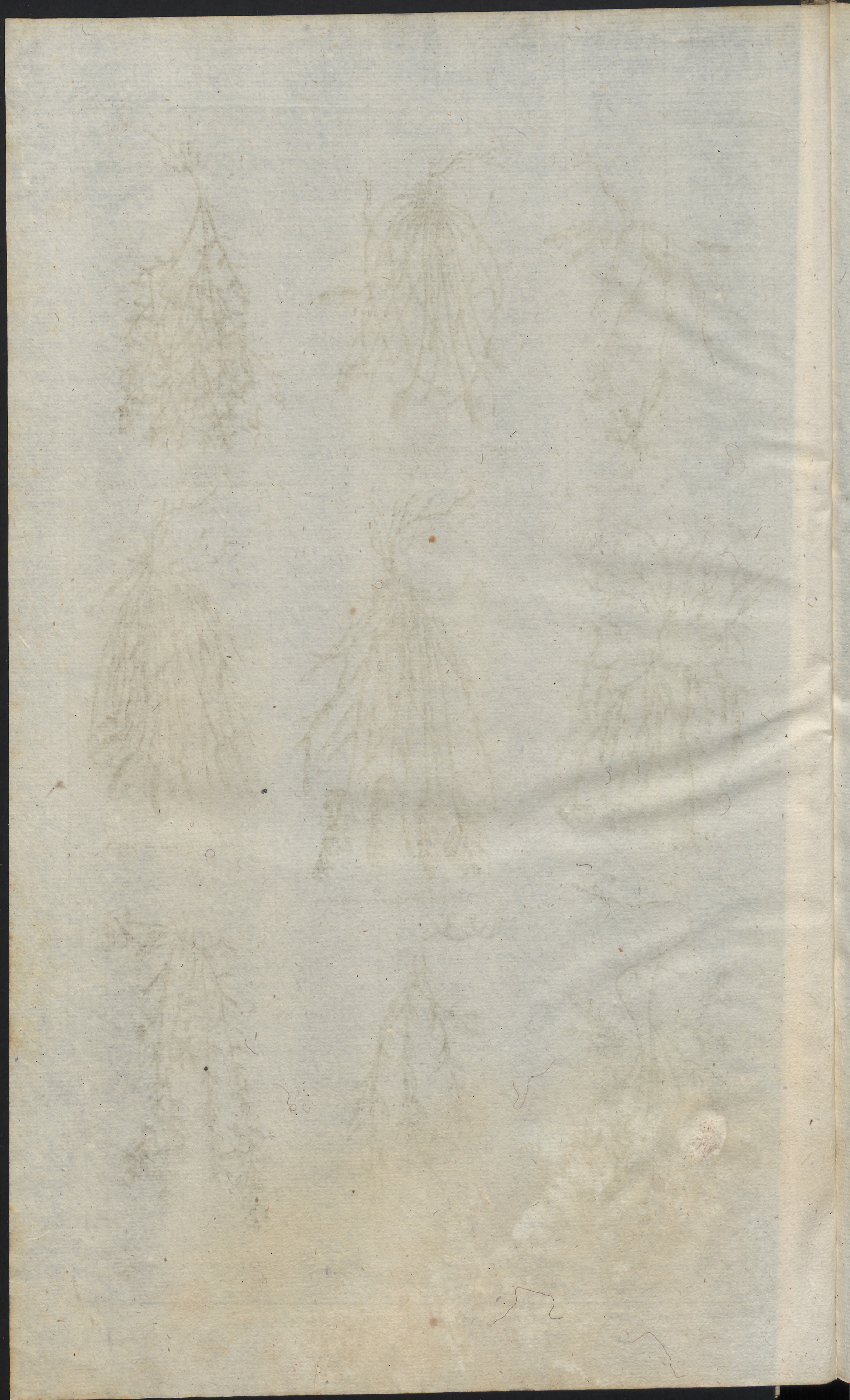

Chamæ genista folio articulato.

Chamæ genista caule foliato.

Tab. C.

Spartium triphyllon.

Spartium tertium flore albo.

Spartium alterum monos-permon semine reni simili.

Spartium Alpini spinosum secundum

Spartium Alpini spinosum primum.

Spartium Creticum.

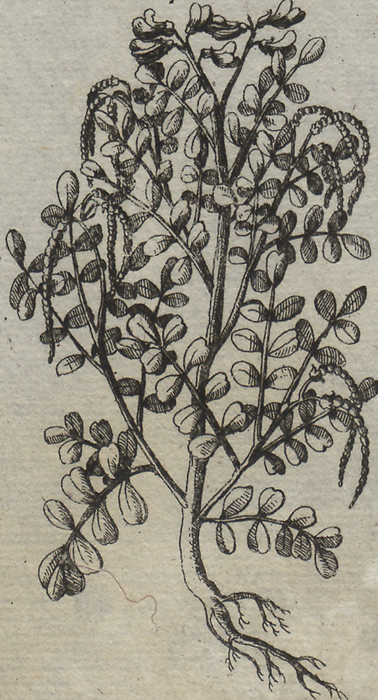

Colutea siliquosa seu scorpioidus minor simplex.

Colutea siliquosa seu scorpioidus major.

Colutea vesicaria.

Colutea Caulegenista fungoso.

Colutea Scorpioides odorata.

Colutea siliquosa minor
Scorpioides. Coronata.

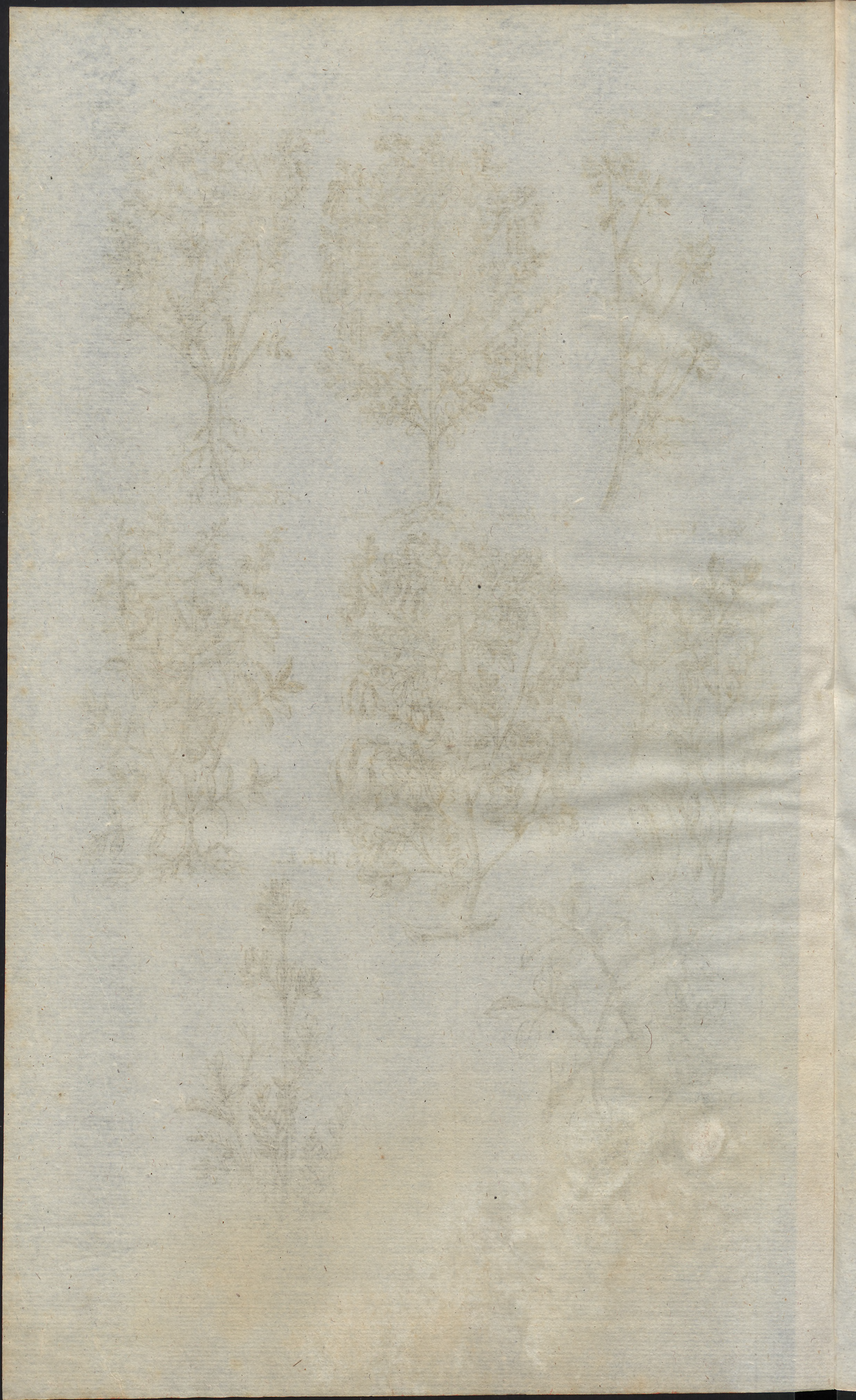

Senæ Utriusq.

Sena Italica seu obtusioribus folijs.

Sena Alexandrina seu acutioribus folijs

Siliqua dulcis

Barba Iovis

Tab. CII.

Siliqua Indica arbori Coralij similis.

Siliqua Sylvestris Indica spinosa seu Arbor Coralij.

Siliqua sylvestris vulgaris rotundi folia.

Cassia fistula purgatrix Americana.

Cassia fistula purgatrix Alexandrina.

Xochina catzli.

Cassiæ fistulæ non purgantis Brasilianæ Affinis.

Cassiæ fistulæ non purgantis insulæ folium & fructus.

Cassia fistula non purgans Brasiliensis.

Tamarindus Brasiliensis.

Camolxochotl, seu arbor floribus Cassiæ.

Chatalhuic seu arbor folijs Cassiæ.

Tamarindi plantula.

Tamarindus Arabica.

Evonymus granis rubentibus vulgaris Spindelbaum.

Tamarindi seminis facie fructus Indicus.

Tamarindus Mexicana.

Ban vel Bon Ægiptiorum.

Evonijmus Latifolijs.

Evonijmus granis nigris.

Nerion Americanum.

Nerion floribus alb: .

Nerion floribus rubescentibus Oleanderbaum.

Fructus siliqua Nerij.

Arbor altera Nerio similis.

Arbor prima Nerio similis.

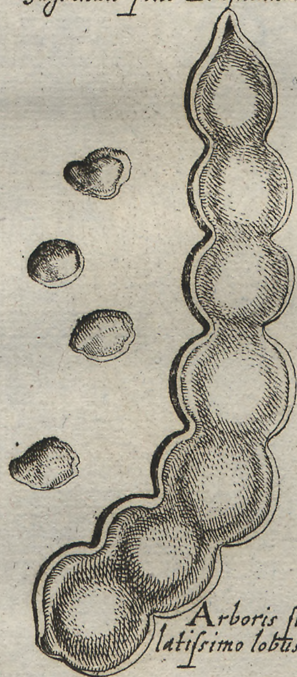
Tab:CV.

Sylva de Agoa.

Caaco Brasiliensium.

Atitara Brasiliensium.

Frutex innominatus secundꝰ margravij.

Lobus longissimus. arboris siliquosæ Juglandis folio Brasilianæ.

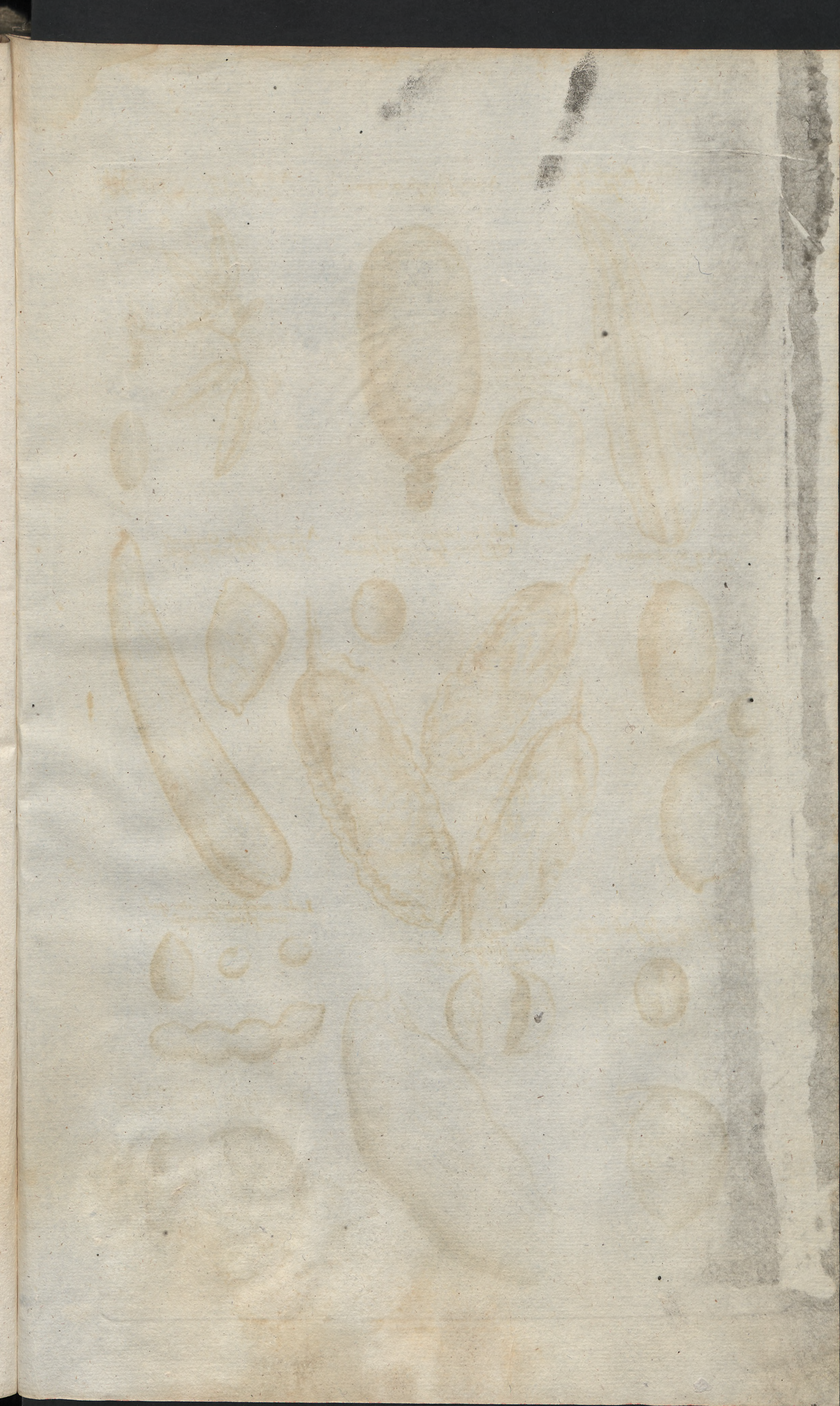

Ecapatli.

Arboris siliquosæ Brasilianæ lobo latissimo lobus alter seu minor.

Arboris siliquosæ Brasilianæ lobo latissimo lobus prior seu major.

Arboris siliquosæ lobo quadrangulari fusco lobus.

Arboris siliquosæ ex Virginia lobi.

Arboris siliquosæ ex virginia lobo fusco ramulus.

Arboris siliquosæ Affricanæ follijs fere pyri, semine fabaceo siliqua

Lobus corticeæ membranaceo atro tumido.

Lobi tres corticeæ cartilagineo, rugoso fusco, duplici crista sinuosa donate.

Arboris siliquosæ Guineensis fabaceo lobus cum phaseolo.

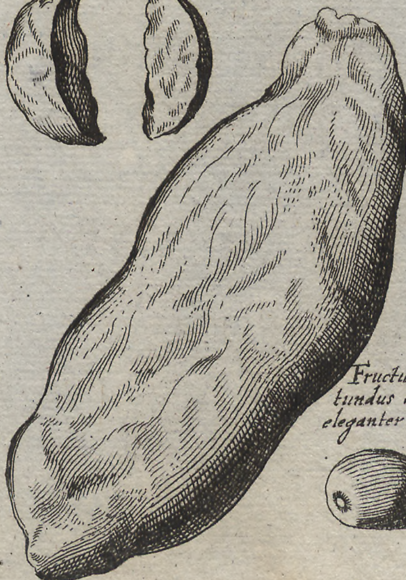
Fructus flavescens lobo forte inclusus Bauhini.

Fructus oblongus cine raceus rugosus et gibbosus.

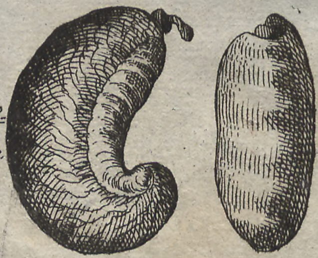

Lobus membranaceus atro spadiceus planus Guineensis.

Fructus siliquosus Orucoria dictus.

Siliqua parva Indica semine oblonga nigro.

Fructus subrotundus durus, eleganter rubens.

Rosa sativa purpurea.

Rosa milesia rubro flore.

Rosa rubra sativa
Gemein Roth Ros.

Rosa sativa alba major flore pleno.

Rosa sativa major Prænestina.

Rosa sativa multiplex maxima.

Rosa moschata major flore simplici.

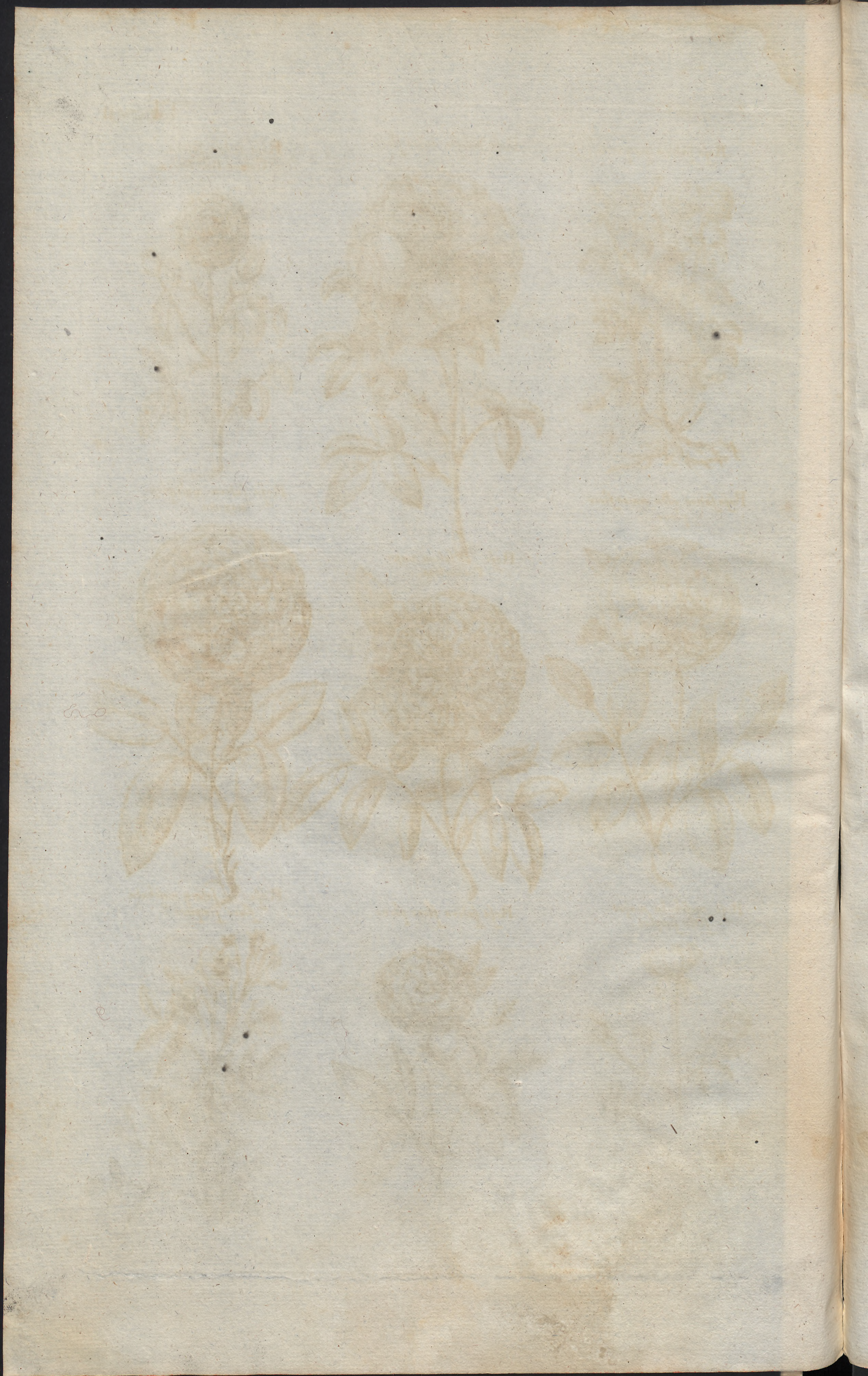

Rosa sativa flore pleno.

Rosa sativa moschata flore simplici.

Rosa sylvestris flore rubro odoratissimo

Rosa sylvestris foliis odoratis.

Rosa odore Cinnamomi simplex.

Rosa sylvestris alba cum aliquo ruborefolio hirsuto.

Rosa odore Cinnamoi flore pleno.

Rosa rubra præcox flore simplici.

Rosa sine spinis minima.

Rosa sine spinis flore majore.

Rosa moschata flore pleno.

Rosa sylvestris vulgaris flore odorato incarnato.

Rosa folio subrotundo et crispo.

Rosa sylvestris flore majore & rubente.

Rosa sylvestris flore pleno.

Rosa lutea simplex.

Rosa majalis flore rubello.

Rosa campestris spinosissima flore albo.

Rosa multiplex.

Rosa pomo spinoso folio hirsuto Cherleri.

Roſa Hierichuntina vulgo dicta Roſe von Ierichø.

Roſæ crvenſis cændidæ cognata.

Roſa ſylveſtris pomifera minor non ſpinoſa.

Roſa Hierichuntin vulgo dicta. Roſe von Iericho.

Roſa Hierichuntina arida.

Roſæ Hierichuntinæ exſiccatæ ſimilis.

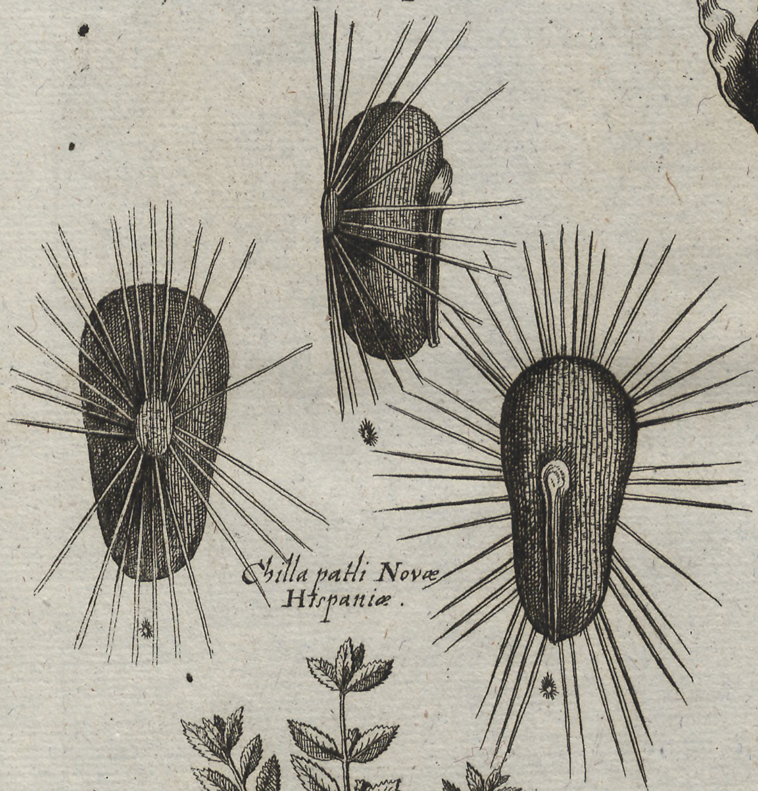
Roſa ſinenſis folioſior.

Roſæ ſinenſis arbuſcula.

Rosa sinensis quinq folia.

Rosa sinensis foliosa.

Rosæ sinensis semen triplici ad micros copium aspectu re presentatum.
Chilla patli Novæ Hispaniæ.

Rosæ sinensis seminis dimidiculus & integer folliculus.

Izquixochitl Novæ Hispaniæ.

Cistus mas folio oblongo incano.

Cistus mas folio rotundiore mathioli.

Cistus mas folio rotundo hirsutissimo. Cistenroslein.

Cistus fœmina folio salviæ.

Cistus mas folio chamædrys.

Cistus mas angusti folio.

Cistus fœmina folio portulacæ marinæ latiore obtuso.

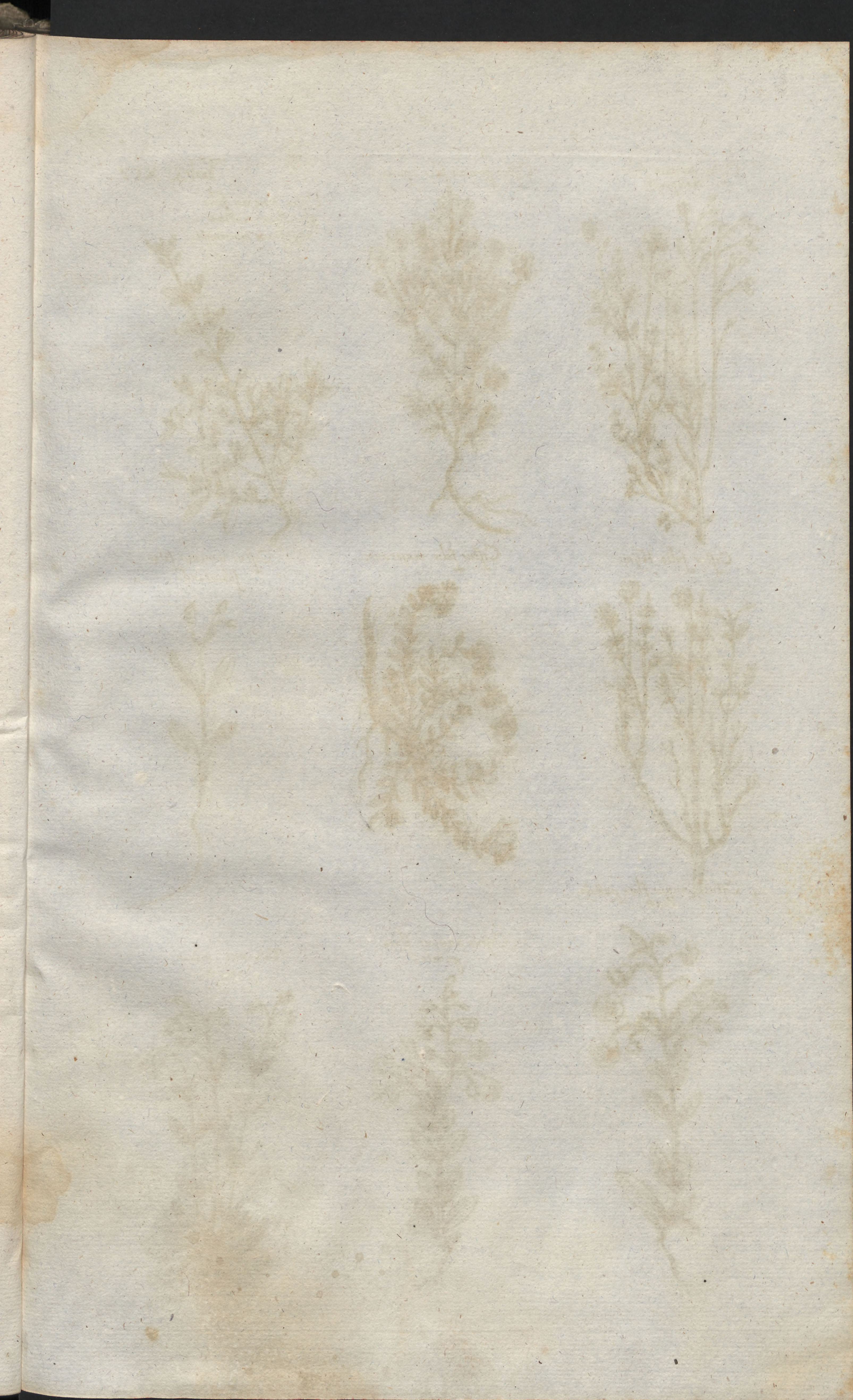

Cistus fœmina folio plantaginis.

Cisti Hispanicæ species flore albo.

Tab: CXIV.

Cistus fæmina folio ſampsuchi .

Cistus fæmina folio spicæ .

Cistus fæmina folio portulacæ marinæ angustiore mucronato .

Cistus folio thymi .

Cistus folio majoranæ .

Cistus minimus folio subrotundo .

Cistus annus flore guttato Ponæ .

Cistus annuus flore guttato .

Tuberaria minor myconi .

Alyssum trigonum.

Cistus folio Ledi.

Cisti species annua angustifolia.

Panax Chironium Matthioli.

Chamæcistus vulgaris flore luteo.

Cisti folio arbor exotica.

Chamæcistus folijs minoribus & incanis.

Chamæcisto Frisicus folijs Nardi Celticæ.

Chamæcistus vulgaris flore albo majore.

Helianthemum folio Thymi incano Cherleri

Helianthemum flore albo folio angusto hirsuto Bauhini.

Chamæcistus folüs Thymi incanis.

Chamæcistus angustifolius.

Chamæcistus quadrifoliq.

Helianthemũ Germanicum tertium Tabernomontani.

Chamæcistus serpillifolius repens luteus.

Chamecistus serpillifolius floribus carneis.

Chamæcistus folÿs myrti minoris incanis.

Tab: CXVII.

Chamæcistus folio pilosello minoris Fuchsu.

Chamæcistus ericæ folio luteus.

Chamæcistus Hirsutus.

Helianthemum ad Numulariani accedens Bauhinj.

Chamæcistus folio sampsuchi capitulis valdo hirsutis

Chæmecistus folio poly montanj.

Cistus ladanifer Monspeli= ensium.

Chamæcistus flore pur= purescente Alpinj.

Chamæcistus pusillus folio candido flore luteo.

Tab: CXVIII

Cistus ledum folio populi nigræ Majus.

Cistus marinus Lugdunensis.

Cistus ladanifer Hispanicus incanus.

Cistus ledum lati folium Creticum.

Cistus ledu Cretense Alpinj.

Cistus ledum folio populi nigræ minus.

Cistus ledum folijs oleæ sed angustioribꝰ.

Cistus ledum hirsutum

Cistus ledum folio myrtj.

Cistus ledum angustis foliis.

Ledum monspeliense angusto folio Bauhini.

Cistus ledum folijs rorismarini subtus incanis.

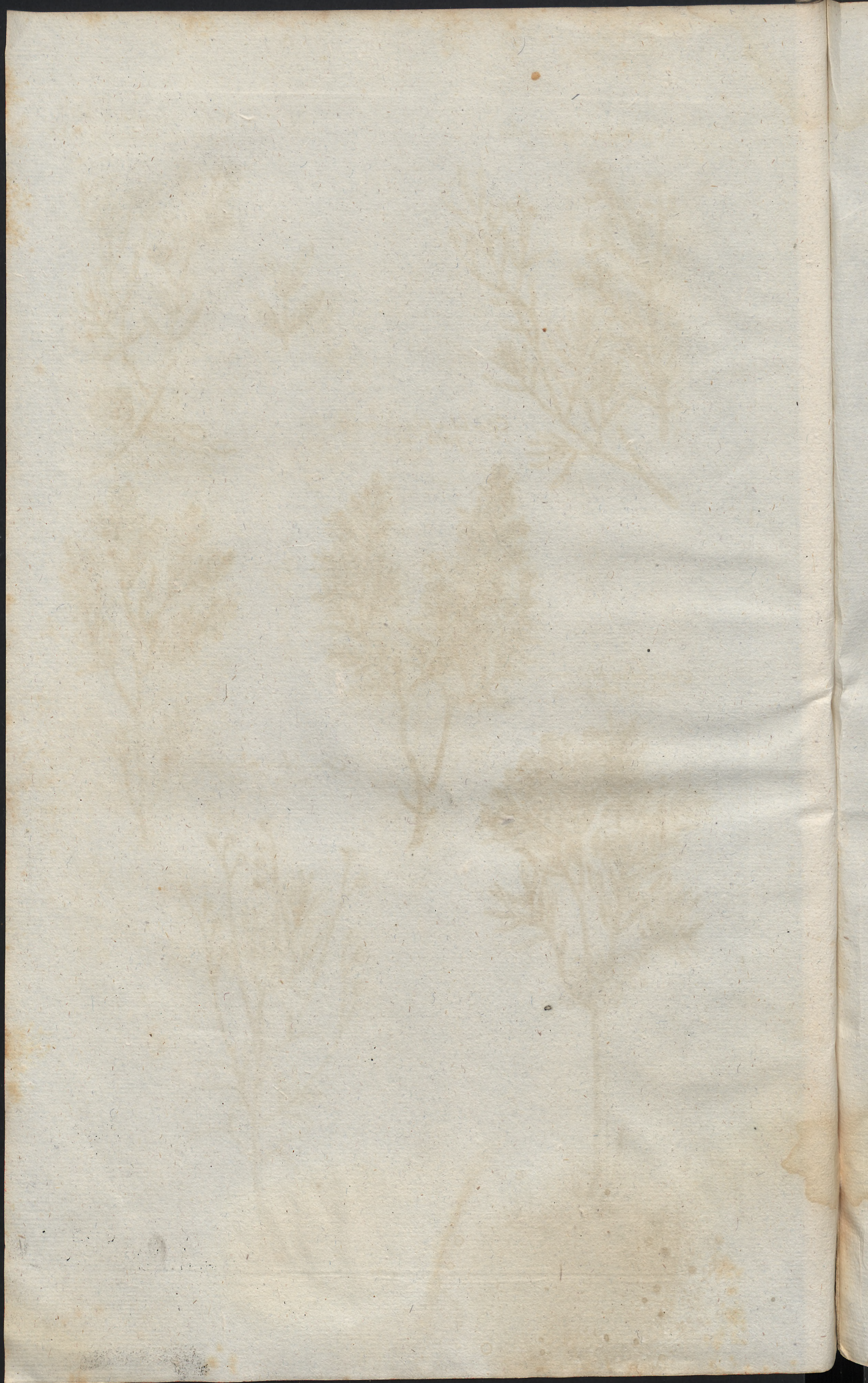
Cistus ledum folijs roris marini hispidis

Cistus ledum folijs roris=marini ferrugineis.

Cistus ledum folijs roris=marini sed non incanis.

Myrtocistus Pennæ.

Cistus ledum folijs salicis angusti foliæ.

Pseudocistus ledum Alpini primum.

Ledum Alpinum hirsutum.

Pseudocistus ledum Alpini secundum.

Guajacum folijs lentisci.

Guajacum prope modum sine matrice.

Nucleus fructus ligni Guajaci.

Guajacum Orientale.

Jasminum humilius luteum.

Iasminum vulgatius flore albo. Veielreben.

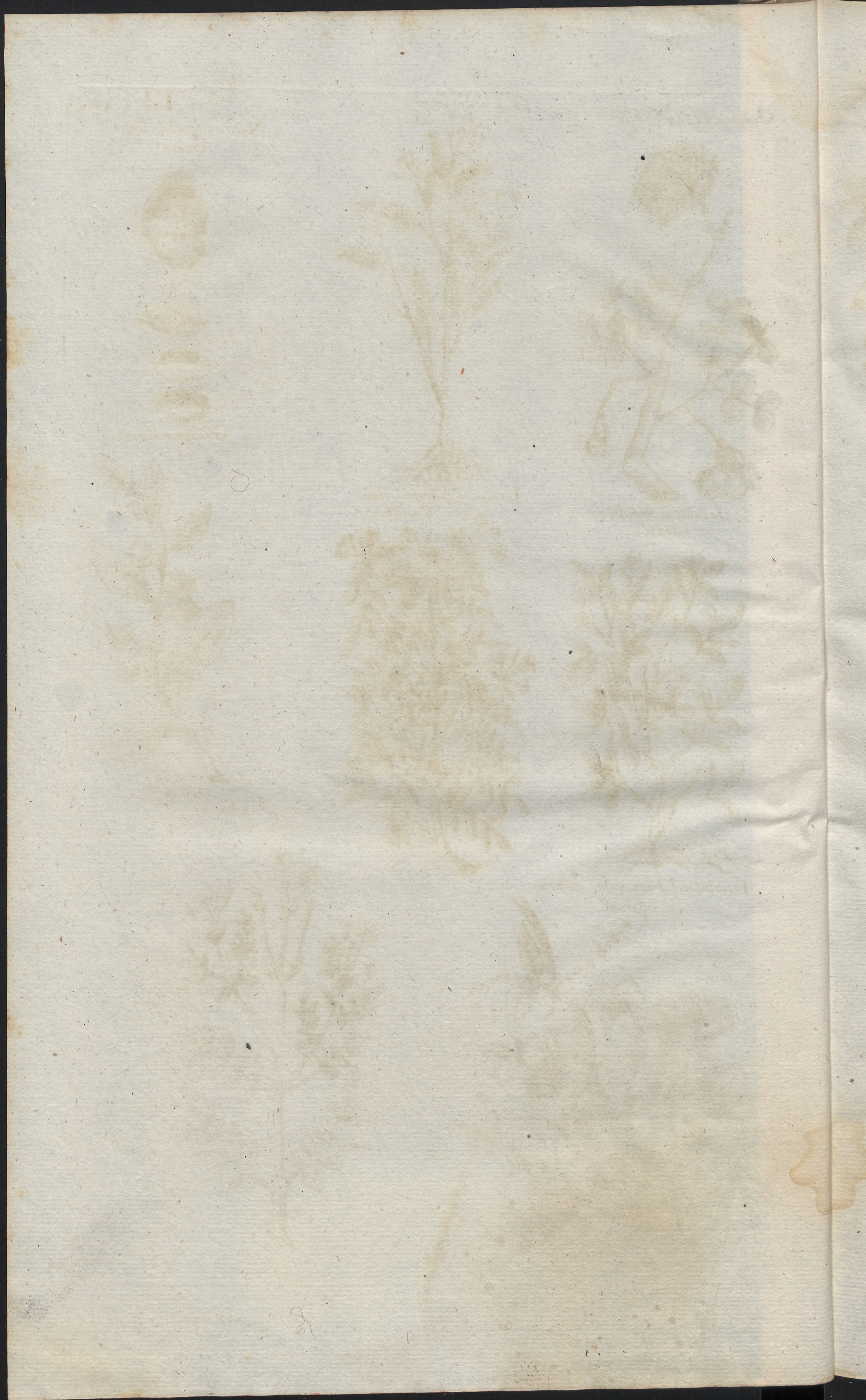

Iasminum luteum vulgo dictum bacciferum.

Iasminum humilius magno flore

Syringa Arabica folio mali Arantij.

Syringa Cærulea.

Ias minum mille folij folio.

Syringa lutea Americum.

Syringa flore alba simplici.

Syringa alba flore pleno.

Ulmus montana.

Ulmi utriculi fo liacei.

Ulmus Campestris.

Tab: CXXIII.

Alnus altera clusij Erlnbaum.

Alnus Julifera folio incano.

Alnus Iulifera rotundi folio glutinosa viridis.

Populus alba folio minore Weis Pappelbaum.

Populus alba folio majore Weis Pappelbaum.

Alnus Baccifera nigra vulgaris.

Salix vulgaris alba Weiden.

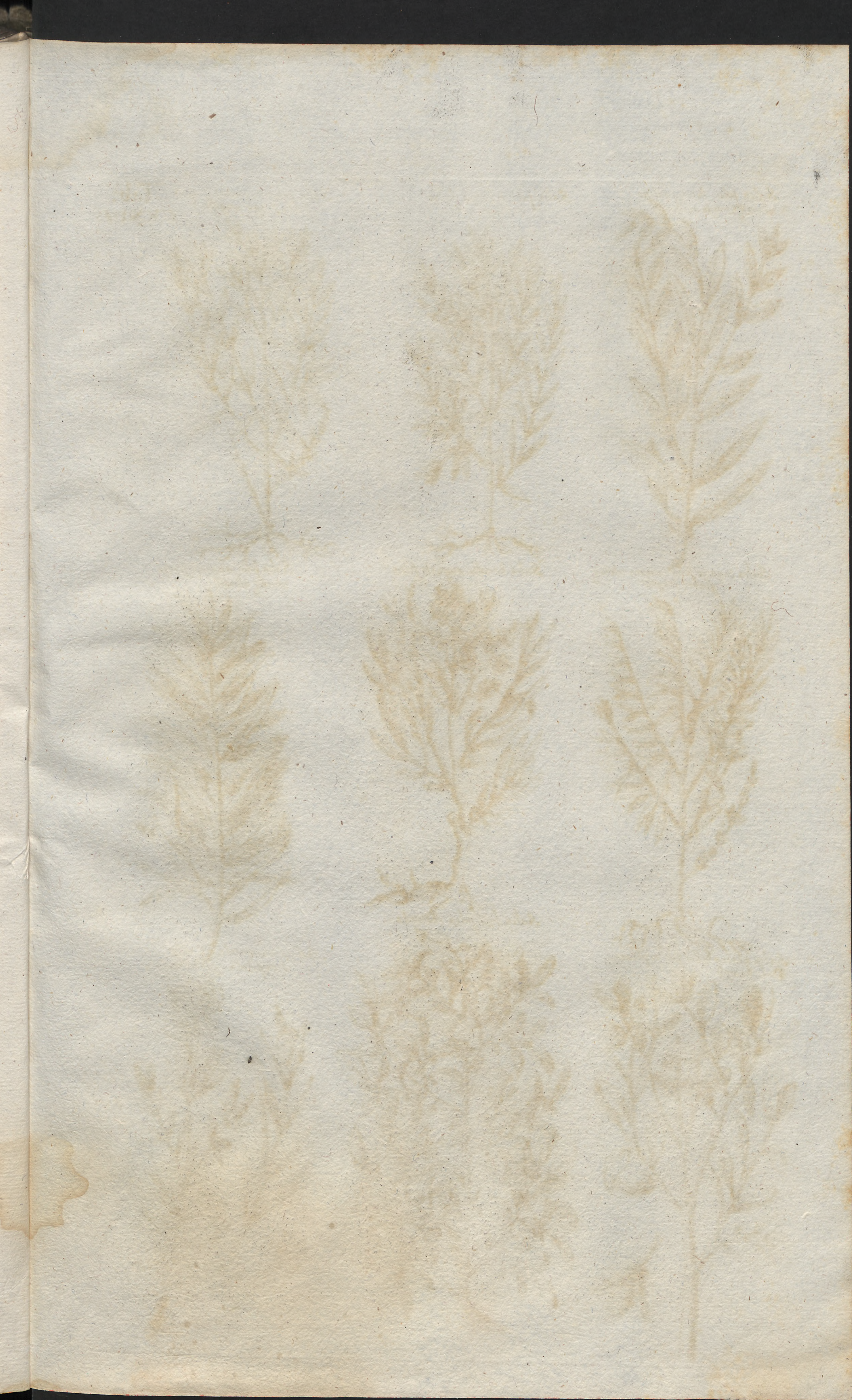

Populus tremula seu Lybica.

Populus nigra.

Tab: CXXIV.

Salix folio Amygdalino utrinque virente aurito.

Salix sativa lutea folio crenato.

Salix rubra minime fragilis folio longo angusto.

Salix tenuior folio minore utrinque glabro fragilis.

Salix humilis angusti folia.

Salix folio angustissimo utrinque albido.

Salix platiphillos seu copsleos. Dalechampy.

Salix lati folia rotunda.

Salicis nucamenta rosæ et capitula squamata.

Tab: CXXV

Salix folio angustissimo utrinq alido ex Lugduensi.

Salix pumila lini folia incana.

Salix maritima osterarum testis inascens.

Salix pumilia folio rotundo Bauhini.

Salix folio ex rotunditate mucronato.

Salix pumila lati folia repens.

Salix siriaca folio oleag= ineo argenteo.

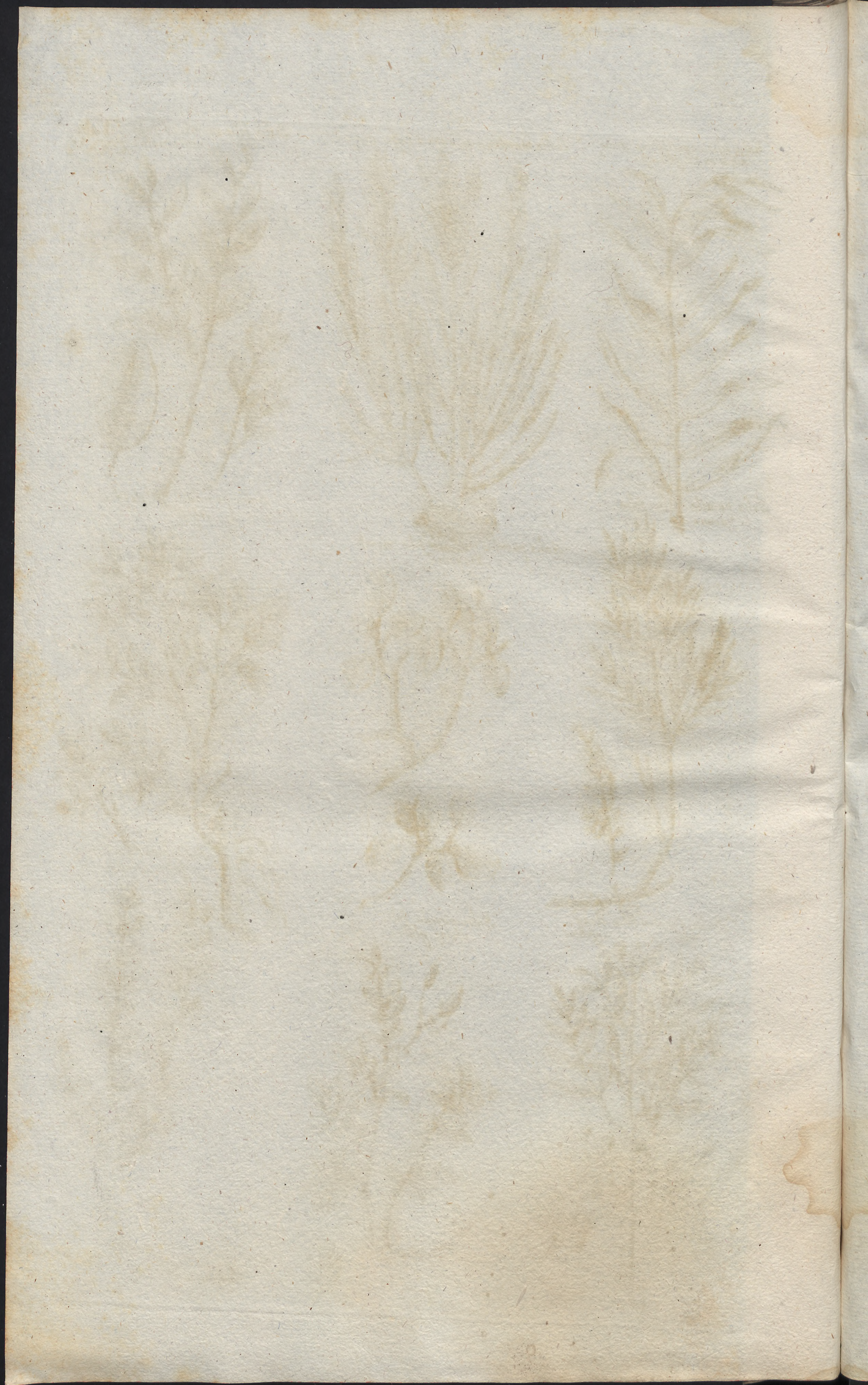

Salix pumila folio utrinj glabro.

Salix brevi angustiori folio incana

Salix Brasiliensis folliculi fera.

Salix Ægiptiæ floribus globulosis.

Salix Arabica folijs Atriplicis

Tamarix fruticosa folio crassiore seu Germanica Tamarischken.

Frutex spicatus folijs salignis serratis.

Salix Brasiliensis capituli fera.

Erica folio myricæ vulgaris glabra. Heide.

Tamarix arbor Ægiptiæ.

Tamarix fruticosa folio tenviore. seu Gallica.

Erica fruticescens peregrina.

Erica folio coridis maxima purpurescens, foliis longioribus.

Erica folio coridis maxima alba.

Erica floribus Coridis major floribus ex herbaceo purpureis.

Erica tertia Dodonæi.

Erica major scoparia foliis deciduis.

Erica Coridis folio hirsuta Anglicana.

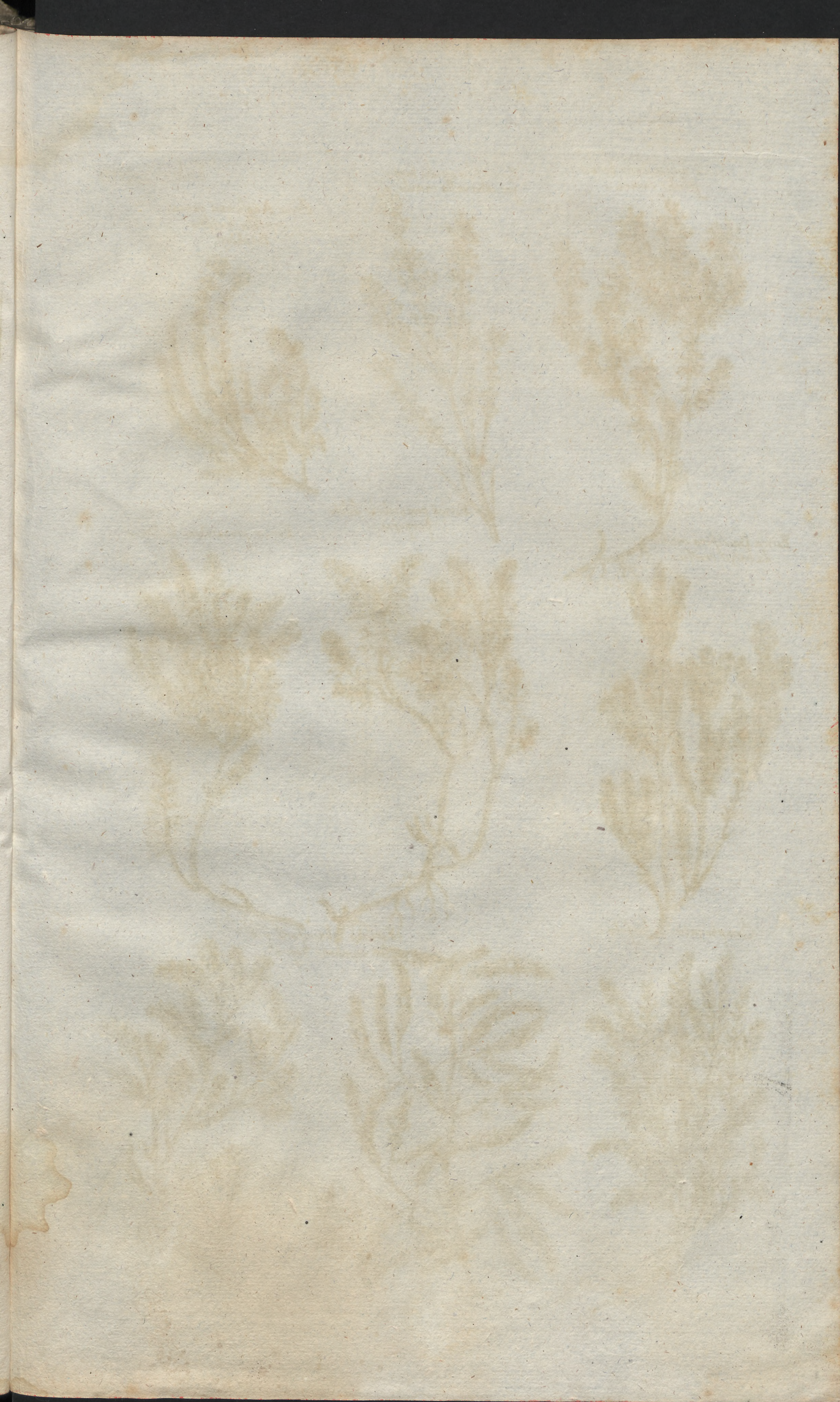
Erica Coridi folio humilis cortice cinereo Arbuti flore.

Erica ex rubro nigricans scoparia.

Erica procumbens ternis foliolis carnea.

Erica folio coridis ternis per intervalla ramulis.

Erica Anglicana parva capitulis hirsutis Bauhinj.

Erica Baccifera candida baccis erectis.

Erica procumbens dilute purpurea.

Erica procumbens herbacea.

Camphorata hirsuta.

Erica baccifera procumbens nigra.

Tab:CXXIX.

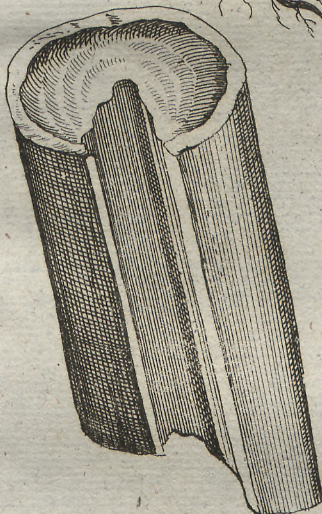
Camphoratæ Congener.

Camphorata glabra.

Aspalathus rubeus.

Lignum rosæ odore.

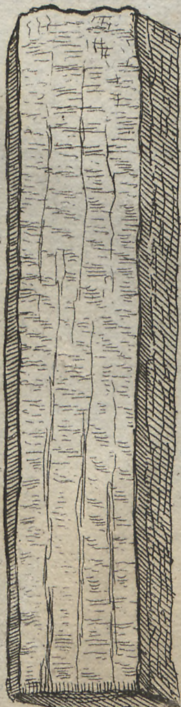

Aspalathus Corticæ cinereo ligno purpureo.

Santalum Citrinum.

Santalum album.

Araboutan seu pseudo= santalum Brasilianum.

Santalum rubrum.

Arboris Insulæ Tabago materie ligno Brasiliano simili folium et fructus.

Curaqua seu Brasilium Hispanorum.

Agallochum Officinarum.

Tepeÿx quixochitl.

Yoloxochitl.

Tlapoletzpatli.

Tzitzin.

Tlopelicquahuitl.

Acapatli.

Tlilzapotl.

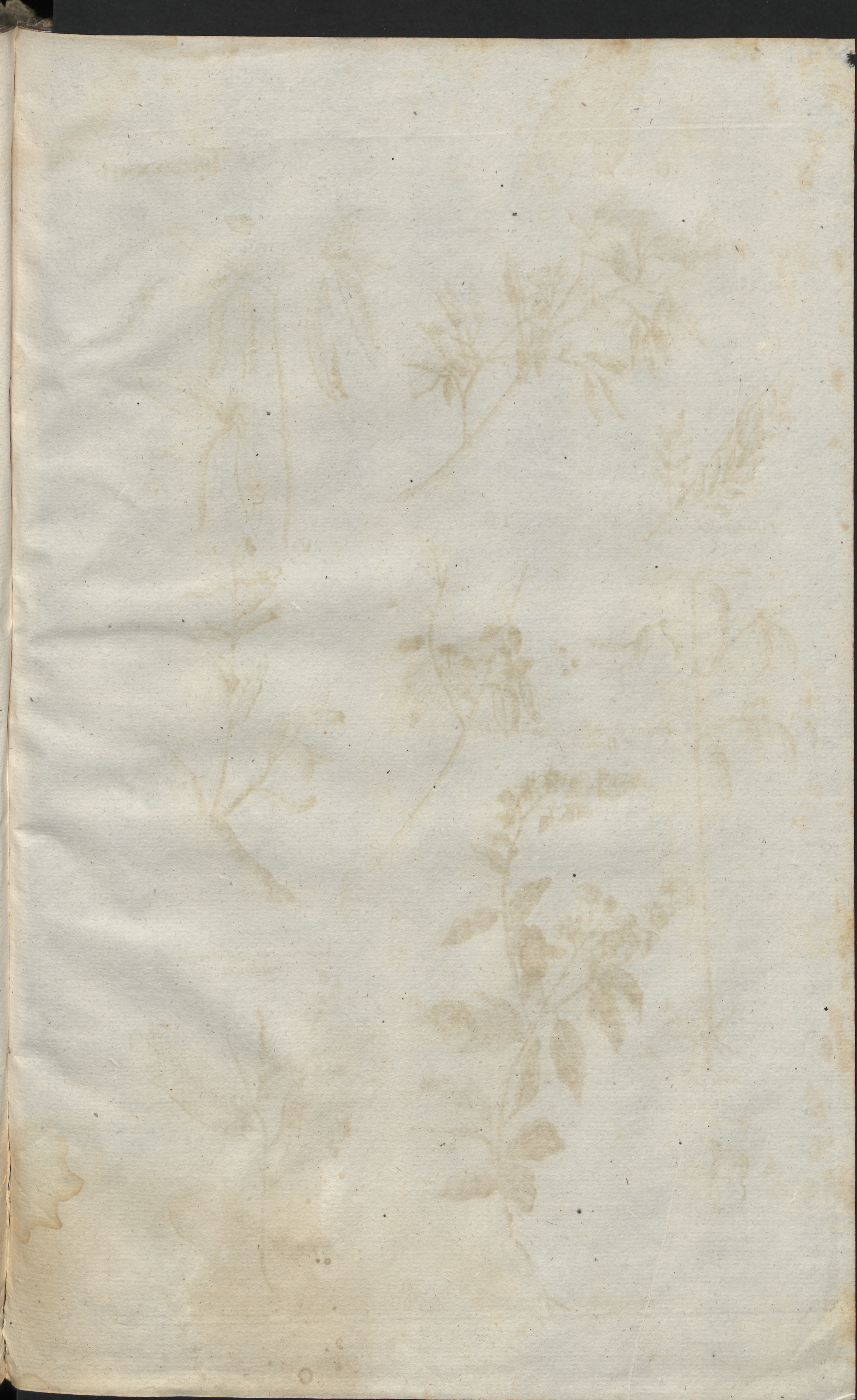

Toto- capolin.

Tlacotez quipatli.

Guira pariba.
Iecuiba.

Zemouna.

Iaborandi.

Tremate.
Frutex secundus in nominatus Brasiliensis.

Cabui Iba.

Fructicis primi in nominati Flos.

Arbor prima in nominata Brasiliensis.

Tab: CXXXIII

Webebasou Theveti.

Tangaraca.

Frutex quintus innominatus Brasiliensis.

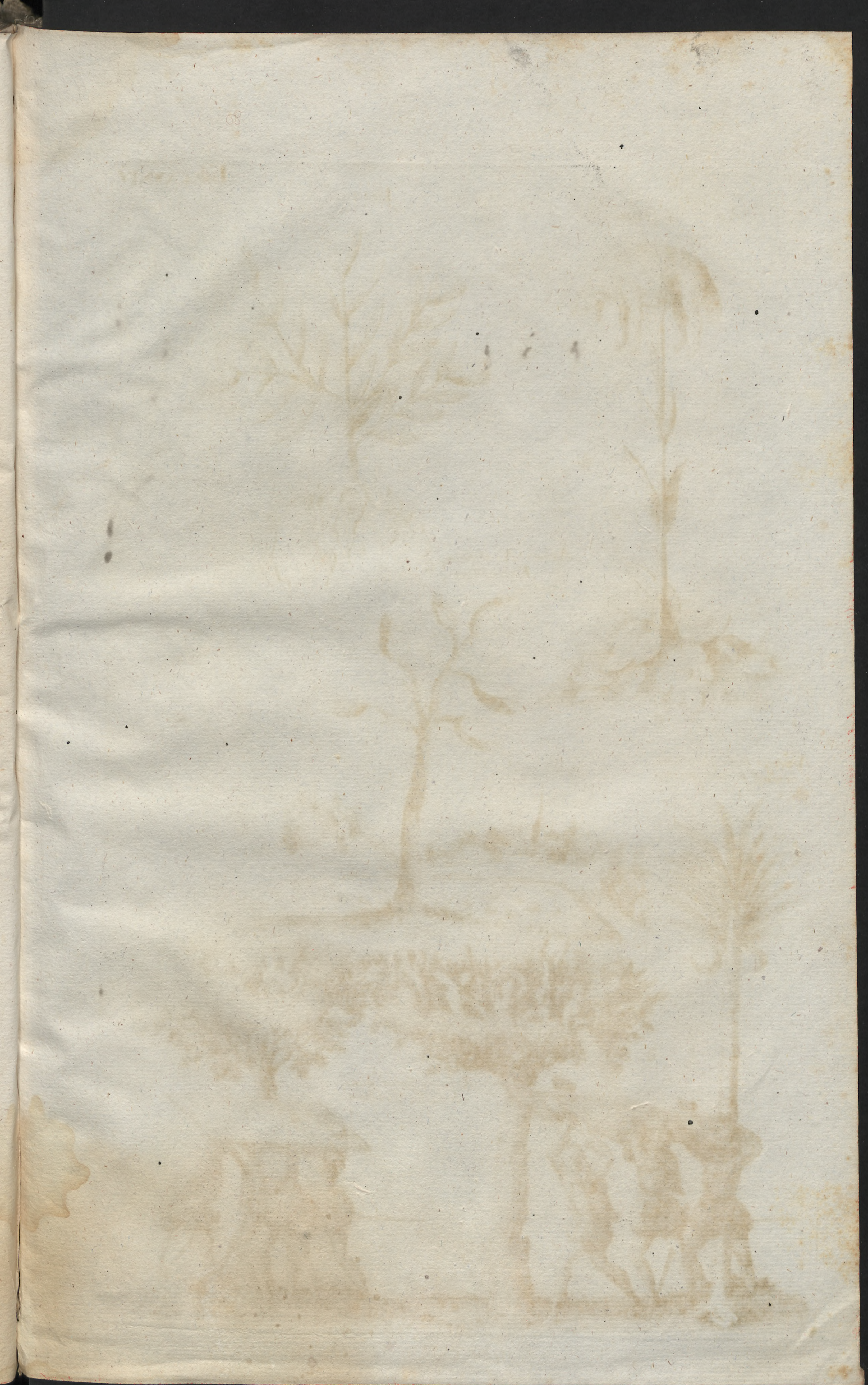

Arbor aquam fundens.

Arbor pudica.

Tab:CXXXIV.

Agnus Scÿthicus.

Teoamatl

Arbor Anatifera Entenbaum.

Arbor in sum̃o cacumĩe tantum̃ frondes gerens.

Arbores supra quas domicilia Indorum.

Mespilus Sylvestris non spinosa.

Mespilus apifolia laciniata

Fructus Baobab Alpini.

Prunus Sebestena Sylvestris.

Arbutus folio non serratis.

Sycomorus Alpini.

Azedaracth.

Eloxochitl.

Arbor febrifuga Peruviana.

Tab: CXXXVI.

Fan yay Cu seu arbor Pap ya

Muza ex flora sinensi.

Lici cum arbor D. fructu.

Giam = bo arbor cum fructu.

Pi-pa arbor sinensi.

Cieuko. rum seu Lusitano= Goyavâ.

Kiagiu. seu Kagiu fructus Indicus.
Polo-mie seu Giaca Lusita-norum

Tab. CXXXVII.
Manco. seu Manga fructus.
Su-pim. sinensium

Iata cum fructu.

Duliam seu Duriones Boÿ-mi.

Innominatus fructus sinensis.

